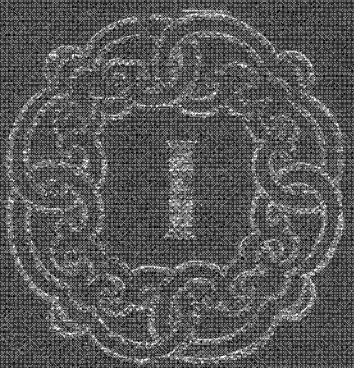
БНМАУ ДАХЬ МОНГОЛ ХЭЛНИЙ НУТГИЙН АЯЛГУУНЫ ТОЛЬ БИЧИГ

ХАЛХ АЯАГУУ

а–W

БНМАУ ДАХЬ МОНГОЛ ХЭЛНИЙ НУТГИЙН АЯЛГУУНЫ ТОЛЬ БИЧИГ

БНМАУ-ЫН ШУА
ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН

Б. АМАРЖАРГАЛ

БНМАУ ДАХЬ МОНГОЛ ХЭЛНИЙ НУТГИЙН АЯЛГУУНЫ ТОЛЬ БИЧИГ

I

ХАЛХ АЯЛГУУ

ИНСТИТУТ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
АКАДЕМИИ НАУК МОНГОЛЬСКОЙ НАРОДНОЙ
РЕСПУБЛИКИ

Ж.Цолоо, Г.Гантогтох, Б.Амаржаргал

ДИАЛЕКТОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ МОНГОЛЬСКОГО ЯЗЫКА

/Ойратское, буриатское и халхаское наречие/

I - Ш

Научный руководитель чл.кор.АН МНР
док. проф. А.Лувсандэндэв
Главные редакторы док.проф.Чой.Лувсанжав, док. Д.Ёндон

ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн эрдмийн
зөвлөлийн баталснаар хэвлэв

Улан-Батор
1988

Оршил

I. МАХН-ын зөв мэргэн удирдлагын дор манай ард түмэн эдийн засаг, соёл, шинжлэх ухааны төрөл бүрийн салбарыг амжилттай хөгжүүлж байна. Мөн бага, дунд, дээд сургууль байгуулж, хүн ард цөм бичиг үсэг мэдэх болж аль ч шатны боловсролыг эх хэлээрээ эзэмших нийгмийн нөхцөл улам бэхжин ардын боловсролын нэгдсэн систем бүрэлдэн тогтлоо. Урлаг, утга зохиол, дээд боловсрол, шинжлэх ухааны хөгжил, үндэсний сэхээтэн бий болсон зэрэг нийгмийн хувьсгалт өөрчлөлт, улс ардын аж ахуйн бүх салбарт олсон амжилт, орчин үеийн шинжлэх ухаан техникийн дэвшил нь монгол хэлний хөгжилд үлэмжхэн нөлөө үзүүлж монгол бичиг зохиолын хэлний нийгмийн үүрэг урьд урьдынхаас улам нэмэгдэж нийгмийн хэрэглүүрийн хүрээ нь өргөжлөө.

Түс улсын доторхи олон ястны эрх тэгш байдлыг бататгаж түүнийг хэрэгжүүлэх бүх бололцоо нөхцөлөөр хангаж, МАХН-аас бүх нийтийн хамарсан үзэл суртал, соёлын олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр "Марксист үзэл суртлын үндсэн дээр манай нийгмийн оюун санааны амьдрал бүрэн шинэчлэгдэн, социалист монгол үндэстэн бүрэлдэн тогтов"[I].

Халх аялгуунд үндэслэсэн бичиг үсгийн шинэтгэл хийж ярианы хэлэнд ойрхон үндэсний бичиг зохиолын нэгдмэл хэл бүрэлдэн тогтож эрчимтэй хөгжиж байна.

Одоо халх, буриад, дөрвөд, торгууд, урианхай, өөлд, захчин, үзэмчин, барга зэрэг олон ястан социалист монгол үндэстний бүрэлдэхүүн хэсэг болж, тэдний хэл аялгуу нь үндэстний нэгдмэл хэлнийхээ

хэв журамд захирагдан төв аялгуундаа улам улмаар ойртож байна. Энэ нь алив үндэстний хэл үүсэн бүрэлдэж хэвшин тогтох явцад илрэн гардаг зүй тогтолт үзэгдэл юм. Тус улсын нутагт суугаа слон яастны аялгуу төв аялгуундаа ойртон нийлэх энэ процесс гүнзгийрэх дутам аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгууны авиазүй, хэлзүй, ялангуяа үгсийн сангийн өвөрмөц ялгаа нь аажимдаа арилах болно. Иймээс ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн Хэл шинжлэлийн сектор монгол хэлний нутгийн аялгуу судлахад үлэмжхэн хүч, хөрөнгө зарцуулж бүр 1950-аад оноос эхлэн тус улсын бүх аймаг, сум, сангийн аж ахуй, нэгдэл, бригадад нутгийн аялгуу судлах шинжилгээний анги явуулж судалгаа хийж байна. Үүний үр дүнд аялгуу судлал, аман зохиолын ховор чухал бичвэр сүрдүүлж халх, дариганга, захчин, дөрвөд, торгууд, үзмниган, дархад зэрэг аялгууны тухай олон арван өгүүлэл, ганц сэдэвт зохиолууд хэвлэгдэн гарч улмаар Монгол Ард Улсын угсаатны судлал, хэл шинжлэлийн атлас[2]-ыг зохион гаргалаа. Мөн А.Кастрен, Г.И.Рамстедт, А.Мостерт нар буриад, халимаг, ордос зэрэг хэл, аялгууны томоохон толь бичиг зохиож нийтлүүлснээс гадна Н.Поппе, Г.Д.Санжеев, Б.Х.Тодаева, А.Рона-Таш, Д.Кара, Э.Вандуй, Ш.Барайшир нар халх, дариганга, дархад, дөрвөд, захчин аялгууны үгийн сангийн болон түүвэр нэрийн толийг зохиожээ.

Монгол хэл, аялгууны талаар тоймлон дурдаж буй эдгээр судалгаа, манай хэлний эрдэмтэн, мэргэжилтнүүдээс олон жилийн турш тодорхой систем, дэс

дараатай цуглуулсан арвин баялаг материал нь БНМАУ-ын нутгийн аялгууны толийг зохиож гаргах урьдчилсан нөхцөлийг бүрэлдүүлсэн юм.

БНМАУ дахь монгол хэлийг авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн ялгаатай шинжээр нь аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгуу гэж ангилсан акад. Ш.Лувсанвандангийн саналыг үндэс[3] болгож хэлний - хээ шинжээр ноцтой ялгавар байхгүй, өөр хоорондоо өчүүхэн ч саадгүй харилцан нэвтрэлцэх dž,dz,tš, ts,x,ȯ,u̇ (džarγal - "жаргал",dzalū "залуу", tšadal "чадал",xȯxȯ "хөх", ȯndȯr "өндөр", u̇xer "үхэр") авиа бүхий халх аялгуу; ž,z,s,š,x,u̇,h (žarγal "жаргал", zalū "залуу", saγān "цагаан", xu̇xe "хөх", u̇ndu̇r "өндөр", haen "сайн") авиа бүхий буриад аялгуу; dž, z,tš,ts,k,ö,ü (džirγal"жаргал", zalū "залуу", tšidal "чадал", tsaγān "цагаан", kökö "хөх", öndür "өндөр", ükür "үхэр") авиа бүхий ойрд аялгуу[4] гэж ангилаад аялгуу түс бүрээ авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн ижил, ялгаатай шинжээр нь хэд хэдэн аман аялгуунд хуваж, хэлний шинжээр зонхилох олонхоосоо бага зэрэг ялгарах байдлаар нь аман аялгуугаа салбар аман аялгуу болгон ангилж толийн материал бүрдүүлэв. "БНМАУ дахь монгол хэлний нутгийн аялгууны толь бичиг" нь халх аялгууны толь бичиг, ойрд аялгууны толь бичиг, буриад аялгууны толь бичиг гэсэн гурван хэсэгтэй болно.

2. Энэхүү толийг ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгээс батлалсан БНМАУ-ын монгол хэлний нутгийн аялгууны толь зохиох ерөнхий арга зүйг үндэс болгож[5], улмаар аялгуу түс бүрийн өвөрмөц ялгааг

тодруулан гаргахын тулд хэсэгчлэн дэлгэрүүлсэн аргазүйг боловсруулан мөрдлөө. Уг толийг зохиохдоо харьцуулан судлах зарчмыг гол болголоо.

Халх аялгууны толийн нэгдүгээр хэсэгт орчин цагийн монгол бичиг зохиолын хэлнээс зөрөөтэй үгсийг түүж оруулаа. Ер халх аялгуу нь социалист монгол үндэстний бичиг зохиолын хэлний үндэс болж байгаа учраас бүх нийтээр өргөн хэрэглэдэг үгсээс ялгаатай үгийн тоо нь бусад аялгуунаасаа харьцангуй цөөн байна.

Халх аялгууны толийн хоёрдугаар хэсэгт сүүлийн зуугаад жилийн дотор халх аялгууг судалсан дотоод, гадаадын олон эрдэмтний ажиглан тэмдэглэсэн үгсийг зэрэгцүүлэн жагсаагаад, улмаар тэдгээрийн дундаас нийтлэг шинжийг нь гол болгон фоно - морфологийн зарчмын дагуу тэмдэглэснээс толгой үг болгон авч дараа нь төв халхын аман аялгууны ту - хайн үгсийг авианы бүтэц, үүрэг, байрыг харгалзан нарийвчлан тэмдэглэж хадлаа.

Ойрд аялгууны тольд дөрвөд, баяд, торгууд, урианхай, өөлд, захчин зэрэг аялгууны өвөрмөц үгийг халимаг хэлний түрүү үеийн[6] судалгаа, орчин цагийн халимаг бичиг зохиолын хэлний материал[7]; тод бичгийн дурсгалын толь бичигтэй[8] зэрэгцүүлж хадсан нь монгол хэлний түүхэн болон харьцуулсан аялгуу судлалын ховор материал болно.

Буриад аялгууг бараг судлаагүй учир энэ аялгууны толийн өгүүлэл зохиохдоо тус хүрээлэнгээс буриад аялгуу судалсан шинжилгээний ангийн хэрэглэгдэхүүнийг голлон ашиглаж буриадын салбар аман аялгуунуудыг өөр хоорондх харьцуулсан нь буриад

аялгууны авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн иж бүрэн судалгаа хийх анхны боломжийг бүрдүүлж байна.

3. Монгол үндэсний бичиг зохиолын хэлнээс авианы бүрэлдэхүүн, хэлзүйн хэлбэр, үгсийн сангийн утгын талаар тодорхой ялгаа бүхий нутгийн аялгууны үгийг толгой үг болгон оруулсан боловч нутгийн аялгууны хавсан, колон, эркэн, хош зэрэг үгийг тодотгож нийлэмж үгийн бүрэлдэхүүнд орсон жинхэнэ нэрийг нь тавьж өгөхгүй бол нутгийн аялгууны тухайн тэр үгийн утга оновчтой гарч өгөхгүй байгаа тул зарим тохиолдолд монгол хэлний нийт дундын араг, чөдөр, хаалга, дээл зэрэг үгийг ийнхүү толгой үг болгон оруулаа.

Үгсээтны зүй, хэл шинжлэлийн үүднээс үзэхэд нутгийн аялгууны үг нь хэрэглэгдэх хүрээний хувьд явцуу, илэрхийлж байгаа утга нь бусад аялгуунд ойлгомж муутай байдаг учраас зарим тийм үгийг ойлгож ухаарахад дөхмийг бодон ойрд аялгууны цөөн нэрийн зүйлд зохих зураг хавсаргаж, холбогдох эд ангийн нэрийг тоогоор ялган зааж тэмдэглэв. Жишээлбэл тоокуу госон гэхэд өөрийг нь юмуу, зургийг нь эс үзвээс өөр нутгийн хүн чухам ямар хэлбэр хийцтэй, түүний эд ангийн аль хэсгийг бүрүүн шүдэн, цариг, гүлдрүү гэдгийг мэдэх аргагүй юм.

4. Толийн толгой үгийн утгыг илүү ойлгомжтой болгох зорилгоор тухайн үгийн бодит утгыг бүрэн илэрхийлж чадахуйц зүйр цэцэн үг, оньсого, дуу, туулийн хэсэг болон цуглуулж тэмдэглэсэн үг ярианы жишээ зэргийг оруулаа.

Бидний толилуулж буй энэхүү толь бичиг нь монгол хэлний нутгийн аялгуу, авиазүй, үг, морфемын бүтэц, үгсийн санг сонирхон судлах монголч эрдэмтэд, эрдэм шинжилгээний ажилтан, их, дээд сургуулийн монгол хэлний багш, оюутнуудад эрхбиш тус болно гэж итгэж байна.

БНМАУ дахь монгол хэлний нутгийн аялгууны толь бичиг эмхлэн боловсруулах ажлыг зохион байгуулж, удирдан ажилласан ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн захиргаа, толь бичгийн гар бичмэл, машиндсан эхийг үнэлж албан ёсны шүүмж ирүүлж чухал чухал санал зөвлөлгөөнөө өгсөн ЗХУ-ын ШУА-ийн Хэл шинжлэлийн хүрээлэнгийн түрэг-монгол хэлний секторын эрхлэгч ЗХУ-ын ШУА-ийн сурвалжлагч гишүүн Э.Тенишев, түрэгч-монголч эрдэмтэн доктор К.М.Мусаев, А.А.Дарбеева, Г.Ц.Пюрбеев, Л.Д.Шагдаров, В.И.Рассадин, Ц.Б.Будаев, В.И.Наделяев, Е.И.Убрятова, БНУАУ-ын монголч эрдэмтэн доктор профессор Д.Кара, энэ гурван боть толийг хэвлэлд бэлтгэх чимхлүүр ажлыг гүйцэтгэсэн Ө.Тунгалаг нарт чин сэтгэлийн талархлаа дэвшүүлье.

Бид ийм толь бичгийг анх удаа хийж байгаа туршлага багатайн дээр, баахан давчуу хугацаанд хийсэн учир хэрэглэгч нөхөд ажиж мэдсэн, дутуу дулим зүйлийг засах саналаа ШУА-ийн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн Хэл шинжлэлийн секторт ирүүлнэ үү.

Ж.Цолоо

Зүүлт

I. МАХН-ын Төв Хорооны тогтоол шийдвэрийн эмхтгэл. I973-I974 он, УБ. I980. 94-р талд үз.

2. Этнолингвистический атлас МНР. том I,2. УБ. I979.

3. Ш.Лувсанвандан, Монгол хэл аялгууны учир.Studia Mongolica УБ. I959, т.I, 26-27-р тал.

4. Монгольский лингвистический сборник, М., I985. стр.I25.

5. Толь ашиглагчдын анхааралд гэсэн хэсгийг үз.

6. Kalmückisches Wörterbuch von G.J.Ramstedt. Helsinki I935.

7. Калмыцко-русский словарь под редакцией Б.Д.Муниева. М., I977.

8. Materials for an Oirat-Mongolian to English citation Dictionary john R.Krueger, I,II,III Bloomington I984.

ТОЛЬ АШИГЛАГЧДЫН АНХААРАЛД

I. Энэ тольд нутгийн аялгууны толгой үгийг догол мөрөөс латин галиг том үсгээр бичив.

2. Толгой үгийн хэлбэрийн ард аль аман аялгуунд хэрэглэгддэгийг товчилсон үгээр илэрхийлэв.

3. Үндэсний утга зохиолын хэлнээс авиазүй, үг зүй, үгсийн сангийн зөрөөтэй нутгийн аялгууны толгой үгээр үүр болгож дараа нь тухайн салбар аман аялгууны үгийн дуудлага, утгыг тодруулан батлах зорилгоор уг аялгууг судалсан монголч эрдэмтдийн бүтээлээс /тухайн толгой үгтэй ижил байсан ч гэсэн/ холбогдох үгийг түүвэрлэж (;) тэмдгээр зааглан үүрлүүлж хэний бүтээлээс авснаа заасны сүүлд тухайн үгтэй дүйх халимаг үгийг Г.Рамстедтийн "Kalmückisches Wörterbuch",(I935,Helsinki), мөн Б.Д.Муниевийн "Калмыцко-русский словарь",(Москва, I977) -ийн хуудсыг зааж, эцэст нь монгол бичиг, тод бичгийн хэлбэрийг хадаж толийн толгой үгийн өгүүллийг зохиолоо.

4. Тухайн аялгуунд үгийн утга илрүүлэн тодруулахад тус болох жишээ, зүйр, цэцэн үг, туулийн шүлэг, ардын дууны үг, хэвшмэл хэллэгийг аман зохиолын хэрэглэгдэхүүнээс түүвэрлэн галиг үсгээр бичиж үндэсний бичиг зохиолыг хэлний дүйх хэлбэрийг оногдох утгынх нь ард бичив. Зарим хэллэгийг хөрвүүлэхдээ утга зохиолын хэлэнд байдгаар нь дүйлгэж урд нь тэмдэг тавьсан. Жишээ нь: γō kümün γarān tewrenĕ гэснийг гоо хүн гараа тэврэнэ гэлгүй залхуу хүн элгээ тэврэнэ гэв. Мэдээшэдэ мэргэн соохор мэдээшэгүйдэ мэлмэн соохор гэдгийг махчилбал:

мэдэгчид мэргэн цоохор мэддэггүйд хоосон цоохор гэмээр боловч мэддэгт мэргэн цоохор, мэддэггүйд эрээн цоохор гэж хөрвүүлэв.

5. Нутгийн аялгууны үгс нь дунд үеийн монгол хэлний бичгийн дурсгалуудад тэмдэглэгдсэн хэлбэртэй тохирч байвал уул дурсгалаас иш татан хуудас, зүйл, мөрийг заан хадаж өглөө. Жишээ нь:Awăldăxxă (Dö.,Dž.,T.,Ŏ.,U.,Ba.,Kho.) барилдах: борьба, бороться; arwăn tawăn xonăk awăldād ārā tšidsăngua арван таван хоног барилдаад арай дийлсэнгүй /БМБТ. 22.I89I-92/; //Mo. abaldu-, SH. abulčaba, abulčaju, abulčaya, Muk. abalduba tūnlē (93).

ONTOXO(N) (Khori.) үлгэр: сказка, былина /короткая/; ontoxo xelexe үлгэр ярих; //Muk. ontaqa, onatqan (266.).

ŪLXĪ (Khori.,Aga.) хөмхий: челюсть; ülxī zūxa хөмхийгөө зуух; //SH. ilügei-iyen (I4Q.3902).

6. Нэр үгийг нэрлэхийн тийн ялгалын ганц тооны хэлбэрээр догол мөрөөс бичив. Гэвч олон тооны хэлбэрээр хэлбэржиж хэл зүйн ижил үг үүсгэдэг ойрд аялгууны зарим үгийн олон тооны хэлбэрийг толгой үг болгон авсан.

AXMŪD I (Dö.,Dž.,T.,Ŏ.,U.,Ba.,Kho.) ах нар: братья āγandă kēsĕn tšigāg axmūd tandă bārīnāl аяганд хийсэн айргийг ах нар тандаа барина /АГХД/; Kal. axamūd, axas, axanr R.4; Халь. ахнр Му.57; //Mo. aq-a nar, To. axamud ZW.9,3 axamuud.

AXMŪD II (Dö.,Dž.,T.,Ŏ.,U.,Ba.,Kho.) ахмад; I. старшинство; axmūd kümün ахмад настай хүн; 2. старший; manā axmūd köün манай ахмад /ууган/ хүү;

3. капитан; tsergān axmūd цэргийн ахмад; Kal. axamad R.4; // Mo. aqamad, To. axamad.

7. Нутгийн аялгууны зарим нэр үг тийн ялгалын нөхцөлөөр хэлбэржихдээ тухайн нутгийн аялгууны ямар нэг үгтэй хэл зүйн ижил үг үүсгэсэн тохиолдолд уг ижил үгийг хоёр толгой үг болгож догол мөрөөс бичив.

ĪGĀN I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) ээрүүлийн: род.п.от īg; īgān iš.

ĪGĀN II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.); ĪGĀN (T.) K.I46; ийшээ: сюда, в эту сторону; īgān boltŭn та ийшээ болно уу?; оньс: iškănă ŏwăr īgān tīgān ишгний эвэр ийшээ тийшээ /termān tolxā ханын толгой/; īgān tīgān gügād ийшээ тийшээ гүйгээд; Kal. īgān R.2I3; // Mo. eyisi-ben.

MÖRTĀ I (Dö.,T.,Dž.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) мөртөө: своей дорогой; своим путём; yowăx mörtā yow явах мөртөө яв.

MÖRTĀ II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) морьтой: с конём, имеющий лошадь; mörtā kümŭn irdžĭ yomnă морьтой хүн ирж явна; // Mo. mori-tai, To. moritan.

8. Үйл үгийг үйлт нэрийн ирээдүй цагийн хэлбэрээр толгой үг болгон догол мөрөөс бичиж дүйх монгол орос орчуулга хадав.

AKĂGLĂX (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) янцаглах, аахилах: пыхтеть, кряхтеть; xalūndă akăglăx халуунд аахилах; // Mo.akiγlaqu,aγakilaqu,To.akaklaxu.

BŌXONŠOLXO (Khori.,Aga.) боргоох, хоргоох, ээрэх: упорно лаять, окружать с лаем /о собаках/; xǫjǫr noxoe bohožo bōxonšolžo jabūlnagüi хоёр нохой хоргоож боргоогоод явуулсангүй.

9. Үйл үгийн хэвийн олон цөөн хэрэглэгдэхийг нь харгалзсанаас гадна тухайн нутгийн аялгууны хууль зүйн хөгжил, /ялангуяа эгшиг зохицох ёс зэрэг/ хувьслыг тодорхойлох өвөрмөц хэвийг толгой үгээр авав.

AYŪLXĂ (Dž.,T.,U.) ойртуулах: побуд. от аγū II I. приближать; подпускать; 2. сближать; aγūlād irnŭt малаа ойртуулаад ирнэ үү та.

I0. Зөвхөн холбоо үгийн хамт хэрэглэгддэг үг байвал тийм үгийн хойно давхар цэг тавиад уул үгийн утгыг холбоо үгийн дотор тодорхойлов.

GEDĔS: GEDĔS GIX (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.) гэдэсхийх: выбытаться назад порывисто; xōl gixār uxŭskĕxxĕ, adžăl gixār gedĕs gix хоол гэхээр ухаскхийх, ажил гэхээр гэдэс хийх; Kal. gedĕs R.I3I: // Mo. gedeskikü.

HAXAE: HAXAE HALAG (Khori.,Aga.) санд мэнд, сандуу мэндүү: беспорядочно, в суматохе, растерянно, haxae halag xŭrŝė jėrbe сандуу мэндүү хүрч ирэв.

ĀĔγAR: ĀĔγAR MÒGŎRSŎ(Sar.) аймхай мөгөөрс: мечевидный отросток; āĕγar mògŏrsŏ towōx аймхай мөгөөрс товойх.

II. Адил дуудлагатай утга өөр үгсийг тусгай толгой үг болгон бичиж ард нь ром тоогоор дугаарлав.

AγŪ I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) агуй: пещера; грот, подземелье; xadān aγū хадын агуй; xaγăn̨xū xar aγū харанхуй хар агуй; Kal. aγū R.3; // Mo. aγui, To. aγui.

AγŪ II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) агуу: вели-

кий, грандиозный, огромный, просторный, обширный; aγū tom beyetā өргөн том биетэй (Dö.); aγū ikĕ širgān ör dumdă өргөн их зүлгийн өр дунд (Dö.); Kal. aγū R.3; // Mo. aγuu, To. aoγa K.K 3,I3, auγa AG IOO.

AXLĀTŠI I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.), AXLĂ - GĀTŠI (Dž.,T.), AXLĀTŠ (Dö.) R.I48; эцэг мал: производитель; ter adūn sürgān axlātš ömnāši xälāxār miŋγan aktān ölzātā тэр адуун сүргийн азрагыг урдаас нь харахад мянган агтын өлзийтэй(U.) /БМАБТ I,4I-43/; Kal. axlātši R.3; // Cf.aqalaγači

AXLĀTŠI II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) ахлагч, тэргүүлэгч, удирдагч: старшина, глава; bölgĭn axlātši бүлгийн удирдагч; Kal. axlātši R.3; // Mo. aqalaγči, aqalāči, To. axalāči K.K I9,I, aqalaqči KK 3,3.

BORAŊ I (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) хар мах /ан/: постное мясо; xara borăŋ хар мах; Kal. borŋ (Ö.) R,52.

BORAŊ II (Dö.,Dž.,T.,Ö.,U.,Ba.,Kho.) борог өвс: труха; прошлогодный дёры; высохшие ветви растений, ветошь обл; talān borán öwsŭn талын борог өвс; // Mo. boruγ, To. boraag.

ZAŖXAEXA I (Khori.,Aga.,Tunk.,San.) захайх: иметь большое развитие челюсти, быть скуластым; zaŗxaeža hūxa захайж суух.

ZAŖXAEXA II (Khori.,Aga.,Tunk.,San.) дарсайх, давхайх, саарьтих загайх: грубеть, толстеть; hāŕitaža zaŗxaexa саарьтаж давхайх.

TŠĂW^{q}XADAXĂ I (TKha.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; moŕōr tšăw^{q}xadadži otsĭx мориор давхиж очих; xurdăŋ tšăw^{q}xădăxă хурдан давхих.

TŠĂW^{q}XADĂXĂ II (TKha.) чавхдах, чавхаар харвах: стрелять из рогатки; tšăw^{q}xădadži aγnăxă чавхдаж агнах; dzurăm tšăw^{q}xadaxă зурам чавхдах.

Тэгэхдээ үндэсний бичиг зохиолын хэлнээс авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн зөрөөтэй нутгийн аялгууны үгсийг голлож бусад хэлбэрийг П,Ш гэж дугаарласан болно.

I2. Хэлбэр, дуудлагаараа үндэсний бичиг зохиолын хэлнээс бага зэрэг ялгаатай нутгийн аялгууны толгой үгийн ард үндэсний бичиг зохиолын хэлний дүйх хэлбэрийг хадаж дараа нь бичиг зохиолын хэлтэйгээ нутгийн аялгууны тухайн толгой үгсийн салаа утга бүхэн нь таарч байвал өмнө нь араб тоогоор дугаарлан зөвхөн орос орчуулга хадаж жишээгээр нутгийн аялгууны утгын өнгө аясыг гаргав.

ANZĂLXĂ I (Dž.,T.,Ö.,U.), XANDZĂLXĂ (Dö.,Ba., Kho.) ханзлах; I. пороть, распарывать; γosān anzălxă гутлаа ханзлах (Dž.); 2. распечатывать; tsas xandzalxxă цас ханзлах; // Mo. qanǰulaqu.

BILTI (Dö.,Ba.,Kho.), PILTI (Dž.,T.,Ö.,U.) бялт; I. фитиль; būnā bilti бууны бялт; 2, пистон, капсюль; sumnā pilti суман бялт /гал/; Kal. belte R.45; // Mo. bilta, To. bilta.

AḊXAXA I (Khori.,Aga.,Tunk.,San.,Kham.,Tson.) атгах; I. захватывать в горсть, сжимать в горсти, сжимать рукой; šămarlaŋxār šăŋγă aḊxa чамлахаар чанга атга /ШАХ.6.2.4/; брать горстью; γoǰo ûgōr namaeǰe aḊxaxa гоё үгээр намайг атгах /ШАХ.4.I3. 20/; // Mo. adququ.

I3. Нутгийн аялгууны толгой үгтэй дүйх үндэсний бичиг зохиолын хэлний үгийн салаа утга бүхий үгийн өмнө араб тоогоор дугаарлаж ард нь монгол орос орчуулга хадаж жишээ хавсаргав.

DELKĀ (Dö.,Dž.,T.,Ǒ.,U.,Ba.,Kho.) I. маш олон: очень, много; kün ämtăn nam delkā хүн амьтан маш олон (Dö.); 2. их, өргөн уудам: великий, широкий; delkā bolsaŋ nurγŭnūdīye düŋkāldād өргөн их нуруу нь дүнхийгээд.

KĪГĂS (Dö.,Dž.,T.,Ǒ.,U.,Ba.,Kho.), KĪГĂS (Dö.) K.I47; I. зөрөх: разминуться; kīγas nügād sanāgīm zowānāl зөрж нүүгээд санааг минь зовооно; 2. ташуу, сөөлжүү, жишүү: косой, наклонный, отлогий; ташуу шугам; Kal. kiγăs alda kiγaslxa R. 234; Халь. kuuhc I.радиус; 2.вкось, наискость; 3. косой кривой; противоречащий, противоящийся, упрямый.

ŲJĀXA (Khori.,Aga.,Tson.,Tunk.,San.) I. уях: вязать, связывать, привязывать; moŕǭ sergehē ųjāxa морио шүзганаас уях; 2. боох, ороох: перевязывать бинтовать; šāŋxa ųjāxa шарх боох.

I4. Үндэсний бичиг зохиолын хэлний з-г ойрдын аман аялгуунд dz,z гэсэн хоёр хувилбараар дуудна. Үүнийг гагцхүү dz -гээр толгойлж нөгөө z-г dz толгой үгэнд хавсаргав. Жишээ нь: DZANĂL (Dö., Ba.,Kho.), ZANŪL (Dö.,Dž.,T.,Ǒ.,U.) занал: угроза; būr zanūltā yumŭŋ bolžānā бүр заналтай юм болж байна; Kal. zanl, zanlγa, zanlta R.466; // Mo. ǰanul, To. zanoul ZW.338-a,I, zanulγa Smir. II2-b,I3.

БНМАУ-ЫН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ
АКАДЕМИЙН ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН

Б.АМАРЖАРГАЛ

I

ХАЛХ АЯЛГУУНЫ ТОЛЬ

/Нэгдүгээр хэсэг/

Редактор: Г.Лувсан
Д.Төмөртогоо

Улаанбаатар
I988

Халх аялгууны тухай

I. Аливаа үндэстний хэл бүрэлдэн тогтоход тухайн үндэстний хэлний зонхилох нэг аялгуу нь бусад аялгууныхаа аль шилдэг сайн бүхнийг өөртөө шингээн баяжиж, авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн талаар боловсронгуй нэгэн нэгдмэл хэл буй болдог билээ. БНМАУ-ын түүхэнд тэмдэглэснээр"хувьсгалын анхан шатанд нам ард түмний өмнө соёлын талаар тавигдаж байсан гол зорилт нь бичиг үсэг үл мэдэх явдлыг устган...шинэ утга зохиол, урлагийг хөгжүүлэх... явдал байв."[1] "Социализмын үндсийг байгуулах зорилттой уялдан хөдөлмөрчдийн соёлын хэмжээг дээшлүүлэх, ялангуяа бичиг үсгийн мэдлэгийг эрс өндэржүүлэх явдал хурцаар шаардагдав"[2] гэжээ. Чухам л энэ үеэс эхлэн халх аялгуу нь өнөөгийн социалист монгол үндэстний нэгдмэл нэгэн хэлний үндсэн аялгуу болж, түүн дээр тулгуурласан бичгизохиолын хэл амжилттай бүрэлдэн тогтож хөгжсөөр ирлээ.

Халхчууд монголын нийгмийн хөгжлийн түүхэнд олон зуун жилийн турш чухал үүрэг гүйцэтгэсээр ирсэн нь халхын нэгдсэн нэгэн аялгуу үүсэн бүрэлдэж, хэвшин тогтнохын гол үндэс нь болсон гэж үзэж болно.

2. Халх аялгууны үндсэн онцлог, түүний тархацын талаар гадаад, дотоодын олон эрдэмтэд анхааран судалсаар иржээ. Халх аялгууны талаар хамгийн анхны биеэ даасан томоохон судалгаа нь Г.И.Рамстедтийн "Монгол бичгийн хэлийг хүрээний аялгуутай харьцуулсан авиазүй" /1903/ гэдэг бүтээл юм.[3] Проф. Г.И.Рамстедт уул бүтээлдээ хүрээний халх аялгууны

авиазүйн үндсэн онцлогийг монгол бичгийн хэлтэй харьцуулан үзээд тухайн аялгууны авианы бүтэц хувьслыг хэл шинжлэлийн үндэслэлтэйгээр түүхэн үүднээс харьцуулан тайлбарласан билээ. Г.И.Рамстедтийн дараа акад. Б.Я.Владимирцов халх аялгууг мөн түүхэн үүднээс харьцуулах аргаар улам гүнзгийрүүлэн судалжээ.[4] Тэрбээр зөвхөн Хүрээний аялгуу төдийгүй халхын бусад салбар аман аялгууг хамруулан тэдгээрийг монгол бичгийн хэлтэй харьцуулан тухайн аялгууны өргөлттэй, өргөлтгүй үеийн богино эгшгийн бүтэц, хувьсал, урт, хос эгшгийн гарал хөгжил, гийгүүлэгч авианы онцлогийг нарийвчлан тодорхойлжээ.

Хожим доктор, проф. Г.Д.Санжеев "Монгол хэлний харьцуулсан хэлзүй" гэдэг бүтээлдээ халх аялгууны нэгдмэл шинжийн талаар онцлон дурдаад, улмаар тухайн аялгууны үндсэн онцлогийн тухай тусгайлан тэмдэглэжээ.[5] Г.Д.Санжеев олон монгол хэл аялгууны авиазүй, хэлзүйн шинжийг харьцуулан судалсан үндсэн бүлгүүддээ халхын аялгууны материалыг монгол хэлний хөгжлийн дээд шатны жишээ болгон авч үзсэн байна.[6]

Халх аялгууны авиазүй, хэлзүйн үндсэн онцлогийг талаар монголч эрдэмтэн Н.Поппе, Ж.Боссон, Ш.Лувсанвандан, Э.Вандуй, Ж.Цолоо нарын биеэ даасан судалгаанууд бий.[7] Мөн тухайн аялгууны авиалбарын бүрэлдэхүүн, авиалбар судлалын тогтолцооны талаар В.М.Наделяев, Ж.Стрит, Н.Поппе, Ш.Лувсанвандан, М.Халтод, Т.Пагва, Э.Вандуй, С.Мөөмөө, Ж.Цолоо нар тусгайлан судалжээ.[8]

Халх аялгууны суглалын дотор салбар аман аялгууны онцлогтой холбогдсон судалгаа чухал байр эзэлнэ. Тухайлбал, дархадын салбар аман аялгууны талаар Г.Д.Санжеев, Цэ.Шархүү, Д.Төмөртогоо, даригангын салбар аман аялгууны талаар А.Лувсандэндэв, А.Рона-Таш, үзэмчин салбар аман аялгууны талаар Д.Кара, Ж.Төмөрцэрэн, хотгойдын салбар аман аялгууны талаар Ж.Цолоо, М.Шинэхүү, халхын бусад зарим салбар аман аялгууны талаар Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Ш.Барайшир, М.Шинэхүү, Ж.Төмөрцэрэн, Л.Бэшэ нарын судалгааг дурдаж болно.[9] Мөн түүнчлэн тухайн аялгууны үгийн сангийн бүтэц бүрэлдэхүүн, онцлог шинжийн талаар судалгааны өгүүлэл, бэсрэгхэн толь зэрэг бүтээл гарчээ.[10]

3. Халх аялгууг судалсан гадаад, дотоодын олон эрдэмтэд тухайн аялгууны авиазүй, үгзүй, үгсийн сангийн судалгаанаас гадна түүнийг ангилах талаар нилээд анхаарсан байна. Эн түрүүнд нэрт монголч эрдэмтэн А.Д.Руднев монгол хэлийг дорнод, умард, өрнөд гэж гурван бүлэгт хуваагаад халх аялгууг дорнод бүлэгт багтаажээ.[11] Мөн проф. Г.И.Рамстедт халх аялгууг баруун, зүүн салаа гэж хоёр ангилаад өөрөө тусгайлан судалсан хүрээний аман аялгууг зүүн салаандаа хамааруулсан байна.[12]

Академич Б.Я.Владимирцов монгол хэлний халх аялгууны дотоод нарийн ялгааг маш гярхай ажиглаж түүнийг өрөнхийд нь халх, хотгойд гэж хоёр үндсэн хэсэгт ангилаад халх аялгууг дотор нь хүрээний халх /даригангын аялгууны хамт/, өрнөд халх /сартуул, Хөвсгөлийн халхыг оролцуулан/, дорнод халх гэж гурав хуваажээ.[13]

Доктор, профессор Г.Д.Санжеев /1953/ "Монгол хэлнүүдийн харьцуулсан хэлзүй"-дээ монгол хэл аялгууг монгол хэл, ойрд хэл, буриад хэл, дагур хэл, монгор хэл, могол хэл гэж зургаа хуваагаад халх аялгууг цахар, үзэмчин, горлос, хорчин, харчин, түмэд аялгууны хамт монгол хэл гэсэн ангилалдаа багтаасан.[14]

Монголч эрдэмтэн Н.Поппе "Монгол хэлнүүдийн харьцуулсан шинжлэлийн удиртгал" /1955/ номдоо орчин цагийн монгол хэлнүүдийг дорнод, өрнөд салаа гэж хоёр хуваагаад халхын аялгууг ордос, урад, түмэд, харчин, цахар, хуучин барга аялгууны хамт дорнод салаанд хамааруулсан байна.[15]

Дээр дурдсан ангиллуудыг өрөнхийд нь ажиглавал, их төлөв овог аймаг, засаг захиргааны хуучин хуваарь, оршин нутаглаж байсан газар зүйн байршил зэргийг голлон анхаарсан байна.

Академич Ш.Лувсанвандан монгол хэл аялгууг төв, дорнод, өрнөд, умард гэж дөрвөн үндсэн аялгуу болгон ангилаад халх аялгууг цахар, ордосын аман аялгууны хамт төв аялгуунд багтаажээ.[16] Тэрбээр монгол хэлний олон аялгууг ангилахдаа юуны өмнө хэлний нь шинж буюу авиазүй, хэлзүй, үгийн сангийн нь онцлогийг гол үндэс болгон аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгуу гэсэн гурван зэрэг болгон хуваажээ.

Түүний дараа аялгуу судлагч эрдэмтэн Э.Вандуй халх аялгууг төв, дорнод, өрнөд гэсэн гурван аман аялгуу болгон ангилаад аман аялгуу тус бүрээ хэдхэдэн дэд аман аялгуу болгон хуваажээ.[17] Үүнд:

Нэг. Төв аман аялгуу:
- а/ Улаанбаатар орчмын буюу төв дэд аман аялгуу
- б/ Говийнхон буюу халхажсан харчины дэд аман аялгуу
- в/ Архангай аймгийн халхажсан өөлдийн аман аялгуу
- г/ Өвөрхангай аймгийн Арвайхээрийнхний дэд аман аялгуу

Хоёр. Өрнөд аман аялгууг:
- а/ Хантайширынхны дэд аман аялгуу
- б/ Сартуул халхын дэд аман аялгуу
- в/ Хотгойдын дэд аман аялгуу
- г/ Элжгэн халхын дэд аман аялгуу
- д/ Ховдын халхчуудын дэд аман аялгуу
- е/ Говь-Алтайн халхажсан өөлд, хойдын /Баян-Уул, Шарга, Төгрөг сумын/ дэд аман аялгуу

Гурав. Дорнод аман аялгуу:
- а/ Хэнтийн зүүн ба өмнөд хэсэг, Дорнод, Сүхбаатар аймгийн дэд аман аялгуу
- б/ Даригангын дэд аман аялгуу гэж тус тус анги лсан байна.

БНМАУ-ын монгол хэлийг авиазүй, хэлзүй, үгсийн сангийн ялгаатай шинжээр нь аялгуу, аман аялгуу, салбар аман аялгуу гэж ангилсан акад. Ш.Лувсанвандангийн ангиллыг үндэслэн халхын аялгууг төв халх, өрнөд халх, дорнод халх гэсэн гурван аман аялгуу болгон ангилаад, аман аялгуу тус бүрээ авиазүй, үгзүй, үгсийн сангийн онцлог шинжээр нь салбар аман аялгуунд ангилсан Ж.Цолоогийн ангилал[18] нь нилээд бодитой болсон учир эл ангиллыг баримтлан толио зохиолоо.

Нэг. Төв халхын аман аялгуу: I. Төв, Булган, Архангай, Баянхонгор, Сэлэнгийн халхууд, Завханы сартуул, хотгойдоос бусад халх, Хөвсгөлийн дархад, хотгойд, ариг урианхайгаас бусад халх, Өвөрхангайн Арвайхээрийн халхуудаас бусад, Дундговийн хойт сумдын халхуудын ярилцдаг төв халхын салбар аман аялгуу; 2. Дундговийн өмнөд сумын халхууд, Дорноговь, Өмнөговь аймгийн халхуудын ярилцдаг говийн халхын салбар аман аялгуу; 3. Зүүнбаян-Улаан, Батөлзий, Уянга, Тарагт сум, Арвайхээрийн орчмын халхуудын ярилцдаг Өвөрхангайн Арвайхээрийн салбар аман аялгуу.

Хоёр. Өрнөд халхын аман аялгуу: I. Ховд аймгийн Буянт, Дарви сум, Цэцэг, Дуут сумын хагас, Говь-Алтайн бүх сумдын халхын салбар аман аялгуу; 2. Ховд аймгийн Мянгад сумын мянгадын аман аялгуу; 3. Увс аймгийн Зүүнхангай, Өндөрхангай, Цагаанхайрхан сум, Баруунтурууны хагас элжгэн халхын салбар аман аялгуу; 4. Хөвсгөл аймгийн Ринчинлхүмбэ, Улаан-Уул, Баянзүрх сум, Алаг-Эрдэнэ сумын хагаст ярилцдаг дархадын салбар аман аялгуу; 5. Хөвсгөл аймгийн Чандмань-Өндөр, Цагаан-Үүр сумын цөөн ариг урианхайн салбар аман аялгуу; 6. Ховд аймгийн Чандмань сум, Завхан аймгийн Ургамал, Завханмандал, Сантмаргац, Сонгино, Нөмрөг, Цэцэн-Уул зэрэг сумын сартуулын салбар аман аялгуу; 7. Хөвсгөл аймгийн Цэцэрлэг, Арбулаг, Цагаан-Уул, Бүрэнтогтох, Төмөрбулаг сум, Завхан аймгийн Баянхайрхан, Тэс, Баянтэс зэрэг сумдын хотгойдын салбар аман аялгуу; 8. Архангай аймгийн Өлзийт, Батцэнгэл, Хотонт сумын халхажсан хойд өөлдийн салбар аман аялгуу.

Гурав. Дорнод халхын аман аялгуу: I. Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудын зүүн халхын салбар аман аялгуу; 2. Сүхбаатар аймгийн Түвшинширээ, Баяндэлгэр, Дариганга, Хонгор, Онгон, Наран, Асгат сумдын дариганган салбар аман аялгуу; 3. Дорнод аймгийн Сэргэлэн, Баянтүмэн сум, Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сум болон бусад зэргэлдээ сумдад цөөн байгаа үзэмчний салбар аман аялгуу;

4. Эдүүгээ нутгийн аялгууны олон үгс бичиг зохиолын хэлний үгсийн санд орж түүнийг улам арвижуулан баяжуулж байгаагийн зэрэгцээ бас олон үгс хэрэглэгдэхээ больж хуучран мартагдахад хүрч байна. Бид энэхүү толийг зохиохын тулд халх аялгууны үгсийн сангаас дээжлэн тэмдэглэсэн үгсийн жагсаалт, бэсрэг толь сэлтээс гадна Хэл зохиолын хүрээлэнгээс сүүлийн гучаад жилийн дотор орон нутагт явуулсан шинжилгээний ангийнхны бичиж тэмдэглэсэн аялгуу судлал, аман зохиолын арвин баялаг цуглуулгыг гол материал болгон ашиглалаа. Тэдгээр хэрэглэгдэхүүн нь эдүүгээ тус хүрээлэнгийн туршилт авианзүйн лаборатори, аман зохиолын сан хөмрөгт гар бичмэл, сонсонзон бичлэгээр хадгалагдаж байгаа юм.

Тус тольд халхын салбар аман аялгуунуудад авианзүй, үгзүй, үгсийн сангийнхаа талаар бусад аялгуунуудаас өвөрмөц ялгаатай хэлэгдэж байгаа үгсийг аль болохоор багтаан оруулахыг хичээлээ. Халхын салбар аман аялгуунуудад үгсийн сангийн талаар бие биеэсээ ялгаатай хэрэглэгдэж байгаа үг, ухагдахууныг цөөнгүй бөгөөд тэдний зарим нь гуч гаруй янзаар хэлэгдэж байна. Бид энд бичиг зохиолын хэлний янз бүрийн хэлбэртэй "хувин" гэдэг үгийг жишээ болгон авч үзье.

aγarū (Tkha.,Ökha.), andū (Öw., Sar.), bortoγo (Tkha.,Ökha.,Dkha.), butan (Öw.), dallag (Dar.), Dandžă (Dar.), deldū (Ar.), dostog (Dg.), dŏrŏ (Sü.), dūšeg (Dar.), džandan (Ökha.,Gkha.), γondžŏn ~ γondzon (Sü.,Khe.), xombō (Tkha.), xongilŏgŏ ~ xongĭloγo (Gkha.), xōxūdžă (Gkha.), xūlin (Gkha.), lū (Ba.), oyŏ (Gkha.), olŏ (Öw.), odžŏ (Gkha.), sawqxan (Go.), sādzan (Dkha.), senden (Gkha.), somŏ (Go.), son (Gkha.), sūlaγā (Dg.), tawxan (Dar.), tāĕlū (Gkha.,El.), torŏxŏ (Tkha., Dkha.), tŏxi (Sar.), tōdon (Gkha.), tōtōn (Gkha.), tŏxŏm (Gkha.), tun (Gkha.).

Толийг хийж гүйцэтгэхэд аргазүй, зохиомжийн талаар үнэт зөвлөгөө өгсөн ЗХУ-ын монголч эрдэм - тэн У-Ж.Ш.Дондуков, хэвлэлд бэлтгэхэд туслалцаа үзүүлсэн эрдэм шинжилгээний ажилтан Э.Дорж, А.Арвис, Ө.Тунгалаг нарт чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье.

Б.Амаржаргал.

Зүүлт

1. "БНМАУ-ын түүх" УБ. 1984. 12-р тал.
2. "БНМАУ-ын түүх" УБ. 1984. 561-р тал.
3. G.J.Ramstedt, Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen,/ JSFOu XXI:2/ Helsingfors, 1903. орос орчуулга нь: Сравнительная фонетика монгольского письменного языка и халхаско-Ургинского говора, перевод...под редакции прив. доц А.Д.Руднева с дополнениями автора, С.Петербург 1908.
4. Б.Я.Владимирцов. Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. Введение и фонетика, Ленинград, 1929.
5. Г.Д.Санжеев, Сравнительная грамматика монгольских языков, т.I,М., 1953, стр. 55-58.
6. Г.Д.Санжеев, Дурдсан зохиол, 12-114, 127-178.
7. Н.Поппе, Строй халха-монгольского языка, Л., 1936; N.Poppe, Khalkha-Mongolische Grammatik, Mat Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden, XII 188, 1951; Mongolian Language Handbook (Center for Applied Linguistics), XY 175 p. Washington, 1970; J.E.Bosson, Modern Mongolian (Uralic and Altaic series 38) ,1964, Bloomington, Indiana ; Ш.Лувсанвандан, Орчин цагийн монгол хэлний зүй, Монгол хэлний авианы бүтэц, I-р дэвтэр, УБ.1967; Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Халхын аялгуу, УБ.1970.
8. В.М.Наделяев. Состав фонем в звуковой системе современного монгольского языка, Вестник ЛГУ,

№ 8,I957, Вып.2, стр.I23-I3I; John.C. Street, Khalkha Structure (Uralic and Altaic Series,24), Bloomington, Indiana,I963; N.Poppe, Mongolian Language Handbook (Center for Applied Linguistics), Washington I973; Sh.Luvsanvandan, The Khalkha-Mongolian Phonemic System-, AOH I7:2,I954, I75-I85; M.Haltod, The Phonology of the Word in Modern Standard Mongolian; Т.Пагва, Хэл шинжлэлийн удиртгал, УБ.,I959,56-59; Э.Вандуй, Монгол утга зохиолын хэлний авиалбар /фонем/; Хэл зохиол, I:6, I96I, 3-I7; Халхын аялгуу, тууний үгсийн сан, "Халхын аялгуу", УБ.,I970, 25-56; С.Меемее, Система вокализма современного монгольского языка, SM II/I0/; I2, I974, I84-2I0; Ж.Цолоо Орчин цагийн монгол хэлний авиа зүй, УБ.,I976, 80-II6.

9. Г.Д.Санжеев, Дархатский говор и фольклор. /Материалы комиссии по исследования Монгольской и Танну-Тувинской Народных Республик и Бурят Монгольской АССР, вып 5/, Ленинград, I93I; А.Лувсандэндэв, Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас "Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл", № 2. I957, 49-64; A.Rona-Tas, A.Study of the Dariganga phonology, -AOH I0:I, I960, I-29; Dariganga Vocabulary, -AOH, I3:I-2, I96I, I47-I74; G.Kara, Sur le dialecte üjümüčin, -AOH, I6:I, I963, I-43; Un glossaire üjümüčin, -AOH, I963.
Ж.Төмөрцэрэн, Үзэмчин аялгууны зарим онцлогоос, Монголын судлал, 4:I3; I964,I-4; Үзэмчин аялгууг судалсан тэмдэглэлээс, Монголын судлал, 6:33, I968, I84-2I5; Ж.Цолоо, Хотгойдын аман аялгууны зарим онцлогоос, ШУАМ. № 4. I968, 54-58; М.Шинэхүү, Хотгойдын аман аялгууны авианзүйн зарим онцлог, МУИС-

ийн э/ш бичиг № 3, I963, 47-52; Э.Вандуй, Халхын Дорнод дэд аман аялгуу, Хэл зохиол, 6:I5, I967, 3-I7; Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу, Хэл зохиол, 2:I7, I964, I89-22I; Ж.Цолоо, Архангайн баруун хойд нутгийн халхын аман аялгууны тухай ШУАМ № I, I960, 44-48; Халхын зарим аялгууны авиазүйн онцлогоос, ШУАМ, № I, I967, 6I-70; Архангай аймгийн хойд сумдын аман аялгуу, аман зохиол судалсан нь, Монголын судлал, 7:I7, I967/70/, 2I9-242; Орчин үеийн халхын аялгуу судлалын зарим асуудал, ШУА, № 4,I968, 29-33; Говь-Алтай, Баянхонгор аймгаар явсан экспедицийн гайлан, ШУАМ, № I, I967; Ж.Төмөрцэрэн, Өверханга'ын халх аман аялгууны зарим онцлогоос, Монголын судлал, 6:I6, I967, I8-22; Ш.Барайшир, Халхын аялгууны зарим хэсгийг судалсан тухай, УБ.,2I х; L.Bese, Remarks on a western Khalkha Dialect, -AOH I3:3, I96I, 279-294; М.Шинэхүү, Халх аялгууны өмнөд хэсгийн авиазүйн зарим онцлог, МУИС э/ш бичиг, I963, № 3, 33-46.

I0. N.Poppe, Khalkha-Mongoliche Grammatik. Mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden I95I, I64-I88; D.A.Troxel, Mongolian Vocabulary, (Modern Khalkha Language), Mongolian-English, English-Mongolian, Department of the Army, TM 30-537, Washington, I955; Э.Вандуй, Зарим нутгийн аман аялгууны үгсийн сангийн тухай, УБ., I957; Халхын аялгуу ба түүний үгсийн сан, Халх аялгуу, УБ., I970, I6-77, 89-I24; Ш.Барайшир, Зарим нутгийн халх аялгуу-

ны үгсийн бүрэлдэхүүний тухай, Монголын судлал, 3:8, 1961, 14-15; Ж.Цолоо, Говийн халхын аман аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог, Монголын судлал, 6:17, 1967, 23-37; Баруун халхын аман аялгуу, Халхын аялгуу; УБ.,1970,184-217.

11. А.Д.Руднев, Опыт классификации монголов по наречиям /Г.И.Рамстедт, Сравнительная фонетика., стр. IY-YI/.
12. Г.И.Рамстедт "Сравнительная фонетика" ,стр 5.
13. Б.Я.Владимирцов, Сравнительная грамматика, стр 18.
14. Г.Д.Санжеев, Сравнительная грамматика, стр 55.
15. N.Poppe Introduction to Mongolian Comparative Studies, Helsinki, 1955, p.23
16. Ш.Лувсанвандан, Монгол хэл аялгууны учир, Монголын судлал, 2:1-16, 1961, 157-р тал.
17. Э.Вандуй, Ж.Цолоо, Халхын аялгуу. 22-23-р тал
18. Ж.Цолоо, БНМАУ-ын нутгийн аялгуу, Хэл зохиол, 18-р боть, /хэвлэлд/

Галиг үсгийн тайлбар

1. Эгшиг

- Бичгийн машины тэмдэгтийн боломжгүйгээс урт эгшгийг ā, ē, ī, ō, ȫ, ū, ǖ .
- Үе бүтээж байгаа балархай эгшгийг ă, ĕ, ĭ, ŏ, ȯ̆, ŭ, ǔ .
- Хос эгшгээс үгийн эцсийн бус үеийн хос эгшгийг āĕ, ōĕ, ūĕ үгийн эцсийн үеийн задгай хос эгшгийг ā̆, ăē, ō, ŭī, ūī
- Урагшлан хэлэгдэж байгаа эгшгийн дээр нэг цэг тавьсан. ȧ,
- Эр үгэнд o, u -гийн зэвсрын дуудлагатай, нилээд урагшлан хэлэгдэж байгаа эгшгийг ụ гэж тэмдэглэн О толгойт үгийн эцэст оруулсан.
- Бие биеэсээ гийгүүлэгчээр зааглагдсан хоёр бүтээврийг хамт бичиж дунд нь зохих эгшиг жийрэглэн бичсэн. Жишээ нь: axắń ах нь, dzawắl зав л, γartšil гарч л, morińь морь нь, axamińь ах минь, teretšińь тэр чинь гэх мэт.

2. Гийгүүлэгч

- Эр үгийн эхэнд, мөн эр үгийн дунд гийгүүлэгчээр төгссөн үеийн дараа тохиолддог хэлний гүн үгийн хамжих g-гийгүүлэгчийг машины тэмдэгтийн боломжгүйгээс γ гийгүүлэгчээр тэмдэглэв.
- Зарим эр үгэнд g гийгүүлэгч хэлний үзүүрээр хэлэгдэж байгаа тул эм үгийн g -ээр тэмдэглэв.
- Тагнайшин зөөлөрсөн гийгүүлэгчийг moŕ, xoń, uĺ, xań гэх мэтээр тэмдэглэн, араас нь эгшиг, гийгүүлэгч залгасан бол зөөлөрсөн гийгүүлэгчийн

i -ийг mor$^{i}\bar{o}$, xan$^{i}\bar{a}$, mor^{i}sog гэж тэмдэглэв.

- Үгийн эцсийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн дараа орсон хэт богино, тагнайшсан i эгшгийг dž, tš гэж тэмдэглэв.

- Бүтээврийн бүтцийг бүрэн зөв тусгахын тулд нэг үеийн дотор хоёр гийгүүлэгчийг эгшиггүй дараалан галиглахгүйг ихэд хичээлээ. Жишээ нь:noxtŏ (U.), ogtŏrō (TKha.), towxŏ (Dzaw.), tůgdžirex (TKha.).

- Үгийн эцсийн хамаршсан гийгүүлэгчийн сулар-сан хувилбартай үгийн эцсийн эгшгийн доогуур дол-гион зураас /~/ тавьж тэмдэглэв. xōsǫ- хоосон, ayĩ̯-аян, darxẵ̯ -дархан, gesū̯̃ -гишүүн гэх мэт.

3. Үг зүйн талаар

- Ярианы хэлний уул үгтэй тохирох үг бичгийн хэлэнд байвал уг үгийн олон утгыг ром тоогоор ду-гаарлан тус тусад нь толгой үг болгон орууллаа. Жишээ нь:

tag I (TKha.,GKha.)	өвлийн малгай
tag II (TKha.)	таглаа
tag III (TKha.)	уулын орой
tag IV (TKha.)	огт чимээгүй гэх мэт
segsĕ I (GKha.)	сэгсүүрэг,эрт гарсан хүр-га
segsĕ II (El.)	том араг
tsanxălax I (El.,Sar.)	ацаархах
tsanxălax II (TKha.)	цанх хөдлөх

- Ижил дуудлагатай үгийн I-т нутгийн аялгууны хэлбэрийг оруулж дараагаар нь бичгийн хэлний үг-сийг толгойлон үүрлүүллээ.

- Ургамлын нэр болон зарим харь хэлний гарал-тай үгсийг латин нэр болон тайлбартай нь бичив.

Товчилсон нэр

Аман аялгуу

Төв халх	(TKha.)
Өрнөд халх	(ŏKha.)
Дорнод халх	(DKha.)

Салбар аман аялгуу

Говийн халх	(GKha.)
Дариганга	(Dg.)
Дархад	(Dar.)
Мянгад	(Min.)
Өөлд	(Ō̆l.)
Урианхай	(Ur.)
Үзэмчин	(Ü.)
Сартуул	(Sar.)
Хотгойд	(Khot.)
Элжгэн	(El.)

Аймгуудаар салбар аман аялгууг тэмдэглэсэн нь

Архангай	(Ar.)	Увс	(Uw.)
Баянхонгор	(Ba.)	Ховд	(Kho.)
Булган	(Bu.)	Хөвсгөл	(Khö.)
Говь-Алтай	(Go.)	Хэнтий	(Khe.)
Дорноговь	(Do.γ.)		
Дорнод	(Do.)		
Дундговь	(Dun.)		
Завхан	(Dzaw.)		
Өвөрхангай	(ŏw.)		
Өмнөговь	(ŏm.)		
Сүхбаатар	(Sü.)		
Сэлэнгэ	(Se.)		
Төв	(Tö.)		

- Утга зохиолын хэлний нэг үг олон нэрээр гарсныг өмнөхөөс үзэхээр тэмдэглэв. BODĪ (Ar.) идээний дэлгэц; andar. /andar гэсэн үгийг үз гэсэн үг/.

Товчилсон нэрийн тайлбар

- Тев, Дорнод, Өрнөд халхыг эхний нь том үсгүүдээр (TKha.,ÖKha.,DKha.)

- Хэд хэдэн салбар аман аялгууг дунд нь цувраа цэгтэй таслал хийж, эцэст нь цэг тавив. (Sar.,El.,Khot.,Min.)

- Ямар материалаас үг авснаа зохиогчийн эхний үсэг, уул ном бүтээлийн хуудастай нь товчилсон нэрийн дараа оруулав. (Sar.) B.9I; Вл. I89.

- Жишээ авсан өгүүлбэрийн заримыг юунаас авснаа эцэст нь хаалтанд товчлов. /ШАХ.I978/

- Бүх товчилсон нэрийн ȯ, ů -г бичгийн хэлний ö,ü -ээр тэмдэглэлээ.

Галиг үсгийн дэс дараа

A	Ā	AE	B	D	DŽ	DZ	E	Ē	Г	G
X	I	Ī	Y	L	M	N	O	Ō	Ȯ	Ō
P	S	Š	T	TS	TŠ	U	U	Ū	Ů	W

I. ШАХ - шинжилгээний ангийн хэрэглэгдэхүүн /I958-I985/
2. СБХ - соронзон бичлэгийн хальс /I958-I978/
3. В - Э.Вандуй "Халх аялгуу" I970 он I-I32.
4. Ц - "Халхын аялгуу" I970. П хэсэг Ж.Цолоо. "Баруун халхын аман аялгуу" I33-2I4.
5. ААЗ - Ардын аман зохиолоос
6. АЗД - Аман зохиолын дээж. I978 он
7. МАД - Монгол ардын дуу. I982 он
8. К - G.Kara. Un glossaire üjümüčin I963(I-43)
9. R - A.Rona-tas. A.Dariganga Vocabulary.I96I (I48-I74)
I0. МХТТ - Монгол хэлний тайлбар толь. I966 он.
II. Вл - Б.Я.Владимирцов "Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхасского наречия" Ленинград. I929 г.
I2. ХБД - Хуучин бичгийн дурсгал "Эрт эдүгээгийн гайхамшиг сайхан үзэгдэл хэмээх судар" I959 он Улаанбаатар.
I3. МСБ - Мянгад сум /Баянцагаан. I985 он/
I4. НАЯ - Нутгийн ардын яриа. Увс аймгийн зүүн хангай сумын харьяат Б.Нугаа, Б.Чадраабал, П.Лүгэнжав, Я.Гүндмаа, Хэнтий аймгийн Өмнөдэлгэр сумын харьяат Д.Доржсүрэн, Л.Энэбиш нарын ярианаас авсан. I984, I985 он.
I5. Ж - Р.Жагварал "Монгол хэлний хүндэтгэлийн [illegible]" I976.
I6. ХД - хүүхдийн дуунаас.
I7. МАУ - Монгол ардын үлгэр домог I982.
I8. МАО - Монгол ардын оньсого I982.
I9. SH - "Монголын нууц товчоо" Ц.Дамдинсүрэн. УБ. I976.

20. SM.I96I.III – Ш.Барайшир "Зарим нутгийн халх аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний тухай" Монголын судлалын I96I оны III.I4-35-р тал.
2I. SM.I967.VI – Э.Вандуй "Халхын дорнод дэд аман аялгуу" Монголын судлалын I967 оны YI.
22. SM.I964.IV – Ж.Төмөрцэрэн "Үзэмчин аялгууны зарим онцлогоос" Монголын судлал I964 оны IY I-I3-р тал.
23. S.Mu. – Л.Сономцэрэн "Мянгад ястны зан үйлийн тухай товч тэмдэглэл" Музейн судлал. I974 оны II боть. 43-65-р тал.
24. ДАД – Х.Цэрэнсодном "Дархад ардын дууны урлагийн тухай товчхон" I959 он.
25. ХЗ. I964. II боть – Э.Вандуй "Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу" Хэл зохиол I7-р дэвтэр, I89-2II-р тал.
26. Хө.хө.эг – Хөвсгөл аймгийн хөг эгшиг /Дархад, урианхай ардын дууны түүвэр/ Мөрөн. I968.
27. YAД – үзэмчин ардын дуунаас
28. ДАА – Дархад аман аялгуу, Д.Төмөртогоо "Дархад аман аялгууны урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай товч тэмдэглэл" Хэл зохиол. I967. I-IY дэвтэр. I96-203.
29. С – Г.Д.Санжеев "Дархатский говор и фольклор" Ленинград. I93I. стр. II2.
30. Хө.да.яс. – С.Бадамхатан "Хөвсгөлийн дархад ястан" УБ., I965.
3I. Рамс – Г.И.Рамстедт "Монгол ном бичгийн хэлийг хүрээний халх аялгуутай харьцуулсан авиа зүй" г. Петербург I908.
32. Ц – Ж.Цолоо "Говийн халхын аман аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог" Монголын судлал, I967. YI.I5-2I-р дэвт. 23-36-р тал.

A

ADAG I (Dar.) ташаа: бок; **adagtăń xadăean xo - yorŏl towtšĭń boloxmiń yālā** ташаанд нь хадсан хөёр л товч нь болох минь яалаа /Хө.хө.эг/.

ADAG II (TKha.) I. шувтарга сүүл хэсэг, эцэс, төгсгөл : конец, устье; **adagtăń** orox адагт нь орох; **үolĭn adag** голын адаг; 2. шилж. доод зэргийн, хамгийн муу: перен. последний худший, плохой /по качеству/; **xûnĭ adag** bolox хүний адаг болох; // Mo. **adaγ**.

ADAG III адаг чуулган: звёздное месторождение.

ADANXĂLĂX (Sü.) B.89; азаа үзэх: испытывать счастье; **temtsēndĕ orŏdž adanxălăx** тэмцээнд орж азаа үзэх.

AD^{i}Ā I (Min.)~**EDĒ** (Min.) аав: папа; **ad^{i}ā xŏdŏ yawax** bolow аав хөдөө явах болов; **edē** mal malladag аав мал малладаг.

AD^{i}Ā II (TKha., ŌKha.) ах, эгч /авгайлсан үг/: старший брат, старшая сестра; **ad^{i}ā irĕx** ах /эгч/ ирэх; **ad^{i}ā yawax** эгч /ах/ явах.

ADŌ (Kho.,Khö.,Dar.), **ADŲ̄** (Ü.) К.I: адуу; I. табун, косяк лошадей; **xulăl үoldō adōγā** хоуӧ **xurātšāl irexĕl gesentšē** хул л голдуу адуугаа хураагаад л ирэх л гэсэн дээ /Хө.хө.эг/; **adų̄ndă durtā xün адуунд дуртай** хүн; 2. лошадь, лошади, кони; **adō intsăγāx** адуу янцгаах; **xurdan udamtā adų̄** хурдан удамтай адуу; // Mo. **aduγu**.

ADŪTSŠ (Ü.) K.I; адуучин: табунщик, adūtsš xūdē ögösē dē адуучин хүүдээ өгөөсэй дээ /МАД/

ADŽĂRAG (Ü.) K.I; adzaraγa (Dg.) R.I49; азрага: I. жеребец; alag adžăragtā adū алаг азрагатай адуу; ėxdzālan.a., sojōloŋ.a., yawtšig.a.,dzalū bůdū a.(Dg.) R.I49; 2. в сочет. с названиями животных означает самец; adžăragan taxīā азраган тахиа;♦adžaraγan borō азраган бороо;// Mo.aǰirγ-a.

ADŽĀ I (Sü.,Bu.,Dun.) B.89; I. аав: папа; adžā dūdaw аав дуудав; 2. эгч: сестра; adžādă ǩelex эгчид хэлэх.

ADŽĀ II (Bu.,Dun.) ээж: мама; manā adžā džů - džigtšin манай ээж жүжигчин.

ADŽĬGAR (Ü.) K.I; агзгар: коротенький, низкорослый, приземистый; adžĭγar nōstō xoń агзгар ноостой хонь; // Mo. aγǰaγar.

ADZĂGŮĪ I (Min.) аягүй: неприятный, неудобный, неприличный;adzăgůī xůěten ůdůr аягүй хүйтэн едер /МС.I974.П/.

ADZĂGŮĪ II (TKha.,ŐKha.,DKha.) золгүй, хийморьгүй: несчастливый, неудачливый; adzăgůī yawdal bolox азгүй явдал болох /ШАХ.I976/.

AGĂDAR/AGTAR (Sar.) ахар богино: короткий; aγădar dēl ůmŏsůx богино дээл өмсөх; agtar deltē moŕ ахар дэлтэй морь /ШАХ.I969/.

AGARŪ I (TKha.,ŐKha.) том модон хувин: большое деревянное ведро; aγarū dūren ăěrag агаруу дүүрэн аяраг /ШАХ.I968/; // Mo. aγaru.

AGARŪ II (TKha.) агаруу, мойлс мод (C monγolica Gunge): I. кипарис; 2. алоэ; aγarūnī ůnědes агарууны үндэс.

AGĀ (Sü.) B.89; ээж: мама; aγāγā asăгax ээжийгээ асрах.

AGŌR (Dar.) агаар: воздух; aγōrīn bāědal xarax агаарын байдал харах; // Mo. aγar.

AGŮĪ I (Ő w.) гүнгэрвва: киот, божница; burxănī aγůī бурхны гүнгэрваа /ШАХ.I958/.

AGŮĪ II (Sar.,Ő w.) гуу, жааз: рама, рамка, витрина; aγůītā dzurag жаазтай зураг; dzurăgīn aγůī зургийн гуу.

AGŮĪ III (TKha.), AGĪ (Dar.), AGŲ (Ü.) K.I; агуй: пещера, грот, подземелье; ūlīn aγůī уулын агуй; aγī ůdzex агуй үзэх; xadănī aγų хадны агуй; // Mo. aγui.

AGDĂN (Dg.,Ü.) B.89; том: крупный, рослый, большой; agdăn bolŏson ādzā yūdā том болсон аазай юу даа /УАД/.

AGIL (Ur.) өтгөн: густой; ariγās γarsan dza - mĭmiń agil manan xāγā yū аригаас гарсан замы миңь өтгөн манан хаагаа юу /Же.хе.эг/.

AGLĂK (Dar.) С.44; саланги: отдельно; aglăk yawax саланги явах /ШАХ.1962/.

AGSAX (TKha.) Rams.96; үүрэх, агсах: поднимать; взваливать что-то на себя, носить, привешивать и поясу /лук, колчан и т.д/ dzewseg agsax зэвсэг үүрэх;

AGSŪRĂGĂ (ÖKha.) Ж.101; нум саадаг /хүндэтгэсэн үг/: лук колчан / высок/; agsūrăγă džŭgēd arĭn ūlandă γaraw нум саадгаа зүүгээд арын ууланд гарав /ААЗ./.

AGŠĬRAX (GKha.) багшрах: тесниться, толпиться, стекаться, в одно место; agšĭran xaragdax adūn sŭreg багшран харагдах адуун сүрэг /ШАХ.1984/.

AGTARTĂX (Sar.) богинодох: быть слишком, коротким; dēl agtartăx дээл богинодох /ШАХ.1969/.

AXĂLĂX I (Dar.) чадахгүй, дийлэхгүй: быть не посилам; ter ĕrĕ axălax bāĕn тэр өөрөө чадахгүй байх, axălăx adžil дийлэхгүй ажил /ШАХ.1980/

AXĂLAX II (TKha.) ахлах; 1. быть старшим над кем-л; пользоваться правом старшего; axălax nasnĭ xŭn ахлах насны хүн; 2. перен. превосходить; xŭtšēr axălax хүчээр ахлах; 3. старший; axălax deselegtš ахлах дэслэгч; // Mo. aqalaqu.

AXARTŠĬLAX (DKha.) уурлах: сердиться, злиться, раздражаться; tšĭ bitĕgĭ axartšĭlād bā чи битгий уурлаад /ахарчлаад/ бай /ШАХ.1970/.

AXĂTĂ (Öw.) агт: 1. конь, рысак; мерин; axătă morĭ агт морь; 2. табун; косяк: tserĕgĭn axăta цэргийн агт;

AXŪ (Ü.) К.1; ахиу: много, больше; axū awax ахиу авах; axū xĭxĕ ахиу хийх; // Mo. akiγu.

AXŪN (ÖKha., Ar., Ba.) ахууна: зоол гагара; axūn ŭsĕleg, ŏdŏ sāĕtā šuwū ахууна, үслэг, өд: сайтай шувуу; // Mo. aquun-a.

AYĂLGA (Dar.) С.44; аяш: поведение, характер, нрав; sāĕxan ayălγatā xŭn šŭ сайхан аяштай хүн шүү /ШАХ. 1962/

AYĂTĀ I (TKha., ÖKha.) янзтай: примерно так, в таком духе; таким образом; ĭmerxŭ ayătā yum иймэрхүү янзтай юм; yamar ayatā xĭxĕw? ямар янзтай хийх вэ? /ШАХ.1966/.

AYĂTĀ II (El., Go.) юу хийх: что делать; yamar ayătā bāĕna? юу хийж /ямар аятай/ байна?.

AYĂTĀ III (TKha.) аятай, таатай: красивый, приятный; привлекательный ; nadad ayătā bāĕna надад аятай байна; setĕgel ayătā bāĕx сэтгэл таатай байх; // Mo. ayatai.

AYENGĔ (Ü.) К.2; аянга: удар, гром; ayengĕ būx аянга буух.

AYĬ (Ü.) К.1; аян: 1. путешествие; ayĭ džūl - tsilaldă yawax аян жуулчлалд явах; ayĭ dāĕn аян дайн; 2. караван; ayĭ džin аян жин; džingĭn ayĭ tsuwax жингийн аян цувах; // Mo. ayan.

AYIG (GKha.,Ü.,Dg.), AYAĞAN (Dar.), ĀGA (Min.) аяга: чашка, пиала; tsāēnī ayig цайны аяга; āγa awax аяга авах; //Mo. ayaγa.

ĀYŪLGŪ (Min.) аюулгүй: безопасный, безопасно, безопасность; āēx tsotšĭxĭn ayūlgū айх цочихын аюулгүй /МС.75.П/.

AYŪMXĀ/AYŪLXAL (Dg.) R.I49; аюулхай: мед. подложечная область, под ложечкой; ayūmxā dēr ŏwŏdŏx аюулхай дээр өвдөх; ayūlxal tsanxāx аюулхай цанхайх; //Mo. ayulqai.

AYŪN (Dar.) C.44 энэ байна: это есть... вот оно;

ALĂGA I (Ŏw.), ALAG (Ü.) R.I49; алаг: пёстрый,разноцветный, пегий; xarā alăγatā adū хар алагтай адуу; alăγa ūnē алаг үнээ /ШАХ.I976/

ALĂGA II (TKha.) гарын алга: ладонь; alăγa daram γadzar алга дарам газар; alăγĭn tšinē алгын чинээ; //Mo. alγ-a.

ALĂGA III (TKha.), ALGŌ (Dar.) үгүй болох, алга болох: нет, отсутствует; nom alăγa ном алга; alγō bolox алга болох.

ALĂGĀN (Dar.) алаг, алгийн: пёстрый, разноцветный, пегий /род.пад./; arăγamag alăγān gišigdelen аргамаг алгийн гишгэдэл нь /Хе.хе.эг/.

ALAG: ALAG DĀGA (El.,Sar.) алагдаахай: зоол. тушканчик; alag dāγa degdex алаг даахай дэгдэх /ШАХ I967/; //Mo. alaγ daqai.

ALAK (Dar.) C.44; алаг: пёстрый, разноцветный пегий /о масти/alak ŏngŏ алаг өнгө; //Mo.alaγ.

ALDĂ (Dar.) C.45; алхам, шаг, алхах: шагать, ступать, идти; переступать; aldadž̆ γarax алхаж гарах.

ALGAS (Dar.) алс: даль,вдали,далёкий, дальний; alγas xolŏl nutăγāsā irdžĭl yadadžil yawlāw хōуо алс хол л нутгаасаа ирж л ядаж л явлаа шүү /Хө.хө.эг/.

ALĬSGANA (Khot.), ALIRSĂ (GKha.) аньс, алирс (Vaccanium vitis idaea L.) бот. брусиика; alisγana elbegtē γadzar аньс элбэгтэй газар; alirsă tŭw алирс түүв.

ALMAS 1 (Sü.) тал сүх: секира , топорик; almasār džidžiglex тал сүхээр жижиглэх /СБХ.I977/.

ALMAS II (TKha.) алмас: I.снежный человек; almasĭn xawtsal алмасын хавцал; 2.перен. ведьма; almas irĕne gedž̆ āĕtsăγāna алмас ирнэ гэж айцгаана. /MAY.I982/; //Mo. almas.

ALMAS III (TKha.) эрдэнийн чулуу, доржпалам: алмаз, алмазный; almas erdĕnĭn tšulū šig алмас эрдэнийн чулуу шиг /АЗД.I978/.

ALTAN I (Dar.) C.45; алт: золото; altan olox алт олох, altan edlex алт эдлэх. //Mo. altan.

ALTAN II:ALTAN XÛDZŪ (San.)хатан хүзүү: эпистрофей, второй шейный позвонок; altaŋ xûdzû nuγalăn... хатан хүзүү нугалан../АЗД.1978/.

ALTĀ (Min.) орчим, хирд: около; edīneń altā bûren teŋger үд орчмын урин тэнгэр /МС.1975.П/.

ALTŠŪR I (GKha.) аяганы уут: футляр для чашки; alăglūlād oyŏson altšūrăndă mińaγăγă xīgēd dzûgērē алаглуулаад оёсон уутанд минь аягаа хийгээд зүүгээрэй.

ALTŠŪR II (TKha.,ÖKha.,DKha.), ARTŠŪL (El.,San.), ALTŠŌR (Dar.) алчуур: платок; altšūr awax алчуур авах; artšūl uγāx алчуур угаах; altšōrīn xē алчуурын хээ; // Mo. arciγul

AM I (Dar.) амгай: удила; amγal,amuγal, amγaĕ хазаар; (Dg.) R.150; amγā, ammaγā (Ü.,O Khu) K.2; xadzārīn am хазаарын амгай; // Mo. amaγai.

AM II (TKha.) ам: рот, уста, губы; пасть /у животных/; am anγāx ам ангайх; amă džimīx амаа жимийх; // Mo. ama, aman.

AM III (TKha.) ам /эд бараа, юмны/: ама /мера измерения, равная квадрату по ширине материала/; am dāwū ам даавуу; nûxĕnī am нүхний ам.

AM IV (TKha.) бехийн ам: вызов противника; борец, выбранный противником; am uγtūl awax ам уг - туул авах.

AMĀ (Ü.) K.2; хөгшин хүн: старый, престарелый; āĕlīn amā айлын хөгшин; amād dzolγox хөгшинд золгох.

AMBĄ (Ü.) K.2;амбан: ист. губернатор, вельможа, сановник; ul^{i}āstān ambą улиастайн амбан; xûrēnī ambą хүрээний амбан; // Mo. amban.

AMBĀ (Sü.) лам эцэг: отец /лама/; manā ambā манай лам эцэг.

AMDZŌLÀX (Dar.) амжуулах: 1. побуд. от амжих; 2. выполнять, осуществлять, производить; amdzōlàx gedĕ bodoson амжуулах гэж бодсон; // Mo. amijiγulqu.

AM^{i}DŽĬRAL (Dar.) амьдрал: жизнь, существование; adžil am^{i}džĭral sāĕtā āĕl ажил амьдрал сайтай айл; /ШАХ.1972/. am^{i}džĭral dzox^{i}ōx амьдрал зохиох; // Mo. amidural.

ÀMISXĂ (GKha.), ÀMISXĂ (Ü.) амьсгаа: дыхание, вздох; àmisxā awax амьсгаа авах; ixĕ àmisxātā bāĕna их амьсгаатай байна; // Mo. amisγuγ-a.

ÀM^{i}TĄ (Ü.) K.2; амьтан: живое существо, животное; neg àm^{i}tą нэг амьтан; xûn àm^{i}tą хүн амьтан; // Mo. amitan.

AMSARDĀR (GKha.) өмнөхөн: до, раньше, прежде; xalagdaxīn amsardār халагдахын өмнөхөн; yawaxīn amsardār явахын өмнөхөн /ШАХ.1984/.

AMTĂ I (Ü.) T.9; шүр: коралл; amtăγār γoγox шүрээр гоёх; amtă šigĕtĕgē шүрэн шигтгээ /ШАХ.1979/.

АМТĀ II (TKha.,DKha.,ÖKha.) **аманцар: говорун,** ixĕ amtä̆ xŭxed **их аманцар хүүхэд.**

ANAGXAN (Sü.,Dg.) B.90; **богинохон: коротковатый, коротенький;** anagxan išĕtē **богинохон иштэй.**

ANAX (Dun.) **ажиглах, хянах: замечать, приме - чать, подмечать;** tŭnīg anax **түүнийг ажиглах.**

ANDAXĂ (Dar.) C.44; **алдах: ошибаться;**andadž onox **алдаж онох;** andaxă magadgŭī **алдах магадгүй.**

ANDAR (Khot.,Dar.,Ar.) B.90; **дэлгэц: доска для сушки творога;** andar dēr **ārŭl xatāx дэлгэц дээр ааруул хатаах.**

ANDĂRAGA (Dun.) **шагайн сум: гуля таранная, костяная;** xabtăgā andăragа **шагайн хавтгай сум** /СБХ.I96I/.

ANDĂRAN (Dar.) **худал: неправда, ложь, вранье;** andăran ügĕ **худал үг;** andăran yar^{i}ā **худал яриа.**

ANDŪ I (Öw.,Sar.) **усны хавчиг: деревянный бак, бачок /для жидкости/;** andū dŭren usă **усны хавчиг дүүрэн ус.**

ANDŪ II (TKha.,ÖKha.,DKha.) **буруу, ташаа:** ошибочно,по ошибке;andū xarād namnalā xŏ андуу /ташаа/ хараад намналаа хөө /МАД/.

ANDŽIGĀ (TKha.) **нөхөр, найз: прост. друг,подруга;** andžigā́n suraxīg xitšēne **найз нь сурахыг хичээнэ** /ШАХ.I962/.

ANDŽIN (Se.,Dg.) B.90; **ANDAS** (Go.,Ba.)ĂŃDŽIS (Ü.) K.2; **анжис: плуг, соха;** andžinār gadzar xagalax **анжсаар газар хагалах.**

ANDZĂ (Dar.) **хууль, торгууль:штраф;** andzăl xōlŏl garāsă **торгууль хууль л гараасай** /Хө.хө.эг/.

ANDZĂGALAX (GKha.) B.90; **шагайгаар тоглох: играть в игральные кости /бабки/;** xŭxĕdŭd andzăgaladž toglotsgōx **хүүхдүүд шагайгаар тоглоцгоох.**

AŅGALDZĂ I (GKha.) **ангалзуур, цэцэгт ургамал** (lagoshilopsis khorr): бот. зайцегуб; gow^{i}d urgadag aŋgaldzăn **говьд ургадаг ангалзуур.**

AŅGALDZĂ II (TKha.) **ангалзах: открывать рас - крывать, разевать;** olon daxin aŋgaldzăn **олон дахин ангалз;** // Mo. angγalǰaqu.

AŅGĀXĂ (Dar.) **ангайх: раскрываться, открываться;** amā aŋgāxă **амаа ангайх;** xālagа aŋgāxă **хаалга ангайх;** // Mo. angγaγiqu.

AŅGĀXĀ: AŅGĀXĀ XĀĔTŠ (Sar.) **том хайч: ножницы;** aŋgāxā xāĕtšār xoń xāĕtšilaw **том хайчаар хонь хяргав.** /ШАХ.I979/.

ÅNGI I (TKha.,Öw.,El.), **ÅNGIDĀ** (Sar.,El.) **өөр, ондоо: другой, иной;** bi aŋgīg awsan **би ангийг авсан, би өөрийг авсан;** åŋgidā xuŋ **ондоо хүн.** /НАЯ.I984/.

ÅNGI II (TKha.,ÖKha.,DKha.) I. **нийгэмлэгийн том бүлэг: класс;** åŋgit nīgmīn ŭye **ангит нийг -**

мийн үе; 2. хичээлийн танхим: аудитория, класс; àŋgidā orox ангидаа орох; 3. албан газар, бай - гууллагын болон цэргийн нэгэн хэсэг: часть, отдел; šindžilgēnī àŋgi шинжилгээний анги; teergīn àŋgi цэргийн анги; 4. хамт суралцдаг хүмүүс: одноклассники,товарищи по классу; bidemtē neg àŋgīn xün бидэнтэй нэг ангийн хүн; 5.бичиг, зохиол, хууль дүрмийн зүйл: раздел, параграф,статья закона; xūlīn dzūil àŋgi хуулийн зүйл анги; // Mo. anggi.

ÀNG^{i}ĀD (Min.) тийм шиг: 1. приблизительно такой, примерно такой; àŋg^{i}ād bāena тийм шиг байна.

ÀŊGIR I : AŊGIR SŪ (Khot.) B.90; ÛS (Dg.) R. I74; шар сүү: сыворотка; ēdūlgīn àŋgir sū ээдүүлгийн шар сүү.

ÀŊGIR II: ÀŊGIR ŪRAG (TKha.,ÖKha.,DKha.) эхийн уураг,сүү: материнское молоко; àŋgir ūrăγā šimūlsen ēdžīnxē atšīg yanam be ангир уургаа шимүүлсэн ээжийнхээ ачийг яана вэ? /МАД./.

ÀŊGIR III (TKha.,ÖKha.,DKha.) ангир: зоол. турпан /водоплавающая птица/; àŋgirīn degdēxē ангирын дэгдээхэй; // Mo. anggir.

AŊGNAXĂ (Go.,Ba.), AŊNAXĂ (Dar.) агнах: охотиться; an angnaxă ан агнах; aŋnaxă an elbegtē агнах ан элбэгтэй; // Mo. angnaqu.

ANX^{i}ĀGŪĪ (DKha.) самбаагүй, увиагүй: ненаходчивый, несообразительный; anx^{i}āgūī am^{i}tan šū энэ самбаагүй амьтан шүү.

ARAГA I(Öw.)араг: плетёная корзина из прутьев; arăγār arγal tūx аргаар аргал түүх; araγa šēdzĕgī араг шээзгий /ШАХ.I958/; // Mo. aruγ.

ARAГA II (TKha.,DKha.,ÖKha.) сүвэгчилсэн ухаан, юмыг хийх бүтээхэд олсон барил: способ, средство, метод; возможность,выход /из положения/; araγaṅ oldox арга нь олдох; araγa baragdax арга барагдах; // Mo. arγa.

ARAWSĀ (Ar.) B.90; саравч/пингийн/: навес; malīn arawsā bariw малын саравч барив;

ARĀTĂ (Dar.) араатан: зверь, хищник; arātă àm^{i}taŋ араатан амьтан; arātănīg arăγār, adū malīg ūrγār араатны аргаар, адуу малыг уургаар /АЗД. I978/; // Mo. ariyatan.

ARĀ (Dar.) арын: задний северный; arā γurwan dawā gůwē boloxoń yāladā арын гурван давaа гүвээ болох нь яалаадаа /ДАД/.

ARDĂRĂ (GKha.) ар дээр: на теневой стороне горы; на северном склоне; terĕ ardără mal biltšidž bāĕna тэр ар дээр мал бэлчиж байна /ШАХ.I984/.

ARГAM (Öw.) зэл: протянутая верёвка; arγam tatax зэл татах; gůn arγam гүүн зэл.

ÀRIX I (TKha.,GKha.) Ж.II0; өгөх, барих /хүндэтгэл/: высок. давать; beleg seltĕ àrix бэлэг сэлт барих /ШАХ.I96I/.

ÅRIX II (Sar.,Go.) äri'k'i(üe.,üo) äriх́)üo), arkx́i (üo) K.3;архи: водка;årixĭnī šil архины шил;

AR^{i}NAGTŠIX (Dar.) багтрах: терять сознание; mox́in ar^{i}nagtšix морь нь багтрах /ШАХ.I972/.

ARS/ ARAS (Ü.) K.3; ÅRÅS (Dar.) арьс: I.шкура, шкурка, кожа, мех; aras xŏrŏs арьс хэрс; 2. кожаный; åråsnī ŏwtšin арьсны евчин; 3. кожный, накожный; årås maxănī dzawsar арьс махны завсар; // Mo. arasu.

ARŠĀ (Dar.) хойш: на север, к северу, назад; arš̆ā sū хойшоо суу; arš̆ā xară хойшоо хар.

ARU (Ü.) K.3; ариун: I. священный, святой, честный, чистый; arų ūreg ариун үүрэг; arų sanā ариун санаа; 2. чистоплотный, опрятный, гигиенический; arų tsewer ариун цэвэр; // Mo. ariγun.

ARWĒ (Ü.) K.3; арвай (Critesion Rafin.): ячмень; arwē ůsĕlex арвай үслэх; arwē budā tarix арвай будаа тарих;// Mo. arbai.

ARWŪLĬ (Dar.) хүүхдийн даахь: волосы младенца /не стриженные со дня рождения/ ; arwūlĭ awax даахь авах; arwūli ixtē xūxed даахь ихтэй хүүхэд /ШАХ.I980/.

ASAX I (Ar.) суух, зоогдох: сидеть, садиться; šawărtă asax шаварт суух; usandă asax усанд зоогдох /ШАХ.I968/.

ASAX II (TKha.) наалдах: склеиваться, приклеиваться; прилипать; dēlĕndĕ ŏwŏs asax дээлэнд өвс наалдах.

ASAX III (TKha.,ÖKha.) авирах: лезть, подниматься, взбираться, карабкаться; yamā xadandă asax ямаа хаданд авиран гарах /ШАХ.I958/.

ASAX IV (TKha.,ÖKha.) эрхлэх, нялуурч ахих: ласкаться, ластиться; xūmiń bitgī asād bă̄ хүү минь битгий эрхлээд бай.

ASAX V (TKha.) бусдад хүрэх, халдах: быть агрессивным; axă dzaxădą̄ asax ах захдаа халдах.

ASAX VI (El.) бага зэрэг хиртэх, хуучрах: загрязняться, пачкаться; dēlendĕ xirĕ asax дээлэнд бага зэрэг өлөн хир суух.

ASAX VII (TKha.,ÖKha.,DKha.) гал ноцох: разжечь огонь; γal asax bolow ū гал ноцох /асах/ болов уу? /ААЗ.I978/.

ASAN (Dar.) байсан: было; tendĕ asan тэнд байсан; saγăxan asan саяхан байсан. /ШАХ.I980/

ASAR I (Dar.) Б.226; модон пүнз: хлев, чулан, амбарчик; asar barix модон пүнз барих.

ASAR II (TKha.) том: крупный, рослый, большой; asar ŏndŏr ūlă том, өндөр уул.

ASAR III (TKha.,ÖKha.,DKha.) асар майхан: палатка, шатёр; asar bosγow асар босгов; asartă orox асар майханд орох; // Mo. asar.

ASГAX I (GKha.), ADXAX (Ü.) К.I; атгах: зажимать, зажимать в руке; γarą̄ asγax; гараа атгах; γartą̄ adxax гартаа атгах.

ASГAX II (TKha.), AS^{q}XAX (Go.,Ba.) асгах: лить, выливать, проливать; sŭ as^{q}xax сүү асгах; γadā asγax гадаа асгах; // Mo. asqaqu.

ASГALDĀ (Khöw.) цагаан сахалтай: белобородый, седобородый; asγaldā ȯwgȯn цагаан сахалтай өвгөн; /ШАХ.I97I/.

ASГAN/ASXAN (Ōl.) үдэш: вечер, вечером; ȯtšidȯr asγan өчигдөр үдэш; axă asxan irew ах үдэш ирэв.

ASГAR (Dun.) худгаас асгарсан ус: политая из колдца вода; asγar dēr gišgex асгарсан ус дээр гишгэх /ШАХ.I96I/.

ASXAN (Dar.)С.44; гуу, жалга: овраг; asxanār xoń xar^{i}ūlax гуу жалгаар хонь хариулах.

ASŌX(Dar.) асуух: спрашивать, задавать вопрос; xuwilγān lamās asōlāw хувилгаан ламаас асуулаа/ДАД/.

ATĀ: ATĀ MȮXŌGȮR (Sar.) атаа хонзонгоор: зависть, ревность /пр.п/; atā mȯxȯgȯr dzodox атаа хонзонгоор зодох;// Mo. ataγ-a.

ATГAWTŠ (Dar.) бариул: ручка, рукоятка; atγawtšāsań barix бариулаас нь барих; xālăγanī atγawtš хаалганы бариул /СБХ.I969/.

ATLĂГA I (Dar.) ухуур төмөр: кочерга; atlăγār γadzar uxax ухуур төмрөөр газар ухах.

ATLĂГA II (TKha.) модон эдлэл хийдэг төмөр багаж атлага: тесло; atlăγār modȯ̆ tsawtšix төмөр багажаар мод цавчих; // Mo. atalγ-a.

ATWĀS (Ü.) машин: автобус; atwāsandă sūx автобусанд суух; atwās xůlēx автобус хүлээх.

ATSĀ (Kho.) ачаа: груз, поклаж; atsātă mašin ачаатай машин; ȯndȯr atsā өндөр ачаа; // Mo. aciy-a.

ATŠĬMAG I (Dar.) богц, даалин: дорожная, перемётная сумка; atšĭmagą̄ γandzaγalax богцоо ганзгалах; atšĭmagtă̄ yum богцтой юм /ШАХ.I972/.

ATŠIMAG II (Ar.) дашмаг: фляга, фляжка; atši - magtă̆ sŭ xĭx дашмагт сүү хийх; atšĭmagtă̄ usă̆ дашмагтай ус.

AW I (TKha.) аав: папа; aw irex аав ирэх; minī aw миний аав; // Mo. abu.

AW II (TKha.) ан агнах: заниматься охотой, охотиться; awă̆d yawax анд явах; aw xĭx ан гөрөө хийх; // Mo. abi.

AW III (TKha.,ŏKha.,DKha.) ав, авах: I. брать, взимать; torγūlĭ aw торгууль ав; 2. получать; dzax^{i}dal awax захидал авах; 3. принимать; adžildă aw ажилд ав;// Mo. ab.

AW IV (TKha.) хүч нэмэгдүүлэх сул үг: усил. частица к словам с начальным /а/ ; axtāγā aw adilxan ахтайгаа ав адилхан; aw ar^{i}ūn ав ариун; // Mo. aba.

AW V (TKha.) хөнгөн хуумгай, ав сав:I. довольно лёгкий; 2. довольно легкомысленный; aw saw dzantā xůn хөнгөн хуумгай зантай хүн; aw saw āšǐtā ав сав /олон/ аштай.

AWDŽĂ (Ü.) ах хүн /хүндэтгэсэн үг/: почт. ,старший по возрасту, старшинство.

AWAG (Dg.,Ü.) K.3; авга: дядя; awag axă авга ах; awag egtš авга эгч; // Mo. abaγa.

AWĀLDŽ (Min.,Khot.), ĀTDŽĂGAN (DKha.), ĀLDŽ (El.) аалз: паук; awāldžǐnī sůlěs torlogdox аалзны шүлс торлогдох /ШАХ.I97I/; ātdžăγan šigě am^{i}tan аалз шиг амьтан; // Mo. aγalǰi.

AWDŽIRAX (TKha.), ATSRAX (El.) авчрах: приносить; приводить, пригонять; moŕ awdžirax морь авчрах; nāsăń atsrax наам нь авчрах; // Mo. abčiraqu.

AWXĀ (Dar.) авах/-ын/: брать, взимать, получать и.т./р.п/; exěner awxān balandăn erděnīn γandžōr xurōllāw эхнэр авахын эрхэнд эрдэнийн ганжуур хуруулаа /ДАД/.

AW^{i}Ā I (Min.)~EWĒ (Min.) ээж: мама; aw^{i}ā dēl oyow ээж дээл оёв; egtš ewē xoyor эгч ээж хоёр;

AW^{i}Ā II (TKha.,ÖKha.,DKha.) дуу авиа: шум, звук; aw^{i}ā sonŏsdox авиа сонсогдох; egšig aw^{i}ā эгшиг авиа; // Mo. abiy-a.

AWRAGA I (ÖKha.) том хөрөө: большая пила; awraγār modŏ xŏrŏdŏx том хөрөөгөөр мод хөрөөдөх /ШАХ.I972/.

AWRAGA II (Tkha.) том: крупный, рослый, большой; awraγa mod том мод; awraγa dzaγas том загас.

AWRAGA III (TKha.,ÖKha.,DKha.) цол: звание,исполин, передовик смен. awraγa bŏx аврага бөх; awraγa maltšin аврага малчин; // Mo. aburγu.

ĀDŽĀ (Bu.), ĀGŪ (Go.)B.89;гоё:красивый,чудесный, нарядный, элегантный; ādžā dēl сайхан дээл; āγū xůn гоё хүн /СБХ.I96I/.

ĀDŽĪ (Ü.) аав: папа; adžīdā xelex аавдаа хэлэх; ādžīmiń surγāl ůnětē аавын минь сургаал үнэтэй.

ĀDZĂGĀTAX (Dun.) зэвүү хүрэх: возмущаться; xudlā xelěsenděń ādzăγātax худлаа хэлсэнд нь зэвүү хүрэх /ШАХ.I984./.

ĀDZĀ (Dg.) авгай, эхнэр: пожилая женщина; agdan bolson ādzā yu dā том болсон эхнэр үү дээ /УАД/.

ĀGLAX I (Khot.) шигдэх: погрязать, увязать, застревать; šawartă āglax шаварт шигдэх; mašin namagtă āglax машин шаварт шигдэх.

ĀGLAX II (TKha.) давж дийлэх, илүү байх:побеждать, одолевать; **erdĕmēr āglax** эрдмээр дийлэх; **b^{i}ārār āglax** бяраар илүү /АЗД.1978/.

ĀGLAX III (TKha.) чадлаас хэтрэх: быть не по силам; **āglax adžil bāĕna** чадлаас давуу ажил байна.

ĀGLAX IV (TKha.) тээглэх, зоогдох: зацепляться, зацепиться; **sŭxē modondŏ āglūlax** сүхээ модонд ааглуулах; // Mo. **aγaqlaqu**.

ĀX I (Min.) айх: бояться, пугаться, трусить; **xarăn̆xŭĭγās āx** харанхуйгаас айх; **āx tsotšixĭn ayulgŭĭ** айх зочихын аюулгүй /МС.75.П/; // Mo. **ayiqu, ayuqu**.

ĀX II (TKha.,DKha.), XĀX (El.) жигшлийг илэрхийлэх аялга үг: междометие,выражающее отвращение; /напр.фу/, **āx,bitĕgĭ aw** аах /мууxай/, битгий ав; **xāx,bŭ xŭr** хаах /муухай/, бүү хүр.

ĀXŪ I (Bu.) эхнэр: жена, замужняя женщина; **āĕlĭn āxū** айлын эхнэр /ШАХ.1976/.

ĀXŪ II (Ü.) К.5; найз нөхөд нэгийгээ дуудах үг: обращение в знач.друг; **āxū, xŭlēdž bā̆** найзаа, хүлээж бай; **āxū, nāšĭ ir** найзаа, наашир.

ĀLTĂ (Dar.) айхтар, сүрхий: иклрчительный,бойжий;

ĂMĀG (Dar.), ĀĔMĂGA (Ŏw.) аймаг: аймак; **manā̆ āmāg** манай аймаг; **dzŭn āĕmăγa** зүүн аймаг; // Mo. **ayimag**.

ĂNĀĔXAN (El.) бас л: опять, ещё, также; **ănā̆ĕxan daxĭād xelew** бас л дахиад хэлэв; **ănā̆ĕxan bi xel xŭrgew** бас л би хэл хүргэв /НАЯ.1969/.

ĀRAG I (Dun.) сархиаг: I. геогр. дурные земли; **ārag ixĕtē γadzar** сархиаг ихтэй газар.

ĀRAG II (Sar.) айраг: кумыс, айрак; **ārag bŭlex** айраг бүлэх; **ārag ŭx** айраг уух; // Mo. **ayirag**.

ĀRŪ (DKha.) ээрүү: заика, зайкающийся; **arū xŭxed** ээрүү хүүхэд; **yarixdā ārū xŭn** ярихдаа ээрүү хүн /ШАХ.1978/.

ĀŠĀR (Min.) орой: вечер, вечером; **bi āšār yawă̆na** би орой явна. /МС.1975.П/.

ĀTANKĂ (Dar.) эсгий гутал: валенки; **ātankă̆ ŏmsŏx** эсгий гутал өмсөх; **ātankă̆tā̆ xŭn** эсгий гуталтай хүн /ШАХ.1972/.

ĀĔDZĂS (Go.) найрын аяны дугараа: застольная песня; круговая чаша, братина, **āĕdzăs barix** аяны дугараа барих.

ĀĔГAR: ĀĔГAR MŎGŎRSŎ (Sar.) аймхай мөгөөрс: анат. мечевидный отросток; **āĕγar mŏgŏrsŏ towŏx** аймхай мөгөөрс товойх /ШАХ.1967/.

$Ā^{e}L$ (Min.), $ĀL^{i}$(Tö.) айл: юрт, семья, дом; **undă̆tā̆ xan^{i}tā $ā^{e}$l gedĕgĭn...** ундтай ханьтай айл гэдгийн /МС.1975.П/. **šinĕ $āl^{i}$ olon** шинэ айл олон.

ĀĔMĀGŬĪ I (Sar.) их, олон: большой, великий, много, множество; **āĕmāgŭĪ bayan** их баян; **āĕmāgŭĪ maltā** их олон малтай.

ĀĔMĀGŬĪ II (Sar.,Go.) замбараагүй, овилгогүй: беспорядочный; бестоиковый; **āĕmāgŭĪ** хүн замбараагүй хүн; **āĕmāgŭĪ хümüs** овилгогүй хүмүүс /ШАХ.1969/.

ĀĔTĂR (GKha.), **ĀĔXĂTAR** (El.) айхавтар: страшный, ужасный, чудовищный; **āĕtar dzantā** айхавтар зантай; **āĕxătar širün urasγaltā γolŏ** айхавтар ширүүн урсгалтай гол; // Mo. **ayiqubtur, ayuqubtur.**

B

BADAM I.(GKha.) тулганы хээ: узор /тагана/; **badamtăē tomŏ tulγa** хээтэй том тулга.

BADAM II: **BADAM XORXŌĔ** (GKha.) хорхой: зоол. насекомое, червь; **badam xorxōĕ** бадам хорхой.

BADAM III: **BADAM LINXUA** (TKha.)(Ckp. **Padma lunhua**) нэг зүйлийн цэцэг: бот.лотос /однообразный/; **badam linxua tsetseg šig** бадам лянхуа цэцэг шиг.

BADГANĂ I (Dar.)С.55; батгана:зоол.муха; **yalā badγană** ялаа батгана; // Mo. **bataγan-a.**

BADГANĂ II (TKha.) нарийн өвчин: мед. рак пищевода; **badγană tusax** нарийн өвчин тусах; // Mo. **ba - daγan-a.**

BADŽĬ (Ŭ.) баз: мужья родных сестёр, свояки; **bidă xoyor badžĬ** бид хоёр баз; // Mo. **baǰa.**

BADZĂMĂL (Ŏw.,Ba.,Kho.) хурууд: хурут, спрессованный творог ; **badzămăl xatăx** хурууд хатаах.

BAГA I (Ŏw.) баг: I. команда; **manā** baγa **tŭrŭlew** манай баг түрүүлэв; 2. маска; **baγă** ömsŏxŏ баг өмсөх; 3. баг: низовая,первичная административная единица в сельской местности МНР; **negdŭgēr** baγĪn **arădă** нэгдүгээр багийн ард; 4. приблизительно, около; **arwan tsagĪn baγătă** арван цагийн орчим; // Mo. **baγ.**

BAГA II (TKha.) бага: I. малый, небольшой; **baγa dzŭĕl** бага зүйл; 2. младший; **baγă emtĕ** бага эмч; // Mo. **baγ-a.**

BAГĂL (GKha.) В.9I; **baxal** (Ŏw.) хоолойн сахал: борода, ус; **baγălā xusăxă** сахлаа хусах /ШАХ.I96I/.

BAГATŠŲ̄L (Dar.), **BAГATŠŲ̄D** (Ŭ.), **BAGTŠUL** (Dg.) R.I50; багачуул: дети, детвора, малыши; молодёжь; **xōĕtŏl ŭyĪn baγatăŲ̄ltā** хойт л үеийн багачуултай /Хө.хө.эг/; // Mo. **baγačul.**

BAГDZAG (Sar.) борлон: годовалый козлёнок; **baγdzag xar^{i}ūlaxă** борлон хариулах.

BAГ^{i}SRAГA I (El.,Go.) хольсон цагаан тос /ээзгий, ааруулын нунтагтай зөөхий холих/: смесь сметаны и творога;**baγ^{i}sraγa xol^{i}dž gŭdzēndĕ** хĪх тос хольж гүзээнд хийх.

BAG^{i}SRAGA II (TKha.) хачир, хольц, хольж хутгасан зүйл: смесь; bay^{i}sartă xutγax хольж хутгах; // Mo. baysurγ-a.

BAGŪR (Ŭ.) K.3; бавгар: I. лохматый; bayūr ûstē бавгар /их/ устэй; 2. бородатый, обросший; bayūr dzaxaltā бавгар сахалтай; // Mo. babγar.

BAGWAR I (GKha.) тагш: чашка, пиала; bagwartă tsăē ūx тагшинд цай уух /ШАХ.1984/.

BAGWAR II (Tkha.) багвар бумба: ваза; baywartăē tosŏ багвар бумбатай тос; // Mo. baybur.

BAXA (Dg.) R.150; BĒX (Ŭ.) K.4; байх: находиться, пребывать, быть, существовать, иметься; tĭm baxa тийм байх; irsen baxa ирсэн байх; belen bēx бэлэн байх; // Mo. bayiqu.

BAXIRAN (Ŭ.) K.3; бархираа: крикун, плакса; baxiran xūked бархираа хүүхэд; baxiran temē бархираа тэмээ; // Mo. barkiraγ-a.

BAXLĀS (Ŏw.) туухай: гири, гири для весов; xoyor kilĭn baxlās хоёр килограммын туухай.

BA^{i}TĂGAN (Ŭ.) K.4; батгана: зоол.муха; ilā ba^{i}tăγan sūx ялаа батгана суух; ba^{i}tăγanĭ bās батганы баас; // Mo. bataγana.

BALAN (Dar.) балаг: вина, причина; ekner awxāĕn balandăń эхнэр авахын балагт нь ЖДАД/.

BALDŽID (GKha.) чулуу: геол. вид камня.

BALGANŪR (Dzaw.khot.) B.9I; умс: анат. толстые кишки лошади; adūnĭ balγanūr: адуугны умс.

BANAGA I / banag (TKha.,Ŏw.,Ar.), ŏRGŌ (Dg.) илүү.гэр: запасная юрта; banaγatā idēgē borlūlax илүү гэртээ идээгээ боловсруулах; idēnĭ ŏrgŏ идээний илүү гэр /ШАХ.1976/.

BANAGA II (El.) том, бүдүүн: прост. толстый, грубый, крупный, большой; banaγa xûn бүдүүн хүн; banaγa am^{i}tan бүдүүн.амьтан.

BANAGA III (El.,Dzaw.) худлаа хэлэх: прост. лгать, врать; yostŏ neg banaγa awlā нэг худал хэллээ дээ /ШАХ.1969/.

BANDĂ (GKha.), BANDAN (Ŏw.,Ba.) гурилын ганпанз мод: доска для раскатки теста; bandă dēr eldĕx гурилын хавтгай дээр элдэх /ШАХ.1961/.

BANDZĂ I (Bu.) тарианы шан: борозда; tar^{i}ānĭ talbăēdax bandză тарианы талбайдах шан /ШАХ.1976/;

BANDZĂ II: BANDZĂ XŌRŌ (Ar.) гар хөрөө: ножовка, ручная пила; bandză xŏrŏg narĭn mudžāndă xeregledeg гар хөрөөг нарийн мужаанд хэрэглэдэг /ШАХ.1968/.

BANDZĂ III (TKha.) банз: доска; **bandzăn bāĕšin** банзан байшин; **bandzār xaĕā bariw** банзаар хашаа барив; // Mo. **bangǰa**.

BANDZĂ IV (TKha.) зодох хэрэгсэл: средство для избиения; **xuw^{i}sγalās ȯmnȯ bandzădadź dzoddog bāĕdžē** хувьсгалаас өмнө банздаж зоддог байжээ.

BANDZADDŌ (GKha.) бот.банздоо (Saussurea DC.) соссюрея.

BANγA I (Sü.) тах /төмөр/: подкова; **banγatā** moŕ тахтай морь; **γutălīn banγa** гутлын тах.

BANγA II (TKha.) загнах: прост, ругать,кричать; **ā̆w banγadax** аав загнах; **maš̆ ix banγadūlaw** маш их загнуулав.

BARĀ: BARĀ XARĀNDĂ (Dar.) харанхуй: темнота, тьма, мрак; **barā xarāndă yawaw** харанхуйд явав.

BARĀ̆ I (ŏKha.) баруун: I. правый; **barā̆ γar** баруун гар; **barā̆ tal** баруун тал; 2. западный; **barā̆ dzůg** баруун зүг;**barā̆ xŏĕtŏ** баруун хойт /ШАХ.I962/; // Mo. **baraγun**.

BARĂ II (GKha.) гэрийн буурь: место где стояла юрта; **xolōs barā̆ xaragdaw** холоос буурь харагдав; // Mo. **bayuri**.

BAR^{i}TSĂ I (Sar.) В.9I; бэлэг: подарок, дар, гостинец; **bar^{i}tsă barix** бэлэг өгөх.

BAR^{i}TSĂ II (TKha.) барьц: место для ухватывания рукой ene bȯxŏ **bar^{i}tsā soliw** энэ бөх барьцаа солив; **bar^{i}tsā̆ aldax** барьцаа алдах; // Mo. **barica**.

BAR^{i}TSĂ III (TKha.) өргөл барих /шашны ном уншуулаад егдег/: уст. дар, подношение; **γandandă bar^{i}tsă ȯgȯx** ганданд өргөл барих /ШАХ.I966/.

BARIWTŠĂ I (TKha,ŏw)**BAR^{i}ŪTSĂ** (Khöw.khot.) бариул: ручка, рукоятка, черенок; **toγōnī bariwtšă** тогооны бариул; **xālγanī bar^{i}ūtsă** хаалганы бариул /ШАХ.I976/.

BARIWTŠĂ II (El.) жижиг хүүхдийн дээл: детская верхняя одежда; **xŭxedā̆ē bariwtšă xīw** хүүхэддээ дээл хийв /НАЯ.I979/.

BARWĀ (Dar.) сав /нэгэн зүйлийн/: посуда, сосуд /однообразный/; **barwāndă usă** хіхĕ саванд ус хийх; **barwā uγāx** сав угаах /ШАХ.I972/.

BATŪRĪ (Sü.,Dg.), **MATĒR** (ŏKha.) гэрэл зураг: фотография, фотографический снимок; **batūrā̆ awaxū-law** гэрэл зургаа авахуулав /ШАХ.I977/; **matērā̆ darūlax** зургаа даруулах.

BATSAG (TKha.,Ar.) мацаг барих /хоосон хонох/: пост.поститься; **badarṫšĭlan yawawtš̆ batsag barina** бадарчлан явавч мацаг барина/хоосон хононо/ /АА3/.

BATSĂLAX (Min.,El.) бяцлах: разбивать, раздроблять, измельчать; **bŭxŭl dawăs batsalax** бүхэл давс бяцлах;// Mo. **bicalqu**.

BATSĂRAX (Dar.,El.) бяцрах:1.раздробляться, разбиваться, растрескиваться ; tšūlū batsărax чулуу. бяцрах; 2. перен.уставать;batsartšil orxinō mor mińбяцарч л /муудаж/ орхино дор морь минь /Хө.хө.эг/; // Mo.bicarqu.

BAW: BAW BAR^{i}ĀNAG (Sar.) ав адилхан: одинаковый, похожий, равный, вылитый; ene xoyor baw bar^{i}ānag энэ хоёр ав адилхан; dūtēgē baw bar^{i}ānag дүүтэйгээ ав адилхан /ШАХ.1969/.

BAWLŪS (TKha.,Khöw.,Sar.) жараахай :зоол. пескарь /большей/; dzaγasnī bawlūs загасны жараахай ; bawlūs barix жараахай барих /ШАХ. 1976/.

BĀ (Se.) В.91; самнуур, борной: скребница; γadzărīn bā газрын самнуур.

BĀDĂĒ (Dun.) хүүхдийн өмд: детские брюки; bādāĕń norox өмд нь норох; dzudzān bādăē зузаан өмд /ШАХ.1984/.

BĀXĂ (Min.) байх: находиться, пребывать, быть, существовать, иметься, оставаться; ondōr dendžĕ dēr ōrγōgō bar^{i}dž bāx өндөр дэнж дээр өргөөгөө барьж байх /МС.1975.П.57/; // Mo. bayiγ-a.

BĀLĂX I (Dar.) сэтгэл хөдлөх: радостно возбуждаться, переживать, взволноваться, быть в возбуждённом возволнованном состоянии /преимущественно в радостном/; minī onγōd bālād миний сэтгэл хөдлөөд /Хө.дар.яст.229/.

BĀLĂX II (Go.,El.) зэмлэх, загнах: порицать, осуждать, упрекать, делать замечание; ta bitgĭ bālād băē та битгий зэмлээд бай.

BĀLAX III (TKha.) хувилах, идээлэх: воспалять-ся, нарывать; ăarxăń bālax шарх нь хувилах; // Mo. bayalaqu.

BĀLAX IV (TKha.) хөнгөн торгох: наложить штраф; toglōm toglodž bālax тоглоом тоглож торгох; āĕr-γār bālax айргаар торгох.

BĀLGAX (Min.) байлгах: I. заставлять быть где-л; держать кого-/что/либо где-л; belen bālγax бэлэн байлгах; 2. оставлять; xewērĕn bālγax хэвээр нь байлгах; 3. располагать, размещать, помещать; tsereg bālγax цэрэг байлгах; 4. останавливать, прекращать, пресекать; adzil xĭxĭg bālγax ажил хийхийг байлгах;// Mo. bayilγaqu.

BĀMGĀ (Min.) баймгай: очень большой, большой-пребольшой; xŭ tšiń bāmγā tom xŭn boldž хүү чинь баймгай том хүн болж; bāmγā tom mod баймгай том мод; //Mo. bayimγai.

BĀN/BĒN (Dg.,Min.) байн байн: а/ периодически, время от времени; bān bān xarax байн байн харах; б/ беспрестанно, часто, то и дело; bān bēn irdeg байн байн ирдэг; //Mo. bayin.

BĀRĂN: BĀRĂN BOR (Khot.) В.91; бор шувуу:зоол. воробей; džidžigxen bāran bor жижигхэн бор шувуу. /ШАХ.1980/.

BĀTĂGĀ (Okha.) бай, байх, боль, блих:пребывать, прекращать, переставать, делать что-л,прекращаться, униматься; adžil xōxē bātăγă ажил хийхээ болих.

BĀTĂR I (Dzaw.) тоононы хүрээ: внешний ободок тона; bātărą̄ budax тоононы хүрээгээ будах;bātărā-saṅ baṙ тоононы хүрээнээс нь барь /ШАХ.1968/.

BĀTĂR II (Khöw.,Khot.,Öl.) В.91; буйлын товх: застежка/у кляпа/; džidžĭg širen bātăr жижиг ширэн товх.

BĀTĂR III (TKha.) баатар: богатырь, витязь; bātar er зориг чадалтай эр; bātarlag kůn баатарлаг зоригтой хүн; // Mo. bayatur.

BĀTĂR IV (TKha.) баатар /цол/: герой /звание, чин/; manā bātărĭnxă манай /хөдөлмөрийн/ баатарынх; bātăr xůn гавьяатай хүн; //Mo. bayatur.

BĂWĂĒ (El.) өвөө, өвгөн /хүндэтгэн авгайлах/: высок, старик, старец; bāwăē irex өвгөн ирэх; bāwăēg dūdax өвөөг дуудах.

BĀWGĀ (Min.) баавгай: зоол. медведь; barĭn ar^{i}ăs, bāwγā ůneg барын арьс, баавгай үнэг /МЛ. 1975.П.56/; // Mo. bayabayai.

BĂĒLGŬĔDĒ (GKha.) тиймээ, тийм, магадгүй, байна: так, да; băēlgŭĕdē, dzŏw yaŕădz̀ bāĕna тиймээ, тийм зев ярьж байна /ШАХ.1984/.

BĂĔTGĂĒ (Dar.) байтугай: не только, ни и; ůdzex bāĕtγăē sonŏsōgŭē үзэх байтугай сонсоогүй; //Mo. bayituγai.

BEDREX/BIDREX (Khot.,Khe.,Öl.) эрж хайх, сураглах: искать, разыскивать; adūγą̄ bidertś yawād irew адуугаа эрж яваад ирэв; nomō bidreu olsongŭē номоо хайгаад олсонгүй.

BELTŠĒRTĒ (Min.) бэлчээртэй: имеющий пастбище; xatirtś xůrĕŏgů̄ beltšērtē хатирч хүршгүй бэлчээртэй /МС.1975.П.59/; // Mo. belčiger-tei.

BERGĔ̆ (Ü.) К.4; бэргэн: жена старшего брата, старшая невестка; manā bergĔ̆ egtś манай бэргэн эгч; bergĔ̆dĔ̆ xelērē бэргэндээ хэлээрэй; // Mo. bergen.

BERŲ̄ (Ü.), B^{i}ARŪ (Dg.) R.151; B^{i}ARŪ/BIRŪ (TKha.) Вл.170; BURYU (Dar.) бяруу:годовалый телёнок; berŲ̄ xar^{i}ūlax бяруу харуулах; oxin b^{i}arū охин бяруу; b^{i}ărŭ tūxă бяруу туух; // Mo. biraγu.

BERŪN^{k}XĪ (Ü.) К.4; BILBERXĪ (Khot.) бэрэвхий: анат. бабка /у животных/; berūn^{k}xĭn yas бэрэвхийн яс; xŏlĭn bilberxī ŏwdŏx хөлийн бэрэвхий өвдөх; // Mo. berbekei.

BĒDĂL (Ü.) R.4; байдал: 1. состояние, положение,обстановка, ситуация; tsag ūrĭn bēdăl цаг уурын байдал; 2. вид, наружность, облик, образ; γadnax bēdăl гаднах байдал; 3. условия жизни, быт; adź bēdăl аж байдал; bāĕr bēdăl байр байдал; //Mo. bayidal.

BĒLĒ (ŏKha.,El.) бээлий: рукавицы, перчатки, варежки; γarĪn bēlē гарын бээлий; bēlē xĪx бээлий хийх.

BĒŠIN (Ŭ.) K.4; BÄĚŠĮ Вл.241,307; байшин: дом, здание; modon bēšin модон байшин; olon dawxar bäěšį олон давхар байшин; // Mo. bayising.

BĒWĒ (Ŭ.) нэг зүйлийн гурилан боов: вид кондитерского изделия; bēwē xĪdž idex гурилан боов хийж идэх /S.Mu.1964.IY/.

B^{i}ÅD (GKha.,Dg.) R.I5I; BIDDE Вл.33I;BIDANA(El.), BITĚ (Min.) бид: мы; tši b^{i}åd хоуог чи бид хоёр; bidde yalaw бид ялав; bidanĪ irēdûē бидний ирээдүй; bitě xůlēyě бид хүлээе; // Mo. bide.

B^{i}ÅNDZĂ (Ar.) тэрэгний моринн хүзүүний жийрэг, зөөлөвч: прокладка,надеваемая на шею упряжной лошади.

B^{i}ÅR (Dg.) R.I5I; бяр: сила, мощь; b^{i}år tša - daltā бяр чадалтай; b^{i}år ixtē хůn бяр ихтэй хүн; // Mo. bir-a.

B^{i}ARWĀS (Dzaw.Khŏw) Вл.I89; бярвааз: паром, перевоз; b^{i}årwādzār us γatlăw бярваазаар ус гатлав /ШАХ.I973/; //Mo. birbaγasun.

B^{i}ATSĂXAD (ŏw.) хүүхэд, хүүхдүүд:ребята, ребёнок, дети; b^{i}atsăxad dūlax хүүхэд дуулах; nutăgĪn b^{i}atsăxad нутгийн хүүхдүүд.

B^{i}ATSĂXAN I (Dg.) олон: много; b^{i}atsăxan xŭxed irlē олон хүүхэд ирлээ; b^{i}atsăxan xůmůs олон хүмүүс /СБХ.I978/.

B^{i}ATSĂXAN II (TKha.), BKTŠXA (Ŭ.) K.4; BITŠĚGEN (Min.), BITŠ^{i}AN (Dar.) бага,жижиг хэн: малый, небольшой, мелкий,маленький; b^{i}atsăxan xŭ жижиг хэн хүү; bitšěgen bōdoltō yum багахан боодолтой юм.

B^{i}ATŠXĂN (Dar.) охин: дочь, девочка; b^{i}atšxăntă bolson охинтой болсон; b^{i}atšxăn dūlaw охин дуулав /ШАХ.I972/.

BIDDĒ (GKha.), BEDDĀ (TKha.) биз дээ;биз: по - жалуй, наверное вероятно, видимо; tĪm biddē тийм биздээ; ax irsen biddā ах ирсэн биздээ.

BIDZGEN (Dar.) жижиг: маленький, немного; bidzgen xŭxed бяцхан хүүхэд; bidzgen nom бяцхан ном /ШАХ.I972/; // Mo. bičiqan.

BILĀ (Dar.) билээ /белгее/: был, был уже; ūlandă an gorŏs elbeg bilā ууланд ан гөрөөс элбэг билээ /СБХ.I972/; // Mo. bölüge.

BILDŽŪXĀ^{i} (Ŭ.) K.4; BULDŽŪXĂĒ (El.), BILDZŪXĂĚ (Khu), BILTSŪXĂ Вл.I78; BULDZŪRXĀ (Dar.) бялзуухай; птичка, пташка; bildžůxā^{i} nisex бялзуухай нисэх; ōěn buldzūrxā ойн бялзуухай; // Mo. bilǰuuqai.

BILEN (Ba.,El.) бэлэн: I. готовый, приготовленный; bilen bāělγax бэлэн байлгах;bilen bolγox бэлэн болгох; 2. наличный; bilen mŏngŏ бэлэн мөнгө; bilnēr awax бэлнээр авах; //Mo. belen.

BILIG I (Ar.,Khöw.,Sar.) ерөөл: пожелание, желание,благожелание;āĕlīn nāĕr dēr bilig xelex айлын найр дээр ерөөл хэлэх; bilig magtāl ерөөл магтаал /СБХ.I969/.

BILIG II (TKha.) авъяас: талант, способность, дар, склонность;bilig uxān tөgөldөr авъяас билиг төгөлдөр; bilig tšadwartā xůn авъяас чадвартай хүн; // Mo. bilig.

BILIG III (TKha.) цаг улирлын тоолол: лунный календарь; bilgīn tōllōr билгийн тооллоор; bilgīn uliral билгийн улирал.

BILIGTŠIN (Sar.) B.92; ерөөлч: человек, произносящий благопожелания, ерөөлчи; biligtšin sāčxan bilig xelew ерөөлч сайхан ерөөл хэлэв; biligtšin xůn ерөөлч хүн /СБХ.I962/.

BILTĔGEX (Ba.,El.) бэлтгэх: готовить, приготавливать, заготавливать; xōl biltĕgex хоол бэлтгэх; xuwtsăsą̄ biltĕgex хувцсаа бэлтгэх /ШАХ.I973/; // Mo. beletegekü.

BILŪR (GKha.),BŮLŌR (Dar.) бүлүүр: мутовка, мешалка; bilūrēr āĕrag bůlex бүлүүрээр айраг бүлэх; modon bůlōr модон бүлүүр; // Mo. bülegür.

BIRŪ I (Dar.) тугал: телёнок; birū biltšix тугал бэлчих; birūnī xašā тугалын хашаа /ШАХ.I972/.

BIRŪ II (TKha.,ÖKha.,DKha.) бяруу: годовалый телёнок; erĕ birū эр бяруу; xůren birū хүрэн бяруу; // Mo. biraγu.

BISĀNDZĂ (Dar.) хуучир: хучир /музыкальный инструмент род скрипки/; bisāndză toglox хуучир тоглох; bisāndzănī aŋgi хуучрын анги.

BISĬL (Dar.) C.55;BIŠNŪD (GKha.)B.92;бусад:иные, другие, прочие, остальные, чужие; bisĭl xůn бусад хүн;axās bišnůdeń irew ахаас бусад нь ирэв.

BISLĔG (Dar.), BISLAK (Min.El.) Вл.I45; BUŠLAG (Dg.) R.I52; BUSĬLĂG (GKha.), BUŠĬLAG (Ü.) бяслаг: сыр; bislĕg šaxax бяслаг шахах; bislak id бяслаг ид; amtătā bušlag амттай бяслаг; tůxī sůnī bůšilăg түүхий сүүний бяслаг /ШАХ.I976/;// Mo. bisilag.

BITĒ (Dg.) R.I5I; BITEGĀ (Dar.) битгий: отриц. частица при повелительной форме глагола: не; bitē yaw битгий яв; bitegā awārăē битгий аваарай; // Mo. bitegei.

BITŠĬ (Dg.) мич: I. обезьяна; xөwtš ōĕγōr dowtoldoγ xōrū āšătā bitšĭ хөвч өвгөөр довтолдог хөөрүү аалтай мич /АЗД.I978/ ; 2. обезьяний;bitšĭn džilīn dzud мичин жилийн зуд /ШАХ.I978/; // Mo.bečin.

BITŠIK (Min.,Dar.) Вл.I70; бичиг: письмо, письменность; bitšik dzax^{i}ā бичиг захиа;alban bitšik ögөx албан бичиг өгөх /СБХ.I962/; // Mo. bičig.

BĪR I: BĪREN SŪL (GKha.) шингэн сүүл /адууны/: редкий хвост /конский/; bīren sůltē moŕ шингэн сүүлтэй морь;bīren sůlēseń tāĕraw шингэн сүүлээс нь тайрав /ШАХ.I984/.

BĪR II (TKha.) бичгийн хэрэгсэл: кисть /для письма или живописи/; bĪrēr bitšix бийрээр бичих; bĪrēr dzurax бийрээр зурах; //Mo. bir.

BOD I: BOD BUDĀ (Dg.) том будаа: крупнозернистая крупа; bod budā tarix том будаа тарих; bod budā tšanax том будаа чанах /ШАХ.I978/.

BOD II (TKha.) том мал: зоол. крупный, скот , большая скотина; bodĪn xašā том малын хашаа; bod mal xar^{i}ūldag том мал хариулдаг; //Mo. boda.

BOD III (TKha.) бие бод: филос. предмет, материя, вещество; biyĕ max bod бие махбод; biyĕ bodtōĕ xolbōtō бие бодтой холбоотой.

BOD IV (TKha.) санах, сэтгэх: думать, мыслить, размышлять; tšī bod чи сана; tōγō bod тоогоо бод.

BODĪ (Ar.) идээний дэлгэц; andar.

BODŪL (GKha.) бодвол: I. услов. от бодох; 2. видимо, наверно; bi bodūl би бодвол; bodūl udaxgüĕ irmēr yum бодвол удахгүй ирмээр юм; //Mo. bodubal, bodubasu.

BODZŎ I(Ŏw.,Ba.) бөөн бяслаг:сыр; bodzŏ ȯrȯm бяслаг өрөм; bodzŏ dzūsex бяслаг зүсэх/ШАХ.I966/.

BODZŎ II (Kho.), BODŻ (Go.) цагаа: кипячёный тарак; bodż butsalγax цагаа буцалгах /ШАХ.I966/.

BOGONŎ (Ŏw.,Ur.) богино: короткий; boγonŏ ōsor богино оосор; boγonŏ ūdzŪr богино үзүүр; //Mo.boγuni.

BOGOTŠŎ I (Dg.) R.I5I; тасам, эмжээр: төсёмка; dēlĪn boγotšŏ дээлийн эмжээр;gerĪn dēwrĪg boγotšoldż оуоw гэрийн дээврийг эмжиж оёв.

BOGOTŠŎ II (TKha.) адууны урд хөлийг сойж уядаг уяа: путы,надеваемые на передние ноги лошади; mor^{i}ō boγotšlox морио сойлгох; suran boγotšŏ суран сойлго; /ШАХ.I976/.

BOGOTŠŎ III (TKha.ŏKha.) B.92; уулын хөтөл, онь: теснина; седловина; ūlĪn boγotšōr dawax уулын онь хөтлөөр давах; ūlĪn boγotšnĪ dzam уулын хөтлийн зам.

BOGŌN I (Dar.) B.92; бугуйвч: браслет; mȯngȯn boγōn мөнгөн бугуйвч; boγōn dzŪx бугуйвч зүүх.

BOGŌN II (TKha.) вагон: вагон; sūdlĪn boγōn суудлын вагон; dzȯlȯn boγōn зөөлөн вагон.

BOGŪL (ŏKha.) бугуйл: аркан, лассо; moŕ boγūldaw морь бугуйлдав; boγūl xayax бугуйл хаях /СБХ. I966/;//Mo. buγuyili.

BOG I (Ar.) B.92; хог: сор, отбросы, мусор, отребье; bog šorō хог шороо; bog tsewerlex хог цэвэрлэх.

BOG II (TKha.) жижиг мал /хонь, ямаа/: мелкий скот /овцы,козы/; bog malĪn xašā бог малын хашаа;bog malĪn tȯllȯx ūyĕ бог малын төллөх үе; //Mo. bog.

BOG III (TKha.) нарийн өвс: тонкостебельная трава; bog ôwôs хамах нарийн өвс хамах; n^{i}ălxă xurγandă bog ôgôx нялх хурганд нарийн өвс өгөх /ШАХ.1961/.

BOG IV (TKha.) хурга, тугалын хальс; хаг: послед у животных; ûnēnĭ bog gēgdex үнэзний хальс хаг гээгдэх./ШАХ.1966/.

BOG V (TKha.) нүдэнд тогтсон цагаа:бельмо; nûdendĕ bog unax нүдэнд бог унах; nûdnĭ bog нүд - ний бог.

BOGŎLTSOG (Dzaw.,Ar.), BŌGDŽ (TKha.), BILDŽIG (Dun.,Dg.), BELDZĔG (Ü.) бөлзөг: кольцо, перстень; šigtĕgētē bogŏltsog шигтгээтэй бөлзөг;altan bil - džig алтан бөгж.

BOXIN: BOXIN TŠÔMÔG (Ŏw.) богт, богтос чөмөг: анат. лучевая кость; boxin tšômôgnĭ yasă богт чөмөгний яс /СБХ.1968/.

BOLXĂ (Dar.) болох: становиться, делаться превращаться, быть, можно; awătš bolxă yum авч болох юм; olŏdž bolxă bāĕx олж болох байх /ШАХ.1972/. //Mo. bolqu.

BOL^{i}/BOLIX/BOLIGTŌ (Dar.) боль, болих, болигтун: перестань!,довольно!, прекращать, переставать делать что-л, прекращаться, униматься; tamixi tatxą̄ bollgtō тамхи татахаа болигтун! arixi ūxą̄ boligtō архи уухаа болигтун /ДАД/; //Mo. boli.

BOLOX: BOLXONO YOS (Dar.) болох, болох нь уу?: будет?; станет; qat^{i}ātă džorō bolxonŏ yos хатриатай жороо болох нь уу /ДАД/; //Mo. bolqu.

BOLŌSŌ (Min.), BOLĀSĒW (Dar.) болоосой: бы; ûnenxen dzērdĭgę̄ unād mordŏsontš bolōsō үнэнхэн зээрдийгээ унаад мордсон ч болоосой /МС.1975.П. 54/; //Mo. boluγasai.

BOLTGĀN (Dar.), BOLTUGĀ (Min.) болоорой, бол - тугай: будь, да будет!,пусть будет;odō boltăγān одоо болоорой, одоо ч гэсэн; ôndôr boltăγān өндөр болтугай; nas urtă boltuγā нас урт болтугай/ S.Mu. 1975.П.61/;//Mo. boltuγai.

BOLTŌ (Ur.) бололтой: возможно, вероятно, видимо, кажется; irsen boltō dūldaw ирсэн бололтой дуулдав; tegsen boltō тэгсэн бололтой /ШАХ.1976/; //Mo. bolultai.

BOLWŌ (Dar.) бол, болов уу: или нет;rō bolwō yāγā bolwō оroo болов уу яагаа бол /ДАД/; //Mo. bolbau.

BONDŌĔ (GKha.) В.93; шүдлэн ямаа: двухгодовалая коза; er bondōĕ эр шүдлэн ямаа; tsaγān bondōĕ цагаан шүдлэн ямаа /ШАХ.1961/.

BONDŽŌN :BONDŽŌN BOR (Öl.) болжмор: зоол. жаворонок; bondžōn bor džirgene болжмор жиргэнэ; džidžigxen bondžōn borūd xašān dēr būw жижигхэн болжморууд хашаан дээр буув /ШАХ.1968/.

BONГǑR (GKha.) цэцэг: бот. цветок; γowīn bonγǒr говийн цэцэг; bonγǒr tūdź xatāx цэцэг түүж хатаах /ШАХ.I96I/.

BORDZǏ (Se.) B.93; мэхээрийн хайлмаг: масло с гречихой живородащей; bordzǐtǒ tos amtătā мэхээртэй тос амттай; bordzǐ idex мэхээрийн хайлмаг идэх /СБХ.I970/.

BORГŪRSĂ (TKha.,Dg.) R.I53; тариалангийн өнжсөн талбай,уринш: паровое поле; ene džil borγūrăstă tarⁱātarina энэ жил өнжсөн талбайд тариа тарина.

BORLOG: BORLǑG TAWIX (Dun.) хаврын хавсрага: весенняя ветреная погода; borlăg tawⁱād xūētertš maγadgūē хавсрага тавиад хүйтэрч магадгүй /ШАХ. I980/.

BORLON I (Go.,Kho.) шүдлэн ямаа /хоёр настай/: двухгодовалая коза; xoršōndǒ ȯgȯx borlon хоршоонд өгөх шүдлэн ямаа.

BORLON II (TKha.) нэг,хоёр настай ямаа: годовалый козлёнок; borlon yalγadź xarⁱūlax борлон ялгаж хариулах.

BORǑLDZǑГONO I (Dar.), BORONDZǑГONO (Khö.), BOГOLDZǑГO (Khot.) тогооны угаалтуур: веник для мытья котла; boroldzǒγonōr toγō uγāx угаагуураар тогоо угаах /ШАХ.I974/.

BORǑLDZǑГONO II / BOROLDZŌĒ (TKha.) боролзгоно (Dasiphora Ratin):бот.кустарник; borǒldzǒγono γoldǒ uryana боролзгоно голд ургана; bo-

roldzōē šarǎ tsetsegtē боролзгоно шар цэцэгтэй /ШАХ.I976/; // Mo. boraljaγan-a.

BOROLDZŌĒ (Ar.), BORŌXŌĒ ŠOWŪ (Bu.), BOSTORГONO (Dar.) бор шувуу:зоол.воробей; boroldzǒē džirgexe бор шувуу жиргэх; bostorγono modon dērĕ sūx бор шувуу модон дээр суух /ШАХ.I968/.

BOROWГŌĒ (El.,Dzaw.) B.93; ŠOГSIQU/ŠOGŠIГŌĒ (TKha.) боргоцой: шишка; borowγōĕ tūw боргоцой түүв; šoγsiqu samar боргоцой самар /АА3/; // Mo. borγučai.

BORŌ I (Sar.) B.93; сампин: счёты; oros borō орос сампин; borō tsoxix сампин цохих.

BORŌ II (Sar.) дээлийн зангидсан товч: пуговица; /в виде узла/; dēlendē borō xadaw дээлэндээ зангидсан товч хадав.

BORŌ III (TKha.) бороо: дождь; borō toγtodź, borōnī tūrūndĕ šorō bōxōen tūrūnde xerē бороонн түрүүнд шороо боохойн түрүүнд хэрээ /АА3/ ; // Mo. boruγan.

BORŌ IV (TKha.) ясны бэрсүү: анат. костный нарост, костная мозоль; xȯldǒ borō togtox хөлд бэрсүү тогтох; yasăń borōlson bāĕna ясны бороолсон байна; // Mo. boruu.

BORTOГO I (Ar.) цоожны гаднах хэсэг: корпус замка, внешняя часть замка; ȯrgȯsīń bortoγondǒń xīx ергесий нь бортгонд нь хийх /СБХ.I968/.

BORTOGO II (TKha.,Sar.,El.) жижигхэн модон хувин, бортого: маленькое деревянное ведро;

bortoγondŏ mal sāx жижиг модон хувинд мал саах; bortoγo dūren dzŏxĭ бортого дүүрэн зөөхий /ШАХ.1966/; // Mo. bortuγu.

BORTOGO III (TKha.) хэмжүүр сав: измерительная посуда; bortŏγo tar^{i}ā нэг сав тариа.

BORTŠILĔX (Ü.) K.5; борцлох: вялить мясо; bortšilsen maxă борцолсон мах; maxă bortšilĕx мах борцлох; //Mo. borcalaqu.

BOSGADAL (GKha.) чулуун овоо: груда камней; dawānĭ bosγadal даваany овоо; xŏdŏ xēr bosγadal olon хөдөө хээр овоо олон /ШАХ.1984/.

BOSGO I (Ar.,GKha.,Dg.) хаалганы тотго: дверная притолока; xālγanĭ bosγo хаалганы тотго; bosγondŏ tolγōĕγō delsex тотгонд толгойгоо дэлсэх /ШАХ.1977/.

BOSGO II (TKha.), BOSŎG (Ur.) босго: порог /у двери/; bosŏg alxadź orox босго алхаж орох; xālγanĭ bosŏg хаалганы босго; // Mo. bosuγa.

BOŠINDZŎ (Dun.) хүрэм: куртка; dzudzān bošindzŏ зузаан хүрэм.

BOTOG (Dg.,Ü.) R.I52; ботго: верблюжонок; nilxă botog нялх ботго; botog būšlax ботго буйлах; //Mo. botuγu.

BOTSOG (Sar.)B.94; бартаатай газар: пересечённая местность; botsogtō γadzar mor^{i}ōr yawaw бартаатай газар мориор явав; dzamĭn botsŏgĭg xarax замын бартааг харах /СБХ.I976/.

BŌDOG I (Khot.) ханын боолт: верёвочка стенки юрты; xanĭn bōdog tomox ханын боодол томох; xanĭn bōdog bōw ханын боодол боов.

BŌDOG II (TKha.) боодог /ямаа, тарвагыг арьс - тай нь хуйхлан шарах/: бодок /козий и тарбаганий/; yamānĭ bōdog xĭx ямааны боодог хийх; tarwaγanĭ bōdog тарваганы боодог; // Mo. boγudaγ.

BŌDŌĔ/ŠODGOR/MŌLXŎ (Go.) чоно: эвф. волк; bōdōĕ alax чоно алах; šodγor xŏx чоно хөөх; mŏlxŏ xotrū mirāx чоно хот руу мяраах /ШАХ.I969/.

BŌDŪ (Ar.), BŌĔ (DKha.), BŌĔLGŪR (Dg.) тэрэгний боодой: ошейник; morin teregnĭ bōdū морин тэрэгний боодой; bōĕlγūrtă džŏlŏwtš xĭx боодойнд зөөлөвч хийх /ШАХ.I968/; // Mo. boγudai.

BŌLTŎROG (Sar.,GKha.), BŌLTŎRŬGŎ (Dun.), BŌLTORGO (Dzaw.,Sü.) B.93; бяруу /эрт гарсан тугал/: годовалый телёнок; negdĕlĭn bōltŏrog malăldag нэгдлийн бяруу малладаг; boltŏrŭγŏ nemnex бяруу нэмнэх; bōltorγo xar^{i}ūlax бяруу харуулах /СБХ. I969/.

BŌRDŽIGLOX (Sar.) B.93; буурах, бууруулах: I. снижать понижать, убавлять; tšadalăń bōrdžiglox чадал нь буурах; 2.ослаблять; xŭtšĭgĕń bōrdžiglox хүчий нь бууруулах /ШАХ.I968/.

BŌRSOG (Ü.) K.5; боорцог: борцок /род печенья изготовленного на масле/; bōrsog xāĕrax боорцог чанах; bōrsog id боорцог ид;

BŌTSŎ(Sü.) B.93; ууц: крестец, поясница; bōtsŏ tawix ууц тавих; bōtsŏ tšanax ууц чанах.

BŌĔLXĀĔ (Ar.,El.,Go.) булхай: шулерство, мошенничество, жульничество, плутовство /в игре/ ; bōĕlxāĕtā toglox булхайтай тоглох; bōĕlxāĕ burū xōĕšō булхай буруу хойшоо /ШАХ.1976/; //Mo. buluqai.

BŌĔPOR (GKha.), BŌDŽŪR (Dzaw.,Khot.), BŌĔDŽIR (Sar.) арц уугиулдаг сав: кадило, курильница; bōĕportŏ artsă ūg^{i}ūlax арцны саванд арц уугиулах; bōdžūr awax арцны сав авах /СБХ.1969/.

BŌĔW I (TKha.) Ж.115; хөл:/хүндэтгэлийн үг/: почтит.нога, ноги.

BŌĔW II (DKha.) Ж.115; гутал: обувь; bōĕw ŏmsŏx гутал өмсех;

BUDĒ^{i} (Ü.) K.6; буудай (Crithodium link):бот. пшеница; ulān budē^{i} улаан буудай; budē^{i} tar^{i}ālax буудай тариалах; // Mo. buγudai.

BUDŽIR (Ü.) K.5; бузар: 1. грязь, нечистота; budžir burtag бузар буртаг; 2. грязный, нечистый; budžir bal^{i}ārбузар балиар; 3. ужасно, отвратительно; budžir sāĕn бузар сайн; // Mo. buǰar.

BUG/BUGU (Ü.)K.5;буга:зоол.олень,извбр; buγ dūdax ŭyĕ буга дуудах үе; buγin ewer бугын эвэр; 2. игра /буга/; buγu toglox буга тоглох; // Mo. buγu.

BUGŪ (Ü.) K.5; бугуй: анат. дистальный конец предплечья, предплечье; buγuγār tatax бугуйгаар татах; buγu ŏwdŏx бугуй өвдөх; // Mo. buγui.

BUYI (Ü.) K.5; буян: 1. добродетель; buγi xĭx буян хийх; 2. благодеяние, благотворительность; buγi xešig буян хишиг; // Mo. buyan.

BULAG/BULUG (Ü.) K.5; булаг: 1. родник; ключ ; xŭĕten bulag хүйтэн булаг; bulug usă burgilsan булаг ус бургилсан; 2.перен. источник; erdĕmĭn bulug эрдмийн булаг; // Mo. bulaγ.

BULINGAR (Ü.) K.5; булингар: муть; usunĭ bulingar усны булингар// Mo. bulanggir.

BULTŠIN (Ü.)K.5; булчин:анат.1.мускул,мышца; bultšin max булчин мах; 2. мускульный, мышечный; bultšingĭn xŭtšĕr булчингийн хүчээр; //Mo.bulčing

BURGAS (Ü.) K.5; бургас: 1. ива, верба, ивняк, тальник; burγas ixă urγax бургас их ургах; burγas dotor бургас дотор; 2. ивовый, тальниковый; burγāsan xaŝā бургаасан хашаа; //Mo. burγasun.

BURU (Ü.) K.6; BURŌ (Dar.) буруу: 1. неверный, неправильный, ошибочный, ложный, превратный; buru dzedxeltē буруу сэтгэлтэй; burų dzam буруу зам;

2. вина, ошибка; bu̯ru̯γā̲ xûlēx буруугӓа хүлээх; burō̲ yarix буруу ярих; //Mo. buru̯γu.

BU̯ŠŪ̯XU̯ (Ü.) K.6; бушуухан: уменьш. скоренько, быстренько; bu̯šū̯xu̯ yàwād ir бушуухан яваад ир; bu̯šū̯xu̯ dūd бушуухан дууд; //Mo. bušiγuqan.

BU̯T (Ü.) K.6; бут: I. бот. куст,кустарник; bu̯t sondūl бут сондуул; 2. частица; bu̯t tsoxix бут цохих; bu̯t nirgex бут ниргэх; //Mo. buta.

BU̯TŪ̯L (Ü.) K.6; бутуул: бот. песчанка волосо - видная; bu̯tū̯l sondūl elbegtē бутуул сондуул элбэгтэй; bu̯tū̯l ixĕ urγax бутуул их ургах; //Mo. buta - γul.

BU̯TŠILXĂ (Ü.) K.6: буцлах: I. кипеть, кипятить, горячиться; ūr bu̯tšilād bāĕw уур хүрээд байв; xor bu̯tšilxă хор буцлах; 2. кипение; tsā̈ bu̯tšĭlxă цай буцлах; //Mo. bucalqu.

BŪ̯XA (Ü.) K.6; буух: спускаться, сходить, слезать, идти вниз, понижаться; šatār bū̯xa шатаар буух; mori nōs bū̯xă мориноос буух; //Mo. baγuqu.

BÒGDÛR (Ŏw.) бөгтөр: горбатый, сутулый; bògdûr nurūtā̈ xûn бөгтөр нуруутай хүн; bògdûr ò̈wgòn бөгтөр өвгөн; //Mo. bögetür.

BÒGĪTEL (Dar.) бөмбөлзтөл: /ехать/ тихой рысцой; bògītel tawdzĭl yawlādā бөмбөлзтөл хатируулж явлаа даа /ДАД/.

BÒXÒN (Ur.) шумуул: зоол. комар; bòxòn ixtē γadzar шумуул ихтэй газар; bòxòndŏ xadzūlax шумуулд хазуулах; /ШАХ.1976/.

BÒXŎWTŠ (DKha.) тэмээний хом:I. потник, войлок /подкладываемый под верблюжий вьюк; temē bòxŏwtšĭlex тэмээ хомнох; 2. хомут; bòxŏwtš širdĕgēr orōdž atšix хом ширдгээр ороож ачих /ШАХ.1977/.

BÒLŎ (Dar.) боол: раб, холоп, невольник, слуга; bòlĭn nĭgem боолын нийгэм; bòlŏ bolγox боол бол - гох; //Mo. boγol.

BÒMBÒRDŪ̯L (GKha.), BÒRÒNᵏXĪ (El.) ганжин, гурилын элдүүр: скалка /для теста/; bòmbòrdū̯l awax элдүүр авах; γuril bòmbòrdū̯lex гурил элдэх.

BÒMBŎ (Ŏw.) шээзгий: плетёнка, корзинка; bòm - bŏndŏ arγal tûx шээзгийнд аргал түүх; bòmbŏ ūrex шээзгий үүрэх /ШАХ.1969/.

BÒRDÒN (Dar.) асман хонь: неполноценный самец /овца/; bòrdòn xoń асман хонь; bòrdòn xoń, xoń xŏx асман хонь, хонь хөх /СБХ.1962/.

BÒRGŎT (Dar.) бүргэд: зоол. орёл, беркут; bòrgŏt maxtšin šuwū бүргэд махчин шувуу; //Mo. bürküte.

BÒRIBĔ (Dar.), BERŪ̯ (Ü.), BÒRŪ̯ (Dg.) R.I52; борви: I. анат. пяточное сухожилие,ахиллесо сухожилие; bòribĕ boxiroxgûē adžillax борви бохирохгүй ажиллах; berūnĭ yas борвины яс; 2. бурдюк; neg bòrû āĕrag нэг борви айраг; //Mo. borbi.

BÒRLÒN (Dzaw.) борлон; bagdzag.

BÒSÒG (Min.) бэлтрэг:зоол.волчонок; tšonīn bòsòg чонын бэлтрэг; bòsòg annax бэлтрэг агнах /ШАХ.1962/.

BÒDĪ (Ar.) В.94; идээний тавиур: подставка для пищи; bòdī dēr idēgē tawix идээний тавиур дээр идээгээ тавих.

BÒDŽĪ (Dzaw.) хогийн сав: урна для мусора; bòdžīndŏ xī хогийн саванд хий; bòdžī bī хогийн сав бий.

BÒN I (Ar.,Sar.,El.) гурилтай, хийцтэй цайны өтгөн: комочки муки, в чае-болтушке; bòntē tsāĕ ūx гурилтай цай уух.

BÒN II (TKha.) бөөн, хэсэг юм: куча, комок; bòn ūl nŭw бөөн үүл нүүг; bòn mal xaragdaw бөөн мал харагдав; // Mo. bögem.

BÒN III (El.) түүхий сүүний бяслаг: сыр из сырого молока; tŭxī sŭnī bòn šaxax түүхий сүүний бяслаг шахах; dzòlòn bòn зөөлөн бяслаг /ШАХ.1973/.

BÒR: BÒR XŪRĀ (Sar.) жижиг хуурай: маленький напильник; bòr xūrāgār tòmòr xūrāĕdax жижиг хуу - райгаар төмөр хуурайдах; bòr xūrā awax жижиг хуурай авах.

BÒRÒG (Sar.) В.94; манхан элс: песчаный бархан; bòrògtē γadzar манхан элстэй газар; manāĕx bòrgīn exendĕ bī манайх манхны эхэнд бий.

BÒRÒNKŎ (El.) бөөрөнхий: 1. круглый, сферический, шарообразный; bòrònkŏ mod бөөрөнхий мод; 2. перен. нерешительный; bòrònkŏ šīdwer бөөрөнхий шийдвэр; 3. перен. беспринципный; bòrònkŏ ùdzel бөөрөнхий үзэл /ШАХ.1979/.

BÒTSĪ (Bu.) хогийн хутгуур: совок /мусорный/; bòtsīgòr xog γarγax хутгуураар хог гаргах; bòtsītē xog хутгууртай хог /СБХ.1972/.

BÒTŠĪ (Sar.) зуухны тосгуур: поднос печки; bòtšī dēr tsog unax тосгуур дээр цог унах; bòtšī tòmòr тосгуур төмөр.

BÒW (Dar.) өлгий: люлька младенца; bòwtē xŭxĕd өлгийтэй хүүхэд;xŭxĕdīn bòw awax хүүхдийн өлгий авах /ШАХ.1962/.

BÒWŎGŎ (DKha.,Ü.) К.5; дэгтий: меховые чувяки; yamānī arsan bòwŏgŏ ямааны арьсан дэгтий; γutlīn bòwŏgŏ гутлын дэгтий.

BUDAN: BUDAN BARBAD (GKha.) будан барбад (Leptopyrum fumarioides (L) Rchb.) нэг зүйлийн ургамал: вид растения. бот.

BUDĀ I(DarKha)хар шөл: простой мясной суп; budā xīx хар шөл хийх; budā ūx хар шөл уух.

BUDĀ II: BUDĀ IDEX (TKha.) хувьдаа завших: 1. присваивать; budā idex хувьдаа завших; 2.становиться выгодным; tši budā iddžē чи завшжээ /ШАХ.1976/.

BUDĀ III (TKha.), BU̯DĀ (Ü.) K.5; будаа: крупа, каша; xŭ̄xdīn budā хүүхдийн будаа; tsaγān bu̯dā цагаан будаа; // Mo. budaγ-a.

BUГĀĂ̆ (Dar.) гуай: вежливое обращение; к старшему; Sandz̆ buγāă̆-irne Санж гуай ирнэ; Bat buγāă̆ Бат гуай.

BUГDĂLAG/BUDLAG (Dg.) R.I52; бугалга: анат. плечевая кость, плечо; bugdă̆lagnī yas бугалганы яс; budlag tšo̊mo̊g бугалга чөмөг; // Mo. bu̯yuluγ.

BUГUL (DKha.) бугуйвч; boγō̆n.

BUGĪN: BUГĪN TŌM (Kho.) тод биш бүдэг зам: звериная тропа; ūlīn belēr buγīn tōmtō уулын бэлээр бүдэг замтай; bugīn tōmōr yawă̆w бүдэг замаар явав /ШАХ.I98I/.

BUXĂ̆ I: BUXĂ̆ ŠŪDŪ (El.) шуудуу, суваг, усны суваг, гуу: канава; taŕiān talbāă̆d buxă̆ šūdū ta - taw тариан талбайд шуудуу татав.

BUXĂ̆ II (TKha.), BU̯X (Ü.) K.5; бух: бык производитель; sāă̆n ŭ̄ldĕ̆rīn buxă̆ сайн үүлдрийн бух; bu̯xā̆ yalγan xaŕūlax бухаа ялган хариулах; // Mo. buqa.

BUXAX I (Min.) загнах, аашлах: ругать, кричать; axă̆ buxax ах загнах; ēdz̆ buxana ээж загнана /СБХ. I972/.

BUXAX II (TKha.,ŏKha.) булгих: подбрасывать; всадника; emneg moŕ buxa̯w эмнэг морь булгив; morī̆ō buxūldz̆ aldax морио булгиулж алдах/СБХ.I964/.

BUXAX III (TKha.) тонгорох/бөмбийн мэх/: опрокидывать борца; buxadz̆ xaya̯x тонгорч хаях; buxād dzāă̆lax тонгороод зайлах /ШАХ.I966/.

BUXAX IV (TKha.,ŏKha.,DKha.) бурууга бусад руу чихэх: свою вину сваливать на других; burūγā nadrū buxax sanātā̆ бурууга над руу чихэх санаатай; dutagdă̆lā xŭnrū̆ buxaw дутагдлаа хүн рүү чихэв.

BULAN: BULAN TSĀ̆ (Khot.,El.) хатуу цайны деревний нэг: четверть кирпича чаю; bulan tsā̆ ŭldex цайны деревний нэг үлдэх.

BULĀTSAX (Dg.) R.I52; булаалдах: спорить, полемизировать, дискутировать; tsetsĕ̆ bulātsax цэц булаалдах; ŭg bulātsax үг булаалдах; // Mo. buliyalduqu.

BULĔ̆SĔ̆ (GKha.) буйлас: бот. миндаль; bulĕ̆snī iš̆ī буйлсны иш; bulĕ̆sĕ̆ ix urγax буйлас их ургах; bulĕ̆sĕ̆nī bută̆ буйласны бут; //Mo. buyilasu.

BULXAX I (Khot.) B.94; шургах: пролезать, проникать, пробираться; orondō̆ bulxax орондоо шургах; bulxadz̆ γarax шургаж гарах.

BULXAX II (ŏKha.,TKha.) зайлах, угаах: полоскать; amā̆ bulxax амаа зайлах; usandă̆ bulxax усанд, угаах; usār bulxūl усаар зайл; // Mo. bulqaqu.

BULXAX III (ӦKha.,TKha.) өнгөлөх: лудить; tu - γalγār bulxax тугалгаар өнгөлөх; mǭngǭr bulxax мөнгөөр өнгөлөх /СБХ.I97I/.

BULXAX IV (TKha.) элбэг хангалуун байх: жить в довольстве; ed mǭnγǭr bulxadž̆ bāĕγā эд мөн - гөөр элбэг байгаа; amdăralăn̆ bulxadž̆ bāĕγā xǔn амьдрал нь хангалуун байгаа хүн /ШАХ.I980/.

BULXĀĔ (El.), BULXĀTš̆ (Ar.) мод чирдэг чарга: волокуша, сани, санки; bulxāĕγār ūlnās modǒ tširex чаргаар уулнаас мод чирэх; bulxātš̆ xīxĕ чарга хийх. /СБХ. I967/

BULTSŪ (GKha.) уурганы бегс: задняя часть укрюка; ūrγanī bultsūγār tsoxix уурганы бөгсөөр цохих; bultsūnāsăn̆ bắr уурганы бөгсөөр нь барь.

BUMBŪ (Sar.) ур: желвак, нарост; bumbūtā̈ xǔn уртай хүн; bumbūtā̈ modǒ уртай мод.

BUŔ (Dg.) R.I52; бууц, буурь: I.стойбище; būx buŕ ŭdzex буух буурь үзэх; 2.усадьба; gerīn buŕ гэрийн бууц; // Mo. baγuri.

BUSGIX (Ar.) B.94; угаах: мыть, обмывать; xuw-tsăsą̄ busgidž̆ aw хувцсаа угааж ав; γol dēr yum busgix гол дээр юм угаах.

BUSXAX (GKha.) бусгах: пугаться, шарахаться, понести /о пугливой лошади/; moŕ busxax морь бусгах; busxād unax šaxaw морь бусгаад унах шахав /ШАХ.I977/; // Mo. busqaqu.

BUŠŌ (Dar.), BU̯ŠŪ̯L (Ŭ.) К.6; бушуу: скоро, быстро, поспешно; šīdē bušō kelegtē шийдээ бушуу хэлээч /ДАД/; bušō yaw бушуу яв; tši bu̯šū̯l чи бушуул; // Mo. bišiγu, busiγu.

BUTAN I (Dg.) B.94; томхон ваар сав: большая ваза; butantā̈ āĕragnās ayaγalax том ваартай айраг-наас аягалах.

BUTAN II (Ӧw.) бортого: маленькое деревянное ведро, бадейка; džidžig butan жижиг бортого; modon butan модон бортого /ШАХ.I968/.

BUTAN III (TKha.) бут: куст; butaŋ elbeg γadzar бут элбэгтэй газар; negĕ butaŋ нэг бут; butan sǭg ixte; бут сөөг ихтэй; // Mo. butan.

BŪ I (TKha.,GKha.) шагайны сум хашлага: круглая или квадратная кость /игральная таранная кость/; būtā̈ šaγā̈ xarwax сум хашлагатай шагай харвах; šaγā̈nī bū шагайны сум /ШАХ.I978/.

BŪ II (TKha.), BŌ (Dar.), BU̯ (Ŭ.) К.6; буу: ружьё; bū būdax буу буудах; ixĕ bō их буу; angīn bu̯ англин буу; // Mo. buu.

BŪ III (TKha.) таалцан тоглодог тоглоом: игра в загадки; būγār toglotsŏγōxŏ таалцан тоглоцгоох; bū toglox таалцах тоглоом тоглох.

BŪXANDĂX (Dar.) засах, янзлах: исправлять поправлять, налаживать; būxandā̈ deltē sāralăn̆ зассан дэлтэй саарал нь /ДАД/.

BŪĹ (Ü.) K.6; буйл: кляш /палочка, продеваемая через ноздри верблюда; temēnē būĺ тэмээний буйл; būĺ dzorox буйл зорох; // Mo. buyila.

BŪTĂ (ŏw.) хул аяга: большая деревянная чашка для кумыса; āĕrgĭn būtă айргийн хул; būtă dŭren xĭw хул дүрэн хийв /ШАХ.1976/.

BŪTSĂ: BŪTSĂ SELGEX (Ar.) нүүх: кочевать, перекочевать; manāĕx būtsă selgew манайх нүүв; udaxgŭĭ butsă selgene удахгүй нүүнэ.

BŪĔDAN (Khot.) B.94; гудас: узкий, крытый материей войлок, служащий матросом; būĕdan dewisger гудас дэвсгэр; ornĭ būĕdan орны гудас; //Mo.γudus.

BŪĔDĂRĂX (Ar.) өтлөх, хөгшрөх: стареть, стариться; nas boldzŏ būĕdărăx нас болж хөгшрөх; būĕdărăx tsag bolox өтлөх цаг болох.

BŪĔLAX I (El.) дураараа аашлах, ихэрхэх: самовольничать, хозяйничать, важничать, чваниться, проявлять высокомерие; ŏw xŏröngŏrǫ̆ būĕlax өв хөрөнгөөрөө ихэрхэх; ŏrǫ̆ tolγŏ, mĕden būĕlax өөрөө дураараа аашлах /НАЯ/.

BŪĔLAX II (TKha.,ŏKha.,DKha.) тэмээ буйлах: реветь, кричать /о верблюдах/; inge būĕlax ингэ буйлах; olon botγo būĕlaw олон ботго буйлав.

BŪĔMAN I (GKha.) арц уугиулдаг сав; boepor.

BŪĔMAN II (TKha.,El.) бундан: червь /масть в картах/; būĕmangĭn tamăγa бундангийн тамга; būĕ - man xŏdzŏr γarsan бундан хөзөр гарсан; //Mo.buyimang.

BŮDǪ̆ (Ü.) K.6; бүдүүн: I. анат. толстая кишка; bůdǪ̆ gedes бүдүүн гэдэс; 2. грубая отделка; bůdǪ̆ xĭtsĕ бүдүүн хийц; 3. взрослый /о людях, животных/; bůdǪ̆ xůn бүдүүн хүн; 4. низкий, грубый;/о голосе/; bůdǪ̆ xōlō бүдүүн хоолой; // Mo. büdügün.

BŮDŪNTEX (El.) хэнхэглэх, маш идэмхий болох: страдать обжёрством; bůdūntĕsen xůn хэнхэглэсэн хүн.

BŮDŮTSŪL (Sar.,El.) томчуул: взрослые; bůdŭ - tsŭlĭn yar^{i}ăndă oroltsox томчуулын ярианд оролцох; bůdŭtsŭl tsuglarax томчуул цугларах.

BŮXĒ (GKha.) унин хатгуур, овоохой: лачуга, хижина; ur^{i}d yadūtsŭd bůxēgtĕ sūdž̆ bāĕw урьд ядуучууд овоохойд сууж байв; bůxē bosγox хатгуур босгох /СЬХ.1962/.

BŮXŮL (Ü.) K.6; бүхэл: целый, весь; bůxůl dzorilγo бүхэл зорилго; bůxůl xōl бүхэл хоол; bůxůl maxă бүхэл мах; // Mo. büküli.

BŮLDĔS (Dar.) айраг, тараг: кумыс тарак /кефир/; bůldĕs sāĕtă āĕl айраг сайтай айл; bůldĕs ŭx тараг уух.

BŮLĚN (Ü.) K.6; бүл: I. члены семьи, семья; am bůlěn ам бүл; bůlěn olontō āěl бүл олонтой айл; 2. сила; ednīx bůltē āěl эдний бүл чадалтай айл; // Mo. büle.

BŮLĒ (Ü.) K.6; бүлээн: I. тёплый; bůlē tsāě бүлээн цай; 2. жар /у ребенка/; xūxed bůlērex хүүхэд халуурах; // Mo. büliyen, bülegen.

BŮLŪ (Min.) билүү: брусок, оселок, точильный камень; bůlūgēr xutγa xurtsaldag билүүгээр хутга хурцалдаг; bůlū tšulū билүү чулуу; // Mo. bilegüü.

BŮRESGEX (Khe.) бүртгэх: проверять наличие, учитывать, брать на учёт, регистрировать; bůresgex γadzar бүртгэх газар; bůresgen temdegledź awax бүртгэн тэмдэглэж авах /НАЯ/.

BŮRĒN (Dar.) бүрий: сумерки; xarŭī bůrēn bolox харуй бүрий болох; orōź bůrēn xōrondoń орой бүрэнхийн хоорондь нь /ДАД/; // Mo. bürüi.

BŮRGĒ (TKha.,Öw.) гоёлын эдлэл: предмет украшения; mońgoń bůrgē мөнгөн эдлэл; bůrgē sāětā чимэг сайтай /СБХ.1958/.

BŮRXĪ (Dg.) нийт, хамт: весь, всего; bůrxī xůn нийт хүн ам; bůrxī olan хам олон /ШАХ.1977/.

BŮRXĪDĒ (Dg.) R.154; нийтдээ, нэлэнхийдээ: всеобщий, повсеместно, повсюду; bůrxīdēl maltšin xůmůs нийтдээ л малчин хүмүүс; bůrxīdē tsastā bāěna нэлэнхийдээ цастай байна.

BŮRXŮG (Ü.) K.6; бүрхэг: пасмурный, облачный; bůrxůg ǒdǒr бүрхэг өдөр; gadā bůrxůg bāěna гадаа бүрхэг байна; // Mo. bürkü g.

BŮRLEGTŠ (TKha.), BŮRLĒTŠ (GKha.) талийгаач /нас барсан хүн/: покойник, покойница, покойный; bůrlētšiē dursax талийгаачаа дурсах; manā bůrlētš yardagsan манай талийгаач ярьдагсан; // Mo. büri - lügči, bürilegči.

BŮS (Ü.,El.) K.6; бөс: текстильный товар, материя, материал, мануфактура; bůs barā γaraw бөс бараа гарав; bůs dāwū awax бөс даавуу авах; // Mo. bös.

BŮTŪ I (Khot.) B.94; товчны шилбэ: петля для пуговиц /у дели/; dēlendě bůtů xadax дээлэнд шилбэ хадах; bůtů xandzărax шилбэ ханзрах.

BŮTŪ II (TKha.) битүү: закрытый, закупоренный; bůtů saw sūlγa битүү сав суулга; bůtū tsāgrig битүү цагриг; // Mo. bitegü.

D

DAGŌLAX (Dar.) дагуулах: вести за собою; daγōlax bololtō dōldana дагуулах бололтой дуулдана /Хө.хө.эг/.

DAGDŽIRAX (TKha.,GKha.) тагжрах, бөглөрөх: I. закупориваться, затыкаться; yandan dagdžirax яндан бөглөрөх; 2. быть заложенным /о носе при насморке/; xamar dagdžirax хамар тагжрах; // Mo.tagǰiraqu.

DAGŌR (Ū.) К.7; дагавар: I. следующий за кем-чем-л; dagōr xūxed дагавар хүүхэд; 2. анат. придаток; tarxinī dagōr тархины дагавар /енчин тархи/; 3. лингв. суффикс; ugīn dagōr үгийн дагавар.

DAGTĀ (Ba.,El.,Go.) тагтаа: голубь; enxĕ tāĕwnī dagtā энх тайвны тагтаа; dagtā xōrxon, dagtā nomxon тагтаа хөөрхөн, тагтаа номхон /тагтаа шүлгээс/; // Mo. tagtaγ-a.

DAXĂ (Ba.,Go.) тах: I. подкова; daxătā mor тахтай морь; 2. подмётка; γutălīn daxă гутлын тах; daxă tawix тах тавих; // Mo. taq-a.

DAXĀ (Go.,Dar.), DAKĀ (Ba.) тахиа: зоол. курица, куры; daxā orilox тахиа орилох; dakānī maxă тахианы мах; // Mo. takiy-a.

DAXĬ (Ba.,Go.) тахь: лошадь Пржевальского; sūreg daxĭ сүрэг тахь; daxĭ xowordoson amĭtan тахь ховордсон амьтан; // Mo. taki.

DA^{q}XWAR (Go.,Ba.) давхар: I. этаж; manāĕx tawan da^{q}xwartă манайх таван давхарт; 2. двойной; xoyor da^{q}xwar хоёр давхар; da^{q}xwar adžil давхар ажил /ШАХ.I966/; // Mo. dabqur.

DAL I (Dg.)том,маш их: большой; dal ger том гэр; dal mŏrŏn их мөрөн /ШАХ.I978/.

DAL II (TKha.) хүн амьтны нурууны дээд орчинд байх өргөн хавтгай гурвалжин яс: анат. лопатка; dal mŏrŏ xawtšix дал мөрөө хавчих; dalnī xūdasă далны хуудас; // Mo. dalu.

DAL III (TKha.) тооны нэр: сөмьдесят; dalan nastā xŏgšin далан настай хөгшин; dalan dolōn ugĕ delgex далан долоон үг дэлгэх; // Mo. dala.

DAL IV (TKha.) дал мод: пальма; xalūn ornī dal mod халуун орны дал мод; // Mo. dal.

DAL V (TKha.) малын хашаа саравч: тёплый крытый загон для крупного скота; dal sarawtš дал саравч.

DAL VI (TKha.) илүү дэмий ярих: говорить, нести чепуху; dal dal xīsen olon ugtē дал дал хийсэн олон үгтэй.

DALĂXĂ (Go.,Ba.,Dg.) B.I53; талх: хлеб; dalăxă idex талх идэх; xoršōnōs dalăxă awlā хоршооноос талх авлаа; // Mo. talq-a.

DALĀXĂ (Dar.) далайх: размахнуть, размахиваться; nadrū dalāxă над руу далайх; tsoxixōr dalāxă цохихоор далайх /ШАХ.I972/; // Mo. dalayiqu.

DALDŽILγĂĒ (Khot.) чоно /цээрлэсэн нэр/: волк /эвф/; daldžilγăē elbegtē γadzar чоно элбэгтэй газар; daldžilγăē alax чоно алах /СБХ.I97I/; // Mo. činu-a.

DALĒ (Ū.) К.7; далай: I. океан; xōĕtŏ mŏsŏn dalē хойт мөсөн далай; nūr dalē нуур далай; 2.уст. всемирный, вселенский, великий; dalē lamă далай лам; // Mo. dalai.

DALГĀĔ (Dar.), DARГĀ (Sar.) даргар: заскоруз - лый, твёрдый; dalγāĕ ewertē buγa даргар эвэртэй буга /Хө.дар.яс.II2); darγā̈ nimgen mod даргар ним-гэн мод; // Mo. daryar.

DALLAG (Dar.) хувин: ведро; sālīn dallag саалийн хувин; dallagtā̈ sŭ хувинтай сүү /ШАХ. I972/.

DAMAГ (Ü.) К.7; тамхи: табак; γaldzū ulān damag tatdā галзуу улаан тамхи тат даа /MAY/; damaγnās γarax тамхинаас гарах; // Mo. tamaki.

DAMĀN (GKha,) нэн илүү, олон: много; намного, больше; tšinī γutălās damān tom jum чиний гутлаас илүү том юм /СБХ.I967/.

DAMBĂ (GKha.), DOG (Ar.) данх: ба тагны бариул: ручка/крышки или чайника/danxănī dambă данхны бариул; dogōsŏn baŕix тагны бариулаас нь барих.

DAMPŪ I (GKha.), TAMPŪ (Go.,El.) даавуун шуу - дай: мешок; dampū γurăl шуудай гурил; tampū budā шуудай будаа.

DAMPŪ II (TKha.) ажлаа алдсан, завхарсан хүн: бездельник dampū erĕ завхарсан эр; dam-pūrsan xůn ажлаа алдсан хүн; // Mo. dampuu.

DANAN (Sar.) үргэлж, дандаа, дагнан: I. слит. деепр. от дагнах; danan yawax дандаа явах; 2. сплошь, всё время; danan mor^{i}ōr yawaw дагнан мо-риор явав; /ХЗ.П.Х-ХҮП./; // Mo. dangnan.

DANDZA I B.98; /DANDAXĂ (Ar.), DANDŽĂ (Ur.) тэ-рэгний ялуу: поперечные рамы телеги;dandza dza-sax тэрэгний ялуу засах; dandžīn selbex ялуугий нь сэлбэх /ШАХ.I976/.

DANDZA II (Dar.) хувин: ведро; tom dandza том хувин; dandza us хувин ус /СБХ.I972/.

DANGĬNĂX I (Sar.) үнэртэх, ханхлах: пахнуть, издавать запах; ewgŭē ůnĕr danginax эвгүй үнэр үнэртэх /ШАХ.I969/.

DANGĬNĂX II (Sar.), XANGINAX (El.) загнах: ру-гать, кричать; ax danginăx ах загнах; bagši xangi-nax bāĕxā багш загнах байхаа.

DANTŠŪR (DKha.,Ü.) илүүр: утюжок; dantšūrār yum ilūrdex илүүрээр юм илүүрдэх;urtă išĭtē dantšūr урт иштэй илүүр /ШАХ.I979/; // Mo. ileür, ilegür.

DARĂDZAN (Ar.) хангинуур сүх: плотничний топор; darădzan sůxēr mod tsawtšix хангинуур сүхээр мод цавчих /СБХ.I968/.

DARAГA/DARAG (Ü.) К.7; дарга: I. председатель; sumīn daraγa сумын дарга; 2. начальник; xesgīn da-rag хэсгийн дарга; 3. командир; tsergīn darag цэр-гийн дарга; // Mo. daruγ-a.

DARĀLTĂ (Khö.) B.95;тоононы чагтга: верёвка, прикреплённая к верхнему кругу юрты;tōnonī darāltă тоононы чагтга; darāltās цуах чагтганаас уях; da -rāltă tomox чагтга томох.

DARG^{i}ĀTĂ̄ (Ur.) доргиотой: дрожащий, дребезжащий, гулкий; darg^{i}ātā̆ bolōd доргиотой болоод /Хө.хө.эг/.

DARXĂ̂ (Ü.) K.7; дархан; I. мастер, плотник; modnī darxă̂ модны дархан; 2. кузнец; tömörĭn darxă̂ төмрийн дархан; // Mo. darqan.

DARLAG (Ü.) K.7; DARŪLAG (Dg.) R.I53; даруулга: I.металлические бляхи, при помощи которых прикрепляется подушка седла; emelĭn darlag эмээлийн даруулга; 2. послушание, воспитанность;darulagtā̆ xŭxed даруулгатай хүүхэд;// Mo. daruulγ-a.

DARŪ/DARI (Dg.) даруй: немедленно; xar^{i}ūg darī irŭl хариуг даруй ирүүл; darū yaw даруй яв; // Mo. darui.

DASARXĂĒ (Go.), DASADXĀ (Ba.), DASARXĀ (El.) тасархай: обрывок; dēsnī dasarxă̆ē гэсний тасархай; tsāsnī dasadxā̆ цаасны тасархай; dasarxā̆ sur тасархай сур; // Mo. tasurqai.

DAŠĀRAX/DAŠĀRSĀR (Dar.) дарвих, дарвисаар: приходить в состояние радостного возбуждения при виде шумной толпы; xŭxed ŭdzēd dašārax хүүхэд үзээд дарвих; dasārsārăl sōγād sogtox yamă̆l bolōdzăē дарвисаар л суугаад согтох юм боловзоо /Хө.хө.эг/.

DAŠIX (Go.,Ba.,El.) таших: шлёпать, ударять; ală̆γa dašix алга таших; tšŏmŏg dašix чөмөг таших; // Mo. tašiqu.

DAŠLĂĒ (Khot.) дорго: зоол. барсук; daślă̆ē maxtšin am^{i}tan дорго махчин амьтан; dašlă̆ē modŏ ūlandă bă̆ĕdag дорго мод, ууланд байдаг. /СБХ.I972/.

DAŠŪR (Dg.,ŏKha.,El.) ташуур: кнут; suran tonogtō dašūr суран тоногтой ташуур; /ɛ Mo. tasiγur.

DATAX (Go.,Ba.,El.) татах: тянуть, тащить, дёргать;ŏlosŏ datax олс татах; uya dată̆x уяа татах; // Mo. tataqu.

DATŠIR (Go.,Ba.) тачир: скудный, слабый /напр о растительности/; datšir ŏwŏstē γadzar тачир евстэй газар;datšir ŭstē dēl тачир үстэй дээл; // Mo. tačir.

DAWARXĂĒ (Go.,Ba.), DAWĂRXĂĒ (El.) давирхай: дёготь; смола; modnī dawarxă̆ē модны давирхай; dawărxă̆ē nāldax давирхай наалдах; // Mo. dabirqai.

DAWĂS (TKha.) давс: соль; dawă̆s tatax давс авчрах; ◊ dawsăndă yawtšix (Dar.) нас барах: скончаться, умереть; ◊ dawsăndă yawtsix (El.) унтах: спать, уснуть; // Mo. dabusun.

DAWĂSNĂG (Ar.), DAWSĂN (Go.), DAWSAK (El.) давсаг, давсан: анат. мочевой пузырь; xŭnī dawsnag хүний давсаг; bawsak tšinex давсаг чинэх; // Mo. dabusag, dabusang.

DAWXĪX (El.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться;mor^{i}tō dawxĭx хурдан давхих; tōs tatūlan dawxĭx тооc татуулан давхих /СБХ.I973/; Mo.dabkiqu.

DĀ (Ü.) гаанс: трубка /курительная/; tsaγān dā цагаан гаанс; dāγār tamxi tatăx гаансаар тамхи татах /ШАХ.1979/.

DĀDŪR (GKha.) заазуур: 1. поварской нож; 2. сечка; dādūrār maxă tatax заазууpаар мах татах; dādūr xurtsălax заазуур хурцлах; // Mo. ǰaγaǰuur.

DĀG I (Dg.) R.153; тоононы даага: перекладина рамы для верхнего отверстия юрты; dāgās цуăх тоононы даагаас уях.

DĀG II (Ü.) K.8; даага: годовалый жеребёнок; oxin dāg охин даага; dāg dalantā, b^{i}arū bultšintā даага далантай бяруу булчинтай; // Mo. daγ-a.

DĀYŪ (DKha.) тэрэгний хүзүүний зөөлөвч: прокладка комутина; tergendĕ dāyū xīx тэргэнд зөөлөвч хийх; dāyū dzasax зөөлөвч засах.

DĀL^{i}ĀR (Dzaw.) хөөрөгний уут, даалин: кошелёк, чехол для табакерки; xŏrŏgnī dāl^{i}ār хөөрөгний /даалин/ уут /СБХ.1968/.

DĀMAN (TKha.), DĀMIN (DKha.) том хаалга: ворота; xašānī dāman хашааны том хаалга; dāmin xāx том хаалга хаах /ХБД.1941/.

DĀN (Dar.) дайн: война; dān dadžin дайн дажин; dānīg xŭsexgŭĕ дайныг хүсэхгүй; // Mo. dayin.

DĀPŪ: DĀPŪ SŬX(Ar.) B.95;тал сүх:топорик,секира; dāpū sŭxēr tŭlē tsūlax тал сүхээр түлээ цуулах.

DĀRAX I (Min.) дайрах: нападать; xŭren dārax xŭtš ixtĕ хүрэн дайрах хүч ихт /S.Mu. 1975.II.63/; // Mo. dayariqu.

DĀRAX II (TKha.,DKha.,ŏKha.), DĀRAN (Ü.) K.8; даарах: мёрзнуть, зябнуть, ощущать холод, простуживаться; xŭĕtendĕ dāran хүйтэнд даарах; // Mo. dayaraqu.

DĀRĂLTŠĀX (Ü.) хараах, дайрах: сквернословить, ругаться, бранить, проклинать; dārăltšadž bāĕx хараж байх; tūnīg dārăltšāx түүнийг хараах.

DĀTĪ (GKha.) B.95; тохом: потник, войлок /под седло/; mor^{i}nī dātī морины тохом;esgī dātī эсгий тохом.

DĀW (Min.) даавуу: ткань, хлопчато-бумажная ткань; dēlīn dāw дээлийн даавуу;// Mo. dabuu.

DEGDEN (Ü.) K.8; дэгд (Gentiana L.): бот. горечавка;degden ŏwoš дэгд өвс; degden butsalγax дэгд буцалгах; // Mo. degde.

DEGĔDŽ: DEGĔDŽ DERWEX (TKha.,ŏKha.) нялх хүүхэд баярлан дэгдэлзэх: быть подвижным, лёгким в движениях; dendžīn tsetseg nāĕγax adil degĕdž derwedž bāĕγā дэнжийн цэцэг найгах адил дэгэж дэрвэж байгаа /АЗД.1978/.

DEGLĪX (Sü.) В.95; дэрвийх: становиться растопыренным, растопыриваться; tsetsĕg šig deglīsĕn цэцэг шиг дэрвийсэн /ААЗ/.

DEGTĔR/DEXTER (Go.) дэвтэр: тетрадь; dzudzān degter awaw зүзаан дэвтэр авав; nimgen dexter нимгэн дэвтэр; // Mo. debter.

DEGTĒ^{i} I (Ü.) тэмээнд тэгнэдэг уут: вьюк, куль /навьючиваемый на верблюде/; degtē^{i} dūren nōs уут дүүрэн ноос; degtē^{i} tē atšā tegnex ууттай ачаа тэгнэх /СБХ.I977/.

DEGTĒ^{i} II (TKha.) дэгтий: меховые чувяки; degtē^{i} ŏmsŏx дэгтий өмсөх; yamān degtē^{i} ямаан дэгтий; // Mo. degtei.

DEYAN:DEYAN LŪSĂ (Ü.) Т.I3; мотортой дугуй: мопед, велосипед мотором; deyan lūsă xurdan мотортой дугуй хурдан /СБХ.I968/.

DEL I (Go.,El.) дэл газар: гряда /земли/; deldĕ xon^{i}ō xar^{i}ūlaw дэлд хонио хариулав.

DEL II (TKha.,ÖKha.,DKha.) дэл: грива, xawar bolăd̆z adūγā dellĕx хавар адуугаа дэллэх; // Mo.del.

DEL III (TKha.) дэл сул: расточительность, мотовство; del sul bāĕx дэл сул байх; del dzadγā дэл сул задгай; // Mo. deli.

DEL IV (TKha.) гүнжид/ургамал/ (Eruca Adans.): бот. кунжут; del urgamălīn tosŏ гүнждийн тос.

DELDŪ I (Ar.) В.95; DŮMPĔN (GKha.), TŮMPIN (Go.,El.), TŮMPŮN (Dar.) тумпэн: таз; tom deldū том тумпэн; dŭmpĕndĕ sŭ ūdlax тумпэнд суу уудлах; tŏmpin uγāx тумпэн угаах; tŭmpŭn saw тумпэн сав.

DELDŪ II (Ar.) В.95; сэнжтэй зууван сав: посуда /с ушками/; deldūndĕ xīxĕ сэнжтэй саванд хийх.

DELĔGEŠ (Öw.), DELGĔTSĔ (Sar.) дэлгэц: доска для сушки творога; ārūlīn delĕgeš ааруулын дэлгэц; // Mo. delgeče.

DELEGMŬR (Dg.) R.I53; аргал: кизяк, сухой помёт; delegmŭr tŭx аргал туух; owōlōstō delegmŭr овоолоостой аргал.

DELKĀ (Dar.) дэлхий: мир, земля, свет; delkā yertŏntsĕ дэлхий ертөнц; delkā daxĭn дэлхий дахин; // Mo. delekei.

DEMTĔ (GKha.) уургач морь: конь, приученный к езде под седлом арканщика; demtĕ xŭren уургач хүрэн /ШАХ.I969/.

DENGĔLEG (GKha.) хазаарын тэнхлэг: ось; mŏngŏn dengĕleg менгөн хазаарын тэнхлэг; // Mo.tengkelig.

DENŠIG (Sar.) чулуун соруулын зуулт: мундштук /из драгоценного/ камня; denšig tomtō tšulūn sorūl зуулт томтой чулуун соруул /СБУ.I962/.

DEREGDĔĪ (Dar.) хажуул, дэргэ: около, возле, при, у, рядом; deregdĕī mandā šoxōrōd хажуудаа бидэнд шохоорхоод /Хө.хө.эг/ ; // Mo. dergede.

DERWȯX (Dar.) дэрвэх; I. колыхаться, развеваться; dēlĕīn xormoi derwȯx дээлийн хормой дэрвэх /ДАД/; 2. махать, размахивать; māĕxan derwȯx майхан дэрвэх; // Mo. derbegülekü.

DEWEG (Ba.) зуухны ёроол: дно печки; dewegnī ůnĕs зуухны ёроолын үнс.

DEWER (Dun.,Dzaw.) B.96; DĪR (Sü.) данх: чайник; dewertē tsāĕ данхтай цай; pālantā dīr паалантай данх.

DEWĒTĒ (Sar.) арвитай: экономно /сов.пад/; dewētē yum bolsongŭē арвитай юм болсонгүй.

DEWXĔ (Ü.) K.8; тэвх; I. палочка, которой приподнимают что-л; modȯr dewxĕdex модоор тэвхдэх; 2. кобылка; xȯgdzĭmīn dewxĕ хөгжмийн тэвх; 3. распорка; dewxĕ xadax тэвх хадах; // Mo. tebke.

DEW^{k}XŪDZ (Go.) B.96; TEW^{k}XŪDZ (GKha.) саравчтай малгай: головной убор с козырьком, фуражка; dew^{k}xŭdz awax саравчтай малгай авах.

DEWSEG (TKha.), DEWTSEG (El.) тэгш газар /орч - ноосоо өндөр/: ровный, ровная местность; плато, терраса; ter dewseg dēr bāĕγā āĕl тэр дэвсэг дээр байгаа айл; dewtseg dēr γarax дэвсэг дээр гарах; // Mo. debseg.

DĒD: DĒD BOSOГ(Ar.), BOŠOG(Dg.) R.I52; тотго: притолока; dēd bosoγtŏ tolγōγǭ delsex тотгонд толгойгоо дэлсэх; xālăγanī bošog хаалганы тотго.

DĒGŪR (Dar.), DĒGĒR (Dg.) R.I53; дээгүүр: на,в, над, поверх, высоко; γanγan dēgŭr ганган дээгүүр /ШАХ.I972/; // Mo. degegür.

DĒLXĔ (Dar.) дийлэх: побеждать, одолевать; barildadž dēlxĕ барилдаж дийлэх; // Mo. deyilekü.

DĒWĔR I (Dun.) унины бүрээс/унь хийдэг уут/: мешок для жердей юрты; dēwĕr oyax унины бүрээс оёх.

DĒWĔR II (TKha.,ŏKha.,DKha.) дээвэр: войлочное покрывало верхней части /юрты/; крыша, кровля /дома/; gerĭn dēwer barixă гэрийн дээвэр барих; // Mo. degebüri.

DIGRANDZĂ (TKha.), DIGRĀ (DKha.), DIGRĒ (Khe.) сүлбээр зүү: булавка; tom digrandză том сүлбээр зүү; digrā bāĕna ū сүлбээр байна уу?; digrēgēr xatγax сүлбээр зүүгээр хатгах.

DIRMĀDZ (Go.) дугуй хүрээтэй эсгий малгай: шляпа; dirmādz ȯmsȯw эсгий малгай өмсөв; eregtē^{i} xŭnī dirmādz эрэгтэй хүний эсгий малгай /ШАХ.I969/.

DIWAG (Ar.) гампанз: доска для раскатывания теста; diwag dēr γuril eldex гампанз дээр гурил элдэх.

DIWĀ: DIWĀ XAR (Khŏ.), DARAW (Sar.) том хайч: большие ножницы; diwā xarār xoń xāĕtšĭlax том хайчаар хонь хайчлах; darăwār ar^{i}să egnex том хайчаар арьс эгнэх /ШАХ.I963/.

DODǒGĀ I (Dar.) хүүхэд өхөөрдсөн үг: ласк. в обращении к ребёнку; дитятко.дитя; dodǒgā nāšir хүүхээ /өхөөрдсөн/ нааш ир; xōrxon dodogā yum хөөрхөн хүүхэд юм /ШАХ.I980/.

DODOGĀ II (Dar.) хүүхээ, дүү минь /дүү хүнд хандаж хэлэх аялга үг/:межд.обращение к младшему; andǎdag ûgûē dodogā анддаггүй дүү минь /Хе.хе.эг/.

DOXOXǒ (Ü.) K.8; тохох: I. седлать седло, накладывать потник; mor^{i}ndǒ emēl doxoxǒ морьинд эмээл тохох; 2. перен. нагружать /работой/, сваливать /напр. вину на кого-л/; burūgā xůn dēr doxoxǒ буруугаа хүн дээр тохох;// Mo. toququ.

DOXǒŠĬ (Ü.) K.9; тохош: верблюжье седло; esgĬ doxǒšĬ эсгий тохош; xiwsen doxǎšĬ хивсэн тохош; doxǒšĬ toxoxǒ тохош тохох ; // Mo. toquši.

DOXTŌX (Ü.) K.9; тогтоох: I. установливать, учреждать; dzasag tǒr doxtōx засаг төр тогтоох; 2. утверждать, постановлять; xurlās doxtōx хурлаас тогтоох; 3. останавливать, задерживать; xon^{i}ō doxtōx хонио тогтоох; // Mo. toγtaγaqu.

DOLĀ (Dar.) долоо: семь; dolā xonog долоо хоног; dolān džil долоон жил; xoyor dolā xonox хоёр долоо хонох; // Mo. doluγ-a.

DOMBǒ I (Go.) лонх: бутылка; arxinĬ dombǒ архины лонх; šilěn dombǒ шилэн лонх /СБХ.I966/.

DOMBO II (TKha.) цоргогүй, хараатай,цайны сав: кувшин, чайник /обычно из меди/; dombotō tsāě домботой цай; tsāěnĬ dombo цайны домбо; // Mo.dongbu.

DONG^{i}Ō I (TKha.,ǒKha.,DKha.) зожиг ганцаардмал: неуживчивый; xůntē nĬtsěgůē dong^{i}ō xůn хүнтэй нийцгүй зожиг хүн. // Mo. dongqiv-a.

DONG^{i}Ō II (TKha.) тэнэг дүйнгэ: глупый; dūgůē yawbal dong^{i}ō gex, dūγarād yawbal tšaltšā gex дуугүй явбал тэнэг гэх, дуугараад явбал чалчаа гэх /ААЗ/.

DORXIN I (Sar.) шогол: ящичек /для хранения сутр/nomĬn dorxin номын шогол; nůdtē dorxin нүдтэй шогол

DORXIN II (TKha.) гүнгэрваа, гуу: рамка, вит - рина; dorxin dotor xĬx гуу дотор хийх; dorxintō burxan гүнгэрваатай бурхан.

DORMON:DORMON TAMAGA (TKha.,ǒKha.,DKha.) тамганы нэр: клеймо, тавро ; dormon tamγatā moŕ дормон тамгатай морь.

DOROG/DORXǒ (Ü.) K.9; DOROK (Dg.) R.I54; дорго: барсук; dorognō ar^{i}s доргоны арьс; ūlĬn dorok уулын дорго; // Mo. doruγu.

DORǒM (Se.) есөн нүх /хүүхдэд зүүдэг 9 нүхтэй төмөр/: металлическая пластинка с девятью отверс-

тиями подвещиваемая к одежде ребёнка; dorŏm dzūx есөн нүх зүүх.

DOSSŎ (Ba.,Ŏw.), DOS (El.,Kho.,Sü.) тос: масло; dossŏ xāĕlax тос хайлах; šarā dossŏ γarax тос гарах; dos id, tō bod тос ид, тоо бод /ААЗ/; // Mo. tosu.

DOSTOG (Dg.) R.I54; хувин, суулга /архинд тосдрг/ бадья, ведро подвещиваемое под котелком для гонки вина; arxinī dostog архины суулга.

DOŠILŌ (Ba.,Ŏw.), DOŠIL (Min.), TOŠĬLOG (Dar.) тошлой (Grossularia Mill, Berberis L.): бот. крыжовник, барбарис; došĭlō tŭx тошлой түүх; došil idex тошлой идэх; tošĭlog xadandă urγana тошлой хаданд ургана; // Mo. tošiloi.

DOŠTAG (Ur.) их, ихтэй: большой, великий; sůre doštag altan kŏl сүр ихтэй алтан нуур /Хө.хө.эг/.

DOTŠĬXIN (Dar.) С.53; ууртай, догшин: сердитый; ene xůn dotšĭxin энэ хүн ууртай.

DOWŎN (Go.) дов: бугор, холмик, кочка; dowŏnī noγō urγaw довны ногоо ургав; // Mo. dobu.

DOWTŠ (El.) товч; I. пуговица; dēlĭn dowtš дээлийн товч; tsamtsănī dowtš цамцны товч; 2. пуля; būnī dowtš буугны товч; 3. соска; ugdžĭnī dowtš угжны товч; // Mo. tobči.

DŌGTOR/DŌXTOR/DŌBTOR (TKha.,ŏKha.,DKha.) доктор эмч: врач,европейский врач; dōgtor xůn ůdzew доктор хүн үзэв; dōxtortŏ otšiw эмчид очив /ШАХ. I969/; // Mo. dobtur.

DŌKTORLŪLĂX (GKha.) эмчлүүлэх: лечиться; xotrū doktorlūlăxār yawaw хот руу эмчлүүлэхээр явав.

DŌLDAX (Dar.) дуулдах: слышаться, быть слышимым, доноситься /о звуках/; dawsan bololtō dōldana давсан бололтой дуулдана /Хө.хө.эг/; // Mo. duγuldaqu.

DŌLŎX (Dar.) дуулах: петь; kŭked dōlŏx хүүхэд дуулах; dū dōlŏx дуу дуулах; // Mo. daγulqu.

DŌSГAX (Dar.) дуусгах: побуд. от дуусах, кончать; tsergĭn γurwĭg dōsγād... цэргийн гурван жилийг дуусгаад.../Хө.хө.эг/; // Mo. daγusqaqu.

DŲГARAX (Ŭ.) K.9; дуугарах: греметь; tenger dųγarax тэнгэр дуугарах; // Mo. duuγarqu.

DŲX (Ŭ.) K.9; TUX (EL.,Go.) дух: лоб; dųxārā mŏrgŏx духаараа мөргөх; ŏndŏr dųx ендер дух; // Mo. duqu.

DŲLĀ/DŲLĀXĂN (Ŭ.) К. дулаан; I. тепло; dųlā bolox дулаан болох; 2. тёплый: dųlāxăn xuwtsas дулаахан хувцас; // Mo. dulaqan.

DŲN (Ŭ.) K.9; дун: I. раковина, dųn lawăē дун лавай; 2. муз. труба из раковины; dųn bůrē дун бүрээ; // Mo. dung.

DURDĂNĀ (Ü.) K.9; дурдах: упоминать, вспоминать; tūnīg durdănā түүнийг дурдах; iltĕgeldĕ durdănā илтгэлдээ дурдах; // Mo. duradaqu.

DURDAŊ (Ü.) K.9; DURDAM (El.) дурдан: креп, крепдешин, шёлк; durdaŋ bŭs дурдан бүс; durdam awax дурдан авах; // Mo. durdung.

DUSLĂ/DUSUL (Kho.) дусал: капля; duslă duslār дусал дуслаар; dusul borō дусал бороо /ШАХ.I976/; // Mo. dusul.

DUSLAXTŠ (Ü.) K.9; туслагч: I. помощник; minī duslaxtš миний туслагч; 2. ист. помощник управляющего хошунам; xošūnī duslaxtš хошууны туслагч; // Mo. tusalaγči.

DUTUX (Ü.) K.9; TUTAX (Gkha.,El.) дутах: не хватать, не доставать; dutux yumgŭē дутах юмгүй; mŏngŏ tutax мөнгө дутах; // Mo. dutaqu.

DŪ (Ü.) K.9; DŌ (Dar.) дуу: песня; dū dōlāsā дуу дуулаасай; dō dōlax dōldana дуу дуулах дуулдана /ДАД/ // Mo. daγu.

DŪDAX (Ü.) K.9; дуудах: I. звать, вызывать; bŏxīn tsol dūdax бөхийн цол дуудах; 2. читать, произносить; nom dūdax ном унших; // Mo. daγudaqu.

DŎDĪ: DŎDĪ TŠINĒN (Go.,Ba.) тедий чинээн; I. столько; xedī tšinēn dzŭtegwel dŏdī tšinēn ixīg bŭtēne хэдий чинээн зүтгэвэл тедий чинээн ихийг бүтээнэ; 2. столь, так; dŏdīl sāĕn bišĭ тедий л сайн биш; // Mo. tedüi.

DŎGU (Ü.) K.9; DUGĒ (Dar.,Dg.) дугуй: I. круг, колесо; teregnī dugē тэрэгний дугуй; 2. круглый; dŏgu tsarăē дугуй царай // Mo. duγui.

DŎMBŎ (Khö.) хөрзөн: уплотнившийся навоз,назем; xotŏnī dŏmbŏ xowxŏlox хотны хөрзөн хөвхлох /СБХ. I97I/.

DŎNDĪLGŎX (Bu.) дэндийлгэх: приподнимать палкой кошму; borōndŏ ŏrxŏ dŏndīlgew бороонд ерхөө дэндийлгэв.

DŎNDŎ (Ü.) K.9; дунд: I. середина; dŏndŏn tawix дунд нь тавих; 2. средний; dŏndŏ surγuī дунд сургууль; // Mo. dumda.

DŎNDŎX (GKha.) дэндэх: переходить меру; terĕarā dŏndŏx yum тэр арай дэндэх юм.

DŎRŎWGŎN: DŎRŎWGŎN TOГŌ (Go.) жижиг тогоо: маленький котёл; dŏrŏwgŏn toγōndŏ tsāĕ tšanax жижиг тогоонд цай чанах; ayanī dŏrŏwgŏn аяны тогоо.

DŎRŌ I (Sü.,Ba.) модон хувин: деревянное ведро; dŏrōndŏ mal sādag модон хувинд мал саадаг /ШАХ. I966/.

DŎRŌ II (TKha.) дөрөө: стремя; emēlīn dŏrō эмээлийн дөрөө; // Mo. dörüge.

DŎRŌ III:DŎRŌ SŪLГA (Ü.) жижиг хувин: маленькое ведро; dŏrō sūlγanī sendžĕ жижиг хувингийн сэнж; dŏrō sūlγandă xĭx жижиг хувинд хийх /СБХ.I96I/.

DȯRWǭ: DȯRWǭ SEYĔ (Ü.) дөрвөн бэрх /дөрвөн шагай/: четыре несовпадающие фигурные четырех иг - ральных костях; dȯrwǭ seyĔ xayadž toglox дөрвөн бэрх хаяж тоглох; monγoltšūd dȯrwǭ seyĔ orxidž toglodog dzanšiltā монголчууд дөрвөн бэрх орхиж тоглодог заншилтай /АЗД.I978/.

DȯRWȯNDȯR (Dg.) R.I55; дөрвөн өндөр хавирга: четыре длинные ребр ; dală dȯrwȯndȯr xabirγa дал дөрвөн өндөр хавирга.

DȯSȮR (Sü.,Ba.) ойр, ойрхон: отсюда недалеко, находиться близёхонько; manāĭd dȯsȮr irdzē ма - найд ойрхон иржээ; endēs dȯsȮr bāĕγā эндээс ойрхон байгаа /ШАХ.I978/.

DȯW^{k}XȮNȯX (Go.,Ba.) тевхнех: устраиваться на жильё; dȯw^{k}xnȯx bolōguĕ тевхнех болоогүй;dȯw^{k}xȮnȯx ayatā тевхнех аятай; // Mo. töbkinekü.

DȮD (GKha.) дээд: верхний; dȮd āĕl дээд айл; dȮd tal дээд тал; // Mo. degedü.

DUΓĂNTSĂG (Sar.) дэгтий: унты, меховые чувяки /надеваемые поверх обуви/ ; γutălīn duγăntsăg гутлын /гадуур өмсдөг/ дэгтий.

DUΓARĀX (Ü.) тойрох: обходить /или объезжать/ вокруг чего-л; āĕrγār duγarāx айргаар дугараа барих /СБХ.I962/.

DUGĂLŪR I (Dun.) ширмэл ширдэг: стеганый тюфяк; dugălūr dewisger ширмал ширдэг; dugălūr dewisex ширдэг дэвсэх /ШАХ.I984/.

DUGĂLŪR II (Go.) B.96; енге татсан эсгий дэвсгэр; енгөлсөн дэвсгэр: обшитый, тюфях; dugălīr oyoх енгөлсөн дэвсгэр оёх; xȯxŏ ȯngȯtē dugălūr хөх енгөтэй дэвсгэр

DUXTĀ (Dg.) дугтуй: I. конверт; dzaxidlīn duxtā захидлын дугтуй; duxtātă bitšig дугтуйтай бичиг; 2. чехол, футляр; nȯdĕnē šilnī duxtā нүдний шилний дугтуй /гэр/;// Mo. dugtui.

DUNDĂGĪ (Ba.), DUNΓŪ (Khot.) дугуй хурууд: круглый хурут ; dundăgī dzȯsedž xatāx дугуй хурууд зүсэж хатаах; tsixertē dunγū чихэртэй дугуй хурууд. // Mo. qurud.

DUNGAT (Ba.), DUNGAL (Sü.) B.97; юмны дотор хүрээ: внутренний круг; tōnonī dunγat тоононы дотор хүрээ; dunγalīn budax дотор хүрээр нь будах.

DUPTĂ (GKha.) B.97; дандаа, үргэлж: всё время, постоянно; duptă yawγan yawdag дандаа явган явдаг; dupta gŭīw үргэлж гүйв.

DURŠIX (Go.,Ba.) турших: пробовать, испытывать; baγad ī duršix багажаа турших; tŭnīg duršidž ŭdzex түүнийг туршиж үзэх;// Mo. turšiqu.

DUSŭ(El.,Go.,Dg.), DosŏDar.) тус: польза, помощь;dusŭ xurgex тус хүргэх; dosŏ bolow тус болов; // Mo. tusa.

DUŠĀ (Go.,El.) тушаа; I. путы /на переднюю ногу лошади/; suran dušā суран тушаа; dušā dzangidax тушаа зангидах; 2 послелог у, около, возле; ter dušā bĪ тэр тушаа бий; ger dušā tsānа гэр тушаа цаана; // Mo. tušiy-a, tusa.

DUTAXГĂĪ (Dar.) дутахгүй: не хуже; не уступает; tōrsōn ūrēs min dutaxγăī tŌ dzaēgŪē asrax төрсөн үрээс минь дутахгүй, төө зайгүй асрах /ААЗ/; // Mo. dutaqu-ügei.

DUTĂRAГA (Go.,Ba.), DUGTARĂГA (Ū.) тутрага: рис; dūtăraγa xurāx тутрага хуураах; tom širxegtē dugtarăγa том ширхэгтэй цагаан будаа; // Mo. tu - turγ-a.

DŪBTŠIN (Bu.) сампин: малгайны болон товчны сампин: узел на головном уборе; dūbtšin dzangidax сампин зангидах /СБХ.1962/; malγāĕn dūbtšin малгайн сампин.

DŪLГĂ (Ur.) үстэй малгай: меховая шапка; головной убор /зимний/ ; xŪĕtendĕ dūlγa ōmsōx хүйтэнд өвлийн малгай өмсөх; dūlγa xĪx өвлийн малгай хийх /СБХ.1968/.

DŪL^{i}Ā (Khe.) цуурай: эхо, отзвук; xadandă dūl^{i}ā sonsogdow хаданд цуурай сонсогдов.

DŪRĀLГAX (El.), DŪR^{i}ĀLГAX (Min.) дуурайлгах: подражать; в подражание; xēg dūrălγan xĪsĕn хээг дууриалган хийсэн; xelberĪn dūr^{i}ālγax хэлбэрий нь дууриалгах. /S.Mu.II.1975.5Ŧ/; // Mo. daγuriyalγaqu.

DŪRMAG (Dun.), BUTSALГĀ (GKha.) буцалгаа, цагаа: кипячёный тарак, кипячёный кумыс; dūrmag šŮx цагаа шүүх; butsalγā ūx цагаа уух, /ШАХ.1972/.

DŪTĀ (Min.) дуутай: звучный, звонкий; цуăxan dūtā xōxŌ уяхан дуутай хөхөө /S.Mu. 1975.II.59/; // Mo. daγutai.

DŮDRĒ (DKha.) сархинаг: анат. книжка; sāĕn dŭdrē сайн сархинаг; mū dŭdrē муу сархинаг; dŭd - rēnĪ bās tsewerlew сархинагийн баас цэвэрлэв /СБХ. 1970/.

DŮGDĔREX I (Dar.) сандрах: беспокоиться, торопиться; yārtšil dŭgdertš yawnaw яарч сандарч л явна /Хө.хө.эг/.

DŮGDĔREX II (TKha.) түгдрэх: запинаться; un - šidž tšadaxgŪē dŭgdĕrex уншиж чадахгүй түгдрэх; dŭgdĕrēd boloxgŪē yum түгдрээд болохгүй юм.

DŮGEG (Ar.) B.97; дугаа мод: дуга; teregnĪ dŭgeg тэргний дугаа мод.

DŮGLĔX (Go.) B.97; тохирох, таарах: I. соответствовать, быть по размеру; sāĪxăn dŭglĕx сайхан таарах; 2. нравиться, приходиться по душе ; setgeldĕ dŭglex сэтгэлд тохирох; nāĕmā dŭglex наймаа тохирох.

DŮLXIX (Ū.) K.IO; TŮLKEX (GKha.,El.) түлхэх: толкать; tsāšăn dŭlxix цааш нь түлхэх; modŌr tŭlkedž orūlax модоор түлхэж оруулах; // Mo. tülkükü.

DŮLXŮR (Ů.) К.IO; тулхуур: ключ, отмычка; důlxůr tsōdž тулхуур цоож; důlxůrē orxix тулхуурээ орхих; // Mo. tülkigür.

DŮMPĚN (GKha.), TŌMPIN (Go.), TUMPŮM (Da.) тунпэн; deldů I.

DŮNKŮ (GKha.) тэнэг: глупый, неумный, дурак; důn^{k}xů xůn тэнэг хүн; důn^{k}xů am^{i}tăn тэнэг амьтан.

DŮNSER: DŮNSER MOŘ (Khe.) В.97; хавчиг соёолон морь: шестигодовалый /о лошади/; důnser moŕ цуаw хавчиг насны морь уяв.

DŮNTĒ^{i} (Ŏw.) хир, хирийн /хэмжээг заасан үг/: слово указывающее на размер, величину рыбы; důntē^{i} dzagăs тийм хирийн зэргас.

DŮREN^{k}XE (Dar.) гутлын улавч: стелька; подстилка для обуви; důren^{k}xe dewsew улавч дэвсэв /ШАХ. I972/.

DŮR^{k}XŎNŎX (Go.,Ba.) түрхэх: смазывать, намазывать, натирать; dos důr^{k}xŏnŏx тос түрхэх; budag důr^{k}xŏnŏx будаг түрхэх; // Mo. türkikü.

DŮRŮŠ I (TKha.,ŎKha.) шүү: селитра; nexī dů - růšlex нэхий шүүнд хийх; šar sůgēr důrůš xīw шар сүүгээр шүү хийв.

DŮRŮŠ II (TKha.,DKha.) амталсан шөрвөг шөл /мах дүрж идэх/: приправленный суп /мах дүрж идэх/; důrůš xīgēd max idex амталсан шөлөнд мах дүрж идэх; songino, dawăstā důrůš сонгино, давстай амталсан шөл /ШАХ.I978/.

DŮ I (Bu.) хэмжүүр: нэг дүү, 2I шанага будаатай тэнцэнэ: мера объёма /равная 2I ковшу риса/; dů budā хэмжүүртэй будаа /ХБД./

DŮ II (TKha.), DŌ (Dar.) дүү: младший брат, младшая сестра, моложе; egtš dōgīn xōrondŏ эгч дүүгийн хооронд /хе.хе.эг/; // Mo. degüü.

DŮDŮ I (Ů.) хүүхдийн өмд, цамц: детское нательное бельё; xůxdīn důdů цуăх хүүхдийн дотуур хувцас угаах; důdů оуох хүүхдийн хувцас оёх /ШАХ. I979/.

DŮDŮ II (TKha.) элгэвч /нэг төрлийн/: набрюшник; xŏwŏntē důdůg xīgēd ŏgsŏn yum хөвөнтэй элгэвчийг хийгээд өгсөн юм; elgen důdůg xīgēd ŏgsŏn yum элгэн элгэвчийг хийгээд өгсөн юм./МАД/

DŮDŽĒ/DŎNDŽŎ (Dar.) унинаас зүүдэг тавиур: подставка, палочка прицепляемая к жерди в юртах; důdžē dēr tawix тавиур дээр тавих; unindă dzůdeg dŏndžŏ унинд зүүдэг тавиур.

DŮDŽIN I (GKha.) архинд тосдог хувин: ведро подвещиваемое под котелком для гонки вина; arxīnī důdžin архинд тосдог хувин /ШАХ.I984/

DŮDŽIN II (TKha.) дээрээс уясан оосор, уяа: качели, веревка для качания подвешенная к перекладине; důdžin olŏs уясан оосор олс; důdžin dēr tŏglŏx дүүжин дээр тоглох. // Mo. degüjing.

DŪDŽIN III (TKha.) дүүжин /аялга үг/: междометие, сопровождаемое при качании /кач-кач/; dūdžin dūdžin gedž toglow дүүжин дүүжин гэж тоглов.

DŪŠĔG (Dar.), **TŪS** (Khö.) үйсэн сав: берестяная посуда; dūšegtĕ tos xĭx үйсэн саванд тос хийх /СБХ.1976/.

DŪĔDZĔ (Bu.) В.97; бухал: копна; dūĕdzĕ ŏwŏs бухал өвс; dūĕdzĕ dzŏw бухал зөөв.

DŪĔLTĔ (Sar.) В.97; гурил зуурахаар найруулсан ус /зуурга/: приправленная вода для теста; dūĭltĕ xŏrgŏx зуурга хөргөх; bōrtsognĭ dūĕltĕ боорцогны найруулсан ус /СБХ.1962/.

DŽADŽĬLAXĂ (Ba.,Go.,El.) зажлах: жевать, разжёвывать; sāĕn džadžĭladž idex сайн зажлаж идэх; džadžĭlalgūē dzalgix зажлалгүй залгих /АЗД.1968/; //Mo. ǰaǰilaqu.

DŽAGA/DŽUGĀ (Khö.) жаал жуул нилээд хэсэг юм : значительное количество /вещи/; džaγa džuγā yum tsuglūlax жаал жуул юм цуглуулах; džaγa džuγā barā awlā нилээд бараа авлаа.

DŽAGDŽĪ (Dar.) загас /аман зохиол, шог яриан/: рыба; džiměs tūdž , džagdžī barin am[i]dartš bāĕlā жимс түүж, загас барин амьдарч байлаа /АЗД.1978/.

DŽALTŠIX (Go.,Ba.) чалчих: болтать; пустословить, нести, вздор; demĭ džaltšix дэмий чалчих; džaltšixā bol[i]ōrō чалчихаа болиорой; //Mo. čalčiqu.

DŽĂLŪ (Ŭ.) К.IO; залуу: I. юный, молодой; dzalū nasă altă залуу нас алт /АЗД.1978/; 2. молодость; džalū nasă залуу нас. //Mo. ǰalaγu.

DŽAN I (Dun.) хувин сав, тогооны тавиур: подставка; для посуды; džan dērē toγō γarγax тавиур дээр тогоо гаргах /ШАХ. 1961/.

DŽAN II (TKha.) хоол амтлах хачир: соя /приправа/; xōlondō džan xĭx хоолондоо жан хийх.

DŽAN III (TKha.) урт, ендөр, өргөн, гүний хэмжээ: джан/мера площади/ ; γurwan dzan ŏrgŏn гурван жан өргөн; tawan džangĭn xiwes таван жан гийн хивс.

DŽAN IV (TKha.) жанчих зэвсэг, жанчуур /метр орчим нарийн мод/: дубина.

DŽAN V (TKha.) өнгөний өвчний нэр: мед. венерическая болезнь.

DŽANDAN (El.) үүрдэг модон хувин: деревянное ведро; džandantā usă модон хувинтай ус; džandanγār usă ūrex модон хавчгаар ус үүрэх /ШАХ.1973/.

DŽANГĀ (Khö.) мод тавьж хереедлөг ац мод: козлы; dzanγā dērĕ xŏrŏdŏx ац модон дээр хереедех /СБХ.I962/.

DŽANTĂ (GKha.) төмөр утас: проволока; džantă tatax төмөр утас татах; džantan tor төмөр утсан тор.

DŽARALDZŪLAX (Dar.) жирэлзүүлэх: мерцать, мелькать, мчаться; džaraldzūlād dawlā dā жирэлзүүлээд давлаа даа /Хө.хө.эг/; //Mo. ǰirilǰegülkü.

DŽARⁱTŠĀSĂ:DZARⁱTŠĀSĂ BADĀ (Ü.) нэг зүйлийн амтат идээ: вид кушанья; dzarⁱtšāsă badā xĭx амтат идээ хийх; dzarⁱtšāsă badā ŏgŏx нэг зүйлийн амтат идээ өгөх /ШАХ.I979/.

DŽAŠIN (Go.,El.) нэг самбартай хаалга: дверь /одностворчатая/; gerĭn džašin barix гэрийн хаалга барих; xētē džašin нэг самбартай хээтэй хаалга.

DŽĄTŠ (DKha.,Ü.) дээлийн оноо: разрез подола; dēlendĕ džątš γarγax дээлэнд оноо гаргах; xor - mŏēdō džątšĭtā хормойдоо оноотой дээл.

DŽAWXĂDAS (Go.,Ba.) чавхдас: струны; xīlĭn džawxădas хийлийн чавхдас; morin xūrĭn džawxădas tārūlax морин хуурын чавхдас тааруулах; //Mo. čibqadasu.

DŽĀ I : DŽĀ AWDAR (DKha.,Ü.) том авдар /тэргэн/ большой сундук; džā awdartă xĭx том авдарт хийх; džā awdărĭn taglā том авдрын таглаа /СБХ.I970/.

DŽĀ II : DŽĀ TERLEG (DKha.,Ü.) давхар тэрлэг: двойной терлик; džā terleg oyox давхар тэрлэг оёх; džā terlegnĭ emdžēr давхар тэрлэгний эмжээр /СБХ. I970/.

DŽĀGŬĪ (DKha.,Ü.) яггүй: I. непростой, хитрый; опытный /о человеке/; džāgŭĭ xŭn šŭ яггүй хүн шүү; 2. нелёгкий, непростой,сложный; džāgŭĭ ădžil bāĕna яггүй ажил байна даа /СБХ.I970/.

DŽĒ (Ü.) зээ: внук, внучка /по дочери/; manā džē oxin манай зээ охин; bi džētē bolson би зээтэй болсон; //Mo. ǰige.

DŽĒNTŠIR (Ü.) зээнцэр: правнук, правнучка /по дочери/; džēntšir oxin tsetserlegtĕ yawădag зээнцэр охин цэцэрлэгт явдаг; džēgēs tŏrŏsŏn džēntšir зээгээс төрсөн зээнцэр; //Mo. ǰigenčer.

DŽⁱAGTAГA (Go.,Ba.), **TŠⁱegdā** (Ü.) K.37; чагтага: I. верёвка, канат; džⁱagtaγa tatax чагтага татах; 2. верёвка, прикреплённая к верхнему кругу юрты; gerĭn tšⁱegdā tomow гэрийн чагтага томов; //Mo. čaγtaγa.

DŽⁱATĂSAГA (Go.,Ba.) чацга: понос; džⁱatăsaγa aldax чацга алдах; džⁱatăsaγa ŏwtšin чацга өвчин; //Mo. čičaγ-a.

DŽⁱĂWAR (Go.,Sar.,Ba.) жавар: ветер-верховик /не сильный, но резкий и очень холодный ветер, дующий с верховьев пади/; xŏndĭn džⁱăwar хөндийн жавар; γadā džⁱăwartā bāĕna гадаа жавартай байна; //Mo. ǰibar.

DŽIGINDĒ (Dar.) томоогүй, саваагүй хүн: шаловливый, несерьёзный, любопытный; xedzēnīl džigindē xůn šů хэзээний л томоогүй /саваагүй/ хүн шүү /ШАХ.I972/.

DŽIXER (Dg.), ŠIXER (El.,Sar.), DŽIKER (Go.,Ba.) чихэр: сахар, конфеты; džixer idex чихэр идэх; šixer džimĕs чихэр жимс; // Mo. šiker, čiker.

DŽIKĔ (Go.,Ba.) чих: ухо, уши; džixĕ ȯwdȯx чих өвдөх; negĕ džikērē sonŏsȯd nȯgŏ džikerē γarγax нэг чихээрээ сонсоод нөгөө чихээрээ гаргах /АВД. I978/; // Mo. čiki.

DŽIL^{a}GĂTĀ (DKha.,Ů.) жавхлантай: I.с ореньком; tsog džil^{a}γătā xŭxĕdŭ цог жавхлантай хүүхдүүд; 2. величавый, величественный; sůr džil^{a}γatā bāĕx сүр жавхлантай байх.

DŽIMĀGŪL (El.) мөчир: ветка, сук; džimāγūl xuγaldž tŭx мөчир хугалж түүх; γadzărīn džimāγūl elbegtē газрын мөчир элбэгтэй /ШАХ.I973/.

DŽINNĔXĔ (Go.,U.,Dar.) К.II; жигнэх: I. взвешивать /на весах/; γuril džinnĕxĕ гурил жигнэх; 2. варить на пару; парить; тушить; būdză dzinnexĕ бууз жигнэх; // Mo. ǰingnekü.

DŽINSĔ I : DŽINSEN TOWTS (Dar.) зангидсан товч: пуговица /в виде узла /; džinsen towts xadax зангидсан товч хадах.

DŽINSĔ II (TKha.) малгайны залаа: кисточка на шапке; xergemten narīn malγāĕn džinsīg ȯdŏ tšulū, šůr šilēr xīdeg bāĕw хэргэмтэн нарын малгайн залааг өд, чулуу, шүр, шилээр хийдэг байв.

DŽINSĔ III (TKha.,ŏKha.,DKha.) бөс, даавуун материал: джинсовая ткань; džinsen ȯmŏdŏ даавуун өмд; xosŏ džinse хос даавуун өмд цамц.

DŽINTĔ: DŽINTĔ UTĂS (DKha.,Ů.) төмөр утас: проволока; džintĕ utas tatax төмөр утас татах; džintĕ utăsār baglax төмөр утсаар баглах /ШАХ.I979/.

DŽIRĀ (Go.,Dzaw.,Sar.) В.99; нарийн, жижиг: тонкий, узкий; мелький, маленький; džirā burγas нарийн бургаас; džirā moγō жижиг могой.

DŽIRGĔLĒ (Dar.), DZERGELGĒ (GKha.) зэрэглээ: мираж; džirgĕlē tatax зэрэглээ татах; xatirātā eārălīn yawdalań dzirgĕlē bolŏxoń yālādā хатираатай саарлын явдал нь зэрэглээ болох нь ялаа даа /ДАД/; dzūdĕ dzergelgē šig зүүд зэрэглээ шиг; // Mo. ǰergelgē.

DŽISŪ (Ŏw.) В.99; үнсний гаргуул: совок черпах/ золы; ūnĕsē džisūgēr awax үнсээ гаргуулаар авах; džisū dērĕ xog xīx гаргуул дээр хог хийх.

DŽIWŌ (Dar.) зэвүү: возмущение; гнев ; džiwō xůrex зэвүү хүрэх; džiwōn xůn šů зэвүүн хүн шүү // Mo. ǰebegüü.

DŽĪDŽĒ (TKha.,Sü.) төрлийн эмэгтэйг авгайлах: вежливое обращение к родственнице; džīdžē irew төрлийн хүн ирэв; džīdžēg dūdax хамаатнаа дуудах /ШАХ.I978/.

DŽĪG (Ar.), DŽĪMĂN/DŽINGER (El.) охин нохой, гичий: сука; džīgīn gǒlǒg гичий нохойны гөлөг; džinger gǒlǒglǒx гичий гөлөглөх.

DŽĪGŪLEX (Khot.) давхих, гүйх: скакать, быстро ехать, мчаться; бежать, бегать; mor^{i}ōr džīgūlex мориор давхих; yawγan džīgūltšix явган гүйчих /ШАХ. I97I/.

DŽĪXĂN/DŽŌXUN (Go.) жаахан: I. маленький; džīxăn xūxed жаахан хүүхэд; 2. немного; džōxun yawād xūrĕnĕ жаахан яваад хүрнэ /ШАХ.I969/; // Mo. ǰiγaqan.

DŽONGŌ (Ŏw.,Go.) В.99; хошного: анат. прямая кишка; xon^{i}nī džonγō хонины хошного; džonγō tši - xex хошного чихэх.

DŽOTŠĪLOX (GKha.) зочлох:I.принимать гостей; угощать, потчевать гостей; 2.идти в гости; džo - tšīlox durătā зочлох дуртай; axīndā džotšīlox bolow

DŽŌXŌ I (Sar.) В.99; чоно /боохой/: эвф. волк; džōxō ixĕtē ūlă чоно ихтэй уул; džōxōĕn beltĕreg чоныи бэлтрэг.

DŽŌXŌ II (Ar.) В.99; шоохой: седёлка;teregnī džōxō тэрэгний шоохой; džōxō dzasax шоохой засах; //Mo. šooqoi.

DŽŌ (DKha.,Ü.) туйпуу, тоосго: кирпич; džō ǒrgǒx туйпуу ергех; šaxămal džō түүхий тоосго; ulān džō улаан туйпуу /ШАХ.I979/.

DŽŌG (Ŏw.), DŽŌD (El.,Sar.), DZELGĒN (Do.,Dar.) зөөг, бүлээн. тёплый; džōg tsāĕ ūx зөөг бүлээн цай уух; dzelgēn yum ūlγax бүлээн юм уулгах; //Mo. ǰögeg.

DŽUGDĀ (GKha.) төлөг, борлон /онд орохгүй турж доройтсон/: ягнёнок годовалый, годовалый козлёнок /тощий, истощённый, слабый, худой/;džugdā tsuglūlādź xar^{i}ūlax туранхай төлөг борлон цуглуулж хариулах; džugdā tedžēx муудсан төлөг борлон тэжээх /ШАХ.I984/.

DŽUXAL (Go.,Ba.), TŠUγAL (Ü.) К.38; чухал: необходимый, важный, существенный ; džuxal xůn чухал хүн; tšuγal asūdal чухал асуудал; tš^{i}uγal bagadž чухал багаж; //Mo. čiqul.

DŽURMĪ: DŽURMĪ AXĂ DŪ (DKha.,Ü.) хүж барьсан ах дүүс: I. побратим, вступивший в побратимство, побратавшийся; džurmī axă dūsĕ bolox ах дүүс болох; 2. названные братья, сёстры; džurmī axă dūtēgē irex хүж барьсан /ах дүү болсон/ ах дүүтэйгээ ирэх.

DŽŪ/DŽŌ (DKha.,Ü.) уруу, үрүү: вниз, внизу; ene džū yawax энэ үрүү явах; xotŏ džū yawād irex хот

уруу яваад ирэх; ūlă džū γarax уул уруу гарах /ШАХ.I979/.

DŽŪLĬ (DKha.,Ü.) юм шүүдэг сүлжмэл шүүр: ситечко для процеживания ; džūlĬ dērĕ sū šŭx шүүр дээр сүү шүүх; bōrtsognĬ džūlĬ боорцогны шүүр.

DŽŮNDZĔ I (Sü.) B.99; үргэлж: постоянно, беспрерывно, всегда, систематически, подряд, сплошь; džůndzĕ boldog yawdal үргэлж болдог явдал; džůndzĕ irdeg үргэлж ирдэг /СБХ.I977/.

DŽŮNDZĔ II (Öw.,Dzaw.), **DŽŮNSE** (Ü.) хундага: рюмка, бокал, чарка; dzundzětē arxi хундагатай архи; džůnse awād ŏg хундага аваад ег.

DŽŮNXAN (Ar.) чингэлэг, хайрцаг: деревянный ящик для хранения вещей; džůnxantă barā чингэлэгтэй бараа; džůnxandă xĬx хайрцагт хийх /ШАХ.I976/.

DŽŮRDŽIN (Ar.,Go.) нарийхан хүзүүтэй шавар лонх: глиняная бутылка с тонким горлышком; džůrdžindĕ arxi xadγalaw шавар лонхонд архи хадгалав; arxinĬ džůrdžin архины нарийн хүзүүт лонх.

DŽŪXEN (Ar.) B.99; гуц: чайник; džūxentē bāxū гуцтэй бааxуу; tsāĕnĬ džūxen цайны гуц.

DZAXĂ I: **DZAXĂ MAL** (Go.) B.97; таван хошуу мал: пять видов скота; dzaxă maltă āĕl таван хошуу малтай айл; dzaxă mal tasalădžĬ ŏgŏw таван хошуу мал тасалж егев.

DZAXĂ II(TKha.), **TSAXĂ** (Go.,El.) ямар нэг юмны хүрээ зах: I. край, окраина; torγonĬ dzaxă торгоны зах; 2. воротник, ворот; tsamtsănĬ tsaxă цамцны зах; // Mo. ǰaq-a.

DZAXĂ III (TKha.) бүхлээрээ боодол бараа; свёрнутый в рулон товар; dzaxă torŏγo боодолтой энгээрээ толгой торго; dzaxă dāwūбоодол даа - вуу.

DZAXĂ IV (TKha.) зах, худалдааны газар: рынок, базар; barānĬ dzaxă барааны зах; dzaxă dzēlĬn xudaldā зах зээлийн худалдаа.

DZAXIX (Dg.) R.I55; сахих: I. охранять, кара - улить, стеречь; xūĺ dzaxix хууль сахих; dzaxin xamγālax сахин хамгаалах; 2. соблюдать, блюсти; tŏwĬg dzaxix тевийг сахих; xewĬg dzaxix хэвийг сахих; // Mo. sakiqu.

DZAXILGĀN (Dg.) R.I55; цахилгаан: I. молния; engerĬn dzaxilγān энгэрийн цахилгаан; 2. атмосферное электричество; aγārĬn tsaxilγān агаарын цахилгаан; 3. электричество, электрический; dzaxilγān gerel цахилгаан гэрэл; dzaxilγān γagnūr цахилгаан гагнуур; // Mo. čakilγan.

DZAX^{i}ŪS (Dg.) сахиус: талисман, амулет, гений -хранитель; dzax^{i}ūs dzŭx сахиус зүүх; dzax^{i}ūs burxan сахиус бурхан; // Mo. sikiγusun.

DZALĀ I (Dar.) урт халимаг үс: /залаа шиг/мужская стрижка волос; dzalā barān ùsē dzasan samnadž sōγādā урт хар халимгаа засан самнаж суугаадаа.

DZALĀ II (TKha.) залаа: I. кисточка /украшение/; malăγāĕn dzalā малгайн залаа; 2. гребень /у птиц/; tax^{i}ānī dzalā тахианы залаа /АЗД.I978/; // Mo. ǰalaγ-a.

DZALĀ III (TKha.) чөмөгний залаа: кисточка /у большой берцовой кости/; dzalātā̆ tšŏmŏg tšanax залаатай чөмөг чанах; šāntănī dzalā шаантны залаа.

DZĀMILAX (Khot.,Dar.) завилах: скрестить ноги /при сидении/; dzāmilax dŏxŏdž sūw завилах дөхөж суув; dzāmilan sūx завилан суух /ШАХ.I972/; // Mo. ǰabilaqu.

DZANГARAX I (Dar.) зөрөх, гажих: I. противоречить; 2. отклоняться; dzamār yawaxgùē dzanγartš bāĕdž...замаар явахгүй гажиж байж... /ДАД/.

DZANГARAX II (TKha.) зандрах: кричать на кого-л; ругаться; браниться; ta bitĕgī dzanγarād bāĕ ta битгий зандраад бай; dzanγarax durtā̆ xŭn зандрах дуртай хүн.

DZARГAG (El.,Dar.) үсий нь хайчилсан сармай арьс: овечья кожа без шерсти ; dzarγag dēl сармай /арьсан/ дээл; dzarγag bolŏson ar^{i}să сармай болсон арьс /СБХ.I958/.

DZĀRĬ (Dar.) цаа: северный олень; tăwā̆d tsaγān dzār^{i}ā xoyŏ tasălāl irex gelŏt xoyŏ тавиад цагаан цаагаа хө таслаа л ирэх гэлүү хө /Хө.хө.эг/.

DZĀRLIK (ŏKha.) Вд. I29; зарлиг: указ; dzārlik togtōl γarγax зарлиг тогтоол гаргах.

DZARTSĀ (Go.,Ba.,El.) царцаа: зоол. саранча; γowīn dzartsā говийн царцаа; dzartsā tšar xīx царцаа чар чар хийх; // Mo. čarča.

DZAS (Dg.,El.) цас: I. снег; dzas borō цас бороо; dzas xāĕlax цас хайлах; 2. снежный; dzasan tsaγān tal цасан цагаан тал; // Mo. času.

DZAT^{q}XALANG (Go.,Ba.,El.) цатгалан: сытость, сытый; ŏyŏg dzat^{q}xalang bāĕx өөг цатгалан байх; dzat^{q}xalang mal цатгалан мал; // Mo. čataγulang.

DZATSAG (Dg.) цацаг: I. кисть, бахрома; ùsĕnī dzatsag үсний цацаг; utăsan dzatsag γarγax утсан цацаг гаргах; 2. хохолок /у птиц/; tax^{i}ānī dzatsag тахианы цацаг; // Mo. čačuγ.

DZATSAX (Dg.) цацах: брызгать опрыскивать; tsāĕ dzatsax цай цацах; sū̆ dzatsax сүү цацах; // Mo. čačaqu.

DZATSAL (Go.,Ba.) цацал: опрыскиватель, пульверизатор; dzatsălār sū̆ ŏrgŏx цацлаар сүү ергөх; dzatsal yŏsŏn nùxtē цацал өсөн нухтай // Mo. ča-čul.

DZAWXAN I (Dg.) бортгон төмөр хувин: маленькое железное ведро; dzawxandă mal sāx бортгон хувинд мал саах; dzawxandă usă awax бортгон хувинд ус авах /СБХ.1977/.

DZAWXAN II (TKha.) голын нэр: название река; Dzawxan γol Завхан гол; dzawxan γolōr nutagtă Завхан голоор нутагтай; // Mo. ǰabqang.

DZAWXĂĒ I (Ur.) менгөн гоёл: серебряное украшение; exĕner xŭnĭ dzawxăē γoγol эхнэр хүний менгөн гоёл; emēlĭn bŭren dzawxăē эмээлийн бүрэн менгөн гоёл /ШАХ.1976/.

DZAWXĂĒ II (TKha.) садар, самуун: распущенный распутный; dzawxăē xŭn завхай хүн; dzawxăē bitĕgĭ yawārā садар, самуун сэтгий яваарай /АЗД.1978/. // Mo. ǰabqai.

DZAWXĂĒ III (TKha.) даалуу, хезрийн дурс өөр боловч нүхний тоо адил хоёроор хослох мод: пара; /утральны костей/; масть /у карт/; dŏngŏ nāĕm, murŭē nāĕmĭn dzawxăē денге найм, муруй наймын завхай.

DZAWXĀĔLAX (El.) даалуугаар тоглоход давхарлан өрөх: при ирге в кости класть их одну на другую в определенном порядке; dālūγā sāĕn xol^{i}ōd dzawxāĕlārā даалуугаа сайн холиод завхайлаарай /ШАХ.1973/

DZĀDZŪR I (Dar.) тогооны модон хавчуур: деревянное приспособление для ухвата котла; dzādzūrār toγō xawtšidž γarγaw модон хавчууураар тогоо хавчиж гаргав.

DZĀDZŪR II (TKha.) заазуур: 1. поварской нож; 2. сечка; dzādzūrār maxă xertšix заазууураар мах хэрчих; dzādzūr xurtsălax заазуур хурцлах; // Mo. ǰaγaǰuur.

DZĀRĂM (Ar.) тэжээл: корм, пища, питание; dzārăm beltĕgex тэжээл бэлтгэх; γar dzārăm xĭxĕ гар тэжээл хийх /ШАХ.1968/.

DZĀĔTSĂ I (Go.) хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты; dzāĕtsāsań цуах хатавчаас нь уях; dzāĕtsā dzasax хатавчаа засах /АЗД.1978/.

DZĀĔTSĂ II (TKha.) дээвэр цавгийн завсар: место соединения концов войлоков, образующих два слоя крыши; /войлочные юрты/; dzāĕtsandă xĭx дээвэр цавгийн завсар хийх; dzāĕtsănĭ dzŭrŭleg дээвэр цавгийн зөрүүлэг.

DZEXĪ (GKha.) удах, оройтох: медлить, мешкать, задерживаться; dzexĭ yawădž irex удаан явж ирэх; dzexĭ yawax удаан явах.

DZEGTSĔLEX (Ba.,Go.,El.) цэгцлэх: упорядочивать, приводить в порядок что-л; adžlā dzegtsĕlex ажлаа цэгцлэх; gerē dzegtsĕlex гэрээ цэгцлэх; // Mo. čegčelekü.

DZELGĪ (El.) зэлгээн, бүлээн: тёпленький, довольно тёплый; dzelgĭ ŭx бүлээн уух; dzelgĭ tsāĕ зэлгээн цай; // Mo. ǰelegen.

DZEM I (Go.,Dar.,Sü.) В.98; сэг: падаль /растерзанная волками/; malĭn dzem малын сэг; dzemlēd хаγах сэглээд хаях.

DZEM II (TKha.) гэм буруу: вред, преступление; dzem boloxgüē гэм болохгүй; tünēs dzem bollō түүнээс гэм боллоо; // Mo. ǰem.

DZENDEMENE (Ba.) чандмань: миф. драгоценный камень удовлетворяющий все желания; dzendemene erdene чандмань эрдэнэ; dzendĕmene tăulū чандмань чулуу; // Mo. čindamuni.

DZESĒR (Dg.) R.I55; ЗХУ: СССР /Союз Советских Социалистических Республик/;dzesēr ulăeāc irĕsen хүн СССР улсаас ирсэн хүн;dzesērtĕ ŭĕlĕdberlesen barā СССР-т үйлдвэрлэсэн бараа.

DZETER (Dg.) R.I56; сэтэр: рел. ленты привешиваемые к скоту посвящённому духам; dzetertē mal сэтэртэй мал; xoń adūg dzeterledeg хонь адууг сэтэрлэдэг; // Mo. seter.

DZETERTŠ (Dar.) алх: молоток; dzetertšēr xadās tsoxix алхаар хадаас цохих; tĕmŏr dzetértŝ темер алх /СБХ.I962/.

DZETGIL/DZET^{k}XIL (Dg.) R.I56; сэтгэл: I. мысль, дума размышление, мнение; ūdžim dzetgil үүжим сэтгэл; džōlŏn dzetgil зөөлөн сэтгэл; 2. перен. сердце, душа, психика; dzet^{k}xil tatax сэтгэл татах; dzet^{k}xil цуărax сэтгэл уярах;// Mo. setegil.

DZETTERXĪ (Dg.) R.I56; сэтэрхий: I. трещина щель, щербина; ūlĭn dzetterxĭ үүлын сэтэрхий; 2. треснутый, разбитый; разрезанный, разорванный; dzetterxĭ ayaγa сэтэрхий аяга; dzetterxi urūl сэтэрхий уруул; // Mo. seterkei.

DZETSEG (Dg.) цэцэг: цветок; ūlĭn dzetseg үүлын цэцэг; ŏngĭn dzetseg alaglax өнгийн цэцэг алаглах; // Mo. čečeg.

DZETSEN (Dg.), DZETŠEN (Ü.) K.II; цэцэн: I. мудрый, умный, смышлёный; dzetsen xŭn цэцэн хүн; dzetsen ŭgtē цэцэн үгтэй; 2. мудрец, мудрость; dzetsen merged цэцэн мэргэд; dzetŝ bulāldax цэц булаалдах. // Mo. sečen, čečen.

DZĒG I (Sar.) дээлийн эмжээр: обшивка по краям бортов, рукавов шубы и т.д. ; ; dēlĭn dzēg оуох дээлийн эмжээр оёх; narĭn dzēgtē dēl нарийн эмжээртэй дээл.

DZĒG II (TKha.) юмны захаар хадсан хөвөө, эмжээр: волосяная верёвочная окантовка, прикрепляемая к кошме, кайма; dēwĭrĭn dzēg дээврийн зээг.

DZĒG III (TKha.) хэц, зэл: натянутая верёвка; протянутая верёвка /для привязывания скота/; unaγanĭ dzēg tomox унаганы зэл томох; dzēg tatax хэц татах /СБХ.I969/.

DZĒGEDŽ (Go.) хэдийнээ, аль эрт: уже, давно; dzēgedž yawād irĕsen аль хэдийн яваад ирсэн; dzēgedž xelĕsen аль хэдийнээ хэлсэн.

DZILDAX (Min.) гүйх: бежать; tŭrŭlĕdž dzildax түрүүлж гүйх; dzildadž otŝix гүйж очих;/S.Mu.I975. II.).

DZINDZŪDZ (Go.) тэвнэ: большая и толстая игла; dzindzŭdzēr γutal oyox тэвнээр гутал оёх; dzindzŭdzen dzŭ тэвнэн зуу.

DZIREG (GKha.) жижиг чулуу: мелкий камень; γo - wīn dzireg говийн чулуу.

DZĪXEN (GKha.), DZĪ (Go.,Sar.) жижигхэн, нарийхан: мелкий; узенький; dzĪxen biyetē жижигхэн биетэй; dzĪxen sū ögöx жаахан суу егех; dzĪxen modŏ нарийхан мод /ШАХ.I976/.

DZOGŌX (GKha.) зохиох: сочинять, создавать, творить; dūg dzogōson erdene noyăn xutagtă дуут зохиосон эрдэнэ ноён хутагт /АЗД.I978/; nom dzögōx bolow ном зохиох болов; // Mo. ǰokiyaqu.

DZOLDŽIN (Khot.) зальтай, авхаалжтай: хитрый, лукавый; смекалистый, dzoldžin xůn зальтай хүн; terĕ ixĕ dzoldžin bolŏson gene тэр их зальтай болсон гэнэ /ШАХ. I972/.

DZORĂĒ (Ar.,Dzaw.) зур /эм бор гөрөөс/: дикая коза, козуля; γur dzorăē xoyor гур зур хоёр; dzorăē elbeg зур элбэг.

DZOS I (GKha.) чулуу: геол. камень; dzos tžulū tůx зос чулуу түүх.

DZOS II (TKha.), TSOS (Go.,El.,Sar.) шороон будаг: минеральная краска; dzosōr xoń budax шороон будгаар хонь тэмдэглэх; tsosōr temdeglex шороон будгаар тэмдэглэх; // Mo. ǰosu.

DZŌ (Dar.) зуу/н/: сто; tawan dzōγād adōne taldā tarăsnĺń xarăwōt таван зуугаад адуу нь талдаа тарсны нь харав уу /Хө.хө.эг/; // Mo. ǰaγu.

DZÒTŠŪD (Min.) зөрүүд: упрямый; dzòtšūd dzantă̄ xůn šŭ зөрүүд зантай хүн шүү; dzòtšūd xůmen bāĕwā зөрүүд хүн байв /S.Mu. I975.II/.

DZŌ (Dar.) зуу: игла, иголка; dzò òrŏdź tsetseg xatăγax зуу ороож цэцэг хатгах; bůdůn dzō бүдүүн зуу /ШАХ.I972/.

DZŌD (Dar.) зүүд: сновидение, сон; dzŏdòndŏ orox зүүдэнд орох; xonolāw gedžĭ dzŏdellē хонолоо гэж зүүдэллээ /Хө.хө.эг/; // Mo. ǰegüden.

DZŌLGEX (Dar.) зүүлгэх: побуд. от зүүх: разрешать носить, привешивать; šălig dzantă̄ Nordžĭdań šarγāĕn dzāĕran dzōlgēstē шалиг зантай Норжийд нь шаргайн зайран зүүлгээстэй /Хө.хө.эг/; // Mo. ǰegülgekü.

DZŌLÒN I: DZŌLÒN TAWXĂĒTĂ (Ur.) чоно /цээрлэсэн нэр/: эвф.волк; dzōlòn tawxāĕtă elbegtē чоно элбэгтэй ; tawxăētă alax чоно алах /СБХ.I968/.

DZŌLÒN II (TKha.) зөөлөн: мягкий, нежный; dzōlòn tòmòr зөөлөн төмөр; dzōlòn tšulū зөөлөн чулуу; dzōlòn edlel зөөлөн эдлэл; 2. эелдэг, ном - хон: обходительный, вежливый, приветливый, смирный, спокойный, тихий; dzōlòn xůn эелдэг хүн; dzōlòn xarăts зөөлөн харц; dzōlòn āštāĕ xůn

сайхан ааштай хүн; 3. амархан, хөнгөн, хялбар: лёгкий, нетяжёлый, нетрудный; dzōlòn adzil хөнгөн ажил; 4. ялгум, аятай, аярхан: приятный, удобный, уютный; dzōlòn yawax аярхан явах; dzōlòn yawdaltăē moŕ зөөлөн явдалтай морь; 5. уян, өрөвчхөн; слабый /о характере/, жалотливый, мягкосердечный, жаловный, жалкий; dzōlòn setgel өрөвчхөн сэтгэлтэй хүн; dzōlòn xùn уян хүн; 6. илбэрхүү зөөлөн байдалтай: слабый; dzōlòn urasγal зөөлөн урсгал; //Mo. jögelen.

DZUDZĀLAX I (Min.) зулах: раскладывать слоем /шерсть, вату/; dēlĕndē xòwòn dzudzālan tawix дээлэнд хөвөн зулж тавих; òwòs dzudzālan dewsex өвс зулан дэвсэх /ШАХ.I98I/.

DZUDZĀLAX II (TKha.) зузаатгах; давхарлах, дулаалах: утолщать, делать толстым ; xuwtsasā dzudzāldž̀ òmsòx хувцсаа давхарлаж өмсөх.

DZUγĀLAX I (Dar.)С.52.ярих: говорить с кем-л; разговаривать, беседовать, рассказывать; yu dzuγāldž̀ bāĕna юу ярьж байна; xāĕrtā̆ xoyorāĕn dzuγāndă хайртай хоёрын яриандд /Хө.хө.эг/.

DZUγĀLAX II (TKha.) зугаалах: гулять, развлекаться, веселиться; γadūr dzuγālax гадуур зугаалах; xòdō dzuγālax хөдөө зугаалах. //Mo. juγalaqu.

DZULĬ (TKha.) зул: лампадка, жировая лампа; dzulĬ barix зул барих; dzulĬ džarγax зул жаргах; //Mo. jula.

DZULTSĂ^{q}XAR (Go.,Ba.,El.) цулцгар: пухлый; dzultsă^{q}xar xatsartă̆ džāl цулцгар хацартай жаал; dzultsă^{q}xar xūxed цулцгар хүүхэд; //Mo. čulčaγar.

DZUNγĂLDĂX (Dar.) гулгах: скользить, кататься; выскальзывать; mòsòn dēr dzunγăldăx мөсөн дээр гулгах; ādžmār dzunγăldăn unax аажмаар гулган унах /ШАХ.I962/.

DZUNγĀ (GKha.) шувуу: птица, птичка; dzunγānĬ degdēxē шувууны дэгдээхэй; dzunγā nisex шувуу нисэх.

DZUNXĀN (GKha.) аяны уут: мешок, сумка для путешествия; dzunxāndă idex yum xĬx аяны уутанд идэх юм хийх; esgĬ dzunxān эсгий уут /СБХ.I96Ĭ/.

DZURĂS I (Bu.,Khe.) дурс /модны хальс, өнгө/: берёста; modŏnĬ dzurăs модны дурс; modŏ dzurăslax модхальслах; //Mo. durusu.

DZURĂS II (El.,Go.) гялсхийх; I. блеснуть, сверкнуть; tsaxilγān dzurăs xĬw цахилгаан гялс хийв; 2. промелькнуть; dzurăsgēd òngòròx гялсгээд өнгөрөх.

DZURŪL (Khe.,Do.), TSŮDZENDZĔ (El.), ŠUDEN ŠŮDENDZĔ (Ar.,Ŏw.) чүдэнз: спички; dzurūlĬn tolŏγŏ чүдэнзний толгой; tsůdzendzĔ awax чүдэнз авах; šůdendzĔnĬ modŏ чүдэнзний мод.

DZUS (Dg.), DŽOS (Ü.), TŠUSĂ (Dar.) цус: кровь; dzus γarax цус гарах; džos γŏdžix цус гоохих; tšusă bayadax цус багадах; // Mo. čisu.

DZUSAN (ŏl.) цавуу: клей; dzusan tŭrxex цавуу турхэх; šară dzusanγār nāx шар цавуугаар наах /СБХ.I968/.

DZUTĂN I (Dun.)хийцтэй цай:чай заправленный:мукой и маслом;dzutăn ūx хийцтэй цай уух /ШАХ.I984/.

DZUTĂN II (TKha.,El.) шингэн зүйл өтгөрөх: сгуститься, густеть; tsawū dzutan bolŏdžē цавуу өтгөн болжээ; tsāĕnĪ dzutăn цайны өтгөн.

DZUWXI (Min.) зовхи: веко; dzuwxiń ulāĕx зовхи нь улайх; dzuwxi xawdax зовхи хавдах /S.Mu.I975. II/.

DZUWTŠĀ (Dar.), DZUWTSĀ (El.,Sar.) нимгэн үстэй дээл /енгетэй/: тонкая шуба;dzuwtšāγā ŏmŏsŏd yawārā нимгэн үстэй дээлээ өмсөөд яваарай; dzuwtsā nŏmŏrŏx нимгэн үстэй дээл нөмрөх /СХБ.I962/

DZŪDĀ (GKha.), DŽŪDŽĀ (Ü.), DZŌDZĀ (Dar.) зуузай: кольца удил; xadzārĪn dzūdā хазаарын зуузай; tŏmŏr dzūdā төмөр зуузай;♦dzūdžā xolbox зуузай холбох; // Mo. ǰuuǰai.

DZŪGŪL (GKha.) зэрлэгшсэн адуу: одичавшие, лошади; dzūγūl olon зэрлэг адуу олон; dzūγūl tsuglūlax зэрлэг адуу цуглуулах /ШАХ.I984/.

DZŪLĬ (GKha.) В.98; шүүрэн шанага: шумовка; dzūl^{i}ār sū šŭx шүүрэн шанагаар сүү шүүх; dzūl^{i}ār bŏrtsog γarγax зулаар боорцог гаргах /ШАХ.I977/.

DZŪRAWTŠĂ (TKha.,El.) хана /цөөн толгойтой нэмэлт хана/: дополнительная стенка юрты; dzūrawtšă bariw нэмэлт хана барив; dzurăγān tolγŏ dzūrawtšă зургаан толгой нэмэлт хана.

DZŪŠĀ (Dar.) туушин, тууз: басон, узорная плетёная тесьма, лента; ŭsendē dzūšā dzangidax үсэндээ туушин зангидах; ulān ŏngĪn dzūšā улаан өнгийн тууз /ШАХ.I972/.

DZŬLDĔ I (Sar.) хэсэг мах /хувь мах/: пай/доля мяса/; maldă yawăsan xŭndĕ tawix dzŭldĕ малд явсан хүнд тавих хувь мах /СБХ.I962/.

DZŬLDĔ II (TKha.) алсан малын толгой багалзуур, уушиг зүрхийг үргэлж авсан нь: голова животного, отнятая от туши в месте с дыхательным горлом, легкими и сердцем ; malĪn dzŭldĕ awax зүлд мах авах.

DZŬMBER (TKha.), DŽŬMBER (GKha.) хээ, зүмбэр /товойлгож гаргасан хээ угалз/: выпуклый узор, рисунок, орнамент, рельеф; dzŭm bertē širē зүмбэртэй ширээ; džumbertē xālăγa хээтэй хаалга.

DZŬX I (Ur.), TŬDZ (Khot.) үйсэн сав: берестяная посуда, лукошко из берёсты; dzŭx xuwin үйсэн хувин; tŭdzen bortoγo үйсэн бортого /СБХ.I96I/.

DZŪX II (TKha.) зүүх, дүүжлэх, уях, тогтоох: I. привешивать, пристёгивать, носить, надевать; beldzeg dzūx бэлзэг зүүх; 2. нацеплять; dzanγ^{i}ā dzūx зангиа зүүх; // Mo. ǰegükü.

DZŪX III (Min.) зүйх: составлять из отдельных кусков, частей; dzūdź оуох зүйх оёх; ewlūlen dzūsen eldew yum эвлүүлэн зүйсэн элдэв юм /АЗД.I978/.

DZŪL (Min.) зүйл: сорт, разряд, категория, род, вид; dzūl dzūlīn tsetseg urγax зүйл зүйлийн цэцэг ургах; dzūl būrīn idē зүйл бүрийн идээ; /S.Mu. I975.II/.

DZŪ^{i}MEN (Sar.) модны үртэс; древесные опилки; bandzănē dzū^{i}men банзны үртэс; dzū^{i}men tūlex үртэс түлэх.

E

EBSŪRXEN (Bu.) В.99; авоаархан: уменьш. от авсаар; портативный, удобный; awătś yawăxaдăń ebsūrxen авч явахад нь авсаархан.

EBŪS (Dar.) өвс: сено, трава; ebūs xadax өвс хадах; ebūs ixtē γadzaг өвс ихтэй газар; // Mo. ebsü.

EDREN (Ōl.) хэдрэг: скребок для выделки кожи; edrĕngēr nexī eldex хэдрэгээр нэхий элдэх; modon edrĕn модон хэдрэг.

EDŽĮ (Ü.) К.I3; эзэн: хозяин, владелец, обладатель; gerīn edžį гэрийн эзэн; edžį bolŏdź tŏrŏw эзэн болж төрөв; // Mo. ejen.

EGÅ (Dar.) яг: самый; точь в точь; egå mŏn яг мөн; egå adilxan яг адилхан; // Mo. yag.

EGETŚ/EXTŚ (Ü.) К.I3; EGĒ (Bu.) эгч: старшая сестра; minī egetś миний эгч; ed nar extś dūs эд нар эгч дүүс. // Mo. egči.

EGMĔG (Dar.) эгэм: ключица; egmĕg ŏwdŏx эгэм өвдөх; egmĕgĕń xuγarax эгэм нь хугарах /ШАХ.I972/; // Mo. egem.

EXDZĀLAN (Dg.) R.I57; хязаалан: четырёхгодовалый /о животных/; exdzālan ūrē хязаалан үрээ; exdzālan gŭ хязаалан гүү; // Mo. kijalang.

EXWEX (Dg.) R.I57; эвхэх: свёртывать, складывать, сворачивать; dēl exwex дээл эвхэх; dāwū exwex даавуу эвхэх. ;// Mo. ebikekü.

ELDŪR (Sar.) В.99; гуридын гулууз: скалка каталка для раскатывания теста; eldūrēr eldex гулуузаар элдэх.

ELEGLEX (El.,Sar.) В.99; шоолох, дооглох: дразнить; xŭxdūd eleglex хүүхдүүд шоолох /НАЯ.I983/.

ELENTŠĔ (Ü.) К.I3; элэнц: прабабушка, прадед; elentšĕ ex элэнц эх; elentšĕ etseg элэнц эцэг; elentšĕ xulantsă tšiń элэнц хуланц чинь; // Mo. elümče.

ELGŪR (Go.) гэрийн тавиур: подставка; elgūr dēr tawix тавиур дээр тавих; modon elgūr модон тавиур.

ELXĔ (Ŭ.) K.I3; илэх; I. гладить, ласкать; tolγoγĭn elxĕ толгойгий нь илэх; 2. массировать, делать, массаж; elxĕ barix илэх барих; // Mo.ilekü.

ELKEN (ō̆l.) омог, ураг: ист. род, родственник, родня, свояк, свояки; elken sadan bůgdērē ураг садан бүгдээрээ.

ELNIGĔ (DKha.) илжиг, илжгэн: осёл; elnigĕ kŏllŏx илжиг хэллэх; elnigĕ tšiktē илжгэн чихтэй; // Mo. eljige.

ELTĒR (GKha.) өнгөрсөн хэд хоног: не так давно, несколько дней тому назад; bi eltēr irĕsen би эртээр ирсэн; eltēr irēd yawsan эртээр ирээд явсан.

EMĔGĒ (Ŭ.) K.I3; EMGĔ (GKha.) эмгэн: старуха, бабушка; emegē irew эмгэн ирэв;ondŏr nastā emgĕ өндөр настай эмгэн; // Mo. emegen.

EMEGTĒTSŪD (Min.) эмэгтэйчүүд: женщины; emeg - tētsŭdĭn xural эмэгтэйчүүдийн хурал; ixĕ uxāntā emegtētsŭd их ухаантай эмэгтэйчүүд;/S.Mu.I975.II. 56/; // Mo. emegteyičüd.

EMGELDZĒ (ŏw.) хорхой ааруул: арул /род сушёного творога в виде вермишели; tšixertē emgeldzē xatāw чихэртэй хорхой ааруул хатаав; emgel - dzē amtătā хорхой ааруул амттай.

EMGEŠGĔ (Dar.) эхнэр: жена, замужняя женщина; manā emgešgĕ манай эхнэр; ā-lĭn emgešgĕ айлын эхнэр.

EMĬSγAL (Min.) амьсгал: дыхание, вздох; emisγal dawxătsax амьсгал давхцах; dulān ūr emĭsγaltā дулаан уур амьсгалтай; // Mo. amisqul.

EMNEG I (Bu.,El.) атар: целина; emneg γadzar xaγalaw атар газар хагалав; emneg γadzar bŭx атар зэлүүд газар буух.

EMNEG II (TKha.), EMLEG (Ŭ.) K.I3; эмнэг: необъезженный, необученный /о лошади/; emneg morĭ эмнэг морь; emleg adū olontō эмнэг адуу олонтой; // Mo. emneg.

EMSEK (GKha.) эмзэг: болечувствительный, слабый, нежный, хрупкий; emsek biyĕtē эмзэг биетэй; emsek dzŭĕl эмзэг зүйл. // Mo. emjeg.

EMŮNĀ (Dar.) өөр, онцгой: иной, другой, особенный; emůnā kůn irew өөр хүн ирэв; emůnā yawădal bolox онцгой явдал болох.

EMŮSKŮ/EMŮDŮN/ŮMŮDŮN (TKha.,ŏKha.) емд: штаны, брюки; nimgen emůskŭ нимгэн өмд; dotŭr emůdůn дотуур өмд; ůmůdůn ŏmŏsŏx өмд өмсөх.

EMŮ (DKha.,Ŭ.) K.I3; тайван: мир, спокойствие; emŭ bāĕγā тайван байгаа; emů xůn yumā тайван хүн юмаа.

EN (Sü.) эр нехөр, хар хүн: муж, мужчина; manā en манай нехөр.

ENDŽAGĂ (Ŭ.) K.I3; **янзага**; детёныш; антилопы; gŏrŏ̄snĪ endžagă tsŏ̄ělox гөрөөсний янзага цойлох; endžagăta̅ šargatšin dawxix **янзагатай** шаргачин давхих; // Mo. inǰaγ-a.

ENDŽĒR (GKha.), EMDZĒR (Min.) эмжээр: обшивка по краям бортов, кайма; dēlĪn endžēr дээлийн эмжээр; tanγad tsenben emdzēr таңгад цэмбэн эмжээр; /S.Mu.I975.II.56/; // Mo. emǰiγeri.

ENĒD (GKha.) энэ өөд: /идти/ вверх; tedĕ enēd yawaw тэд энэ өөд явав; xoń enēd beltšix хонь энэ өөд бэлчих.

ENGĔNEXĔ (Go.,Ba.) эгнэх: I. составлять ряд, становиться в ряд; engĕnedź ǰagsax эгнэж жагсах; 2. сшивать материю вдоль;dēlĪn dotor engĕnex дээлийн дотор эгнэх; 3. мерить ткань её шириною; dāwūg engĕnū̅len tawix даавуу эгнүүлэх тавих /СБХ. I969/; // Mo. engnekü.

ENGĔNĒ (Go.,Ba.) эгнээ: ряды; шеренга; namĪn engĕnē намын эгнээ; engĕnēgērē džagsax эгнээгээрээ жагсах; // Mo. engnege.

ENGĒN (Dar.) энгийн: простой, обыкновённый, обычный, заурядный; engēn yum энгийн юм; engēn γadzar энгийн газар; // Mo. eng-ün.

ENŪ̅GĒR (TKha.) энүүгээр, үүгээр: по этому /пути/ этим; enū̅gēr irew энүүгээр ирэв; enū̅gēr γar үүгээр гар; // Mo. enüger.

EREGNEG I (Bu.) хөлд тавьдаг авдар: сундук, ларь, ящик /стоящие в ногах кровати/; eregnegtĕ xĪsen хөлийн авдарт хийсэңeregneg ūdlax хөлийн авдар уудлах.

EREGNEG II (Ar.,Dzaw.), ELGŪ̅R (Sar.) гэрийн тавиур: подставка;полка;eregneg dērĕx xuwin тавиур дээрх хувин; eregneg dēr тавиур дээр.

EREGNEG III (Ar.) эргүүлэг: ворот; eregnegtē uγa эргүүлэгтэй уяа; botŏ̄γonĪ uyanĪ eregneg бот - гоны уяаны эргүүлэг.

EREGNEG IV (Sar.) шүүгээ: шкаф для посуда; eregneg dotor tawix шүүгээн дотор тавих; eregnegēs aw шүүгээнээс ав.

EREGWĪNKĒ (Dar.) зүйл, зүйлийн: сорт, род, вид, разряд, категория; negen eregwĪnke urγamal зүйл зүйлийн ургамал; dzurγān eregwinxē tolĪg зургаан зүйлийн толийг /ДАД/.

EREXTE̅ (Ŭ.) K.I4; эрхтэн: орган; biyĕ erexte̅ бие эрхтэн; erexte̅ dutū эрхтэн дутуу; malĪn erexte̅ малын эрхтэн; // Mo. erketen.

ERE̅ (Ŭ.) K.I4; ERŪ̅N (Dar.) эрээн: I. пестрота; erē mirān dzŭ̅ĕl эрээн мяраан зүйл; 2. пестрый, пестроцветный; erū̅n dāwū эрээн даавуу; // Mo. eriyen.

ERĒLDŹ (Ar.) B.I00; жараахай: пескарь; usănĪ erēldź усны жараахай; erēldź bariw жараахай барив.

ERGEN/ERGIN (Ü.) K.I4; голын эрэг: берег; γolĪn ergen голын эрэг; dalā erginēr dzuγālax далайн эргээр зугаалах ; // Mo. ergi.

ERGŌ (Dar.) тойруу, алс: окольный; дальный; /о пути/; ēdžĪn dzaxăl nutag miń ergō bolōd... эзжийн зах л нутаг минь тойруу болоод /ДАД/.

ERGŪLGĔ I (Dar.) хүрээ: кружок, круг, кайма, чөрта; mŌgnō ergŪlgĕ мөөгний хүрээ; ergŪlgēs mŌgŌ tŪx хүрээнээс мөөг түүх.

ERGŪLGĔ II (TKha.) эргүүлэг: ворот, лебёдка; dēsnĪ ergŪlge дээсний эргүүлэг; arγamdžānĪ ergŪlge аргамжааны эргүүлэг; // Mo. ergigülge.

ERGŪLGE III (TKha.) тавиур, эргэнэг: подставка, полка; ergŪlgĕ dēr tawix тавиур дээр тавих; ergŪlgĪn tawtsan tsewerlex тавиурын тавцан цэвэрлэх.

ERXĀ (Dar.) эрхий: большой палец; erxĀ mergen эрхий мэргэн; erxā xurūγā ogtŏlox эрхий хуруугаа огтлох; // Mo. ereki.

ERLĒMŪDZ (GKha.,DKha.) өвлийн малгай: зимняя шапка / мужская/; xŭētendĕ erlēmŪdz ŏmsŏw хүйтэнд өвлийн малгай өмсөв; dulān erlēmūdz дулаан малгай.

ERWĒLDZĔ (TKha.) Ж.29; хүүхдийн эмээл: детское седло; erwēldzĪ toxox хүүхдийн эмээл тохох; ERMĀLDŽ (Khot.) хутагт хувилгаадын эмээл: седло/для высокопоставленных лиц/; xutagtă noyŏdĪn ermāldž

хутагт ноёдын эмээл;ERMĒLDZĬ (Dar.) эмээлийн мод, эмээл: седло, седло с подпоркаМи; ermēldzĬ awax эмээлийн мод авах;// Mo. emegel.

ESEWĀSĂ (TKha.) эсвэл: или...или; esewāsă tŝi aw эсвэл чи ав; esewāsa bi awăγa эсвэл би авъя; esewāsă marγāšĪ yaw эсвэл маргааш яв; // Mo. esebesu.

ESGŪR I (DKha.) Ж.29; худаг: колодец; esgŪr uxax худаг ухах; esgŪr dulālax худаг дулаалах/СБХ. I970/; // Mo. qudduγ.

ESGŪR II (TKha.) хутга: нож; esgŪrēr dzŭsex хутгаар зүсэх; džidžig esgŪr жижиг хутга; // Mo. qutaγ-a.

ESGŪR III (TKha.) эсгүүр, юм эсгэх хэмжээ: выкройка; esgŪr tawix эсгүүр тавих; esgŪrēr xemdzē γarγax эсгүүрээр хэмжээ гаргах; // Mo. esgegür.

ESGŪR IV (TKha.) юм эсгэх хөрөнгө: дрожжи; mantūnĪ esgŪr мантууны хөрөнгө.

ETŪR (Sü.) сэрээ: вилка; etŪrĒr xōl idex сэрээгээр хоол идэх;mŏngŏn etŪr мөнгөн сэрээ.

ETSĒKĔN (Do.) В.I00; өөдтэй, олигтой: толковый, пригодный, годный, лучший, отборный; etsēkĕnĪgeń ŏgŏw өөдтэй сайныг нь өгөв; etsēkĕnēseń aw олигтойг нь ав.

ETŠMĒ (Bu.) B.IOO; арвай: ячмень; etšmē ûslex арвай үслэх; etšmēn γuril арвайн гурил.

EWXĔMEL (Dar.) тонгорог: перочинный нож; ewxĕmel utxă тонгорог; ewxĕmelēr ogtŏlow тонго - рогоор огтлов.

EWRĒXĒ (DKha.) эрвээхий: бабочка; ewrēxē nisew эрвээхий нисэв; erēn ewrēxē эрээн эрвээхий; // Mo. erbekei.

EWÛGEN/ÛWEGE̲/ÛWGE̲ (ÖKha.,Go.,Min.,Khot.) өвгөн; I. старик, старец; ewûgen āw өвгөн аав; negĕ ûwege̲ xelew нэг өвгөн хэлэв; 2. старый; ûwge̲ xûn irew өвгөн хүн ирэв; // Mo. ebügen.

ĒDEM I (Ar.) B.IOO; бяслаг: сыр; ēdem šaxax бяслаг шахах; tūxī sūgēr ēdem xīx түүхий сүүгээр бяслаг хийх.

ĒDEM II (TKha.) сүүг ээдүүлсэн ээдэм: заквашенное молоко; sū ēdūlĕdź ēdem xīw сүү ээдүүлж ээдэм хийв; ēdem idex ээдэм идэх; // Mo. egedem.

ĒDMEG (Dg.) R.I57; тараг: тарак, кефир; ēdmeg bûrex тараг бүрэх; xûtšĭtē ēdmeg хүчтэй тараг; esgelen ēdmeg эсгэлэн тараг.

ĒDZĔGŪ (Go.,Khe.), ĒDŽGĪ (Dg.) R.I57; ээзгий: творог; ēdzĕgū širgēw ээзгий ширгээв; ēdzegū xatāx ээзгий хатаах; // Mo. ege̲jegei.

Ē KÔMÔR (Dar.) хөөрхий /аялга үг/: бөдняга /междометие/; ē kòmòr dzāšlūl хөөрхий зайлуул; ē kòmòr dē хөөрхий дээ /Хө.хө.эг/.

ĒMĔGTĔ (Ur.) эмэгтэй: женщина; xòdòlmòrtšin ēmĕgtĕtšūd хөдөлмөрчин эмэгтэйчүүд; maltšin ēmĕgtĕ малчин эмэгтэй; // Mo. emegtei.

ĒREM I (El.) цагаа /тогоо нэрэхэд бүрхээрэнд наалдаж хусамтсан цагаа/: напить, образования на стенках бочки при перегонке тарака, кумыса; bûrxērnī ērem xūlădź awax бүрхээрний наалдсан цагааг хуулж авах; ērem idex хусамтсан цагаа идэх.

ĒREM II (Go.) царван: полынь крупноголовчатая; ērem emīn urγamal царван эмийн ургамал.

ĒREM III (TKha.) өргөн уудам: широкий, обширный; ērem talīn dundă уудам талын дунд; ērem xòndīn dżawar өргөн хөндийн жавар; // Mo. egerem.

ĒWĂR (ÖKha.) эвэр: солнцепёк,теплое место; ēwăr nòmòrtē γadzar эвэр нөмөртэй газар; òwòl ēwăr γadzar mal togtono өвөл эвэр газар мал тогтоно; // Mo. egebür.

Г

ГА I (Min.) гай: несчастный случай, несчастье, горе, беда, напасть, бедствие; γa bolox гай болох; γadāń γa γardaggūī гадаа нь гай гардаггүй; /S.Mu.I975.II.6I/; // Mo. γai.

ГА II (TKha.) талбайн хэмжээ: га /гектар/; γutšin γa talbāĕd noγō tarix гучин га талбайд ногоо тарих; neg γa γadzar нэг га газар; // Mo. γa.

ГADAX (Go.,Ba.) хадах: I. прибивать, приколачивать, вбивать, забивать; xadāsār γadax хадаа - саар хадах; 2. косить, жать; xadlan γadax хадлан хадах; 3. подниматься, устремляться кверху; tengertĕ tōsŏ γadax тэнгэрт тоос хадах; // Mo. qadaqu.

ГADĂXŪR (Go.,Ba.) хадуур: коса; γadăxūrār ŏwŏsŏ xadax хадуураар өвс хадах; alxă γadăxūr алх ха - дуур; // Mo. qaduγur.

ГADZĀ (Dar.) гадаа: вне, снаружи /дома/, на воздухе, на улице, наружу; γadzā γarax гадаа гарах; γadzā gerĕtgŭē tsūrāĕtax гадаа гэртгүй цуурайтах; // Mo. γadaγ-a.

ГAGSAX (Go.,Ba.), AGSAX (El.) хагсах: I. рассыхаться; modon xuwin γagsax модон хувин хагсах; bŭrxēr agsax бүрхээр хагсах /ШАХ.I967/; // Mo. qaγsaqu.

ГAXŪL (Go.,Ba.), AXŪĹ (El.), ГAQŪL (Ŭ.) K.I4; хахууль: взятка, подкуп; xēl γaxūl ŏgŏx хээл хахууль өгөх; axūĺ awax хахууль авах; // Mo. qaquuli.

ГAXŪN (DKha.,Dg.) эсгэлэн: кислый; γaxūn tarag эсгэлэн тараг; γaxūn amtătā āĕrag эсгэлэн амттай айраг.

ГAXWĀS (DKha.,Ŭ.) савны таг: крышка /посуды/; γaxwāsiń awax тагийг нь авах; tom sawnĭ γaxwās том савны таг.

ГALĀDZĂ (ŏKha.,Khot.), ГALĂ (Bu.) гар хөрөө: ручная пила; γalādză awax банзны хөрөө авах; γalāγār xŏrŏdŏx банзны хөрөөгөөр хөрөөдөх /ШАХ.I976/.

ГALXĂ (Dg.) R.I59; ALXĂ (El.) халх: халха, халхасец /монгольское племя в Северной Монголии/ ; γalxă xŭn халх хүн; alxă monγolĭn maltšin халх монголын малчин; // Mo. qalq-a.

ГALTAR (TKha.,Ba.), ALTAR (El.) халтар: I. грязный, запачканный, замызганный; γaltar bolγox халтар болгох; γaltartūlădž orxix халтартуулж орхих; 2. мухортый , гнедой с желтоватыми подпалинами /о масти лошадей/; γaltar moŕ халтар морь; γaitar noxā халтар нохой; // Mo. qaltar.

ГAMBANDZĂ (El.), GAMBINDŽĂ (Sar.) ганпанз: доска для раскатывания теста; γambandză dēr eldex ганпанз дээр элдэх; gambindžă awād ŏg ганпанз аваад өг; // Mo. γanbanǰa.

ГAMPAN (DKha.,Dg.) R.I32; бантан /хоол/: мучной суп, мучная похлёбка; γampan xĭx бантан хийх; γampan idex бантан идэх.

ГANDŽ (GKha.), ГANDŽIN (Go.), ГAMDŽ (Ŭ.) ган - жин, гурилын гулууз: скалка,каталка для раскатывания теста; γandžār γuril eldex гурилын модоор гурил элдэх; γandžin awax ганжин авах; γurĭlĭn γamdž гурилын гулууз/S.M. T.IV. I.9/; // Mo. γanǰin.

ГANDZĂ (ŏL.) гаанс: трубка /курительная/; γandzandă tamăxi tatax гаансанд тамхи татах; γandzănĭ batăγa гаансны батга; // Mo. γangsa.

ГANDZĀ (TKha.,DKha.) хятад архи: китайская водка; ɣandzān ůner архины үнэр; ɣandzā ūdž ɣanxax архи ууж ганхах /ААЗ/; //Mo. ariqi.

ГANSAM (GKha.) B.IOO; галын ширээ: кухонный стол; ɣansam dēr tawix галын ширээн дээр тавих; ɣansam artšix галын ширээ арчих.

ГANŠIN/GENŠIN (Khe.) хазаарын цулбуур: повод, чөмбүр; ɣanšin tasărax цулбуур тасрах; ɣanšingīn sur цулбуурын сур.

ГANTŪR (Ar.) B.IOI; шахаад зүссэн ээдэм: заквашенное молоко /спрессованное и нарезанное на куски ; ɣantūr dzůsedž xatāx ээдэм зүсэж хатаах; ɣantūr dzůsex шахсан ээдэм зүсэх.

ГANŪ (El.,Khot.) хөтөл: холм, небольшая отлогая горка; ter ɣanū dēr bāĕɣā mal тэр хөтөл дээр байгаа мал; ɣanūɣār ɣarād irew хөтлөөр гараад ирэв.

ГAR: ГARĪN XŪ (TKha.,GKha.) паалантай, сэнжтэй аяга: чашка, кружка /эмалированная с дужкой/; ɣarīn xūd sŭ butsalɣaw сэнжтэй аяганд сүү буцалгав; ɣarīn xūd tsāĕ ūxă сэнжтэй аяганд цай уух.

ГARABTŠ (Dg.) R.I59; босго: порог /у двери/; ɣarabtš dēgūr alxax босгон дээгүүр алхах; ɣarabtš dawād unax босго даваад унах.

ГARĀTS (Öl.) тооно: тон /круг верхнего отверстия юрты/; gerīn ɣarāts гэрийн тооно; ɣarāts budax тооно будах /СБХ.I959/.

ГARГŪL I (Ar.) тосгуур: I. поднос; ɣarɣūl dēr tăwix тосгуур дээр тавих; 2. совок /черпак/ для золы; ůnĕs awax тосгууураар үнс авах.

ГARГŪL II (Go.,Sar.) B.IOI; тогооны тавиур: котельная подставка; ɣarɣūl dēr taŵ тогооны тавиур дээр тавь.

ГARГŪL III (DKha.,Ü.) галын шилээгүүр: кочерга; ɣarɣūlār ůnĕs uxax шилээгүүрээр үнс ухах; ɣalīn ɣarɣūl галын шилээгүүр.

ГARĬXĂ I (Sü,) ээмэг: серьги, серёжки; mòngòn ɣarixă мөнгөн ээмэг; džidžigxen ɣarixătā жижигхэн ээмэгтэй.

ГARĬXĂ II (TKha.) гархи: кольцо, серьга /в виде кольца/ ; xadzārīn ɣarixă хазаарын гархи; tòmòr ɣarixă төмөр гархи; //Mo. ɣaraq-a, ɣarqi.

ГARTĀM I: ГARTĀM MALГĂ (Sü.) B.IOI; хилэн мал - гай: бархатная шапка; ɣartām malɣā òmsòx хилэн малгай өмсөх; ɣartām malɣānī orō хилэн малгайны орой.

ГARTĀM II (TKha.) эрдэнийн чулуу: агат; ɣartāman xōròg гартааман /чулуун/ хөөрөг; ɣartām tsulū гартаам чулуу; //Mo. ɣartam-a.

ГARTSAXĂ (Go.,Ba.), ARTSAГA (El.) харцага: I. анат. поясница; ɣartsaxănī yas харцаганы яс; 2. зоол. ястреб; artsaɣa šuwū харцага шувуу.

ГARŪ/ГARĪ (Dg.) гаруй: свыше, более; džil γarŭ жил гаруй; dzū γarĪ xŭn зуу гаруй хүн; xoŕ γarĪ xonog хорь гаруй хоног; // Mo. γarui.

ГASAX (Go.,Ba.), ASAX (El.) хасах: I. убавлять, уменьшать, сокращать урезывать, ушивать; urtāsaŕ γasax уртаас нь хасах; 2. вычитать, исключать; ta wās γurwĪg γasax таваас гурвыг хасах; 3. лишать; erxĪg asax эрхийг хасах; 4. мат. отрицательный; γasax tō хасах тоо; 5. знак вычитания; минус; γa sax temdeg хасах тэмдэг; // Mo. qasuqu.

ГASŪR I (DKha.,Ü.) шил зүсдэг алмас: алмаз, алмазный; γasūrār šil dzŭsex алмасаар шил зүсэх;

ГASŪR II (Ba.,Go.), ASŪR (El.) хасуур: стамеска; γasūr baγadž хасуур багаж; asūrār tŏmŏr taslax хасууpаар төмөр таслах; // Mo. qasuγur.

ГAŠĀ (TKha.,Ba.), AŠĀ (El.) хашаа: забор, изгородь, ограда, частокол; γašā xatăγax хашаа хатгах; malĪn ašā, sarawtšă малын хашаа, саравч; // Mo. qasiy-a.

ГAŠIG (TKha.,Ar.) B.I0I; тулганы тотго: верхняя, изогнутая во внутрь часть каждой ножки тагана; tulγanĪ dŏrwŏn γašig тулганы дервен тотго.

ГAŠŲ̄ (Go.,Ba.) гашуун: горький; γašŲ̄ amtătā гашуун амттай;yasan γašŲ̄ yum be? яасан гашуун юм бэ?; // Mo. γašiγun.

ГATAN (Ba.,Ŏw.), ATAN (El.) хатан: I. ист. княгиня ; γatan xān хатан хаан; 2. вид национального орнамента; γatan sŭēx хатан сүйх; 3. карт.дама ; atan xŏdzŏr хатан хөзөр; // Mo. qatan.

ГATŪ (Ba.), ATU (Go.,El.) хатуу: твёрдый,жесткий, крепкий; γatū max хатуу мах; atū ārūl idex хатуу ааруул идэх; atū mod xaγalax хатуу мод хагалах; // Mo. qataγu.

ГATSĂR (Go.,Ba.,Ŏw.), ATSĂR (Khot.,El.) хацар: щека; ulān γatsărtā oxin улаан хацартай охин /АЗД. I978/; tom atsăr том хацар; // Mo. qačar.

ГATŠIN (Ba.), ATŠIN (El.) хачин: I. интересный восхитительный; γatšin sonin dzŭēl хачин сонин зүйл; 2. странный; atšin xŭn šŭ̄ хачин хүн шүү; // Mo. qačin.

ГAWXĂ (Go.,Ba.), AWXĂ (El.) хавх: капкан; γawxă dzŭx хавх зүүх; awxăndă orson tarwaγa хавханд орсон тарвага; // Mo. qabq-a.

ГAWXĀ (Go.) модон малтуур: деревянный скребок /для чистки снега, навоза и.т.д/; γawxār tsas tsewerlex модон малтууpаар цас цэвэрлэх.

ГAWTĂXĀ (Go.), AWTĂXĀ (El.) хавтгай: что-либо плоское; γawtăxā bolγox хавтгай болгох; awtăxā bandză хавтгай банз /ШАХ.I979/; // Mo. qabtaγai.

ГAWTSAL (Go.,Ba.), AWTSAL (El.) хавцал: ущелье, теснина; xadnĪ γawtsal хадны хавцал; awtsal rū unax хавцал руу унах; // Mo. qabčil.

ГĀГĀ (Dzaw.,GKha.), ГĀG^{i}Ā (El.) ах насны төрөл эмэгтэй: родственница,старшая по возрасту; γāγā xotōs irew төрлийн эгч хотоос ирэв; γāg^{i}āg dūdax эгчийг дуудах /ШАХ.I976/.

ГĀГŪ (Min.) гайгүй: восклицание не беда, не - важно, ничего; γāγū bāĕxā гайгүй байхаа; γāγū yārād yaxaw гайгүй, яараад яахав; // Mo. γayiγui.

ГĀXAMŠIG (Min.) гайхамшиг: I. чудо, чудеса; диво; 2. чудесный, замечательный, прекрасный; ene maša γāxamšig энэ маш гайхамшиг /S.Mu.I975.II. 63/; // Mo. γayiqamšig.

ГĀXŪLAX (Min.) гайхуулах: побуд. от гайхах изумлять, удивлять,гордиться, выставлять напоказ, хвастаться; erdĕmērē γāxūlax эрдмээрээ гайхуулах; arăd olnīxō nůdnī dundă γāxūlād irdeg ард олныхоо нүдний дунд гайхуулаад ирдэг /S.Mu.I975.II.63/; // Mo. γayiqaγulqu.

ГĀĔR (TKha.,Ba.,Go.) майхны багана: подпорка палатки; γāĕrin exeldž bosγox баганы нь эхэлж босгох.

ГODГONOX I (Öl.), ГODZIГODOX/ГODГODOX (El.,Sar) гижигдэх: щекотать; tūnīg γodγonox түүнийг гижигдэх; dūgē γodγodox дүүгээ гижигдэх /ШАХ.I974/.

ГODГONOX II (TKha.) годгонох: двигаться, вертеться; sūlē γodγonūlax сүүлээ годгонуулах; bitgī γodγonōd baē битгий годгоноод бай; // Mo. γodoγonaqu.

GODON I (TKha.,GKha.) малгай: мужская шапка; godon malγă ŏmsŏx малгай өмсөх; godonγō awax малгайгаа авах.

GODON II: ГODON MALГĀĔTĂ (Khot.) B.IOI; чоно /цээрлэсэн/: волк /эвф./; : γodon malγāĕtă elbegtē γadzar чоно элбэгтэй газар.

GODON III (TKha.) малын нарийн сүүл: тонкий кончик хвоста; xoninī godon хонины нарийн сүүл; ŭxrīn godon үхрийн нарийн сүүл; // Mo. γodung.

ГODŽŎГOR I (Dun.) лонх: бутылка; neg γodžŏγor arăxi нэг лонх архи.

ГODŽŎГOR II (Dun.) нарийн, гонзгор: длинный и узкий; γodžŏγor urtă xantsŭī нарийн урт ханцуй.

ГODZŌL (Dar.) хожуул: пень; modnī γodzōl модны хожуул; γodzōl xaγalădž tŭx хожуул хагалж түүх; // Mo. qoǰuul-a.

ГOXI I (Dg.) B.IOI; хонины өвчин: баранья бо - лезнь;xonindŏ γoxi tusax хонинд өвчин тусах /ШАХ. I977/.

ГOXI II (Ŏw.,Ba.), OX́ (El.) хохь: утрата, не - удача /чаще по вине упоминаемого лица/; γoxi bolox хохь болох; ox́ tšin ter хохь чинь тэр; // Mo. qoki.

ГOX^{i}ŠIL (TKha.,Ba.) хогшил: имущество, пожитки, скарб; xŏrŏngŏ γox^{i}šil хөрөнгө хогшил; ed γox^{i}šil ixtē эд хогшил ихтэй; // Mo. qoγšil.

ГОLDŽŪXĀ (Min.) бялзуухай: птичка, пташка; γoldžūxā dzirgex бялзуухай жиргэх; γoldžūxā šuwū бялзуухай шувуу; // Mo. bilǰuuqai.

ГОLГŎĒ (Min.), ГОLГŌ (Dg.) олгой: анат; I. толстая кишка; 2. слепая кишка апендицит ; muxar γolγŏē мухар олгой; γolγŏē urγax олгой ургах; γolγōn ŏwtšin олгойн өвчин; // Mo. oluγai.

ГОLTŎ (Go.,Dzaw.,El.) зулын том цөгц: рел. большая чашка /для масла, жертвенных зёрен и т.п/; γoltŏtō dzul том цөгцтэй зул; γoltŏndŏ dzul xĭx цөгцөнд зул хийх /ХБД. I946/.

ГОLTSŎĒ/ГОLTSOXON (GKha.), ГОLDŪ (El.) голцуу: главным образом, в основном, в большинстве, чаще; γoltsŏē manāĕxan irew голцуу манайхан ирэв; yamā γoldū xoń ямаа голцуу хонь; // Mo. γoolčuu.

ГОNDŽŌ (Khö.,Khot.,Dg.) саахуу, хуу сав: кувшин; γondžōndŏ tsāĕ ūdlax хуу домбонд цай уудлах; γūlin gondžōn гуулин саахуу /СБХ.I969/.

ГОNDZON (GKha.,Sü.,Khe.) B.IOI; айргийн модон хувин: деревянное ведро /для кумыса/; γondzondŏ aērag xĭx модон хувинд айраг хийх; γondzondŏ aērag xurādž xadγalax модон хувинд айраг хурааж хадгалах.

ГОRXŌ (Ba.,Go.), ORXŌ (El.) хорхой: насекомое, червь; γorxō šaw^{i}dž хорхой шавьж; tšĭgĭn ulān orxō чийгийн улаан хорхой; // Mo. qoruqai.

ГОRIG (GKha.) горхи: ручей, речка; ūlĭn γorig уулын горхи; γorigĭn us xoŗdžignox горхийн ус хоржигнох; // Mo. γoruq-a.

ГОRŌ (Go.,Dzaw.) B.IOI; овоо тойрч мөргөл хийх: совершать молебственное хождение посолонь вокруг обо/сопки/γorō xĭdž yawax мөргөл хийж явах.

ГОRŠŌ (Ba.,Go.), ORŠŌ (El.) хоршоо: кооперация, кооператив; γoršō delgūr хоршоо дэлгүүр; oršōndŏ otšix хоршоонд очих; // Mo. qorsiy-a.

ГОŠ^{i}SIG (Go.,Ba.) гоо үзэсгэлэн: великолепный, красивый; γoš^{i}sig xūxen гоо үзэсгэлэнт хүүхэн.

ГОŠLON (GKha.), OŠLON (El.) хошлон: волосяная верёвка, опоясывающая юрту; γurwan γošlon tomox гурван хошлон томох; ošlon tatax хошлон татах; // Mo. qosilang.

ГОТ (Ŏw.), OT (Go.,El.) хот: город; ax γotod bĭ ах хотод бий; ot yawax хот явах; otōs irex хотоос ирэх /НАЯ.I979/; // Mo. qota.

ГОТГОR (Ba.,Go.), OTГOR (El.) хотгор: лощина, впадина; γotγor γadzar хотгор газар; otγor dēwertē bāĕšin хотгор дээвэртэй байшин /НАЯ.I972/; // Mo. qotuγur.

ГОТŠŎ (Ba.,Go.,Ŏw.), OTŠŎ (El.) хоч: прозвище, кличка; γotšŏ ŏgŏx хоч өгөх; olon otšotō xůn олон хочтой хүн; // Mo. qoči.

ГОWDŽĬ (DKha.,Ü.), ГUWDŽI (El.) ташуурын мод: палка, идущая на изготовление кнута, палка кнута;

үuwdžār tsoxix ташуурын модоор цохих.

ГӨDŽĬMOL (TKha.,Ar.) хорхой ааруул: род сущёного творога в виде вермишели; gödžĭmol idex хорхой ааруул идэх; gödžĭmol dzaxix хорхой ааруул захих.

ГӨDŽIN (GKha.) В.IOI; цорго: горлышко; danxănī gödžin данхны цорго; gödžingör gödžix цоргоор гоожих.

ГӨDŽŪR (GKha.) угаагуур: умывальник, рукомойник; gödžūrtă us xĭx угаагуурт ус хийх.

ГӨNDZŎ (Ur.) гуанз: столовая; göndzŏndŏ orox гуанзанд орох; göndzŏ restoran зоогийн газар; // Mo. үuwangja.

ГӨTŪ (DKha.,Ü.) өвсний зэвсэг /буулгах/: вилы, грабли ; götūgār ŏwŏsŏ nurūldax өвсний зэвсгээр /сэрээгээр/ өвс нуруулдах.

ГUDARГAN I (El.,Sar.)сүүтэй /сүүтэй малыг хэлдэг/: удойный /о скоте дающем много молока/; үudarүan үardag ŭnē саахад сүү их гардаг үнээ; үudarүan yamă сүүтэй ямаа /НАЯ.I982/.

ГUDARГAN II (TKha.) толгойн зүг хазгай: наклоненный вперед изголовьем, сгорбленный, сутулый; үudarүan der гударган дэр; tsēdžeń үudarүan цээж нь гударган.

ГUDR^{i}Ā (Dzaw.,Go.) уруу газар: спуск, уклон; үudr^{i}ā dawxix уруу газар давхих; үudr^{i}ā үadzrā dzam mūtă уруу газраа зам муутай.

ГUDŽIR (Go.,Ba.) хужир: **сода /натуральная/, солончак**; үudžirtă үadzar **хужиртай газар**; malā **үudžirlax** малаа хужирлах; // Mo. qujir.

ГUDRAГA (Dzaw.,Khot.) В.IO2; модонд говил гаргадаг харуул:режущий инструмент для получения нареза на дереве.

ГUYĂI (GKha.) гэрийн дотор хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты ; **хālүanī үцуă** хаалганы хатавч.

ГUYĂ II (TKha.) гуя: бедро, ляжка; xon^{i}nī үцуă хонины гуя; үцуă үandzaүalax гуяа ганзгалах /АЗД. I978/; // Mo. үцу-а.

ГUYĂDAX I (El.,Khot.) В.IO2; гүйх, давхих: бежать, бегать, скакать, быстро ехать, мчаться; үцуădād ir nāšā гүйгээд ир наашаа; xurdan үцуădād otšōrō хурдан давхиад очоорой /НАЯ.I982/.

ГUYĂDAX II (TKha.) цохих: бить, ударять, колотить, хлестать, избивать; mor^{i}ō үцуădax морио цохиж ташуурдах; modōr үцуădax модоор цохих.

ГUYĂDAX III (TKha.) ачих /хөндлөн/: грузить, нагружать /поперёк/; үцуădadž atšiw хөндлөж ачив; un^{i}ā үцуădax униа хөндлөн ачих.

ГUYĂDAX IV (TKha.) савж хаях /бөхийн мэх/: бросать с размаху /приём борьбы/; үцуădadž хаүах гүядаж хаях; үцуădād хаyatšixaw гүядаад хаячихав.

ГUYĂWTŠ (Khȯ.,Khot.) B.I02; хүүхдийн өмд: детские брюки, штанишки; үцуўawtṧ ȯmsūlex хүүхдийн өмд өмсүүлэх; үцуўawtšĭn цүāх өмдий нь үгаах.

ГULAMTĂ (Go.,Ba.) голомт: очаг; үăl үulamtă гал голомт; үulamtā saxix голомтоо сахих; // Mo. үolumta.

ГULĂNDZĂ (Khot.) гурилын гулууз: скалка, каталка для раскатывания теста; үulăndză mod гулууз мод; үalăndzār eldex гулуузаар элдэх; // Mo. үuluuja.

ГUNDŪXAN (El.,Sar.) төлөв томоотой хүн: спокойный, сдержанный солидный /человек/; үundūxan xün šū төлөв хүн шүү; үundūxan xŭxed томоотой хүүхэд /ШАХ.I979/.

ГURГALDĂĒ I (Go.,Sar.,El.) B.I02; хошного: анат. прямая кишка; xon^{i}nĭ үurүaldăē хонины хошного; үurүaldăē tšanax хошного чанах.

ГURГALDĂĒ II (TKha.) гургалдай: зоол. соловей; altan үurүaldăē šig алтан гургалдай шиг; //Mo. үurүuuldai.

ГURIMGI (Dzaw.) бөөрөнхий мод: круглое дерево; үurimgi xurāw бөөрөнхий мод хураав; үurimgi xȯrȯdȯx бөөрөнхий мод хөрөөдөх /СБХ.I969/.

ГUSŬM I (Ar.) B.I02; гансны бохь: никотин; үusum arilүax гансны бохь арилгах; үānsă үusŭmdax ганс бохидох.

ГUSŲ̆M II (TKha.,Ȯw.,GKha.), USĂM (El.) хусам: пригорелая корка на дне котла при кипячении молока, накипь; үusŭm idex хусам идэх; toүōnĭ usăm тогооны хусам; // Mo. qusum.

ГUSŪR (GKha.), USŪR (El.)' хусуур: скребок; toүōnĭ үusūr тогооны хусуур; xurdan mor^{i}ō үusūrār xusax хурдан морио хусууруар хусах; toүō usax тогоо хусах; // Mo. qusuүur.

ГUŠĬГA: ГUŠĬГA UYA (Ar.) B.I02; шон:1.столб; үušĭүa bosүox шон босгох; 2. стойка для привязывания лошадей, коновязь; mor^{i}ō үušiүa uyanās uyax морио шонгоос уях; // Mo. šong.

ГUŠŪ (Ȯw.,Ba.), UŠŪ (El.,Dzaw.) хошуу: 1. передняя часть губ; 2. морда, рыло; үušūүā tsorwōĕlүox хошуугаа цорвойлгох; tawan ušū mal таван хошуу мал; // Mo. qošiүu.

ГUTГA (Go.,Ba.), ŲTAГ (Ü.) K.39; UTГA (El., GKha.) хутга: нож, ножик; үutүa xurtsălaw хутга хурцлав; Ųtaүār xōl idex хутгаар мах огтлохutүa aw хутга ав; // Mo. kituү-a.

ГUTSĂ (Ȯw.,Ba.), UTSĂ (El.) хуц: баран-производитель; үutsă xȯx хуц хөөх; utsănĭ xȯg dzŭx хуцны хөг зүүх; // Mo. quča.

ГUTSAX (Ba.,Go.), UTSAX (El.) хуцах: лаять; noqăē үutsax tsimēnēr нохой хуцах чимээнээр; alsās noqăē utsax sonŏsdow нохой хуцах сонсдов; // Mo. qučaqu.

ГŪХĂĒХ (TKha.,El.) унжих: отвисать, нависать, свисать, свешиваться, висеть, болтаться; gūxăēsan urtă ûatē унжсан урт үстэй; aldă xar gedzegeń aran dundā gūxăēna алд хар гэзэг нь аран дундаа унжих /MAД/.

ГŪRSĂ I (Ar.) зуухны хүхээ: дымоход; gūrsănĭ utāg gŏwŏx хүхээгний утааг гөвөх; gūrsār utā dŭrex хүхээгээр утаа дүүрэх.

ГŪRSĂ II (TKha.,Bu.) хаягдал үр :отбросы зёрн; gūrsă urgasan gadzar хаягдал үр ургасан газар; gūrsă elbegtē хаягдал үр элбэг.

ГŪWTSĂ (DKha.,Sü.,Do.) бахь: клещи; gūwtsār xadās awax бахиар хадаас авах; //Mo. baki.

ГUĀLAX (Se.) ялзрах /тариа/:гнить /о хлебе/; tarīă guālax тариа ялзрах; guālaxās xamgālax тариа ялзрахаас хамгаалах.

ГUĒRAMTS̀ (GKha.,El.,Sar.), ГUĒLINTS̀ (TKha.) гуйлгачин: нищий, попрошайка; guēramts̀ xŭn be гуйлгачин хүн бэ; xŏrŏngŏtŏn ŏrondŏ guēlints̀ olon хөрөнгөтөн оронд гуйлагчин олон; // Mo. guyilaγčin.

G

GEDESTĒ I (Khot.) В.IOI; жирэмсэн: беременная, беременность; gedestē emegtē жирэмсэн эмэгтэй; gedestē bolox жирэмсэн болох; //Mo. ǰirMüsün.

GEDESTĒ II (TKha.) том тарган: жирный; tom gedestē xŭn том тарган хүн.

GEDZEGTĒ I (Khot.,Sar.,GKha.,El.) В.IOI; хүүхэн, авгай /эмэгтэй хүн/: девушка, женщина, замужняя женщина; ene āĕlĭn gedzegtē энэ айлын хүүхэн; axĭn gedzegtē ахын авгай..

GEDZEGTĒ II (TKha.,ÖKha.) урт, сунжмэл ус/тэй/: длинная коса; sāĕxan gedzegtē oxin сайхан урт устэй охин.

GEGĀN (Dar.) гэгээн: I. свет /дневной/; заря, рассвет; 2. светлый;gegān ôdôr гэгээн өдөр;gegă tasărax ûyed гэгээ тасрах үед; gegān tasalγā гэгээн тасалгаа; // Mo. gegen, gegegen.

GEXŪN (Öw.), KEGDŽŪN (El.) их зантай: высокомерный, надменный, кичливый; gexūn xŭxed šŭ их зантай,хэгжүүн хүүхэд шүү; kegdžūn gedždē их зантай гэж дээ.

GEYALBĀ (Sü.,Khe.) гялбаа: зарница; narnĭ geyalbāndă gilbax гялбаанд гялбах;tsaxilγān geyalbaw цахилгаан гялбаа; //Mo. gilbaγ-a.

GĒLGER (GKha.) В.IOI; хань, янаг:I. спутник жизни; gelger min ĕl ûnents̀ хань минь л үнэнч; 2. возлюблейный, милый; gelger mĭn sonsōts̀ янаг минь сонсооч.

GEMĔLGEX (GKha.) гэтэлгэх: избавлять, спасти; dzowŏloŋγōs gemelgex зовлонгоос гэтэлгэх; yalās gemĕlgex ялаас гэтэлгэх; // Mo. getülgekü.

GENTĒ (Dar.) гэнэт: вдруг;gentē sandăraw гэнэт сандрав; terūntē gentē tāraldax тэрүүнтэй гэнэт тааралдах; // Mo. gened-te.

GER I: GER MAX (El.,Sar.,Dar.) мах /хэсэглэж боосон/: связка кусков мяса; ger max bŏdž tawix хэсэг мах боож тавих; ger max amsūlax хэсэг мах амсуулах.

GER II (TKha.) гэр: юрта; gerē barix гэрээ барих; tawan xanată tom ger таван ханатай том гэр; // Mo. ger.

GERTŠĒS (Go.,El.,Ba.) хэрчээс: зарубка; надрез; gertšēs γarγax хэрчээс гаргах; gertšēsērĕn tāĕrax хэрчээсээр нь тайрах; // Mo. kerčiyesü.

GERTŠĬMEG (Sü.) B.IOI; хярамцаг: внутренности, завёрнутые в рубец; gertšĭmeg xĭdž xŏldŏx хярамцаг хийж хелдеех; gertšĭmeg idex хярамцаг идэх; // Mo. kirumčaγ.

GESEG (Go.,El.,Ba.) хэсэг: I. часть; geseg gesgērĕń awax хэсэг хэсгээр нь авах;2. кусок; geseg dāwū хэсэг даавуу; 3. группа; geseg xůn хэсэг хүн; 4. в сочет. некоторое время; geseg dzūr хэсэг зуур; // Mo. keseg.

GEŠŪ (Go.,Ba.) гишүүн: член; namĭn gešū xůn намын гишүүн хүн; ewlelĭn gešū эвлэлийн гишүүн; // Mo. gešigün.

GETĔ (Go.,Ba.,El.) хэт /гал асаах хэрэгсэл/ : огниво; getĕ tsoxix хэт цохих; getĕnĭ ūlă хэтний уул; // Mo. kete.

GETEWTŠ (El.) түрийвч: кошелёк, бумажник; getewtš^{i}tē mŏngŏ түрийвчтэй мөнгө; emegtē getewtš эмэгтэй түрийвч /НАЯ.I972/.

GETĒSĒ (Sar.,El.) ер, ерөөсөө, ердөө: обычно, вообще; getēsē bi dūlāgŭē ер би сонсоогүй; gētēsē ertĕken otšix bāĕdž ерөөсөө л эртхэн очих байж.

GETSEL (El.,Sar.,Dzaw.) B.IOI; чавганц: старуха; getsel xůnĭ dēl чавганц хүний дээл; manā getsel xotŏ yawaw манай чавганц хот явав.

GEWTEX (Go.,El.,Ba.) хэвтэх: ложиться, лежать; gewtedž amărax хэвтэж амрах; xadžūγārā gewtedž nom unšix хажуугаараа хэвтэж ном унших; // Mo. kebtekü.

G^{i}ATAD (Go.,Ba.,El.) хятад: китаец, китаянка, китайский; g^{i}atad xůn хятад хүн; g^{i}atad xel medexgŭē хятад хэл мэдэхгүй; // Mo. kitad.

GILĬX (Dun.) туух: подгонять, гнать; ůxĕrē gilĭx ůxĕrē gilĭx үхрээ туух /ШАХ.I96I/.

GINDA (Go.) гяндан: темница, тюрьма; // Mo. kindan.

GITSĒL (Go.,El.,Ba.) хичээл: занятие, урок; gitsēl dzāx хичээл заах; gitsēl unsix хичээл унших; gitsēlĭn dzawsarlagā хичээлийн завсарлагаа; // Mo. kičiyel.

GITSIR I (GKha.) хөгний уяа /гадаснаас уядаг хэсэг нь/: веревка с петлями для привязывания ягнят, козлят; getsirēsĕn цуах хөгний уяанаас нь уях.

GITSIR II (TKha.) нумны хоёр үзүүрийн мод: концы лука; yumandă utsir, numandă gitsir юманд учир нуманд гичир /ААЗ/; // Mo. gičir.

GĪDĀ/GĪDĒ (Go.,GKha.,Sar.,El.) гурилтай хоол: лапша; gĭdānĭ yuril xertsix гурилтай хоолны гурил хэрчих; gĭdē xĭdź idex гурилтай хоол хийж идэх.

GĪX I (TKha.,ŏKha.) Ж. II6; төрөх /хүндэтгэж/: рожать, рождаться /о человеке/; gĭx doxŏdź bāĕgā төрөх дөхөж байгаа; udaxgŭē gĭnĕ удахгүй төрнө.

GĪX II (TKha.) гийх, гэгээрэх, цэлмэх: рассветать, освещаться; ŭr gĭx гэгээ орох; tenger gĭx тэнгэр цэлмэх; // Mo. geyikü.

GĪTŚ (Go.,El.) зочин: гость; gĭtś urix зочин урих; olon gĭtś^{i}tē bāĕna олон зочинтой байна.

GŎBTŚ (Go.,Ba.,El.) хөвч: I. горный массив лес, тайга; ōĕ gŏbtsĭn ūlănūd ой хөвчийн уулнууд; 2.тетива/у лука/; numanĭ gŏbtsĭg tawix нумны хөвчийг тавих; // Mo. köbči.

GŎXŎN (Dzaw.) чөдрийн гогцоо: петля, треноги; gŏxŏnōsŏń tsagtălaw гогцооноос нь чагтлав; tsŏdŏrtŏ gŏxŏn yaryax чөдөрт гогцоо гаргах.

GŎLTŎRŎG (GKha.) халз: фронтальная полоса /напр. украшение/; gŏltŏrŏgtē ger халзтай гэр; gŏltŏrŏgtē yutal ŏmsŏx халзтай гутал өмсөх /ШАХ. I969/.

GŎMŎGXŎN (Sar.) гөмсхөн, мөчид: поверхностный, неглубокий, неосновательно, слегка; gŏmŏgxŏn ōĕlyotstō xŭn гөмсхөн ойлгоцтой хүн; gŏmŏgxŏn surtś bāĕyā гөмсхөн сурч байгаа; // Mo. gömisken.

GŎNDŽŌ (TKha.,ŏw.) В.I02; гичий: сука, самка /у хищных животных/; gŏndžōn gŏlŏg гичийн гөлөг; gŏndžō noxō гичий нохой.

GŎNGĪ (ŏKha., Khot.) малын чихсэн хошного: прямая кишка, начинённая мясом; xon^{i}nĭ gŏngĭ хонины чихсэн хошного /ШАХ.I98I/.

GŎNGŌ (TKha.,Bu.) том аяга: чаша, пиала; gŏngŏtē āĕrag том аягатай айраг.

GŎRŎX (Dg.) жаргах, цэнгэх: быть счастливым, блаженствовать, наслаждаться.

GŎRŎX I (Dg.) хулгайлах: эвф. воровать, красть, похищать; yum gŏrŏx юм хулгайлах.

GŎRŎX II (TKha.) цохих, зодох: бить, ударять, колотить, избивать; gŏrŏx durtă džāl зодох дуртай жаал; ŏdōsŏń gŏrŏd awax өөдөөс нь цохиод авах.

GÔRÔX III (TKha.) сүлжих: плести; sagsă gôrôx сагс сүлжих; ûsē gôrôx үсээ сүлжих.

GÔSIG/^{k}XÔŠIG (Go.,Ba.), GÔŠÛG (Dar.) R.I58; хөшиг: занавес, занавеска; gerĪn gôsig гэрийн хөшиг; tsoŋxônĪ gôšûg цонхны хөшиг; // Mo. kösige.

GÔTS (TKha.,Dzaw.,Ar.,Bu.) B.I02; хөц будаа: овсянко просо; gôts tšanax хөц будаа чанах; gôtstē xūrăγa idex хөц будаатай хуурга идэх.

GÔWDÔRŪ (Dar.) гүвдрүү: прыщик, пупырышек; biyēr gôwdôrū γarax биеэр гүвдрүү гарах; nūrērē gôwdôrūtē xûŋ нүүрээрээ гүвдрүүтэй хүн;// Mo. göbdürüü.

GÔWXŎ (Ü.) K.8; жижиг хайрцаг: ларчик; gôwxôd yumā xĪx жижиг хайрцагт юмаа хийх; gôwxônĪ tăglā жижиг хайрцагны таглаа.

GÔWŌ (Ar.,Ü.) K.I7; гүвээ: бугор, холмик; dawā gôwō даваа гүвээ; ter gôwōŋ dēr mal bāĕna тэр гүвээн дээр мал байна.

GŌ (Dar.) гүү: кобылица; gō barix гүү барих; gō sāx гүү саах; gōgē tawix гүүгээ тавих; // Mo. gegüü.

GŌMÔN (El.) маш их, олон: очень, весма, много; gōmôn xûlēlē маш их хүлээлээ; gōmôn bayan xûn šŭ маш их баян хүн шүү /НАЯ.I979/.

GÛDERXĔ (Dar.) бүдрэх: спотыкаться; gûdertš ...ах бүдэрч унах; tšulūndă gûderxĕ чулуунд бүдрэх; // Mo. büderkü.

GÛDĚS (Dar.) гэдэс: I. живот; 2. кишка; gûdĕs dotor ôwŏdôx гэдэс дотор өвдөх; enĕ xoγor noxōĕdō gûdĕs dotor xaγadž ôgôm энэ хоёр нохойд гэдэс дотор хаяж өгөв /ДАА.I967/.

GÛYEN (Bu.) B.I02; малын уруул дээр гарсан юм: сыпь, появившаяся на губах скотины; xonĭnĪ urūl - dēr gûyen γarax хонины уруул дээр юм гарах /СЬХ. I959/.

GÛLEM (Go.,El.) гөлөм: чепрак; širen gûlem ширэн гөлөм; gûlemnĪ šir гөлемний шир /АЗД.I978/; // Mo. gölim.

GÛLĔNDZĔ (Dzaw.,Bu.) гурилын гулууз мод: скалка, каталка для раскатывания теста; // Mo. γuluuja.

GÛN (TKha.), GŪ^{i}N (Dar.) хурц, тод: ярко, ясный, отчётливый; gū^{i}n ôŋgôtē torŏγo тод өнгөтэй торго; gū^{i}n nartă ôdôr хурц нартай өдөр.

GÛNTŠŪ (TKha.), GÛNŠŪ (GKha.) торго: вид шёлка; gûntšū terleg торгон тэрлэг; gûnšū dēltē gûndžidmā торгон дээлтэй Гүнжидмаа. /МАД/

GÛRWŪL (Sar.) гүрвэл: ящерица; xoniŋ gûrwūl хонин гүрвэл; γowĭd gûrwūl elbegtē говьд гүрвэл элбэгтэй; //Mo. gürbel.

GÛSEX (Go.,Ba.) хүсэх: желать, хотеть, стремиться; ûdzekĪg gûsex үзэхийг хүсэх; dzax^{i}n gûsex захиа хүсэх; // Mo. küsekü.

GŪTSGĔNĔ (ŎKha.,Go.,Dzaw.) хулгана: вид мыши; gŭtsgene ixtē γadzar хулгана ихтэй газар.

GŪTŠ/GŪTŠ XŪRGĘ (Ü.)T.9; хүргэн /айлд орж суусан/: зять живущай у родителей жены; manāĕ gŭtšĭ xŭrgę манай хүргэн.

GŪWDELDEX (ŎKha.,Min.) зодолдох; драться; xōrondō gŭwdeldex хоорондоо зодолдох;

GŪX (Min.), GŌXŎ (Dar.) гүйх: I. бежать, бегать; gūdž ŏngŏrŏx гүйж өнгөрөх; gūdž γarax гүйж гарах; 2. течь; xōlōĕγōr us gŏxŏ хоолойгоор ус гүйх; gŏxdŏ sāĕn гүйхдээ сайн; //Mo. güyükü, güyikü.

GŪXEN (Dar.) гүйхэн: неглубокий,мелкий; gūxen ustā гүйхэн устай; gūxen medlegtē xŭn гүйхэн мэдлэгтэй хүн; //Mo. güyiken.

GŪLŬ (DKha.,Dg.) хонхны таг: купол колокола; xētē gūlŭ хонхны хээтэй таг; xonxŏ damrīn gūlŭ хонх дамрын таг /ХБД./

GŪTSEX (Min.), GŌTSŌX (Dar.)гүйцэх: I. оканчиваться, завершаться; возмужать; mod gūtsex bolno мод гүйцэх болно; biyĕ gūtsex бие гүйцэх; 2. догонять, нагонять; gūtsedž otšix гүйцэж очих; tŭrūlĕdž gūtsex түрүүлж гүйцэх; gŏtsŏx dŏxŏw гүйцэх дөхөв; //Mo. güyičekü.

X

XADĀR (GKha.) хазаар: узда, уздечка; emēl xadārā awax эмээл хазаараа авах; xadār daran temūlex хазаар даран тэмүүлэх /ААЗ/; //Mo. qaǰaγar.

XADXAX/XASГAX (GKha.) хатгах: колоть, уколоть; пронзать; ŏrgŏs xadxax өргөс хатгах; tŏmŏr xasγax төмөр хатгах; //Mo. qatuqu.

XADŽ I (Ŏw.) бөгж: кольцо; mŏŋgŏŋ xadž dzūx мөнгөн бөгж зүүх; altan xadž алтан бөгж.

XADŽ II (TKha.) хээ угалз: I. орнамент ; dombonī xadž домбоны хээ угалз; auaγaǎnī xadž аяганы хээ; 2. каёмка; dēlīn xadž дээлийн эмжээр.

XADŽ III (TKha.) хаж урхи, хавх: ловушка,капкан; xadžindă orsoŋ dzēr хажинд орсон зээр; xadž tawix хавх тавих; //Mo. qaǰi.

XADŽ IV (TKha.), XADŽIN (Ü.) K.I9; хаж: металлический ободок, каёмка; mŏŋgŏn xadžin мөнгөн хаж; xadžin γarγax хаж гаргах; //Mo. qaǰi.

XADŽĀR I (Ba.) хажлага: кант, кайма; dēlīn xadžār дээлийн хажлага; torγoŋ xadžār торгон хажлага; //Mo. qaǰilγ-a.

XADŽĀR II (Dg.) R.I6I; хазаар: узда, уздечка; emēl xadžār awax эмээл хазаар авах; mŏŋgŏŋ xadžār мөнгөн хазаар; //Mo. qaǰaγar.

XADẔŪ (Ŭ.) K.I9; хажуу: I. бок , всторону; xadẔ̆ū tīšē xarax хажуу тийшээ харах; 2. боковой; xadẔ̆ū tal хажуу тал; //Mo. qaǰau. qaǰiγu.

XADZŪR (ŏw.) бахь, өрөлбө: клөщи, шипцы; tom xadzūr том бахь; xadzūrār xadās awax бахиар ха - даас авах.

XAG I (GKha.) хатсан газар: засохшая земля; xag γadzar mardzăt̄ā ус нь хатсан газар марзтай; xag γadzărīn šawar хатсан газрын шавар.

XAG II (TKha.) хаг, өнгөр: I.тонкий слой чего-л. на поверхности; xadnī xag хадны хаг; 2. перхоть; tolγōĕn xag толгойн хаг; sŭdnī xag шүдний хаг; // Mo. qaγ.

XAG III (TKha.) төллесен малын хальс: послед у животных; ŭnēnī xag unax үнээний хальс унах; malīn xag малын хальс.

XAGDZĂLAX (Dun.) ханзлах: распарывать; dēlīn oyōs xagdzălax дээлийн оёос ханзлах; γutlā xagdžălax гутлаа ханзлах /ШАХ.I96I/; // Mo. qanǰulaqu.

XAXAX I (TKha.) чихцэлдэх: от чихцэх: толкаться, тесниться; xaxadẔ̆ orox чихцэлдэж орох; olŏnō-rō̆ xaxan sūx олноороо чихцэлдэн суух.

XAXAX II (TKha.), ГАХАХ (Go.,Ba.), АХАХ-ГАХАХ (El.,Sar.) хахах: подавиться, поперхнуться; maxandă̆ γaxax маханд хахах; xōlondō̆ axax dŏxŏw хоолондоо хахах дехев; // Mo. qaqaqu.

XAXARĂX I (Dar.) бодох: вычислить, вычислять; tōtsō̆ xaxarăx тооцоо бодох; daxin xaxarăx дахин бодох /ШАХ.I972/.

XAXARĂX II (TKha.,ŏKha.) хатуурах, муудах:перекисать становиться крепким /об отстоявшихся на - литках/; āĕrag xaxarăx айраг хатуурах; xaxarsan amtă̆ γarax хатуурч муудсан амт гарах.

XAYAGLAX (ŏKha.,DKha.)Ltунирхах, уцаарлах: ломаться, заставлять упрашивать себя; tŝi bitgī xayaglād bāĕ чи битгий тунирхаад бай;2. раздражаться, сердиться; xayaglax ayăt̄ā уцаарлах янзтай.

XALĂNXŬ (DKha.), XALXĀ (Min.,El.) халгай: крапива; xalănxŭ ixtē халгай ихтэй; xalxāγār tŭlex халгайгаар түлэх; xalxāndă̆ tŭlew халгайнд түлэв; // Mo. qalaγai.

XALĀDZĂ (GKha.) немрег, халаад: накидка, халат; xalādză̆ nŏmŏrŏx немрег немрех; gerīn xalādză̆ гэрийн халаад.

XALĀWĂR: XALĀWĂR MOD (GKha.) B.II9; наамал: приклеенный,наклеенный; склеенный; xalāwar mod наамал мод; xalāwăr bandzăă наамал банз; // Mo. naγamal.

XALBAГA I (GKha.) тоононы хуруу: спицы в дымоходной раме; xalbaγań xuγarăx тоононы хуруу нь хугарах.

XALBAGA II (TKha.), XAWALAG (Ü.) K.20; XAŠIG (Ö1.) халбага: I. ложка; džidžig xawalag жижиг халбага; tsāěnī xawalag цайны халбага; 2. блесна /у удочки/; dzaγasnī degēnī xawalag загасны дэгээний халбага: xašig aw халбага ав; // Mo. qalbaγa.

XALBAG (Sü.) B.II9; тэмээний шүд: передние зубы верблюда; dorwon xalbagtā ată дервен шүдтэй ат; xalbagīn ûdzex шүдий нь үзэх.

XALDZĂDĀĚ (Khö.) дорго: барсук; xaldzădāě maxtšĭn am^{i}tan дорго махчин амьтан; xaldzădāě ūlandă amdardag дорго ууланд амьдардаг /ШАХ.I972/.

XALXĂ I (Ö1.) хацар: щека, щёки; tom xalxătā xûxed том хацартай хүүхэд; sāěrătsan xalxă сайртсан хацар; // Mo. qačar.

XALXĂ II (TKha.), ALXĂ (El.), ГALXĂ (Go.,Ba.) халх, БНМАУ-ын үндсэн хүн амын нэр: халха, халхасец alxă xûn халх хүн; alxă mongγol халх монгол; // Mo. qalq-a.

XALXĂ III (TKha.) I. шүхэр: зонт, зонтик; narnī xalxă нарны халх; borōnī xalxă бороony халх; 2. халхлах хэрэгсэл: щит, прикрытие, заслон, ширма; talbăēn xalxă талбайн хаалт; // Mo. qalq-a.

XAL^{i}ĀR I (Ŏw.) наамал мод: фанера; xal^{i}ārar sūts barix наамал модоор сууц барих /ШАХ.I969/.

XAL^{i}ĀR II (TKha.,ŎKha.,DKha.), XĀL^{i}ĀR (El.), халиар: бот. черемша; xal^{i}ār ix urγaw халиар их ургав; xāl^{i}artā xōl amtătā халиартай хоол амттай; // Mo. qaliyar.

XALIM I (Dar.) тогооны халив, таг: крышка /котла/; toγōnī xaliw tawĭx тогооны таг тавих; sawnī xalim савны таг /ШАХ.I980/.

XALIM II (TKha.,ŎKha.,DKha.) халим загас: кит; xalim maš tom dzaγas халим маш том загас; xalim max ixtē халим мах ихтэй; // Mo. qalimu.

XALIM III (TKha.,ŎKha.) арьстай өвчигдсөн өөх: "сорочье мясо" слой мирового покрова на небрежно снятой коже ; : nexīnī xalim нэхийний халим; xalim ŏwtšix халим өвчих; // Mo. qalim.

XALIM IV (TKha.) хальсан ус, халиа: наледь, вода, выступившая поверх льда; xalim us ixtē bāěx хальсан ус ихтэй байх; mŏsŏn dēgûr xalim gûĭx мөсөн дээгүүр хальсан ус гүйх.

XALIR (Min.) хялар: косой; xalir nûdtē хялар нүдтэй; xalir xarax хялар харах; // Mo. kilar.

XALIW I (TKha.), XĂLŪ (Dar.) халив /эрэг чангалагч/: отвёртка; xaliwār ereg tšaŋγalax халиваар эрэг чангалах; tom xalū том халив.

XALIW II (TKha.), XALIM (Bu.,Dar,) таг, таглаа: крышка; toγōnī xaliw тогооны таг; awdar xalimlax авдар таглах; // Mo. qalib.

XĄLŪ (Ü.) K.I9; халуун: I. жара, зной; ůdīn xalų̄ үдийн халуун; 2. температура; xalų̄ xůėten халуун хүйтэн; xalų̄tă̄ bāěnă халуунтай байна; 3. жаркий, знойный, горячий; xalų̄ ȯdȯr халуун өдөр; // Mo. qalaγun.

XALŪRAN (Ü.) K.I9; халуурах: быть в жару, иметь повышенную температуру, температурить; biye xalų̄raп бие халуурах; xůxed xalų̄raп хүүхэд халуурах; // Mo. qalaγuraqu.

XALŲ̄TŠIN (Ü.) K.I9; халууцах: страдать от жары, чувствовать жару; bi xalų̄tšidž bāěna би халууцаж байна; γaldă̆ xalų̄tšin bī галд халууцах бий; // Mo. qalaγučaqu.

XĄLŪ (Dar.,Ü.) K.I9; халиу: выдра; xą̀lū dzaxtă̄ pol^{i}tō халиу захтай пальто; xą̀lū ůs халиу үс; // Mo. qaliγu.

XALŪDAX I (GKha.) B.I20; хуурах; хайрах: жарить; поджаривать; bōw xalūdax бин хайрах; max xalūdax мах хуурах.

XALŪDAX II (TKha.) хэт халах: I. слишком нагреваться, греться; 2. чувствовать жару; ȯlgī́n xalūdax елгий нь халуудах; naranda̋ xet xalūdax наранд хэт халах; // Mo. qalaγudaqu.

XAM/XAM TEREG(DKha.,Ü.) сүйх тэрэг: карета; xam teregnī duγuē сүйх тэрэгний дугуй; xam tereg xȯtlȯx сүйх тэрэг хетлөх.

XAMAR (Ü.) **K.I9**; хавар: I. весна; **xamar** bollō хавар боллоо; **xamar** boltol xůlē хавар болтол хүлээ; 2. весной; bid **xamar** irsen бид хавар ирсэн; // Mo. qabur.

XAMĀ (Ö1.) хаана: где куда; **xamā** bāěna хаана байна; **xamā** irex we? хаана ирэх вэ?; // Mo. qamiγa.

XAMDŽĀR (Sü.,Dar.), **XANDŽĀR** (Ü.) хантааз: жилет, безрукавка; **xară̆** torγon **xamdžārīg** xȯ **xaranxůē** sȯnȱr šaglād oyoson yum хар торгон хантаазыг харанхуй шөнөөр шаглаад оёсон юм; **xandžār** oyox хантааз оёх. /МАД/.

XAMXAG (GKha.) хамхуул:(Corispermum L.)бот.перекати-поле;**xamxag** xīsne хамхуул хийснэ; **xamxag** ixtē vadzar хамхуул ихтэй газар; // Mo. qamaquul.

XAMNILAG (TKha.) Вл.364; хамжлага: дворовый; крепостной; **xamnilag** ardă̆ хамжлага ард; xamnilagīn adzen хамжлагын эзэн /Влад.XX3/; // Mo. qamǰilγa.

XAN I (TKha.) Вл.35I; хаан: царь, монарх; **xan** širē хаан ширээ; bogdȯ̆ xan богд хаан; // Mo. qaγan, qan.

XAN II (Dg.) K.I62; хана: решётчатая стенка юрты; burγasan **xan** бургасан хана;tawan **xantă̄** ger таван ханатай гэр; // Mo. qan-a.

XANĂĒ: XANĂĒ BAGTŠĂ (DKha.,Ü.) ханын нүд:клетки, решётки в стенке юрты; xanăēn bagtšă ùdex ханын нүд үдэх; xanăēn bagtšad xawtšūlax ханын нүдэнд хавчуулах; /S.M.I964.T.IV.29/.

XANDĂгĀ (Min.) хандгай: лось, сохатый; xandăγā uramdax хандгай урамдах; xandăγā buγīn arⁱsār towtšilon xīsen хандгай бугын арьсаар товчлон хийсэн /SM. I975. II.55/; // Mo. qandaγai.

XANDIW (TKha.) нэмэр: прибавка, добавка, содействие; придача, вклад; yamar xandiw orūlax we? ямар нэмэр оруулах вэ?; ix xandiw boldog их нэмэр болдог; // Mo. nemeri.

XANDŽĂĒN (Se.) чоно /цээрлэсэн нэр/: волк /эвф/; xandžăēn xōx чоно хөөх.

XANDZĂ I (Bu.) зуух: печь, печка; xalūn xandză халуун зуух; tòmòr xandză төмөр зуух.

XANDZĂ II (TKha.,ŏKha.,DKha.).ханз: лежанка, нары.

XANгĀ (Min.) хангай: хангай; xanγā γoẃ xosolson хангай говь хосолсон; òwòr xaŋγān modnōs awtšī өвөр хангайн модноос авч /S.Mu.Il.I975.55/; // Mo. qangγai.

XĂNTSĪ (Dg.,Ü.) K.I9; XANTSĀ (Dar.), XANTSŪ (Khot,) XANTSŪĪ (El.) ханцуй: рукав; dēlīn xăntsī дээлийн ханцуй; bogino xantsā̆ богино ханцуй; xantsūtā̆ dēl ханцуйтай дээл; // Mo. qanču.

XARĂГĂN (ŏKha.) Вл.332; харгана: бот. карагана; qarăγăn ixtē γadzar харгана ихтэй газар; òrgòstē qarăγăn ергестэй харгана; // Mo. qarγan-a.

XARĂГANAГĂ (ŏw.) B.I20; тогооны угаалтуур:связка из прутьев /для мойки котла/; toγōnī xaraγanaγă awax тогооны угаалтуур авах; xarăγanaγār uγāx угаалтууpаар угаах.

XARAMDŽĬ (TKha.) үнэ /хүндэтгэл/:цена /почтит/; xaramdžĬn xarax үний нь харах; xaramdžĬn xir tusax үнэ нь хэр тусах, xaramdžĬ ògòx үнэ өгөх.

XARĂŊXĀ (Dar.)харанхуй: тёмный; xarăŋxā̆ šònò yawax харанхуй шене явах; xarăŋxā̆ bolox харанхуй болох; // Mo. qarangqui.

XARĀ I (ŏw.) оймсны эмжээр /гутлын түрийнээс дээш гарсан хэсэг/: кайма чулок над голенищах сапог; xarāndă alxaŋ xē oyŏx оймсны эмжээрт алхан хээ оёх; xarāg yaŋdză bùrīn torγōr ònòldž oyŏdog оймсны эмжээр түрийг янз бүрийн торгоор өнгөлж оёдог /ШАХ.I969/.

XARĀ II (TKha.) нүдний хараа: зрение; xarāγā xamγālax хараагаа хамгаалах; nùdnī xarā mūdā̆x нүдний хараа муудах; // Mo. qaraγ-a.

XARĀ III (TKha.) савны амсрын дэрэвгэр хэсэг: края сосуда; dòmbonī xarā домбоны хараа; xòxūrīn xarā хөхүүрийн хараа.

XARĀ IV (TKha.) бичиг данс: регистр, ведомость, список, счёт; bitšig xarā бичиг хараа; danas xarā данс хараа; // Mo. xar-a.

XARĀ V (TKha.) харгаа: причина; yǔnī xarā wē юуны харгаа вэ?; xǔšten bāěsnī xarāγār хүйтэн байсны харгаагаар; // Mo. qaraγ-a.

XARĀ VI (TKha.) харалдаа, ана мана: примерно, одинаковный; ter xoyor xarā barā bāěna тэр хоёр ана мана байна; xarā barāndā bāěx харалдаа байх.

XÅRGĪ (Dg.) K.I62; нарийн зам, харгуй: путь, дорога; xårgī dzam харгуй зам; xargīγār yawax нарийн замаар явах; // Mo. qarγui.

XARMĀ I (GKha.) уут, хүүдий /ханын толгойноос өлгөдөг/: мешок, прицепляемый к головке стены; ǔnīg xanandă bāěγā xarmāndă xī үүнийг хананд байгаа уутанд хий; xanandă xarmā ǒlgǒx: хананд уут өлгөх /ШАХ.I984/.

XARMĀ II (ǒKha.,DKha.) хармаа: карман; tsamtsănī xarmā цамцны хармаа; xarmāndă tǔlxǔr xīx хармаанд түлхүүр хийх; // Mo. qarmaγ-a.

XARŪL (Ǔ.) K.I9; харуул: I. караул, дозор, стража охрана; xarūl manā харуул манаа; 2. рубанок; xarūlār xarūldax харуулаар харуулдах; // Mo. qaraγul.

XARŲ̄LAX (Ǔ.) K.2I; хариулах: I. отвечать; sāěn xarūlax сайн хариулах; 2. пасти; xoń xarūlax хонь хариулах; 3. возвращать, отдавать обратно; atšīg xorūlax ачийг хариулах; 4. возвращать, отправлять домой; gertěń xarūlax гэрт нь хариулах; 5. сдавать; mǒngǒ xarūlax мөнгө хариулах; // Mo. qari - γulqu.

XARŲ̄LDAN (Ǔ.) K.I9; харуулдах: I. строгать рубанком; xarūlār mod xarūldan харуулаар мод харуулдах; 2. ожидать, поджидать с нетерпением; axīg irěne gedž xarūldan ахыг ирнэ гэж харуулдах; // Mo. qaruγuldaqu, qaraγuldaqu.

XARTŪR/XARTŌR (Dg.) R.I62; туурай: копыто; xoninī xartūr хонины туруу; morinī xartōr морины туурай.

XÅRŪ (Dg.) R.I62; мөр: следы; buγīn xårū бугын мөр; dzērīn xårū зээрийн мөр.

XARŪWTS̄ (GKha.) B.I20; XAW^{i}ĀS̆AG (Dar.) эмээлийн дэвс: подушка для седла; xarūwts̄ xēlědž oyǒw дэвс хээлж оёв; džidžigxen xaw^{i}āšagtā gǒlǒm жижигхэн дэвстэй гөлөм /ШАХ.I972/.

XASĂ I (GKha.) тулганы цагираг: кольцо тагана; tulγanī xasă тулганы цагираг; xētē xasă хээтэй цагираг.

XASĂ II (TKha.) цэцэгт ургамал, хаш: бот. тубероза; xasă tsetsegtě urγamal хаш цэцэгт ургамал; xasă urγamal elbegtē хаш ургамал элбэгтэй; // Mo. qas.

XASĂ III (TKha.) гуяны дотор хэсэг: внутренняя сторона бедра; //Mo. qasa.

XASĂ IY (TKha.) хас тэмдэг: I. свастика; xaš̆ă temdeg хас тэмдэг; 2. печать; xasă tamγatā moŕ хас тамгатай морь; //Mo. qas.

XAŠ̄Ā (TKha.,DKha.,ÖKha.), AŠ̄Ā (Go.,El.,Ba.,Dg.) хашаа: забор, изгородь, ограда; xaš̆ā dzasadž selbex хашаа засаж сэлбэх; ašā barix хашаа барих; //Mo. qasiya.

XAŠ̄UR (Ba.) тулганы хашлага: перегородки тагана; xašūrtā tulăγa хашлагатай тулга.

XATXŪR I: XATXŪR TŌNO (GKha.) нэг төрлийн тоонo: круг верхнего отверстия юрты; xatxūr tōnŏtō āĕl хатгуур тоонотой айл.

XATXŪR II (TKha.), ГATXŪR (Go.), ATГŪR (El.) хатгуур: I. подсвечник; lānī xatxūr лааны хатгуур; 2. шпилька; ûsnī γatxūr үсний хатгуур; // Mo.qataγur,qataquγur.

XATXŪR III: XATXŪR DZŪ (TKha.,GKha.) хатгуур зүү /сүлбээр/: булавка; xatxūrār xatγax хатгуур зүүгээр хатгах; xelxētē xatxūr хэлхээтэй хатгуур зүү.

XÂTMŪR (DKha.,Ü.) галын хайч: щипцы для угля; xâtmūrār γal dzasax галын хайчаар гал засах; xâtmūrār xawtšix галын хайчаар хавчих /S.Mu.I964.IV/.

XATŠIWTŠ́/ATSAWTŠ́ (Go.,El.), XATAWTŠĂ (Dg.) хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты; gerīn xatšiwtš́ гэрийн хатавч; atsawtšą̄ оңγōĕlγox хатавчаа онгойлгох; //Mo.qatabči.

XAWXĀSLAX (Ō1.) таглах: закупоривать, затыкать, закрывать; toγōγō xawxāslax тогоогоо таглах; sawā xawxāslād tawix савaа таглаад тавих.

XAWXŪRDŽĂ (Min.) үнсний хутгуур: мешалка /для золы/; xawxūrdžār xutxax үнсний хутгууpаар хутгах; xawxūrdžār ûnĕs awax үнсний хутгууpаар үнс авах; /S.Mu.I975.II/.

XÂWIRAG (Dg.) R.I62; хавирга: I. ребро; xonĭnī xawirag хонины хавирга; xawirăgār xatγax хавиргаар хаггах; 2. рёберный; xawirăgan sară хавирган сар; //Mo.qabirγ-a.

XAW^{i}ŠĀ (El.) том хайч: большие ножницы; xaw^{i}šāγār xoń xirγax том хайчаар хонь хяргах.

XAWSAX I (GKha.,Dg.) хавдах: отекать, опухать; xôl xawsax хөл хавдах; nûd xawsād bāĕnă нүд хавдаад байна /ШАХ.I984/; // Mo. qabudaqu.

XAWSAX II (TKha.) хавсран дэлдэх: бить, ударять; tsan xawsax цан дэлдэх; bombor xawsax бөмбөр дэлдэх.

XAWSAX III/XAWSĀDAX (TKha.) хамжих, хамсах: делать что-л совместно; приходить на помощь; объеди-

няться, прилагать свои усилия к усилиям других принимать участие ; adžilā xawsadź xĭx ажлаа хамжих хийх; xawsādadź yawăx хамжиж явах.

XAWTAS/XATAS (GKha.), ГAWTĂS/AWTĂS (El.,Go., Khö.), XAWTĂS (Dg.) хавтас; I. седельные лавки; өmēlĭn xawtăs эмээлийн хавтас: 2. папка; tsāsăn γawtas цаасан хавтас; 3. створка двери; xālγanĭ awtăs хаалганы хавтас; // Mo. qabtasu.

XAWTŠIG I (Khot.) шүүгээ /орны дээд, доод талд шахаж тавьдаг/: шкафчик /столик с выдвижными ящичками с обоих сторон кровати/; xawtšig dotor xĭw шүүгээ дотор хийв; ornĭ xŏldŏx xawtšig орны хөл дэх шүүгээ.

XAWTŠIG II (TKha.), ГAWTŠIG (Ba.), AWTŠIG (El., Sar.) хавчиг: сплюснутый с боков, узкий; γawtšig tasalγā хавчиг тасалгаа; abtšig tolγōētō хавчиг толгойтой; // Mo. qabčig.

XAWTŠŪLГA (GKha.) хөөрөгний даалин: чехол для табакерки; xawtšūlγandă xŏrŏg xĭdeg даалинд хөөрөг хийдэг; xē γarγan oyŏson xawtšūlγa хээ гарган оёсон даалин. /ШАХ.1975/.

XĀLAG (Ü.) K.20; хаалга: ворота, дверь; xašānĭ xālag хашааны хаалга; gerĭn xālag гэрийн хаалга; yawγan xālag явган хаалга; // Mo. qaγalγ-a.

XĀLГAX (Min.) хайлуулах, хайлгах: расплавлять плавить; xalxĭn darxan xālγadź xĭsen халхын дархан хайлган хийсэн /S.Mu.1975.II.57/; altă xālγadź xolix алт хайлуулж холих; // Mo.qayilγaqu.

XĀLXA (Ü.) K.20: хайлах; I. плавиться, расплавляться; растапливаться; tŏmŏr xālxa төмөр хайлах; 2. таять; tsas xālxă цас хайлах; 3. уст. почтит к плакать; ūĕlădź xālxa уйлж хайлах; // Mo. qayilqu.

XĀLMAL (Ü.) K.20; хайлмал: I. расплавленный; xālmal mitāl хайлмал металл; 2. растворённый; xālmal bodis хайлмал бодис; // Mo. qayilumal.

XĂR (Ü.,Min.) K.20; хайр: любовь; xăr xiśgĭg xŭrtēn sūlγadag хайр хишгийг хүртээн суулгадаг /S.Mu.1975.II.57/; xăr setgel хайр сэтгэл; xăr durlalĭn tuxă хайр дурлалын тухай; // Mo. qayir-a.

XĂRIXĂ (Ü.) K.20; хайрах: I. жарить, поджаривать; xūšūr xărixă хүүшүүр хайрах; 2. прижигать; xalūn tŏmŏrŏr xārixă халуун төмрөөр хайрах; 3. обжигать; xŭētendĕ xatsărā xărixă хүйтэнд хацраа хайрах; // Mo. qayariqu.

XĀR^{i}TĂ (Ü.) K.20; хайртай: любимый, дорогой; xār^{i}tă nŏxŏr mĭn хайртай нөхөр минь; ex orondō xār^{i}tă эх орондоо хайртай; // Mo. qayiratai.

XĂRLA (Min.) хайрла: пожалуйста, соизвольте; ovūn uxānĭ mĭn delgerūlĕdź xārla овуун ухааны минь дэлгэрүүлж хайрла /S.Mu.1975.II.62/; // Mo. qayirla.

XĀRTSAG (Ü.) K.20; хайрцаг: ящик, коробка, сундучок, ларец; modon xārtsag модон хайрцаг; xārtsagtā tăixer хайрцагтай чихэр; // Mo. qayirčaγ.

XĀTŠ (Ü.) K.20; хайч: I. ножницы; ūĕlnī xātš үйлний хайч; tom xātš том хайч; 2. щипцы; γalīn xātš галын хайч; // Mo. qayiči.

XĀĔ (Dzaw.), XĀĔLDĀ (Dar.,El.,Sar.) эргэлзсэн утгатай аялга үг: междометие, выражающи сомнение, недоумения ; xāĕ, yūl boldō мэдэхгүй, юу л бол доо; xāĕ, yaγād ter bilē? мэдэхгүй, яагаад тэр бил-лээ; xāĕldā irēgūĕl bāĕna яасан юм болдоо, ирээгүй л байна /ШАХ.I979/.

XĀĔDAG I (Ar.,El.) хажлага: кант, кайма; dēlīn xāĕdag оуŏх дээлийн хажлага оёх; xāĕdag dzŭsex хажлага зүсэх /НАЯ.I969/.

XĀĔDAG II (TKha.,ŎKha.) хөрвөөр саадаг мал: самка животных дояшаяся без подпускания детеныша; xāĕdag ŭnē хайдаг үнээ; xāĕdag yamā хайдаг ямаа; // Mo. qayidaγ.

XĀĔDAG III (TKha.) зуйрган, зулгуйч: вкрадчивый, льстивый; xāĕdag xŭn зуйрган зулгуйч хүн; yāsan xāĕdag er wē яасан зулгуйч эр вэ?.

XĀĔDĀ (GKha.) ай даа, зөвшөөрч таашаасан аялга үг: междометие, выражающее согласие, удовлетворение; xāĕdā sāĕn bāĕna ай даа сайн байна; xāĕdā xū mińай даа хүү минь.

XĀĔRMAL (Go.,Dzaw.) дугуй боов: пряник, кондитерские изделия /круглые/;xāĕrmal xīx боов хийх; xāĕrmal xāĕraw дугуй боов хайрав;.

XĘ (Ü.) K.20; хэн: кто?; xę irē we? хэн ирээ вэ?; xę yawaw хэн явав; //Mo. ken.

XEDGEN (Ü.) K.20; хэдгэнэ: шмель; xedgen xatγax хэдгэнэ хатгах; ŭxer xedgen үхэр хэдгэнэ;// Mo. kedegen-e.

XEDREG I (TKha.) хэдрэг /нэхий элдэг шүдтэй модон хэрэгсэл/: скребок для выделки кожи; modon xedreg модон хэдрэг; // Mo. kederge.

XEDREG II (TKha.) хэдрэг оосор: чересседельник; xedreg ōsŏr tāĕlax хэдрэг оосор тайлах; xedreg цуā хэдрэг уяа.

XEDŽĀLAN (Ü.) K.20; IXDZĀLAN (Dg.) R.I64; хязаалан: четырёхгодовалый /о животных/; xedžālan ŭrē хязаалан үрээ; ixdzālan er xoń хязаалан эр хонь; // Mo. kiǰalang, kiǰaγalang.

XEDŽĒ (Ü.) K.20; хэзээ: когда; xedžē irew хэзээ ирэв?;xedžētš martaxgŭī хэзээ ч мартахгүй; //Mo. keǰiy-e.

XEDŽGĀR (Ü.) K.20; хязгаар: граница,предел, рубеж, край; džŭn xedžγār зүүн хязгаар; xedžγār nutăgīn xŭn хязгаар нутгийн хүн; // Mo. kiǰaγar.

XEDŽIM (Dar.) сарлагийн савга: ячья шерсть; sarlagīn xedžim xāĕtšĭlax сарлагийн савга хайчлах; ȯtgȯn xedžimtē sarlag өтгөн савгатай сарлаг /ШАХ., I980/.

XEẊŪN (Sar.) хэгжүүн: спесивый,надменный; xexŭn dzantā kŭn хэгжүүн зантай хүн; xexŭn xŭxed хэгжүүн хүүхэд /СБХ.I962/; // Mo. kegǰigün.

XELXĒ I: XELXĒ TŌNO (GKha.) В.I20; уньтайгаа үргэлж тооно: вид тона /круг верхнего отверстия юрты/; не отделяющегося от жердей; xelxē tōnotō ger хэлхээ тоонотой гэр; // Mo. toγono.

XELXĒ II (TKha.) хэлхээс, холбоос: связка контакт; xelxēń tasăгax хэлхээ нь тасрах; xelxē suwăd хэлхээ сувд; // Mo. kelkiy-e.

XELTĔGĪ I (Ba.) жижиг сүх: маленький топор, топорик; iŝgŭē xeltĕgī ишгүй жижиг сүх; xeltĕgīgēr mod džidžiglex сүхээр мод жижиглэх.

XELTĔGĪ II (TKha.) хэлтгий, хазгай, тэгш биш; I. покривившийся набок покосившийся,кривой,косой; 2. криво, боком; xeltĕgī dzaxtā хэлтгий захтай; xeltĕgī tawix хазгай тавих; // Mo. keltegei.

XELTSĔX (Ü.,El.) К.20; хэлэлцэх: I. разговаривать, обсуждать, разбирать; dzȯwlȯdž xeltsex зөвлөж хэлэлцэх; 2. обсуждаемый, подлежащий обсуждению; xeltsex asūdal хэлэлцэх асуудал; // Mo. kelelčekü.

XENXĔDEG I: XENXĔDEG AWDAR (Ar.) В.I20; урдаасаа онгойдог авдар: сундук / открывающийся спереди/.

XENXĔDEG II (TKha.), XENXELDEG (El.) цээжний емне хэсэг: передняя часть груди; xēr γartšĭ xenxĕdeg tsēdzē yaran dzogsōd хээр гарч хэнхэлдэг цээжээ яран зогсоод/MAY/; // Mo. kengküdeg.

XERGELDŽ (Ar.) жижиг хулгана: мышка; endĕ xergeldž ixtē энд жижиг хулгана ихтэй.

XERĒ I (Ŏw.) хөшигний оосор: шнур для зана - вески; xerēnēsĕń цуах оосорноос нь уях; xȯšgȯndŏ xerē xĭx хөшгөнд оосор хийх.

XERĒ II (TKha.) хэсэг жүжигчид /энд тэнд явж тоглох/: группа артистов, выступающих на гастролях, гастрольная группа; džŭdžigtsĭdīn xerē жүжигчдийн хэсэг.

XERĒ III (TKha.) хэрээ: ворон; xerē ulān xȯšūtā хэрээ улаан хошуутай;xerē γalūg dūr^{i}ādž xȯlŏ xȯldŏx хэрээ галуу дуурайж хөлөө хөлдөөх /АЗД.I978/; // Mo. keriy-e.

XERWĒ (Dar.) дээлийн эмжээр: кайма,обшивка /у дели/; dēlīn xerwē oyox дээлийн эмжээр оёх.

XETEWTŠ (TKha.,ŎKha.) I. түрийвч: кошелёк; xetewtšĭtē mȯngŏ awax түрийвчтэй мөнгө авах; 2. жижиг уут: мешочек; xetewtšĭd xĭx жижиг уутанд хийх /ШАХ.I96I/.

XETĒSĒ (Go.,Dzaw.,Sar.,El.) В.I20; ер нь, угаасаа: с самого начала, вообще; bi xetēsē xotĭn xůn би ер нь хотын хүн; xetēsēl ötšixŏń džŏw угаасаа очих нь зөв;

XETSEL (Go.,El.) чавганц: разг. старуха; manā̆ xetsel xelsen манай чавганц хэлсэн; āělĭn xetsel айлын чавганц.

XETSŪ (TKha.), GETSŪ (Go.,Ba.) хэцүү: прям. и перен. трудный, затруднительный, тяжёлый, тяжкий; tūxad γaxā̆ neg xetsů tōloxod od neg getsů туухад гахай нэг хэцүү,тоолоход од нэг хэцүү/АЗД.I978/; // Mo. kečegü.

XETSŮREX I (Ur.) загнах: ругать, кричать; dzůggŭē xůxĕdĭg xetsůrex зүггүй хүүхдийг загнах;

XETSŮREX II (TKha.) хэцүүрэх, хаширлах: проявлять осторожность; xetsůrexĕń dzŏw хэцүүрэх нь зөв; xetsůrex xůn šů хаширлах хүн шүү; // Mo. kečegürekü.

XEWEL (Go.,Ba.) хэвлэл: пресса,печать; xewel awax хэвлэл авах; toγtŏmol xewel тогтмол хэвлэл; // Mo. keblel.

XEWĒ (Dar.) хомоол: лошадиный кал; xŏx xewē owōlox хөх хомоол овоолох; xūrā̆ē xewē tŭx хуурай хомоол түүх /СБХ.I962/.

XĒR I: XĒRĪN AMⁱTAN (Se.,ÖKha.,El.) В.I20; чоно: табу.волк;xērīn amⁱtan agnax чоно агнах; xērĭn amⁱtan xelentstē чоно хилэнцтэй амьтан/НАЯ.I979/;

XĒR II (TKha.,ÖKha.,DKha.), XĒREW (Dar.) хээр: открытое поле,степь;xēr tald xeltsedž ögnŏ xetĕ xutγā suγaldž ögnŏ хээр талд хэлцэж өгнө, хэт хутгаа сугалж өгнө /АЗД.I978/;// Mo. keger-e.

XĒR III (TKha.,ÖKha.,DKha.) адууны зүс: гнедой /о масти лошади/; xēr morⁱŏ unax хээр морио унах; xēr unaγa хээр унага; // Mo. keger.

XⁱADAXĂ I (Dar.) нисэх: летать; šuwū xⁱadaxă шувуу нисэх; xⁱadaxă met dŭlex нисэх мэт дүүлэх /СБХ.I962/.

XⁱADAXĂ II (TKha.) алах: убивать, истреблять, уничтожать; amⁱtnĭg xⁱadaxă амьтныг алах; tarwaγa xⁱaddag хүн gesen тарвага алдаг хүн гэсэн; // Mo. alaqu.

XⁱALГANAN: XⁱALГANAN TSAWⁱDAR (Sü.) цавьдар: игреневая /о масти лошади/; xⁱalγanan tsawⁱdar dāγa цавьдар даага; xⁱalγanan tsawⁱdar morⁱtŏē хүн цавьдар морьтой хүн.

XⁱAR (GKha.), XĂR (Dg.) R.I62; ŠIRA (Ba.) хяр: I. обруч /луки седла/; emēlĭn xăr эмээлийн хяр; 2. гребень /возвышенности/; ūlĭn šira уулын хяр; // Mo. kir-a.

XⁱĀDZ (TKha.,ÖKha.) лам дээлийн эмжээр: обшивка по краям дэли для лам;ŏrgŏn xⁱādztă̆ lam dēl өргөн эмжээртэй лам дээл.

XIDŽГĀR (TKha.), ŠIDZГĀR (Ba.), XEDŽGĀR (Ü.) хязгаар: край предел; xidžγār nutag хязгаар нутаг; dzax šidzγār зах хязгаар; // Mo. kijaγar.

XIGDĚS (Go.,El.) өөдөс: лоскутки, обрывки; dāwūnī xigděs γarax даавууны өөдөс гарах /ШАХ.I979/.

XIL I (Gkha.,El.), XĪL (DKha.) кило /хүнд хөнгөний хэмжээ/: килограмм; neg xil max нэг кило мах; xoyŏr xīl γulir хоёр кило гурил.

XIL II (TKha.) нутаг газрын зааг: граница, рубеж; xil x^{i}adzγār хил хязгаар; xilīn teŋger tselmeg bāěγāsā хилийн тэнгэр цэлмэг байгаасай;

XIL III (TKha.) утсан хөгжмийн нум: смычок; xūrīn xil хуурын нум; xūtšĭrīn xil хуучрын нум.

XILAR (GKha.), ŠILAR (Ba.) хялар: косой; xilar nůdtē хялар нүдтэй; x^{i}alγana ixedwel dzud bolxo xilar ixedwel soxor bolno хялгана ихэдвэл зуд болно хялар ихэдвэл сохор болно/АЗД.I978/;

XILEN I (Öl.) цамц: рубаха, рубашка, сорочка; xileŋgē uγāx цамцаа угаах; xilen ömsöx цамц өмсөх /ШАХ.I976/.

XILEN II (TKha.) хилэн: вельвет; xilen ömŏd хилэн өмд; xūren xilen хүрэн хилэн; // Mo. kiling.

XINGAR (TKha.,ÖKha.,DKha.) хянгар: сечка; xiŋγarār nexī xusax хянгараар нэхий хусах; // Mo. kingγar.

XIRA (GKha.), KIMAR (El.), ŠIRAM (Ba.) хярам: напиток из кипячённой воды и молоко tsegē šingen dzūělīn idē цэгээ, хярам зэрэг шингэн зүйлийн идээ; // Mo. kiram-a.

XIRĒDĚX (Dar.) хөрөөдөх: пилить; mod xirēděx мод хөрөөдөх; ūnīg xirēd үүнийг хөрөөд; // Mo. kirügedekü.

XIRŌ (Dar.), ŠŌRŌ (Ba.) хөрөө: пила; xirōnī ir хөрөөний ир; šōrōndŏ γar xīx хөрөөнд гар хийх; // Mo. kirüge.

XITSŪ: XITSŪ NERTĚ (El.), AM^{i}DĀ (TKha.) ижил нэртэй хүмүүс өөс өөсөө нэрлэх, аминдай одно фамилец,тёзка; xitsū nerted xelex аминдайд хэлэх.

XITŠIKENĚ (Khot.,El.) гичгэнэ: бот. лапчатка гусиная; kitšikenĕ uxax гичгэнэ ухах; kitšikenīn ůndes гичгэнийн үндэс; // Mo. gičegin-e.

XĪTSĚLEX I (TKha.,ÖKha.) худал үг : ложь, враньё, неправда; dzā, tši bitgī xītsĕlēd bāĕ за, чи биттий худлаа хэлээд бай /ШАХ.I979/.

XĪTSĚLEX II (TKha.), XĀĚRAX (El.) цай хийцлэх: заправлять чай; tsāĕ xāĕrax цай хийцлэх.

XODĂ (Dar.) үргэлж: всегда, постоянно; xodă dūγaraw үргэлж дуугарав; xodă xodă inēx үргэлж инээх.

XODŌD I (Bu.) В.I2I; бууцалгасан цагааны хөөс: пена /кипячёного тарака, кумыса/; tsaγānī xodōd цагааны хөөс; xodōd xamăd awax цагааны хөөс хамж авах.

XODŌD II (TKha.) ходоод:анат. желу́док; **xodōd mūtad xōl togtoxgŭē, tolγŏē mūtad nom togtoxgŭē** ходоод муутад хоол тогтохгүй,толгой муутад ном тогтохгүй/АЗД.I978/; // Mo. **qoduγadu.**

XOX^{i}DOG I (Ŏw.,El.,Sar.) адсага, хохьдог: невыделанная кожа; **ůsĭn xātšildž xox^{i}dog bolγox** үсий нь хайчилж адсага болгох; **xox^{i}dog dewsex** адсага дэвсэх.

XOX^{i}DOG II (TKha.) амиа хичээх /зан/: себялюбие; эгоизм; **dzan gedž xox^{i}dog šŭ зан гэж** хохьдог шүү; **xox^{i}dog dzantā** хохирур муу зантай.

XOXŪR (Dar.,Khot.) хуурай мод: сухое дерево; **xoxūr mod tŭx** хуурай мод түүх; **xoxūr mod tůlex** хуурай мод түлэх /ШАХ.I979/.

XOYUL (Ů.) К.2I; хоёул: вдвоём, оба, обе; **xoyul dūlax** хоёул дуулах; // Mo. **qoyaγula.**

XOLBŌ I (GKha.) тоононы даага: перекладина рамы для верхнего отверстия юрты, радиальные спицы тона; **tōnĭn xolbō budax** тоонын даага будах; **xolbōń xuγarax** даага нь хугарах.

XOLBŌ II (TKha.) холбоос /юмыг хооронд нь холбосон зүйл/: родство связь, союз; **ax dŭgĭn xolbō** ах дүүгийн холбоо;**xolbō barix** холбоо барих; // Mo. qolbuγ-a.

XOLBŌLDŽIN: XOLBŌLDŽIN TOWTŠ (Sar.) В.I2I; дээлийн зэрэгцээ товч: ряд пуговиц /дэли/; **xolbōldžĭn towtš xadax** зэрэгцээ товч **хадах.**

XOLŎN (Ŏl.) В.I2I; чагт: застёжка треноги; **tšŏdrĭn alγanda xolŏn xĭx** чөдрийн алганд **чагт хийх.**

XOM/XOMĪN AR^{i}XI (Sar.)В.I2I;нөөц арчлах:водка в запаса; **xom xurāx** нөөц хураах; **xomĭn arĭxĭg wārandă** хадăгалах нөөцөлсөн архийг ваарандц хадгалах.

XOMĂXĂ (Dar.) хотойх: гнутся; **nurūń xomăxă** нуруу нь хотойх; **ńewerĕń xomăxă** дээвэр нь хотойх; // Mo. qotoyiqu.

XOMBŎGŎ I (Ar.) жижиг богц: дорожная перемётная сумочка; **xombŏγōr yum γaŋdzaγălax** жижиг богцоор юм ганзагалах; **xombŏγŏd xĭx** богцонд хийх.

XOMBŎGŎ II (TKha.) шир, хөмөн, уутан сав: сума /из кожи/; **xombŏγŏtō atšā** том ууттай ачаа; **atšānĭ tom xombŏγŏ** ачааны том ууттай; // Mo. qombuγ-a.

XOMBON: XOMBON ŌNO (GKha.) В.I2I; хоёр настай оно: двухгодовалый дзерен; **xombon aŋnax** оно агнах.

XOMBŌ I (GKha.) дөш: наковальня; **darăxnĭ xombō** дархны дөш; **alăx xombō** алх дөш.

XOMBŌ II (Go.) хуруувч: напёрсток; **xombō xĭdž yum oyŏx** хуруувч хийж юм оёх; **xombō šig džidžig** хуруувч шиг жижиг /ШАХ.I969/.

XOMBŌ III (TKha.) хомбого сав: посуда, сосуд; **xombŏtō sŭ** жижиг савтай сүү;**modon xombō** модон бортого; // Mo. qombuγ-a.

XOMXŌL (Min.) хомоол: лошадиный кал; arγal xomxōl аргал хомрол; xatăsan xomxōl хатсан хомоол; // Mo. qomul.

XOMSŎROX (Sar.) B.I2I; XOMŎSDOX (El.) багасах: сокращаться, уменьшаться; γuril xomsŏrox гүрил багасах; xōl xomŏsdox хоол багасах.

XONDŎ (Go.,El.) тохигүй бууц: стоянка; xondondŏ āĕl būxgŭē тохигүй бууцанд айл буухгүй.

XONDOTŠOG (Ü.) K.2I; хондлой: круп /лошади/; morinī xondotšag морины хондлой.

XONGĬLŎGŎ (GKha.) усны том модон хувин: бадья; xongĭlŏγŏ dŭren том хувин дүүрэн ус.

XONXŎRŪDAS (TKha.,ŎKha.,DKha.) будааны хаягдал: отбросы крупы; šar budā xonxŏrūdas ixtē шар будаа хог ихтэй; xonxŏrūdas xōlŏēņdŏ nāldax будааны хаягдал хоолойнд наалдах.

XONOG: XONOG BADĀ (DKha.,Ü.) шар будаа: пшено; xonog badānī xonxŏrūdas шар будааны хонхруудас; xonŏg badā tšanax шар будаа чанах /SM. I964.IV/; // Mo. budaγ-a.

XONŠĀR (Ōl.) хамар: нос; xonšārā dūγarγadź ŭrgex хамраа дүүгаргаж үргэх; tom xonšārtā том хамартай.

XONTŠĀR (Dar.) хамрын үзүүр: кончик носа; xontšārā xarax хамрын үзүүрээ харах; xontšārūń tso - xix хамрын үзүүр рүү нь цохих.

XORГAN (Ōl.), XOROG (Ŭ.) K.I2; хорго, өөхөн тос: животный жир, масло; xuwintā xorγan хувинтай тос; bŏwnī xorog боовны хорго; // Mo. qorγo.

XORIM (Dar.), XŎRIM (Ŭ.) K.2I; хурим: I. свадьба; xorim xĭx хурим хийх; xŏrim nāĕr хурим найр; 2. уст. пир. пиршество, празднество, dūtā tenger xurgŭē tsūtā xŭxen xŏrimgŭē дуутай тэнгэр хургүй, цуутай хүүхэн хуримгүй /AAЗ/;

XORMĀ (Ŭ.) K.2I; XORMŌ (Min.) хормой: I.подол, пола /одежды/; xormāγā šūx хормойгоо шүүх; dēlĭn xormō дээлийн хормой; 2. подножие, подошва /горы/; ūlĭn xormā уулын хормой; // Mo. qormai.

XORMAXTŠ (Ŭ.) K.2I; хормогч: фартук; xormoxtš ŏmŏsŏx хормогч емсех; xormoxtš džŭx хормогч зүүх; // Mo. qormuγči.

XORMŌLŲX (Ŭ.) K.2I; хормойлох: класть что-л; в подол, нести в подоле; arγal xormōlux аргал хормойлох; xormŏIdź awax хормойлж авах; // Mo. qormoyilaqu.

XORTOK (Go.,Dzaw.) гортиг: I. циркуль; xortŏkōr dzurax гортигоор зурах; tŏmŏr xortok төмөр гортиг; 2. круг, черта; xortok tatax гортиг татах; γadzar dēr xortok tat газар дээр гортиг тат; // Mo. γortiγ.

XOS I (Bu.) B.I22; тавиур: подставка; полка; xos dēr yum tawix тавиур дээр юм тавих; gerĭn xos гэрийн тавиур.

XOS II (Sar.) хошмог: отделка одежды;/в виде полосок и орнаментов/ dēlīn xos oyox дээлийн хошмог оёх; xos tawix хошмог тавих; //Mo. qosimaγ.

XOS III (TKha.) хос, хоёр: пара; xos γutal хос гутал; xos moŕ хос морь; xos xosōrō yawax хос хосоороо явах; //Mo. qoos.

XOS IV (TKha.) хос гэдэс: двенадцатиперстная кишка /у мелкого скота/; malīn xos малын хос гэдэс; xosĭn tsewerlex хосы нь цэвэрлэх; //Mo. qos.

XOSГŪR (Dzaw.) хогийн сав: урна для мусора; xosγūrtă хог хīw хогийн саванд хог хийв.

XOSĬГŎ I (Bu.) В.I22; модон цорго: керамическое горлышко /сосуда/; xosĭγōr us γōdziw модон цорго ус гоожив; rašānī xošiγo рашаань модон цорго.

XOSIГŎ II (Khot.) модон хурз:деревянная лопатка; xosiγōr tsas tsewerlex модон хурзээр цас цэвэрлэх.

XOSIГŎ III (Ar.) үнсний хутгуур: мешалка для золы; xosiγōr ünĕs awax үнсний хутгууураар үнс авах; xosiγōr xog arilγax үнсний хутгууураар үнс арилгах.

XOSĬГŎ IV (Ar.), XOSŎG (Dar.) малтуур: скребок; xosĭγōr būts maltax малтууураар бууц малтах; xošog aw малтуур ав.

XOŠ (ŎKha.) хос: пара; xoš γutal хос гутал; xoš morĭtăē yaw хос морьтой яв; //Mo. qoos.

XOŠGIN (GKha.), XŎGTŠIN (DKha.) хөгшин: старый, престарелый; xošgin xŭn хөгшин хүн; xŏgtšin moŕ цуах хөгшин морь уяж /ШАХ.I984/; //Mo.kögšin.

XOŠGŎRŎX (Ar.) хашгирах: кричать; xŭxed xošgirow хүүхэд хашгирав; xošgirŏx sonŏsdox хашгирах сонсдох; //Mo. qašgiraqu.

XOŠNOГO: XOŠNOГO DŽONГŌ (Ar.) малын гэдэс: внутренности /скота/; xošnoγo džonγō arilγax малын гэдэс арилгах.

XOTŎR (Dzaw.) суурь: гурт, табун,отара;xotŏr adū xarŭlax суурь адуу харуулах.

XOTSŎR (Sar.) тачирхан: скудный; xotsŏr urγamal тачирхан ургамал; xotsŏr ŭstē тачирхан үстэй /ШАХ.I969/.

XOWDO I (Sar.) хайрцаг: ящик для монет /копилка/; xowdŏndŏ butarxăē mŏŋgŏ tsuglūlaw хайрцаганд бутархай мөнгө цуглуулав.

XOWDŎ II (TKha.) хүжийн сав: удлинённая лодкообразная курительница; xowdondŏ xŭdž̌ ūgix ховдонд хүж уугих; xŭdžĬn xowdŏ хүжийн сав; //Mo. qobdu.

XOWDO III (TKha.) мушгисан ноос /хэсэг/:скрученная, сучёная шерсть; xowdŏ unγas хэсэг мушгиа ноос.

XOWOL I (GKha.) үнсний хутгуур: мешалка /для золы/; xowolōr ûnĕs awax үнсний хутгуураар үнс авах; xowol tosox үнсний хутгуур тооох /ШАХ.I984/.

XOWOL II (TKha.) ховол, ховолгоно (Actae 1): бот. воронец.

XOWOL III (TKha.) нарийн говил хонхор: узкая лощина; modondŏ xowol үarүax модонд говил гаргах; xowŏlōr үarax нарийн говилоор гарах; xowol xotoүor говил хонхор.

XOWTŠ I (GKha.) В.I22; бахь: плоскогубцы; клещи; bûgdīg awtš bûxnīg bûtēgtš xowtš xar бүгдийг авч бүхнийг бүтээгч бахь /ААЗ/.

XOWTŠ II (TKha.) ховч: сплетник, ябедник; xoltš moŕ yawax tusmā xowtš xûn yarix tusmā холч морь явах тусмаа ховч хүн ярих тусмаа/АЗД.I978/;

XŌГŪR (Min.) хойгуур: позади; xōүūrā ŏngŏrsŏnīg xōllūlădž... хойгуураа енгерснийг хооллуулж... /ААЗ/; xōүūr үarax хойгуур гарах; // Mo. qoyiүur.

XŌXŪDZ I (TKha.,GKha.) сэнжтэй паалантай сав /саахуу хэлбэртэй/ : эмалированная посуда с ушками; sūtē xōxūdz сүүтэй сэнжтэй сав.

XŌXŪDZ II (Dun.) сэнжтэй аяга: кружка; ayanī xōxūdz аяны сэнжтэй аяга.

XŌLBŎĒ (Dun.,El.) хонь барьж авахад хэлэх үг: слово, произносимое напевно при поимке овец; xōlbŏē xōlbŏē gedž xon^{i}ō barin xolbow хоолбой хоолбой гэж хонио барин холбов /ШАХ.I984/.

XŌLŎWTŠŎ (DKha.,Ü.) дээлийн зах: ворот, воротник у дели; xōlŏwtšō towtšĭlox захаа /хоолойгоо/ товчлох; xōlŏwtšŏ oyox дээлийн зах оёх; // Mo.ǰaq-a.

XŌLŌTŌ (Min.) хоолойтой: I.имеющий горло;2. с голосом, голосистый; xōnōsŏn dарădž bar^{i}daү xonүor sāxan xōlōtō хойноос нь дарж барьдаг хонгор сайхан хоолойтой /S.Mu.I975.II/;// Mo.qoүulai tai.

XŌMRĬ (Min.) хоймор: почётная сторона юрты ; xōmrĭntăn awdărĭn amĭg sŏxŏdž ûdžwel хоймрын тань авдрын амыг сохеж үзвэл.../S.Mu.I975.II.56/; // Mo. qoүimor-un.

XŌRDĂX (Dar.) хуурдах: играть на хуре; molor erdenĭn tolүŏētō morin xōrār xōrdăx bolŏdž молор эрдэнийн толгойтой морин хуураар хуурдах болж... // Mo. quүurdaqu.

XŌSǪ (Khö.) хоосон: пустой, порожний; baridž bāĕwtš dzūd xōsǫ, barăēdž bāĕwtš dzereglē xōsǫ baxirtš bāĕwtš tsūrăē xōsǫ барьж байвч зүүд хоосон, барайж байвч зэрэглээ хоосон, бахирч байвч цуурай хоосон; // Mo. qoүusun.

XŌŠŌ (Min.) хойшоо: I. к северу; 2. назад; xōšō xarax хойшоо харах.

XŌTŌĔ (DKha.) боодой: ошейник /из шнура, верёвки/; teregnĭ xōtŏĕ тэрэгний боодой; // Mo. boүudai.

XŌWON I (ŏw.) саахуу: чайник; xōwondŏ tsāĕ ūdlax саахуунд цай уудлах; xōwon ertĕnĭ saw саахуу эртний сав /СБХ.I958/.

XŌWON II (TKha.) нүүрс ноцоох сав: жаровня; sirmen xōwon ширмэн хоовон; tsaxilγān xōwon цажилгаан хоовон; // Mo. qobong.

XŌĔ (Min.) хонь: овца; xurγan xōĕn nōsōr хурган хонины ноосоор /S.Mu.I975.II.55/; // Mo. qoni.

XȮDȮRȮX (Khot.,Öl.) нөмрөх: накидывать на себя, надевать, покрываться; dēl xȮdȮrȮx дээл нөмрөх; xȮndžil xȮdȮrȮx хөнжил нөмрөх.

XȮDŪR: XȮDŪR BADĀ (DKha.,Ü.) чангаамал: крупа /вид крупы/; xȮdūr badā idex чангаамал идэх; xȮdūr badātā tsāĕ чангаамалтай цай.

XȮGLȮWTŠ (Sü.) B.I22; хом: потник, войлок; xȮglȮwtš xīx хом хийх; xȮglȮwtš oyŏw хом оёв.

XȮGŎDŽ (Ü.) K.22; хөгц: плесень; xȮgŏdž unertex хөгц үнэртэх; xȮgŏdžitē ārūl хөгцтэй ааруул; // Mo. kögjü.

XȮGȮLDZȮRGȮNȮ (Min.) тагтаа: голубь; xȮgȮldzȮrgȮnȮ nisex тагтаа нисэх.

XȮGŠIN I: XȮGŠIN BŌW (Go.) бин, хуймаг, хайрсан боов: блины,вид лепёшки; xȮgšin bōw idex хайрсан боов идэх; xȮgšin bōw xāĕrax хуймаг хайрах.

XȮGŠIN II (TKha.), GȮŠGIN (GKha.), GȮXSIN (Dg.) хөгшин: старый, престарелый; xȮgšin xün ōrīgō dzalū bolson šig sanana хөгшин хүн өөрийгөө залуу болсон шиг санана /Д.Н/; // Mo. kögšin.

XȮGŠIRȮX I (Sar.) B.I22; гурван настай төмөө: трёх годовалый верблюд; xȮgširȮx er temē гурван настай эр төмөө; xȮgširȮx atšāndă surγax гурван настай төмөө ачаанд сургах /ШАХ.I979/.

XȮGŠIRȮX II (TKha.) өтлөх, насжих: стареть, стариться; xȮgširȮx dȮxȮdź nas nambań togtŏdžē хөгшрөх дөхөж нас намба нь тогтжээ/АЗД.I978/; // Mo.kögsirkü.

XȮXXĔ (GKha.), KȮX (El.), GȮXXŎ (Go.,Ba.), GȮX (Dg.), KEX (Min.) хөх: синий, голубой; xȮxxĕ ȯngȮ хөх өнгө; kȮx tarlan xīd kȮk lūsa ȯrgȮnȮm bi хөх тарлан хийд хөх луусаа өргөнө би /S.Mu.I975.II.65/; gȮxxŏ ȯngȮtē хөх өнгөтэй.

XȮXȮL (Go.,Dzaw.) гөхөл: I. чёлка; xūxĕdīn xȮxȮl хүүхдийн гөхөл /эвэр/; 2. хохол; morinī xȮxȮl морины гөхөл /согсоо/ /ШАХ.I972/; // Mo. kökül.

XȮLDŪS (Go.), XŪDES (El.) малын хөлдүү баас: замёрзший навоз; xūrēnī bańdă nar xȮldūsār dzodoldodź хүрээний банди нар малын хөлдүү баасаар зодолдож... /ШАХ.I967/.

XȮLĬMŎG (Khot.) хоормог : хормог /род кефира/; xȮlĭmŏg ūw хоормог үүв; xȮlĭmog bolox хоормог болох; // Mo. qoγurmaγ.

XȮLȮWTŠ (Ar.) хөлсөвч: потник, воилок /под седло/; emēlīn xȮlȮwtš эмээлийн хөлсөвч; xȮlȮwtš toxom хөлсөвч тохом; // Mo. kölüsübči.

XȮLTĒ (Min.), KȮL (El.) хөлтэй: с ногами; ix xůtś dȯrwȯn xȯltē их хүч дөрвөн хөлтэй /S.Mu. I975.II.57/; // Mo. kȫl-tei.

XȮM (Sü.), KŮM (El.) В.I22; шир /үсий нь хайчилсан арьс/: сыромятная кожа; ůxĕrīn xȯm үхрийн шир; kůmȯn dewesger ширэн дэвсгэр.

XȮMLŮR (Sar.) хөмөлдрөг: нагрудный ремень /у лошади/; emēlīn xȯmlůr эмээлийн хөмөлдрөг.

XȮMȮR (Go.) В.I22; хөөрхийлөх, өхөөрдөх утгатай аялга үг: междометие, выражающее ласку;ē xȯmȯr gedždē yasan xȫrxȯn xů we? хөөрхий гэж дээ, яасан хөөрхөн хүү вэ? /НАЯ.I984/.

XȮMŮL (TKha.), XŮMĚL/XŮMŮL (GKha.), KȮMȮL (El.) хөмөл, хөмүүл: лук монгольский; xůmeltē ārtsă хөмөлтэй аарц; xůmůl tůdž xatāw хөмөл түүж хатаав; үowīn kȯmȯl говийн хөмүүл; // Mo. kömüli.

XȮNDŽIN (Dar.) хөнжил: одеяло; xȯndžin dāwū хөнжил даавуу; xȯndžin nȯmȫrȯx хөнжил нөмрөх; // Mo. könǰile.

XȮNGŌ I (Dar.) ширээр хийсэн том ширэн сав, уут: кожаный мешок; xudžirin xȯngȫ хужрын сав; xȯngȫndȫ idē xīx том ширэн савд идээ хийх.

XȮNGȫ II/XȮNGĪ (Dar.) зайтай, багтаамжтай: обширный, просторный; имеющий свободное место, пространство; tom gedegeń xȯngīl gesen ůg том гэдэг нь хөнгий л /зайтай/ гэсэн үг.

XȮRĬ (Ů.) K.2I; XOŔ (Ȫw.) хорь: I. двадцать; xȯr(ĭ) ortšim хорь орчим; xoŕ xůrex хорь хүрэх; 2. племя хори; xȯr(ĭ) buriad хори буриад; // Mo. qori.

XȮŠMȮL (Dun.) хөвөнтэй: ватный; xȯšmȯl dēl xīw хөвөнтэй дээл хийв; xȯšmȯl xȯndžiI хөвөнтэй хөнжил /СБХ.I96I/.

XȮŠȮGLȮX (Sar.), GȮŠIGLȮX (Go.,El.) В.I22; хэрчих: нарезать; maxă xȯšȯglȯx мах хэрчих; talxă gȯšiglȯx талх хэрчих.

XȮTSȮNXĚREX (Dar.) уурлах: гневаться; utsārlan xȯtsȯnxĕrex уцаарлан уурлах.

XȮTSȮRȮX (Dar.) загнах: ругать, кричать; xȯtsȯrȯx durtā kůn загнах дуртай хүн; āšildž xȯ - tsȯrxȯd yāxaw аашилж загнаад яахав.

XȮW (Ů.) K.22; хувь: I. часть, порция; xoүor xȯw хоёр хувь; 2. доля. пай; tšinī xȯw чиний хувь; 3. экземпляр, тираж; olon xȯw олон хувь;4. процент; үurabnī neg xȯw гуравны нэг хувь; 5. судьба, участь; xȯw dzayā хувь заяа; xȯw dzox^{i}ȯl хувь зохиол; // Mo. qubi.

XȮWXȮ (Sar.) аргалын хайрцаг; ящик для кизяка; xȯwxȯd arγal xī̆x аргалын хайрцагт аргал хийх; xȯwxȯtē arγal дөрвөлжтэй аргал.

XȮWŪN (Ü.) хувин: ведро; xȯwūn dūren sūgē melteldzūlen хувин дүүрэн сүүгээ мэлтэлзүүлэн; // Mo. quwing.

XȮWȮR (Go.) гурилын гулууз: скалка, каталка для раскатывания теста; xȯwȯrȯr eldex гулуузаар элдэх; xȯwȯr mod гулууз мод.

XȮWŎSXAL (Ü.) K.22; хувьсгал: революция; arădīn xȯwŏsxal ардын хувьсгал; xȯwŏsxaltă ulăs хувьсгалт улс; // Mo. qubisqal.

XȮWSŎ (DKha.) уушиг: лёгкое, лёгкие; malīn xȯwsŏ малын уушиг; xȯwsŏ šig ulān уушиг шиг улаан.

XŌGŎN/GŪRGĪ (Dun.,El.) хурга барихад хэлэх үг: слово, произносимое при поимке ягнят; xōgŏn xōgŏn gesen dū sonosdow хөөгнө хөөгнө гэсэн хүүхдийн дуу сонсдов /ШАХ.I96?/.

XŌXȮD (Dar.) хүүхэд: дети, ребята, дитя; xōxȯd dūlaldaw хүүхэд дуулалдав; xōxȯd ūĕlax хүүхэд үйлах; // Mo. kükede.

XŌRTSŎG (Go.,El.) баярлах, хэл хөөр болох: радоваться; ted ixĕl xōrtsȯg bolow тэд их л хөөр баяр болов; xȯl xōrteȯgtē bāĕx хэл хөөртэй байх;

XŌRŪLEG (GKha.), XŌRTSEG (Go.) цагаа, буцалгаа: кипячёный тарак, кипячёный кумыс; toγō nerĕsnī

xōrūleg тогоо нэрсний цагаа; xōrtseg butsalγax цагаа буцалгах.

XŌS (Dar.) хүйс: анат. пупок; xūxdīn xōs хүүхдийн хүйс; xōsērĕn yalγax хүйсээр нь ялгах; // Mo. küyisü.

XŌ^{i}Š (Ü.) K.22; хойш: I. на север, к северу; 2. назад; xō^{i}šŏ yawax хойшоо явах; xō^{i}š sūx хойш суух; 3. после; ūnēs xō^{i}š үүнээс хойш; 4. союз, раз, разве что коли; tši otšixōs xō^{i}š чи очихоос хойш; // Mo. qoyisi, qoyi(na)γsi.

XŌ^{i}T (Ü.) K.22; хойт; I. северный; xō^{i}t dzūg хойт зүг; 2. задний; xō^{i}t būreg хойт бүүрэг; 3. следующий, будущий, второй; xō^{i}t džil хойт жил; xō^{i}t etseg хойт эцэг; // Mo. qoyidu.

XUĀRLAX (Sar.) B.I22; хуарагнах: располагаться в казарме, располагаться; bāĕrandā xuārlan tsuglaw байрандаа хуарагнан цуглав; bāĕrlan xuārlax байрлан хуарагнах; // Mo. quwarangnaqu.

XUDXAX (GKha.), GŪTXAX (Go.,Ba.), UTGAX (El.) хутгах: мешать, перемешивать, смешивать; xolidž xudxax хольж хутгах; xōl γudxax хоол хутгах; šanaγār utγax шанагаар хутгах; // Mo. qutqaqu.

XULDAX I (Ü.) худалдах: торговать, продавать; barā xuldăx бараа худалдах; xuldan awax tšadwar худалдан авах чадвар; // Mo. qudaldaqu.

XULDAX II (GKha.) B.I23; боох, ороох: завязывать, обвязывать, обвёртывать, упаковывать, бинтовать; xeseg xesĕgēr xuldax хэсэг хэсгээр боох; tsāsandă xuldax цаасанд боох.

XULDAX III (TKha.) 1. өнгөлөх: придавать блеск, полировать; šalā xuldax шалаа өнгөлөх; 2. бүрхэх: покрывать, обивать; širēgē xuldax ширээгээ бүтээх; // Mo. xuldaqu.

XULGĀTŠ (Min.) хулгайч: вор; карманиции; xulgātšīg barix хулгайчийг барих; ūrgа bar^{i}san xulgātsīg barin bālgadź уурга барьсан хулгайчийг ажулгүй байлгаж.../S.Mu.I975.II.62/; // Mo.qulaγaγiči.

XUMAN/XULMAN (Khot.) B.I23; хулгар: корноухий; xuman tšixtē хулгар чихтэй; xulman tšixtē xoń хулгар чихтэй хонь; // Mo. quluγar.

XUMBAGA (GKha.) хумбагар аяга: чашка, пиала; круглая; xūxĕdīn xumbaγa хүүхдийн хумбагар аяга; modon xumbaγa модон хумбага; // Mo. aγaγ-a.

XUMĬ I (Se.) нэг төрлийн будаа: один вид из крупы.

XUMĬ II (TKha.) боо, эмхлэ, боох, эмхлэх: обвязывать, завязывать, завязать; yumā xumi юмаа эмхэлж, бөөгнүүлж; bušūxan xumi бушуухан боо; // Mo. qumi.

XUNDZĂ I (Go.,Dzaw.,Sar.) том араг: крупная корзина /для сбора кизяка/; xundzār arγal tŭdeg том аргаар аргал түүдэг; xundzătā nowšĭ том арагтай новш /ШАХ.I976/.

XUNDZĂ II/XUNDZĂTŠIN (GKha.) B.I23; наймаачин: торговец, коммерсант, купец; ene dzaxīn xundzătšin энэ захын наймаачин; xundzătšin xŭn наймаачин хүн.

XUNDZĂ III (El.) цагаан модон хайрцаг: деревянный ящик; xundzăndă nōs xĭdź tawiw модон хайрцаг гандж ноос хийж тавив. xundză tsāĕ хайрцаг цай.

XUNGASŪ (El.) нялуун, хайртай: любимый, вирадчивость, слащаваеть; terĕ xŭnĭ xunγasū gedegeń тэр хүний нялуун гэдэг нь.

XUN^{i}ĀS (TKha.), ALĂGANĪ XUN^{i}ĀS (Sar.) алганы зураас, хээ: линия ладони; alăγanĭ xun^{i}āsandă ŏrgŏe orox алганы зураас руу өргөс орох.

XUN^{k}XĒL (Go.,Ba.), XŬNKĒL (Khot.,El.,Sar.) хүнхээл: бот. лук песчаный; xun^{k}xēl tŭx xŭnkel xōlondŏ xĭx хүнхээл хоолонд хийх; // Mo. küngkel.

XUNTŪ (GKha.) B.I23; захидлын дугтуй: конверт; xuntūtā dzaxidal ŏgŏw дугтуйтай захидал өгөв /АЗД. I978/; xuntū awax дугтуй авах.

XURĂGAN I XURGANLŪ (TKha.,GKha.) ус, айргийн ган: чан, кадка бочка; xurăγan lūγār us awax усны гангаар ус авах; ăĕrăgĭn xurăγan lū айргийн ган.

XURĂGAN II (Ōl.) хуруу: I. палец; γarĭn xurγan гарын хуруу; 2. спицы; tōnŏnĭ xurăγan тоононы хуруу; // Mo. quruγu.

XURĀГŪL (Sü.) хүйдэс: мёрэлый помёт /скота/; ȯwȯldžȯndȯ̆ xurāγūl owōlox өвөлжөөнд хүйдэс овоолох; xȯldū̆ xarāγūl хөлдүү хүйдэс /ШАХ.I977/.

XURDĂ (Min.), XU̯RŪ̯D (Ü.) K.23; XURŪS (Khö.) хурууд: хурут, спрессованный творог; xurdă idex хурууд идэх; sū̆gēr xu̯rū̯d xĭx сүүгээр хурууд хийх; xu̯rū̯d xatāw хурууд хатаав; //Mo. qurud.

XURГĪN (Öw.) үеийн: ровесник; nasār minĭ xurγĭn xün насаар миний үеийн хүн;xurγĭn xümüs үеийн хүмүүс /СБХ.I96I/.

XURIГĂN I (Dar.) хурга: ягнёнок; xoń xuriγălaw хонь хургалав; xuriγăn xar^{i}ūlax хурга хариулах; //Mo. quraγ-a.

XURIГĂN II (Dar.), XU̯RU̯ (Ü.) K.23; хуруу: I. палец; tom xuriγăn эрхий хуруу; džidžig xuriγăn чигчий хуруу;2. спицы; tōnonĭ xu̯ru̯ тоононы хуруу; 3. бельмо; nüdendē xu̯ru̯tā̆ xün нүдэндээ хуруутай /үүлтэй/ хүн; 4. пальцеобразный; xu̯ru̯ šil хуруу шил; //Mo. quruγu.

XURMAŠ́ (Min.) навтас: лохмоться, лоскуты; esgĭ xurmaš эсгий навтас; xurmaš dzū̆dž xĭx навтас зүйж хийх;/S.Mu.I976.II.53/;

XURŪLГĂ (Dar.) эмжээр: кайма, обшивка по краям бортов, рукавов шубы и т.п.; dēlĭn xurūlγa дээлийн эмжээр; xoyar xurūlγatā̆ dēl хоёр эмжээртэй дээл.

XURWIS (Dar.), XIRWAS (El.) хярвас: запах горелой шерсти, ткани, гарь; xurwis ünertex хярвас үнэртэх; tolγō̆ xurwislax толгой хярваслах; xirwastā̆ šȯl хярвастай шел /ШАХ.I962/; // Mo. kirbasu.

XUSГAX (Khe.) хутгах, холих: мешать, перемешивать, смешивать; xōl xusγax хоол хутгах; xol^{i}dž xusγax хольж хутгах /НАЯ.I984/.

XUTS I (Ba.) хул аяга: большая деревянная пиала для кумыса; xutstā̆ ā̆ĕrag хултай айраг; xuts ayă̆gār ūx хул аягаар уух.

XUTS II (TKha.), ГUTS (Go.,Ba.), UTSA(El.) агтлаагүй эр хонь: баран-производитель; xuts tawix хуц тавих; xutsā yalγax хуцаа ялгах; //Mo. quča.

XUWIŠIGSĂX (Ur.,Khot.) донгодох: куковать, /о кукушке/; ōĕd xȯxō̆ xuwišigsăx ойд хөхөө донгодох; //Mo. dongγudaqu.

XUWTAS (Min.,El.), ГUWTSAS (Go.,Ba.), UWTSAS (El.) хувцас: одежда; adžĭlĭn xuwtas ажлын хувцас; xuwtasā ȯmȯ̆sȯx хувцаа өмсөх; //Mo. qubčasu.

XŪ I (Go.), XŪTĀRĀ (El.,Sar.) бүгд, цөм;,бүрмөсөн: все; xū yawax бүгд явах; xū minĭ nom цөм миний ном; xūγārā irew бүгд ирэв.

XŪ II (Sü.,Bu.) домбо шиг сав: кувшинообразный сосуд; xū sawandă tsāĕ ūdlaw домбон саванд цай уудлав; xūtā̆ sū̆ домбон савтай сүү /ШАХ.I976/.

XŪ III (Min.) хуй: смерч, вихрь; **xůtštē xū** хүчтэй хуй; **xū sal^{i}xi xurdan tūrā** хуй салхи хурдан туурай /S.Mu.I975.II.64/; //Mo. qui.

XŪLIN (GKha.) сэнжтэй амсар задгай гуулин хувин: латунное ведро; **xūlintā sů** гуулин хувинтай сүү.

XŬĒ I (Ba.), **XŌ^{i}** (Ü.) цоожны гаднах гэр: корпус замка; **xŭēd ȯrgȯs tārūlax** цоожинд ергөс тааруулах; **tom xō^{i}** том цоожны гэр.

XŬĒ II (TKha.) салхи: смерч,вихрь; **xŭē sal^{i}xi** хуй салхи; **elĕsen xŭē bolox** элсэн хуй болох; **xŭē bosox** хуй босох.

XŬĒ III (TKha.) бүхэл, нэг толгой /хуйлаастай/: свёрток, рулон; **neg xŭē torγo** нэг боодол торго; **tawan xŭē tsās** таван толгой цаас.

XŬĒ IV (TKha.) хурал хуй: собрание, заседание; **xural xŭē bolox gene** хурал хуй болох гэнэ.

XŬĒ V (TKha.) нэг зүйлийн шувуу: вид птицы; **xŭē šuwū** хуй шувуу; **xŭē šādzγā** хуй шаазгай /S.Mu. I976.II.63./.

XŬĒMAG I (Ar.) хайлмаг: кушанье из растопленной пенки; **xŭēmag idex** хайлмаг идэх; **džotšindŏ xŭīmag xīdž ȯgȯw** зочинд хайлмаг хийж өгөв.

XŬĒMAG II (TKha.) нэг төрлийн боов, хуймаг: блины; **xŭēmag xāĕrax** хуймаг хайрах; **xŭēmag xīx** боов хийх.

XU^{i}WĂS (DKha.,Ü.) данх: чайник; **xu^{i}wăstā tsāĕ** данхтай цай; **γūlin xū^{i}wăs** гуулин данх; **xū^{i}wăsā teewerlex** данхаа цэвэрлэх;/S.Mu.I964.IV).

XŲDAГ (Ü.) K.22; худаг: колодец; **xųdaγ uxax** худаг ухах; **xųdγās us awax** худгаас ус авах; //Mo. **xudduγ**.

XŲDAL (Ü.) K.22; худал: I. неправда, ложь, вранье; **xųdal ůg** худал үг; 2. ложный, неправдивый, притворный; **xųdal xūrmag** худал хуурмаг; **xųdlā xelex** худлаа хэлэх; //Mo. **qudal**.

XŲL (Ü.) K.22; хул: саврасый /о масти/; **xųl mor^{i}tŏē xůn** хул морьтой хүн; //Mo. **qulu**.

XŲLA (Ü.) K.22; хулан: кулан, дикая лошадь; **xųla taxi elbegtē** хулан тахь элбэгтэй; **xųla γow^{i}d am^{i}dardag** хулан говьд амьдардаг; //Mo. **qulan**.

XŲLDĀ (Ü.) K.23; худалдаа: торговля; продажа; **xųldā xīx** худалдаа хийх; **ногоōnī xųldā** ногооны худалдаа; //Mo. **qudalduγ-a**.

XŲLDĀTŠ (Ü.) K.23; худалдаачин: торговец; купец; **γadādīn xųldātš** гадаадын худалдаачин; **damīn xųldātš** дамын худалдаачин; //Mo. **qudalduγačin**.

XŲLГAN (Ü.) K.23; **XULUГUN** (ŏKha.) Вл.347; хулгана: I. мышь; **xųlγanīn xŏyŏ** хулганын хөөе; **xulγan ūrlex** хулгана үүрлэх; 2. первый год двенадцатилетного животного цикла; **xulluγun džil** хулгана жил; // Mo. **qulaγan-a**.

XŲMŎS (Ü.) K.23; хумс: ноготь; коготь; xŏlĭn xųmŏs хөлийн хумс; xųmăsĭn tšinē хумсын чинээ; //Mo. kimusu.

XŲNDAГA/XŲNDAГ (Ü.) K.23; хундага: рюмка, бокал, чарка; xųndaγa barix хундага барих; xųndaγ ŏrgŏx хундага өргөх; //Mo. qundaγ-a.

XŲRDA̲ (Ü.) K.23; хурдан: I. быстрота, скорость, быстрый, скорый; xųrda̲ moŕ хурдан морь; xųrda̲ bū хурдан буу; 2. быстро; xųrda̲ irex хурдан ирэх; xurda̲ uŋšix хурдан унших; //Mo. qurdun.

XŲRГA/XŲRAГ (Ü.) K.23; хурга: I. ягнёнок; xųrγa xar^{i}ūlax хурга хариулах; xųraγnĭ arĭs хурганы арьс; 2. в названии растений; xųrγan artsă хурган арц; xųraγan tšix хурган чих; //Mo. quraγ-a.

XŲRŲWTŠ (Ü.) K.23; хуруувч: напёрсток; xųrųwtšin tšinē хуруувчин чинээ; xųrųwtš xĭdž oyŏx хуруувч хийж оёх; //Mo. quruγubči.

XŲWŪLDŽŎГAN (Ü.) K.23; хувалз: I. зоол. оплодотворённая самка клеща; malĭn xatšig xųwūldžŏγan tŭx малын хачиг хувалз туух; 2. перен. паразит; xŭnĭ xŏdŏlmorĭg xųwūldžŏγan metĕ sorogtš, хүний хөдөлмөрийг хувалз мэт сорогч; //Mo. qubalja.

XŪR (Ü.) K.23; хуур: хур, смычковый музыкальный инструмент; morin xūr морин хуур; aman xūr -ŭx аман хуур үлээх; //Mo. quyur.

XŪRĀ^{i} (Ü.) K.23; хуурай; I. напильник, подпилок; xūrā^{i}γār xŏrŏ irlex хуурайгаар хөрөө ирлэх; narĭn xūrā^{i} нарийн хуурай; 2. сухой; xūrā^{i} dzam хуурай зам; xūrā^{i} γadzar хуурай газар; //Mo. qaγurai.

XŲ̄TSĮ̲ (Ü.) K.23; хуучин: I. старый, поношенный; xŲ̄tsi̲ dēl хуучин дээл; 2. старый, старинный; xŲ̄tsi̲ tanil хуучин танил; //Mo. qaγuči, qaγučin.

XŲ̲ (Ü.) K.23; XŪN (Dar.) хүн: человек, люди; γadănĭn xŲ̲ гадны хүн; xeseg xŭn yabaxār bolow хэсэг хүн явахаар болов; xŭn axtă̄ хүн ахтай; //Mo. kümün.

XŬDĔRĔX (Khö.,Öl.), XŎDŎRŎX (GKha.) нөмрөх: надевать, накрываться, покрываться; dēlē xŭder дээлээ нөмөр; xŏndžil xŭdĕrēd xewtĕx хөнжил нөмрөөд хэвт /ШАХ.1976/.

XŬDŽĔGENĔ (Dar.) оготно: зоол. мышь-полёвка.

XŬDŽŪ (Ü.) K.23; хүзүү: шея, шейные позвонки; aman xŭdžū xatan xŭdžŭ аман хүзүү, хатан хүзүү; перен. bŭdŭn xŭdžŭtē xŭxed бүдүүн хүзүүтэй /их зантай, ихэрхүү/ хүүхэд; //Mo. küjügü.

XŬXĒ I (GKha.) төвөнх: гортань, кодык; xŭxē tomtō төвөнх томтой; xŭxē owōĕx төвөнх овойх.

XŬXĒ II (TKha.), XŬXĒ (DKha.) зуухны хүхээ: дымоход; dzūxnĭ xŭxē tsewerlew зуухны хүхээг цэвэрлэв; //Mo. kükege.

XŮXŪR (Khö.) давсны уут: мешок для соли; xůxūrtē dawăs ууттай давс; xůxūrtĕ xĪtšex давсны уутанд хийчих.

XŮMSŪD (Dg.) R.I64; хүмүүс: люди, население; xůmsūd irex хүмүүс ирэх; xůmsūd yawaw хүмүүс явав; // Mo. kümüs.

XŮNDŮI (GKha.) хөндий: полый, пустой; xůndůi[1] bāĕšin хөндий байшин; xůndůi gerĕ хөндий гэр; // Mo. köndei.

XŮR (El.) хөрзөн: уполтнившийся навоз, назём; ŏwŏldžŏnĪ xůr өвөлжөөний хөрзөн; xůr tŏlŏx хөрзөн түлэх; // Mo. körǰeng.

XŮRDZĔX (Dar.) урамдах: реветь /об оленях, быках/; bux xůrdzĕx бух урамдах; ūlandă buγa xůrdzĕx уулаад буга урамдах /ШАХ.I972/.

XŮREГAX/XURAX/KURAX (Dg.,El.) хүргэн ах: старший зять, муж старшей сестры; xůreγax xŏdōnŏs irex хүргэн ах хөдөөнөөс ирэх; xuraxad xelex хүргэн ахад хэлэх.

XŮRĒT (GKha.) нэг зүйлийн тоғоо: вид котла; xůrēt dūren tsaγā тоғоо дүүрэн цагаа; sūnĪ xůrēt сүүний тоғоо.

XŮRGĔ (Ü.) хүргэн: зять; xůrgĕ xůn xůtšē хүргэн хүн хүчээ /ААЗ/; xůrgĕdē xelex хүргэндээ хэлэх; // Mo. kürgen.

XŪ I (ŌI.) хүйс: пупок; xūn tsůglex хүйс нь цүглэх; xůnĪ xū xonxor, busad am[i]tănĪ xū towγar хүний хүйс хонхор, бусад амьтны хүйс товгор /ААЗ/; // Mo. küieü.

XŪ II (TKha.), XŌ (Dar.) эрэгтэй хүүхэд: сын, мальчик; xū tŏrsŏn эрэгтэй хүүхэд төрсөн; xū olontō хүү-/эрэгтэй/ олонтой; // Mo. köbegün.

XŪ III (TKha.) I. юм хадгалах газар: камера хранения; xůndĕ yumă xadγalūlax юм хадгалах газар эд юмаа хадгалуулах; 2. өсөж нэмэгдэх хувь /мөнгөний/: процент, прирост; sanxū санхүү; xūtē mŏŋgŏ хүүтэй мөнгө; xū tŏlŏx хүү төлөх; // Mo.keü.

XŪ IV (TKha.) хүч нэмэгдүүлэх үг: усил. частица при глаголах; xū tatax хүү татах; xū xū tatād uraw хүү хүү татаад урав; // Mo. kü.

XŪXE/XŪXŮ (Ü.) K.24; хүүхэн: девушка, женщина; xūxů awax хүүхэн авах; ene xūxe xelew энэ хүүхэн хэлэв; // Mo. keüken.

XŪS/XŌ[i]S EDŽ (DKha.,Ü.) эх баригч : акушерка; xō[i]s ēdžidē dzolγox эх барьсан ээждээ золгох; xūs ēdžidē otšix эх барьсан ээждээ очих /S.Mu. I964.IV/.

XŪ[i]TE (Ü.) K.24; XĪTE (Go.,El.), XĒTĔN (Khot.), XE[i]TEN (Ba.) хүйтэн: холод, мороз, стужа; γadā xū[i]te bolow гадаа хүйтэн болов; xĪte ŏdŏr хүйтэн өдөр; xĪten tsāĕ хүйтэн цай; // Mo. küyiten.

I

IDEN :ID XAW(TKha)ид: I. удаль; 2. оила; iden būrax ид буурах; 3. ловкость, умение; iden tšadal ид чадал; 4. разгар чего-л; iden dundā yawŋa ид дундаа явна; // Mo. ide.

IDĒ: IDĒNĪ MOD (Ŏw.,El.) ааруулын дэлгэц: доска для сушки творога; idēnī modon dēr ēdzgī xatāw дэлгэц дээр ээзгий хатаав.

ID^{q}XAX (GKha.) ятгах: уговаривать; id^{q}xadž ůgendē orūlax ят аж үгэндээ оруулах; tūnīg id^{q}xax түүнийг ятгах /ШАХ.1984/; // Mo. itqaqu.

IDŽ (GKha.) ээж: мама; idž xŏdōnŏs irew ээж хөдөөнөөс ирэв; idž dūdaw ээж дуудав; // Mo. eǰi, iǰi.

IDŽĪ: IDŽĪ AXĂĒ (Go.,El.), IDZĀXĂĒ (Sar.) В. 103; найз, нөхөр: друг, приятель, подруга; idžī axăē boldžē найз нөхөр болжээ; bidēnīg ůdžēd idzāxăē boltsŏγōdž bāēw бидний үзээд найз нөхөд шиг л байв. /НАЯ/.

IXĔDŽĒL (Dar.) хижээл нас: в годах, пожилой, старый; ixĕdžēl nasănī xůŋ хижээл насны хүн; /ДАД/; // Mo. kiǰiyel.

IXER I JIXIR (üO), DŽIXIR (üE,Khu),TŠIXXER Вл. 109,407; К.24; чихэр: сахар, конфета; ixer idex чихэр идэх; // Mo. šikir, čikir.

IXER II (TKha.) ихэр: близнецы, двойня; ixer oxin ихэр охин; ixer xŭxĕdŭd ихэр хүүхдүүд; // Mo. iker-e.

IXEŠ (Khot.) малын им: метка /в виде подреза на ушах скота/; xon^{i}ō ixešlex хонио имлэх; tsūlbar ixeštē xurăγa цуулбар имтэй хурга /ШАХ.1981/.

IXSAX (GKha.) ихсэх: увеличиваться; borō ixsax tŏlŏwtē бороо ихсэх төлөвтэй; // Mo. yekesekü.

ILANGUYĀ (DKha.) ялангуяа: особенно; ilanγuyā xŏdŏ ik tsastā bāĕna ялангуяа хөдөө их цастай байна; ilanγuya xotod xŭĕten bāĕna ялангуяа хотод хүйтэн байна; // Mo. ilangγuy-a.

ILĀ I(Min.), ELĀ~JĖLĀ (üO) К.13; ялаа: муха, мушка, мошка; ilā batγana ялаа батгана; elānī xor tsatsax ялааны хор цацах; // Mo. ilaγ-a.

ILĀ II ILĒ (GKha.) шумуул: комар; ilā xadzax шумуул хазах; ilā ixtē γadzar шумуул ихтэй газар.

ILGĀ (GKha.) ялгаа: отличие, различие; ene xoyor ilγā alăγa энэ хоёр ялгаа алга; ilγātā bāix ялгаатай байх; // Mo. ilγaγ-a.

ILTAGĀ (üO.); ŠELTAGĀ (üE,Khu,ab)К.24.шалтгаан: 1.причина; utšir iltaγā учир шалтгаан; 2. эвф. утробный плод; tšuxal šeltaγātā чухал шалтгаантай // Mo. šiltaγan.

ILTŠ (Ba.,El.) элч: I. нарочный, гонец,курьер; iltš yawūlax элч явуулах; iltš tòlōlògtš элч төлеелөгч; 2. тепло, теплотворность; iltš ūsgəgtš элч үүсгэгч; narănī iltš нарны элч; // Mo. elči.

IMREG (Ba.) Б.2I; бантан: мучной суп; xūxĕded iměreg toxiromdžĭtŏē хүүхдэд бантан тохиромжтой; iměreg xīw бантан хийв.

INGĔ^{k}XEX (GKha.) ингэх: делать так, таким образом; ingĕ^{k}xedž sāĕxan dūldag bāĕx gedž ингэж сайхан дуулдаг байх гэж /АЗД.I978/; ingĕ^{k}xedž xel ингэж хэл; // Mo. inggiǰü.

IRGĔ (Ü.) иргэн: гражданин; irgĕnī dāĕnī üyĕd иргэний дайны үед; γadādīn irgĕ гадаадын иргэн; // Mo. irgen.

IRXE/YERXE (Ü.) К.24; ширх: вошь скота; malīn irxe малын ширх; tarwaγani yirxe тарваганы ширх; // Mo. širke.

IRIWTŠ (Dar.) сүхний ир хамгаалагч гэр: футляр топора; sůxendĕ irewtš oyŏw сүхэнд ирэвч оёв; sůxnī iriwtšīn aw сүхний гэрий нь ав; // Mo. ger.

IRŪNE (GKha.), IRŮL (Go.,El.) ирвэл: I. если придёшь /зайдешь/; manăēd irūne sāĕn bāĕna манайд ирвэл сайн байна;2. можешь прийти; marγāš irůl irērē маргааш ирвэл ирээрэй; // Mo. irbel.

IT(Ă)X/ ŠI'T'AXA (Ü.) К.24; шатах: I. гореть, сгорать, пылать; it('a)džăna шатаж байна; 2.горючий; šitaxa dzūil шатах зүйл;// Mo. šitaqu.

ITŠĒM (Min.) ичээх: вызывающий стыд; xůn itšēm ůg xelex хүн ичээх үг хэлэх; axīg mín itšēm saxaw ахыг минь ичээх шахав; // Mo. ičigekü.

ITŠMĒ (Dar.) арвай: ячмень; itšmē tarix арвай тарих; itšmēn γuril xīx арвайн гурил хийх.

ITŠRENDĒ (Dzaw.,DKha.) тэвчих, биеэ барих: I. терпеть, сдерживаться; 2. быть скованным; bi itšrendēl òngòrlŏ би тэвчиж л енгөрлөө; terĕ itšrendē ůg xelsengůē тэр биеэ бариад л үг хэлсэнгүй.

IWELĔXĔ (Khot.) шингэн юмыг юүлэх: приливать; us iwelĕxĕ ус юүлэх; neg sawnās nògŏd iwelĕxĕ нэг савнаас нөгөөд юүлэх /ШАХ.I972/.

Ī I (Ü.) өвлийн малгай: вид зимней шапки; Ī malγăē òmòsòx өвлийн малгай өмсөх /S.Mu.I964.IV/.

Ī II (TKha.) айлгах утгатай аялга үг: междометие,выражающее испуг; Ī tsānă tšiń ий цаана чинь; Ī yu be ий юу вэ?.

Ī III (TKha.) үүн: основа местоимения "энэ" употр. только с послелогами и в косвенных падежах до этого, прежде ; Īnēs urĭd ůdžēgŭē үүнээс урьд үзээгүй.

Ī IV (TKha.) иш /аялга үг/: междометие увы; Ī tšāwās xarād òrŏwdŏw иш чааваас, хараад өревдөв; Ī dzāĕlūl dā иш зайлуул даа.

ĪXĔ (Dar.) хийх: делать; Īxĕn tŭuxal хийх нь чухал; Īxĕd amarxan хийхэд амархан; // Mo. kikü.

ĪRĀM (Dar.) ингэж хийх: делать так; īrām geeen yum хийх гэсэн юм; Īrām bololtŏē ингэж хийх бололтой /СБХ.1962/.

ĪSĔ (Ü.) саван: мыло; īsēr uγāx савангаар угаах γarīn īsĕ гарын саван; /S.Mu.1964.IV/.

ĪŠĔ (Dar.) нааш: сюда, поближе; Īšĕń dūd нааш нь дууд; tšī Īšĕ xurdan ir чи нааш хурдан ир.

Y

YAD: ARГALĪN YAD (Ü.) аргалын хайрцаг: ящик для кизяка; yadandă arγal xīx аргалын хайрцагт аргал хийх; arγalīn yadā γadā tawix аргалын хайрцагаа гадаа тавих /S.Mu.1964.IV/.

YAXAR/YAXĂRAX (Ü.) К.24; чахрах: скрипеть /напр.о не смазанной телеге,арбе/; yaxăгax tŭimē sonsogdow чахрах чимээ сонсогдов; // Mo. čiqaraqu.

YALARXAX (TKha.,ŏKha.,DKha.) туних: заставлять упрашивать себя; tŭi bitgī yalarxād bă̆ē битгий туниад бай; yalarxax xereggŭē тунирхах хэрэггүй.

YALĀRXAX (TKha.) ялаархах: страдать от мошки; moŕi yalārxād tsowxŏtŭix морь ялаархаад цовхчих.

YAŊDAN I (Dar.) В.103; зуух: печь, печка; yaŋdandă γal tŭlex зууханд гал түлэх; yandangīn ŭnĕs зуухны үнс.

YAŊDAN II (TKha.) яндан: дымовая труба; yandaŋ-γār utā bāgina яндангаар утаа баагина; yandan gŏwŏx яндан гевех; // Mo. yangdung.

YANDĀ (Dar.) том шанага: большая разливательная ложка; ковш; yandāγār tsāĕ ūdlax том шанагаар цай уудлах; yandā sŭ xīx шанага суу хийх /СБХ.1962/.

YANDZĂГĀX (GKha.) янцгаах: ржать; moŕ yandzăγāx морь янцгаах; uγātă unaγă yandzăγāw уяатай унага янцгаав; // Mo. inčaγaqu.

YANDZĂGŬĒ I (TKha.,GKha.) боломжгүй, аргагүй, тэргэхгүй: 1. невозможный; ter yandzăgŭē тэр боломжгүй; 2. безвыходный, невозможный; yamartš yandzăgŭē ямар ч аргагүй; 3. не делать;yandzăgŭē bololtŏē тэргэхгүй бололтой.

YANDZĂGŬĒ II (TKha.) үзэмжгүй: неприглядный; xew yandzăgŭē γutal үзэмжгүй гутал; xelber yandzăgŭē bāĕšin хэлбэр үзэмжгүй байшин.

YANDZĂGŬĒ III (TKha.) олон зан гаргах: проявлять непостоянство характера; terĕ yandzăgŭē bāĕw тэр олон зан гаргаж байв; ixĕ yandzăgŭē bāĕsan их олон зан гаргаж байсан.

YANDZAN (GKha.) янз бүрийн: разнородный, различный; delgŭrēs yandzan yum awaw дэлгүүрээс янз бүрийн юм авав; yandzan xŭmŭs tsuglax янз бүрийн хүмүүс цуглах; // Mo. yangju büri.

YANDZŪR (Ü.) K.24; янжуур: сигарета; yandzūr awax янжуур авах; yandzūr damaγīg tatĭya gewel yandzīn ůner xanxălād bāěna янжуур тамхийг татья гэвэл янзын үнэр ханхлаад байна /МАД/; // Mo. yangǰuur.

YANSĂ (Ü.) K.24; янз: вид, форма, тип, стиль; yansă sătă yum янз сайтай юм; xelber yansa хэлбэр янз; // Mo. yangǰu.

YANTĀ (Min.) янтай: чернильница; bexīn yantā бэхийн янтай; bīr yantā бийр янтай;/S.Mu.I975.II. 56/; // Mo. yangtai.

YANTŠIN I (Go.,Dzaw.) байшингийн тааз: потолок; yantšindă tsās nāx таазанд цаас наах; yantšingīn šoxŏē unax таазны шохой унах.

YANTŠIN II (Ar.) ханз: лежанка, нары;xalūn yantšin халуун ханз; yantšintă bāěšin ханзтай байшин /ШАХ.I974/.

YARXA/YERXA/ŠĂRX (Ü.) K.25;шарх: рана; yarxa bŏx шарх боох; sumnī yerxa sedĕrex сумны шарх сэдрэх; // Mo. širq-a.

YARIXDĀR (GKha.) ярьсны дараа, ярихаар: после разговора, беседы; baxšīg yarixdār bidĕ tarsan багшийг ярьсны дараа бид тарсан; yarixdārăń xelērē ярихаар нь хэлээрэй.

YĂŔIN (Ü.) K.25; ярих: говоря с кем-л; разговаривая , рассказывая ; yărin toxirox ярин тохирох; yărin xelex ярих хэлэх; // Mo. yariqu.

YARLAG (Ü.) K.25; сарлаг: зоол. сарлык, як; yarlagīn sawγa ix сарлагийн савга их; yarlag ūlandă săĕn mal сарлаг ууланд сайн мал; // Mo. sarluγ.

YASTĄ (Ü.) K.25; ястан: народность; olon yastą олон ястан; yastą bůrīn yarīā ŏr ястан бүрийн яриа өөр; // Mo. yasutan.

YAWAN/YAWAN/JAPXA (Ü.) K.25; явах: ходить, ездить, идти, ехать; adzildă yawan ажилд явах; γadūr yawan гадуур явах; // Mo. yabuqu.

YAWIR (Go.) шавах, шавардах: замазывать /глиной с соломой или травой/,штукатурить; yawirăń ůldēd bāěγā шавардах нь үлдээд байгаа.

YAWTŠĬXUYE (GKha.) явбал: если пойдёшь, поедешь; yawtšĭxuye xelērē явбал хэлээрэй; xerew yawtšĭxuye xurdan ergedž irne хэрэв явбал хурдан эргэж ирнэ; // Mo. yabubal.

YAWŪLAŃ (Ü.) K.25; явуул: прохожий, проезжающий человек; yawūlan xůn явуулын хүн; yawūlan mal явуулын мал; // Mo. yabuγul.

YĀMĪ (Se.), YŪMĂĒ (Dar.) будаа, хэмхдэг амуу; крупа.

YEDZRAX (GKha.) яарах: спешить, торопиться; yedzrax xeregtē bāěna би яарах хэрэгтэй байна; yedzrawal dārna яарвал даарна; // Mo. yaγaraqu.

YELGÛR/YALГŪR (Go.), ILГAW/ (GKha.) ялгавар: различие, отличие; xoyor tōnī yelgûr хоёр тооны ялгавар; ene xoyor ilγawartā̆ yum энэ хоёр ялгавартай юм; //Mo. ilγaburi.

YENDER (Min.,El.) индэр: трибуна; yender dērēs ûg xelew индэр дээрээс үг хэлэв; //Mo. inder.

YENDŪ (GKha.) индүү: утюг; tsogīn yendū цогийн индүү; tsaxilγān yendū цахилгаан индүү; //Mo. indeü.

YENGI I(Dar.) аяны тогоо: походный котёл; yengi awtš̆ yawax аяны тогоо авч явах; yengid tsāă tšanax аяны тогоонд цай чанах /ШАХ.I962/.

YENGI II(GKha.) ингэ: верблюдица; yengi botŏ-γolox ингэ ботголох; yengi xēltūlgīn ûye ингэ хээлтүүлгийн үе /ШАХ.I984/; //Mo. ingge.

YENGI III(Öw.) I биед тушаах утгатай, ингэ: сделай так; tši yengi чи ингэ; tši ûnīg yengitšĭ xērē чи үүнийг ингэчихээрэй; //Mo. inggekü.

YERXĂDAX (Ü.) К.25; шархдах: быть раненым,получать ранение; dāĕndă̆ yerxă̆dax дайнд шархдах; xûndēr yerxă̆dax хүндээр шархдах; //Mo. širqaduqu.

YERŌSŌN (GKha.) ерөөсөө: совсем, вообще; yerŏ-sōn tši yaw ерөөсөө чи яв; yerŏsòn tūndĕ xel ерөөсөө түүнд хэл; //Mo. yirü-eče-ben.

YĒŠĪN (Ba.) Б.26; DŽAŠIN (El.,Sar.) гэрийн самбартай хаалга: створчатая дверь юрты; yēšin xālă̆γa barix самбартай хаалга барих; džašĭntā āĕl самбар хаалгатай айл /ШАХ.I979/.

YITГĂX (Ur. адуу хариулах: пасти; adūγā yitγă̆x адуугаа хариулах; otŏrīn adū yitγādž̆ bāĕna отрын адуу харуулж байна /ШАХ.I976/.

YOL (Dun.) шагайн сум: круглая или квадратная кость /для игры в "шагай харвах"; yasan yol xīx ясан сум хийх; šaγă̆ēn dŏrwòldžin yol шагайн дөрвөлжин ясан сум /ШАХ.I967/.

YOLŌR (GKha.) ёроол: дно, основание; sawnī yolōr савны ёроол; //Mo. iruγar, iruγal.

YOW (GKha.) яв: иди; tši yow чи яв; bušū yow бушуу яв; ax yow gene ax яв гэнэ; //Mo. yaba.

YOWXŎ (Ü.) К.25; шовх: острие, острый, остроконечный; yowxŏ orŏētŏ шовх оройтой; //Mo. šowqu.

YOWOR: YOWOR ERĒG (Dzaw.,Sar.) өндөр эрэг: высокий берег; yowor ergendĕ tulaw өндөр эргэнд тулав; yowor γadzar өндөр газар.

YŎDŪ (GKha.) яндан: дымоходная труба; yŏdū xŏ-lŏx яндан хөөлөх; utātā yŏdū утаатай яндан; //Mo. yangdung.

YŎRŎXĔ (Dar.) цөмрөх: проламываться, проваливаться, обваливаться; γadzar yŏrŏxĕ газар цөмрөх; dŏšŏ yŏrŏxĕ доошоо цөмрөх.

YULAGXAN: YULAGXAN MOŔ (Khot.) хөнгөн хөлтэй морь: подвижная лошадь; yulagxan moŕ unaw хөнгөн хөлтэй морь унав; yulăgxăn mor^{i}dŏ хөнгөн хөлтэй морьд.

YŮXEDŽ (GKha.) юу гэж: зачем? для чего? ; ūd yůxedž darăw үүд юу гэж дарав /АЗД.98/; yůxedž tūnīg awaw юу гэж түүнийг авав; // Mo. yaγu geǰü.

YŮXŮR (Ů.) ŠŮXŮR K.25; шүхэр: I. зонт, зонтик; narnī yůxůr нарны шүхэр; yůxůr bariw шүхэр барив; 2. балдахин; šůxůr шүхэр,лавир; // Mo. šikür.

YŪXXĚW (GKha.,El.) юу гэх вэ?: зачем, не надо; xelēd yūxxew ůgendě oroxgŭē түүнд хэлээд юу гэх вэ, үгэнд орохгүй;// Mo. yaγu kemekü bui.

L

LATŌ/ LANTŌ (Dar.) лантуу: кувалда; latōγōr tsoxix лантуугаар цохих; tom lantōγōr nůdex том лантуугаар нүдэх; // Mo. lantuu.

LODZŌROX (Dar.) нозоорох: отяжелеть, чувствовать усталость /от зноя/; lodzōrsōrŏl sōγād нозоорсоор суугаад /ДАД/; // Mo. noǰuγaraqu.

LOWŠI (Dg.) R.I54; новш: хлам, ветошь; xog lowšĭ хог новш; lowši ixtē āĕl новш ихтэй айл; // Mo. nobsi.

LŌMŪDZ (Ba.), ŌWUDZ (Go.,El.) лоовууз: ловуз /род монгольской меховой шапки/; xurăγan lōmūdz ömösöw хурган лоовууз өмсөв; ōwūdz oyŏx лоовууз оёх; // Mo. loobuuǰa.

LUNDŽIN (GKha.) буузны жигнүүр: паровник для буз; lundžin toslox буузны жигнүүр тослох; lundžin dēr būdz örөx жигнүүр дээр буузөрөх.

LŪS I (DKha.) нэг зүйл хулгана: вид мыши; ůrtă sūltě lūs урт сүүлт хулгана; lūs elbegtē γadzar хулгана элбэгтэй газар /ШАХ.I968/.

LŪS II (Dar.) лус: миф. духи вод, духи местностей, водяной, леший; lūsĭn dagina лусын дагина; lūsĭn qān лусын хаан; // Mo. luus.

LŪS III/ LŪSAN (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; lūsandă mal sāx модон хувинд мал саах; lūsandă tarag bůrew модон хувинд тараг бүрэв.

LŪS IV (El.,Sar.), LĒS (Dg.) илжиг, монгол адууны эрлийз,луус: мул; teregnī lūs тэрэгний луус; us tēdeg lūs ус тээдэг луус; // Mo. laγusa.

LŪSAN (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; lūsandă us ūdlax модон хувинд ус уудлах; lūsanγār us atšiw модон хувингаар ус ачив /ШАХ.I984/.

LŲ̄WŲN (Ů.) K.25; лууван: морковь; lūwun awax лууван авах; lūwuntă̄ xōl xĭw луувантай хоол хийв; // Mo. luubang.

LŪ I (Ba.) хавчиг: узкая бочка, баклага; lūndĕ us dūrgex хавчиг хувинд ус дүүргэх; lūndĕ āĕrag esgew хавчигт айраг эсгэв.

LŪ II (TKha.) шингэн зүйл хийх том сав: большая посуда; āĕragnī lū айрагны том сав; ene arīxnī lū энэ архины сав /хадгалах сав/; // Mo. lüü.

LŪDZ (GKha.) зуух: печь, печка; lūdz dēr tawix зуухан дээр тавих.

LŪDZĒ (Ba.), LŪDZ (GKha.) юүлүүр: воронка; lūdzē tawīdž yūlew юүлүүр тавьж юүлэв; pīwar lūdzē пийвар юүлүүр.

M

MAGNĀ (Min.), MANLĀ (Go.,Ar.,Dar.), MANLĂĒ (Ü.) магнай: 1. лоб, чело; ȯrgȯn magnā өргөн магнай; 2. авангард, передовая часть, передовой; manlā nam манлай нам; bȯkīn magnā бүхийн магнай; magnād yawax магнайд явах; manlăēgā darax магнайгаа дарах; // Mo. mangnai.

MAGNĀLAX (Min.) магнайлах: первенствовать, быть первым; magnān dērē maγnālădž bāmār šindžĕtē магнайн дээрээ магнайлж баймаар шинжтэй /SM.1976.II.64/; magnālăx xȯndē магнайлах хүндээ; // Mo. mangnayilǰu.

MAXXĂ (TKha.) Вл.177; мах: мясо; mal gexēr xulixań būdž, maxxă gexēr nȯdeń sergex мал гэхээр хулхи нь буюж, мах гэхээр нүд нь сэргэх /ААЗ/; // Mo. miqan.

MAXLAX I (DKha.,Khe.,Sü.) мах зарах /үхэр, адуу зэргийг алж килограммлан зарах/: продавать /баранину, конину/; er ȯxĕrē maxlax sanātā эр үхрээ алж зарах санаатай.

MAXLAX II (TKha.) таргалах, мах ихтэй болох: жиреть, полнеть, тучнеть; mal maxlax ȯŋgȯtē мал таргалах өнгөтэй; tăi maxladž bāĕna чи таргалж байна; // Mo. tarγulaqu.

MAXLAX III (TKha.) эцээх, зовоох, зүдрээх: мучить, терзать, изнурять, утомлять, приводить в изнеможение; unānī mor^{i}ō maxlax унааны морио зовоох; xŭxĕdē maxladž yaxaw хүүхдээ зүдрээж яахав.

MAYAG I (Ö̆l.) өмд: штаны, брюки, панталоны; mayag ȯmŏsȯx өмд өмсөх; mayag esgedž oyow өмд эсгэж оёв /ШАХ.1968/.

MAYAG II (TKha.) хэлбэр, загвар: 1. выкройка, образец, модель; xuwtsăsnī mayag awax хувцасны загвар авах; 2. форма, вид; duγuē mayagīn širē дугуй хэлбэрийн ширээ.

MAYAG III (TKha.) гажуу зан авир: кокетливость жеманство; mayagtā гажуу зантай; mayagăń dendĕsen xūxen šū зан нь дэндсэн хүүхэн шүү.

MĀLĀ (Dg.) R.166; мялаах: дарить что-л за обновку, угощать; dēl mālā дээл мялаах; ḍūgē mālāw дүүгээ мялаав; // Mo. milayaqu.

MALGĀ (Dar.), MALXĀ (Ōl.), MALAG (Ū.) K.25; малгай: шапка, головной убор; malgā ömöchöx malgaй эмсэх; öwölīn malxā awax өвлийн малгай авах; tom malag том малгай; // Mo. malaγai.

MALTU (Ū.) K.25; хүрз: лопата, заступ; nūrĕsnī maltū нүүрсний төмөр хүрз; tom maltū том хүрз; // Mo. maltaqu.

MANA I (DKha.,Ū.) өндөр уулын орой: вершина высокой горы; manad γarax уулын оройд гарах; mana budantăē băĕna уулын орой будантай байна.

MANA II (TKha.) мана: халцецон; manan xŏrög манан хөөрөг; mana tŏulū мана чулуу; // Mo. manu.

MANAR (Dg.) R.I66; марал: астр, Орион; γurban manar гурван марал; mitŏid manar orŏē dēr băĕna мичид марал орой дээр байна; // Mo. maral.

MANĀR (Dg.) R.I66; MANŲL (Ū.) K.26; мануул: манул, дикая степная кошка; manār elbegtē γadzar мануул элбэгтэй газар; manārīn ar^{i}s мануулын арьс; // Mo. manuul, manuγul.

MANDDZIG (ŌKha.,Dar.) хэсэг: часть, кусок.

MANDZĂ (Min.) энгэрийн эмжээр: обшивка дели на правой стороне груди ; mandzăn uraγdax энгэрийн эмжээр нь урагдах; mandzăń örgŏn энгэрийн эмжээр нь өргөн; /MC.I975.П/.

MANDZIG (Dar.) цацаг: кисть, бахрома; mandzigtā malγăē цацагтай малгай; ulān tsōxor mandzigăń улаан цоохор цацаг нь /ДАД/.

MANGINA (Dzaw.,Khot.) мангир: бот. дикий лук; mangina tŭx мангир туух; tāna manginīn urγamaltā уа хө таана мангирын ургамалтай яа хө /МАД/; // Mo. manggir.

MĀN^{i}Ī (El.), MANĀ (Min.) манай: наш, наша, наше; mān^{i}ă ulăs манай улс; mān^{i}ā ger манай гэр; manā yix nādmin... манай их наадмын... /SM.I975. II.64/; // Mo. manai.

MANLĀLAX (Min.) манлайлах: превосходить всех, первенствовать, главенствовать,руководить; erelxeg dzasăγīŋxā nādamdă manlālan gŭgēd irdeg эрэлхэг засгийнхаа наадамд манлайлан гүйгээд ирдэг /SM.I975.II.63/; udirdan manlālax удирдан манлайлах; // Mo. manglayilaqu.

MANNĒ (Ū.) K.26; MANLĀ (Min.) манлай: I. глава вождь ; mannē namīn miń udirdlaγa манлай намын минь удирдлага; 2. первый, авангардный, передовой; mannē yawax манлайд явах; // Mo. manglai.

MANTŲ (Ū.) K.26; мантуу: манту, лепёшка, испечённая на пару; mantų džignix мантуу жигнэх ; mantų idex мантуу идэх; // Mo. mantau.

MANTSĪ (DKha.,El.) өлгий: колыбель, люлька, пелёнки; xŭxedīn mantsī хүүхдийн өлгий; xŭxĕdīn mantsīg xatā хүүхдийн өлгийг хатаа.

MANŪS (ŎKha.,Go.), **MĀNAR** (Dar.) бид: мы; **manūs irsen** бид ирсэн; **manūs unšiw** бид ном уншив; **mānar xarsan** бид нар харсан.

MARAN (DKha.,Dg.) бүдүүлэг: некультурный, невежественный, грубый; **maran xůn šŭ** бүдүүлэг хүн шүү; **ix maran yar^{i}ātā xŭxed** их бүдүүлэг яриатай хүүхэд.

MARГĀDAR (TKha.), **MAГADDIR** (Dg.) R.I66; **MARГĀTĂ** (Ŭ.) K.26; маргааш: завтра; **tši marγādar irērē** чи маргааш ирээрэй; **ax maγaddir yawna** ах маргааш явна; //Mo. **marγaši**.

MAŠĪNA (TKha.), **MAŠĀN** (Ŭ.) K.26; **MASĒN** (Dar.) машин: машина, машинка, автомобиль, автомашина; **mašĪna dūdax** машин дуудах; **oyŏdlĪn mašān** оёдлын машин; **masēnār yawax** машинаар явах; //Mo.**masin-a**.

MATĀL (DKha.,Ŭ.) сэнжгүй суулга: бадья; ведро; посуда /без ушок/; **matāl saw awād ŏg** сэнжгүй сав аваад өг; **tsaγān matāl** сэнжгүй цагаан сав /S.Mu. I964.IV/.

MATSAX I: **SAГĂĒ MATSAX** (El.) шагай шүүрэх: играть в игральные кости ; **šā matsadž toglox** шагай шүүрч тоглох; **šaγăē matsax ŭndesnĪ tŏglōm** шагай мацах үндэсний тоглоом /ШАХ.I976/.

MATSAX II (TKha.) авирах, өгсөх: подниматься, взбираться, карабкаться, лезть; **ūl ŏd matsax** уул өөд өгсөх; **orŏēdŏ́n matsadž̀ γaraw** оройд нь авирч гарав.

MĀDŽŪR I: **MĀDŽŪR XŎRŌ** (Ar.) B.I03; гар хөрөө: ручная пила, ножовка; **mādžūr xŏrŏ̄gŏ̄r xŏrŏ̄dŏx** хөрөөгөөр хөрөөдөх.

MĀDŽŪR II (TKha.) загатнуур евчин: почесуха, чесотка; **mādžūr tusād dzaγatnax** загатнуур туссаад загатнах; **mādžūrtă̄ xůn** загатнуур евчтэй хүн; //Mo. **maγaǰiγur**.

MĀDŽŪR III (TKha.) нэг зүйлийн боов: вид кондитерского изделия; **mādžūr bŏw** маажуур боов; **mādžūr xĪx** маажуур хийх.

MĀDŽŪR IV (TKha.) маажуур сам: скребница, чесалка; **modon mādžūr** модон маажуур сам; **ŏwŏ̆snĪ mādžūr** евсний маажуур.

MĀDZĀ (GKha.) B.I03; хашаа байр: I. загон; **malĪn mādzā** малын хашаа; 2. двор; **mādzāγā tsewer - lex** хашаа байраа цэвэрлэх.

MĀГŪ I (Sar.) мангуу тэнэг: тупой, глупый, неумный; **māγū amĬtan šü** мангуу амьтан шүү; **māγū xůn** тэнэг хүн; //Mo. **mangγuu**.

MĀГŪ II (El.,Sar.) хамуу: чесотка /скота/; **māγūtă̄ xoń** хамуутай хонь; **māγūtă̄ xon^{i}ō yalγax** хамуутай хонио ялгах; //Mo. **qamaγu**.

MĀXŪDZ (DKha.,Khe.) зуны лоовууз: летний лоовуз; **torγon māxūdz** торгон лоовууз; **dzunĪ māxūdz oyox** зуны лоовууз оёх.

MĀXŪR I (Ŏw.) лоовууз: ловуз /род монгольской меховой шапки/; ůnegen māxūr dulāxan үнэгэн лоовууз дулаахан; māxūr ůmŏsůx лоовууз өмсөх /СБХ. 1958/.

MĀXŪR II (TKha.) нэг зүйлийн боов, маахуур: вид кондитерского изделия; delgŭrtĕ māxūr bĪ дэлгүүрт маахуур боов бий; // Mo. maquur.

MĀM I (Bu.) эцэг: отец; minĪ mām миний эцэг; tanā mām yawaw танай эцэг явав; ene kůn tŭnĪ mām энэ хүн түүний эцэг.

MĀM II (TKha.) ээж, маам: мама; manā mām xot yawax bolow манай ээж хот явах болов; māmĪyā dūdax ээжийгээ дуудах.

MĀR (TKha.) будан манан: туман, мгла; ūlĪn orŏēgŏr mār tatadž borō orox tůlůwtē уулын орой - гоор манан будан татаж бороо орох төлөвтэй /АЗД. 1978/.

MĀĔGA I (GKha.) жижиг ширээ: маленький столик; māĕya dēr ayaya tawix ширээн дээр аяга тавих; māĕya dērēs awād ůg ширээн дээрээс аяга аваад өг.

MĀĔGA II (TKha.) майга: кривоногий, косолапый; māĕya xůn майга хүн; māĕya xůltē майга хөлтэй; // Mo. mayiγ-a.

MĀĔXĀ (ŏKha.) Вл.347; майхан: палатка, шатёр; māĕxā oўŏw майхан оёв; māĕxā barix майхан барих; // Mo. maiqan.

MEGŠIX I (DKha.,Ŭ.) бөхийн мэх: один из приёмов борьбы; megšidž xayax мэх хийж хаях; megšixdē sāĕn мэх хийхдээ сайн бөх.

MEGŠIX II (TKha.) уйлах: плакать; рыдать; ůrgeldžĬlen megšix үргэлжлэн уйлах; bitgĪ megšēd bāĕ битгий уйлаад бай.

MEXĪ (DKha.,Ŭ.) өмхий: вонючий, тухлый, зловонный; mexĪ ůnertē өмхий үнэртэй; mexĪ maxtā xōl өмхий махтай хоол.

MEYEN (Ŏw.) В.104; удаа: раз.

MILĀ (Dar.) хүүхдийн угаалга: мытьё,купание /новорожденного/; oxinō γuraw xonōd milāx охиноо гурав хоноод угаах; xŭxĕdĪn milā хүүхдийн угаалга.

MELMĀXĂ (Dar.) найгах /овс/: колыхаться /о траве/; ůwŏs salxindă melmāxă овс салхинд найгах; salxinĪ ayăsār melmāxă салхины аясаар найгах /ШАХ. 1968/.

MENGĔ (Ŭ.) К.26; мянга: тысяча; mengĕn džilĪn tŭxtē мянган жилийн түүхтэй; mĕngĕ tůmen xůn tsuglarăx мянга түмэн хүн цугларах; // Mo. mingγ-a.

MERGĘ (Ŭ.) К.27; мэргэн: 1. чемпион по стрельбе из лука, меткий стрелок; mergę būdagtš мэргэн буудагч; 2. мудрый, прозорливый; mergę džolōdlogŏ мэргэн жолоодлого; 3. мудро, прозорливо; tsetsen mergęn цацан мэргэн; // Mo. mergen.

MERGĔDĔX I (Dar.) шидэх: кидать, бросать, швырять, метать; tšulū mergĕdĕx чулуу шидэх; džad mergĕdĕx temtsēn жад шидэх тэмцээн.

MERGĔDĔX II (TKha.) ан хийх: удачно охотиться; an gŏrŏ mergĕdedž yawaw ан гөрөө хийж явав; an merged gedž xelex ан ав агна гэж хэлэх; / СБХ. I959/.

METEXKŬĒ (GKha.), **METGŬĒ** (Min.) мэдэхгүй: не знать; bi metexkŭē би мэдэхгүй; tši metgŭē yŭ чи мэдэхгүй юу; // Mo. medekü ügei.

METGEL (Dar.) зүтгэл: усердие, старание упорный труд; metgel γarγax зүтгэл гаргах; bügedērē negdeldĕ elĕsye geged metgelē taw^{i}dzil yawlā dā бүгдээрээ нэгдэлд элсье гээд зүтгэлээ тавьж л явлаа даа /ДАД/.

MĒLNĂ (Ü.) К.26; майлах: I. блеять; 2. блеяние; xoń mēlnā хонь майлах; mēlsār mal bolno майлсаар мал болно; // Mo. mayilaqu.

MĒM I (GKha.) жижиг толгой: холмик, сопка; xŏndĪdex mēm хөндийдөх жижиг толгой; ter mēmin dergedŭr dzam γarsan тэр жижиг толгойн дэргэдүүр зам гарсан /ШАХ.I984/.

MĒM II (TKha.,GKha.,El.,Sar.) хөх дэлэн: женская грудь ; mēmnĪ towtš хөхний товч; mēmnēsĕń γarγax хөхнөөс нь гаргах.

MĒM III (DKha.,Sü.) эмэг эх, эмээ ээж: бабушка, бабка; mēmdĕ xelex эмэг ээжид хэлэх; mēmtē xamtă irew эмээтэй хамт ирэв.

MĒM IV (El.) ээж: мама; minĪ mēm irew миний ээж ирэв; mēmdē xelērē ээждээ хэлээрэй /ШАХ.I972/; // Mo. eǰi, iǰi.

M^{i}ANGI (Dar.) хавцал: ущелье, теснина; m^{i}ānġi ixtē γadzar хавцал ихтэй газар; narĪn m^{i}angĪn ekendĕń nartăēd kŭrtšĕl boldog yŏ нарийн хавцлын эхэнд нь нартайд хүрч л болдог доо /ДАД/.

MIGLŬ (DKha.,Khe.) архины ваар: корчага для водки ; miglŭtē ar^{i}xi ваартай архи; miglŭndĕ ar^{i}xi xadγalax вааранд архи хадгалах.

MIGŬ: MIGŬ AWDAR (GKha.) B.I04; урт авдар: длинный сундук; migŭ awdartā āĕl урт авдартай айл /СБХ.I967/.

MILĒN (TKha.,Dar.) B.I04; нилээн: значительно, порядочно,довольно; milēn udax нилээн удах; milēn ixĪg ŏg нилээн ихийг өг; // Mo. neliyen.

MIMĂXĂ (Dar.) мажийх, үхэх: разг. умереть, сдохнуть; ergŭ xurăγa mimăxă эргүү хурга мажийх; biy ŏwŏdŏd mimăxă šaxaw бие евдөөд үхэх шахав.

MINE (Dar.) миний: мой, моя, моё, minē nom миний ном; minē batčimag setgelĪg миний бачмаг сэтгэлийг /ДАД/; // Mo. minu.

MINTŪDZ (DKha.,Khe.,Do.) урт хэрчсэн гурилтай хоол: лагша; mintūdz xĭx гурилтай хоол хийх; mintūdz idex гурилтай хоол идэх.

MIRĀ (El.) мах, мяраа ; полнота; mirātä xŭxed мяраатай хүүхэд; mirā́m mūdax мах нь муудах; // Mo. mariy-a.

MIŠILDZEX (TKha.), MIŠBELDZEX (Dg.), MŎŠBŎLDZŎX (ŎKha.) Вл.364; инээмсэглэх: улыбаться; mišildzedź bāĕna инээмсэглэж байна; mŏšbŏldzŏsŏr ŏngŏrŏx инээмсэглэсээр өнгөрөх.

MODŎ I: ARГALĪN MODŎ (GKha.) дөрвөлж: четырёх угольная корзина; modŏtō arγal дөрвөлжтэй аргал; arγalīn modondŏ arγal dŭrgex дөрвөлжинд аргал дүүргэх.

MODŎ II (TKha.) мод: дерево; modŏtō ūl модтой уул; modŏ xŏrŏdŏx мод хөрөөдөх; modŏnī orŏē модны орой; // Mo. modu.

MODŎ III (TKha.) уртын хэмжээ: мера длины; tawan modŏ torŏγo таван метр торго; tawin modŏ γadzar тавин мод газар.

MODŎ IV (TKha.) даалуу, тоглоом: далу, игральные кости, домино; tŏi xeden modŏtō we? чи хэдэн модтой вэ?; nadad modŏ irexgŭē yum надад мод ирэхгүй юм.

MOГŌ (Ü.) K.26; MOGĀ (Dar.) могой: змея; xortŏ moγō хорт могой; moγā́ džilĪn namar могой жилийн намар; // Mo. moγai.

MOXI (Dar.,Khot.) бохь: жвачка, жевательная резинка; moxi dzadžĬlax бохь зажлах; modŏnŏs moxi tŭw модноос бохь түүв; // Mo. boki.

MONDAГĂ (Dar.) дэл зогдор: грива, длинная шерсть на шее /у льва,верблюда/; xur mondaγătä moŕ хур дэлтэй морь.

MONTŠIG (Ü.) T.I2; MULTSAG (El.) молцог: кисть /украшение/, подвеска ; xŏldēn džorōtō xŭdzŭndēn montšigtō хөл дээн жороотой, хүзүүн дээн молцогтой /АЗД.I978/; xurăγa, išignī multsag хурга ишигний молцог; // Mo. moltsuγ.

MŌĔDOX (Se.) B.I04; шүүрдэх; цэвэрлэх: подметать; gerĪn xoγ mōĕdox гэрийн хог шүүрдэх; mōĕdodź arilγax шүүрдэж арилгах /ШАХ.I978/.

MŎNŌ (DKha.,Ü.) өнөө: сегодня, сейчас, теперь; mŏnō irex bāĕx өнөө ирэх байх; mŏnō orŏē yawax өнөө орой явах; // Mo. önüge.

MŎNTŎXŬRIX (Dg.) B.I04; хүргэн ах: старший зять; mŏntŏxŭrix xot yawsan хүргэн ах хот явсан; mŏntŏxŭrixĭg dŭdax хүргэн ахыг дуудах.

MŎR I (Ü.) K.26; морь: конь, лошадь, mŏr barix морь барих; xurdan mŏrŏd uraldax хурдан морьд уралдах; // Mo. mori.

MŎR II (Ar.) меер: обод; teregnī mŏr тэрэгний меер; mŏrĪ́n dzasax меерий нь засах; // Mo. möger.

MȮR III (TK$_h$a.) мөр: I. след; xȯnī mȯr хүний мөр; 2. путь; malīn mȯr xȯ̆x малын мөр хөөх; 3. строка; doγol mȯr догол, шинэ мөр.

MȮRǪ̇ (Ü.) K.26; мөрөн: большая река; mȯrǪ̇ γolīn usa̋ń tuŋγalag мөрөн голын ус нь тунгалаг; γol mȯrǪ̇ olontō гол мөрөн олонтой; // Mo. mören.

MȮŠGIM (Dar.) цасан дээрх мөр: след /на снегу/; mȯšgimīń xȱx мөрий нь хөөх; mȯšgim tsaγān tsasa̋ń мөр цагаан цас нь /ДАД/; // Mo. mör.

MȮŠGȮLDȰ (Dar.) мөрөө харах: смотреть следы; yawsan mȯšgȯldȰ явсан мөрөө харах /ДАД/.

MȰ^{i}L (Ü.) K.26; мойл: (Padus Mill) черёмуха /ягоды/; mȰ^{i}l tūx мойл түүх; monȯ̆s modondȮ̆ mȰ^{i}l urγana монос модонд мойл ургана; //Mo. moγil.

MȰRȮ̆S (Ü.) K.27; мөгөөрс: хрящ; dalnī mȰrȮ̆s далны мөгөөрс; mȰrȮ̆sȯn xȯlō мөгөөрсөн хоолой; // Mo. mögersü, mögeresün.

MUGŬĒ/MUGĪ (Do.,Sü.) шийдэм: палка, дубина; xaraŋxŭēd mugŭē bariw харанхуйд шийдэм барив; mugī bar^{i}dž̆ γadā γarax шийдэм барьж гадаа гарах.

MUXLĪ (TKha.), MUXLĂĒ (El.,Sar.) зарц, ажил их хийдэг хүн: слуга, лакей; xū tšiń tanā̋ muxlī yumā dā хүү чинь танай зарц л юмаа даа; muxlă̄el gesen ůg зарц л гэсэн үг. /НАЯ/.

MUN (Min.) мөн, : да, правильно; ter mun bāă̈na тэр мөн байна; mun mun, medlē мөн мөн, мэдлээ; // Mo. mön.

MURĪ (Dg.,El.) муруй: кривой; удалённый, направленный в сторону; murī šuγam муруй шугам; murī dzamtā̋ γadzar муруй замтай газар; // Mo. murui.

MǪ̇DZĄ̄ (Ü.) K.27; мужаан: столяр; sa̋ēn mǪ̇dzą̄ сайн мужаан; mǪ̇dzą̄ xīdeg xůn мужаан хийдэг хүн; // Mo. mujaγang.

MǪ̇XǪ̇R (Ü.) K.27; мухар: I. комолый; mǪ̇xǪ̇r ůxer мухар үхэр; 2. конец,предел; γadzrīn mǪ̇xǪ̇r газрын мухар; 3. в счет; mǪ̇xǪ̇r olγȰ мухар олгой; γar mǪ̇xǪ̇r bolox гар мухар болох; // Mo. muqur.

MǬ (Ü.) K.27; муу: I. плохой; mǬ tšanartā̋ муу чанартай; 2. плохо; mǬ bitšix муу бичих; 3. бедный,слабый; mǬ mūdā̄ džandžin муу муудаа жанжин; // Mo. maqu.

MǬDŽǬS (Ü.) K.27; юүдэн: башлык, капюшон; mǬdžǬs malγā̋ ȯmsȯx юүдэн малгай өмсөх; mǬdžǬstē tsuw юүдэнтэй цув.

MǪ̇XȰ (Dar.), MȰXȮ^{i} (Ü.) K.27; муухай: I. поганый, грязный; mǪ̇xȰ γadzar муухай газар; 2. некрасивый, скверный,гадкий ; mȰxȮ^{i} tsarăē муухай царай; mȰxȮ^{i} dzūd муухай зүүд; 3. грязно; mǪ̇xȰ bolox муухай болох; 4. вредно, зло;mȰxȮ^{i} xarax муухай харах; // Mo. maγuqai.

MŪR (Ü.) K.27; **MŌR** (Dar.) **муур: кошка; šar mūr** шар муур; **mūrīn bāěšin** муурын байшин; // Mo. **muura.**

MŮNGĚ (DKha.El.) Вл.I24; **мөнгө: I.серебро; můngen edlel** мөнгөн эдлэл; 2. деньги; **tšamdă můngě bī yū?** чамд мөнгө бий юу; 3. мунгу /тугрика/; **xorin můngě** хорин мөнгө; // Mo. **mönggü.**

N

NADŽDĀXĂ (Do.) **билүү: брусок, оселок, точильный камень ; dzōlŏn nadždāxă зөөлөн билүү.**

NADZĀRĂXЫ (Dar.) **нозоорох: отяжелеть, чувствовать, усталость /от зноя/; biye nadzārăxă бие нозоорох.**

NAYTŠ (Ü.) K.27; **NAГTŠ** (Dg.) R.I66; **нагац: родные по матери; minī naxtš axă миний нагац ах; manā naytš nar манай нагац нар;** // Mo. **nayaču.**

NAXŪ (Ü.) K.27; **нахиу: согнутый, дугообразный, наклонный; naxū xamăr нахиу хамар; ter naxūyūr dawax тэр нахиугаар давах;** // Mo. **nakiyu.**

NALXĪ/NĒLXĪ (GKha.) **таглаа: крышка; awdărīn nalxī awax авдрын таглаа авах; nēlxĪgĭň tawix тагий нь тавих.**

NAMAG I (Öw.) **айрагны борви: бурдюк /для кумыса/ ; širĕn namag ширэн борви.**

NAMAG II (TKha.) **зүлэг, шавартай нойтон газар, намаг: болото, топь; namagtā̆ yadzar намагтай газар; šawar namag ixtē шавар намаг ихтэй;** // Mo. **namuy.**

NAMDAG (Ōl) B.I05; **бух: бык-производитель; sāěn ūldĕrīn namdag сайн үүлдрийн бух; negdĕlīn namdag нэгдлийн бух.**

NAM^{i}Ā (Ar.) B.I05; **мөчрийн сахал: усики, плети /у растений/; motširīn noyōn nam^{i}ā мөчрийн ногоон сахал; nam^{i}āń unax мөчрийн сахал нь унах.**

NAMIRXAX (Sar.) B.I05; **маяглах: жөманничать кривляться; tšī namirxax xereggūē чи маяглах хэрэггүй ; namirxax durtā xůn маяглах дуртай хүн.**

NAMSUM (Sar.) B.I05; **гэрлэх бэлтгэл под - готовка к женитьбе, свадьбе; xůgīnxē namsum xīx хүүгийнхээ гэрлэх бэлтгэл хийх.**

NAST^{i}Ā/NAST^{i}Ē (Ü.) K.27; **настай: имеющий какой-л возраст; пожилой, старый; nastā xůn настай хүн; xeden nast^{i}ē we хэдэн настай вэ?;** // Mo. **nasutai.**

NATŠĘ (Ü.) K.27; **начин: первое/низшее/ звание, которое присваивается борцам-победителям на надоме; natšę tsoltŏē начин цолтой ; taw dawadž natšę bolow тав давж начин болов;** // Mo. **način.**

NAW^{k}XARĀS: NAW^{k}XARĀS MALГĂĒ (GKha.) B.I05; саравчтай малгай: фуражка; головной убор с козырьком; xar naw^{k}xarās malγăē саравчтай хар малгай; naw^{k}xarās malγăē ŏmŏsŏx саравчтай малгай өмсөх.

NAWSAG (Dg.) навсгар: оборванец, оборванный, ободранный, растрепанный; nawsag xuwtsas навсгар хувцас; nawsag ger навсгар гэр; // Mo. nabsaγar.

NĀDГĂĒ (ŏl.), NĀDAN (Ŭ.) K.27; наадам; I. наадом; erīn γurwan nādγăē эрийн гурван наадам; ulăsīn nādan улсын наадам; 2. торжество, празднество, фестиваль,развлечение, игра; dzalūtšūdīn nādγăē залуучуудын наадам; 3. шутка, насмешка; nādγăē bolγox наадам болгох; nādan xīx наадам хийх; // Mo. naγadum.

NĀГAX (Dar.,Min.) найгах: качаться, шататься, колебаться /из стороны в сторону/; nāγan γanγax найган гангах; modŏ nāγax мод найгах: // Mo. naγiγuqu.

NĀLTĂ I:NĀLTĂ ĀRŪL (ŏw.)Б.2I; зүсмэл ааруул: кусок арул; nāltă xatāx зүсмэл ааруул хатаах.

NĀLTĂ II (ŏw.) Б.2I; бог малын дэлүү: селезёнка /у мелкого скота/; xoń yamānī nāltă хонь ямааны дэлүү.

NĀLTĂ III (TKha.) юм наасан газар: склейка, приклейка; nāltăń xowxŏrox наалт нь ховхрох.

NĀR (ŏl.) нааш ир:иди сюда; tši xurdan nār чи хурдан нааш ир; nār gedž dūdax нааш ир гэж дуудах.

NĀRĂ (Dar.) нээрээ, үнэн: правда, в самом деле, действительно; nāră yar^{i}san нээрээ ярьсан; tši nāră xelsen ū? чи үнэн хэлсэн үү?.

NĂRLAX (Ŭ.) найрлах: пировать, веселиться, устраивать пир; nărlan xamtār džarγaγă найрлан хамтаар жаргая /SM.I975.II.59/; sāĕxan nārlax сайхан найрлах; // Mo. nayiralaqu.

NĀĔMĀTŠ^{i}LAX (Do.) үхэр, тэмээг оосорлох, дөрлөх: I. привязывать; ünēgē nāĕmātš^{i}lax үнээгээ оосорлох; 2. вдевать кольцо в ноздри быка; buxă nāĕmātšiladž цуах бух дөрлөж уях.

NĂĒTAG I (Sar.) B.I05; мөчир: ветка, сук; modnī nāĕtag модны мөчир; salā nāĕtag bŭrdĕ салаа мөчир бүрт ; noγōn nāĕtag ногоон мөчир.

NĂĒTAG II (Khot.) зулзаган мод: I. молодая поросль /лесная/,молодой, /о растениях /; nāĕtag gŏlŏglŏx зулзаган мод гөлөглөх; 2. саженцы; nāĕtag olŏnīg tariw зулзага олныг тарив; //Mo. ǰuljaγ-a.

NEMGĘ/NENGĘ (Ŭ.) K.28; нимгэн: тонкий; nemgę dewter нимгэн дэвтэр; nengę dzudzān нимгэн зузаан; // Mo. nimgen.

NER (Go.,Dzaw.,Khot.) нэрс /жимс/ (Vaccinium uliginosum L.): бот. голубика; ner tūx нэрс түүх; nernī šūs нэрсний шүүс; // Mo. nersü.

NĒDŽ (Ü.) K.27; найз: друг, приятель, подруга, приятельница; minī nēdž миний найз; nēdž nохōd найз нехед; // Mo. nayiǰa.

NĒDAX/NĒDAN (Ü.) K.27; наадах: I. развлекаться, играть; nēdax durtā̈ xū̆xed наадах дуртай хүүхэд; tsengeldex xŭrēlendĕ nēdax цэнгэлдэх хүрээлэнд наадах; //Mo. nayadaqu.

NĒM/NE^{i}M (Ü.) K.27; найм: восемь; nem xŭrtel tōlox найм хүртэл тоолох; ne^{i}men nastā̈ xū̆xed найман настай хүүхэд; // Mo. naima.

NĒMĀ (Ü.) K.27; наймаа: торговля, торгашество, коммерция; nēmā xīx наймаа хийх; nēmā tārax наймаа таарах; nēmā xīdeg xŭn наймаа хийдэг хүн; // Mo. nayimaγ-a.

NĒR (Ü.) K.27; NĀR (Min.) найр: пир, веселье; nēr bolow найр болов; nār xīx найр хийх; nārār tsengedž nādmār baysadž найраар цэнгэж наадмаар баясаж /SM.I975.II.58/; // Mo. nayir.

NĒRAMTŪ (Ü.) K.27; найрамдах: приходить к согласию, мириться, устанавливать дружественные отношения; bŭgĕd neramtū ulă̆s бүгд найрамдах улс; neramtū́n ulă̆s bŭrīn bodloγo mŏn найрамдах нь улс бүрийн бодлого мөн; // Mo. nayiramdaqu.

NĒRĒ (Öw.,Sü.) үнэн: правда, истина; nērē ter xelsen үнэн, тэр хэлсэн; nērē xelērē үнэн хэлээрэй.

NĒŠ (Ü.) K.27; нааш: сюда; поближе; tsi nē š ir чи нааш ир; nēšĕ́n dūdād ir нааш нь дуудаад ир; nēš sū нааш суу; // Mo. inaγši.

N^{i}AWSĂ̄LXAN (Go.) дутуу, дундуур, богино: сделать что-л; I. неполностью, незакончить /что-л/, недостача, недостаток, посередине, среди, короткий; adž^{i}līg n^{i}awsă̆lxan xīx ажлыг дутуу хийх; 2. не полно; ayaγandă̆ n^{i}awsă̆lxan xīw аяганд дундуурхан хийв; 3. коротковатый, коротенький; n^{i}awsă̆lxan dēl богинохон дээл.

NIXTĂ̆RŪ (Sar.), NOXTŲRŲ̄ (Ü.) K.28; ногтруу: зоол. степной рябчик; nixtă̆rū šuwū ногтруу шувуу; noxtŲrŲ̄ dzellen nisew ногтруу зэллэн нисэв; // Mo. nogturu.

NILBAG (Khe.,Sü.), YALBAG (TKha.), B^{i}ALBAG (Ar., Ba.), B^{i}ALMAG (El.,Sar.) хэрчсэн дотор мах /тарваганы дотор махаар хийнэ/: нарезанное нутро /тарбагана/; nilbag xīx нялбаг хийх; yalbag idex нялбаг идэх; tos ixtē b^{i}albag тос ихтэй нялбаг.

NIMRĂ̆G (Öw.) B.2I; бантан: мучной суп, мучная похлёбка; nimrĕg xīx бантан хийх; xōl nimreg bolox хоол бантан болох; /SM.I96I.III/.

NINDĂ̄ELAX I (Se.) B.I05; үхэх: умирать, гибнуть, пропадать /о животных/; nindă̆ēlax šaxaw үхэх шахав; nindă̆ēlaxās āĕx үхэхээс айх.

NINDĂ̄ELAX II (Se.) B.I05; терех: рожать, рожаться /о человеке/; oxin mín nindă̆ēlax dŏxŏw охин минь терех дөхөв.

NISEX I (Go.,El.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor^{i}tŏē nisex морьтой давхих; xurdan nisēd xŭrērē хурдан давхиад хүрээрэй.

NISEX II (TKha.) нисэх: летать, лететь; nisen yawax нисэн явах; nisedž bŭx нисэж буух; nisex šaxaw нисэх дохлоо; // Mo. niskü.

NĪX (GKha.), NĒX (El.,Sar.) их,том: I. много; nīx yum bodōd yāxaw их юм бодоод яахав; 2. большой, крупный; nēx atšā bāĕna том ачаа байна.

NĪLENXŬ (Öl.) тогооны таг: крышка котла; nīlenxŭgĕń awax тагийг нь авах; nīlenxŭ tawix таг тавих.

NOGŲ (Ü.) K.28; ногоон: зелёный; šar noγų ŏngŏtē шар ногоон өнгөтэй; noγų mŏtšir ногоон мөчир; // Mo. noγuγan.

NOXŌ (Dar.), NOXŏ (Ü.) K.28; нохой: собака, пёс; antša noxŏ анч нохой; xurdan noxŏ хурдан нохой; noxō xošū нохойн хошуу;// Mo. noqai.

NOXTŎ (Ü.) K.28; NOX^{i}TŎ (Dg.) R.167: ногт: недоуздок ; mor^{i}nī noxtŏ морины ногт; suran nox^{i}tŏ суран ногт; noxtŏtŏē moŕ ногттой морь;// Mo. noγtu.

NOYI (Ü.) K.28; ноён: I.ист. нойон, князь, господин; noyitō temtsex ноёнтой тэмцэх;2. перен. устойчивый, несбывчивый; noyi nurūtā ноён нуруу - тай; // Mo. noyan.

NŌR (Dar.), **NUR** (Ü.) K.28; нуур: озеро; nōrŏń amar bol nuγusāń amar нуур нь амар бол нугас нь амар. /ААЗ/; nōrīn us нуурын ус; nŭr tsŏrŏm нуур цөөрөм; // Mo. naγur.

NŌĔX (Dar.) нуух: I. прятать, скрывать, утаивать, таить; nōĕn daldălax нуун далдлах; yumā nōĕx юмаа нуух; 2. гной /на глазах/; nŭdĕnī nōĕx нүдний нуух; 3. коронка табакерки; nōĕx šigetgŭlex нуух шигтгүүлэх; // Mo. nuuq-a.

NUGUS (Ü.) K.28; нугас: I. утка; nugus šuwū нугас шувуу; 2. анат. спинной мозг; nugusrū ŏwdŏx нугасруу өвдөх; 3. петля, шарнир; xālăγanī nugus хаалганы нугас; // Mo. nuγusa.

NUM (Ü.) K.28; нум: I. лук; num sum xarwax нум сум харвах; 2. рессора; num xuγarax нум хугарах; // Mo. numu.

NURU (Ü.) K.28; нуруу: I. спина, хребет, позвоночник; nurū ŏwŏdŏx нуруу өвдөх; ūlīn nurū уулын нуруу; 2.матица; māĕxnī nuru майхны нуруу; // Mo. niruγu.

NŎ^{k}XŎR (Go.) нөхөр: товарищ, друг; nŏ^{k}xŏr dargīn iltegel нөхөр даргын илтгэл; nŏ^{k}xŏr yosnī tuslaltsā нөхөр ёсны туслалцаа; // Mo. nökür.

NŎMŎRŌG I (Sü.) нэг зүйлийн ялаа: зоол. муха, мушка, вид мошки; nŏmŏrŏg nisex ялаа нисэх; nŏmŏrŏgīn bās ялааны баас; nŏmŏrŏg ixtē bāĕna ялаа ихтэй байна.

NÒMŎRÒG II (TKha.) гадуур нөмрөх немрег: накидка;nòmŏrògtē xùn нөмрөгтэй хүн; nòmŏròg nòmŏròx нөмрөг нөмрөх; // Mo. nemürge.

NÒRĀ (Ur.) ширэнгэ: роща, заросль, тонких или низкорослых деревьев; nòrāndă tōròx ширэнгэд тээрөх; bitū nòrātā mod битүү ширэнгэтэй мод.

NŌR (Ŭ.) K.28; нойр; сон; nōr xŭrex нойр хүрэх; nōr mūtā нойр муутай; анат. поджелудочная железа;nōr^{i}nī bultširxā нойрны булчирхай;// Mo. noyir.

NUГALŪR I: NUГALŪR ŠĀDZГĂĒ (Ŏw.) Б.2I; алаг - туу: зоол. галка; nuγalūr šādzγăē nisex алагтуу нисэх.

NUXŪŠĬ (Dzaw.,Sar.) зөөхийн холимог: сметанная смесь; nuxūšĭ xĭx зөөхийн холимог хийх; ārtsătā nuxūšĭ аарцтай зөөхийн холимог.

NUMAN: NUMAN TŠÒMÒG (Ar.) B.I05; харьт, бугалаг чөмөг: анат. плечевая кость; numan tšòmògnī yas харьт чөмөгний яс; numan nuγalax харьт чөмөг нугалах.

NŪWŪ (Sar.) B.I06; поолуу, сийрсээр хийсэн темпөн: таз из соломы; nūwū sū поолуу сүү; sīrsen nūwū сийрсэн поолуу.

O

OBĂR (Dar.) муу: муутай: плохой; dzunšılγa obărtā bolox зуншлага муутай болох /СБХ.I963/.

OD(O) (Ŭ.) K.28; од: звезда; altan γadas òd(o) алтан гадас одон; olon od(o) šig олон од шиг; //Mo. odun.

ODXǪ (Ŭ.) K.28; отгон: I. самый младший; odxǫ xŭ отгон хүү; odxǫ dŭ отгон дүү; 2. последний; odxo nār xògdžimīn odxǫ tšawxădas хөгжмийн отгон чавхдас.

ODŽIG/UDŽIG (Dzaw.) хашин: ленивый, медлительный; odžig mor хашин морь; udžig morindŏ tašūr xereg хашин моринд ташуур хэрэг /АЗД.I978/.

ODŽŪ (Go.) B.I06; ачаа тэнгийн чагт: застёжка, верёвки, протянутой поверх вьюка;odžūγār tēglen atšix чагтаар тээглэн ачих.

ODZŌR I (Min.) ёзоор: I. основание, корень; šŭděnī odzōr шүдний ёзоор; modŏnī odzōr модны ёзоор; 2. стебель; òwòsnī odzōr евсний ёзоор; // Mo. yoǰoγor.

ODZŌR II (Dar.) ёроол: I. дно; sawnī odzōr савны ёроол; 2. геогр. подошва; modŏnī odzōrōr γartš yawax модны хормойгоор гарч явах; // Mo. iruγal, iruγar.

OГŌNŎ (Ŏw.), ONXIN (Sar.) огт: совсем, совершенно, вовсе; oγōnŏ xĭgēgŭē bāĕna огт хийгээгүй байна; oγōnŏ bāĕxgŭē огт байхгүй; onxin sonsōgŭē огт сонсоогүй; onxin yadrāgŭē огт ядраагүй.

OГTORГŪ (Min.), OXTORGŪ (Ü.) огторгуй: небо, небосвод; oγtorγūn tsaγān ŭlen dundās огторгуйн цагаан үүлэн дундаас/SM.I975.II.69/; oγtorγūn ūdamdă ayalax огторгуйн уудамд аялах; // Mo. oγtarγui.

OGŠIX (DKha.) агших: сокращаться, сжиматься, стягиваться; uγāxad ogsix угааснаас агших; usandă ogšix усанд агших; // Mo. agsiqu.

OGTĂLŪR/OXTOLŪR (Ar.,GKha.) хутга: нож; ogtălūrār max ogtŏlox хутгаар мах огтлох; ogtŏlūr awād ŏg хутга аваад өг.

OGTŎRŌ I (Sü.) B.I06; унины бөгс: нижний конец жерди; ogtŏrōndŏ uyā γarγax унины бөгсөнд уяа гаргах; ogtŏrō nŭxlex унины бөгс нүхлэх.

OGTŎRŌ II (Go.) уулын бэл: склон горы; ogtŏrōγōr yawax уулын бэлээр явах; ogtŏrō xolōs xaragdaw уулын бэл холоос харагдав.

OGTŎRŌ III (TKha.) будлиан, самуурал: путаница; xereg ogtŏrō хэрэг будлиан; ogtŏrō bolow будлиан болов.

OGTŎRŌ IV (TKha.) гажуу зан: каприз; ene ix ŏgtŏrōtō xŭn энэ их гажуу зантай хүн; ogtŏrō γarγax гажуу зан гаргах.

OGTŎRŌ V (TKha.) дээлийн зүйдэл: надставка, надставленный кусок; dēlĭn ogtŏrō oyox дээлийн зүйдэл оёх; ogtŏrō olontō зүйдэл олонтой.

OGTSŪRГA (El.,GKha.) эмээлийн сүр орох нүх: седельная дыра /для ремня/; emēldĕ ogtsūrγa γarγax эмээлд нүх гаргах; ogtsūrγāsăn цуах нүхнээс нь уях.

OXĮ̃ (Ü.) K.28; охин: дочь, девочка; manā̃ oxĮ̃ манай охин; olon oxĮ̃ yawătsγāw олон охин явцгаав; // Mo. ökin.

OXTOLON (Ü.) K.28; OTOLXA (Dar.), OXŎTLOX (Dg.) R.I67; огтлох: резать, рубить, надрезать, отрезать; mod oxtolon мод огтлох; xutaγār otolxa хутгаар огтлох; max oxŏtlox мах огтлох; // Mo. oγtulaqu.

OY^{Ŏ}(GKha.), OL^{Ŏ} (Öw.) айрагны хувин: ведро /для кумыса/; oyŏd tsaγā dūrgew айргийн хувинд цагаа дүүргэв; ol^{Ŏ} dūren ăĕrag хувин дүүрэн айраг.

OYŌR I (Dar.) бэл: косогор, подножие; ūlīn oyōrōr yawax уулын бэлээр явах; xoyor xawtaγăēn oyorōs γarsan bololtŏē dōldăsan хоёр хавтгайн бэлээс гарсан бололтой дуулдсан /ДАД/.

OYŌR II (TKha.) ёроол: I. дно; danxănī oyōr uγāx данхны ёроол угаах; 2. геогр. подошва; ūlīn oyōrōr mal beltšiw уулын хормойгоор мал бэлчив; //Mo. iruγar, iruγal.

OLGŌ (Ü.) K.28; олгой: анат. толстая кишка; muxar olgŏ мухар олгой: слепая кишка; olgŏ ŏwŏdŏx олгой өвдөх; // Mo. ologai.

OLX^{i}Ō: OLX^{i}Ō ÚG (Ü.) K.29; сул үг: пустые слова; olx^{i}ō úg yarix сул үг ярих; olx^{i}ō úgtē xún сул үгтэй хүн.

OL^{i}ŌSŎG (Bu.) B.I06; амны халбага: ложка, чайная ложка, столовая ложка; ol^{i}ōsŏgōr xōl idex амны халбагаар хоол идэх;ol^{i}ōsog ógóx амны халбага өгөх.

OLǪ (Ü.) K.28; олон: много; olǫ xún yawax олон хүн явах; olǫ úgtē олон үгтэй;// Mo. olan.

OLOMTSŎG (Go.,El.) B.I06; олонцог: подушка на седле; emēlīn olomtsog эмээлийн олонцог; olomtsŏgig tsembēr bŭrĕne эмээлийн олонцгийг цэмбээр бүрнэ; // Mo. olongčoγ.

OL^NGŎ (GKha.) олом: подпруга; olongŏ džireme tšanγalax олом жирмээ чангалах;morinī olongŏ tatax морины олом татах; // Mo. olong.

OLŌNDŌ (ÖKha.) Ж:I40; ONŎNDĂĒ (Bu.) B.I06; хүрэм /хүндэтгэсэн/: куртка /высок/; olōndō ómŏsóx хүрэм өмсөх; onondăē xudaldadž awax хүрэм худалдаж авах.

OMLŪR (Ba.,Öw.,El.), OMŎRŲ̄ (Ü.) K.28; омруу: ключица; úxĕrīn omlūrīn arăs үхрийн омрууны арьс; omŏrūnī yas омрууны яс; // Mo. omuruu.

ONDŎГO: ONDŎГO XAYAX (Ü.) T.9; шагай тоглох: играть в игральные кости; ondŏγo xayădž toglox шагай хаяж тоглох.

OR/ORǪ (Ü.) K.29; орон: I. страна, государство,край, местность; exĕ orǫ эх орон; or búxen enxĕ tāĕwnār dzeregtsen oršix орон бүхэн энхтайвнаар зэрэгцэн орших;2. жилище, кров; orǫ sūtsă орон сууц; oro bāĕr орон байр.

ORNOW (Dar.) орно би: приеду, прийду; masintă turtăl ornow хоуŏ машинтай урт /дамжлага бааз/ орно би /ДАД/;tednīd ornow тэднийд орно би;// Mo. orumui.

ORŎMDŽŌ (Ar.) B.I06; ам бүл: семья, едок, член семьи; manā oromdžō манай ам бүл; olon orŏmdžōtō олон ам бүлтэй.

ORŎĒWTS̆ (TKha.,ÖKha.) толгойн өмсгөл: наряд /головной/;awγă̈ē xúnī orōĕwts̆ авгай хүний толгойн өмсгөл; tolγŏēn móngón orŏēwts̆ толгойн мөнгөн өмсгөл.

ORWON I (Sar.) B.I06; дов, сондуул: бугор, бугорок; orwon elbegtē γadzar tšīgerxŭ дов сондуул ихтэй газар чийгэрхүү.

ORWON II (TKha.) бут ургамал: бот. куст растения.

ORWON III (TKha.) үндэс, ёзоор: корень ,основание; orwonγōrŏn suγa tatax бутаар нь суга татах; úsnī orwon үсний ёзоор.

OTŎГǪ: OTŎГǪ XŪ (Ü.) отгон, бага: самый младший; otŏγǫ xū отгон хүү; otŏγǫ xūgīn xurim отгон хүү - гийн хурим;/SM.I964.IV/.

OTŠIR I (TKha.) бат бэхийн тэмдэг: символ могущества; otšir ûldēx бат бэхийн бэлэг тэмдэг үлдээх; otsirtŏē bŏgŏdź бат бэхийн тэмдэгтэй бөгж.

OTŠIR II (TKha.) хонхны очир: вачжра, ритуальный предмет, используемый вместе с колокольчиком при совершении религиозного акта; lamīn otširtŏē xonxŏ ламын очиртой хонх; xonxŏ otšir barix хонх очир барих; //Mo. vačir.

OTŠIR III (TKha.) шил, чулуу зүсдэг доржпалам чулуу: алмаз; otšĭrōr šil dzûsex доржпаламаар шил зүсэх; otšir šig xatū доржпалам шиг хатуу.

OWĀRAX (ŏl.) анзаарах: примечать, замечать, обращать внимание; owārax bāĕx анзаарах байх; bi odō owārax bidz би одоо анзаарах биз /ШАХ.1976/.

OWDOL (GKha.) янз бүрийн: разновидный, всякий; owdol yum awax янз бүрийн юм авах.

OWLOГ (TKha.,DKha.) олбог: тюфяк; owloγ dewsex олбог дэвсэх; owloγ tûšleg tsŏm bûren олбог түшлэг цөм бүрэн /АЗД.1978// Mo. olbuγ.

OWORTOX (TKha,) эд юмс элэгдэн муудах: изнашиваться, стираться /об одежде и вещах/ ; axīn dēl owortădzē ахын дээл элэгдэж мууджээ; ed ayursăn owortow эд юмс нь элэгдэв.

OWŌLŎĒ (Dun.) хурдан морины хүүхдийн малгай: головной убор /у детей, участвующих в конских скачках/; xŭxedūd moŕ uraldūlaxdā owōlŏē ŏmŏsŏw хүүхдүүд морь уралдуулахдаа малгай өмсөв.

Ō (Min.) ой: лес; ō šuγūn modon dundās ой шугуйн модон дундаас /SM.I975.II/; ix ōn dundă их ойн дунд; // Mo. oy.

ŌDOLXŎ (Dar.) өшиглөх: пинать; xŏlŏrō ōdolxŏ, хелеерее өшиглөх; bŏmbŏg ōdolxŏ бөмбөг өшиглөх.

ŌDŌ (Dar.) хүүхэд гэж дуудах үг: обращение к девочке и мальчику;ōdō nāšir хүүхэд нааш ир.

ŌLOX (Min.) ойлох; цойлох: подпрыгивать,отскакивать, рикошетировать; ōlōd γarsan buγīn šindžătē ойлоод гарсан бугын шинжтэй /SM.I975.II.64/; xurăγa, išig ōlon degdex хурга, ишиг цойлон дэгдэх; // Mo. oyilaqu.

ŌN (Ū.) K.29; ооно: зоол. самец антилопы,дзерена; ōn γowĭd elbeg ооно говьд элбэг; ōn agnax ооно аргнах; // Mo. oγuna.

ŌRTSOG I (Ar.,Go.) B.I06; өнчин,ганц: сирота,одинокий; ōrtsog kŭked өнчин хүүхэд; ōrtsog tolγŏē өнчин толгой .

ŌRTSOG II (Ar.) дагз: затылочная кость; область затылка; tolγŏēn ōrtsog толгойн дагз; ōrtsogrū ŏwŏdŏx дагзруу евдех.

ŌWŪDZ (Ba.,El.,Min.,Khot.) B.I06; лоовууз: ловуз /род монгольской меховой шапки/; ȯwȯl ōwūdz ȯmŏsȯx өвөл лоовууз өмсөх; ȯnegen ōwūdz үнэгэн лоовууз;// Mo. loobuuǰa.

OĒГORГŎGŬĒ I (Khot.) асар их, их; большой, очень; oēγorγŏgŭē ȯndȯr ūlīg dawax асар өндөр уулыг давах; oēγorγŏgŭē us togtox асар их ус тогтох.

OĒГORГŎGŬĒ II (El.,Sar.) замбараагүй: беспорядочный; oēγorγŏgŭē olon xŭn замбараагүй олон хүн; ene mȯn oēγorγŏgŭē xŭn šŭ энэ мөн замбараагүй хүн шүү /НАЯ.I979/.

OĒRMOGXON (GKha.) саяхан: только что, недавно; oērmogxon yawsan саяхан явсан; oērmogxon irew саяхан ирэв.

ȤDĀ/ȤDĀN (Dg.) R.38; удаан: медленно, долго; ȤdĀ xȯdlȯx удаан хөдлөх; // Mo. udaγan.

ȤГALDŽ (Dg.) K.38; угалз:.I. узор, орнамент; ȤγaldŽ oyox угалз оёх; 2. самец архара /горного барана/; arγal ȤγaldŽ аргал угалз; 3. самум, песчаный буран; Ȥγaldžĭn xŭĕ угалзан хүй; // Mo. uγulǰa.

ȤXAN (Ü.) K.38; UXAN (Dg.) R.I73; ухна: козёл; ȤxAn išig ухна ишиг; ȤxAn mallax ухна маллах; šŭdlen uxan шүдлэн ухна; // Mo. uquna.

ȤL (Ü.) K.39; ул; I. подошва, подмётка; xolīn ȤL хелийн ул; 2. перен. основательность; ȤL sūr^{i}tä xandax ул суурьтай хандах; 3. основание; ȤLĪN olox улы нь олох;// Mo. ula.

ȤLAX (Ü.) K.39; уйлах: плакать; xŭxed ȤlAx хүүхэд уйлах; megšin ȤlAx dū γaraw мэгшин уйлах дуу гарав; // Mo. uyilaqu.

ȤLĀS (Ü.) K.39; ULĀSĂN (Dar.) улиас: осина; ȤlĀs tarix улиас тарих; ulāsăn ixtē γadzar улиас ихтэй газар; ȯndȯr ulāsăn өндөр улиас; // Mo. uliyasu.

ȤNĀR (Ü.) K.39; униар: дымка, мгла; ȤnĀr tatax униар татах; ȤnĀr budan униар будан; // Mo. uniyar.

ȤNDŽIГAR (Ü.) K.39; унжгар: I. долговязый; Ȥn - dziγar xŭxed унжгар хүүхэд; 2. слабый, болезненный, вялый; tsarăēń Ȥndžiγar bāĕw царай нь унжгар байв; // Mo. unǰiγar.

UNDŽILAГ (Ü.) K.39; унжлага: подвеска; Ȥndžilaγată dzŭltĕ унжлагатай зүүлт; Ȥndžilaγa tšimeglel унжлага чимэглэл; // Mo. unǰilγ-a.

ȤNDŽIXĂ (Ü.) K.39; унжих: отвисать, нависать, свисать; ɯya Ȥndžixă уяа унжих; engereń Ȥndžixa энгэрт нь унжих;// o. unǰiqu.

ȤNNAX/ȤNAN (Ü.) K.39; унах; I. падать, сваливаться, отваливаться; nawtš Ȥnax навч унах; ŭs Ȥnnax ус унах; 2. садиться верхом, ездить верхом; moŕ Ȥnnax морь унах; mašin Ȥnan машин унах; // Mo. unaqu.

ụNTAXĂ (Ü.) K.3I; унтах; I. спать, уснуть; ertĕ ụntaxă эрт унтах; //Mo. untaqu.

ụRA (Ü.) K.39; URŲ (ÖKha.) уран: умелый , искусный; ụra γartan уран гартан; ụra dūtă xòxŏ šuwū уран дуутай хөхөө шувуу /ААЗ/;//Mo. uran.

ụRDĂ/ụRID (Ü.) K.39; урьд: прежде, раньше, в прошлом;ụrdă tsagtă урьд цагт;ụrid òdòrŏn irsen урьд өдөр нь ирсэн; //Mo. urida.

ụRГAX (Ü.) K.39; ургах: I. расти, произрастать, всходить, давать ростки; noγō ụrγax ногоо ургах; ụrγax ulān nar ургах улаан нар; //Mo. urγuqu.

ụRUГŠĀ (Ü.) K.39; урагшаа: I. вперёд; 2. перен. успех, удача, продвижение; ụrụγšā dawšix урагшаа давших; ụrụγšā axix урагшаа ахих;//Mo. uruγsi-ban.

ụRSAX/ụRĂSXAX (Ü.) K.39; урсах: I. течь, протекать; us ụrăsax ус урсах; 2. уноситься течением; γualin ụrăsxaw гуалин урсгав; //Mo. urusqu.

ụRTĂ (Ü.) K.39; урт: I. длинный, долгий, долго, длинно; ụrtă òdòr урт өдөр; ụrtă naslax урт наслах; //Mo. urtu.

ụTĀ (Ü.) K.39; URTĀ (Dar.) утаа: дым; ụtā tawix утаа тавих; ụtā bāgix утаа баагих; urtā sūnaglax утаа суунаглах; //Mo. utuγ-a.

ŲL (Ü.) K.39; ŌLŎ (Dar.) уул: гора, горы; ŲL nurū ixtē уул нуруу ихтэй;ŲlandĂ tsas orow ууланд цас оров; òndòr ōlŏ ендер уул; //Mo. aγula.

ŲLARXAG (Ü.) K.39; уулархаг: горный, гористый; ŲlarxaG γadzar уулархаг газар; ŲlarxaG nutag уулархаг нутаг; //Mo. aγularqaγ.

ŲLDŽIX (Ü.) K.39; ŌLDŽAX (Dar.) уулзах: встречаться; axtă ŲldžiX ахтай уулзах; ōldžād irsen šuwōnī kelĪń meddeg bolāsēw уулзаад ирсэн шувууны хэлий нь мэддэг болоосой /ДАД/; //Mo. aγulǰaqu.

ŲLDZIR (Ü.) K.39; уулзвар: стык, узел, перекрёсток; dzamĪn ŲldzIR замын уулзвар; tòmòrĪn ŲldzIR темрийн уулзвар /залгаа/; //Mo. aγulǰaburi.

ŲR (Ü.) K.39; ŌR (Dar.) цайны уур: ступка; modon ŲR модон уур; ŲrandĂ xĪdž nùdex ууранд хийж нүдэх; tòmòr ōr төмөр уур; //Mo. uur.

ŲRAГ (Ü.) K.39; ŪRŮK (Kho.) уураг: I. молозиво; Ųraγ bòsgòx уураг бөсгөх; 2. белок; ŲraγtĂ ed ууратг эд; òndògnĪ Ųraγ өндөгний уураг; ūrŭk tarqi уураг тархи; //Mo. uγuraγ.

ŲRTĂ (Dar.) ууртай: сердитый, злой; ŲrtĂ tsōxor lambuγăē ууртай цоохор ламбугуай /ДАД/; ene ix ŲrtĂ yum энэ их ууртай юм; //Mo. aγurtai.

ŲTĂ (Ü.) K.39; уут: мешок, куль, сума;dernĪ ŲtĂ дэрний уут; xurγanĪ ūtă хурганы уут; ŲtandĂ xĪx уутанд хийх; //Mo. uγuca.

ŪTSĂ (Ü.) K 39; уц: анат. крестец, поясница; ŲtsĂ tawix уц тавих ŲtsĂ tallax уц таллах; //Mo. uγuca.

ŲTŠILAX (Ü.) К.39; уучлах: прошать, извинять; yalĭgăń ųtšilax ялыг нь уучлах; ųtšilan ůdzĕxĕ уучлан үзэх; // Mo. uγučilaqu.

Ȯ

ȮDGŌ (ÖKha.) одоо, эдүгээ: сейчас, теперь, ныне, в настоящее время; ȯdgō mȯdȯ irene одоо мөд ирнэ; ȯdgō tsag одоо цаг; //Mo. odu-a.

ȮDŬ (Min.,Go.), ŮD (El.) өд: перо, перья; šuwūnĭ ȯdŭ шувууны өд; ůden der өдөн дэр; ůden malγăē өдөн малгай; // Mo. ödü.

ȮDŮR (ÖKha.,Go.), ŮDER (El.) өдөр: день, днём; ȯdůr bůr xitšēl xĭx өдөр бүр хичээл хийх; xůěten ůder bolow хүйтэн өдөр болов; // Mo. edür.

ȮDŽŌ: ȮDŽŌ TEREG(Ü.) нэг зүйлийн үхэр тэрэг: вид телеги, арбы /в которые запрягают быка/; ȯdžō tereg xȯtlȯx үхэр тэрэг хөтлөх; ȯdžō tergēr us awax үхэр тэргээр ус авах.

ȮGEDĚ (ÖKha.) өөд: I. вверх, выше, к /в значении вверх/; на, по; nad ȯgedě xarax над өөд харах; ūl ȯgedě γar уул өөд гар; 2. против; urăsγal ȯgedě sȯrȯx урсгал өөд сөрөх; 3. нареч. вверх, кверху; ȯgedĕń bolγox өөд нь болгох; // Mo. öged.

ȮGLŪ (Dar.), ŮGLĒ (El.) өглөө: утро, утром; ȯglů ertě yawax өглөө эрт явах; ȯglů bůr xitšēltē өглөө бүр хичээлтэй; ůglē bosox өглөө босох; // Mo. örlüge.

ȮGŌDŽIN (ÖKha.,Sar.) В.106; өгөөмөр: обильный, щедрый; ȯgōdžin setgeltē xůn өгөөмөр сэтгэлтэй хүн; ȯgōdžin bayan xanγă өгөөмөр баян хангай.

ȮXĮ (DKha.) охин: девочка; ȯxid dūlaldax охид дуулалдах; mană oxi манай охин; // Mo. okin, ükin.

ȮXŌRXȮN (ÖKha.,Dar.) хөөрхөн: миловидный, милый, славный, хорошенький; ȯxōrxȯn dzantă bůsgůē хөөрхөн зантай бүсгүй; // Mo. kögerüken.

ȮXŌRSȮX (Ar.,Ur.,Dar.) өхөөрдөх: ласкать; săĕxan tȯrsȯn xoγor amaragĭmiń tōĕron tōĕrōd ȯxōrsȯnů dē сайхан төрсөн хоёр амрагий минь тойрон тойроод өхөөрдөнө үү дээ /МАД.78/; xůxĕdē ȯxōrsȯx хүүхдээ өхөөрдөх; // Mo. ökürdekü.

ȮYȮ (TKha.,GKha.) айрагны модон хувин: деревянное ведро /для кумыса/; aērăgĭn ȯyŏ айргийн хувин.

ȮYȮWDŽIX (ÖKha.,Khot.,Min.), ȮRȮWDŽIX (GKha.) өсөх, томрох: расти, подрастать; xůxed xurdan ȯyȯwdžix yum хүүхэд хурдан томрох юм; ȯyȯwdžix nas өсөх нас.

ȮLGŌ (TKha.,Ar.) хазаар, ногтны өлгүүр: вешалка /для узды,недоуздка/ȯlgōndŏ bāĕγā xadzār, nogtŏ өлгүүрт байгаа хазаар ногт; ȯlgō awax өлгүүр авах; // Mo. ölgegür.

ȮLGŪR I (DKha.,Dg.), ȮLGŌR (Dar.) гэрийн тавиур: подставка; ȯlgūr dēr sŭ tawix тавиур дээр сүү тавих; ȯlgōr dēr toγō γarγax тавиур дээр тогоо гаргах; // Mo. talbiγur.

ȮLGŪR II (TKha.), ELGŪR (Dzaw.,Khot.,Go.) өлгүүр: I. вешалка; xuwtăsăsā ȯlgūrtĕ ȯgȯx хувцсаа өлгүүрт өгөх; malγăēγā elgŭrtĕ orqix малгайгаа өлгүүрт орхих; 2. подвеска; elgūrēs dzŭx өлгүүрээс зүүх; // Mo. ölgegür.

ȮLTȮG (Go.,Ŏw.), URTEG (El.) өртөг: стоимость; nemŭ ȯrtȯg нэмүү өртөг; yamar ŭrtegtē we? ямар өртөгтэй вэ?; // Mo. örteg.

ȮMŬN (ŎKha.,Khot.) өмнө: перед, впереди; полуденная сторона, юг; ȯmŭn dzŭg yawax өмнө зүг явах; axīn ȯmŭn irne ахын өмнө ирнэ; // Mo. emün-e.

ȮMŬS (Dg.) R.I67; оймс: чулки, носки; ȯmŭs tsōrox оймс цоорох; ȯmŭs uγāx оймс угаах; ȯmŭs ȯmȯsȯw оймс өмсөв; // Mo. oyimusu.

ȮMTSŬGER (DKha.) цемцгер: съёживаться, сжимать - ся; ȯmtsŭger amtā цемцгер амтай; ȯmtsŭger tsȯgŏtš цемцгер цегц; // Mo. čömčüger.

ȮNDŎGO: ȮNDŎGŎ SŬĒ (Ü.) T.9; төрөөгүй байхад нь сүй тавих: помолвка детей до их рождения; ȯndŏgȯ sŭē ȯmŏnȯ́n tawix өндгөн сүй өмнө нь тавих; ȯndŏgȯ sŭē tawĭūlsan oxin сүй тавиулсан охин.

ȮNDȮR I (DKha.,Dg.) урт: длинный, долгий; ȯndȯr ūrγa урт уурга; ȯndȯr nastā xŭn урт настай хүн; // Mo. öndür.

ȮNDȮR II (TKha.) өндөр: высокий; ȯndȯr biγĕtē xŭxed өндөр биетэй хүүхэд; ȯndȯr dūγār yarix өндөр дуугаар ярих; // Mo. öndür.

ȮNDȮR III (TKha.) их, үлэмж: I. большой, великий; ȯndȯr xȯgdžil үлэмж хөгжил; 2. более, гораздо, весьма, очень; ȯndȯr amdžiltă их амжилт.

ȮNDȮR IV (TKha.) дээд: высший; ȯndȯr mergedžiltē дээд мэргэжилтэй.

ȮNDȮR V (TKha.) чанга: сильный, значительный, крепкий; ȯndȯr dū чанга дуу; ȯndȯr dūγār yariw чанга дуугаар ярив.

ȮNE (Dar.) энэ: это, этот, сей, данный; ȯne metēr xī энэ мэтээр хий!; ȯne minī ax энэ миний ах; ȯne džil энэ жил; // Mo. ene.

ȮNGŎRŪ (Ü.) T.II; хэтэрхий: I. слишком, чрезмерно, крайне; ȯngŏrū olon xŭn хэтэрхий олон хүн; ȯngerū dawxix хэтэрхий давхих; 2. чрезмерный, непомерный; ȯngȯrū yawdal хэтэрхий явдал.

ȮŊᵏXĪ (Ü.) K.29; өмхий: вонючий, тухлый, зловонный; ȯŋᵏxī ŭnertē өмхий үнэртэй; ȯŋᵏxī sanā өмхий санаа; // Mo. ömükei.

ÒN^{k}XÒRŪLEG (Ar.), ÒN^{k}XÒRŪL (El.) хайлмаг /ееҳөн тосонд хийсэн нэг зүйлийн хүнс/: кушанье из растопленной пенки, топленого жира; ònᵏxòrūleg xīx өөхөн тосон хайлмаг хийх; ònᵏxòrūl idex хайлмаг идэх /ШАХ.1967/.

ÒNĬS (Ü.) Т.8; цоож: замок; ònĭs awax цоож авах; ònĭsōr ònislox цоожоор цоожлох /SM.1964.IV/. tom ònis том цоож.

ÒNŌNŌ (Min.) саяхан: только что, недавно; ònōnō endēs yawax bolson саяхан эндээс явах болсон.

ÒNSÒG (Ü.) К.28; оньсого: загадка; ònsòg tāltsax оньсого таалцах; olon ònsòg meddeg xůn олон оньсого мэддэг хүн; // Mo. onisuγ-a.

ÒNTŠĬ̲(Ü.) К.29; өнчин: сирота, осиротелый; ònt̆šĭ̲ òrŏsòn xůn өнчин өрөөсөн хүн; ònt̆šĭ̲ xotəorson xŭxed өнчин хоцорсон хүүхэд; //Mo. önečin.

ÒR: AYAГANĪ ÒR I (GKha.) аяганы ширээ: маленький столик /для чашек/; ayaγanī òrnŏs xalbaγa aw аяганы ширээнээс халбага ав; òrlŭ xĭtšix аяганы ширээнд хийчих.

ÒR: ГALĪN ÒR II (GKha.) зуухны доод хэсэг: нижняя часть печи; γalĭn òr tsewerlex зуухны доод хэсгийг цэвэрлэх; γalĭn òrnĭ ortšim зуухны доод хэсгийн орчим.

ÒRĀL (Dar.), ÒRŌL (Ü.) К.29; ерөөл: пожелание, благо желания, ерөл; òrāl xelex ерөөл хэлэх; òrāl magtāl ерөөл магтаал; // Mo. irüger, irügel.

ÒRGŬ̲ (Dzaw.) ерген: широкий; òrgŭ̲ ūdam nutag өргөн уудам нутаг; òrgŭ̲ entē torŏγo ергөн энтэй торго; // Mo. örgen.

ÒRŌL I (Dar.) ерөөл: пожелание, желание, благопожелания ерол; òrōl tawix ерөөл тавих; òrōl magtālĭn xeseg ерөөл магтаалын хэсэг; // Mo. irüger, irügel.

ÒRŌL II (TKha.) бүхэл юмны хагас: половина, симмитричная половина; òrōl max awax ерөөл мах авах; òrōldòdž dēl xĭx өрөөлдөж дээл хийх; //Mo. örügel.

ÒRŌL III (TKha.) морины ерөөл: односторонние путы /лошади/; òrōltē moŕ yawtšixadž ерөөлтэй морь явчихаж; mor^{i}ō òrōldŏtšix морио ерөөлдчих; // Mo. örügel.

ÒRŌSŌN (Dar.) улаан бургас: бот. тальник; manăēx òrōsōndŏ bĭ манайх улаан бургасанд бий.

ÒRÒWLÒG I (Öl.) В.107; хүүхдийн даахь: волосы младенца; òròwlògĭ́n awax даахийг нь авах; òròwlògtēgē bă̄ēγa̤ даахитайгаа байгаа.

ÒRÒWLÒG II (TKha.) шувууны өд сөд: птичьи перья; bŭrgedĭn òròwlòg бүргэдийн ед сөд; tagtā šuwūnĭ òròwlòg тагтаа шувууны ед сөд.

ÒRŠŌMDŽ (TKha.) Ж. 146; тусламж /хүндэтгэсэн үг/: помощь, содействие /почт/; òršōmdž ŭdzŭlex тусламж үзүүлэх; òršōmdž awax тусламж авах.

ȯRŪ (Min.), ȯRȯGȯN (Dar.) эрүү: челюсть; ȯrū tsaγān xurăγa эрүү цагаан хурга; ȯrūnī šūd ȯwŏdȯx эрүүний шүд өвдөх; //Mo. ereü.

ȯRŪWTŠĪ (Min.) B.I07; зуухны тосгуур: подное /у печи/; dzūxnī ȯrūwtš dērĕx ūnĕs зуухны тос - гуур дээрх үнс; xogō ȯrūwtš dēr aw хогоо тосгуур дээр ав.

ȯTGȯLBȯR (GKha.), ȯŠGȯLBȯR (El.) уутан хөнжил: спальный мешок; dulān ūstē ȯtgȯlbȯr дулаан үстэй уутан хөнжил; xȯdō ȯšgȯlbȯr awtš yawax хөдөө уутан хөнжил авч явах.

ȯTȯG I (Dar.,El.) бууц, өвөлжөө: навоз /коровий,овечий/ зимовка, зимовье; ȯtȯg būtsă өвөлжөө бууц; ȯtȯg dzasax бууц засах; //Mo. ebüljiy-e.

ȯTȯG II (TKha.), ȯDXȯ (Ü.) K.29; өтгөн /шингэн зүйлийн өтгөн хэсэг/: густой, сгущение, конденсация, гуща; aērăgīn ȯtȯg айргийн өтгөн; tsāĕnī ȯdxȯ хийцтэй цайны өтгөн; //Mo. ötegen.

ȯTSGȯLDȯR (Kho.,Khot.) B.I07; өчигдөр: вчера; ȯtsgȯldȯr yawsan өчигдөр явсан; ȯtsgȯldȯr dulān байсан өчигдөр дулаан байсан; //Mo. öčügdür.

ȯTSŌN (Dar.,Khot.) цөөн: малочисленный; ȯtsōn ūntē yadzar цөөн хүнтэй газар; ȯtsōn ūgtē xün цөөн үгтэй хүн; //Mo. čögen.

ȯTŠIK (Min.,El.) өчиг: I. показание; ȯtšīk medūlex өчиг мэдүүлэх; 2. обещание; am ȯtšikō ȯgȯx ам өчгөө өгөх; //Mo. öčig.

ȯWLEG (Dg.) элбэг: I. обильный, изобилующий; ȯwleg bayan am[1]dăral элбэг баян амьдрал; 2. свободный, великоватый /об одежде/; ȯwleg xuwtsas элбэг хувцас; dēlē ȯwleg xīx дээлээ элбэг хийх; //Mo. elbeg.

ȯWȯGKĪ (Dar.) баавгай: медведь; ōĕn xūren ȯwȯgkī ойн хүрэн баавгай; ȯwȯgkīn arīsan daxă баавгайн арьсан дах.

ȯWȯR I (Dar.,Min.) эвэр: рога; buγīn ȯwȯr бугын эвэр; ūxĕrīn ȯwȯr үхрийн эвэр; malīn ȯwȯr tūrăē малын эвэр туурай,

ȯWȯR II (Ŏw.) өөр, өндөо: другой, иной, отличный, особый; ȯwȯr nom unšix өөр ном унших; šal ȯwȯr ȯngȯ шал өндөо өнгө /S.Mu.I96I.III/.

ȯWȯR III (TK.a.) юмны өмнөх энгэр, урд хэсэг: южный склон, южная сторона; mal ūlīn ȯwȯrtŏ bāĕna мал уулын өвөрт байна.

ȯWȯR IV бүсэлсэн дээлийн энгэрийн доторхи зай: пазуха; altšūrā ȯwȯrtŏ xīx алчууpаа өвөртөө хийх.

ȮWȮLNĬ/OWĒLDŽIN(ȮKha.,Go.,Min.) өвөөлж: зоол. удод; ȯwȯlnĭ šuwū өвөөлж шувуу;ȯwēldžĭnī tolγȯ̆ē өвөөлжний толгой; // Mo. ebügelǰi.

ȮWSEL (Ȯw.) эд хогшил: имущество, пожитки, скарб; gerĭn ȯwsel гэрийн хогшил;/S.Mu.I96I.III/.

ȮWSȮX (Go.,DKha.), ȮWDEXȮ (El.) өвдөх: болеть; xȯl ȯwdexȯ хөл өвдөх; biy ȯwdēd bāĕna бие өвдөөд байна; tolγȯ̆ē ȯwsȯx толгой өвдөх; // Mo. ebdekü.

Ȯ/ȮI (Ȯ.) K.29; ой; I. лес, бор, роща; ȱ modȯ̆ ой мод; ȱi modȯ̆ urtă̆tă̄ boginotȯ̆ē, olon xȯn sāĕntă̄ mūtă̄ ой мод урттай богинотой, олон хүн сайнтай муутай /АЗД.I978/; 2. годовщина; юбилей; nasă̆nī ȱ насны ой; xuwisγalĭn ȱi хувьсгалын ой; // Mo. oi.

ȮDŽIN (GKha.), ȮYDŽIN (Ȯw.) хүүхэд хийдэг авдар: четырёхугольная ящика /для ребёнка/ modon ȱdžin; модон авдар; ȱdžindȯ̆ sūlγatšix өөжинд суулгачих /ШАХ. I984/.

ȮG I (Dg.) B.I07; тохом: потник, войлок /под седло/; emēlĭn ȱg emdžidž оуох эмээлийн тохом эмжиж оёх; ȱg toxox тохом тохох.

ȮG II (TKha.) жийрэг, бамбай: прокладка; xomnī dorxi ȱg хомны доторхи жийрэг;toxȯ̆šindȯ̆ ȱg barix тохшинд жийрэг барих.

ȮG III (TKhą.) хөөе гэсэн аялга үг: возглас, которым окликают эй; ȱg tši xurdan yawārā̄ хөөе, чи хурдан яваарай; ȱg xun bāĕnū хөөе, хүн байна уу?.

ȮL/ȮLĔN (Dar.) үүл: облако; ȱlĕn nūx үүл нүүх; ȱlĕn bürxedž borō orow үүл бүрхэж бороо оров; // Mo. egüle.

ȮLĔM (Dar.) ойрд аймгийн нэр: название ойратского племени; ȱlĕmĭn xošū ойрдын хошуу; ȱlĕmtšūdĭn tūx ойрдын түүх.

ȮR (Ü.) K.29; ойр: I. близний, ближний; ȱrĭn tȯrȯ̆l ойрын төрөл; ȱr tȱĕron ойр тойрон; 2. близко, вблизи; gerĭn ȱr гэрийн ойр; ȱr orȯ̆sȯ̆x γadzar ойр орших газар; // Mo. oyir-a.

ȮRĂ (Dar.) өөрөө: сам, лично; ȱră tūndĕ xelex өөрөө түүнд хэлэх; ȱră biyērē aw өөрөө биеэрээ ав; // Mo. öber-iyen.

ȮRTOXO (Ü.) K.29; ойртох: близиться, приближаться; подступать; ȯwȯl ȱrtȯxȯ dȯxlȱ ойртох дохлоо; xotod ȱrtȯdž irew хотод ойртож ирэв; // Mo. oyirataqu.

ȮRTSȮ̆NȰ (Ȯw.) өөрснөө: сами; ȱrtsȯ̆nȱ xurdan yaw өөрснөө хурдан яв; ȱrtsȯ̆nȱ xel өөрснөө хэл; // Mo. öbersen-e.

ȮŠGȰ (Dg.) R.I57; ANDŽĬ-ĂĒ (TKha.) найз, нөхөр: друг, подруга, приятель товарищ; ȱšgȯ́n otšĭno найз нь очно; ȱšgȯdȱ dzaxidž xelērē найздаа захиж хэлээрэй; andžĭγă̄ĕ́n yawlā найз нь явлаа.

ȮŠĬ (DKha.) хээл хахууль, хахууль: взятка, подкуп; tūndĕ ȱšĭ ȯgȯx түүнд хээл хахууль өгөх.

ÖĒMASXĂ (Dar.) угаах, усанд орох: I. стирать, xuwtsas öēmasxă хувцас угаах; 2. купаться;xŭxĕdŭd öēmasxă хүүхдүүд усáнд орох. /ШАХ. I964/

ÖĔRŎ (ÖKha.) ойр дотно, дөт:ближний, близкий; ŏĕrŏ dotno bāĕx ойр дотно байх; γadzarăn ōĕr dot yum газар нь ойр дөт юм; // Mo. oyir-a.

P

PADŽIGNŪR (Ba.) Б.22; бин, шарвин: лепёшка; nadžignūr xāĕrax бин хайрах.

PAGSĂ I (El.) будгийн багс: кисть, кисточка; budăgīn pagsă будгийн багс; pagsār tonxŏ budax багсаар цонх будах; // Mo. baysa.

PAGSĂ II (Dzaw.) тууж уу: веник; pagsă awād ög тууж уу аваад өг; pagsār xog tsewerlene тууж уугаар хог цэвэрлэнэ.

PAGWĀN (El.,GKha.) ваар: I. ваза,кóрчага; pagwān arxi ваартай архи; 2.черепица;pagwān ваар сав.

PAYĂN (TKha.,ÖKha.,DK$_h$a.) муу үйл: хөгтэй явдал: приключение, похождения,смешной поступок, дурной поступок; payănγā delgex муу явдлаа илчлэх.

PANĀ (Ü.) мах гаргадаг том сав: бóльшая посуда /для мяса/; panāndă max γarγax том тумпэнд мах гаргах; panā saw tsewerlex том сав цэвэрлэх /SM.I964. IV/.

PANDŽIГA (ŌI.) шоон тоглоом: игра в кубик; pandžiγa toglox шоон тоглоомоор тоглох. /СБХ. I96I/.

PĀDŽĀ (Bu.) сэрээ /зэвсгийн нэг төрөл/: вилы; pādžāγār ŏwŏs хамах сэрээгээр евс хамах; ŏwŏsnī pādžā евсний сэрээ.

PĀRTAG (Ba.El.) дэгтий: меховые чувяки, унты; γutălīn γadūr pārtag ŏmŏsŏx гутлын гадуур дэгтий өмсөх.

PĀS (Dzaw.,Khot.) мужааны багаж: столярный инструмент; pās awax паас багаж авах; pāsār modon dēr dzurās γarγawпаас багажаар модон дээр зураас гаргав. /ШАХ.I967/

PEL (Ü.) R.30; пял таваг: тарелка; tom pel том пял таваг; peldĕ idē dzasax пял тавагт идээ засах; // Mo. pila.

PENSĔ (Ba.) Б.22; цар таваг: большая неглубокая металлическая тарелка; ūtsă tawix pensĕ ууц тавих том цар таваг.

PIDĀNĂ (Öw.,Ar.,Tö.), BITĀNĂ (El.,Sar.) бидон сав: бидон; pidānătā sū бидонтой сүү; tawan letărīn bitānă таван литрийн бидон сав; // Mo. bidon.

PIMBŪ (Dzaw.,Khot.) харуул: рубанок; pimbūdax харуулдах; pimbūγār γowil γarγax харуулаар говил гаргах.

PISĀNDZĂ (TKha.,GKha.) хуучир: хучир; музыкальный инструмент; pisāndzā toγlox хуучир тоглох;pisān--idzār xөgdžөmdөw хуучраар хөгжимдөв.

PĪTSŮ (TKha.,ӨKha.,DKha.) нэг төрлийн чулуу: род камня; pĭtsůn xŏrөg пийсүүн хөөрөг; pĭtsůn sorūl пийсүүн соруул.

P^{i}ŪDĂL (Ӱ.) Т.I3; феодал: феодал; xar šar p^{i}ūdăl хар шар феодал; p^{i}ūdălĭn noyorxol феодалын ноёрхол.

POLOGDOX (TKha.,ӨKha.,DKha.) хэт идэх, дэндүү их идэх: объедаться, переедать; pologdox maγad дэндэх магад; pologdodž bŏldžix их идэж бөөлжих.

PŌDZ (Go.,Өw.,Khot.) Б.22; PŌDZONXŎ (El.) хонгио: гильза; bůnĭ pōdz буугы хонгио; pōdzonxŏ tsuglūlax хонгио цуглуулах.

PŌŠIG (Ӱ.) Т.I3; поошиг: бочка; modon pōšig модон поошиг; tosnĭ pōšig тосны поошиг.

PŪLŪ (El.) поолуу: таз ; pūlūndă sŭ ūdaldag поолуунд суу удалдаг; modon pūlū модон поолуу /НАЯ.1967/.

PŮG I (Ӱ.) зуухны хүхээ: дымоход; půg utāγār dŭrex зуухны хүхээ утаагаар дүүрэх; půg taglarax зуухны хүхээ тагларах.

PŮG II/PIN (El.) амбаар: амбар; кладовая; půgtĕ xĭx амбаарт хийх; pingēs γarγadž awax амбаараас гаргаж авах.

PŮNDZĔ I (Sar.,El.) малын хашаа: кошара, хлев, загон; půndzendĕ mal orūlax хашаанд мал оруулах; půndzĕ barix хашаа барих.

PŮNDZĔ II (GKha.) аяны тогоо: походный котелок; půndze awtš yawax аяны тогоо авч явах; manād džidžig půndze bĭ манайд аяны тогоо бий.

PŮNTEG (Bu.) бөөрөнхий мах: род котлета; půntegtē xōl бөөрөнхий махтай хоол; půnteg belĕtgex бөөрөнхий мах бэлтгэх.

PŪ I/PENTŪDZ (Ӱ.) Т.I2; пүнтүүз: крахмаловые макароны; pŭ tšanax пүнтүүз чанах; pentūdztē xōl xĭx пүнтүүзтэй хоол хийх.

PŪ II (TKha.) хүндийн хэмжээ; I. пуд; dzūn pū tar^{i}ā зуун пүү үр тариа; 2. весы; ůxer půn dēr tawix үхэр пүүн дээр тавих; // Mo. püü.

PŪ III (TKha.) аялга үг: междометие /фу/; pū, yasan xůēten yum be? пүү, яасан хүйтэн юм бэ; pū, yasan mūxăē ůnertē yum пүү, яасан муухай үнэртэй юм.

S

SADĂ (Ӱ.) Т.7; садан: состоящий в родственных отношениях, родственник; xolĭn sadă холын садан; sadă törŏlĭn xůn садан төрлийн хүн; // Mo. sadun.

SADRAГĂ (Go.) В.I08; бэл газрын олон салаа сайр: разветвленные буераки на склонах гор; sadraγă ixtē γadzar олон салаа сайр-ихтэй газар.

SADRŪLAX (TKha.,Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; sāral morĭg unaya gawel sadrūlād yarnă xŏ саарал морийг унаа гэвэл давхиад гарнаа хе /МАД/.

SADZILGĂ (Sar.) сайвар: идущий мелкой иноходью /о лошади/; sadzilyă mor сайвар морь; sadzilyadž yawax сайварлуулж явах.

SAGANAG (GKha.), SAGALGĀL (Sü.) сагаг, саглага: щётка /у лошади/; mor^{i}nĭ sayanag морины сагаг; sayalgāl dēgūr tšödörölŏx сагаг дээгүүр чедерлех; // Mo. sayay.

SAGIL: SAGIL XOŃ (Khot.) B.I08; шүдлэн эм хонь: овца /двухгодовалая/; sagil xoń xar^{i}ūldž baigă эм хонь хариулж байгаа; sagil xoń ögŏx шүдлэн эм хонь өгөх

SAGSĂN (Dar.) тулга: таган, тренога; sagsăndă tŭlex тулганд түлэх; xētē sagsăn хээтэй тулга.

SAXXAL (ŏKha.), DZAXAL (Dg.) сахал: борода, усы; saxxaltā xŭn сахалтай хүн; dzaxălā xusax сахлаа хусах; // Mo. saqal.

SAYAG (Dar.) сайвар, жороо: иноходь, идуший мелкой, иноходец, иноходью; sayăg mor^{i}tŏē xŭn сайвар морьтой хүн; unayan sayag mor унаган сайвар морь.

SAYAGLAX (Min.) сайварлах: идти мелкой иноходью; mor sayaglax морь сайварлах.

SALBAN I (GKha.) Б.22; цоожны өргөс: зубцы у монгольского замка; tsōdžnĭ salban unax цоожны өргөс унах; salban xuyarax өргөс хугарах.

SALBAN II (GKha.) муу сархинаг: анат. листки книжки у жвачных животных; salban tsewerlex муу сархинаг цэвэрлэх.

SALDĀDZ (TKha.) цэмбэ: сукно; saldādzăn tsuw цэмбэн цув; saldādzăn dēl цэмбэн дээл.

SALI^{k}XI (ŏKha.), DZALXI (Dg.) салхи: ветер; sali^{k}xi orox салхи орох; xŭtštē sali^{k}xi bolow хүчтэй салхи болов; // Mo. salkin.

SAM: SAM TŌNO (GKha.) нэг төрлийн тооно: вид тона; manăēx sam tōnotō манайх сам тоонотой.

SAMALDARAG (Ü.) K.30; самалдаг: анат. хрящевые пластинки, образующие носовые ходы; malĭn samaldarag малын самалдаг; xamărĭn samaldarag хамрын самалдаг; // Mo. samalday.

SAMARA (Dg.), DZAMĂRAXĂ (Go.,Kh.) самрах: мешать, перемешивать /напр. какие-л жидкости/; tsăē dzamăraxă цай самрах; sŭgē samara сүүгээ самрах; // Mo. samaraqu.

SAMPĂN (Dun.), SAMPIN (El.,Ba.,Go.) Б.22; зангидсан товч: пуговица; /в виде узла/ sampăn xadax зангидсан товч хадах; šilbe emxerdedž sampin dzangidax шилбэ эмхэрдэж товч зангидах /ШАХ.I967/.

SÅNDIL (GKha.) сандал: стул; såndil dēr sūx сандал дээр суух; såndil širēń ger dūren сандал ширээ нь гэр дүүрэн /ААЗ/;// Mo. sandali.

SANDZĂĒ (TKha.,DKha.) нэг төрлийн архи: вид водки; sandzăē ūx архи уух; sandzăē sarxădīg šimen dzōglodž санзай архийг шимэн зооглож... /АЗД.1978/.

SAN^{q}XAN (Ar.) B.108; үнэртэй ус: душистая вода, духи, одеколон; sāĕxan ůnertē san^{q}xan сайхан үнэртэй ус; san^{q}xan tůrxew үнэртэй ус түрхэв.

SANMĂĒ (Dar.) морины хөхөл: чёлка /у лошади/; morńī del dzasadž sanmăē ůldēw морины дэл засаж хөхөл үлдээв; sanmăē$_{γ}$āsăń цуах хөхлөөс нь уях;

SARXINAG:SARXINAGAN TŌNO (GKha.) нэг төрлийн тооно: вид тона; sarxinagan tōnotō ger сархинаган тоонотой гэр; //Mo. toγono.

SARLAG I (Ŏw.) хуруул /хуруулны үзүүрээр дарсан бумбагар/: хурут; /сущенный творг/; sarlag xurūd xatāx бумбагар хуруул хатаах /S.Mu.1961.IV/.

SARLAG II (TKha.) сарлаг: сарлык, як; sarlag sāx сарлаг саах; sarlagīn sůnī ůrům dzudzān сарлагийн сүүний өрөм зузаан.

SARMĂĒ I (Min.), SARIMDAг (El.) зуны аргал: аргал, кизяк /летний/; dzunī sarmăē tŭw зуны аргал түүв; ůxĕrīn sarimdaγ үхрийн зуны аргал.

SARMĂĒ II (TKha.), SAMBAR (GK$_{h}$a.) хонь, ямааны хайчилсан арьс: гольё, овечья кожа без шерсти; sarmăē dēl ůmŏsůx арьсан /хайчилсан/ дээл өмсөх; aarmăē bolson сармай болсон; sambar arĭs сармай арьс; //Mo. sarmai.

SARWĀLDŽ (GKha.) арваалж /аалз/: паук; sarwāldžĭnī šůles аалзны шүлс; //Mo. aγalǰi.

SAW: SAW NUM NĒX (Sar.) B.108; хурим нээх ; 1. свадьба; 2. уст. цир, пиршество; saw num nēx хурим нээх; saw num nēxīn ůmůnŏ хурим нээхийн өмнө.

SAWDŽĪ (Dar.) гар: рука, руки; sawdžī xaγaldž γawax гар хаялж явах.

SAW^{q}XAN (GKha.,Go.) B.108; гуулиН бүслүүртэй өндөр төмөр хувин: маленькое жестянное ведро; saw^{q}xandă sū xĭx төмөр хувинд сүү хийх;saw^{q}xandă xoń săx төмөр бортогонд хонь саах.

SĀ I (GK$_{h}$a.) шагай, шаа: таранная кость, игральная кость; sā toglox шагай тоглох; xon^{i}nī sā хонины шаа; //Mo. šaγai.

SĀ II (TKha.) мэдрэлийн өвчин, саа: мед. паралич; sā dāĕrax саа өвчин дайрах; sāγīn uršiγār саа өвчний уршгаар; //Mo. sa.

SĀ III (TKha.) алт, мөнгөн утастай тууз, саа: позумент, галун; sātā torŏγo саатай торго; altan sān xētē алтан саан хээтэй.

SĀDZĂN (DKha.) паалантай хувин: эмалированная посуда, ведро; sādzăn sawandă tarag bŭrex паалантай хувинд тараг бүрэх; šādzandă sŭ̄ xĭ̄x паалантай хувинд сүү хийх.

SĀX I (ŏKha.) сая: недавно, только что; tun sāx тун сая; bi sāx irew би сая ирэв /ШАХ.I98I/.

SĀX II (TKha.) саах: доить; gŭ̄ sāx гүү саах; xoń sāx хонь саах; // Mo. sayaqu.

SĀX III (TKha.) богиносгох: укорачивать , сокращать ; dŏrŏ̄gŏ̄ sāx дөрөөгөө богиносгох; цуāgĭ́n sāx уяагий нь богиносгох.

SĀXAN (Min.), SEXĄ̆ (Ŭ.) K.3I; сайхан: красивый, прекрасный, перелестный; γoyă sāxan xŭn гоё сайхан хүн; sēxą̆ ediělel сайхан эдлэл; // Mo. sayiqan.

SĀXŪ I (El.) онгироо: хвастливый, зазнающийся, легкомысленно храбрый; ene ix sāxū xŭn šŭ̄ энэ их онгироо хүн шүү; sāxū am^{i}tan bāĕγā yŭm онгироо амьтан байгаа юм /НАЯ.I967/.

SĀXŪ II (El.,Sar.) B.I08; цайны босоо сав: вид посуды ; sāxūndă tsăē ūdlaw саахуу саванд цай уудлав; tsorγotŏ̄ sāxū цорготой саахуу.

SĀXŪ III (Ar.,Sü.,Do.) B.I08; сэнжтэй аяга: кружка; sāxū ayaγa uγāx сэнжтэй аяга угаах; sāxūnĭ amsar сэнжтэй аяганы амсар.

SĀYĀ (Dzaw.,Go.) темс: бот. картофель; sāyā tarix темс тарих; sāyā xurāx темс хураах;

SEGEDREG (GKha.), SEGELDEREG (Sü.) B.I08; унийн сагалдрага: застёжки у жерди; segedreg uyax сагалдрага уях; unĭn segeldereg tasarax унийн сагалдрага тасрах; // Mo. sayaldurγ-a.

SEGELDEREG (Ŭ.) K.3I; SALDARГĂ (Khot.,Bu.), SAГALDARAG (Dg.) R.I68; сагалдрага: застёжка; malγăēn segeldereg малгайн сагалдрага; xadzārĭn saldarγă хазаарын сагалдрага; // Mo. sayaldurγ-a.

SEGSĔ I: SEGSĔ XURГA (Dzaw.,Khot.,GKha.),SEGSŪREG (Go.,El.) эрт гарсан хурга: ягнёнок /рано родившийся/; segsĕ xurγa yalγaw эрт гарсан хүр - гаа ялгав; segsūregnĭ ar^{i}sār dēl xĭ̄x сэгсүүргэн арьсаар дээл хийх.

SEGSĔ II (Ba.,El.) том араг: большая корзина; segsĕndĕ nōs tšixew том арганд ноос чихэв; segsēr arγal tŭ̄x том аргаар аргал түүх.

SEGSĔGĪ (Dar.), SEGSĪ (ŏw.) Б. 23; SEWĒ (Khot.), SEWLEG(Ur.),SEWĔGER (Sar.) хүүхдийн даахь, зулайн ус: волосы младенца; segsĕgĭgeń samnax даахий нь самнах; segsĭ awax даахь авах; sewēń urγax даахь нь ургах; sewegereń(sewleg) xĭsex даахь нь хийсэх.

SEGSŪREG (TKha.) сэнс арьс: шкурка годовалого барашка, крупная мерлушка; segsūrgen dotor сэнс арьсан дотор; segsūreg egnex нарийн сэнсэн дотор эгнэх; // Mo. segsegürge.

SEXEX (Go.,Khot.,Dzaw.) сөхөх: приподнимать, приоткрывать; хаγāγā sexex хаалгаа сөхөх; awdar sexēd ůdz авдар сөхөөд үз; // Mo. sekükü.

SELDEN (Khot.,Go.) В.108; немгөн: без пояса; bůsgů̆ē selden yawax бүсгүй немгөн явах; selden nůtsgen немгөн нүцгэн.

SENDEN I (GKha.) модон хувин: деревянное ведро; sendendĕ mal sāx модон хувинд мал оаах; tom senden том модон хувин.

SENDEN II (TKha.) зандан мод: сандаловое дерево; senden modnĪ ůner sāĕxan зандан модны үнэр сайхан; // Mo. sengdeng.

SERŌN (Dar.) сэрүүн:не спящий, бодрствующий; tăi serōn bă̆ēγā yū чи сэрүүн байна уу?; // Mo. serigün.

SERTEGTŠIN (GKha.) В.109; хоёр настай эм зээр: серна /двухгодовалая/; tsaγān sertegtšin цагаан эм зээр.

SĒXI (Ŭ.) К.31; сайхи: тот самый; sēxi er сайхи эр; sēxi xůmūs сайхи хүмүүс; // Mo. sayiqi.

S^{i}ADŽĂ (Ar.) В.109; цагаа: кипячёный тарак, кипячёный кумыс; s^{i}adža ūx цагаа уух; s^{i}adža šūx цагаа шүүх.

SIDŮKŮ (ŏKha.) Вл.278; шүүх: производить разбор дела, расследовать; xereg sidůků хэрэг шүүх; asūdal sidůků асуудал шүүх.

SINTEG (Go.) В.109; онгироо, сагсуу: кичливый, хвастливый, заносчивый; sinteg dzantā сагсуу зантай; ena ix sinteg энэ их онгироо.

SĪGŮLĔX (Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor^{i}ōr sĪgůlex мориор давхих; xurdan sĪgůlĕdž otš хурдан давхиж оч.

SĪMKĀ (Dar.) сиймхий: просвечивающий насквозь газовый, воздушный /о тканях/; sĪmkā torγo сиймхий торго; sĪmkāγăń urax сиймхийгээр нь урах; // Mo. seyimkei.

SĪWĔG (TKha.) Ж.28; үс /хүндэтгэсэн үг/: волосы; sĪweg awax үс авах; šĪwĕgē uγāx үсээ угаах.

SODĂS (Ŭ.) К.32; судас: кровеносный сосуд; пульс, артерия, вена; tsusnĪ sodăs цусны судас; sodăs tar^{i}ā судас тариа;// Mo. sudasu.

SODŎ (ŏw.), XODŎ (El.) год: мех /снятый с лап животного/; xurăγanĪ arĪsănĪ sodŏ хурганы арьсны год; nexĪnĪ xodŏ нэхийний год;/ХА.1970/;// Mo. γoda.

SOGOXŎ (GKha.) В.109; осгох: зябнуть, мёрзнуть; xůštendĕ dārtš soγoxŏ хүйтэнд даарч осгох; soγoxŏ šaxaw осгох шахав; // Mo. osuγaqu.

SOGSŌ I (ŏw.,El.) адууны гөхөл: чёлка, хохол; sogsō ůldēdž delĪń dzasax гөхөл үлдээж дээлий нь засах.

SOGSŌ II (Ŏw.,El.,Ba.) хүүхдийн хэсэг үс: чёлка детская; xūxĕded sogsō tawix хүүхдэд хэсэг үс тавих.

SOGTŌŠ (Dar.) цай нүдэх уур: ступка ; sogtōšid tsāĕ nŭdex цайны ууранд цай нүдэх; sogtōštō tsāĕ ууранд хийсэн цай.

SOYĀ (Dar.) соёо: клык; бивень; dzānī soyā зааны соёо; γānsănī soyā setgūr гаансны соёо сэтгүүр; // Mo. soyuγ-a.

SOYŌT (Go.) үндсэн аяга, аяга: деревянная пиала; āĕrăgīn soyōt айргийн модон аяга; idžilxen olon soyot ижилхэн олон үндсэн аяга.

SOLGĂN (Dar.) тайван: мирный, спокойный, благополучный.

SOLOG (GKha.,Ŏw.,Go.) унийн сагалдрага: застёжки у жерди; soloγ tomox унийн сагалдрага томох.

SOM (Go.) B.I09; хавчиг хувин: узкое ведро; somdŏ us xīx хавчиг хувинд ус хийх; somtō āĕrag хавчигтай айраг.

SON I (GKha.) B.I09; айрагны модон сав: деревянная посуда /для кумыса/; āĕrăγā sondŏ xīdeg айргаа том модон савд хийдэг.

SON II (Ar.,Bu.) хөхүүр: бурдюк; āĕrăgīn son айргийн хөхүүр; son dūren хөхүүр дүүрэн.

SONDALAX (Ŭ.) K.32; сундлах: I. садиться верхом вдвоём; 2. пасадить верхом позади себя; 3. преследовать верхом неприятеля; sondaldž xŏx сундалж хөөх; ta xoyar morin dēr sondala та хоёр морин дээр сундал; // Mo. sundalaqu.

SONGON/SONGIN (Ŭ.) K.3I; сонгино: лук репчатый; songon tariw сонгино тарив; dzerleg songin зэрлэг сонгино; // Mo. songgin-a.

SONŎSGŌL (DKha.,Ŭ.) дам сонссон үг: слышать через посредство кого-л, услышать от других; xūnēs sonŏsγōlox хүнээс сонсох; sonŏsγōl ūg дам сонссон үг; (SM.I964.IV/.

SORMOS (Ur.), SORMŪSGA (GKha.) B.I09; сормос, сормуус: ресницы; nŭdĕnī sormūsγa нүдний сормуус; urtă sormostŏē урт сормуустай; // Mo. sormŭsu, sormusun.

SOWARAG (Ŭ.) K.32; суврага: субурган, надгробная пирамида; sowaraγăn narandă gilbax суврага нь наранд гялбах; sŭmīn sowaraγ сүмийн суврага; // Mo. suburγ-a.

SOWXŎ (Dar.) ор тойм: ор төдий: одно название, одна видимость; sowxă bolγodž xīx ор нэр болгож хийх; sowxă boldž ŏngŏrŏw ор нэр болж өнгөрөв /СБХ.I962/.

SŌLGO (Min.) сойлго: выдержка, выстойка лошади; sōlγoń gŭtsĕsen aγtă сойлго нь гүйцсэн агт /SM. I975.II.64/; sōlγo aldax сойлго алдах; // Mo. soyilγ-a.

SŌX I (Sŭ.) B.I09; хунгар: сугроб, снежный, занос; tsasan sōx цасан хунгар; sōxod šigdex хунгарт шигдэх /ХА.I970/.

SŌX II (Dar.) суух: сидеть, садиться; yawăγan sōx явган суух; mašindă sōx машинд суух; // Mo. sayuqu.

SȯM (Ü.) K.32; суман: рота; sȯm darăγa суман дарга; mor^{i}tŏ sȯm морьт суман; // Mo. sumun.

SȯN (Ü.) K.3I; SȯNȮ (Min.), SȯN (Dg.) R.I69; шөнө: ночь; sȯn orŏē шөнө орой; sȯnȯ bolow шөнө болов; ȯdȯr sȯn xoyor өдөр шөнө хоёр; // Mo. sönö.

SȯNȮ: SȯNȮ DŪLĬ (TKha.), SȯNDŪLNĒ (Ü.) K.32; шөнө: ночь; а. полночь; б.в полночь; sȯnȯ dūlĭ bolŏxŏ бүхэл шөнө болох; sȯndūlnē yawăxă бүхэл шөнө явах.

SȯR (Ü.) K.32; сур: ремень, ремешок; surār цуах сураар уях; sȯr eldex сур элдэх; sȯran xadzār суран хазаар; // Mo. sur.

SȯRXĂ (Ü.) K.32; сурах: учиться, обучаться; tši negĪm sȯrĪdā чи нэг юм сурах ёстой; sȯrxa bitšig сурах бичиг; // Mo. surqu.

SȯRIMSOG (Ü.) K.3I; саримсаг: чеснок; xōlnĪ sȯrimsog хоолны саримсаг; sarimsag tariw саримсаг тариф; // Mo. sarimsag.

SȯSȮN (GKha.) нэг терлийн ваар: вид вазы tom sȯsȯn saw том ваар сав; šawar sȯsȯndŏ arĬx xĪdeg шавар ваарand архи хийдэг.

SȯWAD (Ü.) K.32; сувд: I. жемчуг, жемчужина; 2. жемчужный; sȯwădan ēmeg сувдан ээмэг; sȯwăd awaw сувд авав; // Mo. subud.

SȯWAG (Ü.) K.32; суваг: I. канава; 2. канал; sȯwag tatax суваг татах; sȯwag šūdū суваг шуудуу; // Mo. subaγ.

SȯWĒ (Ü.) K.32; сувай: яловый, бесплодный; sȯwē ūnē сувай үнээ; sȯwē xoń сувай хонь; // Mo. subai.

SȯX I (Ü.) K.32; суух: садиться; nāšā sȯx наашаа суух; endĕ sȯtšĺx энд суучих; // Mo. sayu.

SȯX II (Dar.), SŪ^{i}X (Ar.) B.I09; ээмэг: серьги, серёжки; altan sȯx алтан ээмэг; sū^{i}x dzūw ээмэг зүүв.

SȯX III (Dar.) чихний гэдэс: ушные мочки; tsixnĪ sȯx tomtō чихний гэдэс томтой; sȯx džidžigtē

SȯX IV (TKha.,ȮKha.,DKha.) сөөх: хрипнуть; xōlō sȯx хоолой сөөх; yar^{i}āndā sȯx яриандаа сөөх; // Mo. sögekü.

SŌXĪ (Dzaw.,Se.) B.I09; хүүхдийн бөйтог: мехо-вые чувяки /детские/; хӯхĕdĪn sōxī ömŏsūlex хүүх-дийн бөйтог өмсүүлэх; dāwūn sōxī даавуун бөйтог.

SŌR/SŌ^{i}R (Ü.) K.32; суурь: подставка, полка; toγōnī sōr тогооны суурь; lānī sō^{i}r лааны суурь; // Mo. sauri.

SUDĀ (Dun.) судаг, жалга: лог, ложбина, балка, овраг; sudān noγō судгийн ногоо;sudā γadzărār no-γō ix urγadzē судаг газраар ногоо их ургажээ /ШАХ.I984/; // Mo. sudaγ.

SUDZĂГĂ (Ar.) морины уяа: коновязь; sudzăγă dēr olon moŕ bāĕnă уяан дээр олон морь байна; sudzăgās цуах уяанаас уях.

SUГALГĀ (Ba.) шүүгээ: шкаф; suγalγāndă xuwtsas ewxedž xĪx шүүгээнд хувцас эвхэж хийх /S.Mu.I96I. III/.

SULXIR (Khot.,El.), TSURXIL (Ba.,Öw.) цулхир: бот. кумарчик гобийский; sulxirĪn γuril цулхирын гурил; tsurxil elĕstē γadzar urγana цулхир элстэй газар ургана; // Mo. čulkir.

SUMĀDZ (Ü.,GKha.) T.I3; ŠŪMĀDZ (Ba.) жижиг богц: седельная кобура; morindŏ sumādz toxox мо-ринд богц тохох; šūmādz γandzaγalax богц ганза-галах /ШАХ.I978/.

SUMDĀR (GKha.) сум дээр: в сомоне; sumdār xi-tšēl xĪw сум дээр хичээл хийв; sumdār bāĕγā сум дээр байгаа; // Mo. sumu deger-e.

SUNDŪL (GKha.) сондуул: бугорок; dow sundūl noγōrox дов сондуул ногоорох; dow sundūl ixtē дов сондуул ихтэй; // Mo. sonduula.

SUNDŽĂ (Sü.) B.IIO; саахуу шиг сав:вид посуды ; sundžătā us саахуутай ус.

SURĂS (Dzaw.,Khot.) B.IIO; бутач: внебрачный, незаконнорожденный; surăs xūxed бутач хүүхэд; su-răs xūn бутач хүн.

SURDAX (Khot.) сураглах: осведомляться; наво-дить справки, расспрашивать; xūgē surda хүүгээ сурагла ;xūnēs surdadž bāĕx хүнээс сураглаж байх; // Mo. suraγlaqu.

SUWARГĀ (GKha.) олон зөөж нүүх: повторно пере-кочёвывать; suwarγā nūdel олон зөөх нүүдэл; suwar-γā xĪdž nūx олон дахин зөөж нүүх.

SUWAS (Se.) сулхан архи: водка /слабая/; toγō-nĪ suwas тогооны сулхан архи; suwas ūx сулхан ар-хи уух.

SŪ (Go.,Ba.,El.), SŌGŌ (Ü.) K.32; суга: под - мышка; sū tayag суга таяг; sūnī towtš суганы товч; // Mo. suγu.

SŪLĂГĂ (Dg.) R.I69; SŌLAГ (Ü.) K.32; бортого: маленькое деревянное ведро; modon sūlăγă модон бортого; sōlăγandă xoń sāx бортгонд хонь саах.

SŪMĂĒ (TKha.) гонзгой: овальный, продолговатый; sūmăē nŭrtē xŭn гонзгой нүүртэй хүн; sūmăē xelbertē гонзгой хэлбэртэй.

SŪNAG I (GKha.) наян жингийн том гинж: большая цепь /весом в 80 джинов/; nayan dzingĪn sūnag наян жингийн том гинж.

SŪNAG II (TKha.) утаа, униар суунаглах: дым, дымка, мгла; sūnag tatax униар татах; manangĪn sūnag манангийн униар.

SŪNAG III (TKha.) сүүл мэт зурвас гэрэл: полоса света,хвост кометы ; sūnag od харвасан одны үлдэц гэрэл.

SŪĔW (Dar.) юм тохдог хэц: бельевая верёвка; sūĕw tatax хэц татах; sūĕw dēr toxox хэц дээр тохох. /ШАХ.1980/.

SŬĒWDAX (Dar.) тохох, тээх: седлать, накладывать /напр.потник/; uγāsan yum sŭēwdax угаасан юм тохох /ШАХ.1972/.

SŬDŽĒ (Do.) навч мечир: листья, лист, ветка; modnĪ sŭdžē xĪsĕne модны навч хийснэ; sŭdzē unax мечир унах.

SŬX I (Sar.) жингийн туухай: разновесы, гири; neg xĪlĪn sŭx нэг хилийн туухай; sŭx tawix туухай тавих.

SŬX II (TKha.), DZŬXE (Dg.) R.156; сүх: топор; sŭxĕnĪ išĕ сүхний иш; tom dzŭxe том сүх; // Mo. sŭke.

SŬW I (Dzaw.,Sar.,El.) элсэн манхнаар нэвтрэх нарийн зам: узкая дорожка; elsĕnĪ sŭwēr newteren γarax элсний нарийн замаар нэвтрэн гарах.

SŬW II (TKha.,DKha.,ŎKha.) нарийхан нүх: дырочка, ушко; dzŭnĪ sŭw зүүний сүв; xadănĪ sŭw хадны сүв.

SŪ I: ANGIR SŪ (TKha.,El.,Sar.) эхийн уураг сүү: материнское молоко; angir sŭgē šimŭlsen ēdzĪnxē atšĪg yanan bē ангир сүүгээ шимүүлсэн ээжийнхээ ачийг яанан бэ /МАД./ .

SŪ II (TKha.,ŎKha.,DKha.) сүү: молоко; exĪn sŭ эхийн сүү; malĪn sŭ малын сүү; sŭ sāl elbegtē сүү сааль элбэгтэй; // Mo. sün.

SŪDER I: SŪDER DZEREGTSEX (TKha.,ŎKha.)Ж. 151; жил орох /хүндэтгэсэн үг/: наступить год рождения по двенадцатилетнему циклу /высок/; minĪ sūder dzeregtsedž bă̄ēγā миний жил орж байгаа.

SŪDER II (TKha.) нас сүүдэр /хоршоо үг/:возраст, годы, лета /парное слово/; sūder xed xŭrtš bāĕna нас сүүдэр хэд хүрч байна;nas sŭder nemērē насаа нэмээрэй /ААЗ/.

SŪDER III (TKha.) сүүдэр: **төнь;sūdertĕ sūx** сүүдэрт суух; **modonĭ sūder** модны сүүдэр; **sūder barix** сүүдэр бариx; // Mo. **següder.**

SŪDŽ I (Sar.) хазаарын амгай: **удила; xadzārĭn sūdž** хазаарын амгай.

SŪDŽ II (TKha.) хүн малын сүүж: **бөдро; sūdžĕń** gemtex сүүж нь гэмтэх; **sūdž ŏwŏdŏx** сүүж өвдөх; // Mo. **següji.**

SŪDŽĬN I (GKha.) В.IIO; хэлхээ тооно: **нанизанное тони; gerĭn sūdžĭn** гэрийн хэлхээ тооно; **sū - džĭn tōno budax** хэлхээ тооно будах /ШАХ.I984/.

SŪDŽĬN II (Öw.) Б.22; цулгуй гархин ээмэг: **серьги, серёжки; sūdžin dzūx** гархин ээмэг зүүх; **tom sūdžin** том гархин ээмэг.

SŪR (TKha.), SŌTŠU (GKha.) дэрсэн шүүр: **веник, метла /из , ковыля/; sūrēr xog tsewerlex** дэрсэн шүүрээр хог цэвэрлэх; **tom sōtšū** том дэрсэн шүүр.

SŪĔDĔ (Sar.) В.IIO; бутархай мөнгө: **мелкие разменные монеты, мелочь; sūĕdĕ bāĕna ū** бутархай мөнгө байна уу**sūĕdĕ olontō** бутархай олонтой.

Š

ŠADŪDZĂ (GKha.) ширмэн гүц: **чайник; šar tostō** šadūdză шар тостой гүц; **gūĺĭn šadūdză** гуулин гүц /ШАХ.I984/.

ŠADŽIN (Go.,El.), TSĂDŽIN (Dar.) шашин: **религия; šadžinĭ ūdzel sanā** шашны , үзэл санаа; **šarĭn tsădžin** шарын шашин.

ŠADZĂ I (Dzaw.,EI.,Sar.) цэс жагсаалт: **список, реестр; mal tōlōd šadză xĭw** мал тоолоод жагсаалт хийв; **šadză xĭdž bāĕgā** цэс хийж байгаа.

ŠADZĂ II/YADZĂ (TKha.,El.) шалз чанасан мах: **разваренное мясо; vadză tsanax** язартал чанах; **šadză xĭdž idex** шаз хийж идэх; // Mo. **šaja.**

ŠAг (Khot.) цөв: **осадок, отстой; ōrŏm xāĕlădž šay γarγaw** өрөм хайлж цөв гаргав; **dzŏxĭ xāĕlădž šay γarγax** зөөхий хайлж цөв гаргах.

ŠAгĂĒ (TKha.), ŠĂ (El.) шагай: **таранная кость, игральная кость; šaγăē togŏlox** шагай тоглох; **šaγăē xarwax** шагай харвах; // Mo. **šaγ-a.**

ŠAXAM (Ar.) бяслаг: **сыр; tūxĭ sūnĭ šaxam** түүхий сүүний бяслаг; **šaxam šaxax** бяслаг шахах.

ŠAL I (GKha,) ус нь хатсан хуурай шавартай газар: **высохшая земляter šalrū adū xaragdasan** тэр ус нь хатсан газар адуу харагдсан; **šal tōĕrtš γaraan dzam bĭ** хатсан шандыг тойрч гарсан зам бий /ШАХ.I984/.

ŠAL II (TKha.) гэр, байшингийн шал: **пол /в жилище/modon šal** модон шал; **gerĭn šalā budax** гэрийн шалаа будах // Mo. **šal.**

ŠAL III (TKha.) шал шал гэх: издавать звуки, похожие на звуки жидкости при шлепании по ней.

ŠAL IV: ŠAL DEMĪ (TKha.) шал /хүч нэмэх үг/: совершенно, совсем; šal demī yum шал дэмий юм; šal xudal шал худал; šal teneg amⁱtan шал тэнэг амьтан.

ŠALAN (Öw.) Б.26; омруу: ключица; ůxrĭn šalan үхрийн омрууны арьс.

ŠALBŪR (Go.) В.III; бөхийн шуудаг: специальный бандаж борцов; bȯxĭn šalbūr oyox бөхийн шуудаг оёх.

ŠAMĀGĂL (Dar.), DŽIMĀGŪL (El.) мөчир: ветка, сук; samāgăl salxindă xuγarax мөчир салхинд хугарах: modŏnī džimāgūl tŭw модны мөчир түүв.

ŠAMIRGA (TKha.), ŠIMIRIG (Ü.) К.33; шамарга: метель /весною/; tsasan šamirγa цасан шамарга; nōĕton šimirig нойтон шамарга; // Mo. simarγ-a.

ŠANAM (TKha.) нэг төрлийн малгай: вид шапки; lamĭn šanam ламын малгай; tom šanam том малгай.

ŠANLŪ (TKha.,DKha.,ÖKha.) арц уугиулдаг сав: курильница; tom šanlū арцны том сав; šanlū dŭrĕn ůnĕs арцны сав дүүрэн үнс.

ŠANNĂX (Go.,Dar.), ŠANGNAXĂ (Ba.) шагнах: награждать,премировать; mȯngōr šannax мөнгөөр шагнах; bātar tsolōr šangnaxă баатар цолоор шагнах; // Mo. šingnaqu.

ŠANTĂ (Dg.) R.I70; ŠAGĂĒT (DKha.) шаант чөмөг: большая берцовая кость; santă tšanax шаант чөмөг чанах; šaγăēt nuγalax шаант чөмөг нугалах; // Mo. šaγantu.

ŠARĂ I:ŠARĂ XATSAR(Dzaw.,Sar.) В.III; гурван настай тарвага: тарбаган /трёхгодовалый/;šarăxatsarĭn arĭs гурван настай тарваганы арьс;šarăxatsar alax тарвага алах.

ŠARĂ II:ŠAR EWĔRTĔ (GKha.) В.III; гурван настай эр аргаль: горный баран /трёхгодовалый/; šarăewertĕ xorⁱōtō amⁱtan аргаль хориотой амьтан.

ŠARĂ III(TKha.,DKha.,ÖKha.) нас гүйцсэн эр үхэр, шар: вол; monγolĭn šarăмонголын шар; amban šarăамбан шар;// Mo. šar.

ŠARĂ IV(TKha.,DKha.,ÖKha.), ŠARXĂ (Ü.) К.33; өнгө: жёлтый, рыжий, русый;šarădēlшар дээл; šarxă ůsĕ шар үс; // Mo. šir-a.

ŠARĂ V(TKha.,ÖKha.,DKha.) хоол, унд исэх өвчин: изжога;šarăxōrȯx шар хөөрөх;šarăxȯdŏlȯx шар хөдлөх.

ŠARĂ VI(TKha.) уур, омог: гнев, злоба, šarăγarγax омогтой зан гаргах /ШАХ.1966/.

ŠARĂ VII(TKha.) юмны шаржигнан гарах чимээ: звукоподр. хрусту, скрипу; tsas xȯldŏ šarăцас хөлд шар шар хийх.

ŠARAXTSŠĬ (Ü.) K.33; шарагчин: жёлтая /о масти самок животных/; ǝno šaraγtšin xoyor ooно шарагчин хоёр; //Mo. širaγčin.

ŠARĂS/ŠĂRAS (Ü.) K.33; ŠARUAS (GKha.) SAR SŪ (Ar.,Bu.) шар ус: а. снеговая талая вода;sarăs asăγax шар ус асгах; б. молочная сыворотка; tsaγānĭ šărăs цагааны шар ус; šaruasĬn awax шар усы нь авах.

SARXĂL (Sar.,Khot.) шаргал: соловый /о масти / палевый /о цвете/; šarxăl moŕ шаргал морь; šarxăl γoldū adū шаргал голдуу адуу; //Mo. širaγal.

ŠARIMDĬ (Dg.) R.I70; sarmăē.

ŠARŠŌWŌ (Ü.) K.33; шар шувуу: зоол.сова, филин; šaršŏwŏ šŏnŏ sāen xardaγ шар шувуу шөнө сайн хардаг; //Mo. sira šibaγu.

ŠARTĀ I (El.) жирэмсэн: беременная; šartā bolox жирэмсэн болох; exnerĕn šartā genelē эхнэр нь жирэмсэн гэнэ лээ /НАЯ.I967/.

ŠARTĂ II (TKha.,ŏKha.) ууртай, омогтой: сердитый, злойene šartā xůn šū энэ омогтой хүн шүү; yāsan šartā nŏxŏr we? яасан ууртай нохор вэ.

ŠATŠARГĂNĂ (Dar.) хулгана: мышь;šatšarγănă elbegtē γadzar хулгана элбэгтэй газар; šatšarγanĬn xor tsatsax хулганы хор цацах. /ШАХ.I980/.

ŠAWDŽIN: ŠAWDŽIN XŎRŎ (Khŏ.,Khot.) B.III; ŠABDŽĀ (Ar.) B.IIO; гар хөрөө: ручная пила; šawdžin xŏrŏgŏr mod xŏrŏdŏx гар хөрөөгөөр мод хөрөөдөх; šabdžā awax гар хөрөө авах.

ŠAWSIN (Ar.) B.III; SŎR (Khot.) andar.

ŠAWTĂNŪR (TKha.) байргүй, суурьгүй: непостоянный, изменчивый, непоседливый;šawătnūr yandzĬn xarxū байргүй янзын хархүү.

ŠĀDZĂ I (GKha.) гурилтай хоол: лапша; šādză idexĕ гурилтай хоол идэх; šādză xĬx гурилтай хоол хийх /ХА.I970/.

ŠĀDZĂ II (Go.) шалз чанасан толгой шийр: разваренные голов и ноги скота ; šādză tšanax толгой шийр шалз чанах.

ŠĀX I (Ü.,El.) цохих, зодох: бить,ударять, колотить; γarārā šāx гараараа цохих.

ŠĀX II (TKha.) шаах, босгох: вбивать, забивать; γadas sāx гадас шаах; māĕxan šāx майхан шаах; //Mo. saγaqu, siγaqu.

ŠĀX III (TKha.) ойртох, тулах: приблизиться, подходить /подъезжать/ вплотную; dawāndă šādž būw даваанд ойртон тулж буув; xašārū šādž dzogsox хашаа руу тулж зогсох.

ŠĀX IV (TKha.,GKha.) худал хэлэх: прост.говорить неправду, лгать, врать;ene dandā šādaγ xůn энэ

дандаа худал хэлдэг хүн; bitgī šāγād bāĕ битгий худал хэлээд бай.

ŠĀX V (TKha.) шувуу хушуугаараа тонших: клевать /о птицах/; bŭrged xurăγa šāx бүргэд хурга шүүрэх /тонших/.

ŠĀXAR (Ü.) K.33; талын үнэг: лиса, лисица, степная рыжая лисица; ŏwŏl šāxar tsaγān ŏngŏtē өвөл талын үнэг цагаан өнгөтэй.

ŠĀXŪ (Dun.) нэг зүйл сав: вид сосуда; dzesen šāxū зэсэн сав; šāxūndă xīx саванд хийх.

ŠĀLBĂR (Dun.) хөвөнтэй оймс: ватные чулки; šālbăr ŏmŏsŏx хөвөнтэй оймс өмсөх.

ŠĀM I (Khot.), SĀMŪR (Öw.) Б.26; тогооны угаагуур: веничек для мойки котла; šāmār toγō uγāx угаагууpаар тогоо угаах; toγōnī šāmūr awax тогооны угаагуур авах.

ŠĀM II (Khot.) хогийн шүүр: веник, метла; šāmār xog tsewerlex шүүрээр хог цэвэрлэх; šām xu - daldadž awax хогийн шүүр худалдаж авах.

ŠĀR I (Go.,Sar.) хярам: кипячёная вода с молоком; šār tšanax хярам чанах; šār ūw хярам уув.

ŠĀR II (TKha.) цайны шаар: чаинки, осаден чая; šārīń tuŋγādž awax шаарыг нь тунгааж авах; šār ixtē ŏtgŏn tsāĕ шаар ихтэй өтгөн цай; // Mo. šiγaru.

ŠĀR III (TKha.) гологдол, муу юм: отбросы, брак, изьян; ŭĕlĕdwerīn šār үйлдвэрийн гологдол; pīwnī šār пивоны шаар хаягдал.

ŠĀR IV (TKha.) бөмбөлөг: шарик /надувной/; ŏngīn šār barix өнгийн бөмбөлөг барих; šār ŭlēx бөмбөлөг үлээх.

ŠĀTAN (Ü.) K.33; элсэн чихэр: сахарный песок budāndă šātan xīw будаанд элсэн чихэр хийв; ūttă šātan ууттай элсэн чихэр.

ŠE/ŠĀ^{i} (Ü.) K.33; хигдэс, салаад: салат; nīslel šē нийслэл хигдэс; šā^{i} xīx хигдэс хийх.

ŠEDAX (Ü.) K.33; чадах: мочь, быть в состоянии, уметь;;xīdž šedex хийж чадах; yar^{i}dž šedax ярьж чадах; // Mo. čidaqu.

ŠEDALTĒ (Ü.) K.33; чадалтай: сильный, мощный, крепкий; šedaltē xŭn чадалтай хүн; xŭtš šedaltē хүч чадалтай; // Mo. čidaltai.

ŠEGSAX (Ü.) жагсах: строиться в ряд, вставать в ряды; xed xedēr šegsax хэд хэдээр жагсах; olon xŭn šegsax олон хүн жагсах /ШАХ.1979/; // Mo. ǰiγsaqu.

ŠEGŠIGŎĒ (Sar.,Khot.), ŠOGŠIGŌ (Go.,El.) боргоцой: шишка; xušnī šegšiγŏē tŭx хушны боргоцой түүх; šoγšiγō tsŏmŏw боргоцой цөмөв.

ŠELGADĂG (Ü.) шилдэг: лучший, отборный, из бранный; šelγadăg xŭmŭsē yawūlăxă шилдэг хүмүүсээ

явуулах; šelγadăg sāĕnāsăn awaxă шилдэг сайнаас нь авах.

ŠEWГAR (Ü.) K.33; жийвгар, жижиг нүд: узкоглазый; šewγar nůdtē xůn жийвгар нүдтэй хүн; šewγar nůdērē inēx жийтгар нүдээрээ инээх.

ŠĒDZGĒ (Ar.,El.), ŠIG (Öw.) Б.26; шээзгий; жижиг араг: плетёнка, корзинка; šēdzgīndĕ arγal xīx шээзгийнд аргал хийх; šig ůrtš yawax шээзгий үүрч явах; //Mo. šečegei.

ŠĒN (Ü.) K.33; шээх: мочиться; xůxed šēn хүүхэд шээх; šēn tsag bolox шээх цаг болох; //Mo.sigekü.

ŠĒR (Ü.) K.33; ŠⁱĀR (GKha.,Go.) шийр: ноги /у животных/; malīn šēr малын шийр; xonⁱnī šēr хонины шийр; šⁱār xūĕxălax шийр хуйхлах; //Mo. šigire.

ŠⁱADAM (Dar.) шилбүүр: кнут, бич; šⁱadam barix шилбүүр барих; maldă barix šⁱadam малд барих шилбүүр.

ŠⁱÅDZГĀR (Ba.) хязгаар: граница, предел, рубеж, край; barūn šⁱådzγār баруун хязгаар; dzax šⁱådzγārań xaragdaxgŭē зах хязгаар нь харагдахгүй /ШАХ. I966/; //Mo. kiǰaγar.

ŠⁱÅLГAS (Ba.) хялгас: волос, волосы; šⁱålγas nāldax хялгас наалдах; šⁱålγasan šŭr хялгасан шүүр; //Mo. kilγasu.

ŠⁱAM (Khot.,Bu.) сам, шүүр: гребёнка, расчёска; šⁱamār ůsē samnax самаар үсээ самнах; šⁱamā xuγalax самаа хугалах; //Mo. sam.

ŠⁱÅMDĂ (Ba.) хямд: недорогой, дешёвый; šⁱåmdă ůnēr awax хямд үнээр авах; šⁱåmdăxan dzarax хямдхан зарах; //Mo. kimda.

ŠⁱÅMSĂГAR (Ba.) хямсгар: надменный, кичливый; šⁱåmsăγar xůn хямсгар хүн; bitgī šⁱåmsāĕγād bāĕ битгий хямсайгаад бай /ШАХ.I966/; //Mo. kimsaγar.

ŠⁱARГAX (Ba.) хяргах: стричь /ножницами/; xonⁱnī nōs šⁱarγax хонины ноос хяргах; ůsē šⁱarγax үсээ хяргах; //Mo. kirγaqu.

ŠⁱåRŪ (Ba.) хяруу: иней; šⁱårū unax tsag хяруу унах цаг; tarⁱāγā šⁱårūnās xamγālax тариагаа хяруунаас хамгаалах; //Mo. kiraγu.

ŠⁱATA (GKha.), ŠⁱAT (Go.,El.) шат: лестница; modon šⁱata модон шат; tšulūn šⁱat чулуун шат; //Mo. šatu.

ŠIDĒS (GKha.) ид шид: волшебство; šidēs ůdzůlex ид шид үзүүлэх; šidēstē ид шидтэй;

ŠIDMĔS (Dun.,El.) дээсний тасархай: отрезок волосяной верёвки, волосяная верёвочка; šidmĕsēr цуах дээсний тасархайгаар уях.

ŠIDZŪR (El.,GKha.) ханын шийр: ножки /нижние концы/ решётчатой стенки юрты; xanīn šidzūr̆ās цуах ханын шийрээс уях; šidzūrāsaŋ̆ tatax ханын шийрээс нь татах.

ŠIGETGĒ I (Dg.) R.I70; нарийн хавчаар: закалка, зажим /для волос/; ûsnī šigetgē үсний нарийн хавчаар ;šigetgēgēr xawtšix нарийн хавчаараар хавчих.

ŠIGETGĒ II (TKha.) шигтгээ: I. украшения из драгоценного камня, вставляемые в серебряные рамки на чём либо;инкрустация; 2. разноцветные камешки для мозаики; ēmegnī šigetgē ээмэгний шигтгээ; //Mo. sigtegege.

ŠIGSEX (GKha.) шигдэх: погрязать, увязать, застревать; sawartă̆ šigsex шаварт шигдэх;◊gertē šigsex гэртээ шигдэх; //Mo. sigidekü.

ŠI^{k}XER (GKha.,El.) чихэр: конфета, сахар; ši^{k}-xer awax чихэр авах; //Mo. sikir, čikir.

ŠILBĔ I (GKha.,ÖKha.,El.,Öw.) хоёр настай тэмээ: верблюд / двухгодовалый/; šilbē nōslox тэмээгээ ноослох /ШАХ.I972/.

ŠILBĔ II (TKha.,ÖKha.,DKha.), ŠILEW/ŠILŪE (Dg.) R.I70; шилбэ: I. голень; xôlīn silew хелийн шилбэ; 2. стебель /у растения/; deresnī šilbĕ дэрсний шилбэ; //Mo. šilbi.

ŠILĔ I (GKha.) B.II2; дуран: бинокль; xoyor nûděnī šilĕ хоёр нүдний дуран; adūγā šilēr xarax адуугаа дурангаар харах.

ŠILĔ II (TKha.,ÖKha.,DKha.) хүн, малын хүзүү-ний шил: затылок, загривок; šilē xarăd̆z dzoγsox шилээ харж зогсох; šilē mādžix шилээ маажих; //Mo. sili.

ŠILĔ III (TKha.,ÖKha.) уулын шил: гребень горного хребта; ūlīn šildĕ adū bāĕna уулын шилд адуу байна; šilīn dzamār yawax шилийн замаар явах. //Mo. sili.

ŠILĔ IV (TKha.,ÖKha.,DKha.) шил: стекло; šilen ayaγa шилэн аяга; tsonxŏnī šilĕ цонхны шил; //Mo. šil.

ŠILEWTŠ I (Khe.) B.II2; тэрэгний буулга: ярмо, дуга; teregnī šilewtš тэрэгний буулга; šilewtš$_{i}$nī ōsor буулганы оосор.

ŠILEWTŠ II (El.,GKha.) хазаарын шил: затылок /для узда/; xadzāra šilewtšēsĕ́n barĭx хазаараа шилээс нь барих; //Mo. šili.

ŠILĒ/ŠILĒTĒ (Go.,El.) B.II2; шившиг, шившигтэй: срам, стыд, позор ; xûmûsīn šilē bolox хүмүүсийн шившиг болох;yāsan šilētē xûn be яасан шившигтэй хүн бэ?.

ŠILĒWER I (DKha.,ÖKha.,El.), ŠILĒGŪR (Dun.) галын хайч: щипцы для угля; šilēwĕrēr γal dzasaw

галын хайчаар гал засав; šilēgūr awax галын хайч авах.

ŠILĒWĚR II (TKha.) галын нарийн төмөр: кочерга; silēwĕr tŏmŏrŏr γal dzasax шилээвэр төмрөөр гал засах; γālīn šilēwĕr галын төмөр; // Mo. šilegebür.

ŠILГARAX (Go.,GKha.) шалгарах: выдаваться, отличаться; выделяться среди других; awarγār šilγarax аваргаар шалгарах; // Mo. salγaraqu.

ŠIMDAXA (Ü.) K.33; шамдах: I. быть прилежным усердствовать, стараться, стремиться; 2. торопиться, спешить; adžildă šimdaxa ажилд шамдах; šimdaxa xeregtē шамдах хэрэгтэй; // Mo. šimdaqu.

ŠIMNEX (Ü.) K.33; шивнэх: шептать, нашёптывать; aman dotŏrō šimnex аман дотроо шивнэх; šimnen xelsen ŭg шивнэн хэлсэн үг; // Mo. sibnekü.

ŠINAГA (Go.,El.) шанага: уполовник; ковш; šinaγār tsāĕ ūdlaw шанагаар цай уудлав; šiṅaγa awax шанага авах; // Mo. šinaγ-a.

ŠINDŪL (Sar.) B.II2; sŭdzē.

ŠINGĬ (Ur.) шиг: как, словно , вроде, такой, как, ŏdŏr šingĭ sŏnŏ bāĕna өдөр шиг шөнө байна; neg xŭn šingĭ dūγarax нэг хүн шиг дуугарах /ШАХ.1976/; // Mo. šig, šing.

ŠINSĂR (DKha.,Ü.) T.9; дэгээтэй төмөр: прут с крючком; šinsărār tēglŭlĕdž togtōx дэгээтэй төмрөөр тээглүүлж тогтоох; urtă šinsăr урт дэгээтэй төмөр.

ŠIRĔLĔXĔ I: NAR ŠIRĔLĔXĔ (DKha.,Ü.) T.9; нар хиртэх: затмение солнца; nar širĕlĕxĭg xarax нар хиртэхийг харах.

ŠIRĔLĔXĔ II (TKha.) ширлэх: обшивать кожей, шкурой /крупного скота/; γadūraṅ širĕlĕxĕ гадуур нь ширлэх; // Mo. širilekü.

ŠIRXĔ (Dg.) B.II2; зүлэг, ширэг: зелёный луг; γolīn širxĕ dēr sūw голын ширэг дээр суув; noγōn širxĕ sūlγax ногоон ширэг суулгах; // Mo. širige.

ŠIRXĔG I (TKha.) Ж.I66; ус /хүндэтгэлийн үг/: волосы /почт./; širxĕgē samnax үсээ самнах; ŏtgŏn širxĕgtē oxin өтгөн үстэй охин.

ŠIRXĔG II (TKha.), IRXEG (Ü.) K.24; ширхэг: I. штука, экземпляр; tawan irxeg nom таван ширхэг ном; 2. волокно; dāwūγā irxegēr tsūlax даавуугаа ширхгээр цуулах; // Mo. širxeg.

ŠIRMESLĔX (Bu.,Khö.) B,II2; цас хөрлех: образовываться /о плотном сугробе/; xunγar tsas širmesleх хунгар цас хөрлех; tsas ix širmeslesen baĕna цас их хөрлесөн байна.

ŠIRNĒL (TKha.,ŏKha.,DKha.) бэх: чернила; tsenxer širnēl цэнхэр бэх; širnēl sorūlax бэх соруулах.

ŠIRWĔXĔ (Dar.,Khot.) шүүрдэх: мести метлой; xogō širwĕxĕ хогоо шүүрдэх; gerē širwĕxĕ гэрээ шүүрдэх.

ŠIRWŪL I (Dar.) B.II2; ŠŪRGŪL (El.) ŠĀM I .

ŠIRWŪL II (Go.,Ar.) B.II2; ŠĀM II .

ŠITAR (Min.,El.), ITAR (Ü.) K.24; шатар: шахматы; šitar togŏlox шатар тоглох; šităr'īn awarγa шатрын аварга; yasan itar ясан шатар; // Mo. šitar-a.

ŠIWĀXĀ (Dar.), ŠIWĒ (Öw.) Б.26; жижиг хадаас: гвоздик; šiwāxā xadax хадаас хадах; šiwē xatγax хадаас хатгах.

ŠIWER I (Dg.) B.II2; хар мод: лиственница; šiwer tůlšindĕ beltegex хар мод түлшинд бэлтгэх; xanγāĕn šiwer

ŠIWER II (TKha.,DKha.,ÖKha.) хөлийн шивэр: пот /на ногах/; xŏl šiwertew хөл шивэртэв; šiwĕrē arilγax шиврээ арилгах; // Mo. šiberi.

ŠIWER III (TKha.) шигүү ургасан мод/бут/:заболоченная чаща; šiwer mod шигж ургасан мод; šiwer but шигүү ургасан бут; // Mo. šiber, sibur.

ŠIWER IV (TKha.) шиврээ бороо:накрапывающий дождь; šiwertš orox шиврээ бороо орох; šiwertšĭl bāĕna шивэрч л байна.

ŠIWER V (TKha.,DKha.,ÖKha.) шивнэж ярих: говорить шёпотом; шептаться, шушукаться; šiwer awir xīx сэм шивнэн ярилцах; šiwer šiwer šiwegenex шивгэнэн ярилцах; // Mo. šiber.

ŠIWERGEL I (Dg.) R.I7O; хээ: орнамент узор,рисунок; šiwergeltē tulug хээтэй тулга; šiwergeltē awdar хээтэй авдар.

ŠIWERGEL II (Dar.) гээг /эмэгтэй хүүхдийн/: коса /девочки/; šiwergelē samnax үс гээгээ самнах /ШАХ.I972/.

ŠIWERLĔG/SIWERGEL (Dg.) B.II2; чимэг /үсний/: украшение /для волос/; šiwerlĕg dzŭx үсний чимэг зүүх.

ŠĪDŽŪ I (Ba.) Б.26; хөвчгүй хөрөө: род пилы; šīdžŭgēr xŏrŏdŏx хөвчгүй хөрөөгөөр хөрөөдөх.

ŠĪDŽŪ II (El.,Sar.) шар будаа: пшено; šīdžŭ budā шар будаа; šŏlŏndŏń šīdžŭ xīdž ūx шөлөнд шар будаа хийж уух /НАЯ.I967/.

ŠĪDŽŪ III: ŠĪDŽŪ ŎGŎX (El.) урих; цай уулгах: приглашать на чай, приглашать гостей; tsaγan sarīn šīdžŭ ūx цагаан сарын цай уух.

ŠĪT/S^{i}AT (Sar.) дэвс: подушка /на седле/; emēlīn s^{i}āt эмээлийн дэвс;

ŠOGŠŌ (Go.,El.) B.II2; ханиад: грипп; šogšō xŭrex ханиад хүрэх; šogšō ix bāĕna ханиад их байна.

ŠOLMŎ (ŎKha.) шулам: миф.ведьма, злой дух; šolmŏ šig am^{i}tan шулам шиг амьтан; // Mo. šimnu.

ŠON (Dun.,El.) морины уяа: коновязь; šon dēr mor^{i}ō цуах уян дээр морио уях /ШАХ.I967/.

ŠONNOM (Ŭ.) K.34; солбио: скрещённый; šonnom tšixē солбио чих; šonnom bŏx солбио бех.

ŠORMŎN (Dar.) ширэн ултай хөмөн гутал: сыромятная обувь; šormŏntō xŭxed хөмөн гуталтай хүүхэд; šormŏn ŏmsŏx хөмөн гутал өмсөх /СБХ.I962/.

ŠORON: ŠORON XAR (Dzaw.,Khot.) B.II2; тас хар: чёрный, тёмный; šoron xar ŏngŏtē тас хар өнгөтэй; šoron xar torŏγo тас хар торго.

ŠORŎĒ (ŎKha.), SORĀ (Dar.) шороо: земля, пыль ; šorŏē tōsondŏ daraγdax шороо тосонд дарагдах; sorā budžginax шороо бужигнах; // Mo. siroi.

ŠORTŠIGNOX (TKha.), YORTŠIGNOX (Ŭ.) K.25; шоржигнох: журчать /о воде/; us šortšignox ус шоржигнох; // Mo. sorǰiγinaqu.

ŠORWIN (GKha.), ŠARWIN (El.) бин: лепешка; šorwin xĪx бин хийх; šarwin xāĕrax бин хайрах; // Mo. bing.

ŠOWŪ (ŎKha.), TŠUWŪN (Dar.) шувуу: птица; šowū nisex шувуу нисэх; šowū butsaw шувуу буцав; // Mo. sibaγu.

ŠŌ (Ba.), ŠŪ (Ŏw.) Б.26; ооль: тесло; šōγōr ŏgĪn awax оолиор өөгий нь авах;narĪn mod šŭdax нарийн мод оольдох.

ŠŌDZ (El.), ŠĀDZ (Min.), ŠUWADZ (Go.) сойз: щётка šŭdnĪ šōdz шүдний сойз; xuwtsasnĪ šādz хувцасны сойз; šuwadz awax сойз авах;// Mo. soyiǰa.

ŠŌXOR (GKha.) B.II2; бодон гахай: дикий кабан, вепрь; šōxŏrĪn arĪs бодонгийн арьс; taryan šōxor тарган бодон.

ŠŌYŎĒ (Khö.) янгирцаг: вьючное седло, седло без подушки; ŭxer teregnĪ šŏxŏē үхэр тэрэгний янгирцаг; šōxŏē toxox янгиа тохох.

ŠURGŪLAG (Ŭ.) K.34; шургуулга: выдвижной ящик /стола/; šŏrgŏlγandă xĪx шургуулгаңд хийх;ayaγanĪ šŏrgŏlγa аяганы шургуулга; // Mo. širγuulγ-a.

ŠŎDAG (Ŭ.) K.34; шуудаг: специальный бандаж борцов /спорт/; dzodoγ šŏdag зодог шуудаг; // Mo. šiγudaγ, šuudaγ.

ŠŎDARGA/ŠŎDRAG (Ŭ.) K.34; шударга: честный, бескорыстный; šŏdarγa ŭnentš шударга үнэнч; šŏdarag xŭn шударга хүн; // Mo. šidurγu.

ŠŎDŎR (Ŭ.) K.34; ŠŎDDŎR (Dg.) R.I70; чедер: путы, тренога; dēsen šŏdŏr дээсэн чөдөр; suran šŏddŏr суран чөдөр; // Mo. čidür.

ŠȯGȮ/ŠȯGĂĒ (Ü.) К.34; шигүүн: плотный, близкий друг к другу, частый; niγtă šȯgȮ нягт шигүүн; šȯgă̆ē ȯē шигүүн ой; // Mo. sikigüü.

ŠȯLȮ (Ü.) К.34; шулуун: прямой, честный, правдивый; šȯlȮ dzam шулуун зам; šȯlȮ sudarγa шулуун шударга; // Mo. suluγun, siluγun.

ŠȯMȮL (Ü.) К.34; шумуул: комар; šȯmȮl xatγax шумуул хатгах; šȯmȮl elbegtē γadzar шумуул элбэгтэй газар; // Mo. sumaγul.

ŠȯN^{i} (Ü.) Т.I2; SȯNI (El.) шөнө: ночь; šȯn^{i} bolox шөнө болох; sȯni irew шөнө ирэв; // Mo. söni.

ŠȮDAN (Ü.) К.34; шуудан: почта; šȮdan xȗrgegtš шуудан хүргэгч; šȮdanγār irew шуудангаар ирэв; // Mo. siudan.

ŠȮDĒ^{i} (Ü.) К.34; шуудай: мешок; tārаn šȮdē^{i} тааран шуудай; tom šȮdē^{i} том шуудай; šȮdē^{i} dȗren tar^{i}ā шуудай дүүрэн тариа; // Mo. šiγudai.

ŠȮMȮG (Dar.) савхин гутал: кожаные сапоги; narīn šȮmŏgȯ́n g^{i}laldzād... нарийн савхин гутал нь гялалзаад.../ДАД/.

ŠȮRAG (Ü.) К.34; шуурга: метель, пурга, буран, буря; salqi šȮrga салхи шуурга; šȮrag šūrax шуурга шуурах; // Mo. siγurγ-a.

ŠUrŪ (Min.) шугуй: роща; ō šuγūn modon dundās ой шугуй модон дундаас /S.Mu.I975.II.64/; šuγūndă adū orox шугуйд адуу орох; //Mo. šiγui.

ŠUGŠIX (Öl.) гиншиж уйлах, мэгших: рыдать; xȗxed šugšix хүүхэд уйлах; egšin šugšix үргэлжлэн уйлах.

ŠUŠMĀ (TKha.,ÖKha.,DKha.) юу ч мэдэхгүй хүн: человек, не знающий ничего; ◊ šušmā am^{i}tan šŭ юу ч мэдэхгүй амьтан шүү.

ŠUWŪN I (GKha.) нэг төрлийн чулуу: вид камня; šuwūn mudzēd bī шувуун чулуу музейд бий; šuwūn ȗdzex чулуу үзэх /СБХ:I96I/.

ŠUWŪN II: ŠUWŪN TAWAG/ŠUWŪN XȮL (TKha.) ургамал /нэг янзын/: бот. аностник тибетский; šuwūn tawag bol bog malīn durtā urγamal шувуун таваг бол бог малын дуртай ургамал.

ŠŪPĂĒ (Tö.,DKha.) бичгийн тавиур: подставка, полка ; šūpă̆ē dēr tăwĭdž bitšĭxĕ бичгийн тавиур дээр тавиж бичих; šūpă̆ē mod бичгийн мод.

ŠȗG (DKha.) дэмий: зря, напрасно; šug yarĭā yarĭx дэмий яриа ярих: šȗg bāĕx дэмий байх; šȗg yum дэмий юм.

ŠȗLŬK (ÖKha.) шүлэг: стих, стихотворение; šȗlŭk bitšix шүлэг бичих; šȗlŭk unšix шүлэг унших; // Mo. silüg.

ŠȗNŠIGGŪĔ (Ba.,Go.) шинжгүй: I. подлый, бесчестный; šȗnšiggŭe xȗn sŭ шинжгүй хүн шүү; 2. чёрствый, бездушный; šȗnsiggŭē dzan γarγax шинжгүй зан гаргах; // Mo. šinji ügei.

ŠŮRŌN (GKha.), **ŠIRŮ/ŠŮRŮ** (Ü.) K.33; ширүүн: 1. сильный; **šŭrŭn** borō ширүүн бороо; 2. шершавый, шероховатый; **šŭrŭ** ŭstē хŭn ширүүн үстэй хүн; // Mo. **širügün.**

ŠŮRŌS (Ü.) K.34; **ŠŎRWŎS** (El.), **ŠŎRŌS** (Min.) шермөс: жила, сухожилие; **šŭrŭs tatax** шермөс татах; **xŏlĭn šŏrwŏs** хөлийн шермөс; // Mo. **širmüsü, sirbüsü.**

ŠŮTĒN I (Dar.) баганын дээд талын хөндлөн: верхняя поперечина подпорки /юртн/; **šŭtēn unax** баганын хөндлөн унах.

ŠŮTĒN II (TKha.), **ŠŮTŌ** (ŌKha.) шүтээн: святыня; **burqan šŭtsn** бурхан шүтээн; **šŭtō dzalax** шүтээн залах; // Mo. **šitügen.**

ŠŮDĚNGI (Dar.) чийгтэй мод: сырое дерево; **šŭděngi xatāx** чийгтэй мод хатаах; **šŭděngi gišŭ** чийгтэй гишүү.

ŠŪLE (Dg.) R.171; **DŮRŮŠ** (El.) шүү: селитра; **tarag tsaγānī šŭle** тараг цагааны шүү; **nexī dŭrŭsīndĕ xĭx** нэхий шүүнд хийх; // Mo. **šeü.**

ŠŪLEM (Dar.) хэмжээс: размер, мерка; **šŭlem awax** хэмжээ авах; **šŭlem tawix** хэмжээс тавих.

ŠŪLTŪR (GKha.) сүүний шүүр: сито /для процеживания молока/; **šŭltŭrēr sŭ šŭx** шүүрээр сүү шүүх.

ŠŪRMEG (Ba.) хорхой ааруул: род сушёного творога в виде вермишели; **šŭrmeg xatāx** хорхой ааруул хатаах.

ŠŮĚDĚN (Dg.), **TSŮDZENDZ** (El.) шүдэнз: спички; **šŭědĕn dzurax** шүдэнз зурах; **tsŭdzendzēr γal asāw** шүдэнзээр гал асаав; // Mo. **šidünji.**

T

TAG I (TKha.,GKha.,DKha.) өвлийн малгай: вид зимней мужской шапки; **tag malγaĕ ŏmŏsŏx** өвлийн малгай өмсөх; **tag malγăĕ oyox** өвлийн малгай оёх.

TAG II (TKha.) таглаа: крышка; **danxănī tag** данхны таг; **awdărĭn tag awax** авдрын таг авах; // Mo. **tag.**

TAG III (TKha.) уулын орой: вершина горы; **ūlĭn tag budantă bāĕna** уулын оройд будантай байна; **ūlĭn tagăd adū γarax** уулын оройд адуу гарах.

TAG IV (TKha.) огт: совсем, совершенно; **tag dūgŭĕ** огт дуугүй; **tag dŭlī** огт дүлий; **tag tšigĕl bāĕ** огт дуугүй л бай.

TAG V (TKha.) таг таг чимээ гарах: звукоподр. стуку; **tsoxixod tag tag xĭw** цохиход таг таг хийв; **tag tag dūγarax** таг таг дуугарах.

TAG VI (TKha.) арван дүнчүүр /арван оронтой тоо/: миллиард; **tag tsaxilγān dzarax** арван миллиард цахилгаан зарах.

TAGIL I (TKha.,GKha.) В.113; таглш, хадаас толгойлдог багаж: наковальня с отверстием для ковки шляпок гвоздей; **tagilār nŭx γarγax** таглиар нүх гаргах; **tagil awax** хадаас толгойлдог багаж авах.

TAGIL II (El.) хув хонь: овца с маленькими ушками ; manāi tagil xaldzan xoń хув халзан хонь; tagil xon^{i}ō bar^{i}ād aw хув хонио бариад ав /ШАХ.I969/.

TÀGILTSAG (Dg.) R.I7I; тагалцаг: анат. бабка; malīn tàgiltsag малын тагалцаг; ùxĕrīn tagiltsag үхрийн тагалцаг; // Mo. taγalčaγ.

TALBIX (DKha.) тавих: ставить, класть; asūltă talbix асуулт тавих; širēn dēr talbix ширээн дээр тавих; dzoriltŏ talbix зорилт тавих; // Mo. talbiqu.

TALDŽIG I (Ar.) B.II3; хутгуур: мешалка; taldžĭγār xutγax хутгууpаар хутгах;γurilīn taldžig гурилын хутгуур.

TALDŽIG II (GKha.) үнсний тосгуур: савок, поднос /для золы/ ; dzūxnī amanda taldžig tosox зуухны аманд тосгуур тосох.

TAL^{i}BŪR (TKha.,GKha.), TAW^{i}ŪR (Bu.) тогооны таглаа: крышка котла; tal^{i}būr tawix таглаа тавих; toγōnī taw^{i}ūr тогооны таглаа.

TAL^{i}TĂ (DKha.) талхи: кожемялка; tal^{i}tār nexī dzŏllŏw талхиар нэхий зөөллөв; modon tal^{i}tă модон талхи /ШАХ.I978/; // Mo. talki.

TALĪX (ÖKha.,Dar.) алга болох: исчезнуть, потеряться, затеряться; xaragdaxgŭē talīx харагдахгүй алга болох;barāgŭē talīx бараагүй алга болох.

TALWŎR (Ü.) K.35; тал бүр: сторона, место, со всех сторон; talwŏrŏsŏń ùdz тал бүрээс нь үз; talwŏrīn ašig тал бүрийн ашиг; // Mo. tal-a büri.

TAMAG (Ü.) K.35; тамга: печать, штемпель,штамп; tamag darax тамга дарах; malā tamaglax малаа тамгалах; // Mo. tamaγ-a.

TAMĬŃ (El.,Sar.), TANĀS (Dg.) R.I7I; TANŪS (Khot.) та нар: вы, tamiń ūnīg xarātš та нар үүний хараач ; tamiń dūlsanū та нар дуулсан уу; tanās xedzē irēw та нар хэзээ ирэв;tanūs yawatsγā та нар явцгаа; // Mo. ta nar.

TANDARMĀ (Ü.) K.35; нэг терлийн гутал: вид обуви; tandarmā ŏmsŏx гутал емсех.

TANDZĂ I (ÖKha.) хөнжлийн даавуу: пододеяльник; tandză uγāx хөнжлийн даавуу угаах; tandză oyow хөнжлийн даавуу оёв /ШАХ.I968/.

TANDZĂ II (Sü.) B.II3; шил сав: стеклянная посуда; tandzănda sū xĭx шилэн савand сүү хийх; tandză tsewerlex шил сав цэвэрлэх.

TANDZĂ III (Ar.) цагаан идээний тавиур: подставка /для молочных продуктов/tandzā dēr idē tawix тавиур дээр идээ тавих.

TANDZAN (TKha.,GKha.) нэг терлийн ваар: вид вазы; tandzantā arĭx ваартай архи; tandzan saw ваар сав.

TANGNAXĂ (Go.,Ba.) тагнах: разведывать, разузнавать, шпионить; tangnaxă turšix тагнах турших; // Mo. tangnaqu.

TANNĂĒ (Go.), TANГĂLĀ (Khot.,Dar.) В.II3; TANГALĂĒ (Min.) тагнай: анат. твёрдое небо; tannăēγā šalbalax тагнайгаа шалбалах; tanγalā tasix тагнаа таших; // Mo. tangnai.

TANSĂ (DKha.,Ü.) орны бүтээлэг: покрывало для постели; torŏγon tansă орны торгон бүтээлэг; dzudzān tansă зузаан бүтээлэг.

TARĂ (TKha.,GKha.) сэг, үлдэц: падаль,объедки; ûxsen malĪn tară үхсэн малын сэг /СБХ.I96I/.

TARDZĂ (Ba.) Б.23; адсага: невыделанная кожа /обычно употребляется для подстилки на пол/; tardză šigĕ boltšixson nexĪ адсага шиг болчихсон нэхий.

TARIXGŬĒ (DKha.,El.,Sar.) сахилгагүй: недисциплинированный; tarixgŭē xūxed сахилгагүй хүүхэд; tarixgŭē ăšĭlax сахилгагүй аашлах /НАЯ.I972/.

TARWAГĂTSĀN (Bu.) тарвага чоно болж тоглох: детская игра /то же что кошки и мышки/; tarwaγătsān boldž toγŏltsŏγōw тарвага чоно болж тоглоцгоов.

TASAM (Sar.,El.,Khot.), DASAM (TKha.) эмжээр: обшивка по краям бортов дэли; dēlnĪ tasam oүow дээлний тасам оёв;enger dzaxā tasamdax энгэр захаа эмжих.

TAŬKDAX I (TKha.,Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor[1]ōr taŬrdadă ptăiw мориор давхих очив; tŏrgon tašūrdax түргэн давхих.

TAŬKDAX II (TKha.) ташуурдах, ташуураар цохих: бить кнутом, бить плетью; хлестать; бичом; mor[1]ō tašūrdax морио ташуурдах; // Mo. tašiγurdaqu.

TATAГA (TKha.,GKha.) В.II4; аяганы ширээ: кухонный стол; tatayanĪ nŭd ширээний нүд; tatayа dotor ayaγa xalbaγa xĪw аяганы ширээн дотор аяга халбага хийв.

TATAГĂĒ (ŏKha.,Dar.) аймшигтай: ужасный, жуткий; tatăγăē yum bolox аймшигтай юм болох; tatăγăē ix dū γarax аймшигтай их дуу гарах /ШАХ.I976/.

TATAWTŠ (TKha.,GKha.) хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты; tatawtšār šaγaex хатавчаар шагайх; tatawtšāe цуăх хатавчаас уях; // Mo. qatabči.

TATLĂG (DKha.) дэвсгэр, олбог: тюфяк, подстилка для сиденья; tatlag deweex олбог дэвсэх; tatlăg tawix олбог тавих.

TATŪR I (TKha.,Ar.) хүрз: лопата, заступ; neg tatūr šorō xĪx нэг хүрз шороо хийх; tatūrār γadzar uxax хүрзээр газар ухах /ШАХ.I968/.

TATŪR II (TKha.,Ar.), TATŪRГA (Sar.) В.II4; аяганы хүргүүлэг: выдвижной ящик /для чашек/; tatūrāa ayaγa ux аяганы хүргүүлгээс аяга ав; tatūrγandă xĪ хүргүүлгэнд хий.

TANGNAXĂ (Go.,Ba.) тагнах: разведывать, разузнавать, шпионить; tangnaxă turšix тагнах турших; //Mo. tangnaqu.

TANNĂĒ (Go.), TANГĂLĀ (Khot.,Dar.) В.II3; TANГALĂĒ (Min.) тагнай: анат. твёрдое небо; tannăēγā šalbalax тагнайгаа шалбалах; tanγalā tasix тагнаа таших; //Mo. tangnai.

TANSĂ (DKha.,Ü.) орны бүтээлэг: покрывало для постели; torŏγon tansă орны торгон.бүтээлэг; dzudzăn tansă зузаан бүтээлэг.

TARĂ (TKha.,GKha.) сэг, үлдэц: падаль,объедки; ŭxaen malĭn tară үхсэн малын сэг /СБХ.I96I/.

TARDZĂ (Ba.) Б.23; адсага: невыделанная кожа /обычно употребляется для подстилки на пол/; tardză šigĕ boltšixson nexĭ адсага шиг болчихсон нэхий.

TARIXGŬĒ (DKha.,El.,Sar.) сахилгагүй: недисциплинированный; tarixgŭē xŭxed сахилгагүй хүүхэд; tarixgŭē ăšĭlax сахилгагүй аашлах /НАЯ.I972/.

TARWAГĂTSĀN (Bu.) тарвага чоно болж тоглох: детская игра /то же что кошки и мышки/; tarwaγătsān boldž toγŏltsŏγōw тарвага чоно болж тоглоцгоов.

TASAM (Sar.,El.,Khot.), DASAM (TKha.) эмжээр: обшивка по краям бортов дэли; dēlnĭ tasam oyow дэлний тасам оёв;enger dzaxā tasamdax энгэр захаа эмжих.

TAŠŪRDĂX I (ŌKha.,Dar.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor^{i}ōr tašūrdadž otšiw мориор давхих очив; tŭrgen tašūrdax түргэн давхих.

TAŠŪRDĂX II (TKha.) ташуурдах, ташуураар цохих: бить кнутом, бить плетью; хлестать; бичом; mor^{i}ō tašūrdax морио ташуурдах; // Mo. tašiγurdaqu.

TATAГA (TKha.,GKha.) В.II4; аяганы ширээ: кухонный стол; tataγanĭ nŭd ширээний нүд; tataγa dotor ayaγa xalbaγa xĭw аяганы ширээн дотор аяга халбага хийв.

TATAГĂĒ (ŌKha.,Dar.) аймшигтай: ужасный, жуткий; tatăγăē yum bolox аймшигтай юм болох; tatăγăē ix dū γarax аймшигтай их дуу гарах /ШАХ.I976/.

TATAWTŠ (TKha.,GKha.) хатавч: стык решётчатой стены и двери у юрты; tatawtšār šaγaex хатавчаар шагайх; tatawtšās цуăх хатавчаас уях; // Mo. qatabči.

TATLĂG (DKha.) дэвсгэр, олбог: тюфяк, подстилка для сиденья; tatlag dewsex олбог дэвсэх; tatlăg tawix олбог тавих.

TATŪR I (TKha.,Ar.) хүрз: лопата, заступ; neg tatūr šorō xĭx нэг хүрз шороо хийх; tatūrār γadzar uxax хүрзээр газар ухах /ШАХ.I968/.

TATŪR II (TKha.,Ar.), **TATŪRГA** (Sar.) В.II4; аяганы шургуулга: выдвижной ящик /для чашек/; tatūrās ayaγa aw аяганы шургуулганаас аяга ав; tatūrγandă xĭ шургуулганд хий.

TAWĀR I (ŏKha.,Khot.) B.II4; өмч: собственность, личное имущество; xuwĪn tawār хувийн өмч; ulăeĪn tawār улсын өмч.

TAWĀR II (Go.,Khot.) B.II4; **TĀWĀRĀ** (El.) тайван, аажуу: неторопливый, спокойный, тихий; ene adžĭlĪg tawārā xĪ энэ ажлыг тайван аажуу хий; // Mo. tayibung.

TAWĀR III (TKha.) бараа: товар; tawār xudaldan awax бараа худалдан авах; 2. товарный; tawārĪn boγōn ачааны воган.

TAWXĂN (ŏKha.,Dar.) намхан модон хувин: деревянное ведро ; tawxănda mal sāx намхан хувинд мал саах; tawxăntā sŭ модон хувинтай сүү /ШАХ.1978/.

TAWRĂГĂ (DKha.,Dg.) B.II4; тарвага: тарбаган; tawrăγă elbeg nutaγ тарвага элбэг нутаг; tawraγanĪ ar^{i}s тарваганы арьс; // Mo. tarbaγ-a.

TAWTAГĀR (TKha.) тавдугаар: пятый;tawtaγār sar тавдугаар сар; tawtaγār angi тавдугаар анги. // Mo. tabu duγar.

TĂĒLŪ (TKha.,GKha.) архи хийдэг том сав: большой сосуд для водки; tāĕlūtā arixnās awax том савтай архинаас авах; tāĕlū dŭrgex том сав дүүргэх.

TEGŠĬRĔX (TKha.) эдгэрэх /хүндэтгэсэн үг/; почт. . выздоравливать; tegĕirĕx tŏlŏwtē

эдгэрэх төлөвтэй; tegĕirĕx nāĕdwartā эдгэрэх найдвартай.

TEXĔ (TKha.,El.), TIGEX (Dar.) тэгэх: делать так, таким образом; texĕ yumū? тэгэх юм уу? tigexĪn tuldă тэгэхийн тулд. // Mo. tegekü.

TELŬREG (DKha.,Khe.) орны аравч: коврик, натягиваемый как украшение на стены за кроватью или диваном; telŭreg orondŏ xadax аравч оронд хадах; telŭrgē uγāx аравчаа угаах /ШАХ.1970/.

TEMĒN: TEMĒN ANГALDZŪR (GKha.) нэг зүйл өвс: вид травы; temēn anγaldzūr γowĬd ix urγadag тэмээн ангалзуур говьд их ургадаг.

TEMGENDZĔ (ŏKha.,Sar.) B.II4; чагт: застёжка, задвижка; tengĪn temgendzĕ tāĕlax тэнгийн чагт тайлах; degēgĕń temgendzĕlex дэгээг нь чагтлах.

TENDZĔ: TENDZIN OLOS (ŏKha.,Sar.) B.II4; татлага олс: верёвка, канат; tendzĕn olŏs татлага олс; tendzinēr tatadž ateix татлагаар татаж ачих.

TENDZĔ II (TKha.,El.) ташуур: кнут, бич, плеть; tendzĕ barix том ташуур барих;tendzē xŏndŏldŭlex ташуураа хөнделдүүлэх.

TENGĔNĒ (TKha.,GKha.) тэгнээ/ачаа/: вьюк, поклажа; temēnĪ tengĕnē тэмээний тэгнээ;temē tomō xŏ tengĕnē atăā dānā xŏ тэмээ томоо хө, тэгнээ ачаа даанаа хө/ХД/.

TENGĪ: TENGĪ NÒXÒD (DKha.,Ü.) үеийн нөхөд: све сверстники,друзья одного поколения; tengī nòxòd tsuglartsăγāw үеийн нөхөд цугларцгаав;dandā tengī nòxòd дандаа үе тэнгийнхэн.

TERLEX I (TKha.,GKha.) B.II4; ногоо ургах: прорастать /о траве/; òwŏs terledž bāĕna өвс ногоо ургаж байна; noγō terlex aγătā ногоо ургах аятай.

TERLEX II (TKha.,ÖKha.) бүтэх,бүрэлдэх, гүй - цэх: заканчиваться, заканчивать, подходить к концу; bāĕšin terlex байшин тэрлэх; adžĭlā terledž bāĕna ажлаа тэрлэж байна; // Mo. terlekü.

TERTŠIŃ (TKha.), TETŠIŃ (GKha.) тэр чинь: тот та, то; tertšiń òtšigdòr irsen gene тэр чинь өчигдөр ирсэн гэнэ; tetšiń mòn ŭ тэр чинь мөн үү? // Mo. tere činu.

TETTĔM (ÖKha.) титэм: корона, венец; xānī tetĕm хааны титэм; // Mo. titem.

TEWĒ (ÖKha.,Dar.) B.II4; хомоол: лошадиный кал; xòx tewē tŭw хөх хомоол түүв; adūnī tewē адууны хомоол.

TEW^{k}XŬDZ (TKha.,GKha.) B.II5; саравчтай малгай: головной убор с козырьком, кепка; tew^{k} - xŭdz malγā òmŏsòx саравчтай малгай өмсөх; tew^{k} - xŭdztē xůn саравчтай малгайтай хүн.

TEWĔS (Öw.) 24; andar.-ийг үз.

TEWTŠIG (ÖKha.,Khot.,Min.) ойр, дөт: ближайший, кратчайший; ŭgēr dzamăń tewtšig үүгээр зам нь дөт; tewtšig γadzar ойр газар.

TĒG (TKha.,GKha.)чагт: застежка;tuγalīn dzelnī tēg тугалын зэлний чагт; tēg dzorox чагт зорох /ШАХ. I984/.

TĒG II (Go.) тээг, тээглэх: запецка, предмет, за который зацепляют что-л; xetnī tēg хэтний тээг ŭdĕnī tēg үүдний тээг /түгжээ/. //Mo. tegeg.

TĒG III (TKha.)тээг тээг /дэвхрэн дэвхрэн, онтос онтос/ явдал: подскакивающая походка; tēg tēg yawdaltā, tewxen sāĕran γutaltā, alaq bulag daxtā, altan ūrγa tširēstē тээг тээг явдалтай, тэвхэн сайран гуталтай, алаг булаг дахтай, алтан уургаа чирээстэй /МАО.I982/.

TĒXĔN I (ÖKha.,Min.) садан: состоящий в родственных отношениях, родственник; manăē tēxen хůn манай садан хүн; tòròl tēxĕn xůmŭs төрөл садан хүмүүс /S.Mu.I975.XI/.

TĒXĔN II (ÖKha.,Dar.) тэднийхэн: они, их; /притяж мест. 3-его л. мн.ч/; tēxĕn nŭdž irew тэднийхэн нүүж ирэв; tēxĕndĕ xelex тэднийхэнд хэлэх.

TĒLAX (Ü.) K.35; тайлах: развязывать, распутывать, распутывать, отвязывать, расстёгивать,

расшуровывать; dzangilā tēlax зангилаа тайлах; tobtš tēlax товч тайлах. //Mo. tayilqu.

TĒWAN (Ü.) K.35; TĀWAN (Min.) тайван: мирный, спокойный, благополучный; tēwan bāĕlγax тайван байлгах; erū̆l mendĕ, enxĕ tāwan эрүүл мэнд энх тайван. /S.Mu.1975.II.64/; //Mo. tayibung.

TĪ I (TKha.,ŏKha.), TŠĪM (Ü.) K.38; тийм: I. такой, подобный; tĪ, minĪ dū̆ тийм, миний дүү; tšĪmĕl bāxā тийм л байх; 2. так, да; tšĪm bišē тийм бишээ; tšĪmĕń tšĪmdē тийм нь тийм дээ; tĪ dzŏw bāĕna тийм, зөв байна. //Mo. teyimü.

TĪ II (TKha.,ŏKha.,DKha.) даарахад хэлэх аялга үг: межд,выражающее чувство холода; tĪ tĪ yasan xū̆ĕten yum be? тий, тий ясан хүйтэн юм бэ? //Mo. tei.

TODŎGLOX (DKha.,Dar.) бух тоших: уединиться /о быке-производителе/ ūlandă bux todoglox ууланд бух тоших; todŏgloson bux тошсон бух.

TOGTŪRTĀ (GKha.) тогтвортой: устойчивый, постоянный; togtūrtā bāĕx тогтвортой байх; xŏdŏ togtūrtā adžillax хөдөө тогтвортой ажиллах; //Mo. toγtaburitai.

TOXNOG (Min.), DOXŎĒ (Go.,Ba.,El.), DOXŎ (Ü.) K.8; тохой: I. локоть, локтевой сустав; γarĪn toxnog ŏwdŏx гарын тохой өвдөх; 2. тохой /мера длины, равная 0,32 м/; ŭdzū̆r doxŏē xirtē γsγγp тохой хиртэй; 3. перен. излучина, изгиб, лука

/реки/; γolĪn doxŏ голын тохой; //Mo. toqai.

TOXROX I (TKha.,Ar.) хувирах: изменяться, превращаться; sāĕn mor^{i}n euwū bolon toxrox сайн морь нь шувуу болон хувирах.../MAY/.

TOXROX II (TKha.) тохирох: I. соответствовать; minĪ bodoltŏē yag toxirtš bāĕna миний бодолтой яг тохирч байна; 2. подходить, годиться; ene tandă toxrox bāĕx энэ танд тохирох байх; //Mo. tokiraqu.

TOĹ I/TAW (Ba.,Khö.,Khot.) Б.23; цоожны даруулга: бляха /для монгольского замка/; tol^{i}ōr daradž xālăγā tsōdžĪlox даруулгаар дарж хаалгаа цоожлох; toĺ tŏmŏr даруулга төмөр.

TOĹ II (TKha.) толь: зеркало; tol^{i}ndŏ xarax толинд харах; xanĪn tom toĺ ханын том толь; tol^{i}nĪ tsar толины цар; //Mo. toli.

TOĹ III (TKha.) халхавч төмөр /байлдаанд чээжээ хамгаалах/: железной нагрудник /надеваемый при сражениях/; bambăēn toĺ бамбайн халхавч; tsēdžnĪ toĺ цээжний халхавч.

TOĹ IV (TKha.) толь бичиг: словарь; monγol oros toĺ монгол орос толь; tawan xelnĪ tāĕlbar toĺ таван хэлний тайлбар толь; tol^{i}ōs xarax толиос харах; //Mo. toli.

TOLBOG (TKha.,GKha.) олбог: стёганная подстилка /без верха/; tolbog deweex олбог дэвсэх; tolbog dewesger олбог дэвсгэр; //Mo. olbug.

TOLГOWTŠ (El.) толговч /ханын толгойгоор тат-даг нарийн эсгий/: узкий войлок /для юрты/; xanīn tolγowtš tatax ханын толговч татах; esgī tolγowtš cyox эсгий толговч оёх.

TOLXĀ (Ōl.), TOLГŌ (Min.) толгой: голова; toglōm tōtōń dēr tolxā mòldžŭrtēń dēr тоглоом тоотой нь дээр,толгой мелхүүртэй нь дээр /АЗД.1978/.

TOMBOГOR (Khot.,El.) В.II5; TÔWÓG (Bu.) товгор: выдающийся, выступающий; tomboγor γadzar товгор газар; tówóg sīlber товгор сийлбэр; // Mo. tobuγar.

TOMŌ (DKha.) тун, тон, туйлын: совсем, весьма, очень, совершенно, абсолютно; tomō muxāĕ daalādā тун муухай даслаа даа /МАД/.

TON/TON (ŌKha.,Dzaw.,Khot.) tī I.

TONГĀXĂ (Dar.) тонгойх: наклоняться, нагибаться; dōĕō tonγāxă доошоо тонгойх; tonγādž xarax тонгойж харах; // Mo. tongγayiqu.

TONГOL (DKha.,Dg.) R.I72; TŌROM (Go.) тоононы хүрээ: внешний ободок тона; tonγol xadax тоононы хүрээ хадах; tōrom nŭxĕlex тоононы хүрээ нүхлэх.

TONГŎRŎNDZŎ (ŌKha.,Dzaw.,Khot.) В.II5; цох хорхой: зоол.жук; tonγŏrŏndzŏ γow γadzar elbeg цох хорхой говь газар элбэг; elaĕnī tonγŏrŏndzŏ элсний цох хорхой.

TORXON (Ba.,Dzaw.) Б.23; гүнгэрваа: киот, божница; burxan nomīn torxon бурхан номын гүнгэрваа.

TOSXŪR (GKha.), DOSŪR (Ba.) тосгуур: поднос; tosxūr dēr tawix тосгуур дээр тавих; dosūrtă xī тосгуурт хий; // Mo. tosqaγur.

TOŠ (Go.,Khot.,Dzaw.) дош: бугорок, кучка земли около норы; tošin dēr sūx дошин дээр суух; tarwaγanī toš тарваганы дош /ШАХ.1976/; // Mo. doši.

TOTOR (Go.,El.) дотор: внутренности, кишк ; totor maxă дотор мах; gedes totor гэдэс дотор /ШАХ.1973/; // Mo. dotura.

TOWГOГ/TOWXON (Ōw.) sampin I .

TOWXŎ I (Dzaw.,Khot.) В.II5; цамцны товч: пуговица /рубашки/; towxŏ xadax товч хадах; towxŏ tāĕlax товч тайлах.

TOWXŎ II (TKha.) гутлын өсгийн зузаалга: каблук, подбор ; γutălīn towxŏ гутлын тах; // Mo. taq-a.

TOWXŎ III (TKha.) буйлын ширэн товх: кожаная застежка на конце кляпа; bŭĕlnī towxŏ буйлын ширэн товх; duγŭĕ towxŏ дугуй ширэн товх.

TOW^{k}XĂĒXĂ (TKha.), TOW^{k}XĀXĂ (Dar.) товхойх: быть выпуклым, бугристым, выдаваться, выступать; yumā tow^{k}xăētal bōx юмаа товхойтол боох; tow^{k}-xāĕdž xaragdax товхойж харагдах; // Mo. tobquyiqu.

TOWŎG (DKha.,Ü.) товцог толгой: холм, бугор; towŏg dēr γarax товцог толгой дээр гарах; towŏg dērēē xarax товцог дээрээс харах.

TOWŎRTSŎG (Dar.,Ur.) тоорцог малгай: тюбетейка ермолка; towŏrtsŏg malγā duxdax тоорцог малгай өмсөх /ААЗ/.

TŌDON I (GKha.) усны хувин: ведро /для воды/; tōdontō us хувинтай ус.

TŌDON II (TKha.) тоодгор, тогдгор, тагдгар: короткий, укороченный, низкорослый, невысокого роста, низкий; tōdon xormŏētŏē dēl тоодгор хормойтой дээл.

TŌDŽ (Dar.) тууж: повесть; tōdž bitšix тууж бичих; tōdž unšiw тууж уншив; //Mo. tuγuǰi.

TŌXĀ (Dar.) тууҳай: разновесы, гири; xilīn tōxā хилийн /кг-ийн/ тууҳай; tōxā širem тууҳай ширэм; //Mo. tuuqai.

TŌM (ŏKha.,Khot.) бугын жим, зам: горная тропа ; buγīn tōmōr yawax бугын замаар явах; ūlandă tōm γarax ууланд бугын жим гарах.

TŌN (TKha.,GKha.,Dg.) тооно: тон /круг верхнего отверстия юрты/; tōntoē gertĕ tolγŏē xolbodž тоонотой гэрт толгой холбож../ААЗ/;//Mo.toγono.

TŌROM (Sar.) B.II5; тойром /тогтоол устай газар/: такыр; borō orŏdž tōromdŏ us toγtow бороо орж тойромд ус тогтов; šawartā tōrom шавартай тогтоол ус; //Mo. toγirum.

TŌRŪLĂGA (Min.) ширдэг,тойруулга: стёганный тюфяк; urăd, xōno, barūn, dzūn dŏrwŏn tōrūlaγa bŭgĕd tanīg milāya урьд, хойно, баруун, зүүн дөрвөн тойруулга бүгд таныг мялаая /SM.I975.II.57/; //Mo. toγariγulγ-a.

TŌŠŎ (Dar.) доош: вниз, ниже; tōšŏ xarax доош харах; tōšŏ sūdž yaw доошоо сууж явах; //Mo. doγuγši.

TŌTŎN (TKha.,GKha.) усны ган: чан, кадка, бочка; usnī tōtŏn усны ган; tōtŏntō us гантай ус.

TŌĔN (Khot.) тойг: коленная чашечка; tōĕn mulătrax тойг мултрах; tōĕnī yas тойгны яс; //Mo. toyig.

TU̲GU̲L/TUGAL (Ü.) K.36; тугал: телёнок; tu̲γu̲l xurăγa xarīūlax тугал хурга хариулах; sarlagīn tu̲γal сарлагийн тугал; //Mo. tuγul.

TU̲YĀ (Ü.) K.36; туяа: I. луч, сияние; narnī tu̲ya нарны туяа; gerĕlīn tu̲ya гэрлийн туяа; 2. отблеск; γalīn tu̲yā галын туяа; //Mo. tuyaγ-a.

TU̲L̲Ā (Ü.) K.36; тулалдаан: I. стычка, столкновение; dzewsegtĕ tu̲l̲ā зэвсэгт тулалдаан; 2. бой, битва, сражение; tu̲l̲ā boloxgŭē тулалдаан болохгүй; 3. борьба; bŏxīn tu̲l̲ā бөхийн барилдаан; //Mo. tulalduγan.

TU̱LГU̱R/TU̱LГAR (Ü.) K.36; тулгуур: подпорка, упор, опора; gū̄rī̄n tu̱lγu̱r гүүрийн тулгуур; tu̱lγu̱r bā̄dz тулгуур бааз. // Mo. tulγaγuri.

TU̱NГALAG (Ü.) K.36; тунгалаг: чистый, прозрачный, светлый, ясный; tu̱nγálag ȯdȱr тунгалаг өдөр; tu̱nγalag us тунгалаг ус. // Mo. tungγalaγ.

TU̱NŠŪ̱L (Ü.) K.36; тоншуул: дятел; tu̱nšū̱l šuwū тоншуул шувуу; modnī̄ tu̱nšū̱l модны тоншуул. // Mo. tongsiγul.

TŪ̱LĒ (Ü.) K.36; TŪLŪ (Dar.) туулай: заяц; multagtšin tū̱lē̄ молтагчин туулай; delden tū̱lē̄ xelew gene дэлдэн туулай хэлэв гэнэ /MAY/; // Mo.taulai.

TŪ̱RAG (Ü.) K.36; TŪRAG (GKha.) туурга: турга /войлочные стенки юрты/; tū̱rag barix туурга барих; narī̄n tsaγā̄n tū̱ragtā̄ нарийн цагаан туургатай /MAГ/; // Mo. tuγurγ-a.

TȮGDȮR/TȮLDȮR (Ü.) K.36; эртэд: не так давно; tȱgdȱr irsen эртэд ирсэн; tȱldȱr butsā̄d yawsan эртэд буцаад явсан.

TȮGLȮGȮXȮ̆ (ȮKha.,Sar.) B.II5; давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor^{i}ō̄r tȱglȮ̆gȰxȮ̆ мориор давхих.

TȮGȮ̆TSȮG (ȮKha.,Dar.) модны хожуул: пень; modȮ̆nī̄ tȱgȮ̆tsȱg dē̄r sū̄x модны хожуул дээр суух; tȱgȮ̆tsȱg bolson mod хожуул болсон мод.

TȰXĬ (Sar.) B.II5; төрх: I. форма, вид; tȱxĬ́n adil төрх нь адил; 2. степенность, солидность, приличие; tȱxĬ́ mūtā̄ xün төрх муутай хүн; // Mo. törkü.

TȰXȰM I (TKha.,Go.) B.II5; жижиг хувин: ведёрко; modon tȱxȱm модон хувин; tȱxȱmdȮ̆ sū̄ ūdlax жижиг хувинд сүү уудлах.

TȰXȰM II (TKha.,ȮKha.) хотгор газар: I. котловина; 2. низина; tȱxȱmdȮ̆ xon^{i}ō̄ xar^{i}ūlax хотгор газар хонио хариулах; // Mo. töküm.

TȰNXȰR (ȮKha.,Dar.) эвэргүй мухар: комолый; tȱnxȱr ūxer мухар үхэр; ter tȱnxȱr ūnē̄g tū̱γad ir тэр мухар үнээг туугаад ир. /ШАХ.I980/.

TȰW (Ü.) K.36; тив: континент, материк; tȱw delxī̄ тив дэлхий; ādzi tȱw ази тив. // Mo. tib.

TȰ I (DKha.,Ü.), TȰĔN (El.) тойн/ноёд дээдсийн лам хүү/:монах из дворян; noyȮ̆nī̄ tȰ ноёны лам хүү; tȰĕn nom unšix лам хүү /ноёны/ ном унших.

TȰ II: TȰ NȮGȰDȰR (Ü.) K.36; нөгөөдрийн маргааш: на следующий день после послезавтрашнего; tȰ nȯgȰdȱr irne нөгөөдрийн маргааш ирнэ; tȰ nȯgȰdȱr yawna нөгөөдрийн маргааш явна.

TȰXȮ̆ (Dar.) түүх, цуглуулах: собирать, džimēs tȰxȮ̆ жимс түүх; modȮ̆ tȰxȮ̆ мод түүх. // Mo. tegükü.

TȰLĒ̄ I (ȮKha.,Dar.) морины духны сар: лысина /на лбу лошади/: tȰlē̄tē̄ dzērdĕ mor

сартай зээрд морь; tsaγān tōlētē gŭ цагаан сартай гүү /СБХ.1964/

TŌLĒ II (DKha.,Khe.) хонины чанасан толгой: вареная баранья голова; tōlē tawix толгой тавих; burăxnī ŏmŏnŏx tōlē бурхны өмнөх толгой.

TŌ^{i}LDOS (Ü.) К.36; том ширхэгтэй цас: снежная крупа,хлопья снега; tō^{i}ldos orox том ширхэгтэй цас орох.

TŌ^{i}LON (Ü.) К.36; цовхрох, туйлах: подпрыгивать, подскакивать, прыгать; tō^{i}lon yawax цовхрон явах; xarăēx tō^{i}lŏx харайх цовхрох.

TŌ^{i}MĔR (Ü.) К.36; түймэр: пожар; tō^{i}mĕr γarax түймэр гарах; tō^{i}mĕr tsoxix түймэр цохих; tō^{i}mĕr šatax түймэр шатах. // Mo. tüimer.

TULGŪR (Öw.) Б.23; цондог /өрх цондоглодог/: палочка, которой приподнимают, например, кощму, припрывающую дымовое отверстие юрты; ŏrxŏ tulγūrdax өрхөө цондоглох.

TULUG (Dg.) R.I72; TŌLGA TŌLAG (Ü.) К.36; тулга: таган; tulăγīn tŭulū тулгын чулуу; tōlaγandă γal tūlex тулганд гал түлэх. // Mo. tulγ-a.

TUN I (TKha.,GKha.) В.II6; том модон сав хувин: большая деревянная посуда; tundă us xīx том модон хувинд ус хийх; tuntă ăĕrag модон хувинтай айраг.

TUN II (TKha.) эмийн хэмжээ: доза ; emīn tun эмийн тун; tawan tun emĕ таван боодол эм.

TUN III (ṪKha.) маш, тун: совсем, весьма,очень совершенно; tun ayătăĕxan тун аятайхан; tun badzāxgŭē тун базаахгүй. // Mo. tung.

TUNAG: TUNAG XUL (TKha.,GKha.) том хул аяга: большая пиала, чашка; tunag xul том хул аяга; tunag^{i}ār ūx том хулаар уух.

TUNDŽIN (GKha.) жигнүүр: паровник /посуда для варки пищи на пару/; būdznī tundžin буузны жигнүүр /ШАХ.I984/.

TUN^{k}XŪ I (TKha.,ŌKha.,Ōw.,Dzaw.,Bu.,El.,Sar.) В.II6; TON^{k}XO (Dg.) R.I72; данх, тунхуу: чайник; tsāĕnī tun^{k}xū цайны тунхуу; ton^{k}xotō tsāĕ данхтай цай. // Mo. tungquu.

TUN^{k}XŪ II (GKha.) гар нүүрний ус хийх сав: сосуд для умывальной воды; tun^{k}xūtă usār uγāx гар нүүрийн савтай усаар угаах /ШАХ.I984/.

TURMĀ (DKha.,Sü.) В.II6; амны халбага: ложка; tsāĕnī turmā цайны халбага; turmāγār xōl idex амны халбагаар хоол идэх.

TUSXĂ (GKha.) тусгай: особый, специальный; tusxă šaltăγān тусгай шалтгаан; tusxă yarix тусгай ярих. // Mo. tusqai.

TUTĀXĂ (TKha.,GKha.) зугтаах: бежать, удирать; tutān γarax зугтан гарах; adžīlās tutāxă ажлаас зугтаах. // Mo. ǰiγutaγaqu.

TŪXŪ (DKha.,Ü.) өвдгөө дулаалж өмсдөг өвдгевч: наколенник ; ȯwdȯ̆gȱ dulālă̆dž̆ tūxū ȯmȯ̆sȯx өвдгөө дулаалж өвдгевч өмсөх; ȯstē tūxū остэй өвдгевч.

TŪXŪWTŠ (GKha.,DKha.) өвдгевч /хурдан морины хүүхдэд хэрэглэнэ/ : наколенник /надеваемый детьми, участвующими в конных скачках/; tūxūwtš^{i}tă̄ xū̆xed өвдгевчтэй хүүхэд; tūxūwtš̆ ȯmȯ̆sȱd mor̆ uraldāx өвдгевч өмсөөд морь уралдаах.

TŪLGAX (TKha.,GKha.) хөөх, туух: прогонять, изгонять, выгонять, гнать, погонять, перегонять; mor^{i}ōr tūlγax мориор хөөх; adū tūlγax адуу туух; // Mo. taγuqu.

TŪRĀ (Min.), TUR (Dg.) K.I72; TŲRĒ (Ü.) K.36; TURMĀĔ (Khot.) B.II6; туурай: копыто /лошади/; tsombon tūrā цомбон туурай; xomdon tūr хомбон туурай; adūnī tu̧re адууны туурай; malīn turmāă малын туурай; // Mo. tuγurai.

TŪS (Dg.) B.II6; TŌDZ (ŏKha.,Min.) тууз: лента; ulān tūs улаан тууз; sātă̄ tōdz саатай тууз; tōdz uyax тууз уях; // Mo. tuuǰa.

TŪSĂrĂ (DKha.,Ü.) T.II; TARDZĂ (Ba.) T.23; адсага: невыделанная кожа /обычно употребляется для подстилки на пол/; ŧtūsă̆vă̆ dewsex адсага дэвсэх; tardzā gȯ̆wȯx адсагаа гөвөх.

TŪŠĀ/TUNAG (TKha.,GKha.) tunag .

TŪŠĬ (DKha.,Ü.) богино иштэй ташуур: кнут /с коротким древком/; tūšĬ barix богино иштэй ташуур барих; urtă̆ surtă̄ tūšĬ урт суртай богино ташуур.

TŪŠINDAX I (TKha.,ŏKha.,DKha.) цохих, жанчих: бить, ударять, колотить, хлестать, избивать, истязать; dū̆gē tūšindax дүүгээ цохиж зодох; šuγamār tūšindax шугамаар жанчих /ШАХ.I976/.

TŪŠINDAX II (TKha.,ŏKha.) идэх, уух: прост. есть, кушать, съедать, пить; bū̆gĕdĪ́n tūšindax бүгдийг нь идэх; dorŏ́n tūšindād ȯ̧gȯ̆rȯ̆x дор нь идэж уугаад өнгөрөх.

TŪTŠŪ (GKha.), TŪDŽŪR (El.), TŪŠŪR (Ar.) тууж /шүүр/: веник; tūšūrār xog šū̆rdex тужуураар хог шүүрдэх; tūšūr išlex тужуур ишлэх; // Mo. tuuǰu.

TŪĔLAX I (TKha.,Ar.) уурлах, загнах: сердиться, злиться, раздражаться; ter ix tūĕlaw тэр их уурлав.

TŪĔLAX II (TKha.) булгих, туйлах: бежать, подпрыгивая от испуга /о лошади/; temē tūĕlax тэмээ туйлах; mor̆ tūĕlaw морь булгив;// Mo. tuγilaqu.

TŪĔMĔG (Dun.) эвэргүй мал: комолый скот; tūĕmĕg malā sū̆ldĕ́n tūγārā̄ эвэргүй малаа сүүлд нь туугаарай /MAY/.

TŪĔW (DKha.,Dg.) R.I72; авгай хүний үсний хавчаар : зажим /для волос замужней женщины/;

ůsnĭ tūĕw ăůr suwdan šigĕtgētē үсний хавчаар шүр сувдан шигтгээтэй.

TŮDŮGĒ (Dar.) бүгдээрээ: все, все вместе; tůdůgē otšidž ůdzex бүгдээрээ очиж үзэх /СБХ.1962/.

TŮG I (TKha.,GKha.) буйлны ац: развилина у кляпа; temēnĭ būĕlandă tůg үarүax тэмээний буйланд ац гаргав.

TŮG II (TKha.) үй олон /тум/: очень много; tůg tůmen mal үй олон мал; talbăēd tůg tůmen xůn tsuglaw талбайд үй олон хүн цуглав; // Mo.tüg.

TŮG III (TKha.) чимээ: шум, звук; tůg tůg xĭdž sonŏsdow түг түг хийж сонсдов; tůg tůg tsoxix түг түг цохих.

TŮGDŽIX I (TKha.,GKha.) суулгах, тарих: сажать; mod tůgdžix мод суулгах.

TŮGDŽIX II (TKha.,ŏKha.,DKha.) хаах, битүү лэх: заложить, закрывать; xālүa tůgdžix хаалга түгжих; tsonxŏ tůgdžix цонх битүүлэн хаах; // Mo. tügǰikü.

TŮLMŌN (TKha.,GKha.) гэрэлтэй: светлый, освещённый; tůlmōn ōrŏ гэрэлтэй өрөө /СБХ.1961/.

TŮNDZĔ (ŏw.) B.III; tun I .

TŮNDŽĬN (Dg.) B.II6; мухар: I. комолый, безрогий; tůndžin ůnē мухар үнээ; 2. обритый; tůndžin tolүŏētŏē xŭ үсгүй толгойтой хүү.

TŮNGĔ I (ŏKha.,Sar.,El.) B.II6; дэрс: бот.чий блестящий; tůngĕnĭ tolүō nāĕүax дэрсний толгой найгах; tůngĕnĭ yodzōr дэрсний ёзоор.

TŮNGĔ II (TKha.) гутлын уяа, оосор: ремешки для подвязывания голенищ сапог; үutălĭn tůngĕ гутлын уяа; tůngĕ tāĕlax уяа тайлах.

TŮNGĔRTSEG I (ŏKha.,Dar.) ширэн цүнх: кожаная сумка; tůngĕrtsegtē nom ширэн цүнхтэй ном; tůngertsegnēs awax цүнхнээс авах.

TŮNGĔRTSEG II (TKha.) жижиг илгэн уут: замшевый мешочек; tamĭxnĭ tůngertseg тамхины уут; tůngertsegtĕ xĭx уутанд хийх;// Mo. tünggerčeg.

TŮN^{k}XĔRĪ (Dg.) B.II6; ноосны тааран шуудай: мешок из дерюги /для шерсти/; tůn^{k}xĕrĭ šūdă тааран шуудай; nōsnĭ tom tůn^{k}xĕrĭ ноосны том тааран шуудай.

TŮNŠIX (TKha.,ŏKha.), TINŠIX (TKha.,Khot.) тонших: стучать; mod tůnšix мод тонших; үadzar tůnšidž ůdzex газар тоншиж үзэх; // Mo. tonšiqu.

TŮNTEG I (TKha.,GKha.) бяруу: годовалый телёнок; tůntegē nemnex бяруугаа нэмнэх; er tůnteg эр бяруу /ШАХ.1984/.

TŮNTEG II (TKha.) нэг төрлийн тосонд чанасан бууз: вид буз /сваренных в масле/; tůnteg xĭx түнтэг хийх; tůnteg xāĕrax түнтэг хайрах; // Mo. tüntüg.

TŮNTĚGER (Ŏw.) Б.23; шүдлэн үхэр; двухгодовалый крупный рогатый скот; tůnteger xar^{i}ūlax шүдлэн үхэр хариулах.

TŮNTŮ (El.) том шуудайтай ноос /чихсэн/: мешок с шерстью; tawan tůntů nōs таван шуудай ноос.

TŮRXEMSŮ (El.) төрхөмсөг: любящая своих родителей, свою родню,скучающая по своей родне /о замужней женщине/; tůrxemsů xůn төрхөмсөг хүн; manăē berĕ tůrxemsů манай бэр төрхөмсөг; // Mo. törkümseg.

TŮRŮ (DKha.,Ü.) хуримын толгойлогч, удирдагч: возглавляющий свадебную церемонию; xurimīg udirdax tůrů хуримыг удирдах толгойлогч; xurimīg tůrůń nēx хуримыг толгойлогч нь нээх.

TŮŠĪMŮT (ŎKha.), **DŮSMEL** (Ü.) K.IO; түшмэд: чиновник, сановник; olon tůšīmůt олон түшмэд; tuslax tůšīmůt туслах түшмэд; důsmel sūx түшмэл суух; // Mo. tüšimed.

TŮŠŮLEX I (ŎKha.,TKha.) егөх, барих: давать, отдавать, подавать; xůgē tanāĕxīg tůšůlex bodoltō хүүгээ танайд егөх /хүргэн оруулах/ бодолтой; oxinō tsamăēg tůšůlyĕ охиноо чамд егье.

TŮŠŮLEX II (TKha.) түшүүлэх: побудительный залог от түших; xůnēr tůšůlex хүнээр түшүүлэх; xašā tůšůlex хашаа түшүүлэх; // Mo. tüšigülkü.

TŮDŮSĔ (DKha.,Ü.) T.I3; **TŮMES** (El.) төмс: картофель; tůdůsĕ tarix төмс тарих; tůdůsĕ tsewerlex төмс цэвэрлэх; tůmes xurāx төмс хураах.

TŮXŮ (Dar.) түүхий: сырой, недоваренный; tůxů max түүхий мах; tůxů ed түүхий эд; // Mo. tügükei.

TŮS (Khö.,Khot.) B.II6; нэг зүйлийн үйсэн сав: берестяная посуда; tůsen sawandă xīx үйсэн саванд хийх /ХА.I970/.

TŮWER I (DKha.,Dg.) R.I72; овоолсон аргал: аргал, кизяк, сухой помёт; xatsan tůwer хатсан аргал; owōtō tůwer овоотой аргал.

TŮWER II (TKha.) цуглуулга, түүвэр: что-либо собранное, сборник; tůwer dzox^{i}ōl түүвэр зохиол; ůwer tůwer yum үүвэр түүвэр юм; // Mo. tegübüri.

TS

TSABDĂR (ŎKha.), **TSĂWDAR** (Ü.) K.37; цавьдар: игреневый /о масти самка лошади/; tsabdăr mor^{i}tō xůn цавьдар морьтой хүн; tšăwdar dāγa цавьдар даага; // Mo. čabidur.

TSADĀ: TSADĀ XURĂGA (Khot.) эрт гарсан том хурга: большой ягнёнок /родившийся рано, веской/ tsadā xurăγā xāĕtšilax эрт гарсан хургаа хайчлах /ШАХ. I976/.

TSAГA (Öw.), TŠÅG (Ü.) K.37; цаг: I. время; tsaγa bolox цаг болох; tšåg nöxtsöx цаг нөхцөөх; 2. час; xoyar tsaγa xodžĭdox хоёр цаг хождох; 3. часы; ta tšågtā yu та цагтай юу?; // Mo. čaγ.

TSAГĀ (Go.), TŠÅGĀ (Ü.) K.37; цагаан: белый; tsaγā idē цагаан идээ; tšagā gertē āĕl цагаан гэртэй айл; // Mo. čaγan.

TSAГĀXĂ (Dar.) шагайх: заглядывать; tsonxōr tsaγāxă цонхоор шагайх; xālγār tsaγāxă хаалгаар шагайх; // Mo. šiγayiqu.

TSAMAR/TŠAMAR(Dar.) C.5I; шавар: грязь; tsamartă sūx шаварт суух; γutal tšamar bolox гутал шавар болох; // Mo. sibar.

TSAMXAG I (TKha.), TSAM^{x}XĂRĀ (El.), TSAN^{x}XĂRĀ (GKha.) тоононы цамхаг /цамхраа/: куполтона, совокупность спиц тона; tōnonī tsam^{x}xărānās цуах тоононы цамхгаас уяхtsan^{x}xarāń хуγarax цамхаг нь хугарах.

TSAMXAG II (TKha.), TŠÅMXAG (Ü.) K.37; цамхаг: I. башня, бастион; ixĕ būnī tšamxag их бууны цамхаг; 2. вышка; örömdöx tšåmxag өрөмдөх цамхаг; // Mo. čamqaγ.

TSAMTSAN: TSAMTSAN BŮRĒS (Sar.) R.II6; дотуур бүрээс: внутренная кошма юрты ; tsamtsan bůrēs awtš barix дотуур бүрээс авч барих; tsamtsan oуox дотуур бүрээс оёх.

TSAN I (Go.) B.II7; тарианы үтрэм: ток, гумно; tsan dēr tar^{i}ā tsāĕrūlax үтрэм дээр тариа цайруулах; mală tsandă orox мал үтрэмд орох.

TSAN II (TKha.,ÖKha.,DKha.) цан: музыкальные тарелки; tsan tsoxix цан цохих; tsan tsoxidž bůrē ůlēw цан цохиж бүрээ үлээв; // Mo. čang.

TSAN III (TKha.) цан хүүрэг: изморозь, иней; šönödö tsan ixĕ unadž bāĕna шөнөдөө цан их унаж байна; tsan xirū unax цан хяруу унах.

TSANXĂLAX I (El.,Sar.) атаархах: I. завидовать; amdziltandań tsanxălax амжилтанд нь атаархах; 2. ревновать; dzagnadž tsanxălax загнаж /хардах/ атаархах. /ШАХ.1972/.

TSANXĂLAX II (TKha.) цанх хөдлөх: бояться щекотки; tsanxă tatadž öwdöx цанх татаж өвдөх; tsanxătā moŕ цанхтай морь; // Mo. čangqalaqu.

TSAN^{x}XIR (El.,Sar.) саарал, хялман цагаан: синеватобелый; tsan^{x}xir öngö саарал өнгө; tsan^{x}xir xurăγa хялман цагаан хурга.

TSAR I (Sü.) үргэлж, турш: постоянно; tsaral negīgē dawtax үргэлж л нэгийгээ давтах.

TSAR II (TKha.,ÖKha.,DKha.) том хавтгай төмөр таваг: металлическое блюдо, большая, тарелка; tsarandă idē dzasaw царанд идээ засав; tsar dēr ūtsă tawix цар дээр ууц тавих; // Mo. čar.

TSAR III (TKha.,ÖKha.,DKha.) толины цар: покрытие зеркала; tsarăń xowxŏrox толины цар нь ховхрох.

TSAR IV (TKha.) цасны цар /нимгэн сэмжирч хөлдсөн цас/: наст; tsasnī tsar xāĕlaxă цасны цар хайлах; xawar tsasandă tsar γardag хавар цасанд цар гардаг.

TSAR V (TKha.,ÖKha.,DKha.) овортой, цар ихтэй: объём, объёмистый; tsar ixĕtē цар ихтэй; tom tsartā том цартай.

TSAR VI (TKha.,ÖKha.) чимээ гарах, цар цар: звукоподр; стрекотать /о кузнечике/; tsar tsar gedž dūγarax цар цар гэж дуугарах.

TSARIG (El.,Sar.) мөр, царги: следы /кого-чего--л/; tsarigārăń yawax, мөрөөр нь явах; tsasan dēr malīn tsarig γarax цасан дээр малын мөр /царги/ гарах; //Mo. čarγu.

TSARIGTĀ I (El.,Sar.) бие сайтай, хөнгөн хүн: бодрый, здровый; tsarigtā xŏgšin бие сайтай хөгшин; ta tsarigtā bāĕna та хөнгөн байна.

TSARIGTĀ II (Go.,Dzaw.) В.II7; тарган, хүчтэй: упитанный, /о скоте/; ene ŏwŏl mal tsarigtā orow энэ өвөл мал тарга хүчтэй оров; tanā mal tsarigtā bāĕna танай мал тарган байна.

TSARWU I (Dg.) R.I73; дэрэвгэр: растопыренный; расширяющийся кверху; tsarwū xormōĕtō dēl дэрэвгэр хормойтой дээл; tsarwū amtā saw дэрэвгэр амтай сав.

TSARWŪ II (TKha.) гарын царвуу /сарвуу/: предплечье; γarīn tsarwūnī yas гарын царвууны яс; tsarwū ŏwdŏx сарвуу өвдөх; // Mo. sarbaγu.

TSATSŪ/TŠATSŪ (TKha.), DŽATSŪ (Go.,El.,Ba.) чацуу: I. равный, одинаковый; džatsū tāĕrax чацуу тайрах; 2. равно, одинаково, ровесник; bid xoyor džatsū бид хоёр чацуу; // Mo. sačaγu, čičau.

TSAWAN (Dzaw.) саван: мыло; barānī tsawan бараны саван; nūr γarīn tsawan нүүр гарын саван; // Mo. sabung.

TSĀDŎDDŪR (Dg.) R.I72; нөгөөдөр, уржигдар: послезавтра, позавчера; tsādŏddūr yawna нөгөөдөр явна; tsādŏddūr irsen уржигдар ирсэн.

TSĀS I (Tö.,El.) төгрөг: тугрик; γutšin tsāsār awax гүчин төгрөгөөр авах; tawin tsāsnī ŭnetē тавин төгрөгний үнэтэй.

TSĀS II (TKha.,ÖKha.,DKha.), TSĀRAS (Dar.,Go., Khot.) цаас: бумага; bitšĕgīn tsāras бичгийн цаас; dŏrwŏldžin tsās дөрвөлжин цаас; // Mo. čaγasu.

TSĀĔŠIX (ÖKha.) цааших: дальше; bŭr tsāĕšĭx бүр цааших; ūlnās tsāĕšix уулнаас цааших; // Mo. časi, činaγši.

TSĀĔWAR (Go.) цагаавтар: беловатый, бледный, белесый /о цвете/; tsāĕwar ŏngŏtē torŏgo цагаавтар өнгөтэй торго; // Mo. čaγabtur.

TSEGĒ I (Go.,El.) бүгээн: светлый, беловатый /о масти/; tsegē γoldū adū бүгээн голдуу адуу; tsegē bůgē цэгээн бүгээн.

TSEGĒ II (TKha.), **TŠIGĒ** (Ü.) К.37; айраг, цэгээ: кумыс; gūnī tsegē гүүний айраг; tšigē esgex айраг цэгээ эсгэх; //Mo. čege.

TSEGĒN I: **TSEGĒN TSĀĚ** (Ar.,Ba.), **DZEGEL TSĀĚ** (El.) I. шингэн цай: жидкий чай; tsegēn tsāě шингэн цай; 2. сүү багатай цай; dzegel tsāě tšanax сүү багатай цай чанах.

TSEGĒN II (TKha.) цагаан: белый; tsegēn tšulū xaγartš tsēlin usă širgedž цагаан чулуу хагарч цээлийн ус ширгэж..(SH.) tsegēn ŏngŏ цагаан өнгө; //Mo. čaγan.

TSEREG I (Dar.) В.II7; морины уяа: коновязь; xurdan mor^{i}nī tsereg хурдан моринь уяа; tsereg dērēs mor^{i}ō unād yawax уяан дээрээс морио унаад явах /ШАХ.I972/.

TSEREG II (TKha.,ŏKha.,DKha.), **TŠIRIG** (Ü.) К. 38; TSERIK (Khot.) цэрэг: I. цирик, воин, солдат; ardīn namīn dzuramtă tsergē xŏ xŏ ардын намын журамт цэргээ хө хө; 2. войско армия; arădīn tšŏlōlŏx tširig ардын чөлөөлөх цэрэг; xuw^{i}sγaltă tserik хувьсгалт цэрэг; //Mo. čerig.

TSERĚW I (Khŏ.) татсан хэц: натянутая верёвка; tserĕw dēr tētšix хэцэн дээр тээчих; uγāsan yumā tserĕw tatadž xatāx угаасан юмаа хэц татаж хатаах.

TSERĚW II (Khŏ.) tsereg I .

TSEWDEN (Dzaw.) В.II7; цэвдэг хөр: мерзлота; mŏnkĕ tsewden γadzar мөнх цэвдэг газар; //Mo. čebdeg.

TSĒDEM I (El.) шингэлсэн тараг: разбавленный тарак; tarag tsēdemledž ūx тараг шингэлж уух; tsēdem xīx таргийг шингэлэх.

TSĒDEM II/**TSĪDEM** (Ar.,Ŏw.) хярам: кипячёная вода с молоком; bůlēn tsēdem бүлээн хярам; tsēdem butšalγax хярам буцалгах.

TSĒRLĚN/TŠĒRLEN (Ü.) К.37; цээрлэх: I. запрещать, налагать запреть, таоу на что-л; xŏl tsērlen хөл цээрлэх; γadzrīn ner tšērlĕn газрын нэр цээрлэх; 2. воздерживаться от чего-л xŭnī nerĕ tsērlĕn хүний нэр цээрлэх; //Mo. čegerlekü.

TSIN^{k}KER (Khŏ,Ba.,El.) цэнхэр: бледно синий; deltē tsin^{k}kereń dzowŏno ū yana дэлтэй цэнхэр нь зовно уу яана /МАД/. //Mo. čengker.

TSĪDEM (Go.,Khot.) цайдам: даль, долина, солончаковая местность; tsīdem tal цайдам тал; alăs tsīdemdĕ алс цайдамд; //Mo. čayidam.

TSODZŎG (DKha.) нарийн хүзүүтэй ваар сав: ваза с узким горлышком; tsodzŏgtō arix ваартай архи.

TSOGLIG I (Sar.,El.) B.II7; хүүхдийн модон өлгий: люлька, колыбель /деревянная/;◊ tsogligīn dū өлгийн дуу; modon tsogilog модон өлгий.

TSOGLIG II (TKha.) цогилиг жимс: плоды, ягоды.

TSOGNOX (Ar.) B.II7; нүдэх, няцлах: измельчать, толочь; ūrandă tšāă tsognox ууранд цай нүдэх; dzimĕs tsognodž xīx жимс няцалж хийх.

TSOGTŌ (El.), TSOG^{i}ŌTŌ (Sar.) цовоо сэргэлэн: бойкий, проворный; ene tsogtō xŭxed энэ цовоо хүүхэд; tsog^{i}ōtō dzalū цогтой залуу; // Mo. cobuγa.

TSOX^{i}ŪR I(TKha.), DZOX^{i}ŪR (Dg.) гаансны цохиур: тигөлёк для трубки; dzox^{i}ūr dēr γansā dzoxix цохиур дээр гаансаа цохих.

TSOX^{i}ŪR II (TKha.), DZOX^{i}ŪR (Dg.) муна, шийдэм, бороохой: дубина, палка, колотушка; tom tsox^{i}ūr том муна; dzox^{i}ūrār nŭdex бороохойгоор нүдэх.

TSOXTOXŎ (Dar.) согтох: опьянеть; arxindă tsoxtoxŏ архинд согтох; amarxan tsoxtoxŏ амархан согтох; // Mo. soγtoqu.

TSOLTŌ (Min.) цолтой: имеющий звание, чин; ŭr xŭxdē tanixgŭē ŏnŏr tsoltō үр хүүхдээ танихгүй өнөр цолтой; /S.Mu.1975.II.58/; γawyat dzudzigtšin tsoltō гавъяат жүжигчин цолтой; // Mo. čolutai.

TSOMNŪLXĂ(Dar.)C.5I,TŠŎGLŌlAX(Ü.)K.38; цуглуулах: собирать; delgārēs yum tsomnūlxă дэлгүүрээс юм цуглуулах; xŭmŭsē xuraldă tsomnūlxă хүмүүсээ хуралд цуглуулах; idex yumă tšŏglŏlax идэх юм цуглуулах; // Mo. čuγlaγulqu.

TSONDOG (Ba.,Go.,El.,Khö.) Б.25; өрх сөхдөг мод: подпорка для кошмы; borōndŏ ŏrxŏ tsondoglcx бороонд өрхөө цондоглох; ŏrxŏnī tsondog өрхний мод.

TSON^{q}XŎ I (TKha.,ŏKha.,GKha.) чөлөөт цаг: свободное время; ŏnŏdŏr xitšēlgŭē tson^{q}xŏtō өнөөдөр хичээлгүй чөлөөтэй; tson^{q}xŏtō ŭyed ūldză чөлөөтэй цагт уулз.

TSON^{q}XŎ II (GKha.) B.II7; зуухны ам: отверстие печки; tson^{q}xōr γal unaw зуухны амаар гал унав; dzūxănī tson^{q}xŏndŏ xīx зуухны аманд хийх.

TSON^{q}XŎ III (TKha.), TŠON^{k}XO (Ü.) K.38; цонх: окно; bāĕšingīn tson^{q}xōr xarax байшингийн цонхоор харах; tšon^{k}xŏnī dawtsan цонхны тавцан; // Mo. čongqu.

TSŌLDOX (Go.,Dun.) цойлдох, нөхөх: штопоть; ōĕmsō tsōldox оймсоо цойлдох; duγŭī tsōldox дүгүй нөхөх.

TSŎRŎM I (Khö.,El.,Sar.) B.II7; нунтаг ааруул: измельчённый арул; tsŏrŏm xatāx нунтаг ааруул хатгах sŏrŏmtē dzōxī нунтаг ааруултай зөөхий.

TSȮRȮM II (TKha.) хураасан гашилсан сүү: прокисшее молоко; bog malīn xurāsan tsȯrȯm малын хураасан сүү; tšȯrȯm xurāx сүү хураах; // Mo. čörm-e.

TSȰXȮ̆ (ȮKha.) цөөхөн: мало, немножко; tsȱxȯ̆ irĕsen цөөхөн ирсэн; tsȯxȯ̆ xůn yawsan цөөхөн хүн явсан; // Mo. čögekeng.

TSUBDAXĂ I (Dar.) нуугдах: скрываться; tsubdadž̆ tȯgȯ̆lox нуугдаж тоглох; tsubdadž̆ xotsȯ̆row нуугдаж хоцров /ШАХ.1972/.

TSUBDAXĂ II/TSOWDOXȮ̆ (Go.,El.) арьс дэлгэх; сунгах: раскладывать,растягивать кожу; nexī tsubdaxă нэхий сунгаж дэлгэх; ar^{i}s tsowdoxȯ̆ арьс дэлгэх.

TSUDZAГA (GKha.), XONDOGO (Ba.), XETS (Ȯw.) tsereg I.

TSUXALDAX I (TKha.,DKha.,ȮKha.) уурлах: сердиться, злиться, раздражаться; tsuxaldax yumă bolōgŭ̄ē уурлах юм болоогүй; bitgī tsuxaldă битгий уурла.

TSUXALDAX II (TKha.) юмны сав багадах: быть невместительным,маленьким; γutal tsuxaldaw гутал багадав; ūtăn tsuxaldax уут нь багадах; // Mo.čiquldaqu.

TSUXALDAX III (TKha.) бачимдах: приходить в замешательство,теряться, суетится; yārtšă tsuxaldax ярч бачимдах; xōlō tsuxaldax хоолой бачимдах.

TSULBŪR I (Ur.) чагтага: верёвка; tōnīn tsulbūr тооноы чагтага; tsulbūrās tatadž̆ цуах чагтаганаас уях.

TSULBŪR II (TKha.,ȮKha.,DKha.), TSḝLWŪ̆R (Ȯ.) K.38; цулбуур: повод, чембур; tsulwūrīn sur цулбуурын сур; tšḝlwū̆rā baŕ цулбууруа барь; // Mo. čilbuγur, čulbuγur.

TSULGĒ (Dar.) цулгуй: I. одноцветный; tsulgē ȯngȯtē цулгуй өнгөтэй; tsulgē mȯnggȯ цулгуй мөнгө; // Mo. čulγui.

TSUNDZĂ (Khe.,Go.,Dzaw.) B.II7; гүц: чайник; tsundzĭtă šar tos гүцтэй шар тос; tsundzindă xandă xīx гүцэнд ханд хийх.

TSURĀ (Ba.) Б.25; хорхой ааруул: род сушёного творога в виде вермишели; tsurā idex хорхой ааруул идэх.

TSURWAL (Dzaw.,Khot.) B.II7; соруул: мундштук; tšulūn tsurwaltā̆ γānăs чулуун соруултай гаанс; tsaγān tsurwal цагаан соруул /ШАХ.I9 /; // Mo. soroγul.

TSUTГĂMAL I (Go.,Dzaw.,El.) хайрсан боов: вид пряника, кондитерское изделие; toγōndȯ̆ tsutγă̆mal xāĕrax тогоонд цутгамал хайрах; tsutγamal xīx цутгамал хайрах.

TSUTГAMAL II (TKha.,ȮKha.) цутгамал зүйлс: литьё, отлитый; tsutγamal šaγă̆ē цутгамал шагай; tsutγamal šatar цутгамал шатар; // Mo. čidqumal.

TSUTSAL I (Go.) B.II7; хагалсан мод: полено; γaldă tsutsal nemex галд хагалсан мод нэмэх; tsutsal orūlaw хагалсан мод оруулав.

TSUTSAL II (TKha.), DŽUTSAL (Go.,Ba.) хагас шатсан мод, цуцал: головня, головешка; γalīn tsutsal ґалын цуцал; tsutsal modŏ цуцал мод; // Mo. čučali.

TSUTSAL III (TKha.) цуцал, цуцлах /буцах/расторготь; gerēgē tsutsal гэрээгээ цуцлах; gerleltē tsutsăl гэрлэлтээ цуцал.

TSUWAG (Min.) суваг: I. канава; 2. канал; tsuwag tatax суваг татах; tsuwγār usa urasγax сувгаар ус урсгах; // Mo. subaγ.

TSŪ I (GKha.) цагаан ямбуу: белый,бязь; tsūγār bŭrēs oyow цагаан ямбуугаар бүрээс оёв; dŏrwŏn metĕr tsū цагаан ямбуу /ШАХ.I984/.

TSŪ II (TKha.) хоолонд хийдэг цуу: соус,уксус; xōlŏnī tsū хоолны цуу; tsū xīdž xōl idex цуу хийж хоол идэх; // Mo. čuu.

TSŪ III (TKha.) цуу тархсан үг /эзэнгүй/: молва, слухи; tsū tarax цуу тарах; tsū tarăsan ŭg цуу тарсан үг.

TSŪ IV (TKha.) нэр, алдар, цууд гарах, нэрд гарах: слова известность, прославиться; tsūt xīxen xurimgŭī цуут хүүхэн хуримгүй. /АЗД.I978/

TSŪ V (TKha.) цуу татах. хүч нэмэгдүүлэх үг: усилительная частица при глаголах: разрывать,раскалывать надвое; dāwū tsū tatax даавуу цуу татах; modŏ tsū tsoxix мод цуу цохих.

TSŪRĀ (ŏKha.) цуурай: эхо отзвук, отголосок, резонанс; xadnī tsūra хадны цуурай; tsūrā so - nŏsdow цуурай сонсдов; // Mo. čuurai.

TSŪRґA (Bu.,Ar.) B.II7; цоож: замок; tsūrγa tŭlxŭr цоож түлхүүр; tom tsūrγa том цоож; gerīn tsūrγa гэрийн цоож.

TSŬDENDZĔ (El.) шүдэнз: спички; tsŭdendzĕ asāx шүдэнз асаах; tsŭdendzĕ dzurădž xarax шүдэнз зурж харах; tsŭdendzĕnī xāĕrtsag шүдэнзний хайрцаг; // Mo. šidüngje .

TSŬDGER I (TKha.), TSŬRDĔN (DKha.), TSŬXĔ (Ar.), TSŬDZEL (Dzaw.) хөрөө: пила; tsŭdgerēr modŏ xīx хөрөөгөөр мод хийх; tsŭdgerīn irĕ хөрөөний ир.

TSŬDGER II (TKha.), DZŬDZĔ (Dzaw.) цүзгэр: полный, вздутый /напр. о животе/: tsŭdger gedestē цүзгэр гэдэстэй; dzŭdzĕ gŭ цүдгэр гүү; // Mo. čüčeger.

TSŬDGER III (TKha.) жирэмсэн эмэгтэй: беременная женщина; tsŭdger emegtē жирэмсэн эмэгтэй; tsŭdger xŭxen жирэмсэн хүүхэн.

TSŬDZEN (Khö.) архины лонх: бутылка; tsŭdzentē arⁱx лонхтой архи; tsŭdzendĕ xī лонхонд хий; // Mo. longqu.

TSŪRXĔ (Dar.) шүүрэх: хватать, xolōs tsŭren awax холоос шүүрэн авах; elē tsŭrxĕ элээ шүүрэх. // Mo. šügürekü.

TŠ

TṦADAR (Dar.) шадар: близкий; bidĕ tṦadar xŭmŭs бид шадар хүмүүс; manā̈ xoɣor tṦadar āĕlūd манай хоёр ойр дотно айлууд; // Mo. šidar.

TṦADŪ/TŠIDŪ/TṦĀDŪ (Ŏw.,GKha.) Б.25; заазуур: поварской нож; xuršă tṦadū хурц заазуур; tom tšidū том заазуур; tṦādūɣār tsaw^{i}tšix заазууруар цавчих; // Mo. ǰaɣaǰuur, ǰaɣaduur.

TŠAGDĀ (Do.) Ц.I38; цагдаа: милиционер, полицейский; džamīn tšagdā замын цагдаа; sergīlexīn tšagdā сэргийлэхийн цагдаа; // Mo. čaɣdaɣ-a.

TṦAMALXĀ (Ü.) К.37; чамархай: висок; tṦamalxą̄nī ŭs чамархайны яс; tṦamalxā ȯwdȯx чамархай өвдөх; // Mo. čimarqai.

TṦAMIN (TKha.,ŎKha.,DKha.) гоё сайхан: красивый, чудесный, нарядный, элегантный; tṦamin xīststē гоё хийцтэй; tṦamin torŏɣo гоё сайхан торго.

TŠANDAN (Dzaw.) B.II8; DŽANDAN (El.) хавчиг хувин: узкая бочка; tšandangār usă dzŏx хавчиг хувингаар ус зөөх.

TṦANNAXĂ (Dar.), TṦ^{i}ANGNAXĂ (Go.,Ba.) чагнах: прислушиваться, слушать; подслушать; tšimē tṦannaxă чимээ чагнах; utas tšannaxa нуцаар чагнах; // Mo. čingnaqu.

TṦANTŠIG (Khot.) хүүхдийн шинэ тавьсан үс: волосы /только что отпущенные/; manā̈ oxin tṦantšig tawiw манай охин үс тавив.

TṦATŠAG (Do.) Ц.I38; цацаг: I. кисть, бахрома; tšatšagtā̈ altšūr цацагтай алчуур; malɣā̈n tṦatšag малгайн /залаа/ цацаг; 2. xoxol /у птиц/; tax^{i}ānī tṦatšag тахианы /залаа/ цацаг; // Mo. čačuɣ.

TṦATŠIR (Go.) B.II8; овоохой, муу гэр: лачуга, хижина; modon tṦatšir модон овоохой; ȯbŏsȯn tṦatšir өвсөн овоохой.

TṦAWĂXĂDAX I (GKha.) давхих: скакать, быстро ехать, мчаться; mor^{i}ōr tṦaw^{q}xădadž otšix мориор давхиж очих.

TṦAWĂXĂDAX II (TKha.) чавхдах, чавхаар харвах: стрелять из рогатки; tṦawăxădadž agnax чавхдаж агнах; dzuram tṦawăxădax зурам чавхдах; // Mo. čibqadaqu.

TṦAWIRĀ (Khö.,Khot.) аяганы хийц; идэх юм: съестные припасы, продукты питания; tṦawirā ixĕtē yawax аяганы хийц ихтэй явах; tṦawirā awax аяганы хийц авах.

TṦAWTŠIX/TSAWTŠIX (TKha.), DŽABTŠIX (Go.,Ba.) цавчих; 1. рубить; maxă tṧawtšix мах цавчих; 2. бить копытом /о лошади/; tūrā̆γārā tṧawtšix туурайгаараа цавчих; 3. моргать; nůdē džabtšix dzūr нүдээ цавчих зуур; // Mo. čabčiqu.

TŠĀDZĂGĂ (Dar.) шаазгай: сорока; xerē tšādzăgā xoyor хэрээ шаазгай хоёр /СБХ.1962/; tšādzăgă̈ šuwū шаазгай шувуу; // Mo. šaγaǰaγai.

TṦĀXĂX/TŠĪXAX (Dar.,Khot.,El.) дэвтээх: пропитывать, размачивать; usandă tṧāxax усанд дэвтээх; tarăγār tṧāxax таргаар дэвтээх.

TŠELMEG (Ü.) K.37; цэлмэг: 1. ясный; tšelmeg ogtorγŭē цэлмэг огторгуй; 2. чистый; tšelmeg tenger цэлмэг тэнгэр; 3. безоблачный; tšelmeg ȯdȯr цэлмэг өдөр; 4. ясный; tšelmeg uxān цэлмэг ухаан; // Mo. čelmeg.

TŠENAR (Ü.) K.37; чанар: качество, свойство; tšenar sāătā̆ чанар сайтай; šindž tšenartā̆ шинж чанартай; // Mo. činar.

TŠĒ (Ü.) K.37; цай: чай; tšē ūxă цай уух; tšē tšanax цай чанах; šingen tšē шингэн цай; // Mo.čai.

TṦ^{i}ARGA (ŏKha.), TSĀRAG (Ü.) K.37; чарга: сани, санки,салазки; tṧ^{i}ārγār γulγax чаргаар гулгах; tsana tṧ^{i}ārag awax цана чарга авах; // Mo. čirγ-a.

TŠIG I (DKha.) B.II8; ааруулын дэлгэц: доска для сушки творога; tšig dēr ārūl xatā̆x дэлгэц дээр ааруул хатаах; tšigtē idē дэлгэцтэй идээ.

TŠIG II (Go.) B.II8; шигүү модтой сүлжмэл араг: плетёная корзина из прутьев /для сбора кизяка/; tšigtĕ nōs xĭx арагт ноос хийх; tsigēr arγal tū̆x аргаар аргал түүх.

TŠIG III (TKha.) эгц; шулуун: прямой. крутой, отвесный; bosō tšig босоо шулуун; tšig yawax шулуун явах; // Mo. čig.

TŠIG IV (TKha.) яс, мод тэргүүтэн хугарахад барьж боодог нарийн мод: твердая накладка на место перелома кости, дерева лубок, шина; tšig bar^{i}dž̇ bōx нарийн мод барьж боохūrăγanī dzalγāndă tsig barix уурганы залгаанд мод барих.

TŠIG V (TKha.) чиг /сул үг/: усил. пустое слово; ter tšig dē тэр чиг дээ; mȯngȯ tšig xŭrexgŭē nē мөнгө чиг хүрэхгүй нээ.

TŠIGDŽIR (DKha.) B.II8; XŎR (El.) хөрзөн: уплотнившийся навоз, назём; ȯwȯldžȱnī tšigdžir owōlox өвөлжөөний хөрзөн овоолох; xȯr xurāx хөрзөн хураах; tšigdžir tȯlȯx хөрзөн түлэх; // Mo. körǰeng.

TŠIGĪ (Dar.) бололтой, байхаа: возможно, вероятно, видимо, кажется; ter yawă̆san tšigi тэр явсан бололтой; āw ūlandă yawă̆san tšigī аав уулаанд явсан бололтой.

TŠILĒGĪT (Dar.) уугаач: повел. от цӣть пей;ta āĕrag tšilēgĭt та айраг уугаач; egtš̆ miń tsāĕ tšilēgĭt эгч минь цай уугаач.

TŠIMARLAX (Min.) чамлах: быть недовольным тем, что дают или качеством чего-л; bū tšimarla бүү чамла; tšimarlaxār tšanγa atγa чамлахаар чанга атга; //Mo. čimalaqu.

TŠIMĔK (Ur.) чимэх: украшать, наряжать; sûldĕ modō tšimek сүлд модоо чимэх; tawgĭn idē tšiměk тавгийн идээ чимэх; //Mo. čimekü.

TŠINGEX (Ü.) ингэх: делать так, таким образом; tši tsingex yostā чи ингэх ёстой; tšingedž̆ xĭxeń dzȯw ингэж хийх нь зев;

TŠINDĂR (ÖKha.) чандруу: белый пепель; tšindăr xĭsew чандруу хийсэв; ûnĕsnĭ tšindăr үнсний чандруу; //Mo. cindaru.

TŠINDŽIXĔ (Dar.) шинжих: исследовать; tšindzilen sudălax шинжлэн судлах; bûxe talāsań tšindžixe бүх талаас нь шинжих; //Mo. šinǰilekü.

TŠINĔ (Dar.), ŠIN (Ü.) K.33; шинэ: новый; tšinĕ ger barix шинэ гэр барих; tšinĕ nom unšiw шинэ ном уншив; šin dēl шинэ дээл; //Mo. šin-e.

TŠINĒN (Dar.) чадал: сила, мощь; xûtš̆ tšinēn ixĕtē хүч чадал ихтэй; bȯxĭn tšinēn ixĕ бөхийн чадал их.

TŠINGELEG (DKha.) тэргэн том авдар;большой деревянный ящик для хранения вещей; tšingeleg tereg тэргэн авдар; maxănĭ tšingeleg махны том авдар.

TŠINGIL (Ü.) K.37; цэнгэл: I. веселье, развлечение,забава; dzugā tšingiltē bāĕx зугаа цэнгэлтэй байх; 2. блаженство; tšingilĭn dēdĭg edělex цэнгэлийн дээдийг эдлэх; //Mo. čenggel.

TŠINXĂ (GKha.) чанга: I. сильный; tšinxă dū чанга дуу; значительный, крепкий; tšinxă xûn чанга хүн; 2. крепко; tšinxă barix чанга барих; 3. строго; tšinxă tušāx чанга тушаах; //Mo. čingγ-a.

TŠIRĂK (ÖKha.) чийрэг: крепкий, закалённый; xatū tširăk хатуу чийрэг; erûl tširăk biyĕtē эрүүл чийрэг биетэй.

TŠIRENGE (Dar.) ширэнгэ: роща, заросль; tširengĕd tȯrȯx ширэнгэд төөрөх;adū tširengĕrū orow адуу ширэнгэрүү оров /ШАХ.1972/; //Mo. širingge.

TŠIRγŌLDZIN (Dar.) шоргоолж: муравей; tširγōldžĭni ūrĕ шоргоолжны үүр;morin tširγōldžĭn морин шоргоолж; //Mo. širγolǰi.

TŠIRGIXĔ (Dar.) ширгэх: высыхать, испариться; namag tširgixĕ намаг ширгэх; ēdzgĭ tširgixĕ гий ширгэх //Mo. širigikü.

TŠIS (Go.,El.) час /сул үг/: усил. частица; tšis ulān час улаан; tšis xalūn tsāĕ час халуун цай.

TŠITSARГAN/DŽ^{i}ATSARГANA (Ba.,Go.,Khö.,El.) чацаргана (Hippophae L): бот. облепиха; tšitsarγanī tos чацаргаңы тос; dž^{i}atsarγana amtătā чацаргана амттай; // Mo. čičarγan-a.

TŠITŠĚLDEX (Ur.,Dar.) B.II8; зодолдох: драться; xůmŭs tšitšildex хүмүүс зодолдох; tšitšildexīg dzawdax зодолдохыг завдах. /ШАХ. I96I/

TŠIWIR (Ü.) K.39; цэвэр: I. чистый, красивый, безупречный; sāĕxan tšiwir сайхан цэвэр; tsiwir xuwtsas цэвэр хувцас; tšiwir yawdal цэвэр явдал; 2. чисто, тщательно, хорошо; tšiwir n^{i}ambăē цэвэр нямбай; γarār tšiwir sīlsen гараар цэвэр сийлсэн; // Mo. čeber.

TŠIWTŠIREX (ŎKha.,El.,Go.) уяа, оосор нороод чангарах: туго натянуться /о намокшей верёвке/; цуāń tšiwtšĭrēd tāĕlagdaxgŭē bāĕx уяа нь чангаад тайлагдахгүй байх; tšiwtširsen xůlēs чангарсан хүлээс; // Mo. čingγaraqu.

TŠĪM (DKha.,Ü.) K.38; тийм: I. такой, подобный; tšīmĕl xůn šŭ тийм л хүн шүү; 2. так, да; tšīm bāĕnā тийм байнаа; tšīmel dē тийм л дээ; // Mo. teyimü.

TŠĪR (TKha.,ŎKha.), TSARIG (El.,Sar.) мөр: след, путь; tšīrēreń yawax мөрөөр нь явах; malīn tšīr xŏx малын мөр хөөх; tsasan dēr tsarig γarax цасан дээр мөр гарах; // Mo. mör.

TŠĪTŠĀN (TKha.,ŎKha.,GKha.) машин: автомашина, автомобиль; tšītšānār dawxix машинаар давхих; tšītšān irex машин ирэх.

TŠOG (Ü.) K.38; цог: I. горящий уголь; γalīn tšog галын цог; 2. блеск, величие, великолепие; tšog dzal цог заль; 3. огонёк, искорка, живость; serĕgelen tšogtŏ сэргэлэн цогтой; // Mo. čoγ.

TŠOXŎM (Ur.) чухам: собственно; tšoxŏm tŭndĕ xelsen bol чухам түүнд хэлсэн бол; tšoxŏm yawal dēr be чухам явал дээр вэ?; // Mo. čuqum.

TŠOL (Ü.) K.38; цол: I. звание, чин; awarγa tšol аварга цол; 2. ода, хвалебная песнь; bŏxīn tšol dūdax бөхийн цол дуудах; mor^{i}nī tšol морины цол; 3. кличка, прозвище; tšol ŏgŏx цол өгөх; // Mo. čola.

TŠOLMON (Ü.) K.38; цолмон: венера /планета/; tšolmon gereltē od цолмон гэрэлтэй од; ŭrīn tšolmon үүрийн цолмон; // Mo. čolmun.

TŠOMŌ (DKha.,Ü.) жижиг аяга: маленькая чашка; tšomōndŏ tsāĕ ūxă жижиг аяганд цай уух; tšomō xaγarax аяга хагарах.

TŠOMTŠĪX (Ü.) K.38; цомцойх: съёживаться сжиматься; tšomtšīn sūxă цомцойн суух; sandal dēr tšomtšīx сандал дээр цомцойх; // Mo. čomčoyiqu.

TŠONTŠOГOR (Ü.) K.38; цомцгор: съёжившийся сжавшийся; tšontšoγor tsaγān bāĕšin цомцгор ца-

гаан байшин; tšontšogor xŭwin цомцгор хувин; // Mo. čomčuγur.

TŠORĀ (ŎKha.,Dar.) чандруу: прах; bi bolwās tšorā bolnŏ gedž tanggarak xelewĕ би бол чандруу болно гэж тангараг хэлэв /АЗД.1978/; ŭnĕsnī tšorā үнсний чандруу; // Mo. čindaruu.

TŠORX^{i}RŪL (Khot.,Sar.,El.) цорхируу шувуу:зоол. ряб чик; tsorx^{i}rūl ŏwŏl butsdaggŭē ŏwŏldzĭdŏg цорхируу өвөл буцдаггүй өвөлждөг; // Mo. čorkiruu.

TŠOROG (Ŭ.) K.38; цорго: 1. горлышко; danxănī tšorog данхны цорго; 2. перегоночная труба; ilŭ tšorog илүү цорго; 3. водосточная труба; usănī tšorog усны цорго; // Mo. čorγu.

TŠŌDŽ (Dg.) R.173; цоож: замок; tšōdž tŭlxŭr, awax цоож түлхүүр авах; // Mo. čooči.

TŠŌXOR (Ŭ.) K.38; цоохор: 1. пёстрый, пятнистый; tšōxor xulās цоохор хулс; tšōxor dāwū цоохор даавуу; 2. рябой, чубарый; tšōxor moŕ цоохор морь; tšōxor nŭr цоохор нүүр; 3. пестрота; alag tšōxor алаг цоохор; // Mo. čoqur.

TŠŌRTŠ (DKha.,Ŭ.) үлгэрч: улигерчин, сказитель улигеров, былинщик; tšōrtš ŭlger yarix үлгэрч үлгэр ярих; ŭlgerĭn tanximĭn tšōrtš xŭn үлгэрийн танхимын үлгэрч хүн.

TŠŲG (Ŭ.) K.38; хамт: вместе с кем-л; bidĕ xoγor tšŲg yawnā бид хоёр цуг явнаа; nöxödtēgē tšŲg нөхөдтэйгээ цуг; // Mo. čuγ.

TŠŲLŪ/TŠOLŪ (Ŭ.) K.38; чулуу: камень; tšŲlŪ šidex чулуу шидэх; tāĕxar tšolŪ тайхар чулуу; // Mo. čilaqu.

TŠÖLÖN (Dar.) шөл: суп; xară tšölŏn ŭxă хар шөл уух; tšölötē xōl шөлтэй хоол; // Mo. silü.

TŠÖMEK (Khot.) чимэг: украшение, наряд; tšixĕnĭ tšömek чихний чимэг; erdenĭn tšömek эрдэнийн чимэг; // Mo. čimeg.

TŠÖMÖG I: TŠÖMÖGTĒ ŪRĂGA (Ŏw.,GKha.) Б.25; уурганы залгаас /бөгс толгойн залгаас зөрүүлэг/: место соединения у укрюка; ūrăγā tšömgörŏń salγax уургаа залгаасаар нь салгах.

TŠÖMÖG II (TKha.), TSEMEGĔN (Dar.) чөмөг :анат. трубчатые кости; костный мозг; tšömög tašix чөмөг таших; tšömög idex чөмөг идэх. // Mo. čimüg.

TŠÖMÖG III (TKha.) тарга тэвээрэг: упитанность, тучность, жирность; maldă tšömög sŭx малд тарга хүч суух; xoń tšömög aldălā хонь тарга хүчээ алдлаа.

TŠŌ^{k}XŎN (Do.) Ц.138; цөөхөн: 1. совсем мало численный; 2. совсем мало, немного; tšō^{k}xŏn maltă ăĕl цөөхөн малтай айл; tšō^{k}xŏn dūγardaγ xŭn цөөхөн дуугардаг хүн; // Mo. čögeken.

TŠŌRLEXĔ (ŎKha.,Dar.) шарах, шорлох: жарить мясо на вертеле; elĕgē tšōrlexĕ ebtē modŏ, bōrē tšōrlexĕ bōrenkē modŏ awād irĕ өлгээ шарах эвтэй

мод, бөөрөө шарах бөөрөнхий мод аваад ир /АЗД. 1978/; maxă tšōrlexĕ мах шарах.

TŠUDXARXĂ (Dar.) татлага, уяа: верёвка, канат; tšudxarxār tatadž uyax татлагаар татаж уях; olŏson tšudxarxă олсон татлага.

TŠUXAR (Khö.) В.II8; давсгүй хярам: кипячёная вода с молоком /без соли/; tšuxar tšanax хярам чанах; tšuxar ūx хярам уух.

TŠUMLAX (Sar.) чамлах: быть недовольным тем, что дают или качеством чего-л; tšumlaxār tšanγa bar чамлахаар чанга барь; xōlō tšumlax хоолоо чамлах; // Mo. čimalaqu.

TŠUNDZĂ I (TKha.,Go.) саахуу хэлбэртэй цайны сав: посуда /для чая/; tšundzindĕ tsāĕ ūdlax саахуунд цай уудлах; tšundzătā tsāĕ саахуутай цай.

TŠUNDZĂ II (Ba.) Б.25; жижиг богц: перемётная сумка; morindŏ tšundză γandzaγalax моринд богц ганзагалах.

TŠUWГANTSĂ (GKha.), TŠUГANTSĂ (Sar.,El.), TŠANГANTSĂ (Ü.) чавганц: старуха; tšuwγantsă nar yariw чавганц нар ярив; tšuγantša ulān dēl чавганц улаан дээл; manā tšanγantsă манай чавганц; // Mo. čibaγanča.

TŠŪWĂNDZĂ (ŏKha.,Sar.) тэмээний бамбай, хомны зузаалга: войлочный вьючный хомут для верблюда; tšūwăndzĭg esgĭgēr xĭdeg хомны зузаалгыг эсгийгээр хийдэг /ШАХ.1969/.

TŠŪDEXĔ (Dar.) шидэх: бросать, кидать; xol tšudexĕ хол шидэх; ōĕrxŏnōs tšudexĕ ойрхоноос шидэх; // Mo. šidekü.

U

UГĂLDŪR (Dzaw.,Sar.) В.II8; хүзүүний хоёр талын мах: шейное мясо; uγăldūr maxă xatū хүзүүний /хоёр талын/ мах хатуу.

UГĀLDŪR I (GKha.,Ar.) В.II8; угаагуур: умывальник, рукомойник; uγāldūrtă usa xĭ угаагуурт ус хий; uγāldūrās usă γōdzūlax угаалтуураас ус гоожуулах; // Mo. ukiyaγur.

UГĀLDŪR II (ŏKha.,GKha.), UГĀLГA (Ar.,ŏl.) тогооны угаалтуур: веничек из прутьев /для мойки чего-л/; toγōnĭ uγāldūr тогооны угаалтуур; xialγasan uγālva хялгасан угаалтуур; //Mo. ukiyaltaγur.

UГTSŪRГA (TKha.,ŏKha.) дөрөөний сур: стременной ремень; uγtsūrγa sŭldžiw дөрөөний сур сүлжив; dŏrwŏldžin sŭldžĭsen dŏrōnĭ uγtsūrγa дөрвөлжин сүлжсэн дөрөөний сур /МАД/.

UGSĂRAX I (DKha.,Dg.) урамдах: рветь /об оленях, быках/; buxă ugsărax бух урамдах; olon buxă ugsărax sonin олон бух урамдах сонин.

UGSĂRAX II (TKha.) эвлүүлэх, бүтээх: прицеплять, собирать, монтировать; tereg ugsărax тэрэг угсрах; bāĕšin ugsartš bosγox байшин угсарч бос-

гох; //Mo. ugsaraqu.

UXĀ (Dg.) R.I73; ụXĀ (Ü.) K.39; ухаан: ум; разум, рассудок сознани ; uxā γarγax ухаан гаргах; ō uxā ой ухаан; sergelen uxā сэргэлэн ухаан; //Mo. uqaγan.

UXĀNTĀ (Min.) ухаантай: умный, рассудительный, разумный, понятливый; ixĕ uxāntā emegtētšŭd их ухаантай эмэгтэйчүүд /SM.I975.II.56/; uxāntā xŭxed ухаантай хүүхэд; //Mo. uqaγan tai.

UXⁱYAX (GKha.), ỤGĀXĂ (Ü.) K.38; угаах: обмывать, мыть; xuwtsas uxⁱyax хувцас угаах; yumă ụγăxă юм угаах; nŭr γarā ụγāxă нүүр гараа угаах; //Mo. ukiyaqu, uγaqu.

ULĀ (ÖKha.,GKha.,Dzaw.), ỤLĀ (Ü.) K.3; улаан: красный; ulā ūlĭn orōĕγōr...улаан уулын оройгоор; ulā xarandā улаан харандаа; ụlā tug улаан туг; ụla xatsar улаан хацар; //Mo. ulaγan.

ULDĀR (Go.,Khö.) урьдаар: оруд. п.от урьд первым, сначала, сперва; uldār asūă урьдаар асууя; uldār nadad xelērē урьдаар надад хэлээрэй; //Mo. urid, urit-ber.

ULLĂS (Khot.,Go.,Dzaw.), ULĂS (Ü.) K.39; улс: I. государство, держава; manā ullăs манай улс; arădtšilsan ụlăs ардчилсан улс; delĕxĭn ullăs дэлхийн улс; 2. люди, народ; ullăs olon băĕw олон улс байв; //Mo. ulus.

UMALГAX (Khot.) уугиулах: побуд. от уугих дымить; artsă umalγax арц уугиулах; xomōl umalγadž γal tůlex хомоол уугиулж гал түлэх; //Mo. uukiγulqu.

UMLAX (Khot.) уугих: клубиться /о дыме/; utā umlax утаа уугих; xůdžĕ umlax хүж уугих; //Mo. uugiqu.

UMŠIX (Dg.) R.I73; UNTŠIXĂ (Dar.), OMŠIX (Min.) унших: I. читать; nom untšixār yawaw ном уншихаар явав; omšix sudlax унших судлах; 2. читальный, для чтения; umsix nom унших ном; //Mo. ungsiqu.

UNAG (Dg.) R.I73; UNŬG (Kho.), ỤNAG (Ü.) унага: жеребёнок /до года/; unag yantsăγāx унага янцгаах; erĕ unŭg эр унага; oxin ụnag эм унага; //Mo. unaγ-a.

UNDŽŪRГA I (ÖKha.,Khot.) B.II8; эмээлийн дэвс: подушка /на седле/; emēlĭn undžūrγa dzasax эмээлийн дэвс засах; undžūrγanĭ emdzēr дэвсний эмжээр.

UNDŽŪRГA II (TKha.) унжсан зүйл: подвеска, болтающийся, висячий /о предмете/; undžūrγatā ụa унжсан оосортой уяа; undžūrγāsăń tāĕlax унжсан уяанаас нь тайлах; // Mo.unjiγurγ-a.

UNDŽŪRГA III (TKha.) илүү, нэмэлт: I. лишний, излишний; undžūrγa γarγax илүү гаргах; undžūrγa xelex илүү юм хэлэх; 2. добавка, дополнение, добавление; undžūrγa awax нэмэлт авах.

UNDŽŪRГA IV (TKha.) сэтгэлийн үлдэц: глубокий след, оставшийся в душе от чего-л; setgelīn undzūrγatā bolox сэтгэлийн үлдэцтэй болох; undžūrγarā ügĕ xelex үлдэцтэй үг хэлэх.

UNГALГAX (Dzaw.) B.II8; янцгаах: ржать; olon adū unγaldax олон адуу янцгаах; dzelen dēr цуатā unaγa unγaldaw зэлэн дээр уяатай унага янцгаав /АЗД.1978/.

UNГĂS (Sü.,Dg.) R.I73; UNГAS (Ü.) K.39; ноос: шерсть;xon^{i}nī unγas хонины ноос; unγăs šūdālax ноос шуудайлах;unγas sawax ноос савах; unγas x^{i}arγax ноос хяргах.

UNGI (Go.,El.), UNГA (Min.) уг үндэс: основание, корень;ungitā modŏ үндэстэй мод; ûsnī unγa үсний уг; unγaň bûdûn уг нь бүдүүн; //Mo. uγ.

UN^{k}XĀR (Dzaw.,Khot.) B.II8; том хуй аяга: большая деревянная пиала /для кумыса/;xeden un^{k}xār āĕrag ūw хэдэн хуй айраг уув; modon un^{k}xār dzāĕtā модон хуй зайтай /ШАХ.1976/.

URĂG: URĂG XĪXĔ (DKha.,Ü.) гэрлэгсдийн хоёр тал: родня, родственники /супруги/ родственные связи,породниться; urăg xīxĕ ураг болцгоох; urăg xīdž sadan bolox худ худгуй болж садан соолох.

URDŽIDDUR (Dg.) R.I74; URDZIDDAR (Ü.) K.39; уржигдар: позавчера, urdžiddur yawăsan уржигдар явсан; urdziddar tsasă orŏson уржигдар цас орсон. //Mo. urǰidur.

URГĂĒ (Dar.) URГŬĒ (Min) яргуй: бот.(Dulsatilla mill) подснежник:бот. urγăē ert urγadag яргуй эрт ургадаг; urγŭē nûdlew яргуй нүдлэв; //Mo.irγu.

URГUMAL (Dg.) R.I74; ургамал: I. растение, растительность; ūlīn urγumal уулын ургамал; emīn urγumal эмийн ургамал; //Mo. urγumal.

UR^{i}ĀLГA I (Ba.) B.II8; uγāldūr .

UR^{i}ĀLГA II (TKha.) уриалга: обращение, воззвание; ur^{i}ālγa γarγax уриалга гаргах; delĕxī daxinī ur^{i}ālγa дэлхий дахины уриалга; //Mo. uriyalγ-a.

URĬTSĂ (ŏKha.,Go.) B.II9; нэг төрлийн овоохой: хижина, лочуга; urĭtsad sūx овоохойд суух; modon urĭtsă модон урц;//Mo. uruča.

URTĀ (Dar.) C.47; утаа: дым; urtā sūnaglax утаа суунаглах; urtā ixtē утаа ихтэй; //Mo. utaγ-a.

URULDA (Dg.) R.I74; URILDAXĂ (Dar.) C.47;уралдах:состязаться, соревноваться; uruldadž gûĕx уралдаж гүйх;mor urulda морь уралдах//Mo.uraldu-qu.

URÛL (Ur.), URAL (Min.), URŲ̄L (Ü.) K.39; уруул: анат. губа, губы; dzudzān urûltā зузаан уруултай; dēd ural дээд уруул; urų̄lā xadzax уруулаа хазах; //Mo. uruγul.

USAD^{q}XAXĂ (GKha.) Ц.I7I; устгах: побуд. от устах, уничтожать, ликвидировать, упразднять;

dāšsnīg usad^{q}xaxa дайсныг устгах: // Mo. usadqaqu.

US^{q}XAX/USXAX (Go.,Ǒw.) утгах: черпать, выгребать; usă us^{q}xax ус утгах; šanaγār usxadž awax шанагаар утгаж авах; // Mo. utaququ.

USŪR (El.,Sar.,Go.,Do.γo.) Ц.I78; хусуур: скребок; toγōnī usūr тогооны хусуур; xurdan mor^{i}nī usūr хурдан морины хусуур; // Mo. qusuγur.

UŠŪ/OŠŪ (Khot.,El,Sar.,Go.,Do.γo.) Ц.I78; хошуу: I. передняя часть,губ; ušū tsorwǒēx хошуу цорвойх; 2. хошун /административно-территориальная единица в дореволюционной монголии/; ošū noyon хошуу ноён; //Mo. qosiγu.

UTAL (El.) гутал: обувь, сапоги; utal oyox гутал оёх; utălā urax гутлаа урах /ШАХ.I967/; // Mo. γutul.

UTγŪR (Go.,El.,Do.γo.) Ц.I77; хутгуур: мешалка; γurilīn utγūr гурилын хутгуур; перен.utγur xůn хутгуур хүн /ШАХ.I972/; // Mo. qutaquγur.

UTXA/UTγA (Khö.,Khot.,El.,Sar.,Go.,Do.γo.) I77; хутга: нож, ножик; utxa šȯwȯg хутга шевег; utγa xurtaălax хутга хурцлах; // Mo. kituγ-a, xutaγ-a.

UWĀ (Dar.) овоо: куча, груда /камней/,насыпь; ūlă uwā уул овоо; uwā bosŏγox овоо босгох; // Mo. obo, obuγ-a.

Ū (ǒKha.,Min.) уй: траур, скорбь, печаль; ū tăēlax уй гашуудал тайлах; ůn tăēlagdan,ūdzimăn tšēdzindē... уй нь тайлагдан,уужим нь цээжиндээ... .../S.Mu.I975.II.64/; // Mo. ui.

ŪGĂ (Ů.) ууган, том: старший; ūγă xů ууган хүү; ene bāěγullaγīn ūγă xůn энэ байгууллагын ууган хүн; // Mo. uuγan.

ŪŠIX (TKha.) Вл,I95; ŌŠIG (Min.), ŪŠIG (Ů.) К. 39; уушги: лёгкое, лёгкие; ūšixnī ȯwtšin уушгиний өвчин; marγāšīn ōxŏnōs ȯnōdrīn ōšig маргаашийн өөхнөөс өнөөдрийн уушги /ААЗ/; ūšig šig ȯngȯtē уушиг шиг енгетэй; // Mo. aγusgi.

ŪĚLGARTAX (ǒKha.,Go.,El.) сандрах, тэвдэх: быть в замешательстве, растеряться, суетиться, торопиться; demīl ūělγartax дэмий л сандрах; bi ūělγartād utšrā olŏngůē би сандарч тэвдээд учраа олсонгүй.

Ů

ŮDŽIG I (Ů.) K.40; үзэг: перо /для писания/; ůdžig xurătsă, bitšig arwin bolog үзэг хурц бичиг арвин болог/ААЗ/ // Mo. üjüg.

ŮDŽIG II (Ů.) K.40; ŮDZŮG (Bu.) B.II9; үсэг: буква, литера; tsaγān tolγŏēn ůdžig цагаан толгойн үсэг; ůdzůg bitšix үсэг бичих; // Mo. üsüg.

ÛDŽIN (Ü.) K.40; үзэм: виноград, изюм, usan ûdžinусан үзэм; ûdžin amtătā үзэм амттай; // Mo. üjüm.

ÛDŽŪR (Ü.) K.40; үзүүр: I. остриё, шпиль; dzūnī ûdžūr зүүний үзүүр; 2. верхушка; modŏnī ûdžūr модны үзүүр; 3. кончик, конец; dēsnī ûdžūr дээсний үзүүр; // Mo. üjügür.

ÛG: DAMAR ÛG (TKha.) тоглож хэлсэн үг: шутка насмешка; damar ûg xelex тоглоомын үг хэлэх; damar ûg dādag xün тоглоомын үг даадаг хүн; // Mo. üge.

ÛGĒ (TKha.) Вл.263; ÛГĀ (Dar.) үгүй: нет отсутствует,отсутствие; minī ûgēd xural xĭsen миний үгүйд хурал хийсэн; ûgē bolsŏnīg medsen үгүй болсныг мэдсэн; gertĕ ûgā bāĕna гэрт хүн үгүй байна; // Mo. ügei.

ÛGTĒX (Min.) татах, зулгаах: теребить, выдёргивать, выщипывать; garāsăń ûgtēx гараас нь татах; ûsnēsĕń ûgtēx үснээс нь зулгаах.

ÛXEG I (Sü.) B.II9; хелийн авдар: сундук, ларь, ящик;/в ногах у кровати/; ûxeg dotor ûdzex авдар дотор үзэх; ûxĕgīn xawxag авдрын таглаа.

ÛXEG II (GKha.,Ar.) B.II9; хүүхэд хийдэг авдар : четырёхугольная ящика /для ребёнка/; ûxegtĕ xŭxdē orŏdž sūlgax авдарт хүүхдээ ороож суулгах.

ÛXEG III (GKha.) гал тогооны шүүгээ: кухонный шкаф; ûxeg dotor togō xīx тогооны шүүгээнд тогоо хийх .

ÛXÛR (Ü.) K.40; үхэр: крупный рогатый скот; adū ûxûr xoyorīg biltšērtĕ gartal xeleltseye адуу үхэр хоёрыг билчээрт гартал хэлэлцэх;/АЗД. 1978/; // Mo. üxer.

ÛYĒLDEG (Ü.) K.40; үеэл : двоюродный брат, двоюродная сестра; ûyēldeg axă dŭs үеэл ах дүүс; ûyēldeg ber үеэлд бэр; // Mo. üyelid.

ÛYINTŠIR (Ü.) K.40; үенцэр: ровесник,человек одного поколения; ûyintšir xün үенцэр хүн; ûyĭntšir xŭxĕdŭd үенцэр хүүхдүүд; //Mo. üyenčer.

ÛLGÛR (ÖKha.) үлгэр: былина, сказка; ûlgûr yarix үлгэр ярих; badartšĭnī ûlgûr бадарчны үлгэр; // Mo. üliger.

ÛLŪ (Min.) илүү: лишний, излишний, запасной; ûlū dzardal gargax илүү зардал гаргах; ûlū sar илүү сар; // Mo. ilegü.

ÛMXI (El.), MEXĪ (GKha.) өмхий: вонючий, тухлый, зловонный; ûmxī ûner garaw өмхий үнэр гарав; перен. подлый; mexī sanātā xün өмхий санаатай хүн; // Mo. ömükei.

ÛN I (GKha.), UNÅ (Min.,Kho.), UŃ (Dg.) R.I73; UN(i) K.39; унь: жердь /поддерживающая верхний круг юрты/;xorol erdene tōno,norow erdene un хорол эрдэнэ тооно, норов эрдэнэ унь /АЗД.I978/. //Mo.uni.

ŮN II (Ŭ.) K.40; үнэ: цена; ůn tsentē edlel үнэ цэнтэй эдлэл; ůn dzoxⁱōx, ůn nemex үнэ зохиох, үнэ нэмэх;// Mo. ün-e.

ŮNDENGĚ (TKha.) Вл.274; өндөг: яйцо; taxⁱānī ůndegě тахианы өндөг; ůndengě idex өндөг идэх; olon ůndengě олон өндөг; // Mo. öndege.

ŮNE (Ŭ.) K.40; үнэн: I. правда, истина; 2. правдивый, истинный, действительный, настоящий, ůne yawăbal ůsě tsāěna xudal yawăbal yas tsāěna үнэн явбал ус цайна, худал явбал яс цайна /ААЗ/. //Mo. ünen.

ŮNER (Ŭ.) K.40; үнэхээр: действительно, поистине, в самом деле; ůnērěl tšīm bāěsan үнэхээр тийм байсан; ůnēr sāěn xůn үнэхээр сайн хүн; // Mo. üneker.

ŮNGETSĚ (GKha.) гудас: матрац; ůngetsě dewsex гудас дэвсэх; dzudzān ůngetsě зузаан гудас.

ŮNGŮŠĪ (GKha.) хомоол: лошадиный кал /вид топлива/; ůngūšī tūx хомоол түүх; xōxŏ ůngūši хөх хомоол /ШАХ.I984/.

ŮNKELTSEG (Dzaw.,Go.,El.,Lg.) R.I74; үнхэлцэг: анат. околосердечная сумка; xonⁱnō ůnkeltseg хонины үнхэлдэг; ůnkeltsegnī max үнхэлцэгний мах; // Mo. üngkülčeg.

ŮNŮG (ŎKha.) үнэг: зоол. лиса; ůnůg ůsendē ůxěne xůn ůgendē ůxěne үнэг усэндээ үхнэ, хүн үгэндээ үхнэ /АЗД.I978/. // Mo. ünege.

ŮREN I (Ŭ.) K.40: ур хүүхэд: дитя, ребёнок; exīn sanā ůrendě, ůrīn sanā ūlandă эхийн санаа үрд, урийн санаа ууланд /ААЗ/; atš ůren mín ач ур минь; // Mo. ür-e.

ŮREN II (Ŏl.) охин: дочь, девочка; manā ůren irew манай охин ирэв; ůrenē dūdadž irūlex охиноо дуудаж ирүүлэх.

ŮRGES (Ba.,El.) **ŪRGES** (Min.) өргөс: заноза; ůrges orūlax өргөс оруулах; xŏlrū ůrges xatăγax хөл руу өргөс хатгах; ůrgestē xarγana өргөстэй харгана; // Mo. örgesü.

ŮRGŮNĚ (Kho.,Go.) үүргэнэ: зоот. терн; ůrgůnī džiměs үүргэний жимс; // Mo. büürgen-e.

ŮRXĪ (Dg.) бүгд, бүх: все, ůrxī otšix бүгд очих; ůrxīg xamăгax бүгдийг хамрах; ůrxīděn ašigtā бүгдэд нь ашигтай.

ŮRXĪDĒ (Dg.) бүгдээр: все, все вместе, целиком; ůrxīdē yawax бүгдээрээ явах; ůrxīdē xuraldă sūx бүгдээрээ хуралд суух.

ŮRLĒTŠ/BŮRLĒTŠ (Go.) талийгаач, нас барсан хүн: покойник, покойница; ůrlētš bāěx ůyed талийгаачийг байх үед; bůrlētš xeldeg bāěw талийгаач хэлдэг байв.

ŮRMŬ: ŮRMŬ AYAГA (Ŭ.) аяга, том аяга: большая пиала; āěrgīn ůrmŭ ayaγa айргийн том аяга.

ÛRŪ: ÛRŪ ŠANAГA (Dun.) бариулгүй /ишгүй/ шанага: ковш без ручки; ûrŭ šanăγār ūdlax бариулгүй /ишгүй/ шанагаар уудлах.

ÛRŪL I (TKha.,DKha.,ÖKha.) тосгуур төмөр /хогийн/: поднос /для мусора/; ûrŭlēr ûnĕs awax тосгууураар үнс авах; ûrŭl dēr xog γarγax тосгуур дээр хог гаргах;//Mo. tosaγur.

ÛRŪL II (TKha.,ÖKha.,DKha.) машины залуур: руль; ûrŭlē dzŏw dzalax залууpаа зев залах; džolōtš boldž ûrŭl mušĭgix жолооч болж залуур мушгих; //Mo. ǰalaγur.

ÛS I (Min.), ÛSŪ (Öl.,Go.) сүү: молоко sûregte ūrăγa bar^{i}āgŭī ûsŭmdĕ xurū dûrēgûī сүрэгт уурга бариагүй, сүүнд хуруу дүрээгүй /АЗД.1978/. //Mo. sün.

ÛS II (TKha.), ÛSÛ (Ü.) К.40; үс: 1. волосы; ôtlŏxôd ûs tsaγān өтлөхөд үс цагаан; 2. мех; angĭn ûsû ангийн үс; ûnet ûs үнэт үс; 3. усики; усы; ûs saxălā awax үс сахлаа авах; //Mo. üsü.

ÛSĔDELLĔX (Ur.) даахь авах: стричь, обрить, волосы младенца; xŭxĕdĭn ûsĕdellĕx хүүхдийн даахь авах; ûsĕdellĕx ûyēr даахь авах үеэр.

ŪL (ÖKha.,Dar.,Min.,Öl.) Ц.141; үйл: деяние, дело, действие, поступок, деятельность; ūl lāĕ үйл лай; sāĕn ūl bûtēx сайн үйл бүтээх; //Mo. üyil.

Ū^{i}LEXĔ (Dar.) С.48; хэрэг хийх, өдөөх, тарих: натворить что; ū^{i}lexĕ yosgŭī xûn хэрэг хийх ёсгүй; ū^{i}lexĕ dôxôw хэрэг өдөөх дөхөв.

Ū^{i}LNĪ: ŪLNĪ ГURIL (Ôw.) жонхуу: клейстер; ūlnī γurilār nāx жонхуугаар наах; ūlnī γuril butsalγax жонхуу буцалгах;

ŪLĔS (ÖKha.,Min.) үйлс: дело, действие; sanasan ūlĕsē bûtētsĕgē санасан үйлсээ бүтээцгээ (SM. 1975.II.59/; ūlĕseń sāĕn xûn үйлс нь сайн хүн; //Mo. üyiles.

ÛMĒ/Ū^{i}MĒ (Ü.) К.40; үймээн: 1. суета, суматоха, смятение, паника; ûmē šūg^{i}ān γarax үймээн шуугиан гарах; 2. волнение, мятеж; û^{i}mē samūn degdex үймээн самуун дэгдэх; //Mo. üyimegen.

ÛRGEWTŠ I (TKha.) Ж.156; буу /хүндэтгэсэн үг/: ружье,/почт./; ûrgewtš ūrtš andă yawax буу үүрч анд явах; ûrgewtšĭnī ōsor буугны оосор; //Mo. buu.

ÛRGEWTŠ II (TKha.) үүрдэг сав: рюкзак; ûrgewtš ûrex үүрдэг сав үүрэх; ûrgewtšid xuwtsasā xīx үүрдэг саванд хувцаа хийх; //Mo. egürgebči.

ÛRMEG (Dzaw.), TSÛREM (El.), ÛRŪL (Sar.) В.119; нунтаг ааруул: измельченный арул; ûrmeg tawix ; ааруул тавих; tsûrem xatāx ааруул хатаах.

ÛRŪLEX (El.) төгрөг задлах, бутлах: разменять деньги; tôgŏrôg ûrŭlex төгрөг задлах; tawin tôg -

rȯg ūrūlex тавин төгрөг бүтлах.

ŪTSĔ I (TKha.,Ar.) В.II9; үйсэн сав: берестяная посуда; ūtsendĕ sū xīx үйсэн саванд сүү хийх; ūtsĕ xuwin үйсэн хувин. /ШАХ.I968/

ŪTSĔ II (TKha.El) үүш,нөөцөлсөн мах: заготовленное на зиму мясо; ūtsĕ xīx мах нөөцөлж хийх; ūtsē idew үүцээ идэв; ūtsē dzadălan tšanax нөөцөлсөн махаа задлан чанах; //Mo. ügüče.

ŪĔDXŪR (ŌKha.), UESГAR (Dg.) уйтгар: тоска, скука; uĕdxurtā bāĕx уйтгартай байх; uesүar sergex уйтгар сэргэх; //Mo. uyitqar.

ŪĔX (Sar.,El.,Khot.) хоол, цайг гал дээр эхэлж хийх: засыпать, закладывать; ;үal dēr maxa ūĕx гал дээр мах чанахаар хийх; tsāĕ ūĕx цай чанахаар хийх /НАЯ.I979/.

Ū^{i}LĂX (Ū.) К.39; уйлах: плакать; xūxed ū^{i}lăx хүүхэд уйлах; udān ū^{i}lăx удаан уйлах; //Mo. uyilaqu.

Ū^{i}MĒ (TKha.) Вл.269; үймээн:суматоха, смятение; ū^{i}mē šūg^{i}ān ixtē үймээн шуугиан ихтэй.

Ū^{i}RMŪK (TKha.) Вл.269; үйрмэг: крошка, что-либо искрошенное; ū^{i}rmūk ēdzĕgī үйрмэг ээзгий; ū^{i}rmūk ārūl үйрмэг ааруул; //Mo. üyirmeg.

W

WANDAN I (GKha.) гурилын хавтгай: доска /для раскатывания теста/;wandan modŏ гурилын мод;wandan dēr үural eldex гурилын хавтгай дээр гурил элдэх.

WANDAN II (TKha.) ширээ: стол; wandan dērēs aw ширээн дээрээс ав; wandan dēr nom tawix ширээн дээр ном тавих; //Mo. wangdang.

WANDAN III (TKha.) нэг зүйлийн хадаг: вид хадака; wandan xadaү barix вандан хадаг барих; wandan bar^{i}dž dzolүox хадаг барьж золгох.

WAKDZĀL (TKha.,ŌKha.,DKha.) харилцан явах замын томоохон өртөөний буудал: вокзал;tȯmȯr dzamīn wakdzāl төмөр замын буудал.

WANLĪ (TKha.) гоё сайхан: красивый, чудесный, нарядный, элегантный, прекрасный, прелестный; ūtū dēlīg ȯmȯsye gewel ȯngȯń gedeg wanlīdā xŏ ūsĕ gedzĕgē xaүalād samanasań dzoxisontš gedegeń wanlīdā xŏ үүтүү дээлийг өмсөө гэвэл өнгө нь ч гэдэг нь гоёхон доо хөө, ус гэзгээ хагалаад самнасан нь зохисон ч гэдэг нь сайхан даа хөө/МАД/.

WĀDAN (TKha.,ŌKha.,DKha.) юм боох дөрвөлжин даавуу: кусок материи для завёртывания чего-л; wādandă bōxŏ ваадand /дөрвөлжин даавуунд/ боох; wādantă yum ваадантай /дөрвөлжин даавуунд боосон/ юм; //Mo. wadang.

WĀLAX (TKha.) будаа, гурил чийг авч муудах: плесневеть; budā wālax будаа ялзран муудах; wālsan γuril чийг авч муудсан гурил.

WITĔRĪN/WITĔRĒ (TKha.,ÖKha.) үзмэрийн зүйлийг хийх шилэн нүүртэй сав: витрина; ůdzmerē witerīndĕ xīx үзмэрээ шилэн нүүртэй саванд хийх;šinēr witĕrē xīdž tawix шинээр үзмэрийн шилэн сав хийж тавих; // Мо. witerin.

ХАЛХ АЯЛГУУНЫ ДУУДЛАГЫН ТОЛЬ

/Хоёрдугаар хэсэг/

Зохиогчид: Б.Амаржаргал
Г.Гантогтох
Ж.Цолоо

Редактор: Д.Төмөртогоо

Халхын аялгууны дуудлагын толийн тухай

Орчин цагийн монгол бичиг зохиолын хэлний үндсэн аялгуу болж байгаа халх аялгууны дуудлагыг тусгасан 3000 үгтэй энэхүү товч толийг эмхэтгэн "Халхын аялгууны толь"-ийн нэгэн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон оруулж байна. Бид уул товч толийг эмхэтгэхдээ халх аялгуу болон түүнд багтаж буй бусад олон аман аялгууны авиазүйн онцлог шинжийг ажиглан судалсан гадаад дотоодын эрдэмтдийн бүтээлд тэмдэглэсэн үгсийг гол тулгуур материал болгон авлаа. Мөн олонхи шинжээрээ халхын аялгуутай нэн адил төстэй ордос аялгууны авианы байрлал, үе, бүтээврийн бүтцийг нарийн зөв тусган тэмдэглэсэн А.Мостертын "Ордос толь"-оос зохих жишээнүүдийг авч харьцуулаа. Эцэст нь, монгол хэлний урт удаан түүхэн хөгжлийн явцад авианы хадгалагдах болон хувьсах шинжүүдийг тодорхой харуулахын тул монгол бичгийн тогтсон бичлэгийг хавсаргалаа. Бид дээр дурдсан материалуудыг харьцуулан үзээд тэдгээрийн дундаас өөр хоорондоо тохирох нийтлэг зүйлийг нь гол болгон халхын аялгууны дуудлагыг фономорфологийн зарчмын дагуу тоймлон тэмдэглэж толгой үг болгоод дараа нь төв халхын аман аялгууны дуудлагыг тухайн үгийн доторхи авианы бүтэц, байр, үүргийг харгалзан нарийвчлан тэмдэглэв. Энд бид халх аялгууны авианы байрлал, өргөлтгүй үеийн хэт богино эгшгүүдийн авиа зааглаж, үе бүтээх үүрэг зэргийг зохих есоор анхааран үзлээ.

Энэхүү товч толь нь халхын аялгууны авианы бүтэц, байр, системийг цаашид нарийвчлан судлах, улмаар тухайн аялгуун дээр тулгуурлан шинэ дүтам хэвшин тогтож байгаа бичиг зохиолын хэлний дүүдлагын нормыг тогтоох, зөв бичих дүрмийг боловсронгуй болгож, хэлнийхээ бүтэц, системийг улам нарийн тусгахад чухал баримжаа болно гэдэгт итгэж байна.

Жич: Толидуулан буй энэхүү товч толийг үгсийн сангийн судлалын зорилгоор эмхэтгээгүй, харин халхын аялгууны язгуур үг болон үүсмэл үгийн дүүдлагын онцлог, үе, морфемын бүтэц зэргийг тусгах зорилгоор эмхэтгэсэн тул үгийн сангийн идэвхитэй хэрэглээний үгс бүрэн ороогүй болохыг тэмдэглэе.

I. Бид энд халхын аялгууны дүүдлагын толийн толгой үгсийг галиглахдаа нэг талаас галиг үсгийг хялбарчлах гэсэн монголч эрдэмтдийн чиг хандлагыг харгалзаж, нөгөө талаас, бичиж хэвлэх техник ажлыг хөнгөвчлөх зорилгоор бага зэрэг хялбарчлан нэг мөрөөр тэмдэглэв. Үүнд:

а. Урт эгшиг

ā	аа-г	á
ē	ее	-"-é
ī	ii	-"-í
ō	оо	-"-ó
ū	uu	-"-ú
ȫ	өө	-"-ő
ǖ	үү	-"-ű

б. Зарим гийгүүлэгч

ts - c	dz - j	g - g
tš - č	dž - ǰ	γ - ǧ

2. Тус толь бичигт монголч эрдэмтдийн бүтээлд тэмдэглэсэн халхын аялгууны үгийг харьцуулан жагсаахдаа тухайн эрдэмтдийн тэмдэглэсэн галигийн онцлогийг тэр хэвээр нь хадгалахыг аль болохоор хичээсэн боловч зарим тохиолдолд янз бүрийн тог - толцоотой галигийг фонологийн зарчмыг голлон хялбарчлан тэмдэглэлээ. Үүнд:

а. Кирилл үсгээр тэмдэглэсэн галигийг зохих латин үсгийн галигаар солив.

б. Халх аялгууны өргөлтгүй үеийн хэт богино эгшгүүдийг тэмдэглэсэн ə.ʌ гэх мэт янз бүрийн галигуудыг эгшиг зохиолын дагуу ă,ĕ,ŏ,ŭ гэх мэт - чилэн тэмдэглэлээ.

в. Фонологийн талаас авианы утга ялгах үүрэгт холбогдолгүй амьсгалын түрэлт (t', tš' гэх мэт) хэлний хойгуурх эгшиг (u) -ийн нэмэлт тэмдэг зэргийг орхиж буулгав.

Халх аялгууны дуудлагын тольд ашигласан материал

А.Төв халхын аман аялгуу (Tkha.)

R (I902) Tkha. Ramstedt, G.J., Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen, -JSFOu XXI:2, I902

R (I903) -"- Ramstedt, G.J., Über die Konjugation des Khalkha-Mongolischen, -MSFOu XIX, I903.

P (I93I) -"- Поппе, Н., Практический учебник монгольского разговорного языка /халхаское наречие/ М., I93I

P (I936) -"- Поппе, Н., Строй халха-монгольс - кого языка. Л.,I936.

P (I95I) -"- Poppe, N., Khalkha-Mongolische Grammatik mit Bibliographie, Sprachproben und Glossar, Wiesbaden,I95I.

S -"- Санжеев, Г.Д.,Сравнительная грамматика монгольских языков т.I.М.I953.

P (I955) -"- Poppe, N., Introduction to Mongolian Comparative Studies,(-MSFOu IIO)

Str -"- Street, John. C., Khalkha Structure (Uralic ang Altaic Series 38), Indiana University Publications. I963.

MSh -"- Шинэхүү, М., Халхын аялгууны өмнөд хэсгийн авиа зүйн зарим онцлог. -МУИС ЭШБ I963, № 3, 33-46.

Bo -"- Bosson, James E., Modern Mongolian, (Uralic and Series, 38) Indiana University Publications, I964

Lv(I964) -"- Luvsanvandan, Sh., The Khalkha-Mongolian Phonemic System, -AOH I7:2, I964, I75-I85.

Ri(I966) -"- Ринчен, Ь., Монгол бичгийн хэлний зүй. дэд дэвтэр I966.

Lv(I967) -"- Лувсанвандан, Ш., Орчин цагийн монгол хэлний зүй, I-р дэвтэр. Монгол хэлний авианы бүтэц, I967

Tc(I967) -"- Төмөрцэрэн, Ж., Өвөрхангайн халх аман аялгууны зарим онцлогоос, - Монголын судлал VI:I6, I967,I8-22.

C Цолоо, Ж., Говийн халхын аман аял - гууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог, -Монголын судлал, VI:I7, 25-37.

Tc(I969) -"- Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аман аялгууны уужимсах зохицол, -Монголын судлал, VII:I9, I969, 243-256.

P (I970) -"- Poppe,N., Mongolian Language Handbook, Washington, I970.

Tc(I970) -"- Төмөрцэрэн, Ж., Халхын аялгууны эгшиг авианы тагнайшрал, - Хэл зохиол УП:4, I970, I43-I50.

Va(I970) -"- Вандуй, Э., Халхын аялгуу ба түүний үгсийн сан, "Халх аялгуу" УБ, I970.

Mö(I974) -"- Мөөмөө, С., Система вокализма современного монгольского языка, -

-Монголын судлал, П/I0/:I2, I974, I84-2I0.

Mö(I975) -"- Мөөмөө, С., К вопросу системы консонантизма современного монгольского языка, -Монголын судлал, Ш /П/:I8, I975, 274-304.

Ldo -"- Лувсандорж, Ж., Монгол авианы дуудлага, I975.

Gt(I979) -"- Гантогтох, Г., Халхын аялгууны хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгээ, - Хэл зохиол, ХШ:I2, I979,98-I0I.

Gt(I982) -"- Гантогтох, Г., Монгол хэлнүүдийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгэх тохирох боломж, - Хэл зохиол, ХУ: I4, I982, II5-I32

L -"- Лувсанжав,Чой, Учебник монгольского письма, Праг I982.

L -"- Лувсанжав, Чой., (Études mongoles, I985, XVI) Paris, I07-II5.

Б. Өрнөд халхын аман аялгуу (Ökha.)

Ökha.

Vl -"- Владимирцов,Б.Я., Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. Л. I929

Be -"- Bese,L., Remarks on a Western Khalkha Dialect, -АОН I3:3,I96I,279-294.

С -"- Цолоо, Ж., Баруун халхын аман аялгуу, - " Халх аялгуу", УБ, I970

Dar.

S -"- Санжеев,Г.Д., Дархатский говор и фольклор, -Материалы комиссии по

исследованию Монгольской и Танну-Тувинской Народных Республик и Бурят-Монгольской АССР, Вып. I5,Л.I93I.

CSh -"- Шархүү, Ц., Дархад аман аялгуу /гар бичмэл/.

Tt -"- Төмөртогоо, Д., Дархад аман аялгууны урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай товч тэмдэглэл, - Хэл зохиол, IУ , I966, I96-203

Khaӧ.

С -"- Цолоо,Ж., Архангай аймгийн хойд сумдын халхын аман аялгуу, аман зохиол судалсан нь, -Монголын судлал,УП:I7, I967, 2I9-242.

Sar.

Va -"- Ѣандуй,Э., Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу, - Хэл зохиол, П:I7, I964, I89-2II.

Khot.

С -"- Цолоо,Ж., Хотгойдын аман аялгууны зарим онцлогоос, -ШУАМ № 4, I962, 54-58.

MSh-"- Шинэхүү, М., Хотгойдын аман аялгууны авиа зүйн зарим онцлог, - МУИС ЭШЬ № 3, I963, 47-52.

В. Дорнод халхын аман аялгуу (Dkha.)

Dkha.

Tc -"- Төмөрцэрэн,Ж., Халхын аман аялгууны уужимсах зохицол, - Монголын судлал, УП:I9, I969, 243-256.

Va -"- Вандуй,Э., Халхын дорнод дэд аман аялгуу, - Монголын судлал, YI:I5, I967, 3-I7.

Dg.

Lde -"- Лувсандэндэв,А., Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас, - Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл, № 2, I957, 49-64.

RT(I960) -"- Rona-Tas,A., A Study of the Dariganga Phonology, AOH I0:I, I960, I-29.

RT(I96I) -"- Rona-Tas,A., Dariganga Vocabulary, AOH I3:I-2, I96I; I47-I74.

Хураасан нэрийн жагсаалт

Be (I96I) Bese,L., Remarks on a Western Khalkha Dialect, -AOH I96I, I3:3, 279-294.

Bo (I964) Bosson, James E., Modern Mongolian, (Uralic and Series, 38) Indiana University Publications, I964.

C (I962) Цолоо,Ж., Хотгойдын аман аялгууны зарим онцлогоос, -ШУАМ № 4, I962, 54-58.

C (I967) Цолоо,Ж., Говийн халхын аман аялгууны үгийн бүрэлдэхүүний зарим онцлог, -Монголын судлал, I967, YII:I7,25-37.

C (I967) Цолоо,Ж., Архангай аймгийн хойд сумдын халхын аман аялгуу, аман зохиол судалсан нь, -Монголын судлал, I967, YII:I7, 2I9-242.

C (I970) Цолоо,Ж., Баруун халхын аман аялгуу, -"Халх аялгуу" УБ, I970.

CSh (I984) Шархүү,Ц., Дархад аман аялгуу /гар бичмэл/ I984.

Gt (I979) Гантогтох,Г., Халхын аялгууны хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгээ, -Хэл зохиол, I979, XШ:I2, 98-I0I.

Gt (I982) Гантогтох,Г., Монгол хэлнүүдийн хамжин шүргэх гийгүүлэгчийн сэлгэх тохирох боломж, -Хэл зохиол, I982, XY: I4, II5-I32.

Lv (I964) Luvsanvandan,Sh., The Khalkha-Mongolian Phonemic System, -AOH I964, I7:2, I75-I85.

Lv (I967) Лувсанвандан,Ш., Орчин цагийн монгол хэлний зүй, I-р дэвтэр. Монгол хэл - ний авианы бүтэц, I967.

Lde (I957) Лувсандэндэв,А., Дариганга аялгууны авианы зүйг судалсан туршлагаас, -Шинжлэх ухааны хүрээлэнгийн бүтээл, I957, № 2. 49-64.

Ldo (I975) Лувсандорж,Ж., Монгол авианы дуудлага I975.

L (I982) Лувсанжав,Чой., Учебник монгольского письма, Праг. I982.

L (I985) Лувсанжав,Чой., (Études mongoles, I985, XVI) Paris, I07-II5.

Mö (I974) Мөөмөө,С., Система вокализма совре - менного монгольского языка, -Монголын судлал, I974, II/I0/:I2, I84-2I0.

Mö (I975) Мөөмөө,С., К вопросу системы консо - нантизма современного монгольского языка, -Монголын судлал, I975, III/II/: I8, 274-304.

MSh (I963) Шинэхүү,М., Халхын аялгууны өмнөд хэсгийн авиа зүйн зарим онцлог, -МУИС ЭШБ I963, № 3, 33-46.

MSh (I963) Шинэхүү,М., Хотгойдын аман аялгууны авиа зүйн зарим онцлог, -МУИС ЭШБ I963, № 3. 47-52.

P (I93I) Поппе,Н., Практический учебник мон - гольского разговорного языка /хал-

хаское наречие/ М., I93I.с

P (I936) Поппе,Н., Строй халха-монгольского языка, Л., I936.

P (I95I) Poppe,N., Khalkha-Mongolische Gram-matik mit Bibliographie, Sprachpro-ben und Glossar, Wiesbaden, I95I.

P (I955) Poppe,N., Introduction to Mongolian Comparative Studies, (-MSFOu IIO)

P (I970) Poppe,N., Mongolian Language Hand - book, Washington, I970.

R (I902) Ramstedt,G.J., Das Schriftmongolische und die Urgamundart phonetisch verglichen, -JSFOu XXI:2, I902.

R (I903) Ramstedt, G.J., Über die Konjuga-tion des Khalkha-Mongolischen, -MSFOu XIX, I903.

Ri (I966) Ринчен,Б., Монгол бичгийн хэлний зүй. дэд дэвтэр, I966.

RT (I960) Rona-Tas,A., A Study of the Dari - ganga Phonology, -AOH, I960, IO:I, I-29.

RT (I96I) Rona-Tas,A., Dariganga Vocabulary, -AON, I96I, I3:I-2, I47-I74.

S (I93I) Санжеев,Г.Д., Дархатский говор и фольклор, -Материалы комиссии по исследованию Монгольской и Танну-Ту-винской Народных Республик и Бурят - Монгольской АССР, Вып. I5,Л. I93I.

S (I953) Санжеев,Г.Д., Сравнительная грамма - тика монгольских языков М., I953.т.I.

Str (I963) Street,John. C., Khalkha Structure (Uralic and Altaic Series 38), Indiana University Publications. I963.

Tc (I967) Төмөрцэрэн,Ж., Өвөрхангайн халх аман аялгууны зарим онцлогоос, -Монголын судлал, I967. YI:I6, I8-22.

Tc (I969) Төмөрцэрэн,Ж., Халхын аман аялгууны уужимсах зохицол, -Монголын судлал, I969, YП:I9, 243-256.

Tc (I970) Төмөрцэрэн,Ж., Халхын аялгууны эгшиг авианы тагнайшрал, -Хэл зохиол, I970, YП:4, I43-I50.

Tt (I966) Төмөртогоо,Д., Дархад аман аялгууны урт эгшиг, тэдгээрийн үүслийн тухай товч тэмдэглэл, -Хэл зохиол, I966, IY, I96-203.

Va (I964) Вандуй,Э., Завханы сартуул ба түүний аман аялгуу, -Хэл зохиол, I964, П:I7, I89-2II.

Va (I967) Вандуй,Э., Халхын дорнод дэд аман аялгуу, -Монголын судлал, I967, YI:I5, 3-I7.

Va (I970) Вандуй,Э., Халхын аялгуу ба түүний үгсийн сан. -"Халх аялгуу" УБ. I970.

Vl (I929) Владимирцов,Б.Я., Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. I. I929.

A

AB- Tkha. awă-; awă- Tkha. R I903:36, P I955: 25; aw - Tkha. Ldo 62; ab- Tkha. P I95I:I64, P I970:59; Dar. S 44; aw- Tkha. Mö I974:I88; Dg. Lde 26, RT I50; Ökha. Vl 2II // cf. Ord. ab- M 2a// Mo. ab- abu-.

ABAĞA ~ AWAĞA Tkha. awağă; abagă Dar. S 44; abăgă Tkha. P I936:I3; awag Dg. RT I96I:I50; awga Tkha. Va 90, Dkha. Va 25 // cf. Ord. awaga M 36a// Mo. abaγa.

ABČIR ~ AWČIR Tkha. abtšir-, abtšir- Tkha. P I5I:I64, Va 36; awtšir- Tkha. P I95I-I66; aftširă- Tkha. Ldo 62; awtsăr- Tkha. L I85; abčir- Tkha. P I970:I34; atsar- Ökha. Vl 378; Dar. S 44; 'atsăr Tkha. C 25 // cf. Ord. atsara- M 35a// Mo. abču ire-.

ABDAR ~ AWDAR Tkha. abdar awdar; abdar Tkha. Lv I967:77; Dar. CSh 25; Dkha. Va 6; abdăr Ökha. Vl 387; Sar. Va 20I; awdar Tkha. Str 46 // cf. Ord. abdara M 2a// Mo. abdara.

ABTA- ~ AWTA- Tkha. awtă- ~ abtă- ~ aftă-; abtă- Tkha. Str 49, P I970:3I // cf. Ord. abta- M 2b// Mo. abta-.

ACA Tkha. atsă; atsa Dar. CSh 26; atsă Tkha. Lv I964:I83, I967:62, Str 50, Va 25; Ökha. Vl 402 // cf. Ord. atsa M 34b// Mo. ača.

AČI Tkha. ȧtšĭ; atši Tkha.P I95I:I66, Va 25; ači Tkha. Str 50; atšĭ Tkha. Lv I967:53; Ökha. Vl 4I2; ȧtšĭ Tkha. Ldo 7 // cf. Ord. atši M 35a// Mo. ači.

AČI- Tkha. atšĭ-; atši- Dar. S 44; ȧtšĭ- Tkha. Lv I964:I76; atš- Tkha. Tc I970:I49 // cf. Ord. atši- M 35b// Mo. ači-.

AČIÁ Tkha. atšiá; atšiā̆ Tkha. Lv I964:I76; atšia Tkha. Ldo 39; atšā̆ Ökha. Vl 206; Dar. Tt I98; atsā̆ Ökha. Vl 206 // cf. Ord. atšā̆ M 35a// Mo. ačiγȧ, ačiya.

AČILA- Tkha. ȧtšilă̆-, atšală̆- // cf. Ord. atšila- M 35a// Mo. ačila-.

AČILAL Tkha. ȧtšĭlal; // cf.Ord. atšilal M 35b// Mo. ačilal.

AČILĞA Tkha. ȧtšilğă̆ ~ ȧtšĭlăğă̆; // cf. Ord. atšilgą M 35a// Mo. ačilγa.

ADAG Tkha. adăg; adag Tkha. P I95I:I64; adăk Tkha. P I970:I20; Ökha. Vl 395; Dg.Lde 37 // cf. Ord. adak M 3a// Mo. adaγ.

ADAIR Tkha. adaër; adā̆ēr Dar. CSh 25;// Mo. adayir.

ADȦLI ~ ADILA Tkha. ȧdil; adil Tkha. P I95I:I64, Str 33; ȧdil Tkha. Ldo 72; ȧdĭl Tkha. Lv 65, P I955:59; ȧdȧl Tkha. Mö. I975:280; ȧdlĭ Ökha. Vl 339; adlĭ Dar. S 44 // cf. Ord. adil M 3b, adila M 4a, adili M 4a// Mo. adali.

ADSAĞA Tkha. adsağă̆; adsagą Dar. CSh 25; adsag. Dg. RT I96I:I49; adasxa Tkha. P I95I:I64 // Mo. adasqa.

ADÚ(N) Tkha. adú; adū(n) Tkha. P I95I:I64; adū Tkha. S I07, Va 89; Dar. S 44; adu Tkha. Ldo 72; adō Dar. CSh 25 // cf. Ord. adū M 4b// Mo. aduγun.

ADÚČIN Tkha. adútšin; adūtsi(n) Tkha. P I93I: I64, I95I:I64 // cf. Ord. adūtši M 4b// Mo. aduγučin.

ADÚSA(N) Tkha. adúsă̆ ~ adúsan; adūsă̆n Tkha. S I07 // cf. Ord. adagūsu M 3a// Mo. aduγusun.

AGDAĞAR Tkha. agdă̆ğar; agdă̆ğă̆r Tkha. Lv I967: 92 // cf. Ord. agdugur M 7a// Mo. aγduγar.

AGI Tkha. ȧgĭ; agĭ Ökha. Vl 327; ȧg´ĭ Tkha. Lv I967:53, Ldo 56; ȧg^{i} Tkha. Mö I975:283 // cf. Ord. agi M 6b// Mo. agi.

AGLAG Tkha. aglag; aglag Ökha. Vl 297; Dar. CSh 25; aglăk Dar. S 44 // Mo. aγlaγ.

AGNA- Tkha. agnă̆-; agna- Tkha. P I95I:I65; agnă̆- Tkha. P I955:I59; agănă̆- Tkha. Ldo 79 // cf. Ord. aŋna- M 26a// Mo. aŋna-.

AGSAM ~ AXSAM Tkha. aksam ~ axsam; agsăm Khot. C 57 // cf. Ord. agsum M 7b// Mo. aγsum.

AGŠI- Tkha. ȧgši-; ȧg´ši Tkha. Va 3I; ȧgšĭ- Ökha. Vl 330 // cf. Ord. agši- M 8a// Mo. aγši-.

AGŠIÁ- Tkha. agšiá-, agšá-; // cf. Ord. agš^{i}ā-agšā- M 8a// Mo. aγsiya-.

AGŠIN ~ AGŠAN Tkha. agšin ~ agšăn; agšiŋ Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. agšan M 8a// Mo. aγšan.

AGTA Tkha. agtă ~ axtă; agtă Tkha. R I902:9, S 53, Lv I967:59, Va 89, Str 50, P I970:3I; Ökha. Vl 387; axtă Tkha. Lv I967:59 // cf. Ord. M 8a// Mo. aγta.

AGTALA- Tkha. agtală- ~ axtală-; agtăla- Tkha. Va 89; axtla- Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. agtala M 8a// Mo. aγtala-.

AĞÁR Tkha. ağár; aγār Tkha. Lv I967:5I, Va 53; aγa:r Tkha. Mö I975:283; aγōr Dar. Tt 20I; agăr Dar. S 44 // cf. Ord. agāri M 6b// Mo. aγar.

AĞUI Tkha. ağuĕ; aγûi Tkha. Ldo 5I; aγī Dar. CSh 43; agă Dar. S 44 // cf. Ord. ag^{u}ī M 8b// Mo. aγui.

AI- Tkha. åĕ-; ai- Tkha. P I93I:I64, I95I:I65; ae- Tkha. P I970:43; åĕ- Tkha. P I955:I28; Ökha. Vl 28I; äi- Dar. S 45 // cf. Ord. ä- M 39a// Mo. ayi- ~ ayu.

AIL Tkha. åĕl; ail Tkha. P I95I:I65, L I2I; Dar. CSh 39; åĕl Tkha. R I903:35; Ökha. Vl 267; ael Dg. RT I96I:I49; åēl Dar. CSh 39; ăĕl Tkha. Va 33; äil Dar. S 45; ăl Tkha. Lv I964:I76,I967:46; a:el Tkha. Mö. I974:I86 // cf. Ord. ăl M 39a// Mo. ayil.

AILAD- Tkha. åĕlăd-; aelad- Tkha. P I95I:I65; åĕlăd- Ökha. Vl 282; äilat- Dar. S 45 // cf. Ord. ălad- M 39a// Mo. ayilad-.

AILADXAL Tkha. åĕlădxal; ailadxal Tkha. P I95I: I65 // cf. Ord. ăldxal M 39b// Mo. ayiladqal.

AILČILA- Tkha. åĕltšilă-; // cf. Ord. ăltšila- M 40a// Mo. ayilčila-.

AILČIN Tkha. åĕltšin; ăĕltšin Tkha. Va 47; åĕltši Tkha. P I955:I58 // cf. Ord.ăltšin M 40a// Mo. ayilčin.

AIMAG Tkha. åĕmag; ăĕmăg Tkha. Lv I967:46; ăĕmăk Tkha. Lv I964:II6; ăĕmag Tkha. Va 33; aĕmag Ökha. Be 28I; åĕmăk Ökha. Vl 335, Tkha. S 79; äemăk Dar. S 45; ae:măg Tkha. Ldo 50 // cf. Ord. ămak M 40a// Mo. ayimaγ.

AIMŠIG Tkha. åĕmšig; ăĕmšig Tkha. Va 37 // cf. Ord. ămšig M 40b// Mo. ayimsiγ ~ ayumsiγ.

AIMTAĞAI Tkha. aĕmtăğaĕ; // cf. Ord. ămtagă M 40b// Mo. ayimtaγai.

AIXABTAR Tkha. åĕxabtar ~ åĕxătar; åĕxăbtar Ökha. Vl 327; aexabtar Tkha. P I95I:I65; åĕxătar Ökha. Vl 327; aĕtar Tkha. C 25 // Mo. ayiqubtur, ayuqubtur.

AIRAG Tkha. åĕrag ~ åĕrig; airig Tkha. P I955: I65; aerak Dar. CSh 35; åĕrăk Ökha. Vl 283; äĕrĭk Dar. S 45; ā^{i}rig Tkha. Va 29 // cf. Ord. ărak M 40b// Mo. ayiraγ.

AǰI Tkha. adžǐ; ådži Tkha. Ldo 7; Dar. CSh 25 // cf. Ord. adži M 5a// Mo. aǰu.

AǰIG Tkha. adžig; adžig Tkha. P I95I:I64; Dar. CSh 25; aǰig Tkha. Str 50, P I970:34 // cf. Ord. adžik M 5b// Mo. aǰiγ.

AǰIGLA- Tkha. aǰiglă-; adžigla- Tkha. P I95I: I64 // cf. adžigla- M 5b// Mo. aǰiγla-.

AǰIL Tkha. ådžil; adžil Tkha. P I95I:I65, Bo 60, Tc I969:245; ådžil Tkha. Va 25, Lv I964:I76; Dar. S 45; ådžʲal Tkha. Ldo I9; aǰil P I970:62, L I2I // cf. Ord. adži M 5a// Mo. aǰil.

AǰILČIN Tkha. adžiltšin; adžiltšin Tkha. P I955: I65; Bo 60; aǰilčin Tkha. P I970:I42 // Mo. aǰilčin.

AǰILLA- Tkha. ådžillă-, adžilălă; adžilla- Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. adžila- M 5a// Mo. aǰilla-.

AJA Tkha. adzăă; adzăă Ökha. Vl 4I2, Lv I967:6I, Va 25, Ldo 82 // Mo. aǰa.

AJARǦA Tkha. adzarǧă ~ adzarăǧă; adzarga Tkha. P I95I:I64; adzărga Tkha. P I955:57; adzărgă Ökha. Vl 397; adzarag Dg. RT I49; adzrag Tkha. Tc I970:I49 // cf. Ord. adžarga M 5a// Mo. aǰirγa.

ALA- Tkha. ală-; ala- Tkha. P I95I:I65; Dar. S 44, CSh 26; ală- Tkha. P I93I:I64, I955:27, I970:I54 // cf. Ord. ala- M IIb// Mo. ala-.

ALAG Tkha. alag; alag Tkha. P I95I:I65, Mö I975:278; alag Dg. RT I96I:I49; alăg Tkha. Str 53, Lv I967:53; Dkha. Va I3; alăk Tkha. P I93I:I64; Ökha. Vl 293; Dar. S 44 // cf. Ord. alak M I2 b// Mo. alaγ.

ALAGLA- Tkha. alaglă- alagălă-; alagla- Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. alagla- M I2a// Mo. alagla-.

ALAǦA(N) Tkha. alaǧă(n); alaga(n) Tkha. P I95I: I65; alăgă Tkha. Va 90; alaǧa Ri I26; alag Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. alaga M IIb // Mo. alaγa.

ALAǦADA- Tkha. alaǧadă-; alagada- Tkha. P I95I: I65; alăgădă- Tkha. P I93I:I64 // cf. Ord. alagada- M I2a// Mo. alaγada-.

ALAXA Tkha. alaxă; alaxa Dar. CSh 26; alxă Tkha. P I955:54 // cf. Ord. aluxu M I8a// Mo. aluqa.

ALAS Tkha. alas; alas Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. alus M I8a// Mo. alus.

ALBA(N) Tkha. albă; albă Tkha P I93I:I64, Lv I964:I84; Lv I967:52, P I970:67, Va 46; Dar. S 45; Ökha. Vl 33I; alub Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. alba I3a// Mo. alban.

ALBADA- Tkha. albadă-; // cf. Ord. albada- M I3a// Mo. albada-.

ALČIÚR Tkha. altšúr; altšiu:r Tkha. Ldo 65; altšūr Tkha. R I902:28, P I95I:I65, P I955:I6I; altšu:r Tkha. Mö I975:302; artšūr Tkha. MSh 44, C 24; artšūl Ökha. VI 362; artšōl Dar. Tt 20I; altšōr CSh 25 // cf. Ord. altšūr M I8a// Mo.arčiγur.

ALDA Tkha. aldă; alda Tkha. P I95I:I65; aldă Tkha. P I955:I57, I970:I54, Lv I964:I84; Dar. S 45; ald Dg. RT I96I:I49 // cf. Ord. alda M I3b// Mo. alda.

ALDA- Tkha. aldă-; alda- Tkha. P I95I:I65; aldă Tkha. P I93I:I64, str 50, Lv I967:5I; Dar. S 45 // cf. Ord. alda- M I4a// Mo. alda-.

ALDAR Tkha. aldar; aldar Tkha. L I2I; aldăr Dar. S 45; Khot. C 57 // cf. Ord. aldar M I4b// Mo. aldar.

ALDARA- Tkha. aldar-; // cf. Ord. aldara- M I4b// Mo. aldara.

ALDARŠI- Tkha. aldaršĭ-; // cf. Ord. aldaršiM I4b// Mo. aldarsi-.

ALDÁ Tkha. aldá; // cf. Ord. aldā M I4a// Mo. aldaγa.

ALĞÚR Tkha. alğúr; // cf. Ord. algūr M I5a// Mo. alγur.

ALI(N) Tkha. åĺĭ; ali(n) Tkha. P I95I:I65; ali Tkha. Str 62, P I970:I54; Dar. CSh 25; åĺi Tkha. Lv 53; åĺĭ Ökha. Vl I44; Dar. S 44; Dg. RT I49; aĺĭ Tkha. Ldo 65; aĺ Tkha. Mö I974:I85; åĺ Dg. RT I49; äĺ Khot. C 55 // cf. Ord. ali, alin M I6a,b// Mo. ali.

ALIÁ ~ ALIYÁ Tkha. ål^{i}á; aliaa Tkha. P I970:43; åĺĭā Tkha. Lv I967:53; al^{i}ā Tkha. P I95I:I65; ål^{i}ā Ökha. Be 280 // cf. Ord. al^{i}ā I6b// Mo. aliya.

ALIM Tkha. alim; alim Tkha. P I970:I65; åĺiăm Tkha. Ldo 65 // cf. Ord. alima M I6b// Mo. alima.

ALIWÁ Tkha. åliwá; // cf. Ord. aliwā M I7a// Mo. aliba.

ALXA- Tkha. alxă-; alxa- Tkha. P I95I:I65, L II3; alxă- Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. alxu- M I5b// Mo. alqu-.

ALXAM Tkha. alxam; // cf. Ord. alxum M I6a// Mo. alqum.

ALXÁ Tkha. alxá; // cf. Ord. alx^{u}ā M I6a// Mo. alquγa.

ALTA(N) Tkha. altă(n); altăn Dar. S 45; alta(n) Tkha. P I95I:I65; altă Tkha. R I902:9, P I955: I05, Str 53, Lv I964:I83, I967:53, P I970:I54, Mö I975:278, Ldo 65 // cf. Ord. alta M I7a// Mo. altan.

AMA(N) Tkha. amă(n); amăn Dar. C 45; ama(n) Tkha. P I96I:I65; ama Dar. CSh 64; amă Tkha. R I903:37, P I955:53, Tc I970:I44; Ökha. Vl 204; amă I970:43; amʌ Tkha. Lv I967:64, Ldo 8I; am Dg. RT I96I:I49; Tkha. Tc I970:I44; Mö I974:I88, Va 90 // cf. Ord. ama M I8b// Mo. aman, ama.

AMAĞAI Tkha. amăğaĕ; amgae Dg. RT I96I:I50; Tkha. P I970:32 // cf. Ord. amagā M I9a// Mo. amaγai.

AMAĞAIBČI ~AMAĞAIWČI Tkha. amăğaĕwtšĭ; // cf. Ord. amagāwtši M I9a// Mo. amaγaγibči.

AMAĞALAŊ Tkha. amăğălaŋ; // cf. Ord. amugūlaŋ M 22b// Mo. amuγulang.

AMAR Tkha. amar; amar Tkha. P I95I:I65; Tc I967:246; amăr Tkha. P I955:54, Mö I974:202; Dar. S 45 // cf. Ord. amur M 22b// Mo. amur.

AMAR- Tkha. amar-; amar- Dar. S 45 // cf. Ord. amara- M I9b// Mo. amara-.

AMARAG Tkha. amărag; amrag Tkha. P I970:I65 amarăk Dar. S 45 // cf. Ord. amarak M I9b// Mo. amaraγ.

AMARĬI- Tkha. amardžĭ-; // cf. Ord. amurdži- M 23a// Mo. amurji-.

AMARLIŊĞUI Tkha. amarliŋğuĭ ămirlaŋğuĕ // cf. Ord. amurlanguī M 23a// Mo. amurlingγui.

AMARXAŊ Tkha. amărxaŋ; // cf. Ord. amurxan M 23a// Mo. amurqan.

AMDA- Tkha. amdă-; amdă- Tkha. Lv I967:95 // cf. Ord. amada- M I9a// Mo. amada-.

AMI(N) Tkha. ămĭ(n); ămĭŋ Dar. S 45; ami(n) Tkha. P I95I:I65; ami Tkha. P I936:I5; ămi Tkha. Lv I967:44; Dar. CSh 64; ămĭ Tkha. P I955:57, Lv I964:I78, Ldo 6, ămĭ Tkha. Tc I970:I44; ăm Tkha. Mö I975:278 // cf. Ord. ami M 20b// Mo. amin.

AMIDA Tkha. ămidă; amida Tkha. P I95I:I66; ămidă Dar. S 45; amidă Tkha. P I970:I5I; amĭdă Tkha. P I93I:I64; ămĭd Ökha.Vl 297.

AMIDARA- Tkha. ămidar-; amĭdrăx Sar. Va 202; ămdžrax Tkha. MSh 40; amĭdžrăx Dkha. Va I2; am^{i}-dar- Tkha. P I970:I65 // cf. Ord. amidoro- M 20b// Mo. amidura-.

AMIDARAL Tkha. amĭdăral; ămdărăl Khot. C 56// Mo. amidural.

AMILA- Tkha. ămĭlă-; // cf. Ord. amila- M 2Ia// Mo. amila-.

AMISĞÁ Tkha. ămĭsğá, amisxá; // cf. Ord. amisxā M 2Ia// Mo. amisqa.

AMISXAL Tkha. ămĭsxal; amisgăl Tkha. P I970: I36; ămsxal Tkha. MSh 4I // cf. Ord. amisxal M 2Ib// Mo. amisqal.

AMITAN Tkha. åmitan; amitan Tkha. L 83; amitaŋ Tkha. P I95I:I66; åmĭtaŋ Tkha. Lv I967:90, P I970: I66; ämtăŋ Khot. C 55. // cf. Ord. amitan M 2Ib// Mo. amitan.

AMĬJI- Tkha. åmdžĭ-; åmdži-Tkha. Lv I967:95, ámdži- Tkha. Va 37 // cf. Ord. amdži- M 20a// Mo. amĭji-.

AMĬJILTA Tkha. amdžiltă; amĭjiltă Tkha. P I970: 68; ámdžilta Tkha. Va 36 // cf. Ord. amdžiltä M 20a// Mo. amĭjilta.

AMSA- Tkha. amsă- ~ amasă-; amsă- Tkha. Lv I967: 95, P I970:53 // cf. Ord. amsa- M 2Ib// Mo. amsa-.

AMSAR Tkha. amsar; amsăr Tkha. P I93I:I64, I95I:I66 // cf. Ord. amasar M 20a// Mo. amasar.

AMTA(N) Tkha. amtă; amtaŋ Dar. S 45; amta Tkha. P I95I:I66 // cf. Ord. amta M 22a// Mo. amta.

AMTALA- Tkha. amtală-; // cf. Ord. amtala- M 22a// Mo. amtala-.

AMTAŠI- Tkha. amtaši-; // cf. Ord. amtaši- M 22a// Mo. amtasi.

ANČIN Tkha. aŋtšin; aŋtšin Dg RT I96I:I50; antšiŋ Tkha. Mö I975:283; antšĭŋ Tkha. Lv I967:85; antš^{i}ăn Tkha. Ldo 79 // cf. Ord. aŋtši M 26b// Mo. ančin.

ANDA Tkha. andă; andă Tkha. Lv I967:53, P I970: II9, Ldo 79 // cf. Ord. anda M 23a// Mo. anda.

ANDAĞAI Tkha. andağaĕ; andagai Tkha. Va 37; andăγār Tkha. P I955:5I //Mo. andaγai.

ANDÚ Tkha. andú; // cf. Ord. andū M 29a// Mo. andaγu.

ANDÚRA- Tkha. andúr-; // cf. Ord. andūra- M 23b// Mo. andaγura-.

ANDÚRAL Tkha. andúral; // cf. Ord. andūral M 23b// Mo. andaγural.

ANI- Tkha. åńĭ-; ani- Tkha. P I95I:I66, L 32; åńi Tkha. Lv I967:53; åńĭ- Tkha. Lv I964:I76; ańå- Dar. S 44 // cf. Ord. anī- M 23b// Mo. ani-.

ANIR Tkha. åńir åńăr; ån^{i}ăr Tkha. Mö I975: 282; ańăr Dar. S 44 // cf. Ord. anir M 24a// Mo. anir.

ANIWALJA- Tkha. åńĭwaldžă-; // cf. Ord. aniwaldži- M 24b// Mo. anibalĭja-.

ANĬJISA(N) Tkha. andžis ~ andžas; andžis Tkha. P I955:58, Lv I967:93, Va 62; andžas Dar. S 44; andis Dkha. Va I3 // cf. Ord. andžasu M 23b// Mo. anĭjisun.

AŊ Tkha. aŋ; aŋ Tkha. aŋ P I95I:I66, P I955: I7I, Str 23, Lv I964:I83, P I970:I20, L 5I, Va 58; Ökha. Vl 35I; Dar. S 44; an Tkha. Mö I975: 278 // cf. Ord. aŋ M 24b// Mo. ang.

ANGI Tkha. ångi;Tkha. Lv I967:53; angĭ Tkha. Mö I975:283; Dar. S 44; áṅgĭ Tkha. Ldo 78; åṅgi Tkha. Tc I967:20; ängĭ Khot. C 55 // cf. Ord. aṅgi M 25a// Mo. anggi.

ANGIJIRA- Tkha. åṅgĭdžir-; // cf. Ord. aṅgidžira- M.25a// Mo. anggijira-.

ANGILA- Tkha. åṅgilă-; // cf. Ord. aṅgila- M 25a// Mo. anggila-.

ANGIR Tkha. åṅgir; aṅgir Tkha. Va 90; åṅg^{i}ĭr Tkha. Mö I975:283 // cf.Ord. aṅgir M 25a// Mo.angir.

ANGIR Tkha. åṅgĭr; // cf. Ord. aṅgir M 25a// Mo. anggir.

ANǦA- Tkha. aṅǧa-; aṅgă- Tkha. Lv I967:53, Va I3// Mo. angγa-.

ANǦAI- Tkha. aṅǧaĕ-; aṅgae- Dar. CSh 40; aṅgāĕ Tkha. Lv I967:93; aṅgā̆- Dar. S 44, CSh 40 // cf. Ord. aṅgā̆- M 26a// Mo. angγayi-.

ANǦALJA- Tkha. aṅǧaldză-; // cf. Ord. aṅgaldži- M 25b// Mo. angγalǰa-.

ANXA(N) Tkha. aṅxă; aṅxa(n) Tkha. P I95I:I66; aṇ^{k}xăṇ Lv I964:I83; aṅxă Tkha. P I93I:I64, S 88; Dar. S 44; aṇ^{q}xă Tkha. Lv I967:49; aṇ^{q}x Dg.Lde 37; aṇ^{k}xă Tkha. Va 7 // cf. Ord. aṅxan M 26a// Mo. aṅgqan.

ANXĂR- Tkha. aṅxár-; anxāra- Tkha. P I95I:I66; aṇ^{q}xār- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. aṅxāra- M 26a// Mo. aṅgqar-.

ANXILA- Tkha. aṅxilă- aṇ^{k}xilă-; anxila- Dar. CSh 25; åṇ^{k}xilă- Tkha. Lv I967:53 //Mo. angkila-.

AXA Tkha. axă; axa Tkha. P I95I:I65, L 43; Dar. CSh 64; axă R I902:9, P I936:I3, S 74, Str 7I, Bo 39, Lv I967:64, P I970:36, Mö I975:275, Ldo I2; Ökha. Vl I3I // cf. Ord. axa M 8b// Mo. aqa.

AXALA- Tkha. axală-; axala- Dar. CSh 25; axal- Tkha. P I95I:I65 // cf. Ord. axala- M 8b// Mo. aqa-la-.

AXALAGČI Tkha. axălagtši; // cf. Ord. axalagtši M 8b// Mo. aqalaγči.

AXAMAD Tkha. axămad; // cf. Ord. axamat M 8b// Mo. aqamad.

AXAR Tkha. axar; axar Dg. RT I96I:I49; åxar Tkha. Va 26; // cf. Ord. axur M 9b// Mo. aqar.

AXARLA- Tkha. axarlă-, axarălă-; // cf. Ord. axarla- M 9a// Mo. aqurla-.

AXIÚ Tkha. åxiu:; axiū Dar. CSh 25; Mo. akiγu.

AXUI Tkha. axui; // cf. Ord. ax^{u}ī M 8a// Mo. aqui.

ARA Tkha. arə̆; ara Tkha. P I95I:I66; arə̆ Tkha. P I93I:I65; Ökha. Vl 26I; Dar. S 45; ar Tkha. Mö I974:I88; Dg. RT I96I:I50 // cf. Ord. aru M 30b// Mo. aru.

ARAD Tkha. arə̆d; arad Tkha. L IO7, arə̆d Tkha. P I970:I6I, Ldo IO; arə̆t Ökha. Vl 389; Dar. S 45 // cf. Ord. arat M 27a// Mo. arad.

ARAG Tkha. arə̆g; arag Tkha. Tc I970:246; arə̆g Tkha. Lv I967:65; arə̆k Dg. Lde 36 // cf. Ord. aruk M 3Ia// Mo. aruγ.

ARAĞACÁ- Tkha. arə̆ğə̆tsá-; // cf. Ord. argatšā- M 28b// Mo. aryačaγa-.

ARAI Tkha. araě; arai Tkha. P I95I:I66; arae Dar. CSh 4I; arə̄ Dar. CSh 4I, S 45 // cf. Ord. arə̄ M 27a// Mo. arai.

ARAL Tkha. aral; aral Dar. CSh 35; arə̆l Ökha. Vl 363; Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. aral M 27a// Mo. aral.

ARALǰIÁ ~ ARILǰIÁ Tkha. araldžá ~ arildžá; arə̆ldžā Ökha. Be 28I// cf. Ord. arildžā M 29b// Mo. aralǰiya.

ARÁ Tkha. ará; arā Tkha. P I93I:I65; Dar. CSh 25, S 45 // cf. Ord. arā M 26b// Mo. araγa, ariya.

ARÁTAN Tkha. arátaŋ; arātaŋ Tkha. P I95I:I66; arātə̆ŋ Tkha. P I93I:I65; arātə̆ Ökha. Vl 354; arātə̆ Dar. S 45 // cf. Ord. arātan M 27a// Mo. araγatan, ariyatan.

ARBA(N) Tkha. araw ~ arwə̆ŋ; arban Tkha. P I970: I64; arwaŋ(n) Tkha. P I95I:I66; arwə̆ŋ Tkha. Lv I967:52; arbə̆ŋ Dar. S 45; arwə̆ Ökha. Be 280; arwə̆ Ökha. Vl I44 // cf. Ord. arwa, arwə̆ M 3Ib// Mo. arban.

ARCA Tkha. artsə̆; arca Tkha. L II4 // cf. Ord. artsa M 30a// Mo. arča.

ARČI- Tkha. artši-; artši Tkha. Lv I967:94; ar^{i}tši- Tkha. Va 3I; arči- Tkha. P I970:54 // cf. Ord. artši- M 30a// Mo. arči-.

ARČI- Tkha. ə́rtši-; // cf. Ord. artši- M 30a// Mo. arči-.

ARĞA ~ ARAĞA Tkha. arə̆ğə̆; arə̆γa Tkha. Ldo 54; arə̆g Tkha. P I955:58; arga Tkha. P I95I:I66; arga Tkha. Lv I964:I79, Mö I975:279; Ökha. Vl 336 // cf. Ord. arga M 28a// Mo. aryа.

ARĞADA- Tkha. arğadə̆-; argə̆də̆- Tkha. P I93I: I65.

ARĞAL Tkha. arğal; argal Tkha. P I95I:I66, Bo 46, Lv I967:73; argal Dg RT I96I:I50; argə̆l Dar. S 45 //cf. Ord. argal M 28a// Mo. aryal.

ARĞALA- Tkha. arğalə̆-; argal- Tkha. P I95I:I66 // cf. Ord. argala- M 28b// Mo. aryala-.

ARĞALI Tkha. arğaĺ, arğal; // cf. Ord. argali M 28b// Mo. aryali.

ARĞAMAG Tkha. arğămag; argamăk Dar. S 45 // Mo. aryamaγ.

ARĞAMĴI Tkha. arğamdži; ârgâmdžĭ Dar. S 45 // cf. Ord. argamdži M 28b// Mo. aryamji.

ARIG Tkha. ârig; arig Dar. CSh 26 // Mo. ariγ.

ARIL- Tkha. aril-; aril- Tkha. Lv I967:65; Dar. S 45 // cf. Ord. aril- M 29a// Mo. aril-.

ARILĞA- Tkha. ârilğă-, ârilağa-; // cf. Ord. arilga- M 29b// Mo. arilγa-.

ARILĴI- Tkha. ârildži-; // cf. Ord. arildži- M 29b// Mo. araljі-.

ARIXI Tkha. ârixĭ ~ âr^{i}axă; ârіaxă Tkha. Ldo 23; âr^{i}âxi Tkha. Mö I975:30I; ârixi Dar. C 45; arix(n) Tkha. P I95I:I66; ârix Ökha. Vl III; ârax Tkha. Tc I967:245; arxi Tkha. P I970:I44; arĭxi Tkha. Va 29, araxi~arixi Ri I59 // cf. Ord. ari^{k}xi M 29a // Mo. araki, ariki.

ARISA(N) Tkha. arisă; arisa Tkha. P I95I:I66; aris Tkha. C 25; ârĭs P I955:58; Ökha. Vl 353; Tkha. P I955:58; arăs Dar. S 45; ârs Dg. RT I96I: I50 // cf. Ord. arus M 3Ia// Mo. arisu, arasu.

ARIÚN Tkha. ârĭún; ariuun Tkha. P I970:I43; ârĭūn Tkha. Lv I79; âr^{i}ūn Tkha. R I902:2I, P I95I: I66; âr^{i}ū̆ Ökha. Vl 200; ariōn Dar. CSh 26; ârūn Tkha. S 80; ârūn Dar. S 45 // cf. Ord. arūn M 3Ia// Mo. ariγun.

ARĴIĞAR Tkha. ârdžiğar; ardžiγar Tkha. Lv I967: 94 // cf. Ord. ardžigir M 28a// Mo. arjigir.

ARJA Tkha. ardžă; ardză Tkha. Lv I967:94; Dar. S 45 // cf. Ord. aradza M 26b// Mo. araja.

ARXIRA- Tkha. arxir-, ârxir-; // cf. Ord. ar^{k}xi-ra- M 29b// Mo. arkira-.

ARSALAN Tkha. arsălan; arsalan Tkha. P I95I:I66; arsălą Tkha R I902:32 // cf. Ord. arsalan M 30a// Mo. arslan ~ arsalan.

ARŠÁN Tkha. aršán; aršān Tkha. P I93I:I65; Dar. S 45, CSh 26; aršą̄ Ökha. Vl 220; aragšān Dar. Tt I99; ragšān Dar. CSh 26 // cf. Ord. aragšān M 26b// Mo. araγsiyan, rasiyan.

ARWAI ~ ARBAI Tkha. arwai; arbai Tkha. P I936: I3; arw^{a}ē Tkha. P I955:92 // cf. Ord. arwā M 3Ib// Mo. arbai.

ARWIČI Tkha. ârwĭtšĭ; // cf. Ord. arwitši M 32b// Mo. arbiči.

ARWIDXA- Tkha. ârwĭdxă-; arwidxa- Tkha. P I95I: I66 // cf. Ord. arwidxa- M 32// Mo. arbidqa-.

ARWIĴI- Tkha. ârwidžĭ-; arwidži- Tkha. P I95I: I66 // cf. Ord. arwidži- M 32a// Mo. arbiji-, arbija-.

ARWILA- Tkha. ârwĭlă-; // cf. Ord. arwila- M 32a// Mo. arbila-.

ARWIN Tkha. ǻ́rwiŋ; ar^{i}win Tkha. Va 3I // cf. Ord. arwin M 32a// Mo. arbin.

ASAR Tkha. asar; asar Tkha. Lv I967:50; Dg. RT I96I:I50; asăr Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. adzar M 4b// Mo. asar.

ASARA- Tkha. asar-; asara- Dar. CSh 26 // cf. Ord. asara- M 32b// Mo. asara-.

ASARAL Tkha. asăral; // cf. Ord. asaral M 32b// Mo. asaral.

ASARAMJI Tkha. asăramdžĭ; // cf. Ord. asaramdži M 33a// Mo. asaramji.

ASĞA Tkha. asğă ~ asağa; asxăŋ Dar. S 44 // Mo. asqa.

ASXA- Tkha. asxă-; asxa- Tkha. P I95I:I66, P I955:52, MSh 4I; Dar. S 44; asxă- Tkha. P I970:53; asγă- Tkha. S 58; as^{q}xa- Tkha. C 25 // cf. Ord. asxa- M 33a// Mo. asqa-.

ASXARA Tkha. asxară; asxara- Tkha. P I95I:I66; asgăr- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. asxara- M 33a// Mo. asqara-.

ASÚ Tkha. asú-; asū- Tkha. P I95I:I66, P I955:52, Bo 46, P I970:I36; Dar. S 44 // cf. Ord. asū- M 33a// Mo. asayu-.

ASÚDAL Tkha. asúdal; asūdal Tkha. P I95I:I66// Mo. asayudal.

ASÚLTA Tkha. asúltă; // cf. Ord. asūlt(a) M 33b// Mo. asayulta.

AŠIDA Tkha. ǻšidă; // cf. Ord. ašida M 33b// Mo. asida.

AŠIG Tkha. ašig; ǻšig Tkha. Lv I957:54; ašig Tkha. Tc I969:245; asĭk Tkha. P I93I:I65; ǻš^{i}ăg Tkha. Ldo 89; ašag Tkha, Dkha. Tc I969:245, Va 58 // cf. Ord. ašik M 33b// Mo. asiγ.

AŠIGLA- Tkha. ašiglă-, ašigălă-; // cf. Ord. ašigla- M 33b// Mo. asiγla.

ATA(N) Tkha. ată; ata Tkha. Lv I964:I8I; ată Tkha. Lv I967:50, Va 25; Dar. S 44, Ldo I2 // cf. Ord. ata M 34a// Mo. ata(n)

ATAĞA Tkha. atağa; atγă Tkha. S 87; atxa atğa Ri I26 // cf. Ord. adxu M 3b // Mo. adqu.

ATAĞĂ- Tkha.atağă- adxă-; atga- asxa- Tkha.MSh 39; adxa- Dar. CSh 22 // cf.Ord. adxu- M 3b// Mo. adqu-.

ATAR Tkha. atar; ǻtăr Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. atar M 34a// Mo. atar.

ATARŠI- Tkha. atarši-; // cf. Ord. atarši- M 34b// Mo. atarsi-.

ATÁ Tkha. atá; // cf. Ord. atā M 34a// Mo. ataγa.

ATÁČI Tkha. atátšĭ; // cf. Ord. atātši M 34b// Mo. ataγači.

ATÁRXA- Tkha. atárxă-; atārxa- Dar. S 44 // cf. Ord. atārxa- M 34a// Mo. ataγarqa-.

ATÁRXAL Tkha. atárxal; // cf. Ord. atārxal M 34a// Mo. ataγarqal.

ATIR- Tkha. åtir-; atir- Tkha. Lv I967:65, P I970:I36 // cf. Ord. aturi- M 34b// Mo. aturi-

AWA Tkha. awă; aw Tkha. P I95I:I66; abă Dar. S 44 // cf. Ord. awa M 36a// Mo. aba.

AWA ~ÁWA Tkha. áwă; āwa Dar. CSh 25; āwą̆ P I955:74; Ökha. Vl I3I; aabă P I970:I44; a:wă Tkha. Ldo 38; a:w Tkha. I974:I88; awa Tkha. P I95I:I67, L 50, C 24; Dkha. Va 24; awă Tkha. P I936:I9; aw Tkha. R I902:42 // cf. Ord. āwu M 37 b// Mo. abu.

AWAĞAI Tkha. awăğaě; awagai Tkha. P I95I:I66; awagā̎ Dar. S 44 // cf. Ord. awagā̎ M 36a// Mo. abaγai.

AWALA- Tkha. awală-; awala- Tkha. P I95I:I66; awălă- Tkha. P I93I:I64; awla- Tkha. Lv I967:95; awlă- Tkha. R I902:I8 // cf. Ord. awala- M 36b// Mo. abala-.

AWALĞA Tkha. awlağa; // cf. Ord. awulga M 37 b// Mo. abulγa.

AWAXAI Tkha. awăxaě; awaxai Tkha. P I95I:I66; // cf. Ord. awaxā̎ M 36a// Mo. abaqai.

AWARA- Tkha. awară-; awara- Tkha. P I95I:I66; // cf. Ord. awura- M 38a// Mo. abura-.

AWARAL Tkha. awăral; awaral Tkha. P I95I:I66; abaral Dar. S 44 // cf. Ord. awural M 38b// Mo. abural.

AWARĞA Tkha. awărağă; // cf. Ord. awurga M 38 b// Mo. aburγa.

AWÁLI Tkha. awálĭ; // cf. Ord. awāl M 36a// Mo. abaγali.

AWCÁ Tkha. awtsą́; awtsā Tkha. Va 6 // cf. Ord. awutsā M 38b// Mo. abčaγa.

AWIÁ ~ AWIYÁ Tkha. åwiá; åw^{i}á Tkha. Mö I975:27; åwiā Dar. CSh 48; åw^{i}ā̎ Dar. CSh 48 // Mo. abiya.

AWIR Tkha. åwĭr; åwĭr Dg. Lde 26; åwĭr Ökha. Vl 339 // cf. Ord. awir M 37a// Mo. aburi.

AWIRILA- Tkha. åwĭrlă-, åwirălă-; // cf. Ord. awirla- M 37a// Mo. aburila-.

AWIYÁS Tkha. åwĭyás; awiyās Tkha. Va 50 // cf. Ord. awiyas M 37a// Mo. abiyas.

AWXÁLDŽI Tkha. awxáldžĭ; awxāldžĭ Tkha. Lv I967:94; aw^{q}āldži Tkha. Va 36 // Mo. abqalǰi.

AWSÁRXAN Tkha. awsárxăn; absārxăn Tkha. Va 6// Mo. absarqan.

AYĂ Tkha. ayă ~ ayĭ; aja Tkha. Va 48; ayă P I970:35, Ldo 83; ajĭ Ökha. Vl 354 // cf. Ord. aja M 9b// Mo. aya.

AYAĞA Tkha. ayağă ~ ayiğă; ayaga Tkha. P I95I: I65, Bo 46; ajagaŋ Dar. S 44; ajăgă Tkha. P I93I: I64, Va 50; Ökha. Vl I39; ăjăγă Tkha. Ldo 8; ajiga Dg. RT I960:II; ayig Tkha. C 25; ajăg Tkha. P I955:52 // cf. Ord. ajaga M IOa// Mo. ayaγa.

AYALĞÚ Tkha. ayălğú, ayĭlgú; ajalgū Tkha. Va 50, ajalgă Dar. S 44 // cf. Ord. ajalga M IOb// Mo. ayalγu.

AYAN Tkha. ayăŋ ~ ayin; ajan Tkha. P I955:I65, L 57, Va 50; ajăn Dar. C 44; aj^{i}ăŋ Tkha. Ldo IO; ăyĭŋ Tkha. Lv I964:I76 // cf. Ord. ajan M IOb// Mo. ayan.

AYAŊĞA Tkha. ayăŋğă, ayĭŋğa; ayăŋga Tkha. P I95I:I65; ajăŋga Tkha. Va 50; ăjăŋγă Tkha. Ldo IO, ajaŋgă Dar S 44 // cf. Ord. ajuŋga M IIa// Mo. ayungγa.

AYAS, AYIS Tkha. ayăs, ayĭs; // cf. Ord. ajas M IOb, ajis IIa// Mo. ayas.

AYÁR Tkha. ayár; ajār Ökha. Vl 246; aja:r Tkha. Ldo 83; ayaar P I970:72 // Mo. ayar.

AYÚL Tkha. ayúl; ajūl Tkha. Va 50; Ökha. Vl 246; aiuul Tkha. Str 37; ăyūl Tkha. Lv I964:I77; ăj^{i}u:l Tkha. Ldo 8 // cf. Ord. ajūl M IIa// Mo. ayul.

AYÚLXAI Tkha. ayúlxai; // cf. Ord. aiūlxā M II a// Mo. ayuuliqai.

ÁJIM Tkha. ădžim; // cf. Ord. ādžim M 6a// Mo. ayaǰim.

ÁJIÚ Tkha. ădžĭú; ájiū Tkha. L 57; aajuu Tkha. Str 50 // cf. Ord. ādžū M 6a// Mo. ayaǰiyü.

ÁLI Tkha. álĭ; āli Dar.CSh 25, Ri I29; ae:l Tkha. Ldo 40 // cf. Ord. āli M I6b // Mo. ayali.

ÁLJA Tkha. a:ldză; áldză Ökha. Vl 236; aaldză Tkha. P I970:54; āldzăgăn Tkha. Va I2.// cf. Ord. āldža M I4b// Mo. ayalǰa.

ÁXILA- Tkha. áxilă-; āxil- Tkha. P I95I:I66 // Mo. akila-.

ÁRCA Tkha. ártsă; ārtsa Tkha. P I93I:I65; Va 32; aarca Tkha. P I970:54; ārts Dg. RT I96I:I50 // cf. Ord. ārtsa M 30a// Mo. ayarča.

ÁRÚL Tkha. árúl; ārūl Tkha. Va 32; Ökha. Vl 240; Dg. RT I96I:I50; ārōl Dar. CSh 35; äirūl Dar S 45 // cf. Ord. ārūl M 3Ia// Mo. ayaruul.

ÁŠI Tkha. áší; āši Tkha. P I95I:I66; āšĭ Tkha. P I955:I24; aaši Tkha. P I970:35 // cf. Ord. āši M 33b// Mo. ayaši.

ÁŠILA- Tkha. ášilă-; ašil- Tkha. P I95I:I67; Dar. CSh 25; aašil- Tkha. P I970:35; a:šlax Tkha. Mö I974:I88 // cf. Ord. āšila- M 34a// Mo. ayasila-.

B

BADARA- Tkha. badăr-; badar- Tkha. P I93I:I65; I95I:I67 // cf. Ord. badara- M 42a// Mo. badara.

BADARAŊĞUI Tkha. badăraŋğuĕ; badrăŋguē Dg. Lde 29 // cf. Ord. badaraŋguĭ M 42a// Mo. badarangγui.

BADARČIN Tkha. badartšin; badartšiŋ Tkha. P I95I:I67; badărtši Dar. S 55 // cf. Ord. badartši M 42a// Mo. badarčin.

BADMÁRAG Tkha. badmárag; // cf. Ord. badmarak M 42b// Mo. badmarag.

BAG Tkha. bag; bag Tkha. Str 50; Dar. CSh 36; BAGĂ Tkha. Tc I967:20 // cf.Ord.bag M 43b// Mo.bayγ.

BAGCA Tkha. bagtsă, baktsă baxtsă; bagcă Tkha. P I970:53 // cf. Ord. bagtsa M 45a// Mo. bayča.

BAGCALA- Tkha. bagtsală-, baktsală-, baxtsală- // cf. Ord. bagtsala- M 45a// Mo. bayčala-.

BAGLA- Tkha. baglă- bagălă-; baglă- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. bagla- M 44a// Mo. bayla-.

BAGLÁ Tkha. baglá bagălá; baglā Tkha. P I970: 53 // cf. Ord. baglā M 44a// Mo. baylaya.

BAGŠI Tkha. bagšĭ bakšĭ baxšĭ; bagši Tkha. P I93I:I65, I936:I9, I970:I58; Dar. S 55; bagšĭ Tkha. Lv I967:57; bagšă Tkha. Str 7I; băxšĭ Tkha.

Lv. I964:I78; bắxšĭ Tkha. Ldo I9; bagš ~ bagš Tkha. Mŏ I974:282 // cf. Ord. bagši M 44b// Mo. bayси.

BAGŠILA- Tkha. bagšilă-, bakšĭlă-, baxšilă-; // cf. Ord. bagšila- M 44b// Mo. bayсila-.

BAGTA- Tkha. bagtă- baxtă- baktă-; bagtă Dar. S 55; bagtă- Tkha. P I93I:I65; I95I:I67; I955:99 // cf. Ord. bagta- M 44b// Mo. bayta-.

BAĞA Tkha. bağă; baga Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Bo 60, Lv I967:52, L 50; Va 5I; bagă Dar. S 55 // cf. Ord. baga M 43b// Mo. bayа.

BAĞAČÚD ~ BAĞAČÚL Tkha. bağătšúd ~ bağătšúl; bagatšūd Tkha. P I95I:I67; bagătšūt Tkha. P I93I: I65; bagatšūl Ökha. Vl 38I; bayatšūl Tkha. MSh 39; bagatšu:l Tkha. Mŏ I975:302; bagtsūl Dg. RT I96I:I50 // cf. Ord. bagatšūt M 43b// Mo. bayačud, bayačul.

BAĞADA- Tkha. bağădă-; // cf. Ord. bagada- M 43b// Mo. bayada-.

BAĞALJÚR Tkha. bağăldzúr; bagaldzūr Tkha. P I95I:I67; boyoldzūr Khot. MSh 49 // cf. Ord. bagaldžūr M 43b// Mo. bayalǰayur.

BAĞANA Tkha. bağană; bayănă Dar. S 55 // cf. Ord. bagana M 43b// Mo. bayana.

BAĞAS- Tkha. bağăs-; bagas- Dkha. Va I970:37 // Mo. bayas.

BAI- Tkha. baĕ-; baĭ-Tkha. P I93I:I65, I936:20, I95I:I67, I955:76, Str 23, Ldo 7I, L 83; bâĕ- Tkha. R I903:4; Ökha. Vl 234; bäĕ- Dar. S 55; bā Ökha. C 25 // cf. Ord. bā- M 58b// Mo. bayi-.

BAICA Tkha. bâĕtsă; baetsă Tkha. P I970:I40 // Mo. baica.

BAICÁ- Tkha. baĕtsá-; // cf. Ord. bātsā- M 6Ia// Mo. bayičaγa-.

BAIDAL Tkha. baĕdal; // cf. Ord. bādal M 59b// Mo. bayidal.

BAIDASA(N) Tkha. bâĕdasă; bâĕtas Ökha. Vl 29I // cf. Ord. bādasu, bādas M 59b// Mo. bayidasun.

BAIĞÚL- Tkha. baĕğúl-; baigūl- Tkha. P I93I: I65, I95I:I67 // cf. Ord. bāgūl- M 60a// Mo. bayiγul-.

BAILDA- Tkha. bāĕldă-; // cf. Ord. bāldu- M 60a// Mo. bayildu-.

BAIRI Tkha. bâĕră(n); bāĕr(an) Tkha. Bo 60; bâĕri Ökha. Vl 2I8 // cf. Ord. bār 60b// Mo. bayiri.

BAIRILA- Tkha. bâĕrlă-, bâĕrălă-; // cf. Ord. bārla- M 60b// Mo. bayirla-.

BAINĞA Tkha. baĕnğă; bainğa Tkha. L 83 // cf. Ord. bāngu M 60b// Mo. bayingγu.

BAIŠIN Tkha. bâĕšiņ; baišiņ Tkha. P I95I:I67; baišin Tkha. L II3; baĕšiņ Dg. RT I96I:I50; bāešiņ Tkha. Bo. 39; bâe:šiaņ Tkha. Ldo 58; bâĕšĭ Ökha. Vl 29I // cf. Ord. bāšiņ M 60b// Mo. bayising.

BAL Tkha. bal; bal Tkha. P I95I:I67, Lv. I964: I84, I967:57; Ökha. Vl 342 // cf. Ord. bal M 46b// Mo. bal.

BALAG Tkha. balag; balag Tkha. P I95I:I67 //Mo. balaγ.

BALAI Tkha. balaĕ; balae Tkha. P I970:I55 // cf. Ord. balā M 47a// Mo. balai.

BALARXAI Tkha. balarxaĕ; // cf. Ord. balarxā M 47a// Mo. balarqai.

BALBA- Tkha. balba-; // cf. Ord. balba M 47b// Mo. balba.

BALČIR Tkha. baltšir ~ baltšar; baltšir Ökha. Vl 364; baltšĭr Tkha. Tc I967:57; balčir Tkha. P I970:I66, L I2I; bâltšĭr Dar. S 55 // Mo. balčir.

BALĞA- Tkha. balğă- ~ balâğă-; balgă- Tkha. P I93I:I65; Dar. S 55 //Mo. balγu-.

BALĞASA(N) Tkha. balğasă; balgasa(n) Tkha. P I95I:I67, I955:27; balgas Ökha. Vl I46 // cf. Ord. balgasu 48a// Mo. balγasun.

BALTA Tkha. baltă; baltă Tkha. P I93I:I65, I95I:I67, Lv I964:I84,I967:88 //Mo. balta.

BAMBAI Tkha. bambaĕ; bambā̆ Dar. S 55 // cf. Ord. bambā̆ M 49a// Mo. bambai.

BAMBAR Tkha. bambar; // cf. Ord. bambar M 49a// Mo. bambar.

BANDI Tkha. bándi; // cf. Ord. bandi M 49b// Mo. bandi.

BAŊŠI Tkha. bánšĭ; bánši Tkha. Lv I964:I84, I967:87 // Mo. bansi.

BAXA Tkha. baxă; baxă Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. baxa M 45b// Mo. baqa.

BAR Tkha. bar; bar Tkha. P I93I:I65, I95I:I67, I970:67; Ökha. Vl 4I; Dar. S 55; dg RT I96I:I5I; bară Dg. Lde 26 // cf. Ord. bar M 50 // Mo. bars.

BARA- Tkha. bară-; bara- Tkha. P I95I:I67; Dar. S 55 // cf. Ord. bara- M 50 // Mo. bara-.

BARAG Tkha. barag; barag Tkha. Tc I967:246; barăg Tkha. Str 50; barăk Dar. S 55 // cf. Ord. baruk M 56b// Mo. baruγ.

BARAGDA- Tkha. barăgdă-; // cf. Ord. baragda- M 5Ia// Mo. baraγda-.

BARÁ Tkha. barά; barā Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, I970:I38; Ökha. VI 23I // cf. Ord. barā M 50b// Mo. baraγa.

BARÁDA- Tkha. barádă-; // cf. Ord. barāda- M 50b// Mo. baraγada-.

BARÁLXA- Tkha. barálxă-; barālxa- Tkha. I95I: I67 // cf. Ord. barālxa- M 5Ia// Mo. baraγalqa-.

BARÁN Tkha. barán; barāŋ Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Str 53, P I970:I47; barā Dar. S 55; // cf. Ord. barān M 5Ib// Mo. baraγan.

BARDA- Tkha. bardă- // cf. Ord. barda- M 5Ib// Mo. barda-.

BARDAM Tkha. bardam; bardăm Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. bardam M 52a// Mo. bardam.

BARDAMNA- Tkha. bardamna-; // cf. Ord. bardamna- M 52a// Mo. bardamna-.

BARI- Tkha. bárĭ-; bări- Tkha. P I93I:I65, I936: I6, I95I:I67, I955:26, Str 37, Lv I964:I76; b^{i}ăr- Tkha. Lv I967:52, Mö I975:300, P I970:75, Ldo 2I, L I27; bár- Ökha. Be 280, Dar. S 55; bár- Dg. Lde 37 // cf. Ord. bari- M 53a// Mo. bari.

BARIÁ Tkha. bárĭá; bări-~bări Dar. CSh 64 // cf. Ord. bar^{i}ā M 53b// Mo. bariya.

BARICA Tkha. bárĭtsă; bártsă Tkha. Mö I974:279 // Mo. bariča.

BARILAĞA Tkha. bárĭlaĞă; barilga Tkha. L I2I // cf. Ord. barilga M 54a// Mo. barilγa.

BARILDA- Tkha. bărĭldă-; barildă- Tkha. P I93I: I65, I936:I6 // cf. Ord. barilda- M 53b// Mo. barilda.

BARILDALĞA Tkha. bărĭldalgă, bărĭldălağă; // cf. Ord. barildülga M 54a// Mo. barildulγa.

BARIMTA Tkha. bărĭmtă; // cf. Ord. barimta M 54 a// Mo. barimta.

BARIMTALA- Tkha. bărĭmtală-; // cf. Ord. barimtala- M 54b// Mo. barimtala-.

BARIÚ Tkha. bariú; b^{i}ărū Tkha. P I955:4I // cf. Ord. bar^{i}ū M 55a// Mo. bariγu.

BARIÚL Tkha. bariúl; bárūl Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bar^{i}ūl- M 55a// Mo. bariγul.

BARXIRA- Tkha. barxir-, baxĭr-; barxiră Tkha. P I970:54; barxir- Tkha. P I95I:I67 // cf. Ord. barkira M 55a// Mo. barkira-.

BARTÁ Tkha. bartá; // cf. Ord. bartā M 55a// Mo. bartaγan.

BARÚN Tkha. barún; barūn Dg. RT I96I:I65; barūn Tkha. P I93I:I65, I936:I2, I95I:I67, Dar. S 55; barū Ökha. Vl 238 // cf. Ord. barūn M 56b// Mo. baraγun.

BASA Tkha. basă; basă Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Lv I964:I84, I967:52 // cf. Ord.basa M 57a// Mo. basa.

BATA Tkha. bată; bată Tkha. P I93I:I65, I95I: I67, Str 64, Lv I964:I84, P I970:I63; Ökha. Vl 4I2 // cf. Ord. batu M 57b// Mo. batu.

BATADXA- Tkha. batătgă-, batădxă-; batadxa- Tkha. P I93I:I65; batad^{q}xa- Tkha. C 25; batatxă- Ökha. MSh 4I // cf. Ord. batudxa- M 57 b// Mo. batudqa-.

BATALA- Tkha. batal-; batal- Tkha. P I93I:I65; batăl- Tkha. P I970:I6I // cf. Ord. batula- M 57b// Mo. batula-.

BAYAČÚD Tkha. bayătšúd; //cf. Ord. bayatšūt M 46b// Mo. bayačud.

BAYAĴI- Tkha. bayădži-, bayĭdžĭ-; bajadži- Tkha. P I93I:I65, I95I:I67 // cf. Ord. bajadži- M 45b// Mo. bayaji-.

BAYALAG Tkha. bayălag, bayălĭg, bayĭlĭg; bajalig Ökha. Be // cf. Ord. bajalak M 46a// Mo. bayalig.

BAYAN Tkha. bayăn, bayĭn; bajan Tkha. P I93I: I65, I95I:I67; P I970:I62; bayĭn Tkha. Lv I967:54 // cf. Ord. bajan M 46a// Mo. bayan.

BAYAR Tkha. bayăr, bayĭr; bayar Tkha. P I93I: I65, I95I:I67; bayăr Ökha. Vl 36; Dar. S 55 // cf. Ord. bajar M 46a// Mo. bayar.

BAYARLA- Tkha. bayărlă-, bayărală-, bayĭrlă-, bayirală-; bayarla- Tkha. P I95I:I67; bayărlă- Tkha. P I970:I50 // cf. Ord. bajarla- M 46a// Mo. bayarla-.

BAYAS- Tkha. bayăs-, bayĭs: bajăs- Ökha. Vl 360 // cf. Ord. bajae-, bajis- M 46b// Mo. bayas-.

BAYASXALAŊ Tkha. bayăsxălaŋ; bajasxalaŋ Tkha. P I93I:I65, I95I:I67 // cf. Ord. bajasxulaŋ M 46b/ Mo. bayasqulang.

BÁSA(N) Tkha. básă; bāsă Dar. S 55; bās Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bās bāsu M 57a// Mo. bayasun.

BÁTAR Tkha. bátăr; bātăr Tkha. P I93I:I65, I95I:67, S 68, P I970:46; Dar. S 55; Ökha. Vl I94; bātăd Sar. Va 204 // cf. Ord. bātur M 57b// Mo. bayatur.

BÁWAĞAI Tkha. báwăğaĕ; bāwagai Tkha. P I95I: I67; bāwăgåĕ Ökha. Vl 246; bāwgai Tkha. P I93I: I65 //Mo. bayabayai.

BÁWAR Tkha. báwar; bāwar Dg. RT I96I:I5I; Mo. bayabur

BEČI(N) Tkha. bitšĭ mitšĭ; bitšĭ Dg. Va I970: 92 // cf. Ord. metši M 463b// Mo. bečin.

BEDER- Tkha. beder-; bedĕr- Dar. S 55; bedĕr- Ökha. Vl I77; bedrex Khot. Va I970:92 // cf. Ord. bedere- 6Ib// Mo. bederi-, bedere-.

BEL Tkha. bel; bel Tkha. Lv I967:52, P I970: 38; bele Ri I47 // cf. Ord. bel M 63b// Mo. bel.

BELBESEN Tkha, belbĕsen, belewsen; // cf. Ord. belbesen M 63b// Mo. belbeeün.

BELBESERE- Tkha. belbĕser-, belewser-; // cf. Ord. belbeeere- M 63b// Mo. belbesüre-.

BELČĔR~BILČĔR Tkha. beltšér~biltšér; beltšēr Tkha. Tc I967:246; Ökha. Vl 67; beltšĭe:r Tkha. Ldo 65; biltšēr Dkha. Va 67 // cf. Ord. beltšēr M 65a// Mo. belčiger.

BELČI- Tkha. beltšĭ-, biltšĭ-; // cf. Ord. beltši- M 65b// Mo. belči-.

BELČIR~BILČIR Tkha. beltšir~biltšir; beltšir Tkha. P I93I:I66 // Mo. belčir.

BELED- Tkha. belĕd- beldĕ-; beled- Tkha. P I93I:I65; Ri IO3; beldĕ- Tkha. P I95I:I67 // cf. Ord. beled- M 63b// Mo. beled.

BELEDXEL Tkha. belĕdxel; beledxel Tkha. P I95I: I67; beltgĕl Dkha. Va I967:6; beledkel Tkha. Ökha. Va I970:4I //Mo. beledkel.

BELEG Tkha. beleg; beleg Tkha. P I93I:I66; I95I:I67; bĕlĕk Ökha. Vl 326 // cf. Ord. belik M 64b// Mo. beleg.

BELEGLE- Tkha. beleglĕ-, belegĕlĕ-; // cf. Ord. beligle- M 64b// Mo. belegle-.

BELEN Tkha. belen; belə̄n Tkha. P I93I:I66, I955:45; // cf. Ord. belen M 64a// Mo. belen.

BELGEDE- Tkha. belegdĕ-; // cf. Ord. belgede- M 64a// Mo. belgede-

BELXŰSE Tkha. belxűs; belxū̆s Tkha. Lv I967:94; Dg. RT I96I:I5I, belxűse Ri I60 // cf. Ord. bel^{k}-xū̆s M 65a// Mo. belkegüsün.

BELTERGE ~ BELTEREG Tkha. beltĕreg; beltereg Tkha. P I95I:I67 //Mo. belterge.

BEXE Tkha. bexĕ; bexe Tkha. L 43 // cf. Ord. be^{k}xe M 63a// Mo. beke.

BEXELE- ~ BEXILE- Tkha. bexilĕ-, bexelĕ-; // cf. Ord. be^{k}xele- M 63a// Mo. bekile-.

BERGEN Tkha. bergen; berigen Dg. RT I96I:I5I; bergə̄n Tkha. P I955:I53 // cf. Ord. bergen M 66b// Mo. bergen.

BERI ~ BERE Tkha. berĕ ~ berĕ; bə̀rĕ Tkha. P I955: 46; bə́r Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bere M 66a// Mo. beri.

BERXE Tkha. berxĕ; berxĕ Tkha. Lv I967:52; bə̀rxĕ Tkha. P I955:I45; ber^{k}xĕ KhaŎ C 224 //cf. Ord. ber^{k}xe M 66b// Mo. berke.

BERXIŠÉ- Tkha. berxĭšé-, berxĕšé-; // cf. Ord. ber^{k}xešā- M 67a// Mo. berkesiye-.

BERSE Tkha. bersĕ; bersĕ Ökha. Vl 307 // cf. Ord. beree M 67a// Mo. bers.

BERTEGČIN Tkha. bertegtšin ~ bertektšin; bertĕgtšĭ Ökha. Vl I35 //Mo. bertegčin.

BESEREG Tkha. besĕreg // cf. Ord. beserek M 67b// Mo. besereg.

BÉRE- Tkha. bér-; // cf. Ord. bēre- M 66a// Mo. begere-.

BÉREG Tkha. béreg; bērĕk Ökha. Vl 2II; bērxĭ Dar. CSh 37 //Mo. begereg.

BI Tkha. bi:; bi Tkha. P I93I:I66, I936:I6, I95I:I68, I970:I64, L 37; Dg. RT I96I:I5I; bĭ Dar. S 55; bi: Tkha. Ldo 43 // cf. Ord. bi M 67b// Mo. bi.

BICAXAN Tkha. b^{i}ăcăxan ; biătsăxăn Tkha. Ldo I9; bitsxă Ökha. Be 290; bitšăxă Ökha. Vl I78; bitšigăn Dar. S 55; // cf. Ord. bitšaxan M 7Ib// Mo. bičiqan.

BIČI- Tkha. bitšĭ-; bitši- Tkha. P I93I:I65, I95I:I68; Ökha. Vl 234; b'itši- Dar. S 55 // cf. Ord. bitši- M 7Ib// Mo. bičі-.

BIČIÉČI ~ BIČÉČI Tkha. bitsétšĭ; bičiēči Tkha. L 90; bitšētšĭ Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. bitšētši M 7Ib// Mo. bičigeči.

BIČIG Tkha. bitšig~bitšik; bitšig Tkha. P I95I: I68, Bo. 39; bičig Tkha. L 90; bitšĭg Tkha. Ldo. I9; bitšik Tkha. P I93I:I66; Ökha. Vl 423; Dar. S 55; bitšĭk Tkha. P I955:35, Str 50 // cf. Ord. bitšik M 7Ib// Mo. bičig.

BIČIMEL Tkha. bitšĭmel; bitšimel Tkha. P I93I: I66 // cf. Ord. bitšimel M 7Ib// Mo. bičimel.

BIDA~BIDE Tkha. bidă~bidĕ; bidă Tkha. P I93I: I66, I936:I6; b^{i}ada Tkha. P I95I:I67; b^{i}ădă Tkha. P I955:39; b^{i}ăd Tkha. C I967:27; bidĕ Tkha. P I95I: I67; Dar. S 55; b^{i}ăd Dg. RT. I960:7; bid Ökha. Vl I32 //Mo. bide.

BILDÚČI Tkha. bildútšĭ~b^{i}ăldútšĭ; // cf. Ord. bildūtši M 69a// Mo. bilduuči.

BILDÚČILA- Tkha. bildútšilă-, b^{i}ăldútšĭlă-; // cf. Ord. bildūtšila- M 69a// Mo. bilduučila-.

BILIG Tkha. bilig; bilĭk Ökha. Vl I26; bilig Sar. Va 206; bileg Dg. Va I970:92 // cf. Ord. belik M 65a// Mo. bilig.

BILJEG~BELJEG Tkha. bildzeg~beldzeg; bildžig Tkha. Va 42; Dg. RT I960:IO; Dkha. Va 67; bildzeg Dkha. Va 92 // cf. Ord. beledžik M 64a// Mo. biličeg, bilüčüg, belüčüg.

BILJÚXAI Tkha. bildzúxăĕ~b^{i}ăldzúxăĕ; bildzūxăĕ Ökha. Vl I78; bildzūxā̆ Dar. CSh 36; b^{i}ăldzūxăē Tkha. C 25; buldžūxăĕ Sar. Va 202; buldžūrxā̆ Dar. S 55 // cf. Ord. bildžūxā̆ M 69a// Mo. biljuuqai.

BILÚ Tkha. bilú~b^{i}ălú; b^{i}ălū Vl 204 //Mo. bilaγu.

BILŰ Tkha. bilű; bilŭ Tkha. R I902:2I, P I955: 42; I970:I59; Ökha. Vl I78, C 26;Dar. S 55, CSh 37; bůlŭ Ökha. Va I970:58; Dar. Tt 203 // cf. Ord. bilŭ M 70a// Mo. bilegü.

BILŰDE- Tkha. bilűde-; // cf. Ord. bilŭde- M 70a// Mo. bilegüde-.

BIRA~B^{i}ARA Tkha. b^{j}ără; biră Ökha. Va I970:57; biăr Tkha. Ldo I9; b^{i}ăr Dg. RT I960:7, I96I:I5I // cf. Ord. bira M 70a// Mo. bira.

BIRÚ~B^{i}ARÚ Tkha. b^{j}arú; biru Dkha. Va I967:5; b^{i}irū Dar. S 55; Ökha. Vl I70; b^{i}ărū Ökha. Vl I70; Dkha. C 25 ; Va I967:5; biărū Dg. RT I960:7, I96I:I5I; bŭrŭ Ökha. C 224 // cf. Ord. birū M 70a// Mo. biraγu.

BISILAG~B^{i}ASALAG Tkha. b^{j}ăslag; bislag Tkha. P I95I:I68; bislăg Tkha. Lv I967:52; bislăk Ökha. Vl I45; b^{i}ăslăg Tkha. Lv I967:52; bisleg Dar. S 55; bušlag Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. bušalak M I00a// Mo. bisilag.

BISILĞA-~B^{j}ASALĞA- Tkha. bisalğă-, b^{j}asalğă-; bisălgă- Ökha. Vl I73; bašilγă- Sar. Va 200 // cf. Ord. bisalga- M 70b// Mo. bisilγa-.

BIŠIRE- Tkha. bišir-; bišir- Tkha. P I955:I25 // cf. Ord. bišire- M 70b// Mo. bisire-.

BIŠIREL Tkha. bišĭrel; // cf. Ord. biširel M 70b// Mo. bisirel.

BITEGÍ Tkha. bitegí; bitegĪ Tkha. P I95I:I68, I970:I59; bitĕgĪ Ökha. Vl 234; Tkha. P I936:I9; bitegā̄ Tkha. R I903:4; Dar. S 55 // cf. Ord. bitī M 7Ia// Mo. bitegei.

BITŰ Tkha. bitű; bitū̄ Tkha. Lv I967:25; Ökha. Vl I78; bitü: Tkha. Ldo 92; bit^{e}ū̄ Dar. CSh 37; bůtū̄ Ökha.Be 284,C I40;bütū̄ Dar. Tt 203, CSh 49; Ökha. Va I970:58 // cf. Ord. bitū̄ M 70a// Mo. bitegü.

BITŰLE- Tkha. bitűlĕ- M 7Ia// Mo. bitegüle-.

BITŰRE- Tkha. bitűr-; // cf. Ord. bitū̄r- M 7Ib// Mo. bitegüre-.

BIYE Tkha. biyĕ; beyĕ Dar. S 55; Tkha. Va 57; biye Tkha. P I93I:I66, I955:47, biyĕ Tkha. Ldo 60, L 64; Ökha. Vl 26I, bĪ Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. beje M 63a// Mo. beye.

BIYEDE- Tkha. biyĕlĕ-; // cf. Ord. bejele- M 63a// Mo. beyele-.

BÍ Tkha. bí-; bĪ Tkha. P I95I:I67, L 83; Ökha. Vl I74; Dar. S 55; Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bĪ M 67b// Mo. bui.

BODI Tkha. bod^{i}Ĭ; bodi Tkha. Lv I967:5I, Tc I970:I44; bŏd^{i}Ĭ Tkha. Ldo 72; bodŏ Tkha. Tc I970: 44 // cf. Ord. bodi M 72a// Mo. bodi, bodhi.

BODO Tkha. bodŏ; bodă Tkha. P I936:8; bodo Dg. RT I96I:I5I; bodŏ Tkha. I93I:I66, Tc I970:I44; bod Tkha. Tc I970:I44 // cf. Ord. bodo M 72b// Mo. boda.

BODO- Tkha. bodŏ-; bodă- Tkha. P I936:8; bodă- Tkha. R I903:I8; bodŏ- Tkha. P I93I:I66, I95I:I68 // cf. Ord. bodo- M 72a// Mo. bodu-.

BODOL Tkha. bodol; // cf. Ord. bodol M 73a// Mo. bodul.

BODOLǦO Tkha. bodolǧŏ ~ bodloǧŏ; bodălgă Tkha. P I936:20 // cf. Ord. bodolgo M 73a// Mo. bodulγa.

BOGCA Tkha. bogtsŏ ~ boxtsŏ ~ boktsŏ; boxtsă Tkha. Lv I967:88 // cf. Ord. bogtso M 74b// Mo. boγča.

BOGTOS Tkha. boxtos ~ boktos; bogtas Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bogto- M 74b// Mo. boγtu.

BOGONI ~ BOGINI Tkha. bogĬnŏ; bogni Ökha. Vl 236; bǫgon Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. bogoni M 74a// Mo. boγoni.

BOIǏI- Tkha. boĕdžĬ-; // cf. Ord. bŏ̈dži- M 80a// Mo. boyiǰi-.

BOIǏIÚLA- Tkha. boĕdž^{i}úl-; // cf. Ord. bŏ̈džūl- M 80a// Mo. boyiǰiγula-.

BOL- Tkha. bol-; bol- Tkha. R I903:II, I93I: I66, I936:8, I95I:I68, I955:59, Str 27, Ldo 28; Dar. CSh 36 // cf. Ord. bol- M 75a// Mo. bol-.

BOLBOSON Tkha. bolbŏson ~ bolowson; // cf. Ord. bolboson M 76b// Mo. bölbasun.

BOLBOSORO- Tkha. bolbŏsor- ~ bolowsor-; // cf. Ord. bolbosor- M 76b// Mo. bolbasura-.

BOLBOSOROL Tkha. bolbŏsŏrol ~ bolowsŏrol; bolbăsărăl Tkha. P I936:I3 // Mo. bolbasural.

BOLĞÓMJI Tkha. bolğómdžĭ; // cf. Ord. bolgōmdži M 77b// Mo. bolγumji.

BOLĞÓMJIL- Tkha. bolğómdžil-; // cf. Ord. bolgōmdžilo- M 77b// Mo. bolγumjila-.

BOLI- Tkha. bolĭ-; boli- Tkha. P I95I:I68 // Mo. boli-.

BOLJO- Tkha. boldzŏ-; boldzo- Tkha. P I93I:I66, I95I:I68 // cf. Ord. boldzo- M 77a// Mo. bolju-.

BOLJÓ Tkha. boldzó; boldzō Ökha. Vl 2I9 // cf. Ord. boldžō M 77a// Mo. boljuγa(n).

BOLOD Tkha. bolŏd ~ boldŏ; bolŏt Tkha. P I93I: I66; bolăt Tkha. P I955:I09 // cf. Ord. bolot M 78b// Mo. bolud.

BOLOR Tkha. bolor // cf. Ord. bolor M 78b// Mo. bolur.

BOLXI Tkha. bolxĭ; bol^{k}xi Ökha. MSh 4I // cf. Ord. bol^{k}xi M 78a// Mo. bolki.

BOXIR Tkha. boxĭr; boxĭr Tkha. P I955:I38 // cf. Ord. bo^{k}xir M 75a// Mo. bokir.

BORCO Tkha. bortsŏ; // cf. Ord. bortso M 8Ib// Mo. borča.

BORDO- Tkha. bordŏ-; // cf. Ord. bordo- M 80b// Mo. bordu-.

BORDÓ(N) Tkha. bordó; // cf. Ord. bordō M 80b// Mo. borduγa.

BORO Tkha. borŏ; boro Dg. RT I96I:I5I; borŏ Tkha. P I93I:I66, I95I:I68; Dar. S 55; boră Tkha. P I936:2I, I955:99; bor Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. boro M 80b// Mo. boru.

BORÓ Tkha. boró; borō(n) Tkha. P I95I:I68; borō Tkha. P I93I:I66, S 63; Dg. RT I96I:I5I; borā Dar. S 55; boroā Dar. CSh 64 // cf. Ord. borōn M 8Ia// Mo. boruγa(n).

BORTOĞO Tkha. bortoğŏ; bortŏγ Sar. Va I964:207 // Mo. bortuγu.

BORWI Tkha. borwĭ ~ borĭw; borwi Dg. RT I96I:52; bŏribĕ Dar. S 55; borĭow Tkha. Ldo 22; borū Dg. RT I960:II // cf. Ord. borwi M 8Ib// Mo. borbi.

BOS- Tkha. bos-; bosŏ- Tkha. Ldo 26; bos- Tkha. R I903:4, P I93I:I66, I95I:I68 I955:I2I, I970: I50; Dar. S 55; Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. bos- M 82a// Mo. bos-.

BOSLOĞO Tkha. bosloğŏ; // cf. Ord. bosolgo M 82b// Mo. bosulγa.

BOSOĞO(N) Tkha. bosoğŏ; bosŏğŏ Tkha. P I93I:I66; bosŏg Ökha. Vl 227, bošog Dg. RT I96I:I5I // cf. Ord. bosogo M 83a// Mo. bosuγa.

BOTI Tkha. botĭ; boti Tkha. L 7I; botĭ Tkha. Lv I967:77, Ldo 92; bŏt Tkha. Mŏ I975:275 // cf. Ord. boti M 83b// Mo. boti.

BOTOĞO(N) Tkha. botogŏ; botogo(n) Tkha. P I95I: I68; boťog Dg. RT I96I:I52; butăga Tkha. C 25 // cf. Ord. botogo M 83b// Mo. botuγa, botuγu(n).

BŌ- Tkha. bó-; bō- P I95I:I68; Ökha. Vl I26; Dg. I96I:I5I // cf. Ord. bō- M 72a// Mo. boγu-.

BŌDOL Tkha. bódol; bōdol Tkha. P I95I:I68; bōdŏl Tkha. P I936:8; // Mo. boγudal.

BŌL Tkha. ból; bōl Tkha. P I93I:I66, I936:8, I95I:I68, S 77; Ökha. Vl 3I4 // cf. Ord. bōl M 76b// Mo. boγul.

BŌLČILO- Tkha. bóltšil-, bóltšŏl-; bōltšŏl- Tkha. Tc I969:248 // cf. Ord. bōltšilo- M 78b// Mo. boγulčila-.

BŌLTO Tkha. bóltŏ; bōlt Dg. RT I96I:I3I // cf. Ord. bōlto M 78b// Mo. boγulta.

BŌMTA Tkha. bómtŏ; // cf. Ord. bōmto M 79a// Mo. boγumta.

BŌWO Tkha. bów; bōbŏ Tkha. L 37; bōwŏ Tkha. I93I:I66 // Mo. boubu.

BŎGLŎ- Tkha. böglŏ- ~ bögŏl-; böglö- Tkha. P I95I:I68; bŏglŏ Dar. S 55; bŏglŭ- Tkha. P I93I: I66 // cf. Ord. böglö- M 84b// Mo. bögle-.

BŎGŎJI Tkha. bögŏdžĭ ; bŏgdžĭ Tkha. Lv I967: 88; bŏgedžĕ Dar. S 55; bŏgdž Dg. RT I960:IO, I96I: I52 // cf. Ord. bögödži M 84b// Mo. bögeji.

BŎGŎTŎR Tkha. bŏgŏtŏr ~ bŏxŏtŏr; // cf. Ord. bögötŏr M 85a// Mo. bögütür.

BŎGSŎ(N) Tkha. böxsŏ; bögsö P I95I:I68; bŏgs Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. bögsö M 85a// Mo. bögse.

BŎLŎG Tkha. bŭlĕg; bŏlŭk Ökha. Vl I70; bülüge Tkha. P I970:I64 // cf. Ord. bölök M 87a// Mo. bölüg.

BŎMBŎG Tkha. bŏmbŏg; bömbög Tkha. Ldo 60; bömbüg Ökha. Vl 228 // cf. Ord. bömbök M 87a// Mo. bömbüge.

BŎMBŎRCŎG Tkha. bömbörtsŏg; // cf. Ord. bömbörtsök M 87b// Mo. bömbürčeg.

BŐXÍ- Tkha. bǫ́xí-; // cf. Ord. bǭ^{k}xī M 85b// Mo. bökü y i-.

BŐXŐ Tkha. bǫ́xǫ̌; böxǫ̌ Tkha. P I95I:I68; L II; bǫ́xě Dar. S 55; bǫ́xů Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. bǭ^{k}xö M 85b// Mo. böke.

BŐXŐLJŐ- Tkha. bǫ́xǫ̌ldzǫ̌-; // cf. Ord, bǭ^{k}xöldži- M 86a// Mo. bökülǰe.

BŐS Tkha. bǫ́s ~ bůs; bös Tkha. P I95I:I68, I970: 35; bös Ökha. Va I970:27 // cf. Ord. bǭs 88b// Mo. bös.

BŐ Tkha. bǫ́; bǭ Tkha. P I95I:I68, I955:73; Dar. S 55; bǭ Ökha. Vl I95 // cf. Ord. bǭ M 84a// Mo. böge.

BŐLJI- Tkha. bǫ́ldžǐ-; bǭldži- Tkha. P I95I:I68 // cf. Ord. bǭldži- M 86b// Mo. bögelǰi-.

BŐLŐ- Tkha. bǫ́l-; bǭl- Tkha. P I93I:I66, I95I: I68 // cf. Ord. bǭlö- M 86b// Mo. bögele-.

BŐN Tkha. bǫ́ŋ; bǭŋ Tkha. P I95I:I68 //Mo. bögen.

BŐRŐ Tkha. bǫ́rǫ̌; bǭrě Dar. S 55; bǭrö Tkha. P I95I:I68; bǭrǫ̌ Ökha. Vl I95; bǭr Tkha. P I955:72; bǭr Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. bǭrö M 88a// Mo. bögere.

BŐRÖŊXÍ Tkha. bǫ́rǫ̌ŋxí; bǭröŋxī Tkha. P I95I: I68; bö:röŋxi: Tkha. Ldo 48; bǭreŋxē Dar. S 55 // cf. Ord. bǭröŋ^{k}xī M 88b// Mo. bögerengkü i.

BŐSŐ Tkha. bǫ́sǫ̌ Tkha; bǭsě Dar. S 55; bǭsö(n) Tkha. P I95I:I68; bǭs Ökha. Vl 230 // cf. Ord. bǭsů M 88b// Mo. bögesün.

BUCA- Tkha. butsă-; butsa- Tkha. P I93I:I66, I95I:I69; Dg. RT I96I:I52; bucă- Tkha. P I970:I50, L I07 // cf. Ord. butsa- M I00b// Mo. buča-.

BUCALA- Tkha. butsal-; // cf. Ord. butsal- M I00b// Mo. bučal-.

BUDA- Tkha. budă-; buda- Tkha. P I95I:I68, budu- Tkha. P I93I:I66 // cf. Ord. budu- M 90a// Mo. budu-.

BUDAG Tkha. budăg ~ budăk; budag Tkha. P I95I: I68 // cf. Ord. buduk M 90a// Mo. buduγ.

BUDAŊ Tkha. budăŋ; budaŋ(ŋ) Tkha. P I95I:I68; I970:I57 // cf. Ord. budaŋ M 89b// Mo. budang.

BUDÁ Tkha. budá; budā Tkha. P I95I:I68; Dar. S 55 // cf. Ord. budā M 89a// Mo. budaγan.

BUDÁLAĞA Tkha. budálğa, budálăğa;// cf. Ord. budālga M 89b// Mo. budaγalγa.

BUDIL- Tkha. budil-; // cf. Ord. buduli- M 90a// Mo. buduli-.

BUDILIÁN Tkha. budilián; // cf. Ord. budul^{i}ān M 90b// Mo. buduliyan.

BUĞA Tkha. buğă; buga Tkha. P I95I:I68; buγă Tkha. P I93I I66 // cf. Ord. bugu M 9Ib// Mo. buγu.

BUĞALAG Tkha. buğălag; bugălăg Dg. RT I960:26; buglag Dg. RT I96I:I52 // Mo. buγulaγ.

BUĞUI Tkha. buğuĕ; // cf. Ord. bugū M 9Ib// Mo. bayui

BUĞUIWČI Tkha. buğuiwtšĭ ~ buğĭwtšĭ; bugūbtši Ökha. Vl 297; bogōwtš Dar. Va I970:92 // cf. Ord. bugubtšĭ M 9Ib// Mo. buγubči, baγuγibči.

BUILA- Tkha. buĕlă-; // cf. Ord. buila- M 92b// Mo. buγila-

BUĬLA Tkha. būĕlă; bū̆l Ökha. Be 290 // cf. Ord. būli, buila M 95a// Mo. buila.

BUĞIĞINA- Tkha. budžigĭnă-; // cf. Ord. budžigina- M 90b// Mo. buǰigina-.

BUĞIGIR Tkha. budžĭgĭr ~ budžigar; budžigir P I95I:I68; budžĭgăr Ökha // cf. Ord. budžigir M 9Ia// Mo. buǰigir.

BUUAĞAI Tkha. budzăğaĕ; budzăgăĕ Tkha. P I93I: I6; budzăgăe Ökha. Vl 288; budzăγā Tkha. Lv I967:93 // Mo. buǰaγai.

BUJAR Tkha. budzar; budzar Tkha. P I95I:I68; Dar. S 55, budzăr Dar CSh 64 // cf. Ord. budzar M 90b// Mo. buǰar.

BUJARLA- Tkha. budzarlă-, budzarălă-; // cf. Ord. budzarla- M 90b// Mo. buǰarla-

BULA- Tkha. bulă-; bula- Tkha. P I95I:I68; // cf. Ord. bula- M 93a// Mo. bula-

BULAG Tkha. bulăg ~ bulăk; bulag Tkha. P I95I: I68; bulăk Tkha. R I902:34, P I955:99; Dar. S 55; bulŭk Tkha. P I93I:I66; Ökha. Vl 326 // cf. Ord. bulak M 93b// Mo. bulaγ.

BULAĞA Tkha. bulăğă(n); bulaga(n) Tkha. P I95I: I68; bulagăn Dar. S 55 // cf. Ord. bulaga M 93b// Mo. bulaγan.

BULAŊ Tkha. bulăŋ ; bulăŋ Tkha. P I936:I4, Tc I969:250; Dar. S 55 // cf. Ord. buluŋ M 96b// Mo. bulung.

BULAŠI Tkha. bulăšĭ; bulăšĭ Tkha. Ldo IO // cf. Ord. bulaši M 94a// Mo. bulasi.

BULČIŊ Tkha. bul^{i}tšiŋ ; bultšiŋ Tkha. P I93I: I66; bultši Ökha. Vl 363; Sar. Va 208; bultšaŋ Tkha. Tc I969:25I // cf. Ord. bultšiŋ, bultšaŋ M 96b// Mo. bulčing.

BULČIRXAI Tkha. bul^{i}tširxaĕ; bultširxaē Dg. RT I960:IO // cf. Ord. bultšarxā M 96b// Mo. bulčirqai

BULGI- Tkha. bul^{i}gĭ-; bulgi- Tkha. P I93I:I66 // Mo. bulgi-

BULIĞÁR Tkha. bul^{i}ğár; bulgār Dkha. Vl 243 // cf. Ord. bulagār M 93b// Mo. buliγar.

BULTA- Tkha. bultă-; // cf. Ord. bulta- M 95b// Mo. bulta-.

BULÚ Tkha. bulú; bulū Tkha. P I93I:I66; Ökha. Vl 204 // cf. Ord. bulu M 96b// Mo. bulu.

BUNXAN Tkha. bunxăn; bun^{q}xăn Tkha. Lv I967:87 // cf. Ord. bunxan M 97a// Mo. bungqang.

BUXA ~ BUXU Tkha. buxă; buxa Tkha. P I95I:I68; buxă Tkha. P I93I:I66; buxŭ Tkha. L 43 // cf. Ord. buxa M 9Ib// Mo. buqa.

BURANTAG Tkha. buranțag ~ burantak; buruntag Dg. RT I96I:I52 // cf. Ord. buruntuk M 99a// Mo. buruntuγ.

BURĞASA(N) Tkha. burğasă; burgāsăn Dar. S 55; buryăs Tkha. Lv I967:97; burgăs Dg. RT I960:28, I96I:I52; burgās Ökha. Vl 247; burā KhaÖ. C Sar. Va 207 // cf. Ord. burgasu M 98b// Mo. buryasun.

BURIÁD ~ BURIYÁD Tkha. burĭád; burāt Tkha. P I93I:I66; Ökha. Vl 203 // cf. Ord. burāt M 97b// Mo. buriyad.

BURXAN Tkha. burxăn; burxan (n) Tkha. P I93I: I66, I95I:I68, I955:33 // cf. Ord. burxan M 98b// Mo. burqan.

BURÚ Tkha. burú; burū Tkha. P I93I:I66, I955: 63; Dar. S 55 // cf. Ord. burū M 99a// Mo. buruγu.

BUSXA- Tkha. busxă-; busga- Tkha. P I93I:I66; busxă- Tkha. MSh 4I // cf. Ord. busxu- M 99b// Mo. busqu-.

BUŠIÚ Tkha. bušú; bušū Tkha. P I93I:I66; Ökha. Vl I80 // cf. Ord. bušū M I00a// Mo. busiγu.

BUTA(N) Tkha. bută; bută Tkha. P I93I:I66, I955:I05 // cf. Ord. buta M I00a// Mo. buta.

BUTAL- Tkha. butăl-; butăl- Tkha. P I93I:I66 // Mo. butala-.

BUTARA- Tkha. butar-; // cf. Ord. butara- M I00 a// Mo. butara-.

BUTARXAI Tkha. butărxaĕ; // cf. Ord. butarxā M I00b// Mo. butarqai.

BUYAN Tkha. buyăn; buyăn Tkha. R I903:6; Dar. Tt 20I // cf. Ord. bujan M 92b// Mo. buyan.

BÚ Tkha. bú; bū Tkha. P I95I:I69, L 37; Ökha. Vl 258, Dar. S 55; bō Dar Tt 20 // cf. Ord. bū M 88b// Mo. buu.

BÚ- Tkha. bú-; bū- Tkha. P I93I:I66, I95I:I69; Ökha. Vl 278; Dar. S 55 // cf. Ord. bū- M 89a// Mo. baγu-.

BUCA Tkha. bútsă; // cf. Ord. būtsa M 100b// Mo. bayuea.

BÚDA- Tkha. búdă-; būda- Tkha. P 1931:166, 1951: 169 // cf. Ord. būda- M 89a// Mo. buuda-.

BÚDAI Tkha. búdaĕ; būdæ Tkha. P 1951:169, bū-dæ Tkha. P 1955:63 // cf. Ord. būdā M 90a// Mo. bayudai.

BÚDAL Tkha. búdal; // cf. Ord. būdal M 89b// Mo. bayudal.

BÚRA Tkha. búră; būra Tkha. P 1931:166, 1951: 169, 1955:63; Ökha. Vl 115; būr Dar. S 79 // cf. Ord. būra M 97a// Mo. buyura.

BÚRAI Tkha. búraĕ; būrā Dar. S 55 // cf. Ord. bū-rā M 97b// Mo. bayurai.

BÚRAL Tkha. búrăl; būral Tkha. P 1951:169; búral, bürul Tkha. L 121; būrăl Dar S 55 //cf. Ord. būral (būrul) M 97b// Mo. buyural.

BÚRI Tkha. búřĭ ~ búěr; būrĭ Ökha. Vl 278; būr Dg.RT 1961:152; bŭřĭ Tkha. Lv 1967:46; bŭr Khaŏ. C 224; buĕr Tkha. Tc 1969:149; bū^{i}rĭ Dkha. Va 1970: 57 //Mo. bayuri.

BÚRCAĞ Tkha. búrtsag ~ búrtsak; būrtsag Tkha. P 1951:169, 1955:99 //cf. Ord. burtsak M 98b// Mo. burčay.

BŬDER- Tkha. bŭder-; //cf. Ord. bŭdŭre- M 101 b// Mo. büdüre-.

BŬDŬLEG Tkha. bŭdŭleg; //cf. Ord. bŭdŭlek M 101b// Mo. büdügülig.

BŬDŬN Tkha. bŭdŭn ; bŭdŭn Tkha. P 1955:63 //cf. Ord. bŭdŭn M 161b// Mo. büdügün.

BŬGČIM Tkha. bŭktšim ~ bŭxtšĭm; bŭgtšim Dg. RT 1960:28, 1961:10 //Mo. bügčim.

BŬGŬDE Tkha. bŭgŭdĕ ~ bŭgĕdĕ; bŭgŭdĕ Tkha. P 1931:166; bügŭdĕ Tkha. L 109; bügede Tkha. P 1936: 13, 1951:168; bŭgĕdĕ Tkha. P 1955:153, 1970:161; bŭgĕdĕ Tkha. Ldo 60; bŭgdĕ Tkha. Lv 1967:92, Dar. S 56 // cf. Ord. bŭgŭde M 102b// Mo. bügüde.

BŬLIÉN Tkha. bŭlén; bŭlēn Tkha. P 1955:157 // cf. Ord. bŭlēn M 102b// Mo. buliyen.

BŬLŬR Tkha. bŭlŭr; bülŭr Dar. Tt 1966:202 //cf. Ord. bŭlŭr M 103a// Mo. bülegür, büligür.

BŬXŬ ~ BŬXE Tkha. bŭxŭ~bŭxĕ; büxü Tkha. L 51; bŭxŭ Tkha. P 1931:167; büxĕ Tkha. P 1936:19, 1951: 169, 1970:139 //Mo. bükü.

BŬXŬL Tkha. bŭxŭl ~ bŭxĕl; bŭxel Tkha. P 1955: 145 //cf. Ord. bŭ^{k}xŭl, bŭ^{k}xŭle, bŭ^{k}xŭli M 102b// Mo. büküli.

BÜRÉ Tkha. bůré; bůr^{i}ē Ökha. Vl 202 // cf. Ord. bůrē M I03b// Mo. büriye.

BÜRGED Tkha. bůrged; // cf. Ord. bůrgůt M I04a// Mo. bürgüd.

BÜRI Tkha. bůrĭ; büri Tkha. P I93I:I67, I95I: I68; birĕ Dar. S 55 // cf. Ord. bůri M I04a// Mo. büri.

BÜRIN Tkha. bůrĭn ~ bůrĕn; büriŋ Tkha. P I95I: I69; bůren Tkha. Tc I969:252; bůrin Tkha. P I93I: I67 // cf. Ord. bürin M I05a// Mo. bürin.

BÜRIÉSE ~ BÜRÉS Tkha. bůrés; bürēse(n) Tkha. P I95I:I68 // cf. Ord. bůrēsů M I04a// Mo. büriyesün.

BÜRXE- Tkha. bůrxĕ-; bůrxů- Ökha. Vl I66; bürxĕ- Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. bürxü- M I05b// Mo. bürkü-.

BÜRXEG Tkha. bůrxĕg; bůrxeg Tkha. Tc I969:250; bůrxĕk Dar. S 56; bűrxeg Tkha. Ldo 69 // cf. Ord. bůr^{k}xůk M I05b// Mo. bürküg.

BÜSE Tkha. bůsĕ; büse Tkha. P I95I:I69; büs Tkha. P I955:49; büs Tkha. P I93I:I67, I955:5I; bŏs Dkha. C 26 // cf. Ord. büse M I06b// Mo. büse.

BÜSELE- Tkha. bůsĕl-; bůsle- Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. bůsele- M I06b// Mo. büsele-.

BÜSELŰR Tkha. bůsĕlűr; bůslūr Dg. RT I96I:53 // cf. Ord. bůselūr M I06b// Mo. büselegür.

BÜTE- Tkha. bůtĕ-; büte- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. büte- M I07a// Mo. büte-.

BÜTEN ~ BÜTŪN Tkha. bůtĕn; bütĕn Tkha. Bo 60 // cf. Ord. bůtůn M I08a// Mo. bütün.

BÜTÉ- Tkha. bůté-; bütē- Tkha. P I93I:I67, I95I: I68, I970:I54; Ökha. Vl 202 // cf. Ord. bůtē- M I07a// Mo. bütüge-.

BŰ Tkha. bű; büü, bū Tkha. L 37 // cf. Ord. bū M 88b// Mo. buu.

C

CABČI- Tkha. tsabtšĭ-, tsaftšĭ-, tšawtši-, tšabtši- Tkha. P I93I:I79, I95I:I86 // cf. Ord. džabtši- M I77b// Mo. čabči-.

CABČIM Tkha. tsawtšim; tšabtšĭm Sar. Va I964: 202 //Mo. čabčima.

CACA- Tkha. tsatsă-; tsatsă- Tkha. Lv I967:78; dzatsa- Dg. RT I960:I7; tsats- Tkha. Gt I982:I27 // cf. Ord. džatšu- M I90a// Mo. ču-, saču-.

CACAG Tkha. tsatsag; tsatsak Ökha. Vl 407; dzatsăg Tkha. MSh 39; dzatsăg Dg. Lde 34; tsatsăγ Tkha. S 96; cacăg Tkha. P I970:33; tsatsăg Tkha. Gt I982:I27; Dkha. Va I967:I0 // cf. Ord. džatšuk M I90a// Mo. čaču, saču.

CACAL Tkha. tsatsal; tsatsal Tkha. Tc I969:I48; dzataal Ökha. C I76; tsatsăl Sar. Va I967:IO // cf. Ord. džatsuli M I90a// Mo. čačuli, sačuli.

CACARAG Tkha. tsatsarag; satsrag Tkha. Mö I975: 277; dzatsrăg Dkha. Va I967:7 // Mo. čačuraγ.

CACARAL Tkha. tsatsăral // Mo. sačural.

CACÚ Tkha. ts^{j}átsú; dzatsú Ökha. C I76 // Mo. čičau, sačaγu.

CADA- Tkha. tsadă-; tsadă- Tkha. P I955:27; tada Dar. CSh 48 // cf. Ord. tšad- M 689b// Mo. čad-.

CAG Tkha. tsag; tsag Tkha. P I93I:I79, I95I:I86; tsaga Tkha. Tc I967:20, Va I970:5I; cag Tkha. P I970:7I; Dar. S 50 // cf. Ord. tšag M 690a// Mo.čaγ.

CAGDÁ Tkha. tsagdá; tšagdā Dg. RT I960:I6, I96I: I73; tšagdá Ökha. C I38; tsagdā Dar. S 50; tsagda: Tkha. Ldo 55 // cf. Ord. tšagdā M 692a// Mo. čaγdaγa.

CAGIRAG Tkha. tsagărig, tsagĭrig, tsagirag; tsagrig Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. tšagarak tšagarik M 692a// Mo. čaγariγ.

CAĞÁBTAR Tkha. tsağáwtar, tsağáftar; tsagābtar Ökha. Vl 233 // cf. Ord. čagābtur M 690b// Mo. čaγabtur.

CAĞÁGČIN Tkha. tsağágtšin; tsagāgtšiŋ Tkha. P I95I:I86 // cf. Ord. tšagāgtšin M 690b// Mo. čaγaγč n.

CAĞÁN Tkha. tsağán; tsaγān Tkha. Lv I964:I83, I967:47; tsaγāŋ Tkha. S I953:58; Dar. S 50; tsagāŋ Tkha. P I955:27, Va I970:II6; Dg. RT I96I:I72; tsagāŋ (n) Tkha. P I95I:I86; tsaga:ŋ Tkha. Mö I975:280, Ldo 93; cagaaŋ Tkha. Str 50, P I970:I75; cagán Tkha. L IO7; tsaγāă Ökha. Be 283; tsagā Ökha. Vl I32 // cf. Ord. tšagān M 69Ia// Mo. čaγan.

CAI Tkha. tsaĕ; tsai(n) Tkha. P I95I:I86; tsaĕ Tkha. P I93I:I79; tsaē Tkha. Bo 46; tsåė Tkha. R I903:4; cae Tkha. P I970:I55; tsåĕ Tkha. S 8I; Ökha. Vl 287; tsäi Dar. S 5I // cf. Ord. tšā M 697 b// Mo. čai.

CAI- Tkha. tsaĕ-; tsai- Tkha. P I95I:I86; tsåĕ- Ökha. Vl 277 // cf. Ord. tšā- M 698a// Mo. čayi-.

CAIDAM Tkha. tsaĕdam; tsåĕdam Ökha. Vl 277 // cf. Ord. tšādam M 698a// Mo. čayidam.

CAIJA Tkha. tsaĕdză // Mo. čayiǰa.

CAILĂ- Tkha. tsaĕlă-; tsaĭlă- Tkha. P I93I:I79 // Mo. čayila-.

CALAM Tkha. tsalam; tsalam Tkha. Va I970:II6 // cf. Ord. tšalma M 693a// Mo. čalma.

CALIŊ Tkha. tsaliŋ; tsålianŋ Tkha. Ldo I9 // cf. Ord. tšaliŋ M 693b// Mo. čaling.

CAM Tkha. tsam; tsam Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. tšam M 693b// Mo. čam.

CAMCA Tkha. tsamtsă; tsamtsa Tkha. P I95I:I86; camcă Tkha. P I970:53; Dar. S 5I; tsamts Dg. RT I960:I4, I96I:I73 // cf. Ord. tšamtša M 694a// Mo. čamča.

CAŊ Tkha. tsaŋ; tsan Tkha. Va I970:II7; tsang Dar. CSh 37 // cf. Ord. tšaŋ M 694b// Mo. čang.

CAŊĞA- Tkha. tsaŋğă-; tsaŋγă- Tkha. P I95I:I79 // cf. Ord. tšaŋga- M 694b// Mo. čangγa-.

CAXILDAG Tkha. tsaxildag; tsäxildăg Tkha. Gt I982:I24 //Mo. čakildaγ.

CAXILĞÁN Tkha. tsaxilgán; tsaxilgāŋ Tkha. P I95I:I86; dzaxilgān Dkha. Va I967:7; Dg. RT I960: I6; dzaxilgān Dg. Lde 34; dza^{k}xilgán Ökha. C I76 // cf. Ord. dža^{k}xilgān M I8Ia// Mo. čakilγan.

CAXIÚR Tkha. tsaxĭúr; tsax^{i}ur Tkha. Ldo 47; tsax^{i}ūr Tkha. P I95I:I86; dzaxĭur Dkha. I967:7; dzax^{i}ūr Tkha. Tc I967:2I; dzaxūr Dg. Lde 34 // cf. Ord. dža^{k}xūr M I8Ia// Mo. čakiγur.

CAR Tkha. tsar; tsar Tkha. Va I970:II7; Dkha. Va I967:I6 // cf. Ord. tšar M 695b// Mo. čar.

CARAI Tkha. tsaraě; tširåě Dar. CSh I9; tsarai Tkha. P I95I:I86; tsarăē Tkha. Gt I982:I2I; tsarāē Ökha. Vl 288; carai Tkha. L 98; tsar^{a}ē Tkha. P I955:II3; Dg. RT I960:I5; tsă^{i}răē Tkha. Ldo 9 // cf. Ord. tšarā M 695b// Mo. čirai.

CARAM Tkha. tsaram; tsaram Tkha. Va I970:II7; tsarăm Ökha. Be 28I // Mo. čarma.

CARCA- Tkha. tsartsā-; dzartsăx Dkha. Va I967: 7 // cf. Ord. džartša- M I88a// Mo. čarča-.

CARCÁ Tkha. tsartsá; tsartsā Tkha. Lv I967:82; tsartsāxai Tkha. P I95I:I86; dzartsā Tkha. Lv I964: I83; Dkha. Va I967:7; dzartsá Ökha. Vl I76 // cf. Ord. džartšā M I88a// Mo. čarčaγa.

CARWÚ Tkha. tsarwú; tsarwū Dkha. Va I967:I0; Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. tšarwū M 696b// Mo. čarbaγu.

CASA(N) Tkha. tsasă; casăŋ Tkha. P I970:33; tsasa(n) Tkha. P I95I:I86; tsasa Dar. CSh 37; tsasă Tkha. P I955:27, Lv I964:I83, I967:50; tsas Tkha. S I953:9I, P I93I:I79; dzasa Tkha. Lv I964:I83, Tc I967:2I; dzas Tkha. MSh 39, Va I970:59; CASA Tkha. L I07 // cf. Ord. džasu M I89b// Mo. časun.

CATĞALAŊ Tkha. tsatxalaŋ; dzat^{q}xalaŋ Ökha. C I76 // cf. Ord. džadxulaŋ M I78b// Mo. čadqulang.

CAWAG Tkha. tsawag; tsawug Dg. RT I96I:I73 // Mo. čabuγ.

CAWI Tkha. tsåwĭ; tsaw^{i} Tkha. Tc I969:I47; tsåw^{i} Tkha. Gt I982:I25 // cf. Ord. tšawi M 697b// Mo. čabi.

CAWIDAR Tkha. tsab^{i}dar, tsawdăr; tsabdăr Ökha. Vl 277 // cf. Ord. tšawidar M 697a// Mo. čabidur.

CAWÚ Tkha. tsawú; // cf. Ord. tsawū M 697b// Mo. cabau.

CAWÚDA- Tkha. tsawúdă; tsabūdaxă Dar. S 5I // cf. Ord. tšawūda- M 697b// Mo. čabauda-.

CÁ Tkha. tsá; tsā Tkha. S I03 //Mo. ča.

CÁD Tkha. tsādă; tsādă Ökha. Vl 406 // cf. Ord. tšādu M 690a// Mo. čaγadu.

CÁJA Tkha. tsádză; tsādza Tkha. P I95I:I86; tsādză Ökha. Vl 248 // cf. Ord. tšādži M 690a// Mo. čaγaǰa.

CÁNA Tkha. tsánă; tsāna Tkha. P I95I:I86; tsānă Tkha. P I93I:I79; cānă Tkha. P I936:I5; caană Tkha. P I970:I6I // cf. Ord. tšāna M 694a// Mo. čaγana.

CÁSA(N) Tkha. tsás; tsarsă Tkha. Lv I967:60; tsārs Dar. Tt I98; Ökha. Vl 333; tsāsă Tkha. Lv I967:50; tsās Tkha. P I93I:I79, I955:I57, Dg.RT I96I:I73, Gt I982:I27 // cf. Ord. tšās M 696b// Mo. čaγalsun, čaγasun.

CÁŠI Tkha. tsāěšĭ; tsāšĭ Tkha. P I93I:I79; tšāš Dg. Lde 27; tsaiši Tkha. P I95I:I86; tsāěsă Ökha. Vl 295; tsāěš Dkha. Va I967:5 // cf. Ord. tšāši M 696b// Mo. činaγsi.

CEBCEGER Tkha. tsebtseger // Mo. čebčeger.

CEBDEG Tkha. tsebdeg, tsewdeg; tsebděg Tkha. Lv I967:95 // Mo. čebdeg.

CECEG Tkha. tsetseg; tsetseg Tkha. P I95I:I86; tsetsĕk Tkha. R I902:9, P I93I:I80, I955:I54, S 96; Ökha. Vl I36; ceceg Tkha. L 90; cĕcĕg Tkha. P I970:I65; dzetseg Tkha. MSh 39, Va 59; Dg. RT I960:9; dzetsĕg Ökha. C I36 // cf. Ord. džitšik M 205a// Mo. čečeg.

CECEN Tkha. tsetsen; tsetsen Tkha. P I95I:I86; tsetsĕn Tkha. Gt I982:I27; tsetsĕn Dkha. Va I967: I0; Dar. S 5I; Ökha. Vl 207; dzetsen Dg. RT I960: I7; dzetsĕn Dg. Lde 34; setsen Tkha. Mö I975:302 // cf. Ord. džitšin, setšin M 205a// Mo. sečen.

CECERLIG Tkha. tsetserlig, tsetserleg; tsetserleg Tkha. Bo 39; Mo. čečeglig.

CEG Tkha. tseg; tseg Tkha. Ldo 55 // cf. Ord. tšig M 70Ib// Mo. čeg, čig.

CEGCE- Tkha. tsegtsĕ, tsektsĕ; dzegtse- Ökha. C I76; tsegtsĕ Tkha. P I93I:I79; dzegtsĕ Dg. Lde 34 // cf. Ord. džigtši M I95b// Mo. čegče.

CEGÉ Tkha. tsegé; tsegē Ökha. Vl 233; Mo. čege.

CEGÉN Tkha. tsegén; tsege:n Tkha. Mö I975:298; tsegē Ökha. Vl I32 // cf. Ord. tšigēn M 702a// Mo. čegen.

CEGLE- Tkha. tseglĕ-, tsegĕlĕ-; // cf. Ord. tšigle- M 702b// Mo. čegle-.

CELGER Tkha. tselger; celgĕr Tkha. P I970:I6I // Mo. čelger.

CELME- Tkha. tselme-; tselmexĕ Dar. S 5I //Mo. čelmekü.

CELMEG Tkha. tselmeg //Mo. čelmeg.

CELXEGER Tkha. tselxĕger; tselxĕgĕr Tkha. Lv I967:8I //Mo. čelkeger.

CEMBE Tkha. tsembĕ; tsembe Tkha. Lv I967:95; tsembĕ Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. tšimbü tšiŋme M 704b// Mo. čembe, čengbe, čengme.

CEMCEGER Tkha. tsemtsĕger //Mo. čemčeger.

CENEG Tkha. tseneg //Mo. čeneg.

CEŊGE- Tkha. tseŋgĕ-; tseŋge- Tkha. P I95I: I86; cengė Tkha. P I970:I65 // cf. Ord. tšiŋge- M 706b// Mo. čengge-.

CEŊGEL Tkha. tseŋgel; tseŋgĕl Tkha. P I95I: I86, Lv I967:97 // cf. Ord. tšiŋgel M 706b// Mo čenggel.

CEŊNE- Tkha. tsegnĕ- //Mo. čengne-.

CEŊXER Tkha. tsen^{k}xer; tseŋxĕr Tkha. S 96; tseŋ^{k}xer Tkha. Ldo 94; Dg. RT I960:8, I96I:I73; tseŋ^{k}xĕr Tkha. Lv I964:I83, I967:58; Ökha. Vl I3I; Dg. Lde 37 // cf. Ord. tšiŋ^{k}xer M 707a// Mo. čenggir.

CEŊXERLĔ- Tkha. tseŋ^{k}xerlĕ-, tseŋ^{k}xerĕlĕ-; tseŋxerle- Tkha. P I95I:I86 //Mo. čengkirle-.

CEXE Tkha. tsexĕ; tsexĕ Tkha. Lv I967:50; dzex Dg. Lde 34 // Mo. čeke.

CEXER Tkha. tsexer; tsexer Tkha. Lv I967:82; dzexĕr Dg. Lde 34 // Mo. čeker.

CEREG Tkha. tsereg; tserig Tkha. P I95I:I86; tserik Dar S 5I; Ökha. Vl I36; cerig Tkha. L 98; tsereg Tkha. Tc I969:246, Va I970:II7; Dg. RT I960: I6; tserĕg Tkha. Lv I967:50, Dg. Lde 37; tserĕk Tkha. P I93I:I79, Lv I969:I83; tsĕrĕk Tkha. P I955: 47 // cf. Ord. tširik M 708b// Mo. čerig, čirig.

CEWER Tkha. tsewer; tsewer Tkha. Bo 6I; Ökha. Vl 2I2; tsebĕr Dar. S 5I; ceberi Tkha. P I970:I43 // cf. Ord. tšiwer M 7I0a// Mo. čeber.

CEWERČI Tkha. tsewertšĭ // Mo. čeberči.

CEWERLE- Tkha. tsewerlĕ-, tsewerĕlĕ-; tsewerle- Tkha. P I95I:I86 // cf. Ord. tšiwerle- M 7I0a// Mo. čeberle-.

CÉJI Tkha. tšédžĭ, tsédžĭ; tsēdži Tkha. P I95I: I86; tšēdži Tkha. Gt I979:I00; tse:dž Tkha. Mö I974:I88; tšēdž Dkha. Va I967:7; Dg. RT I96I:I73; céji Tkha. L 90 // cf. Ord. tšēdži M 699a// Mo. čegeji.

CÉLXEN Tkha. tsélxen // Mo. čegelken.

CÉR Tkha. tsér; tsēr Ökha. Vl 2II // cf. Ord. tsēr M 699b// Mo. čeger.

CÉRLE- Tkha. tsérle-, tsérĕlĕ-; // cf. Ord. tsērle- M 699b// Mo. čegerle-.

CÉRLEL Tkha. tsérlel; // cf. Ord. tsērlel M 699b// Mo. čegerlel.

CÍDEM Tkha. tsídem; tsīděm Ökha. Vl 278 // Mo. čeyidem.

COČI- Tkha. tsotšĭ-; tšotšĭ- Tkha. Gt I982: I20 // cf. Ord. džotši- M 2IIa// Mo. čoči-, soči-.

COG Tkha. tsog; tsog Tkha. Ldo 93; cog Tkha. P I970:I5I // cf. Ord. tšog M 7IOb// Mo. čoγ.

COGCÒ Tkha. tsogtsŏ, tsoxtsŏ; tsoxtsă Tkha. Lv I964:I83 // Mo. čoγča.

COILO- Tkha. tsoĕlŏ-; tso:elox Tkha. Mö I974: I88 // Mo. čoyila-.

COL Tkha. tsol; tsola Tkha. R I903:5; colo Tkha. L I2I; tsol Tkha. Lv I964:I83 // cf. Ord. tšolo M 7IIb// Mo. čola, čolu.

COLMOŊ Tkha. tsolmon; tsolmon Dg. I96I:I73 // cf. Ord. tšolmon M 7IIb// Mo. čolmun.

COXI- Tkha. tsoxĭ; tsoxĭ Tkha. P I93I:I80, I955:I38; coxi Tkha. Str 38, P I970:I5I, L 90 // cf. Ord. džo^{k}xi- M 208a// Mo. čoki-.

COXIÓ Tkha. tsoxió; coxioo Tkha. P I970:I66; dzoxiō Dkha. Va I967:4; dzoxō Dg. Lde 34 // Mo. čokiy-a.

COXO Tkha. tsoxŏ; tsox Tkha. Lv I964:I84 // Mo. čoqu.

CORGI- Tkha. tsorgĭ-; tsorĭogĭ- Tkha. Ldo 22 // cf. Ord. tšorgi- M 7I3a// Mo. čorgi-.

CORĞO Tkha. tsorŏğŏ; // cf. Ord. čorgi-M 7I3a// Mo. čorγu.

COŊXO Tkha. tsoŋxŏ; tsoŋxŏ Tkha. P I93I:I80; Ökha. Vl 300 // cf. Ord. tšoŋxo M 7I2b// Mo. čongqu.

COROI Tkha. tsoroę; tsoroe Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. tšorō M 7I4a// Mo. čorui.

COWÓ Tkha. tsowó // Mo. čobuγu.

CÓJI Tkha. tsódžĭ; tšōdži Tkha. Gt I979:I00; tsōdzĭ Tkha. P I95I:I86; tšōdž Dkha. Va I967:7; Dg. RT I960:I6, RT I96I:I73; tsōdză Dar S 5I; tso: dž Tkha. Mö I974:I88; tsōdz Sar. Va I967:202 // Mo. čooǰi.

CÓJIL- Tkha. tsódžil-; tsōdžil- Tkha. P I95I: I86; // Mo. čooǰila-.

CÓL- Tkha. tsól-; tsōl- Tkha. Gt I982:II9 // cf. Ord. tšōl- M 7IIa// Mo. čoγul-.

CÓLBOR Tkha. tsólbor // Mo. coγulburi.

CÓLTŪR Tkha. tsóltúr; tsǒěltūr Sar. Va I964: 200 // Mo. čoγultur.

CÓXOR Tkha. tsóxor; tsōxor Tkha. Gt I982:I24; tsōxŏr Tkha. P I93I:I80, I955:72; Ökha. Vl 255; Dar. S 5I // cf. Ord. tšōxor M 7IIa// Mo. čouqur.

CÓRXÔÉ Tkha. tsórxoě; tsōrxôē Dar. CSh I9 // cf. Ord. tšōrxō M 7I3b// Mo. čoγuraqai.

CÖCGÍ Tkha. tsǒtsgí; dzǒtsgī Dg. Lde 34 // cf. Ord. džötšögī M 2I4b// Mo. čöčügei.

CÖL Tkha. tsöl; tsǒl Tkha. Lv I967:8I; tsöl Tkha. Mö I975:280 // cf. Ord. tšöl M 7I5a// Mo. čöl.

CÖM Tkha. tsǒm; tsöm Tkha. P I95I:I86, Ldo 32; tsǒm Tkha. P I93I:I80 // cf. Ord. tšöm M 7I5b// Mo. čöm.

CŐL- Tkha. tsŏ̈l-; tso:lŏ Tkha. Ldo 33 // Mo. čögele-.

CŐN Tkha. tsŏ̈n; tsö:ŋ Tkha. Ldo 75; tsōŋ Tkha. Gt I982:II9 // cf. Ord. tšōn M 7I6b// Mo. čögen.

CŐNXŎ Tkha. tsŏ̈ŋkxŏ; tsōŋxĭ Tkha. Lv I967:93; tsö:ŋxě Tkha. Ldo 76 // Mo. čögengki.

CŐXÖN Tkha. tsŏ̈xǒn; tsōxöŋ Tkha. P I95I:I86; tsōxŏŋ Tkha. S 79; tsōxŏ Ökha. Vl I98; tsōxěŋ Dar. S 5I; ötsōxön Tkha. MSh 37; ǒtsōxŏ Ökha.Be 287 // Mo. čögeken.

CŐRŐM Tkha. tsŏ̈rǒm; ötsōröm Tkha. MSh 37// Mo. čögürüm.

CUDXA- Tkha. tsutxă-; tsudxa- Tkha. P I95I: I86; tsudxŭ- Ökha. Vl I83; dzutγa- Tkha. MSh 39 // cf. Ord. džudxu- M 2I5a// Mo. čidqu-.

CUG Tkha. tsug; tsug Tkha. P I95I:I86, Lv I964: I83; tšug Tkha. P I93I:I80; Ökha. C I38 // cf. Ord. tšug M 7I7b// Mo. čuγ.

CUGLA- Tkha. tsuglă-, tsugălă-; tsugla- Tkha. P I95I:I86; tsuglă Tkha. P I93I:I80; Ökha. Vl 383; cuglă- Tkha.P I970:I39// cf.Ord.tšugla- M 7I7b// Mo. čuγla-.

CUGLAR- Tkha. tsuglar-; tsuglara- Tkha. P I95I: I86 // cf. Ord. tšuglara- M 7I7b// Mo. čuγlara-.

CUGLÁN Tkha. tsuglán; tsuγlāŋ Tkha. S I03 // cf. Ord. tšuglān M 7I7b// Mo. čuγlaγan.

CULBÚR Tkha. tsulbúr; tsulbūr Dg. RT I960:I6; tsul^{i}būr Ökha. Be 288; tsulwūr Ökha. Vl I84; tuwlūr Dkha. Va I967:I0 // cf. Ord. tšulbūr M 7I8b// Mo. čilbuγur, čulbuγur.

CULGUI Tkha. tsulğuě; tsulgē Dg. Lde 29 // Mo. čulγui.

CUXUI- Tkha. tsuxué-, tsuxí- // Mo. čuquγi-,

CUSU(N) Tkha. tsusŭ, tsusă; tsusa Tkha. P I95I: I86; tsusă Tkha. Lv I967:8I; Ökha. Vl III; tsus Tkha. R I902:46, P I93I:I80; dzusa Ökha. C I76;

dzus Tkha. Va I970:59; Dg. RT I960:I6 // cf. Ord. džusu M 22Ib// Mo. čisun.

CUSULA- Tkha. tsusală; tsutsal-Ökha. Vl 407 // Mo. čisula-.

CUWA- Tkha. tsuw-; // cf. Ord. tsuwu- M 720a// Mo. čubu-.

CUWÁ Tkha. tsuwá; // cf. Ord. tsuwā M 7I9b// Mo. čubuγa.

CÚ Tkha. tsú; tsū Tkha. P I95I:I86; Ökha. Vl 256; tsu Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. tšū M 7I7a// Mo. čuu.

CÚLA- Tkha. tsúlă-; tsūlax Tkha. Gt I982:I25// Mo. čuγul-.

CÚRA- Tkha. tsúră-; tsūră Ökha. Vl 209 // Mo. čuγura-.

CÚRAI Tkha. tsúraĕ, tsúr^{i}á // Mo. čuurai.

CÚRXAI Tkha. tsúrxaĕ; tsūrxāē Dar. CSh I9 // Mo. čuγurqai.

CÚDEGER Tkha. tsúdeger; tsüdeger Dar. CSh 38 // Mo. čüčeger.

CŰ Tkha. tsű; tsū Dg. RT I96I:I73 // Mo. čü.

Č

ČABČI- Tkha. tsabtšĭ-, tsaptšĭ-, tsaftšĭ-, tšabtšĭ-, tšaptšĭ-, tšaftšĭ-; tšawtšĭ Tkha. Gt I982:I00; džaptši- Ökha. C I76 // cf. Ord. džabtši- M I77 b// Mo. čabči-.

ČADA- Tkha. ts^{i}ădă-, tšadă-; tšada- Tkha. P I93I:I80, I95I:I86; Dar. S 5I; čada Tkha. L 90 // cf. Ord. tšida- M 700b// Mo. čida-.

ČADAWAR Tkha. tš^{i}adăwar, tšadăwar; tšiădwar, tš^{i}ăddūr Khot. C 57 // cf. Ord. tšidawur M 70Ia// Mo. cidaburi.

ČANA- Tkha. tš^{i}ană-, tšana-; tšană- Tkha. P I93I:I80, I970:I55 // cf. Ord. tšina- M 705b// Mo. čina-.

ČAŊĞA Tkha. tšangă, ts^{i}angă; tšaŋgă Ökha. Vl I34 // cf. Ord. tšiŋga tšaŋga M 707a// Mo. čingγa.

ČARAI Tkha. tsaraĕ; tsaraĕ Tkha. P I970:33 // cf. Ord. tšarā M 695b// Mo. čirai.

ČI Tkha. tší; tši Tkha. R I903:5,P I93I:I80, I95I: I86, I955:38, I970:7I; tšī Tkha. Gt I982:II8 // cf. Ord. tši M 700a// Mo. či.

ČICARĞANA Tkha. tšitsarğană, tš^{i}atsargana, tšitsaryana Tkha. S 96; tšitsărgan Ökha. Vl 225; džatsărgănă, džiătsargănă Ökha. C I970:I76 // cf. Ord. džitšargana M 204b// Mo. čičaryana.

ČICÚ ČACÚ Tkha. tšitsú, tš^{j}åtsú; džitšū Dg. Lde 35; džåtsū Tkha. Lv I82; tsatsu: Tkha. Mö I975:28I; džatsū Dkha. Va 7 // cf. Ord. džitšū M 205a// Mo. čičau.

ČIČI- Tkha. tšitšĭ-; džitšĭx Dkha. Va 7 // cf. Ord. džitši- M 205a// Mo. čiči-.

ČIČIRE- Mo. tšitšir-; tšitšir- Tkha. P I93I: I80; džitširĕ Ökha. C I970:I76 // cf. Ord. džitšire- M 205a// Mo. čičire-.

ČIDAL~ČADAL Tkha. tšidal, tš^{j}ådal, tšadal; tšadal Tkha. P I93I:I80, I95I:I86, Lv 50, Mö I975: 28I; tšådal Tkha. Lv I967:I82, Gt I982:I24; tš^{i}ådăl Tkha. MSh 37; Tkha. Ldo 7; Khot. C 57; tšidăl Ökha. Be 284; tš^{i}ådăl Dg. RT I960:7 // cf. Ord. tšidal M 700b// Mo. čidal.

ČIDAMAG~ČADAMAG Tkha. tš^{j}ådămag, tšadămag; tšidmăg Sar. Va 200 // cf. Ord. tšidamak M 700b// Mo. čidamaγ.

ČIGČÍ Tkha. čigdží, tšixtší, tšikdží; džigtšī Dg. RT I960:I6 // cf. Ord. šigetšī M 6I4a// Mo. čigeǰei.

ČIGLE- Tkha. tšiglĕ-, tšigĕlĕ-; tšiglĕ- Ökha. Vl I24 // cf. Ord. tšigle- M 702b// Mo. čigle-.

ČIGNA- ČAGNA- Tkha. tšignă-, tš^{i}ågna-; tšaγnă- Tkha. S 93; čaγna- Tkha. L 90; tšagnă- Ökha. Vl I76 // cf. Ord. tšiŋna- M 707a// Mo. čingla-,čingna-.

ČIGTA Tkha. tš^{j}axtă; tšiktă Dkha. Va 5; tš^{i}agt Tkha. MSh 37; tšåktă Dkha. Va 5; džiagt Tkha. MSh 37; džaktă Dkha. Va 5 //Mo. čiγta.

ČIGTAĞA Tkha. tšigtağă, tšixtağă, tš^{i}axtağă; tšiagtăgă KhaÖ. C I40; džagtăgă Ökha. C I970 I76 // cf. Ord. džigtaga M I95a// Mo. čiγtaγa.

ČILE- Tkha. tšilĕ-; tšile- Tkha. P I95I:I86; tšilĕ Dar. CSh I8 // cf. Ord. tšile- M 703b// Mo. čile-.

ČILXA Tkha. tš^{j}ålxă; tšialxă Dar. CSh I8 //Mo. čilq-a.

ČIMEG Tkha. tšimeg; tšimeg Tkha. L 90; tšimegĕ Dar. S 5I // cf. Ord. tšimek M 705a// Mo. čimeg.

ČIMÉ Tkha. tšimé; tšimē Tkha. Lv I82, P I95I: I86; Dar. S 5I // cf. Ord. tšimē M 704b// Mo. čimegen, čimege.

ČIMXI Tkha. tšimxĕ, tšim^{k}xĕ; tšimxĕ Tkha. Lv I82 // cf. Ord. tšim^{k}xe M 705a// Mo. čimki.

ČINAR~ČANAR Tkha. tšinar, tš^{i}ånar; tšinar Dar CSh I8; tš^{i}ånăr KhaÖ C I967:I40; Tkha. MSh 37; tšanar Tkha. P I93I:I80, I95I:I86; tšanăr Tkha. S II4 // cf. Ord. tšinar M 705b// Mo. činar.

ČINDAĞĂ- Tkha. tšindağă, tšandağă; tšindăgă Ökha. V 57 // cf. Ord. tsindaga M 706a// Mo. čindaγa.

ČINDAR Tkha. tšindar, ts^{i}andar; tšindăr Ökha. Be 378 // cf. Ord. tšindar M 706a// Mo. čindara.

ČINÉ Tkha. tšiné; tšine: Tkha. Mö I974:I86; tšinēn Dar. S 5I // cf. Ord. tšinē M 706a// Mo. činegen, činege.

ČIŊ Tkha. tšiŋ; tšiŋ Tkha. P I95I:I86 // cf. Ord. tšiŋ M 706b// Mo. čing.

ČIXER Tkha. tšixer; tšixĕr Tkha. S 96, Lv I964: I82, I967:79, Gt I982:I2I; Ökha. Vl I09; džixĕr Tkha. Lv I964:I82; Dkha. Va 7; Dg. RT I960:I7; dži^{k}xĕr Ökha. C I970:I76 // cf. Ord. ši^{k}xer M 6I5 a// Mo. čiker.

ČIXI Tkha. tšixĭ, tšixĕ; tšixi Tkha. P I95I: I86, I955:35, Lv I964:50,79; čixi Tkha. L 90; tšix Tkha. Gt I982:I2I; džixĕ Tkha. Tc I967:2I; dži^{k}xe džixe Ökha. C I76; džix Dkha. Va 7; Dg. Lde 35, RT I960:I5 // cf. Ord. dži^{k}xe M I96a// Mo. čikin.

ČIR- Tkha. tšir-; tšir- Tkha. P I95I:I86 // cf. Ord. tšir- M 707b// Mo. čir-.

ČIRĞA~ČARĞA Tkha. tširăğă, tš^{j}ărăğă; tšarγă Khot. MSh 50; tšărga Tkha. Lv I76; tšĭărqa Ökha. Vl I78 // cf. Ord. tširga M 708a// Mo.čirγa.

ČIWXADAS ~ ČAWXADAS Tkha. tšiwxădas, tšawxădas; tšăwxătăs Tkha. Lv 50; džaw^{q}xadas, dž^{i}ăw^{q}xădăs Ökha. C I76 // Mo. čibqadasu.

ČĬG Tkha. tšíg; tšĭg Tkha. R I902:22; S 79; Ökha. Vl I99 // cf. Ord. tšĭg M 70Ib// Mo. čigig.

ČÍRAG Tkha. tšírag, tšíreg; tšĭrag Ökha Va 29; tšĭrăk Ökha. Vl I99; tšĭrak Dar. CSh I8; tšārag Khot. MSh 48 // cf. Ord. tšĭrak M 708a// Mo. čigiraγ.

ČONO Tkha. tšonŏ; tšonŏ Tkha. R I902:46, I903: I2, P I93I:I80, I95I:I86, I970:I43, S 58, Lv I964: I82, I967:79; Ökha. Vl I82; Dar. S 5I; tšono Dg. RT I960:7; tš^{i}onŏ Tkha. Ldo 25 // cf. Ord. tšino, tšono M 706b// Mo. čino.

ČÖDÖR Tkha. tšödör; tšödŏr Tkha. S 88; tšödŭr Tkha. P I93I:I57; tšödŏr Tkha. Gt I982:I24; tšödŭr Ökha. Be I83 // cf. Ord. tšödör M 7I4b// Mo. čidür.

ČÖDÖRLÖ- Tkha. tšödörlŏ-, tšödörölĕ-; // cf. Ord. tšödörlö- 7I4b// Mo. čidürle-.

ČÖLŐ Tkha. tšölő; tšölō Tkha. P I955:44, Lv I967:69, Ldo 32, Gt I982:I2I; tšölö: Tkha. Mö I975: 28I; tšölŏ Dar. S 5I; Ökha. Vl I83; tšülō Tkha. R I902:46 // cf. Ord. tšölō M 7I5a// Mo. čilüge.

ČÖLŐLÖ- Tkha. tšölőlŏ-; // cf. Ord. tšölölö- M 7I5b// Mo. čilügele-.

ČÖLŐLÖLTÖ Tkha. tšölőlöltŏ; Mo. čilügelelte.

ČŎMŎG Tkha. tšŏmög; tšŏmŏg Tkha. S 96, Gt I982: I2I; Dg. RT I960:I5; tšŏmĕk Ŏkha. Vl I78; tšŏmĕgĕ Tkha. P I955:44 // cf. Ord. tšŏmögö M 7I5b// Mo. čimüge.

ČŎTGŎR Tkha. tšŏtgŏr, tšŏtxŏr; tšötgĕr Tkha. Gt I982:I2I; tšötger Tkha. Lv I964:I77; tšŏtkŏr Dar. S 5I; tš^{i}ŏtögŏr Tkha. Ldo 95; tšŏdxŭr Ŏkha. Vl I82; džŏtgŏr Dkha. Va 7; džŏt^{k}xŏr Ŏkha. C I970: I76 // cf. Ord. džöt^{k}xŏr M 2I2// Mo. čidkür.

ČULÚ(N) Tkha. tšulú; tšulū(n) Tkha. P I95I:I87, I970:I42; tšulūŋ Tkha. R I902:46; tš^{i}ulu: Tkha. Ldo 30; tšulū Tkha. P I955:68, Lv I964:I77, Gt I982:I24; čulū Tkha. L I2I; tšolū Ŏkha. Vl I75; tšulō Dar. CSh 38 // cf. Ord. tšilū M 704a// Mo. čilaγun.

ČULÚDA- Tkha. tšulúdă-; tšulūda- Tkha. P I95I: I87; tsulūdaxa Dar. CSh 39 // cf. Ord. tšilūda- M 704a// Mo. čilaγuda-.

ČUXAL Tkha. tšuxal; tšuxal Tkha. Lv I967:78; čŭxăl Tkha. P I970:33; tšoxŏl Dar. MSh 36; džuxăl Ŏkha. C I970:I76 // cf. Ord. džixuli, džuxul M I95 b, 2I6b// Mo. čiqula.

ČUXAM Tkha. tšuxam; tšuxam, tšoxom Tkha. P I95I: I87; tšoxom Dkha. MSh 36; Ŏkha. Vl 406; tšoxom, tsoxom Khot. MSh 49; džoxŏm Dkha. Va 7; džuxăm Dg. Lde 35 //Mo. čuqum.

ČŬLĞAN Tkha. tšúlğan; tšūlγăŋ Tkha. S I03; tšiu:lγăŋ Tkha. Ldo 46; tšūlgă Ŏkha. Vl 406 // cf. Ord. tšūlgan M 7I8a// Mo. čiγulγan.

ČŬDENJE Tkha. tšŭdendzĕ; tšŭdĕndzĕ Tkha. Lv 79; tšiüdendzĕ Tkha. Ldo 95; tšŭdzĕndz Sar. Va 202; // Mo.čüdenǰe.

D

DABASA(N) Tkha. dawăsă(n); dawasa(n) Tkha. P I95I:I69; dawăs Tkha. P I955:I2I; Ŏkha. Vl III; dabasa Tkha. L I07 // cf. Ord. dawusu M I3Ia// Mo. dabusun.

DABASALA- Tkha. dawasălă-; // cf. Ord. dawusla- M I30b// Mo. dabusula-.

DABÁ ~DAWÁ Tkha. dawá; dabā Dar. S 52; dawā(n) Tkha. P I95I:I69; dawā Tkha. Lv I964:I84; Ŏkha. Vl 244; davaa Tkha. Str 5I // cf. Ord. dawā M I30 a// Mo. dabaγan.

DABXACA- Tkha. daw^{k}xatsă-; // cf. Ord. dawxutši- M I30b// Mo. dabquča-.

DABXI- Tkha. dawxĭ-, daw^{k}xĭ-; dabxi- Tkha. P I95I:I69, I970:I5I; dawxi- Tkha. P I93I:I68, I95I: I69; dawx^{i}xă Tkha. R I903:I7; daw^{k}xix Tkha. C 26 // Mo. dabqi-.

DABTA- Tkha. daptă-, daftă-; dabtă Tkha. P I970:I52; daptax Tkha. Mö I975:303 // cf. Ord. dabta- M II0a// Mo. dabta-.

DAGINA Tkha. dagină; dagin Tkha. P I95I:I69; dagina Tkha. P I93I:I68 //Mo. dagina.

DAGǰI- Tkha. dagdžĭ-; // cf. Ord. dagdži- M II2a// Mo. dayǰi-.

DAĞA- Tkha. dağă-; daga- Tkha. P I95I:I69; dayа Dar. S 52; dagă- Tkha. P I970:I39; dagă- Tkha. R I902:22; dagă- Tkha. P I955:I49 // cf. Ord. daga- M IIIa// Mo. dayа-.

DAĞALDA- Tkha. dağaldă-; // cf. Ord. dagalda- M IIIb// Mo. dayaldu-.

DAĞALTA Tkha. dağaltă; dagalta Tkha. P I95I: I69 //Mo. dayalta.

DAĞÚL Tkha. dagúl; dagūl Dg. RT I96I:I53 // cf. Ord. dagūl M II2a// Mo. dayayul.

DAĞÚL- Tkha. dagúl-; dagūl- Tkha. P I93I:I68, I95I:I69 // cf. Ord. dagūl- M II2b// Mo. dayayul-.

DAIČILA- Tkha. daětšilă-; // cf. Ord. dātšila- M I32a// Mo. dayičila-.

DAIČlN Tkha. daětšin; // cf. Ord. dātšiŋ M I32a// Mo. dayičin.

DAILA- Tkha. daělă-; // cf. Ord. dāla- M I3Ia// Mo. dayila-.

DAIN Tkha. daěn; dain Tkha. P I95I:I69; daiŋ Tkha. P I93I:I68; dāiŋ Dar. S 53; dăę̄ Ökha. Vl 267; dán Ökha. C I970:I46; Ökha. C 2I9; dān Dar. Tt I99 // cf. Ord. dān M I3Ib// Mo. dayin.

DAIR- Tkha. dāěr-; dăěrĭ- Ökha.daira- Tkha.P I95I:I69;dāěr- Tkha.Lv I967:60;dair- Tkha. P I955: 6I //cf. Ord.dāri- M I22b// Mo. dayari-.

DAISAN Tkha. daěsan; daisaŋ Tkha. P I93I:I68, I95I:I69; dăęsą Ökha. Vl 333 // cf. Ord. dāsun M I3Ib// Mo. dayisun.

DAITA- Tkha. dāětă-; daita- Tkha. P I95I:I69; Dar. S 53 // cf. Ord. dātu- M I3Ib// Mo. dayita-.

DAIWALJA- Tkha. daěwaldză-; // cf. Ord. dāwaldži- M I32a// Mo. dayibalǰa-.

DAL Tkha. dală; dala Tkha. P I95I:I69, L I2I; dală Tkha. P I93I:I68, I955:247, 75, Lv I964:I8I; dală Tkha. Ldo 72; Dal Tkha. Lv I967:57 // cf. Ord. dala M II4b// Mo. dalan.

DALABČI Tkha. dalabtši, dalawtšĭ; // cf. Ord. dalabtši M II4b// Mo. dalabči.

DALAI Tkha. dalaě; dalai Tkha. P I93I:I68, I95I: I69, L I2I; dalae Tkha. S 54, P I970:I55; dalăē Tkha. Lv I964:I76, L967:9I; dal^{a}ē Tkha. P I955:77; dalā Tkha. Lv I964:I84; Dar. S 52, Tt I99 // cf. Ord. dalā M II5a// Mo. dalai.

DALAI- Tkha. dalaě-; dalaexa dalāxa daláxa Dar. CSh 40; dalāě Ökha. Vl I44; dalāxa Dar. S 52; dalāxă Dar. Tt I98 // cf. Ord. dalā M II5a// Mo. dalayi-.

DALAL- Tkha. dalal-; dalal- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. dalal- M II4b// Mo. dalal-.

DALAŊ Tkha. dalaŋ ; dalaŋ Tkha. P I93I:I68, I95I:I69; dalăŋ Tkha. P I970:79 // cf. Ord. dalaŋ M II4b// Mo. dalang.

DALBAI- Tkha. dalbaě-; // cf. Ord. dalbā- M II5 a// Mo. dalbayi-.

DALBÁ(N) Tkha. dalbá; // cf. Ord. dalbā M II5a// Mo. dalbaγa.

DALDALA- Tkha. daldală-; // cf. Ord. daldala- M II5a// Mo. daldala-.

DALÍ- Tkha. dalĭ-; // cf. Ord. dalĪ M II6a// Mo. daliyi-.

DALIM Tkha. dalim; // cf. Ord. dalim M II6a// Mo. dalim.

DALǏÍ- Tkha. daldźí-; // cf. Ord. daldźĪ- M II5 b// Mo. dalǰiyi-.

DAM Tkha. dam; dam Tkha. S I07, Mö I974:I88, I975:280, L 83; // cf. Ord. dam M II7a// Mo. dam.

DAMǏI- Tkha. damdźĭ-; // cf. Ord. damdźi- M II7b// Mo. damǰi-.

DAMNA- Tkha. damnă-; // cf. Ord. damna- M II8a// Mo. damna-.

DAMNÚR Tkha. damnūr; // cf. Ord. damnūr M II8a// Mo. damnaγur.

DAŊ Tkha. daŋ; daŋ Tkha. P I936:I6; daŋ Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. daŋ M II9a// Mo. dang.

DAŊXA Tkha. daŋ^{k}xă; daŋxă Tkha. P I93I:I68,I955: I06; daŋ^{k}xă Ökha. Va I967:7; daŋ^{q}xă Tkha. Lv I967: 53; daŋ^{k}x Dar. MSh I963:44 // cf. Ord. daŋxa M II9 b// Mo. dangqa.

DAŊSA(N) Tkha. dáŋsă; daŋsă Tkha. Lv I964:I8I, I967:78 // cf. Ord. daŋsa M I20a// Mo. dangsa.

DAŊSALA- Tkha. dánsală-; // cf. Ord. daŋsala- M I20a// Mo. dangsala.

DAXA(N) Tkha. daxă; daxa Dar. CSh 32; daxă Tkha. P I93I:I68, I955:74; daxă Tkha. Mö I975:283; dax Tkha. Mö I974:I88; dax Dg. RT I96I:I53 // cf. Ord. daxu M II3a// Mo. daqu.

DAXI- Tkha. dȧxĭ-; daxi- Tkha. P I95I:I69; dȧ̀xi Dar. S 52; dȧxĭ- Tkha. Lv I964:I76; dȧ́x- Tkha. Mö I975:283 // cf. Ord. da^{k}xi- M II3b// Mo. daki-.

DAXIN Tkha. dáxin; // cf. Ord. da^{k}xin M II4a// Mo. dakin.

DARA- Tkha. darǎ-; dara- Tkha. R I903:5, P I95I: I69; Dg. RT I96I:I53; Dar. S 52; darǎ- Tkha. P I93I:I68, I936:8, I955:75; dar- Tkha. Mö I975:277 // cf. Ord. daru- M I23b// Mo. daru-.

DARAĞALA- Tkha. daragǎlǎ-; // cf. Ord. dargula- M I2Ib// Mo. daruγala-.

DARALA- Tkha. darlǎ-, darǎlǎ-; darla- Tkha. P I95I;I69 // cf. Ord. dárula- M I2Ib// Mo. darula-.

DARALAGDA- Tkha. darlagdǎ-; daralǎgdǎ Tkha. Lv I967:45 // cf. Ord. darulagda- M I24b// Mo. darulaγda-.

DARALTA Tkha. daraltǎ; daralta Tkha. P I95I: I69 // cf. Ord. darulta M I25a// Mo. darulta.

DARAŊĞUÍLA- Tkha. daraŋǧuělǎ-; // cf. Ord. darangu^{I}la- M I25a// Mo. darangγuyila-.

DARÁ Tkha. dará; darā Tkha. Lv I964:I84; dara: Tkha. Ldo 38 // cf. Ord. darā M I20a// Mo. daraγa.

DARÁLA- Tkha. darálǎ-; // cf. Ord. darāla- M I20b// Mo. daraγala-.

DARBAĞAR Tkha. darawǎǧar, darǎwǧar; // cf. Ord. darwagar M I25b// Mo. darbaγar.

DARBALJA- Tkha. darwaldzǎ-; // cf. Ord. darwaldži- M I25b// Mo. darbalǰa.

DARBÚL Tkha. darwúl; // cf. Ord. darwūl M I26a// Mo. darbaγul.

DARCAĞ Tkha. dartsag; // cf. Ord. dartsuk M I23b// Mo. darčuγ.

DARDAI- Tkha. dardae-; // cf. Ord. dardā- M I2Ia// Mo. dardaγi-.

DARI Tkha. dárі; dárĭ Tkha. Lv I964:I78; dár Dg. Lde I957:26 // cf. Ord. dari M I22a// Mo. dari.

DARXALA- Tkha. darxal-; darxal- Dar. S 52 // cf. Ord. darxala- M I2Ib// Mo. darqala-.

DARXAN Tkha. darxan; darxaŋ Tkha. Mö I975:280; darxǎŋ Tkha. Lv I964:I8I; Dar. S 52; darxǎŋ Tkha. Lv I967:5I; darxã̃ Ökha. Vl 353 // cf. Ord. darxan M I2Ib// Mo. darqan.

DARSA(N) Tkha. darǎs; darǎsǎ Tkha. Ldo I0; darǎs Tkha. R I902:I4 // cf. Ord. darasu M I20b// Mo. darasun.

DARUĞA Tkha. darǎǧǎ; darǎγǎ Tkha. Lv I967:5I; darǎγǎ Tkha. Ldo II; darga Tkha. L II2; dargǎ Tkha. P I93I:I68; Dar. S 52; dargǎ Tkha. P I970:II6; dargǎ Ökha. Vl III // cf. Ord. daruga M I24b// Mo. daruγa.

DARUI Tkha. daruĕ, dar^{u}Ī, darĪ; darui Tkha. P I95I:I69; dar^{u}Ī Tkha. P I93I:I68; darĪ Dg. Lde 30 // cf. Ord. dar^{u}Ī M I24b// Mo. darui.

DARÚLĞA Tkha. darúlğă, darúlăğă; darūlag Dg RT I96I:I53 // cf. Ord. darulga M I24b// Mo. darulγa.

DARWAI- Tkha. darwaĕ-; // cf. Ord. darwǟ- M I25 b// Mo. darbayi-.

DAS- Tkha. das-; dasa- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. das- M I26a// Mo. das-.

DAWA- Tkha. dawă-; dawa- Tkha. P I93I:I68, P I95I:I69, dabaxă Dar. S 52 // cf. Ord. dawa- M I30a// Mo. daba-.

DAWALĞÁ(N) Tkha. dawalğá; // cf. Ord. dawalga M I30a// Mo. dabalγan.

DAWASAG Tkha. dawăsag; dawsaŋ Tkha. Mŏ. I975: 30I // cf. Ord. dawūsak M I30b// Mo. dabusaγ.

DAWIRXAI Tkha. dăwĬrxaĕ, dawarxaĕ; dabarxă̆ē Tkha. MSh 35, dawarxaĕ Tkha. C 26 // cf. Ord. dăwirxǟ M I30b// Mo. dabirqai.

DAWXAR Tkha. dawxar, daw^{k}xar; dawxar Tkha. P I95I:I69; daw^{k}xar Tkha. MSh 44; daw^{q}xar Tkha. C 26; dabxar Tkha. P I970:52; Dar. S 52; dawxăr Tkha. Lv I967:52; Ŏkha. Vl 259; dab^{k}xăr Dkha. Va 7 // cf. Ord. dawxur M I30a// Mo. dabqur.

DAWŠI- Tkha. dawšĬ-, datšĬ-; // cf. Ord. dabši- M II0a// Mo. dabši-.

DAWÚ Tkha. dawú; // cf. Ord. dawū M I30b// Mo. dabaγu.

DAWXARLA- Tkha. daw^{k}xarlă-, daw^{k}xarălă-; // cf. Ord. dawxurla- M I30a// Mo. dabqurla-.

DAYAN Tkha. dayăn; // cf. Ord. dajan M II3a// Mo. dayan.

DAYÁR Tkha. dayár //Mo. diyaγar.

DÁ-Tkha. dá-; dā Tkha. R I902:22; Tkha. P I93I: I68, I95I:I69; Ŏkha. Vl 208; Dar. CSh 36 // cf. Ord. dā- M I09a// Mo. daγa-.

DÁĞA Tkha. dáğă; dāga Dar. CSh 64; dāga Dg. RT I96I:I53; dāgă Tkha. P I936:I3, I93I:I68; dāgă Ŏkha. Vl 208 // cf. Ord. dāga M IIIb// Mo. daγaγan.

DÁLĞAWAR Tkha. dálgăwar; dālgawar Tkha. Bo 39// Mo. dayalγaburi.

DÁMAL Tkha. dámal; dāmal Tkha. P I95I:I69; dāmăl Ŏkha. Vl 208 // cf. Ord. dāmal M II7a// Mo. dayamal.

DÁMJIRA- Tkha. dámdžir-; // cf. Ord. dāmdžira- M II7b// Mo. dayamjira-.

DÁXI Tkha. dáxĬ, dāĕx; dāxĬ Tkha. P I955:I39; dā^{k}xă Ŏkha. Vl 208; dāĬxi Khot. Va I967:5; dāk

Ökha. Va I964:20I // cf. Ord. da^{k}xi M II3b// Mo. dayaki.

DÁRA- Tkha. dár-; dāra- Tkha. P I95I:I69 // cf. Ord. dāra- M I20a// Mo. dayara-.

DÁWÚ Tkha. dáwú; dāwū Ökha. Vl 242 // cf. Ord. dāwū M I30b// Mo. dabuu.

DEBIŰR Tkha. dew^{i}űr; dewŭr Tkha. P I955:I58 // cf. Ord. dewŭr M I35a// Mo. debigür.

DEBSE Tkha. dewsě;dews Dg.RT I96I:I54// cf. Ord. debse M I32a// Mo. debse.

DEBTER Tkha. defter, dewter; debtěr Tkha. P I93I:I68; dewter Tkha. Bo 39, Ldo 72; depter Tkha. Mö. I975:303, L I985:II3; defter Tkha. Mö I975: 303, Ldo 62; degter Tkha. MSh I963:38; degter Dar. CSh 32 // cf. Ord. debter M I33a// Mo. debter.

DEBTÉ- Tkha. dewté-; dewtē- Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. debtē- M I33a// Mo. debtege-.

DEGDE- Tkha. degdě-; degdě- Tkha. P I93I:I68, I955:I54, Lv I967:57 //Mo. degde-.

DEGÉ Tkha. degé; dėgē Tkha. R I902:2I; degē Tkha. P I95I:I69, Lv I967:9I; degee Tkha. P I970: II6 // cf. Ord. degē M I34b// Mo. degege.

DEL Tkha. del; del Tkha. P I93I:I68, I95I:I69 // cf. Ord. dėl M I36a// Mo. del.

DELBEL- Tkha. delbel-; // cf. Ord. delbel- M I36b// Mo. delbel.

DELBER- Tkha. delber-; delwer- Tkha. P I95I: I70 // cf. Ord. delbere- M I36a// Mo. delbere-.

DELEŋ **Tkha. deleŋ; deleŋ Tkha.** P I95I:I70 // cf. Ord. deliŋ **M** I38a// **Mo. deleng.**

DELGE- **Tkha.** delgě-, **delěgě-;** delge- Tkha. P I95I:I70, I955:I57; Dg. RT I96I:I54; Dar. S 53 // cf. **Ord.** delge- **M** I36a// Mo. delge-.

DELGERE- Tkha. delger-; delgěr- Tkha. P I93I: I38, I95I:I70; Dar. S 53 // cf. Ord. delgere- M I38a// Mo. delgere-.

DELGEREŋGÜI Tkha. delgereŋgüi; delgěrěŋgŭi Tkha. Lv I964:I78, I967:47,70; delgěrěŋgüi Tkha. Ldo 52; delgerengű Ökha. C I4I // cf. Ord. delgereŋg^{u}ī M I38a// Mo. delgerenggüi.

DELIM Tkha. delem; delem Dg RT I96I:I53 // cf. Ord. delim M I38a// Mo. delim.

DELXEÍ ~ DELXÍ Tkha. delxí; delexī Dar. CSh 8; delxī Tkha. P I93I:I38, I95I:I70; I955:I9; Ökha. Vl 287; delxii Tkha. P I970:63; delexā̄ Dar. CSh 39; delkā̄ Dar. Tt I92; delxā̄ Dar. S 53 // cf. Ord. dele^{k}xī M I37b// Mo. delekei.

DELŰ Tkha. delű; delū̄ Ökha. Va I967:4 // cf. Ord. delū̄ M I38b// Mo. deligün.

DEMÍ Tkha. demí; demĭ Tkha. P I95I:I70, S 68 // cf. Ord. dėmĭ M I39a// Mo. demei.

DEMǏI- Tkha. demdžĭ-; demǰi- Tkha. P I970:I42 // cf. Ord. demdži- M I39a// Mo. demǰi-.

DEMǏILGE Tkha. demdžilgě, demdžĭlěgě; // cf. Ord. demdžilge M I39a// Mo. demǰilge.

DERE Tkha. derě; derě Tkha. P I936:8, Lv I967: 5I; Dar. S 53; dėrě Tkha. P I955:46; der Tkha. P I95I:I70, Mö I974:I85 // cf. Ord. dėre M I40b// Mo. dere.

DERELE- Tkha. derlě-, derělě-; derlě- Tkha. P I93I:I68 //cf. Ord. derele- M I4Ia// Mo. derele-.

DERESE(N) Tkha. derěs; derěs Tkha. P I93I:I68; derės Tkha. Mö I975:280; dersě Tkha. Lv I967:78 // cf. Ord. deresů M I4Ia// Mo. deresün.

DERGEDE Tkha. dergedě; dergede Tkha. P I95I: I70; dergědě Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dergede M I4Ia// Mo. dergede.

DESELEGČI Tkha. desělegtšĭ; deslegči Tkha. P I970:53// Mo. deselegči.

DEW- Tkha. dew-; dewex Tkha. Tc I967:246; dewě- Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dewe- M I44b// Mo. debi-.

DEWES- Tkha. dewěs-; debis- Tkha. P I95I:I70; dewěs- Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. dewis- M I45a// Mo. debis-.

DEWESGER Tkha. dewĭsger, dewĭsxer; debisxer Tkha. P I95I:I70, L I09; debisxěr Dar. S 53; dews^{k}xěr Tkha. C 28 // cf. Ord. dewis^{k}xer M I45a// Mo. debisker.

DEWŠI- Tkha. dewšĭ-; dewšĭ- Tkha. Lv I967:5I, 78 // cf. Ord. debši- M I32b// Mo. debsi-.

DÉDE Tkha. dédě; dēde Tkha. P I95I:I70, Lv I967:46; dēdě Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dēdů M I33b// Mo. degedü.

DÉDES Tkha. dédes; // cf. Ord. dēdůs M I33b// Mo. degedüs.

DÉGŰR Tkha. dégűr; dēgūr Tkha. P I93I:I68,I95I: I70; Dar. S 53; dēgēr Lg. RT I96I:I53 // cf. Ord. dēgūr M I35b// Mo. degegür.

DÉǏI Tkha. dédžĭ; // cf. Ord. dēdži M I33b// Mo. degeǰi.

DÉL Tkha. dél; dēl Tkha. R I902:2I; P I93I:I68, I936:8, I95I:I70, I955:62, S 77; Dar. S 53; Ökha. Vl 255; Dg. RT I96I:I53; deel Tkha. P I970:I46; dewěl Ökha. C I39 // cf. Ord. dēl M I36a// Mo. debel.

DÉRE Tkha. dérĕ; dēre Tkha. P I95I:I70; Dar. Tt 200; dērĕ Tkha. R I902:9, P I93I:I68,I936:8, I955: I06, Lv I964:I77; Dar. S 53; Ökha. Vl I94; de:r Tkha. Mö I974:I85, Ldo 40; deer Tkha. P I970:I38; dēr Tkha. S 68 // cf. Ord. dēre M I40b// Mo. degere.

DÉREM Tkha. dérĕm; dērĕm Tkha. P I93I:I68; dērim Ökha. S 53 // cf. Ord. dērme M I4Ib// Mo. degerme.

DÉREMDE- Tkha. déremdĕ-; dērĕmdĕ- Tkha. P I93I: I68 // cf. Ord. dērmede- M I4Ib// Mo. degermede-.

DÉSE(N) Tkha. désĕ; dēs Tkha. P I955:62; Ökha. Vl 2I5 // cf. Ord. dēsů M I43b// Mo. degesün.

DÉŠI Tkha. déšĭ; děši Tkha. P I936:2I; dēši Tkha. P I93I:I68, I95I:I70 // cf. Ord. dēši M I44a// Mo. degegsi.

DÉWER Tkha. dĕwĕr; dēwer Dg. RT I96I:I54; dēwĕr Ökha. Vl 239; déberi Tkha. L I27 // cf. Ord. dēwůr M I45a// Mo. degebŭr

DÍLDE- Tkha. díldĕ-; dīlde- Tkha. P I95I:I70; dīlde- Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dīlte- M I45b// Mo. deyilde-.

DÍLE- Tkha. dílĕ-; dīl- Tkha. P I93I:I68, I95I: I70, S 8I; Dg. Lde 30; Dar. CSh 23; di:l Tkha. Mö I974:I86; dēl Dar. S 53 // cf. Ord. dīl- M I45b// Mo. deyil-.

DÍLEŋXI Tkha. díleŋxĭ; dīleŋxĭ Tkha. Lv I967: 93 //Mo. deyilengki.

DOBTOL- Tkha. dobtol-, doftol-; dobtŏl- Ökha. Vl 387; dobtăl- Tkha. P I955:29 // cf. Ord. dubtul- M I58b// Mo. dobtul-.

DOGDOL- Tkha. dogdol-; // cf. Ord. dogdol- M I47a// Mo. doγdul-.

DOGŠIN Tkha. dogšin, dokšin, došxin; došxĭn Tkha. P I93I:I68; došxiŋ Tkha. P I95I:I70; došgin Tkha. C 26; došxĭŋ Dar. S 53; došxi Ökha. Vl 34I // cf.Ord. doγšin M I48a// Mo. doγsin.

DOĞOL- Tkha. doğol-; // cf. Ord. dogol- M I47b// Mo. doγula-.

DOĞOLOŊ Tkha. doğŏloŋ; dogălăŋ Tkha. P I955:I49; dogolăŋ Dar. S 53 // cf. Ord. dogoloŋ M I47b// Mo. doγulang.

DOLĞÍÓN Tkha. dolgĭón; doligō(n) Tkha. P I95I: I70 //Mo. dolgiyan.

DOLÓ(N) Tkha. doló; dolōŋ Tkha. P I936:I4, I95I: I70; dolo:ŋ Tkha. Mö I975:298; doloon Tkha. P I970: 79; dolō(ŋ) Tkha. P I955:246; dolōẵ Tkha. R I902: 2I; dolāŋ Dar. S 53; dolō̃ Ökha. Vl I97; dolō Tkha. P I93I:I68, I955:75, S 68; doló Tkha. L I2I // cf. Ord. dolō M I50b// Mo. doluγan.

DOLÓ- Tkha. doló-; dolō- Ökha. Vl 20I; Dar. S 53: // cf. Ord. dolō- M I50b// Mo. doluγa-.

DOMNO- Tkha. domnŏ-; domnax Tkha. L 83 // cf. Ord. domno- M I5Ib// Mo. domla-.

DOMOG Tkha. domog; // cf. Ord. domok M I5Ib// Mo. domuγ.

DOŊĞODO- Tkha. doŋğodŏ-; doŋgodo- Tkha. P I95I: I70; doŋgŏdŏ Tkha. P I970:I34; doŋγŏd- Ökha. Vl 397 // cf. Ord. doŋgod- M I5Ib .

DOXIÓ Tkha. doxió; dox^{i}ō Ökha. Vl 203 // cf. Ord. do^{k}xō M I50b// Mo. dokiya.

DOTONO Tkha. dotonŏ; // cf. Mo. dotuna.

DOTOR Tkha. dotor; dotor Tkha. P I95I:I70; dotŏr Tkha. S 76, Lv I967:57; Tkha. P I970:67; Dar. S 53; totor Ökha. MSh 40; dotăr Tkha. P I955:I06, Lv I964:I8I // cf. Ord. dotŏr M I54b// Mo. dotur.

DOTORLO- Tkha. dotorlŏ-, dotorŏlŏ-; dotorlo- Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. dotorlo- M I54b// Mo. doturla-.

DOTÓDO Tkha. dotódŏ; dotōdŏ Tkha. P I93I:I68; dotōdă Tkha. P I955:207 // cf. Ord. dotōt M I54b// Mo. dotuγadu.

DOWO Tkha. dowŏ; dowo Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. dowoŋ M I55a// Mo. dobung.

DÓRO Tkha. dórŏ; dōro Ökha. Vl 256 // cf. Ord. doro M I52b// Mo. doura.

DÖČI(N) Tkha. dȯtšĭ, dȯtšin; dötšiŋ Dar. S 53; dötši^{o}ŋ Tkha. Ldo 2I; dočiŋ Tkha. P I970:79; dötši Tkha. P I955:I06, 247, I93I:I68 // cf. Ord. dötši M I58a// Mo. döčin.

DÖL Tkha. dȯl; dȯl Dg. RT I96I:I54 //Mo. dölü.

DÖŊGÖ Tkha. dȯŋgŏ; dönggö Tkha. L 76 // cf. Ord. döŋgö M I56a// Mo. dönggе.

DÖŊGÖ- Tkha. dȯŋgŏ-; dȯŋgŭ- Ökha. Vl 25I // cf. Ord. döŋgö- M I56b// Mo. dönggе-.

DÖŊGÖLÖ- Tkha. dȯŋgȯlŏ-; // cf. Ord. döŋgölö- M I56b// Mo. dönggele-.

DÖRŐ Tkha. dȯrő; dörō̈ Tkha. P I95I:I70; dörā̈ Dar. S 53, CSh 32; dȯrō̈ Ökha. Va I967:4 // cf. Ord. dörō̈ M I57a// Mo. dörüge.

DÖRWÖ(N) Tkha. dȯrwȯ(n), dörȯw; dörbĕŋ Dar. S 53; dȯrbŏŋ Tkha. P I970:79; dörwönŋ Tkha. P I95I: I70; dörwĕ(n) Tkha. P I955:244; dȯrwŭ(n) Tkha. P I93I:I68; dȯrwȯ̆ Ökha. Vl I63; dȯrūŭ Ökha. Be 279; dürwa Tkha. R I902:35; dörŏwŏ Tkha. Ldo 32; dörbö Tkha. L 98; dȯrȯb Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. dörwö M I57a// Mo. dörbe.

DÖRWÖLJIN Tkha. dȯrwȯldžin; dörwöldžiŋ Tkha. P I95I:I70; dȯrwȯldžȯŋ Tkha. Tt 249, Tc I970:I48; dörbölǰin Tkha. L II3 // cf. Ord. dörwöldžin M I57 b// Mo. dörbelǰin.

DÖŠI Tkha. dȯšĭ; döši Tkha. P I955:I24; döš Tkha. MSh 40 // cf. Ord. döšö M I58a// Mo. dösi.

DUĞUI Tkha. duğuš, duğí; dugui, dugī Dar. CSh 32 // cf. Ord. dugūī M I59b// Mo. duγui.

DUĞUÍLA- Tkha. duğuělă-; // cf. Ord. dugᵘīla- M I59b// Mo. duγuyilă-.

DUĞUÍLAŊ Tkha. duğuílaŋ ; // cf. Ord. dugᵘīlaŋ M I60a// Mo. duγuyilang.

DUĞURIG Tkha. duğŭrig, duğărig; // cf. Ord. dugurag M I60a// Mo. duγuriγ.

DULÁLA- Tkha. dulálă-; // cf. Ord. dulāla- M I6Ia// Mo. dulaγala-.

DULÁN Tkha. duláŋ; dulāŋ Tkha. P I955:3I, Bo 60; dulā̃ Ökha. Vl I74 // cf. Ord. dulān M I6Ia// Mo. dulaγan.

DUNDA Tkha. dundă; dunda Tkha. P I95I:I70; dundă Tkha. P I93I:I68, S 76, P I955:3I, L 83; Ökha. Vl 348 // cf. Ord. dunda M I6Ib// Mo. dunda.

DUXU(N) DUXA(N) Tkha. duxă; duxă Dar. S 53 // cf. Ord. duxu M I60b// Mo. duqu.

DURA Tkha. dură; dura Tkha. R I903:9; dură Tkha. Ldo 68; Dar. S 53; dur Tkha. Mö I974:I89 // cf. Ord. dura M I63a// Mo. dura.

DURALA- DURULA- Tkha. durălă-; durla- Dar. S 53 // cf. Ord. durala- M I63b// Mo. durala-.

DURAS- Tkha. durăs-; duras- Tkha. P I95I:I70; Dar. S 53 // Mo. duras-.

DURASXAL Tkha. durăsxal; durasxăl Dar. S 53 // Mo. durasqal.

DURDUŊ Tkha. durdŭŋ, durdăŋ ; // cf. Ord. durdŭŋ M I63b// Mo. durdung.

DUSU- Tkha. dus-; dusŭ- Tkha. P I93I:I68 // cf. Ord. dus M I64b// Mo. dusu-.

DUSUL Tkha. dusŭl, dusăl; // cf. Ord. dusul M I66a// Mo. dusul.

DUTÚ Tkha. dutú; dutū Tkha. P I955:I06 // cf. Ord. dutū M I67a// Mo. dutaγu.

DÚ Tkha. dú; dū(n) Tkha. P I95I:I70, I955:68; duu Tkha. P I970:I6I; dū Dar. S 53, Tt 20I; du: Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. dū M I58b// Mo. daγun.

DÚČI(N) Tkha. dútšin; dūtši Dar. S 53 // cf. Ord. dūtši M I67b// Mo. daγučin.

DÚDA- Tkha. dúdă-; dūda- Tkha. R I903:5; Tkha. P I95I:I70; Dar. S 53; dūdă- Tkha. P I93I:I68; Ökna. Vl 283; duudă- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. dūda- M I58b// Mo. daγuda-.

DÚDALĞA Tkha. dúdalğă, dudălağă; // cf. Ord. dūdalga M I58b// Mo. daγudalγa.

DÚĞAR- Tkha. dúgăr-; dūgar- Tkha. P I95I:I70; dūgŭr- Ökha. Vl 420 // cf. Ord. dūgar- M I59a// Mo. duuγar-.

DÚLA- Tkha. dúlă-; dūlă- Tkha. P I93I:I68; dūl- Tkha. P I95I:I70; Ökha. Be 279; Dar, S 53 // cf. Ord. dūla- M I60b// Mo. daγula-.

DÚLAĞA Tkha. dúlăğă; dūlgă Ökha. Vl 2I4 // cf. Ord. dūlga M I6Ia// Mo. duγulγa.

DÚN Tkha. dū; // cf. Ord. dū M I58b// Mo. daγun.

DÚRAI- Tkha. dúrai-, dúriá-; // cf. Ord. dūrā- M I63a// Mo. daγuriγa-.

DÚS- Tkha. dús-; dūs- Tkha. Lv I967:93, Mö I974: 302 // cf. Ord. dūs- M I64b// Mo. daγus-.

DŬGENE- Tkha. dŭgĕnĕ-; dügen Tkha. Ldo 79; // Mo. düngne-.

DŬLÍ Tkha. dŭlí;dŭlī Dar. CSh 32; dŭlī Ökha. Vl 287; Dg. Lde 30 // cf. Ord. dŭlī M I70a// Mo. dülei.

DŬŊ Tkha. dŭŋ ; düŋ Tkha. Ldo 36 // cf. Ord. dŭŋ M I70b// Mo. düng.

DŬRI Tkha. dŭrĭ, dŭrĕ; // cf. Ord. dŭri dŭrŭ M I72a// Mo. düri.

DŬRIM ~DŬREM Tkha. dŭrem; dŭrem Tkha. Tc I969: 252 // cf. Ord. dŭrim M I72a// Mo. dürim.

DŰRSE Tkha. dŭrsĕ; dŭrsĕ Tkha. Lv I967:60,94 // cf. Ord. dŭrsŭ M I72a// Mo. dürsün.

DŰRSELE- Tkha. dŭrsele-; // cf. Ord. dŭrsŭle- M I72a// Mo. dürsüle-.

DŰ Tkha. dű; dŭ Tkha. P I93I:I68, I936:I6, I95I: I70; dŭ Tkha. S 82, P I955:69, Bo 39; Dar. S 53; dŭŭ Tkha. Str 23, P I970:I52; dű Tkha. L 90; dŭ Ökha. Vl 2I5 // cf. Ord. dŭ M I67b// Mo. degü,degüü.

DŰJILE- Tkha. dűdžilĕ-; // cf. Ord. dŭdžile- M I67b// Mo. degüjile-.

DŰJIŊ Tkha. dűdžin; dŭdžiŋ Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. dŭdžiŋ M I68a// Mo. degüjing.

DŰLI- Tkha. dűl-;dü:lex Tkha. Mö I974:I86; Mo. degüli-.

DŰRE- Tkha. dűr-; dŭr- Tkha. P I93I:I68, I95I: I70; dŭr- Tkha. S 79, Dg. RT I96I:I55; Dar. S 53 // cf. Ord. dŭr- M I7Ia// Mo. dügür-.

DŰREŊ Tkha. dűreŋ ; dŭreŋ Tkha. P I95I:I70; dŭrŭ Ökha. Vl 326 // cf. Ord. dŭreŋ M I7Ib// Mo. dügüreng.

DŰRGE- Tkha. dűrgĕ-, dűrĕgĕ; dŭrge- Tkha. P I93I: I68, I95I:I70 // cf. Ord. dŭrge- M I7Ib// Mo. dügürge-.

E

EBDE- Tkha. ewdĕ-; ebde- Tkha. P I93I:I69; ẹbde- Dg. RT I96I:I57; ebdĕ- Tkha. P I970:52; evd- Tkha. Str 42 // cf. Ord. ebde- M 227a// Mo. ebde-.

EBDER- Tkha. ebder-; ebder- Dar. S 45 // cf. Ord. ebdere- M 227b// Mo. ebdere-.

EBDERXEI ~ EBDERXÍ Tkha. ebderxeí, ebderxí; ebderxī Dar. CSh 62 // cf. Ord. ebder^{k}xī M 227b// Mo. ebderkei.

ECEG Tkha. etseg; etsegĕ Dar. S 45; etsĕgĕ Tkha. P I936:I3, I955:57; etseg Tkha. Tc I969:246, Ldo 94; Ökha. Vl I08; Dg RT I960:I6; etsĕg Tkha. Lv I967:50, P I970:I5I // cf. Ord. etšige M 250b// Mo. ečige.

ECES Tkha. etses; etsĕs Tkha. P I955:56, Lv I967:I2, Tc I969:253 // cf. Ord. etsŭs M 25Ia// Mo. ečŭs.

ED Tkha. ed; ed Ökha. Vl 342; Dar S 45 // cf. Ord. ed M 228b// Mo. ed.

EDE Tkha. edĕ; ẹde Tkha. P I955:47; edĕ Ökha. Vl 342; Dar. S 45; ed Tkha. P I95I:I72, I955:I09, Lv I964:I8I; ẹd Tkha. Lv I967:44 // cf. Ord. ede M 228b// Mo. ede.

EDEGE- Tkha. eděge-; edege- Tkha. P I93I:I69, I95I:I72 // cf. Ord. edege- M 228b// Mo. edege-.

EDEGÉR Tkha. eděgér; eděgēr Tkha. P I970:I44// Mo. edeger.

EDLE- Tkha. edlĕ-, edělĕ-; edlĕ- Tkha. P I970: 53 // cf. Ord. edle- M 229b// Mo. edle-.

EDLEL Tkha. edlel, edělel; edlel Tkha. P I95I: I72; edlěl Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. edlel M 229a// Mo. edlel.

EGCE Tkha. egtsé, ektsĕ, extsĕ; egtse Tkha. P I970:32; egtsĕ Tkha. Lv I967:93; egtš Dg. RT I96I: I57; ektsĕ Dar. S 45 //Mo. ekče.

EGEČI Tkha. egetšĭ; egetši Tkha. P I955:52, I970:I52, L 90, Ldo II2; egetšĭ Tkha. P I93I:I69, I936:I3; Ökha. Vl I24; Dar. S 45; egeči L (Études mongoles, I985, XVI) II2 // cf. Ord. egetši M 23Ib// Mo. egeči.

EGEM Tkha. egem; egĕm Ökha. Vl 226; Mo. egem.

EGEŠIG Tkha. egĕšig; egešig Tkha. P I95I:I72; egšĭk Ökha. Vl I44 // cf. Ord. egešig M 23I // Mo. egesig.

EGNE- Tkha. egne-, egĕne-; egne- Tkha. I95I:I72, Lv I964:I79 // cf. Ord. enne- M 242a// Mo. engne-.

EGNÉ Tkha. egné, egĕné; egnē Tkha. P I970:53 // cf. Ord. ennē M 242a// Mo. engnegė.

EJI Tkha. édžĭ; e:džĭ Tkha. Ldo 8I; e:dž Tkha. P I970:I34, Mö I974:I92; ēdž Ökha. Be 284; Dg. RT I960:I3; édžĕ Dar. S 46; idžĭ Tkha. P I936:I9; ejĭ, iĭji Tkha. L 57 // cf. Ord. ēdži M 229b// Mo. ejĭ.

EJELE- Tkha. edzĕlĕ-; edzĕlĕ- Tkha. P I93I:I69; edzel- Dar. S I93I:45 // cf. Ord. edžile- M 229b// Mo. ejĭele-.

EJEN Tkha. edzen; edzĕn Tkha. P I93I:I69, S 99, Ldo 90; Ökha. Vl I48; Dar. S 45; ėdzĕn Tkha. P I955:47 // cf. Ord. edžin M 230a// Mo. ejĭen.

EJERXEG Tkha. edzerxeg; edzerxĕk Dar. S 45 // cf. Ord. edžir^{k}xeg M 230b// Mo. ejĭerkeg.

ELBEG Tkha. elbeg; elbĕg Tkha. Lv I967:53, P I970:30; elbĕk Ökha. Vl 388; Dar. S 45; ewег Tkha. MSh 44, C 29; iwleg Khot. MSh 49 // cf. Ord. elbek M 234a// Mo. elbeg.

ELČI Tkha. eltš; eltši Tkha. L II4; ėltši Tkha. P I955:47; Dar. S 45; eltšĭ Ökha. Vl I50; iltšĭ Tkha. S I66; elči L(Études mongoles, I985, XVI) II4 // cf. Ord. ėltši M 237a// Mo. elči.

ELČIN Tkha. ėltšin; ėltšĭ Ökha. Vl 353 // Mo. elčin.

ELDE- Tkha. eldĕ-; elde- Tkha. P I95I:I72; ėlde- Dg. RT I96I:I57 // cf. Ord. elde- M 234b// Mo. elde-.

ELDEW Tkha. eldew; eldeb Tkha. P I95I:I72 // cf. Ord. eldep M 234b// Mo. eldeb.

ELDŰR Tkha. eldűr; eldūr Sar. Va 99; eldōr Dar. CSh 36 // cf. Ord. eldūr M 235a// Mo. eldegür.

ELESE(N) Tkha. elesĕ; elesen Dar. S 45; elese Tkha. L (Études Mongoles I985, XVI) II4; elesĕ Tkha. Ldo I5; eles Tkha. Tc I969:247; elĕs Tkha. P I93I:I69, I970:38; elis Ökha. Vl I56; els Tkha. Tc I969:247 // cf. Ord. elesŭ M 236b// Mo. elesün.

ELÉ(N) Tkha. elé; elē Tkha. P I955:45 // cf. Ord. ėlē M 235b// Mo. eliyen.

ELIGE(N) Tkha. eligĕ, elegĕ; elige Dar. CSh 38; elegĕn Dar. S 45; elege Tkha. P I95I:I72; eleg Tkha. Tc I969:246; elig Dg. RT I960:8; ėlĕg Tkha. P I955:46; elĕk Ökha. Vl I24; elgĕ Tkha. Lv I967: 9I // cf. Ord. elege M 236a// Mo. eligen.

ELIGEBČI Tkha. elĭgebtši, elĕgewtšĭ; elgebtši Ökha. Va I970:I00 // Mo. eligebči.

ELIGLE- Tkha. eliglĕ-, eligelĕ-, eleglĕ-, elegĕlĕ-; elĕgle- Sar. Va 99 // cf. Ord. elegele- M 236a// Mo. elĭgele-.

ELǰIGE(N) Tkha. ėldžigě, ildžigě; eldžigě Ökha. Vl 224; ėldžig Tkha. P I955:47; eldžǐg (eldžǐgěn-) Tkha. P I93I:I69, I955:47; ildžige(n), ildžigeŋ Tkha. P I936:I78; ildžig M I974:I98; ildžǐg Tkha. S 52 // cf. Ord. eldžige M 234b// Mo. elǰigen.

EMČI Tkha. emtšǐ; emtši Tkha. P I95I:I72, L 90; emtšǐ Tkha. P I93I:I69, Lv I967:I2 // cf. Ord. emtši M 239a// Mo. emči.

EME Tkha. emě; emē Tkha. P I936:I6, I95I:I72, Ldo 8I; Ökha. Vl I34; Dar. S 45; em Tkha. S 77, P I955:IOI, I970:36, Mö I974:I88 // cf. Ord. eme M 237b// Mo. eme.

EMEGEN Tkha. eměgen; eměgen Tkha. Ldo I4; emegěŋ Dar. S 45; Dg. RT I96I:I58; emgěŋ Tkha. P I93I: I69, I955:I53 // cf. Ord. emegen M 238a// Mo. emegen.

EMÉL Tkha. emél; emēl Tkha. P I93I:I69, I936:I3, I95I:I72, S 79; P I955:45, I970:II8; Dg. RT I96I: I58; emāl Dar S 45 // cf. Ord. emēl M 238a// Mo. emegel.

EMGEG Tkha. emgeg; emgěg Tkha. P I970:53 // cf. Ord. emgek M 238b// Mo. emgeg.

EMǰÉR Tkha. emdžiér; imdžēr Khot. MSh 48; ėmdžēr Dg. RT I96I:I58; endžēr Tkha. C 27, Va I970: 37; endžēr Tkha. MSh 42 //Mo. emǰiyer.

EMJEG Tkha. emdzeg; emdzěg Tkha. Lv I967:95 // Mo. emǰeg.

EMNE- Tkha. emně-; emne- Tkha. P I95I:I72; Dar. S 46; ėmne- Tkha. P I955:I59; emně- P I970:53 // cf. Ord. emne- M 238b// Mo. emne-.

EMTERXEÍ~EMTERXÍ Tkha. emterxeí, emterxí; // cf. Ord. emter^{k}xī M 239a// Mo. emterkei.

ENDE Tkha. endě; ende Tkha. P I95I:I72; endě Tkha. P I93I:I69, I955:52, Lv I964:I83, I967:I2, P I970:36 // cf. Ord. ende M 239a// Mo. ende.

ENDŰ Tkha. endű; // cf. Ord. endū M 239b// Mo. endegü.

ENE Tkha. eně; ene Tkha. P I95I:I72, I955:52; enē Tkha. P I93I:I69, I955:52; Lv I964:I77, I967: 44; enē Tkha. Ldo 74, L 32; Ökha. Vl I49; Dar. S 45; ėn Dg. RT I960:8, I96I:I58 // cf. Ord. ene M 239b// Mo. ene.

ENER- Tkha. ener-; // cf. Ord. enere- M 240b// Mo. eneri-.

ENEREL Tkha. enĕrel; enĕrĕl Tkha. P I93I:I69 // cf. Ord. enerel M 240b// Mo. eneril.

ENXE Tkha. eŋ^{k}xě; eŋxe Tkha. P I95I:I72, I970: 36; eŋ^{k}xě Tkha. Lv I967:49, Tc I967:I8; Ökha. Va I967:7; eŋ^{k}x Ökha. Be285 // cf. Ord. eŋ^{k}xe M 24Ib// Mo. engke.

EŊ Tkha. eŋ; eŋ Tkha. P I955:45 // cf. Ord. eŋ M 24Ia// Mo. eng.

EŊGER Tkha. eŋger; eŋgĕr Tkha. P I970:53; Dg. RT I960:8 // cf. Ord. eŋger M 24Ib// Mo. engger.

EŊGESEG Tkha. eŋgĕseg; // cf. Ord. ėŋ^{k}xesge M 24Ib// Mo. enggeske.

EXE Tkha. exĕ; exĕ Tkha. R I902:37I, P I936:I6, S 74, Lv I967:44,49,54, Ldo I3, L 43; Ökha. Vl I3I; exi(n) Tkha. P I95I:I72; ėxĕ Tkha. P I955:I46, Lv I964:I80, Mö I974:I87, P I970:36; e^{k}xĕ Tkha. C 33; exĕ Dar. S 45; Dar. CSh 38 // cf. Ord. e^{k}xe M 232b// Mo. eke.

EXENER Tkha. exĕner; exeněr Dar. S 45; exĕněr Tkha. P I93I:I69, I936:I6, I95I:I72, Ldo I4; exner Tkha. Bo 6I // cf. Ord. e^{k}xener M 233a// Mo. ekener.

EXIN Tkha. exin, exen; exĭŋ Dar. S 45; exi(n) Tkha. P I95I:I72 // cf. Ord. e^{k}xin M 233b// Mo. ekin.

EXLE- Tkha. exlĕ-, exĕlĕ-; exile- Dar. S 45; exil- Tkha. P I93I:I69, I95I:I72 // cf. Ord. e^{k}xile- M 233b// Mo. ekile.

ERČl Tkha. ertšĭ; ertšĭ Tkha. Lv I967:53 // Mo. erči.

ERDEM Tkha. erdem; erdem Tkha. P I95I:I72; erdem Tkha. Ldo 72; erděm Tkha. P I93I:I69, I936: I3, Lv I967:53, P I970:54; Dar. S 46; Ökha. Vl I50 // cf. Ord. erdem M 242b// Mo. erdem.

ERDEMTEN Tkha. erdemten; erdĕmtĕŋ Tkha. Ldo 68// Mo. erdemten.

ERDENI Tkha. erdenĭ, erdenĕ; erdeni Tkha. P I95I:I72, L (Études Mongoles, I985, XVl) II2; Ökha. Vl 332; erdenĕ Dar. S 46 // cf. Ord. erdeni M 242b// Mo. erdeni.

ERE Tkha. erĕ; ere Tkha. P I95I:I72; erĕ Tkha. P I93I:I69, I936:I6, I970:II6; Ökha. Vl I34; Dar. S 46; er Dkha. Va I4; Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. ere M 242b// Mo.ere.

EREG Tkha. ereg; ergi Tkha. P I93I:I69; Dar. S 46 // cf. Ord. erge M 244b// Mo. ergi.

ERELXEG Tkha. erelxeg; erĕlxĕg Tkha. Lv I967: 94 // Mo. erelkeg.

EREXEĺ~EREXĺ Tkha. erĕxeí, erĕxí; erxī Tkha. P I955:90; Ökha. Be I5I; Dg. RT I96I:I58; er^{k}xī Ökha. Be 286; erxǟ Dar. S 46 // cf. Ord. ere^{k}xī M 243a// Mo. erekei.

ERÉN Tkha. erén; erēŋ Tkha. P I95I:I73; erǟŋ Dar. S I99 // cf. Ord. erēn M 244a// Mo. eriyen.

ERGI- ERGE- Tkha. ergĕ-; ergi- Tkha. P I955:46; Ökha. Vl 270; erǵi- Dar. S 46; ėrgė- Dg. RT I960: 8, I96I:I58; erge- Tkha. P I93I:I69, I95I:I73, I970:II6, Tc I969:246 // cf. Ord. erge- M 244 // Mo. ergi-.

ERGŰL Tkha. ergűl; ergül Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. ergül M 245b// Mo. ergigül.

ERIXE Tkha. erixĕ, erexĕ; erixe Tkha. P I95I: I73; Dar. CSh 38 // cf. Ord. ere^{k}xe M 243a// Mo. erike.

ERMELJE- Tkha. ermeldzĕ-; ermeldzĕxĕ Tkha. P I970:54 // Mo. ermelǰe-.

ERXE Tkha. erxĕ; erxĕ Tkha. P I93I:I69, I936: 23, I95I:I73; er^{k}xĕ Ökha. Vl 402 // cf. Ord. er^{k}xe M 246b// Mo. erke.

ERXETEN Tkha. erxĕten; er^{k}xten Tkha. C 27 // cf. Ord. er^{k}xeten M 247a// Mo. erketen.

ERXILE-~ERXELE- Tkha. erxilĕ-, erxelĕ-; erxele- Dar. S 46 // cf. Ord. er^{k}xele- M 246b// Mo. erkele-.

ERXILEGČI Tkha. erxǐlegtšǐ; erxilĕgtši Tkha. P I970:46 // Mo. erkilegči.

ERXIM Tkha. erxǐm, erxem; erxǐm Tkha. P I93I: I69; erxem Tkha. Tc I969:246; erxĕm Tkha. P I970: I32; er^{k}xem Khot. C 57 // cf. Ord. er^{k}xem M 247a// Mo. erkim.

ERXIMLE- Tkha. erximĕlĕ-, erxemĕlĕ-; // cf. Ord. er^{k}xemle- M 247a// Mo. erkimle-.

ERTE Tkha. ertĕ; ertĕ Tkha. P I95I:I73; Dar. S 46; ėrtĕ Tkha. P I955:I62, Lv I967:I2, P I970: I50, Ldo 69 // cf. Ord. erte M 247b// Mo. erte.

ERŰ Tkha. erű; erū Tkha. P I95I:I72, C 33; Dg. RT I96I:I58; Sar. Va I970:I00; Dar. CSh 38 // cf. Ord. erū M 248b// Mo. eregü.

ERŰL Tkha. erűl; erūl Ökha. Vl I56; erōl Dar. CSh 37 // cf. Ord. erül M 248b// Mo. eregül.

ERWĖXEÍ~ERWĖXÍ Tkha. erwėxí; erwēxī Tkha. P I955:46; erbėxī Tkha. P I970:II6; Dg. Lde 35; erwēxē Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. erwē^{k}xī M 248b// Mo. erbegekei.

ESEGEI~ESEGÍ Tkha. esĕgí; esegī Tkha. P I93I: I69, I95I:I73; ^{i}esĕgi: Tkha. Ldo I4; ėsgī isgī Ökha. Be 289; Dg. RT I960:8; išĕgī Tkha. S 92 // cf. Ord. esegī M 249a// Mo. isegei.

ESERGŰ Tkha. esergű; // cf. Ord. esergū M 249a// Mo. esergü.

ESERGŰCE Tkha. esergűtsĕ-; //cf. Ord. esergūtši- M 249a// Mo. esergüče-.

ESGE- Tkha. eske-, esxe-; esgĕxe Tkha. Lv I967: I2; esgĕxĕ Tkha. P I970:53 // cf. Ord. es^{k}xe- M 249 .a// Mo. eske-.

ESGŰR Tkha. esgűr, eskúŕ, esxúr; ^{i}esgü:r Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. es^{k}xūr M 249b// Mo. eskegür.

EŠI Tkha. ešĭ; ėši Tkha. Lv I967:44,68 // cf. Ord. ėši M 249b// Mo. eši.

ETEGÉD Tkha. etegéd; // cf. Ord. etegēt M 250a// Mo. eteged.

EWER Tkha. ewer; ewer Tkha. P I93I:I69, I95I: I73, RT I96I:I58; Sar. Va I00; ewĕr Tkha. Lv I967:52; öwŏr Khot. C 58, MSh 49 // cf. Ord. ewer M 25Ib// Mo. eber.

EWLEL Tkha. ewlel; ewlel Tkha. Lv I967:95 // Mo. eblel.

EWXE- Tkha. ew^{k}xĕ-; ewxĕ- Tkha. Lv I967:52; ėwxĕ- Dg RT I96I:I57; ew^{k}xĕ- Tkha. C 27 // cf.Ord. eb^{k}xe- M 228a// Mo. ebke-.

EWŠIÉ- Tkha. ewšié-, efšié-; ebšē- Tkha. P I970: 52; ebšē- Ŏkha. Vl 387 // cf. Ord. ebšē- M 228a// Mo. ebsiye-.

EYILDEG Tkha. eyĭldeg; ejeldeg Tkha. P I95I: I72 // cf. Ord. ejelděk M 232a// Mo. eyeldeg.

ÉDEM Tkha. édĕm; ēdem Tkha. Lv I967:I2; Tkha. (Ar) Va I970:99 // cf. Ord. ēdem M 229a// Mo. egedem.

ÉJEGEI Tkha. édzĕgí; edzgī Dg. RT I96I:I57; ēdzgŭĕ, ēdzgŭ Dkha. MSh 37; ēdzgŭĭ Dkha. Va I967: 5 // cf. Ord. ēdžigī M 229b// Mo. egejegei.

ÉLJI Tkha. éldžĭ; ēldžĭ Tkha. Lv I967:46 // cf. Ord. egeldžē M 23Ia// Mo. egelji.

ÉMEG Tkha. éměg; ēmĕk Ökha. Vl 326 // cf. Ord. ĕmek M 238a// Mo. egemeg.

ÉRE-Tkha. érĕ-; ērĕ- Tkha. P I93I:I69, I95I: I73, Ŏkha. Vl I93 // cf. Ord. ēre M 243a// Mo. egere-.

ÉRŰL Tkha. érűl; e:rü:l Tkha. Mö I974:I86; ērűl Dar. CSh 38 // cf. Ord. ērūl M 248b// Mo. eregül.

ÉTEGER Tkha. étĕger; // cf. Ord. ēteger M 249b// Mo. egeteger.

G

GEDEGER Tkha. geděger; // cf. Ord. gedeger M 254b// Mo. gedeger.

DEDEÍ~GEDÍ Tkha. gedí; gedī Tkha. S I07; gedii Tkha. P I970:I54 // cf. Ord. gedī- M 255a// Mo. gedeyi-.

GEDERGE Tkha. gedergĕ; geděrgĕ Tkha. S I07; gedergē Dar. S 50 // cf. Ord. gederge M 255a// Mo. gedergü.

GEDESE Tkha. gedes; gedés Tkha. P I955:I08, Va I970:I0I; gedĕs Tkha. P I93I:I67, I970:40; gĕdes Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. gedŭs, gedŭsŭ M 255a// Mo. gedesŭn.

GEGÉ Tkha. gegé, gegē- Tkha. P I95I:I73; gegee Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. gegē M 255b// Mo. gegen.

GEGÉBČI Tkha. gegéwtšĭ; // cf. Ord. gegēwtši M 256a// Mo. gegebči.

GEGÉN Tkha. gegén; gegēn Tkha. P I93I:I67; gegēn Tkha. P I95I:I73; Dar. S 50; gegēe Tkha. R I902:I7; gegän Dar. Tt I97; gegē Ökha. Vl I24 // cf. Ord. gegēn M 256a// Mo. gegen, gegegen.

GEGÉRE- Tkha. gegér-; // cf. Ord. gegēre- M 256a// Mo. gegere-.

GEJIGE~GEJEG Tkha. gedzeg; gedžigĕ Dar. S 50; gedzĕgĕ Tkha. S I03; P I955:II8; Ökha. Vl I24; gejig Tkha. L II3; gedzeg Tkha. Tc I969:246; gedzĕg Tkha. Va I970:I0I // cf. Ord. gedžige M 255b// Mo. gejige.

GEM Tkha. gem; gem Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. gem M 258a// Mo. gem.

GEMTE- Tkha. gemtĕ-; // cf. Ord. gemtŭ- M 258b// Mo. gemte-.

GEMŠIL Tkha. gemšil; gemšĭl Tkha. Lv I964:I80, I967:74 // cf. Ord. gemšilge M 258b// Mo. gemsil.

GENEN Tkha. genen; // cf. Ord. genen M 259a// Mo. genen.

GENET~GENEDTE Tkha. genet; gentĕ Tkha. P I970: I50; gendtĕ Dar. S 50 // cf. Ord. gente M 259b// Mo. genedte.

GER Tkha. ger; ger Tkha. P I936:I2, I95I:I73, I955:45, Str 53, Lv I964:I79, I967:5I, Tc I967: 20, Va 5I, I970:I45, Ldo I3; Ökha. Vl 98; Dar. S 50; Dg. RT I96I:I58; gerĕ Tkha. Bo 39 // cf. Ord. ger M 259b// Mo. ger.

GEREL Tkha. gerel; gerel Tkha. P I95I:I73; gerĕl Tkha. S 90, Lv I967:45, P I970:I60, Ldo I3; Dar. S 50 // cf. Ord. gerel M 260a// Mo. gerel.

GERELTE- Tkha. gereltĕ-; // cf. Ord. gerelte- M 260b// Mo. gerelte-.

GERÉ Tkha. geré; gerē Tkha. Lv I964:I77, I967: 46 // Mo. gere.

GERGEÍ~GERGÍ Tkha. gergí; gergii Tkha. P I970: 54; gergä Dar. S 5I // cf. Ord. gergī M 260b// Mo. gergei.

GERIÉS Tkha. geriés, gerés; // cf. Ord. gerēs M 260b// Mo. geriyes.

GES- Tkha. ges-; gese- Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. ges- M 262a// Mo. ges-.

GETE- Tkha. getĕ-; getĕ Tkha. P I93I:I67, Lv I967:5I //Mo. getü-.

GETEL- Tkha. getel-; getel- Tkha. Tc I969:247; Dg. RT I96I:I58; getĕl- Tkha. P I955:56 // cf. Ord. getůl- M 263b// Mo. getül-.

GÉ- Tkha. gé-; gē- Tkha. P I93I:I67, I95I:I73; Ökha. Vl 3I2 // cf. Ord. gē- M 254a// Mo. gege-.

GILAE- Tkha. gilai-, g^{j}ålaĕ-; gilai- Tkha. P I95I:I73; g^{i}alae- Tkha. C I967:28 // cf. Ord. gilā- M 265b// Mo. gilayi-.

GILALJA- Tkha. gil; gilălză Tkha. P I970:I60 // cf. Ord. gilaldži- M 265a// Mo. gilalǰa-.

GILBA- Tkha. gilbă-, g^{j}albă-; gilba- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. gilba- M 265b// Mo. gilba-.

GILGAR Tkha. gilğar, g^{j}alğar; g^{j}alăgar Tkha. P I955:I49; gålyăr gilyăr Tkha. Lv I967:5I,97 // cf. Ord. gilagar M 265a// Mo. gilayar.

GINǏI Tkha. gindžǐ; gindži Tkha. P I95I:I74, I955:36 // cf. Ord. gendži M 259a// Mo. gǐnǰi.

GIŠGI- Tkha. giškǐ-, gišxi-; gišgi Tkha. L I3I; gišgĕ gišxĕ- Tkha. P I955:I25; gišxǐ- Ökha. Vl 377; gešxe- Dar. S 50 // cf. Ord. ges^{k}xe- M 262a// Mo. geske-.

GIŠIŮN GIŠŮN Tkha. gišůn; gišůn Tkha. S 6I; gešūn Tkha. P I93I:I67; gešūn Tkha. Lv I967: 57; Khaŏ. C 237; gešūn Tkha. Lv I964:I79, Va 57; Khot. MSh 49; gešů Ökha. Vl I5I // cf. Ord. gösū M 272a// Mo. gesigün.

GÍČIN Tkha. gítšin; gītšin Dg. Lde 30 // cf. Ord. gītšin M 267b// Mo. geyičin.

GŎLIM Tkha. gölöm; gölim Tkha. MSh 36; gůlem Tkha. C 28; gůlům Tkha. S 63; gůlmĕ Dar. S 50; gůlům Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gölmö M 270a// Mo. gölme, gölim.

GŎLŎGŎ Tkha. gölög; gůlǐg Ökha. Vl II6 // cf. Ord. gölögö M 270a// Mo. gölüge.

GŎRŐ Tkha. görő; görō Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. görō M 27Ia// Mo. görüge.

GŎRŐČǏN Tkha. gůrőtšin; görōtšǐ Okha. Vl 353 // cf. Ord. görōtšin M 27Ia// Mo. görügeči.

GŎRŐSŎ Tkha. görős; gůrōsĕn Dar. S 50; görōs Tkha. P I970:4I; Ökha. Vl 333; gůrōs Tkha. P I93I: I67, Lv I967:57 // cf. Ord. görōs M 27Ia// Mo. görügesün.

GŮDEGER Tkha. gůděger; gůdger Tkha. Tc I969: 250 // cf. Ord. gůdůgůr M 274a// Mo. güdügür.

GÜÍ- Tkha. gůi-; güi- Tkha. P I95I:I74, I970: 4I, L 64; Dar. CSh 39; gůĭ- Ökha. Vl 28I; gūi Dar. S 50 // cf. Ord. gůi- M 275a// Mo. güyi-, güyü-.

GÜICE- Tkha. gůitsĕ-; güitse- Tkha. P I95I:I74; Dar. CSh 48; güjtsĕ Tkha. P I955:I52; gūitse Dar. S 50; güitšĭ- Dg. RT I96I:I59; gůts- Ökha. Be 289 // cf. Ord. gůitši- M 276a// Mo. güiče-.

GÜIDEL Tkha. gůidel; güĭděl Tkha. Lv I967:47 // cf. Ord. gůidel M 275b// Mo. güyidel, güyüdel.

GÜÍLESE(N) Tkha. gůíles; gůilĕs Dg. Lde 28 // cf. Ord. gůilesů M 275b// Mo. güilesün.

GÜJÉ Tkha. gůdzé; gůdzē Tkha. S I07, P I955: II9; Ökha. Vl 202; Dar. CSh 35 // cf. Ord. gůdžē M 274b// Mo. güjege.

GÜŊ Tkha. gůŋ ; // cf. Ord. gůŋ M 277a// Mo. güng.

GÜRWEL Tkha. gůrwel, gůrwůl; gürwel Dar. CSh 32; gůrwel Dkha. Va I970:I02; gůrwĕl Dkha. Va I967: I4; gůrwūl Ökha. Va I970:I02 // cf. Ord. gůrwel, gůrwůl M 279b// Mo. gürbel.

GÜWÉ Tkha. güwé; gůwē Tkha. P I93I:I67 //Mo. gübege.

GÜYEXEN Tkha. gůyĕxen; gūxen Dar. Tt 203 //Mo. güyeken.

GŮ Tkha. gű; gū Tkha. P I95I:I74; gŭ Tkha. P I93I:I67; Dar. S 50; Dg. RT I96I:I58; gű L (Studes mongoles I985, XVI) III; gō Dar. Tt 202 // cf. Ord. gū M 273a// Mo. geü, gegü.

Ğ

ĞACA- Tkha. ğatsă-; ɣatsa- Dar. S 64 Mo. ɣača.

ĞACÁ Tkha. ğatsá; gatsā Tkha. Lv I964:I79, I967:5I, 73; ɣatsa: Tkha. Ldo 93 // cf. Ord. gatšigān M 299b// Mo. ɣačaɣan.

ĞAČIGDAL Tkha. gatšigdal; gatsăgdăl Ökha. Va I964:20I; gatsagdăl Sar. Va I98; Mo. ɣačiɣdal.

ĞADAGŠI Tkha. ğadagšĭ, ğadakši, ğadaxši; // cf. Ord. gadagši M 284a// Mo. ɣadaɣsi.

ĞADANA Tkha. ğadană; gadana Tkha. P I95I:I73; gadăn Ökha. Vl 332; gadănă Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gadana M 284a// Mo. ɣadana.

ĞADAR Tkha. ğadar; ɣadăr Tkha. S I02; gadar Tkha. Va I970:I00; ɣadar Dar. S 50; gadăr Ökha. Dar. Vl 398 // cf. Ord. gadar M 284b// Mo. ɣadar.

ĞADARLA- Tkha. ğadarlă-, ğadarălă-; // cf. Ord. gadarla- M 284b// Mo. ɣadarla-.

ĞADASA Tkha. ğadas; gadasa(n) Tkha. P I95I: I73; gadăs Tkha. P I955:I07 // cf. Ord. gadusu M 285b// Mo. ɣadasun.

ĞADÁ Tkha. ğadá; gadā Tkha. P I93I:I67, I95I: I73; γadā Tkha. S 87; gadā Tkha. P I955:I08, Lv I967:46; Ökha. Vl I25; Dar. S 50; γadzā Dar. S 50; Khot. MSh 50 // cf. Ord. gadā M 284a// Mo. γadaγa.

ĞADÁDA Tkha. ğadádă; gadáda Tkha. P I95I:I73; gadādă Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gadāt M 284a// Mo. γadaγadu.

ĞADÚR Tkha. ğadúr; // cf. Ord. gadūr M 285b// Mo. γadaγur.

ĞAI Tkha. ğai; gai Tkha. P I95I:I73, L 5I; Dar. CSh 48; gáě Ökha. Dar. Vl 285; gäi Dar. S 50 // cf. Ord. gǟ M 30Ia// Mo. γai.

ĞAIXA- Tkha. ğaěxă-; gaixa- Tkha. P I95I:I73; gaexă- Tkha. P I970:I33; gaěxă- Tkha. P I93I:I67; gäixă- Dar. S 50 // cf. Ord. gǟxa- M 30Ia// Mo. γayiqa-.

ĞAIXAL Tkha. ğaéxal; gaixal Tkha. P I95I:I73; gaexan Dkha. Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gǟxal M 30Ia// Mo. γayiqal.

ĞAIXAMŠIG Tkha. ğaěxamšig; gaixamšig Tkha. P I95I:I73, gaěxamšag gáěxamšag Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. gǟxamšik M 30Ia// Mo. γayiqamsiγ.

ĞAǰI Tkha. ğadžĭ; // cf.Ord. γadži M 286a// Mo. γaǰi.

ĞAǰIÚD Tkha. ğadžiúdă; // cf. Ord. γadžiγū M 286a// Mo. γaǰiγuda.

ĞAJAR Tkha. ğadzar; gazăr Tkha. P I936:I9; gadzar Tkha. P I95I:I73; gadžăr Tkha. P I93I:I67, I955:II9; Lv I967:54; Ökha. Vl 8I, C I37; gazăr Tkha. P I970:34; γadzar Tkha. Ldo 82, S 50 // cf. Ord. gadzar M 285b// Mo. γaǰar.

ĞAJARDA- Tkha. ğadzardă-; // cf. Ord. gadžarda- M 286a// Mo. γaǰarda-.

ĞAL Tkha. ğal, gal P I936:I7, I95I:I64, Str 53, L I2I, L (Études mongoles, I985, XVI) II0; Ökha. Vl 387; Dar. S 50, CSh 37; gal Tkha. P I955:I48, Lv I967:5I // cf. Ord. gal M 288b// Mo. γal.

ĞALDA- Tkha. ğaldă-; galda- Dar. S 50 // cf. Ord. galda M 288b// Mo. γalda-.

ĞALJÚ Tkha. ğaldzú; galjuu Tkha. Str 50 // cf. Ord. galdžū M 288b// Mo. γalǰaγu.

ĞALJÚRA- Tkha. ğaldzúr-; // cf. Ord. galdžūra- M 289a// Mo. γalǰaγura-.

ĞALLA- Tkha. ğallă-, galălă-; gallaxă Tkha. Lv I967:94; galla- Dkha. Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. galla- M 290a// Mo. γalla-.

ĞALÚ Tkha. ğalú; galuu Tkha. P I970:47; galū Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. galū M 290b// Mo. γalaγu.

ĞAMNA- Tkha. ğamănă; gamna- Tkha. R I903:5, P I95I:I73; gamnă- Tkha. Lv I967:95 // Mo. γamna-.

ĞAMŠIG Tkha. ğamšig; gamšig Tkha. Lv I967:73, 95 // cf. Ord. gamšik M 290b// Mo. γamšiγ.

ĞANCA Tkha. ğaŋtsă; gantsa Tkha. P I95I:I73; gantsă Tkha. Lv I964:I79, I967:73; Ökha. Vl 394; gancă Tkha. P I970:I34; gantsa Ökha. C I38; Dar. S 50 // cf. Ord. gantša M 287a// Mo. γaγča.

ĞANJAĞA Tkha. ğandzăğă; gandzaga Dar. S 50; gandzaga Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gandžugu M 29Ia// Mo. γanǰuγa.

ĞAŊ Tkha. ğaŋ; gaŋ Tkha. L 57; gaŋ Ökha. Vl 347; Dar. S 50 // cf. Ord. gaŋ M 29Ib// Mo. γang.

ĞAŊĞA Tkha. ğaŋğă; gaŋga Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gaŋga M 29Ib// Mo. γangγa.

ĞAŊĞANA- Tkha. ğaŋğană-; gangănă- Tkha. P I93I: I67 // Mo. γangγana-.

ĞAŊĞAŊ Tkha. ğaŋğaŋ; ganggan Tkha. L 5I // Mo. γangγan.

ĞAŊĞINA- Tkha. ğaŋgina-; gangina- Dar. S 50 // cf. Ord. gangina M 29Ib// Mo. γanggina-.

ĞAŊXA- Tkha. ğaŋxă-; gaŋ^{k}xă- Ökha. Be 284; ganxă- Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gaŋxu- M 292a// Mo. γangqu-.

ĞAXAI Tkha. ğaxaĕ; gaxaĕ Dg. RT I96I:I59; gaxae Tkha. P I970:II6; gaxáĕ Ökha. Vl I25; gax^{a}

Tkha. P I955:I47; gaxā̆ Tkha. Lv I964:I79, I967: 73; γaxā̆ Tkha. S I953:82; gaxā Khaŏ. C 227; gaxá Ökha. C I970:I46; Dar. S 50; gaxai Tkha. P I93I: I67, I95I:I73 // cf. Ord. gaxā̆ M 287b// Mo. γaqai.

ĞAR Tkha. ğar; gar Tkha. P I936:I4, I95I:I73, Str 27; Dar. S 50; gar Tkha. P I955:I48, Lv I967: 53; Ökha. Vl I24; gară Tkha. Bo 46 // cf. Ord. gar M 292b// Mo. γar.

ĞAR- Tkha. ğar-; gar- Tkha. P I93I:I67, I95I: I73, I970:I3I; gar- Ökha. Vl 98; Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gar- M 293a// Mo. γar-.

ĞARAG Tkha. ğarag; garăk Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. garik M 253a// Mo. γaraγ.

ĞARALTA Tkha. garaltă; // cf. Ord. garulta M 295b// Mo. γarulta.

ĞARAXA ~ GARIXI Tkha. ğarĭxĭ; garix Dg. RT I96I: I59; garxĭ Dkha. Va I967:I4; gar^{i}xĭ Tkha. Va I970: IOI; garxă Dar. S 50 // cf. Ord. garaxa M 294a// Mo. γarixa, γarki.

ĞARÁ Tkha. gará; γarā Ökha. CSh 36; Mo. γaruγa.

ĞARĞA- Tkha. ğarăğă-; garga- Tkha. P I95I:I73 // cf. Ord. gargą- M 294a// Mo. γarγa-.

ĞARUI Tkha. ğaruí, ğarí; garĭ Ökha. Va I970:35; garĭ Dg. Lde 30 // cf. Ord. gar^{u}ĭ, garū M 295b// Mo. γarui.

ĞASALAŊ Tkha. ğasălaŋ ; gasălăŋ Tkha. Lv I964: I79 // cf. Ord. gasalaŋ M 296a// Mo. ɣasalang.

ĞAŠIÚN Tkha. ğašĭún; gašūŋ Tkha.P I95I:I73, I955:I48; gašūŋ Tkha. Lv I964:I79; ɣaš^{i}iu:ŋ Tkha. Ldo 89;gašū Ökha.Vl 23I// cf.Ord.gašūn M 298a// Mo. ɣasiɣun.

ĞATAL- Tkha. ğatal-; gatăl- Ökha. Vl I33 // cf. Ord. gatul- M 299a// Mo. ɣatul-.

ĞAWIYÁ Tkha. ğaẃiyá; gawyā Tkha. Tc I970:I49; gawĭyā Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. gawiyā M 30Ia// Mo. ɣabiya.

ĞAWŠIĞAI Tkha. ğawšĭğai, ğatšiğai; gawšĭgā̆ Tkha. Lv I964:I79; gawšĭgā̆ Tkha. Lv I967:93 // Mo. ɣabsiɣai.

ĞÁNSA Tkha. gáŋsă; gandzā Ökha. C I39; ɣāngsă Dar. CSh 39; ɣandzā Khaŏ. C 22I // cf. Ord. gansa M 292b// Mo. ɣangsa.

ĞOBI ~ ĞOWI Tkha. ğowĭ; gowi Tkha. P I95I:I74; gowĭ Tkha. P I955:29; gobi Tkha. P I970:I44, L 5I; gobĭ Ökha. Vl 384 // cf. Ord. guwi M 3I8b// Mo. ɣobi.

ĞODOĞONO- Tkha. ğodŏğŏnŏ-; godgonox Ökha. C I39// Mo. ɣodüɣüna-.

ĞODOĞOR Tkha. ğodŏğor; // cf. Ord. godogor M 302b// Mo. ɣoduɣur.

ĞOGCÓ Tkha. ğogtsó, ğoxtsó; gogtsō Dg. RT I96I: I60 // Mo. ɣoɣčuɣä.

ĞOJOĺ- Tkha. ğodzoĕ-; // cf. Ord. godžō- M 303 b// Mo. ɣoǰuyi-.

ĞOL Tkha. ğol; gol Tkha. P I95I:I74, I970:I44, L I2I; Dar. S 50; gol Tkha. Lv I967:5I, P I970: I44, L I2I; Ökha. Vl 256; Dar. S 50; Dg. RT I96I: I60 // cf. Ord. gol M 304a// Mo. ɣoul.

ĞOLIÓ Tkha. ğolĭó; gŏliō Ökha. CSh 48// Mo. ɣoliya.

ĞOLOMTO Tkha. ğolomtŏ; ɣolŏmtŏ Tkha. S 75; golŏmtă Tkha. P I955:29; Ökha. Vl 4I9; gulamtă Tkha. C 27 // cf. Ord. gulumta M 3I3b// Mo. ɣolumta.

ĞOMODO- Tkha. ğomŏdŏ-; // cf. Ord. gumuda- M 3I4a// Mo. ɣomuda-.

ĞOMODOL Tkha. ğomŏdol; // cf. Ord. gumudal M 3I4a// Mo. ɣomudal.

ĞONJOĞOI Tkha. ğoŋdzŏğoĕ; gonzŏgoe Tkha. P I970: I6I //Mo. ɣonǰuɣui.

ĞOXO Tkha. ğoxŏ; goxo Tkha. L 50 // Mo. ɣoqa.

ĞORXI ~ ĞORIXI Tkha. ğoŕĭxĭ; ɣorčoxă Tkha. Ldo 22; ğorixo Ri I59 // Mo. ɣoruqa.

ĞOYO Tkha. ğoyŏ; gojo Tkha. P I95I:I74; goyo Tkha. L 64 //Mo. ɣoyu.

ĞOYO- Tkha. ğoyŏ-; gojo- Tkha. P I95I:I74; gojĭ- Tkha. P I955:72; gojŏ- Tkha. Ldo 27// Mo. γoγu-.

ĞÓJI- Tkha. ğódžĭ-; ódži- Tkha. P I95I:I74; γōdžĭ Dar. CSh 64; ğōdză- Dar. S 50// Mo. γoγuji-.

ĞUČI Tkha. ğutšĭ; gučiŋ Tkha. P I936:I7; gutšiŋ Dar. S 50; gutšĭ Tkha. P I955:I47, Lv I964:I77, I967:57; Dg. RT I96I:I6I; guči Tkha. P I93I:I67, I970:79 // cf. Ord. gutši M 3I8b// Mo. γučin.

ĞUDAMJI Tkha. ğudamdžĭ; gudamdži Tkha. P I95I: I74, Bo 5I; gudamdž Tkha. Tc I969:250 // Mo. γudumji.

ĞUDUS ~ĞUDAS Tkha. ğudŭs, ğudăs; gudas Tkha. Tc I969:250; ğudăs Ökha. Va I970:I02; gudas Dg. RT I96I:I60 // cf. Ord. gudus M 3IIa// Mo. γudus.

ĞUILĞA Tkha. ğuĕlğă, ğuĕlăğă ; gŭĕlga Dg. Lde 29 //cf. Ord. guilga M 3IIb// Mo. γuyilγa, γuyulγa.

ĞUIWA- Tkha. ğuĕwă-; γuiwi Dar. CSh 35// Mo. γuyiba-.

ĞUÍ- Tkha. ğuĕ-; gui- Tkha. P I95I:I74; Dar. S 50; guĭ- Ökha. Vl 272; Dg. RT I96I:I6I; guyĭ Tkha. P I93I:I67, I955:I48 // cf. Ord. gui- M 3IIb// Mo. γuyi-, γuyu-.

ĞULĞÚR Tkha. ğulğúr; // cf. Ord. gulgūr M 3I3a// Mo. γulγuγur.

ĞUNA(N) Tkha. ğună; gunăŋ Tkha. P I936:I6; gunăn Tkha. P I93I:I67 // cf. Ord. guna M 3I4b// Mo. γuna(n).

ĞUNAJI Tkha. ğundžĭ; gundzĭn Tkha. P I93I:I67; gundžĭ Tkha. P I955:240; Dg. RT I96I:I6I; gundžĭ Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. gunadži M 3I4b// Mo. γunaji(n).

ĞUNI- Tkha. ğunĭ-; guni- Tkha. L 5I // cf. Ord. gunid- M 3I4b// Mo. γuni-.

ĞUNIG Tkha. ğunig; γuniăg Tkha. Ldo 20 // cf. Ord. gunig M 3I4b// Mo. γuniγ.

ĞURAW ~ GURWAŊ Tkha. ğuraw, ğurwaŋ; gurbăn Dar. S 50; gurbăŋ Tkha. P I936:I7; gurwan Tkha. P I95I: I74; gurawă Dg. RT I96I:I6I; gurwă Tkha. P I955: I48; Ökha. Vl I39; gurbă Tkha. P I970:I50; γuraw Tkha. Ldo 54; gurub RT I960:II // cf. Ord. gurwa M 3I6b// Mo. γurban.

ĞURĞÚL Tkha. gurgúl; gurgúl Tkha. P I955:I49 // cf. Ord. gurgūl M 3I5a// Mo. γurγuul.

ĞURIL Tkha. ğuril, gurĭl Tkha. R I902:28, P I955:I58; Ökha. Vl I59 // cf. Ord. guril M 3I5b// Mo. γuril.

ĞURMASAN Tkha. ğurmasan, ğuramsan; gurumšin Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. gurmusun M 3I5b// Mo. γurmusun.

ĞURWALJIN Tkha. ğurwaldžin; gurwăldžin Tkha. P I93I:I67; gurwaldžaŋ Tkha. Tc I969:249 // cf. Ord. gurwaldžin M 3I7a// Mo. γurbaljin.

ĞUTAMŠIG Tkha. ğutŭmšig, ğutămšig; // cf. Ord. gutumšig M 3I8a// Mo. ɣutumsiɣ.

ĞUTUL~ĞUTAL Tkha. ğutul, ğutal; gutŭl Tkha. P I93I:I67, S 74; gutal Tkha. P I95I:I74, Bo 39; gutal Tkha. Tc I969:253; gutăl Tkha. P I955:32; Lv I964:I79, I967:73; Ökha. Be 257 // cf. Ord. gutul M 3I8a// Mo. ɣutul.

ĞUYA Tkha. ğuyă; guja Tkha. P I95I:I74; ɣujă Tkha. Ldo 30 // cf. Ord. guja M 3IIb// Mo. ɣuya.

ĞŪ Tkha. ğú; // cf. Ord. gū M 3I0a// Mo. ɣuu.

ĞŪLI(N) Tkha. ğúlĭ; gūlĭ Dar. S 50; gūlĭ Ökha. Vl 256 // cf. Ord. gūli M 3I3a// Mo. ɣauli.

ĞŪRSA Tkha. ğúrsă; gūrsă Tkha. Va I970:I02; gūrs Ökha. Va I970:I02 // cf. Ord. gūrsu M 3I5b// Mo. ɣuursa.

I

IČI- Tkha. itšĭ-; itši- Tkha. P I95I:I78, I970: I34 // cf. Ord. etšĭ- M 250a// Mo. iče, ičі-.

IDE- Tkha. idě-; id- Tkha. P I95I:I78; idě- Tkha. S I07, P I970:I30; idě- Tkha. Str 59; Dar. S 46 // cf. Ord. ide- M 377a// Mo. ide-.

IDER Tkha. ider; ider Ökha. Vl 37I // cf. Ord. ider M 378a// Mo. ider.

IDÉ(N) Tkha. idé; idē(n) Tkha. P I936:I78; idē Tkha. L I07; Dar. S 46 // cf. Ord. idē M 378a// Mo. idegen.

IDXEL Tkha. itxel; // cf. Ord. etegel M 249b// Mo. itegel.

IJIL Tkha. idžil; idžĭl Tkha. P I93I:I70, Tc I969:25I // cf. Ord. idžil M 379b// Mo. iǰil.

ILBE Tkha. ilbě; ilew Tkha. Tc I969:25I; ilwě Tkha. P I970:35 // cf. Ord. ilbe M 38Ib// Mo. ilbe.

ILČI Tkha. iltšĭ; iltši Ökha. Vl 370 // cf. Ord. iltšĭ M 384b// Mo. ilči.

ILE- Tkha. ilě-; ile- Khot. C I8I; yilĭ- El. C I8I; yele- Ökha. C I45 // cf. Ord. ile- M 382b// Mo. ile-.

ILEG Tkha. ileg; ileg Tkha. I969:25I; ilig Dg. RT I96I:I64 // cf. Ord. ilge M 382b// Mo. ilgi, ilge.

ILER- Tkha. iler-; ilere- Tkha. P I936:I78 // cf. Ord. ilere- M 382b// Mo. ilere-.

ILETGEL Tkha. ilĕtxel; iledxel Tkha. P I93I: I7I, I936:I78; ilĕdxĭl Tkha. Ldo 72// Mo.iledkel.

ILGÉ- Tkha. ilgé-; ilgē Dar. S 46; Ökha. Vl I27// Mo. ilegei.

ILŰ Tkha. ilű; ilū Tkha. S 42, P I970:I34; Ökha. ilū Vl I86; elū Khot. yelū Khaŏ. El. C I8I // cf. Ord. ilū M 384b// Mo. ilegüü.

ILŰR Tkha. ilűr; ilūr Dar. CSh 38, Tt 202; ilūr Ökha. Vl I78 // Mo. ilegür.

IM Tkha. im; im Tkha. P I93I:I7I, I936:9, Mö I974:I85 // cf. Ord. im M 384b// Mo. im.

IMERE- Tkha. imer-; imere- Dar. CSh 78 // cf. Ord. imere- M 385b// Mo. imer-.

INDER Tkha. inder; inder Dar. CSh I6 // Mo. inder.

INDŰ Tkha. indű; indū jendū Tkha. MSh 44; indü: Tkha. Ldo I8 // Mo. indeü.

INIÉ-Tkha. inié-, iné-; in^{i}ē- Tkha. R I903:I5, Ökha. Vl 200, P I93I:I7I; inē- Tkha. S 35; iné- Dar. S 46, CSh 38 // cf. Ord. inë- M 386a// Mo. iniye-.

INIÉDE Tkha. iniédě, inédě; ine:d Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. inēdů M 386a// Mo. iniyedün.

INJI Tkha. indžǐ; indži Tkha. S 35; indžǐ Ökha. Vl 327; indž Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. indži M 386a// Mo. inǰi.

INGE Tkha. ingě; ingě Tkha. P I93I:I7I, MSh 44; Ökha. Vl I78; jingě Tkha. P I93I:I7I; Ökha. Va I970:29; yenge Khaŏ. C I8I; El. C I8I // cf. Ord. enge M 24Ia// Mo. ingge.

IXE~YIXE Tkha. ixě; ixe Ökha. Vl I50; ix Bo 39, Mö I974:I85; Dg. RT I960:8; yixě Tkha. L 64; jix Ökha. Be 28I // cf. Ord. i^{k}xe M 380a// Mo. yeke.

IXERXE-~YIXERXE- Tkha. ixerxě-; // cf. Ord. i^{k}xer^{k}xe- M 38Ia// Mo. yekerke-.

IXÉXEN Tkha. ixéxen; // cf. Ord. i^{k}xe^{k}xen M 380b// Mo. yekeken.

IXIR Tkha. ixir, ixer; ixer Tkha. Tc I969:25I; ix^{i}er Ldo 9I; Ökha. Vl I50; jixer Tkha. MSh 44 // cf. Ord. e^{k}xir M 233a// Mo. ikire.

IR Tkha. ir; ir Tkha. R I903:4, P I95I:I78, I970:I59, S 35, Mö I974:I87; Ökha. Vl 26I; Dg. RT I960:I3 // cf. Ord. īr M 386a// Mo. ir.

IRBIS ~IRWIS Tkha. irwes; irbes Tkha. P I970: I37; irwes Tkha. Tc I969:25I; erwŭs Ökha. Be 28I // cf. Ord. erwis M 248b// Mo. irbisü.

IRE- Tkha. irě; ire- Tkha. P I95I:I78, I970: I34, Str 58, Ldo 62; Dg. RT I960:8; Dar. S 46; Khot. C I8I; irě Tkha. S 89 // cf. Ord. ire M 387 a// Mo. ire-.

IREGE Tkha. ireg; irěg Tkha. P I970:I56; Ökha Vl 26I; Dg. RT I960:I3 // cf. Ord. īrge M 387a// Mo. irge.

IRGEN Tkha. irgen; irgeŋ Tkha. P I95I:I78, Str 53; jirgen Ökha. Va I970:29 // cf. Ord. Īrgen M 387b// Mo. irgen.

IRMEG Tkha. irmeg; irměk erměk Dar. S 46; Ökha. Vl 26I; erměg Khot. C I8I; yerměg Khaŏ. El. C I8I // cf. Ord. Īrmek M 387b// Mo. irmeg.

ISGIR- Tkha. isger- isxer-, esger- esxer-; isger- Tkha. MSh 36; isgĕr- Sar. Va I6 // cf. Ord. is^{k}xir-, es^{k}xir- M 388b// Mo. iskire-.

IŠIG Tkha. išig; išĭg Tkha. S 9I, Mö I974:I86, Ldo I9; Ökha. Vl 377 // cf. Ord. išige M 389a// Mo. isigen.

ÍM Tkha. ím; Īm Tkha. P I95I:I78, S 68, Mö I974:I85, Ldo I9; Dg. Lde 30; Īmĕ Tkha. P I970: 42; Dar. S 46, CSh 38; Ökha. Vl 327 // cf. Ord. Īm M 285a// Mo. eyimü.

ÍŠ Tkha. íš; Īšĕ Dar. S 46; Īš Tkha. P I93I: I7I // cf. Ord. Īš, Īši M 388b// Mo. eyisi.

J̌

ǰANČI- Tkha. džantši-; džantšĭ- Tkha. Gt I979: 99 // cf. Ord. džaŋtši- M I85a// Mo. ǰangči-.

ǰANǰIN Tkha. džandžin; džandžĭŋ Ökha. Vl 22I// Mo. ǰangǰun.

ǰASÁ Tkha. džasá; džāsā Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. džišā M 203b// Mo. ǰisiy-a.

ǰIÁL~ǰÁL Tkha. džiál, džál; džāl Tkha. L I2I// Mo. ǰiγal.

ǰIÁXAN~ǰÁXAN Tkha. džiáxan, džáxan; džia:xaŋ Tkha. Ldo 39, L 64, Gt I982:I20; džāxăn Tkha. P I970:I6I; Dar. S 5I // Mo. ǰiγaqan.

ǰIBAR~ǰABAR Tkha. džiwar, džawar; džabar Tkha P I970:I37; dž^{i}awăr, džiūr Tkha. C 27; Khaŏ C I46; Khot. C 57; džȧwăr Tkha. L I23 // cf. Ord. džiwar M 205b// Mo. ǰibar.

ǰIBXALAŊ Tkha. džiwxălaŋ , dž^{i}afxalaŋ; džȧwxă - lăŋ Tkha. Lv I967:80; dž^{i}ȧw^{q}xŭlăŋ Khot. C 57 // cf. Ord. džiwxulaŋ M 206a// Mo. ǰibqulang.

ǰIDA(N)~ǰIADA Tkha. džidă, dž^{j}adă, džadă; džidă Ökha. Va I970:29; džȧdă Dar. S 5I; džadă Tkha. P I955:34, Vl I79; ǰada~ǰida Ri I75 // cf. Ord. ǰžida M I93b// Mo. ǰida.

ǰIGNE- Tkha. džigně-, džigĕně-; džigne- Tkha. L 57 // cf. Ord. džiŋne- M 200a// Mo. ǰingne-.

ǰIGSA-~ǰAGSA- Tkha. džigsă-, dž^{i}ȧgsă-; džagsa: Tkha. Mö I975:28I // cf. Ord. džigsā- M I94b// Mo. ǰiγsa-.

ǰIGSÁL~ǰAGSÁL Tkha. džigsál, džȧxsál; džȧxsāl Tkha. Lv I964:I82, I967:52; džagsāl Ökha. Vl 235 // cf. Ord. džigsāl M I94b// Mo. ǰiγsaγal.

ǰIGŠI- Tkha. džigəšĭ-, džikəšĭ-, džixəšĭ-; džixəšĭ-xĕ Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. džigši- M I95a// Mo. ǰigši-.

ǰIGTEI Tkha. džigtēĭ; džuktā Dar. S 5I // cf. Ord. džigtĭ M I95a// Mo. ǰigtei.

ǰIGŪR Tkha. džigŭr; džiwĕr džigūr Tkha. Vl 204 // cf. Ord. džigūr M I95b// Mo. ǰigür.

ǰIGŪRTEN Tkha. džigŭrten; džigūrtĕn Ökha. Vl 360 // cf. Ord. džigürten M I93b// Mo. ǰigürten.

ǰIǰIG Tkha. džidžig; džidžig Tkha. L 57 // cf. Ord. džitšik M 205a// Mo. ǰiǰig.

ǰIL Tkha. džil; džil Tkha. Vl 360, S 89, P I955: II6, Str 7, Lv I964:I82, I967:52I, P I970:I53, Dar. S 5I, Tt 200 // cf. Ord. džil M I97a// Mo. ǰil.

ǰILABČI ~ ǰALABČI Tkha. džilawtšĭ, dž^{i}ălawtšĭ; džalăbtš Dg. RT I960:7; džilăwtš Ökha. Be 283 // cf. Ord. džilabtši M I97a// Mo. ǰilabči.

ǰILĞA Tkha. džilğa, dž^{i}ălğa; džilga Dar. CSh 36, Sar. Va 5; džilgă Ökha. Va I970:57, Be 282; KhaÖ. C I40; dž^{i}algă Tkha. MSh 37, C 27; džălgă Tkha. Lv I964:I76; džalgă Ökha. Vl 229 // Mo. ǰilγa.

ǰILÓ ~ ǰOLÓ Tkha. džiló, dž^{i}oló; džolō Tkha. S 58, P I955:II6, Lv I967:80; Ökha. Vl I83; Dg. RT I96I:I57, Gt I982:I23; džolā Dar. Tt I98 // cf. Ord. džilō M I98b// Mo. ǰiluγa.

ǰILÓČI ~ ǰOLÓČI Tkha. džilótšĭ, dž^{i}olótši; dž^{i}olo:tši Tkha. Ldo 25; džolo:tš Tkha. Mö I975: 28I // cf. Ord. džilōtšin M I98b// Mo. ǰiluγači.

ǰIMIS Tkha. džimĭs, džimes; džimis Tkha. P I970:I58; džimĕs Tkha. S 64; Tkha. Tc I969:25I, S 5I // cf. Ord. džimis M I99a// Mo. ǰimis.

ǰIŋSE Tkha. džiŋsĕ; džiŋsĕ Tkha. Lv I964:I82 // cf. Ord. džiŋse M 200b// Mo. ǰingse.

ǰIRA(N) Tkha. džiră, dž^{i}ără; džiră Ökha. Vl I79, Be 28I; Sar. Va 20I; džarăŋ Tkha. P I970. 79; Dg. RT I960:7; džară Tkha. P I955:247 // cf. Ord. džira 200b// Mo. ǰiran.

ǰIRÁXAI Tkha. džiráxaĕ, dž^{i}aráxaĕ; džirāxā Dar. S 5I // Mo. ǰiraγáqai.

ǰIREME(N) Tkha. džirim, džirem; džirem Tkha. Tc I969:25I // cf. Ord. džirim M 202b// Mo. ǰirim.

ǰIRĞA-~ǰARĞA- Tkha. džirğă-, dž^{i}ărğă-; džargă- Sar. Va 2IO; džirgă- Ökha. Be 28I // cf. Ord. džirga- M 202a// Mo. ǰirγa-.

ǰIRĞAL ~ ǰARĞAL Tkha. džirğal dž^{i}ărğal; džirgăl Ökha. C 57, Be 28I; džiargal Tkha. Ldo 7; dž^{i}ărgăl Tkha. C 27, Gt I982:III; Dar. S 5I, CSh 64; džiargăl KhaÖ C I40; Sar. Va 20I; Khot. C 57; džărgăl Tkha. Lv I964:I8I, I967:52; džargăl Tkha. S 68, Mö I975:28I // cf. Ord. dž^{i}argal M 202a// Mo. ǰirγal.

ǰIRÓ ~ǰORÓ Tkha. džiró, džoró; džorō Tkha. S 76, P I955:II6, Gt I982:II7; Tkha. Lv I964:I76, I967:66; Ökha. Vl I87; džorā Dar. Tt I97 // cf. Ord. džirō M 203a// Mo. ǰiruγa.

ǰIŠIÉ ~ ǰIŠÉ Tkha. džiš^{i}é; džišē Tkha. Lv I964: I82, I967:52 // cf. Ord. džišē M 204a// Mo. ǰišiye.

ǰÖTŐ Tkha. džȯtő; dž^{i}ötō Tkha. Ldo 32; džötō Tkha. Lv I964:I82, I967:68 // cf. Ord. džötō M 2I4 a// Mo. ǰitüge.

ǰURUM ~ǰURAM Tkha. džurŭm, džuram; džurăm Tkha. Lv I964:I82, I967:67; dž^{i}ȯrăm Tkha. Ldo 30 // cf. Ord. džurum 22Ia// Mo. ǰirum.

ǰÚLČIN Tkha. džúltšin; džūltšin Tkha. Lv I964: I77 //Mo. ǰiγulčin.

ǰÚǰIG Tkha. džȯdžig; džüdžik Tkha. Lv I964:I82; džüdžig Tkha. Gt I982:I20 //Mo. ǰüǰüge.

JAB Tkha. dzaw, dzab; jab Tkha. L 57; dzab Tkha. P I93I:I69 // cf. Ord. džab M I76b// Mo. ǰab.

JABAǰI ~ǰAWIǰI Tkha. džȧwĭdžĭ, dzawĭdžĭ; džawidž Ökha. Va 202; džawĭdž Ökha. Va 202; dzawdži džȧ́wdži Tkha. Gt I979:I00, I982:II9; džȧ́wdžă Dg. Lde 35;dzȧ́wdž Dg.RT I960:26 // cf. Ord. džawidži M I90b// Mo. ǰabaǰi.

JABDA- Tkha. dzabdă-; // cf. Ord. džawdu- M I76b// Mo. ǰabdu-.

JABSAR Tkha. dzawsar, dzafsar; dzawsăr Tkha. Lv I964:I83; Ökha. Vl 259; dzawsăr Tkha. Lv I967: 52; dzabsăr Dar. S 52 // cf. Ord. džabsar M I77a// Mo. ǰabsar.

JABŠI- Tkha. džawšĭ-, dzawšĭ-; dzawšix džȧ́wšĭx Tkha. Gt I979:I00 //Mo. ǰabsi-.

JABŠIÁN Tkha. džawš^{i}án, dzawš^{i}án; džabšān Tkha. Va I970:42; Dg. Lde 35; džawša:n Tkha. Mö I975: 302; dzawšā̆n, džȧ́wšā̆n Tkha. Gt I979:I00 // cf. Ord. džabšā M I77b// Mo. ǰabsiyan.

JADA Tkha. dzadă; dzada Tkha. P I95I:I7I; dzadă Dar. S 5I // cf. Ord. džada M I78a// Mo. ǰada.

JADAĞAI Tkha. dzadğaĕ; jadgai Tkha. L 76 // cf. Ord. džadagā M I78a// Mo. ǰadaγai.

JADAL- Tkha. dzadal-; dzadal- Tkha. P I95I:I7I; dzadlaxă Dar. S 5I // cf. Ord. džadala- M I78a// Mo. ǰadala-.

JAGBAR Tkha. dzagwar; zagbăr Tkha. P I970:53// Mo. ǰaγbur.

JAĞASA(N) Tkha. dzaǧas; dzagasa(n) Tkha. P I95I: I7I; dzaγăs Tkha. S 64; dzaǧăs Tkha. P I93I:I70, I955:II7; Ökha. Vl 225; Dar. S 5I // cf. Ord. džagas, dzagasu M I79a// Mo. ǰiγasun.

JAĞASČILA- Tkha. dzaǧastšil-; dzagašilxă Dar. S 5I; // Mo. ǰiγasučila-.

JAĞASČIN Tkha. dzaǧastšin; // cf. Ord. džagustšin I79b// Mo. ǰiγasuči.

JAI Tkha. dzaě; zai Tkha. P I936:I4; jai Tkha. L 57; dzaě Ökha. Vl 287 // cf. Ord. dzä̆ M I90b// Mo. ǰai.

JAIDAŊ Tkha. dzaědaŋ ; dzäědă̆ Ökha. Vl 27I // cf. Ord. dzä̆daŋ M I9Ia// Mo. ǰayidang.

JAIDAŊNA- Tkha. dzaědagna-; dzäědăgnă- Ökha. Vl 339// Mo. ǰayidangna-.

JAILA- Tkha. dzaěl-; dzaila- Tkha. P I95I:I7I // cf. Ord. dzä̆l- M I9Ia// Mo. ǰayila-.

JAǰIL- Tkha. dzadžil-, džadžil-; džädžil- Tkha. P I955:II6; dzädžĭlă džadžilă Tkha. Gt I979:I00, I982:I20 // cf. Ord. džadžil- M I78b// Mo. ǰaǰila-.

JALA- Tkha. dzală-; dzala- Tkha. P I95I:I7I; Dar. S 52; zală- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. džala- M I8Ib// Mo. ǰala-.

JALÁ Tkha. dzalá; dzalā Dar. S 52 // cf. Ord. džalā M I8Ib// Mo. ǰalaγa.

JALBARI- Tkha. dzalbarĭ-, dzalbir-; dzalwir- Ökha. Vl 339 // cf. Ord. džalbari- M I82a// Mo. ǰalbari-.

JALǦA- Tkha. dzalǧă-; // cf. Ord. džalga- M I82 b// Mo. ǰalγa-.

JALǦAMǰI Tkha. dzalǧamdžĭ; dzalǧamdži Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džalgamdži M I83a// Mo. ǰalγamǰi.

JALǦÁ Tkha. dzalǧá; // cf. Ord. džalgā M I82b// Mo. ǰalγaγa.

JALGI- Tkha. dzalgĭ-; dzalgi- Tkha. P I95I:I7I; dzälgĭ- Tkha. P I955:II7 // cf. Ord. džalgi- M I82 b// Mo. ǰalgi-.

JALI Tkha. dzälĭ; dzäĺ Tkha. Tc I967:I47, zali Tkha. P I970:I5I // Mo. ǰali.

JALIXAI Tkha. dzälĭxaě; // cf. Ord. džälixä̆ M I83b// Mo. ǰaliqai.

JALÚ Tkha. dzalú; zaluu Tkha. P I970:II6; dzalū Tkha. P I93I:I70, Gt I982:II7; Ökha. Vl 204 // cf. Ord. džalū M I84a// Mo. ǰalaγu.

JALÚČÚD Tkha. dzalútšúd; dzalūtšūt Tkha. P I93I: I70 // Mo. ǰalaγučud.

JALÚR Tkha. dzalúr; // cf. Ord. džalūr M I84a// Mo. ǰalaγur.

JAM Tkha. dzam; dzam Tkha. P I93I:I70, I95I: I7I, S II4, Bo 46, Lv I964:I82, I967:6I, Mö I975: 28I, P I970:I6I, Ldo 8I; Ökha. Vl 385, Gt I982: I23; džam Ökha. C I37; Dar. S 52 // cf. Ord. džam M I84a// Mo. ǰam.

JAMAG Tkha. dzamag; // cf. Ord. džamag M I84b// Mo. ǰamaγ.

JAMBAĞA Tkha. dzambağa; dzambăg Ökha. Vl 332// Mo. ǰambaγa.

JAMČI Tkha. dzamtši; dzamtš Tkha. R I902:26 // cf. Ord. džamtši M I85a// Mo. ǰamči.

JAMNA- Tkha. dzamnă-; // cf. Ord. džamna- M I84b// Mo. ǰamna-.

JANA- Tkha. dzană-; dzana- Tkha. P I95I:I7I // cf. Ord. džanu- M I85a// Mo. ǰanu-.

JANAL Tkha. dzanal; dzanal Tkha. P I95I:I7I // cf. Ord. džanul M I85a// Mo. ǰanul.

JANČI- Tkha. džántši-, dzantši-; dzantši Tkha. P I955:II7; dzantšixă džántšixă Tkha. Gt I979:99, I982:I20 // cf. Ord. džantši- M I85a// Mo. ǰanči-.

JANŠIL Tkha. džaŋšil, dzaŋšil; džáŋšĭl Tkha.Lv I964:I83,I967:57; dzanšĭl Tkha.Gt I979:I00,I982: II9 //Mo. ǰansil.

JAŊ Tkha. dzaŋ; dzaŋ Tkha. P I93I:I70, I95I: I7I, S 88; Dar S 5I // cf. Ord. džaŋ M I85a// Mo. ǰang.

JAŊDAN Tkha. dzandan; dzandan Ökha. Vl 353 // Mo. ǰandan.

JAŊĞA- Tkha. dzaŋğă-; dzaŋgaxă Dar. S 5I // cf. Ord. džaŋgu- M I86a// Mo. ǰangγu-.

JAŊGI Tkha. dzáŋgĭ; dzáŋgi Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. džaŋgi M I85b// Mo. ǰanggi.

JAŊĞIÁ Tkha. dzaŋgiá; dzaŋgĭjā Tkha. P I955: I7I // cf. Ord. džaŋgā M I85b// Mo. ǰanggiya.

JAŊNA- Tkha. dzagĭnă-; dzagina- Tkha. P I95I: I7I; dzagin- Tkha. P I93I:I70; dzagnă- Ökha. Vl 339 // cf. Ord. džaŋna- M I86b// Mo. ǰangna-.

JAŊŠI- Tkha. dzáŋšĭ-; // cf. Ord. džaŋši- M I86b// Mo. ǰangši-.

JAŊŠIL Tkha. džaŋšil, dzaŋšil; dzáŋšĭl Tkha. Lv I964:I83; dzáŋšil Tkha. Lv I967:57; dzanšĭl Tkha. Gt I979:I00; džáŋšĭl Tkha. Gt I979:I00, I982:II9 //Mo. ǰansil.

JAXA Tkha. dzaxă; dzaxa Tkha. P I95I:I7I; jaxa Tkha. L 76; dzaxă Tkha. S I05, P I93I:I70, I955: I37, Lv I964:I82, I967:57; Ökha. Vl 404; zaxă

Tkha. P I936:22, I970:68; dzax Tkha. Mö I975:28I // cf. Ord. džaxa M I79b// Mo. ǰaqa.

JAXI- Tkha. dzåxĭ-; dzaxi- Tkha. P I93I:I70, I95I:I7I; dzakixă Dar. S 5I; zaxi Tkha. P I970: 53 // cf. Ord. dža^{k}xi- M I80b// Mo. ǰaki-.

JAXIÁ Tkha. dzaxiá; zaxiaa Tkha. P I970:I39 // cf. Ord. dža^{k}xā M I80b// Mo. ǰakiya.

JAXIÁLA- Tkha. dzaxĭál-; // cf. Ord. dža^{k}xāla- M I80b// Mo. ǰakiyala-.

JAXIDAL Tkha. dzaxĭdal; // cf. Ord. dža^{k}xidal M I80b// Mo. ǰakidal.

JAXIR- Tkha. dzaxir-; dzaxira- Tkha. P I95I: I7I; zaxirsăn Tkha. P I970:I62; dzaxiraxă Dar. S 5I; dzà^{k}xirasan Ökha. C I37 // cf. Ord. dža^{k}xira- M I8Ia// Mo. ǰakira-.

JAXIRĞÁ Tkha. dzaxĭrğá; // cf. Ord. džaxirgā M I8Ia// Mo. ǰakirγa.

JARAĞA Tkha. dzarağă; // cf. Ord. džargu M I87 b// Mo. ǰarγu.

JARÁ Tkha. dzará; // cf. Ord. džarā M I87a// Mo. ǰaraγa.

JARCA Tkha. dzartsă; dzartsa Tkha. P I93I:I70, I95I:I7I // cf. Ord. džarutši M I88b// Mo. ǰaruča.

JARČIM Tkha. dzartšim; džartšĭm Dkha. Va I967: 7; dzartšĭm džårtšĭm Tkha. Gt I979:99, I982:II9// Mo. ǰarčim.

JARDAL Tkha. dzardal; // cf. Ord. džarudal M I88b// Mo. ǰarudal.

JARĞA Tkha. dzarğă, dzarăğă; dzarγ Tkha. Lv I967:64 // cf. Ord. džargu M I87b// Mo. ǰarγu.

JARĞAČI Tkha. dzarğatšĭ, dzaragătšĭ; džargatš Ökha. C I970:I37 // cf. Ord. džargutši M I87b// Mo. ǰarγuči.

JARIM Tkha. dzarim; dzarĭm Tkha. P I955:I02; džarim Tkha. P I970:I37; Dar. S 52 // Mo. ǰarim.

JARIMDÁ Tkha. dzarimdá; dzarimdā Tkha. Bo 39// Mo. ǰarimdaγan.

JARLA- Tkha. dzarlă-; // cf. Ord. džarla- M I87b// Mo. ǰarla-.

JARLAL Tkna. dzarlal; // cf. Ord. džarlal M I87b// Mo. ǰarlal.

JARLIG Tkha. dzarlig; dzarlıg Tkha. P I95I: I7I; dzarĺig Tkha. S II4; dzårlik Tkha. R I902: 26; dzarlĭk Ökha. Vl I24; Dar. S 52; dzårlag Tkha. Ldo 245 // cf. Ord. džarlik M I88a// Mo. ǰarliγ.

JASA- Tkha. dzas-; dzasa- Dg. RT I96I:I55; dzasă- Tkha. P I93I:I70, Ś I02; Ökha. Vl 2I7; zasă- Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. džasa- M I88b// Mo. ǰasa-.

JASAG Tkha. dzasag; dzasăg Tkha. S II4, Lv I967:52; dzasăk Tkha. P I93I:I70, Lv I964:I82; Dar. S 52 // cf. Ord. džasak M I89a// Mo. ǰasaγ.

JASAL Tkha. dzasal; // cf. Ord. džasal M I89a// Mo. ǰasal.

JASÁ Tkha. dzasá; dzasā Be 279 // Mo. ǰasaγa.

JASMAL Tkha. dzasmal; dzasmal Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. džasamal M I89a// Mo. ǰasamal.

JASÚL Tkha. dzasúl; dzasūl Ökha. Vl 2I7 // cf. Ord. džasūl M I89b// Mo. ǰasaγul.

JAWAG Tkha. dzawag; dzawăk Dar. S 52; Mo. ǰabaγ.

JAWIǰI Tkha. dzăwǐdž, džawidž; // cf. Ord. džawidži M I90b// Mo. ǰabaǰi.

JAWXAI Tkha. dzawxaĕ, dzafxaĕ; dzabxaĕ Be 279 // Mo. ǰabqai.

JAYÁ(N) Tkha. dzayá; dzajāŋ Dar. S 5I; dzajā(n) Tkha. P I95I:I7I; dzayā Tkha. Lv I967:76 // cf.Ord. džijā M I96a// Mo. ǰayaγan.

JÁ Tkha. dzá-; dzā- Tkha. P I95I:I7I, I955:64; Ökha. Vl 399; dzā- Dar. S 52 // cf, Ord. džā- M I75b// Mo. ǰiγa-.

JÁJA Tkha. dzádză; jája Tkha. L 57 // Mo. ǰaγaǰa.

JÁJÚR Tkha. dzádzúr, dzádúr; dzādzūr Tkha. Gt I979:I00, I982:II9; dzādūr Dkha. Va I967:7 .

JÁN Tkha. dzán; dzān Dg. RT I96I:I55; zaaŋ Tkha. P I970:I52; dzāŋ Tkha. P I93I:I70; dzą̄ Ökha. Vl 3I2 // cf. Ord. džān M I85a// Mo. ǰaγan.

JÁR Tkha. dzár; dzār Ökha. Vl 209 // Mo. ǰaγar, ǰiγar.

JÁWAL Tkha. dzáwal; dzāwăl Tkha. P I69 // Mo. ǰabal-a.

JÁWAR Tkha. dzáwar; dzāwar Tkha. P I95I:I7I // cf. Ord. dzą̄wuri M I90b// Mo. ǰiγaburi.

JEBSEG Tkha. dzewseg, dzefseg; dzewsĕg Tkha. Lv I967:52 // cf. Ord. džibsek M I92b// Mo. ǰebseg.

JEGESE(N) Tkha. dzeges; džigĕs Dg. Lde 35 // cf. Ord. džigesü M I94b// Mo. ǰigesün.

JELE Tkha. dzelĕ; dzele Tkha. P I95I:I7I; dzelĕ Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džile M I98a// Mo. ǰele.

JEMSEG Tkha. dzemseg; dzemsĕg Tkha. Lv I967:52; dzemseg Dar. CSh 32; dzemsek Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džimsek M I99a// Mo. ǰemseg.

JEREG Tkha. dzereg; dzerge Tkha. L (Studes Mongoles, I985, XVI) III; dzereg Tkha. Mŏ I975: 28I; dzerĕk Tkha. Lv I964:I82 // cf. Ord. džirge M 20Ia// Mo. ǰerge.

JERGELE- Tkha. dzergelĕ-; // cf. Ord. džergele- M 202a// Mo. ǰergele-.

JERGELÉ Tkha. dzergelé; // cf. Ord. džirgilge M 202a// Mo. ǰergelgen.

JERLEG Tkha. dzerleg; dzerleg Tkha. Ldo 246; dzerlik Ökha. Vl I24 // cf. Ord. džirlik M 202b// Mo. ǰerlig.

JES Tkha. dzes; dzes Tkha. S 82, P I955:45; Dar. S 5I // cf. Ord. džis M 203b// Mo. ǰes.

JEW Tkha. dzew; dzewĕ Tkha. P I955:I00; Ökha. Vl 399; jebe Tkha. L 57 // cf. Ord. džiwe M 206b// Mo. ǰebe.

JÉ Tkha. dzé; dzē Tkha. P I955:65; Ökha. Vl I98, Dg. RT I96I:I55 // cf. Ord. džē M I92a// Mo. ǰege.

JÉL Tkha. dzél; dzēli Tkha. P I95I:I7I; dzēl Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džēli M I92a// Mo. ǰegeli.

JÉLE- Tkha. dzél-; // cf. Ord. džēle M I92a// Mo. ǰegele-.

JÉRDE Tkha. dzérdĕ; dzērde Tkha. P I95I:I7I; Ökha. Vl I94; zeerdĕ Tkha. P I970:I47; dzērd dzārd Ökha. Be 279 // cf. Ord. džērde M I92b// Mo. ǰegerde.

JÉRE Tkha. dzérĕ; dzēre(n) Tkha. P I95I:I7I; dzēriŋ Dar. S 52; dzērĕ Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džēre M I92b// Mo. ǰegere.

JIRMESEN Tkha. džirmesen, džiremsen; // cf. Ord. džirmesen M 202b// Mo. ǰirmüsün.

JOBOLOŊ Tkha. dzowŏloŋ ; dzowălă Tkha. R I902:6; dzowoloŋ Tkha. P I95I:I7I; dzowŏlŏŋ Tkha. P I93I: I70 // cf. Ord. džowoloŋ M 2IIb// Mo. ǰobalang.

JOČILO- Tkha. džotšilŏ-, dzotšĭlŏ-; džotšlox Tkha. Va I970:42 // Mo. ǰočila-.

JOČIN Tkha. dzotšin; džǫtšĭŋ Tkha. L II9; džǫtšĭŋ Tkha. Gt I979:99 // cf. Ord. džotšit M 2IOa// Mo. ǰočin.

JODO- Tkha. dzodŏ-; dzodo- Tkha. P I955:I7I; dzodŏ- Tkha. P I93I:I70; dzodosoŋ dzod°tsoŋ Dar. CSh 36 // cf. Ord. džodo- M 206b// Mo. ǰodu-.

JODOG Tkha. dzodog; dzodăk Dar. S 52 // cf. Ord. džodok M 207b// Mo. ǰoduγ.

JOGSO- Tkha. dzoxsŏ-; dzogso- Tkha. P I95I:I7I; dzogsŏ- Tkha. S 99; zogsŏ- Tkha. P I970:I36; dzogsaxă Dar. S 52 // cf. Ord. džogso- M 207b// Mo. ǰoγsu-.

JOGSÓL Tkha. dzogsól, dzoxsól; // cf. Ord. džogsōl M 207b// Mo. ǰoγsol, ǰoγsuγal.

JOǰIG Tkha. dzodžig; dzodžǐg džodžig Tkha. Gt I979:99, I982:I20 // cf. Ord. džodžik M 207a// Mo. ǰoǰiγ.

JOLǦO- Tkha. dzolǧŏ-; // cf. Ord. džolgo- M 209 b// Mo. ǰolγa-.

JOLIG Tkha. dzolig; dzolik Tkha. P I955:II5 // cf. Ord. džolik M 209a// Mo. ǰoliγ.

JOXI- Tkha. dzoxǐ-; dzoxǐ- Tkha. P I955:II6 // cf. Ord. džo^{k}xi- M 208a// Mo. ǰoki-.

JOXIÓ- Tkha. dzoxió-; dzox^{i}ō- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džo^{k}xō- M 208b// Mo. ǰokiy-a.

JORČI- Tkha. džortšǐ-, dzortšǐ-; džǫrtši dzǫrtši Tkha. Gt I982:I23 // Mo. ǰorči-.

JORI- Tkha. dzorǐ-; dzórixă Dar. S 52; dzorǐ- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džori- M 2IOa// Mo. ǰori-.

JORIG Tkha. dzorig; dzorig Tkha. P I95I:I7I; dzorǐk Tkha. Lv I964:I82; zorig Tkha. P I970:I65; dzorǐk Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džorik M 2IOb// Mo. ǰoriγ.

JORIGLO- Tkha. dzoriglŏ-, dzorǐgŏlŏ-; dzorǐglŏ- Tkha. P I93I:I70 // Mo. ǰorilγa.

JORILǦO Tkha. dzorǐloǧo; dzorǐlgŏ Tkha. P I93I: I70 //Mo. ǰorilγu.

JOWO- Tkha. dzowŏ-; dzowo- Tkha. P I95I:I7I; dzowŏ- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džowo- M 2IIa// Mo. ǰoba-.

JOWÓ- Tkha. dzowó-; dzowō- Tkha. P I95I:I7I, P I93I:I70 // cf. Ord. džowō- M 2IIb// Mo. ǰobaγa-.

JÓ Tkha. dzó; dzō- Ökha. Vl 276 // cf. Ord. džo M 206b// Mo. ǰou.

JÓG Tkha. dzóg; dzōg Ökha. Vl 2IO // cf. Ord. džōg M 207a// Mo. ǰoγuγ.

JÓGLO- Tkha. dzóglŏ-, dzógŏlŏ-; dzōglŏ- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džōglo- M 207a// Mo. ǰoγuγ-la-.

JÓRI Tkha. dzórǐ, dzoěr; dzǒěrǐ Ökha. Vl 275// Mo. ǰoγuri.

JÓSO(N) Tkha. dzósŏ; // cf. Ord. džōs M 2IOb// Mo. ǰoγus.

JÖNÖG Tkha. dzǒnǒg; // cf. Ord. džönök M 2I3b// Mo. ǰönüg.

JǑRČIL Tkha. dzǒrtšil; džörtšil Tkha. Mö I974: 302; dzǒrtšǐl džörtšǐl Tkha. Gt I979:99, I982: II9 // Mo. ǰöričel.

JÖRLÖG Tkha. dzȯrlȯg; // cf. Ord. džörölgö M 2I4a// Mo. ǰörilge.

JÖRÖ- Tkha. dzȯrȯ̆-; džȯrȯ̆x Dkha. Va 7; // cf. Ord. džörö- M 2I4a// Mo. ǰöri-.

JÖRÖG Tkha. dzȯrȯ̆g; dzȯrȯ̆g Tkha. Lv I967:82 // Mo. ǰörig.

JÖRŐ Tkha. dzȯrő; džȯrő Ökha. C I37; džȯrȱ Tkha. Va I970:42; Sar. Va 202 // Mo. ǰorige.

JÖRŰ Tkha. dzȯrű; // cf. Ord. džörǖ M 2I4a// Mo. ǰörigüü.

JÖW Tkha. dzȯw; dzȯw Tkha. Lv I964:I82; zȯb Tkha. P I970:I34; dzȯb Dar. S 52 // cf. Ord. džöb M 2I2a// Mo. ǰöb.

JÖWLÖ- Tkha. dzȯwȯ̆lȯ̆-; // cf. Ord. džöblö- M 2I2b// Mo. ǰöble-.

JÖWLÖL Tkha. dzȯwlȯl; dzȯblȯ̆l Dkha. Va 6 // cf. Ord. džöblöl M 2I2b// Mo. ǰöblel.

JÖWXÖN Tkha. dzȯw^{k}xȯn; jöbxön Tkha. L 57 // Mo. ǰöbken.

JÖWŠIŐR- Tkha. dzȯwšőr-, dzȯfšőr-; džȯbšȱr- Dg. Lde 35; dzȯw̰šȱr džöw̰šȱr Tkha. Gt I982:II9 // Mo. ǰöbsiyer-.

JŐ- Tkha. dzȯ̋-; jȯ́- Tkha. L 83; džő- Ökha. C I37; dzȱ- Tkha. P I95I:I7I, P I955:73 // cf. Ord. džȱ- M 2I2a// Mo. ǰöge-.

JŐGČI Tkha. dzőgtšĭ, dzőxtšĭ; jőgči Tkha. L 90 // Mo. ǰögegči.

JŐLÖN Tkha. dzőlȯn; dzȱlön Tkha. P I95I:I7I; dzȱlȯ̆n Tkha. S I03 // cf. Ord. džölön M 2I3a// Mo. ǰögelen.

JŐXÍ Tkha. dzőxí; dzȱxī Dg. RT I96I:I56 // cf. Ord. džö^{k}xī M 2I2b// Mo. ǰögekei.

JUD Tkha. dzud; jud Tkha. L 76 // cf. Ord. džud M 2I5a// Mo. ǰud.

JUĞATÁ- Tkha. dzuğătá-; dzugtā- Tkha. P I95I: I7I // Mo. ǰiγutaγa-.

JUĞÁ Tkha. dzuğá; jugá Tkha. L 76; dzugā Tkha. P I955:2IO // Mo. ǰuγa.

JUĞÁCA- Tkha. dzuğátsă-; dzuγātsă- Tkha. Bo 39 // Mo. ǰuγača-.

JUĞÁLA- Tkha. dzuğálă-; dzuγālxă Dar. S 52; dzuγālaxa Dar. Tt I99 // Mo. ǰuγala-.

JUJÁN Tkha. dzudzán; juján Tkha. L 57; dzudzān Tkha. Gt I982:II7 // cf. Ord. džudžān M 2I5b// Mo. ǰuǰaγan.

JULA Tkha. dzulă; jula Tkha. L (Studes mongoles I985, XVI) II0; dzulă Dar S 52 // cf. Ord. džula M 2I7a// Mo. ǰula.

JULAI Tkha. dzulaĕ; dzul^{a}ē Tkha. P I955:84; dzulāē Ökha. Vl 296; dzulaĭ Tkha. P I93I:I70 //cf. Ord. džulā M 2I7b// Mo. ǰulai.

JULUG ~JULAG Tkha. dzulŭg, dzulăg; dzulag Tkha. Tc I970:250 // cf. Ord. džulak M 2I7a// Mo. ǰulaγ.

JUN Tkha. dzun; jun Tkha. L 57; dzuŋ Tkha. P I93I:I70, I95I:I7I; Ökha. Vl 354; Dar. S 52; dzun Tkha. S 58 // cf. Ord. džun M 2I9a// Mo. ǰun.

JURA- Tkha. dzură-; jură Tkha. L II3; dzură- Tkha. S I09; zură- Tkha. P I970:I49; dzurxă Dar. S 52; dzur- Ökha. Vl I88 // cf. Ord. džuru- M 220 b// Mo. ǰiru-.

JURAMAL Tkha. dzurmal; // cf. Ord. džurumal M 22Ia// Mo. ǰirumal.

JURAXAIČI- Tkha. dzurxaĕtsi; dzurxāĕtšĭ Dar. S 52 // cf. Ord. džuruxātši M 220b// Mo. ǰiruqayiči.

JURAČI Tkha. dzurátšĭ; dzurātš Tkha. Tc I969: I48 //cf. Ord. džurātši M 220a// Mo. ǰiruγači.

JURĞÁ(N) Tkha. dzurğá; dzurgāŋ Tkha. R I902: 46; zurgaan Tkha. P I970:79; dzuryā Tkha. S 76; Gt I982:I23; dzurgā Tkha. P I93I:I80, I955:II7, Ökha. Vl 399; jurğá Tkha. L I07 // cf. Ord. džurgā M 220a// Mo. ǰirγuγa.

JURŠI- Tkha. dzuršĭ-; džurš Dg. Lde 35 // Mo. ǰursi-.

JURŠIL Tkha. džuršil, dzuršil; džuršĭl Tkha. Gt I982:I20 // Mo. ǰuršil.

JURUG ~JURAG Tkha. dzurŭg, dzurăg; dzurăg Tkha. Lv I967:82; dzurag Tkha. P I95I:I7I; dzurăk Tkha. Lv I964:I82; Dar. S 52; zurăg Tkha. P I970:I49 // cf. Ord. džuruk M 220b// Mo. ǰiruγ.

JURUGČIN~JURAGČIN Tkha. dzurŭktsin; zurăgčiŋ Tkha. P I970:I55 // Mo. ǰiruγčin.

JURUM ~JURAM Tkha. dzurŭm, dzurăm, jurum Ri I78 // cf. Ord. džurum M 22Ia// Mo. ǰirum.

JUSA- Tkha. dzus-; dzusă- Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džusa- M 22Ia// Mo. ǰusu-.

JUSLAŊ Tkha. dzuslaŋ ; dzusalaŋ Tkha. P I95I: I7I // cf. Ord. džusalaŋ M 22Ia// Mo. ǰusalang.

JÚ(N) Tkha. dzú; // cf. Ord. džūn M 2I5b// Mo. ǰaγun.

JÚ- Tkha. dzú-; dzū- Tkha. P I95I:I7I, I955: II6; Ökha. Vl I89 // cf. Ord. džū- M 2I5a// Mo. ǰaγu-.

JÚČI(N) Tkha. dzútšĭ; dzūtšĭ džūtšĭ Tkha. Gt I979:I00 // cf. Ord. džūtši M 222a// Mo. ǰiγuči.

JÚJAI Tkha. dzúdzaě; dzūdzā Ökha. MSh 48; dzūdzaĭ Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džūdžā M 2I5b// Mo. ǰuuǰai.

JÚN Tkha. dzún; dzūn Tkha. P I95I:I7I, S 99; Dar. S 52; zuun Tkha. P I970:I5I // cf. Ord. džūn M 2I9b// Mo. ǰaγun.

JÚXA Tkha. dzúxă; júxa júxu Tkha. L 64; dzūxă Tkha. S 63; Dar. S 52 // cf. Ord. džūxa M 2I6a// Mo. ǰuuqa.

JÚRA Tkha. dzúră; júră Tkha. L I27; dzūră Tkha. S 99, P I955:II6; Ökha. Vl 259 // cf. Ord. džūra M 2I9b// Mo. ǰaγura.

JÚRA- Tkha. dzúră-; zūră- Tkha. P I936:I4 // cf. Ord. džūra- M 2I9b// Mo. ǰaγura-.

JÚŠI Tkha. dzúšĭ; dzu̯ši džu̯ši Tkha. Gt I979: I00 // cf. Ord. džuuši M 222a// Mo. ǰaγusi.

JÚDXE- Tkha. dzútxě-; dzútgě- Tkha. S I02; dzútěg- Tkha. Gt I982:I23 // cf. Ord. džüd^{k}xü- M 223a// Mo. ǰidkü-.

JÚDXÚL Tkha. dzútxŭl, dzútxěl; // cf. Ord. džúd^{k}xúl M 223a// Mo. ǰidkül.

JÚG Tkha. dzúg; jüg Tkha. L 7I; dzüg Tkha. P I95I:I7I; dzúg Tkha. P I93I:I70, I955:I54, L I964: I82; zúg Tkha. P I970:I60; dzúg dzúk Dar. S 52 // cf. Ord. džüg M 223b// Mo. ǰüg.

JÚGÉR Tkha. dzúgér; dzügēr Tkha. P I95I:I7I; Dar. Tt I99; dzúgēr Ökha. Vl I68; džúgér Ökha. C I37; dzügār Khot. C 56 // cf. Ord. džügēr M 224a// Mo. ǰüger.

JÚGŠIR- Tkha. dzúgšir-, dzúxšir-; dzügšer Tkha. Tc I969:248 // Mo. ǰügsire-.

JÚI- Tkha. dzúé; // cf. Ord. džǖ M 226a// Mo. ǰüi-.

JÚIL Tkha. dzúil; dzüil Tkha. P I95I:I7I, I970: I58; dzūĭ Ökha. Be 293; dzúl Ökha. C I45; dzūl Ökha. C 242 // cf. Ord. džüil M 226b// Mo. ǰüyil.

JÚITEI Tkha. dzúité; dzüitē Tkha. P I95I:I7I; dzütā Dar. Tt 203 // cf. Ord. džüitī M 226b// Mo. ǰüyitei.

JÚLGE Tkha. dzúlge, dzúleg; dzülge Tkha. P I95I: I7I // cf. Ord. džülge M 224b// Mo. ǰülge.

JÚLGE- Tkha. dzúlgě-, dzúlěgě-; // cf. Ord. džúlgŭ- M 224b// Mo. ǰülgü-.

JÚXEL Tkha. dzúxel; dzúxěl Tkha. Lv I967:83 // Mo. ǰükel.

JÚR Tkha. dzúr; dzúr Tkha. Lv I967:82 // Mo. ǰür.

JÚREXE(N) Tkha. dzúrexě; dzúrěx Tkha. S II3; Ökha. Vl I88; dzúrxě Tkha. P I955:I46; Dar. S 52 // cf. Ord. džüre^{k}xe M 225b// Mo. ǰirüken.

JÜSE Tkha. dzûs; dzûsə Tkha. P I955:4I; dzûsĕ Dar. S 52; dzûs Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džüsü M 225b// Mo. ǰisün.

JÜS- Tkha. dzûs-; dzûse- Dg. RT I96I:I56; jüsü jüssü Ri I88 // cf. Ord. džüsü M 225b// Mo. ǰisün.

JŰ Tkha. dzű́; dzū(n) Tkha. P I95I:I7I; dzŭ Tkha. S II0, P I955:II6; Ökha. Vl I96, Gt II7 // cf. Ord. džū M 222a// Mo. ǰegüü.

JŰ- Tkha. dzű́-; dzū- Tkha. P I95I:I7I; dzŭ- Tkha. Va I970:35 // cf. Ord. džū- M 222a// Mo. ǰegü-.

JŰDE(N) Tkha. dzű́dĕ; dzŭdĕn Dar. S 52; dzŭdĕ Tkha. P I955:II6; dzūd Ökha. Vl 399; dzŭd Tkha. P I93I:I70 // cf. Ord. džūde M 222b// Mo. ǰegüden.

JŰN Tkha. dzű́n; dzūn Dg. RT I96I:I56; dzūn Tkha. P I93I:I70; Dar. S 52; züün Tkha. P I970: I60; dzŭ Ökha. Vl 238 // cf. Ord. džūn M 225a// Mo. ǰegün.

L

LAGLAΓAR Tkha. laglaǧar, lagalǧar // Mo. layla-γar.

LAGLAI- Tkha. laglaĭ-; // cf. Ord. loglō-, lug-luī-, luigluī- M 443b// Mo. laylayi-.

LAGŠIŊ Tkha. lagšiŋ, lagšaŋ; lagšĭŋ Tkha. P I93I:I7I; lagsi Ökha. Vl I80 // cf. Ord. lagšan M 443b// Mo. layšan.

LAM Tkha. lam; lamă Tkha. R I903:5I, P I95I: I79, Str 53, Lv I964:I84, I967:53, Mö I975:278; P I970:I2I; Dar. S 56 // cf. Ord. lama M 444a// Mo. lama.

LANTŰ Tkha. lantú; lantō Dar. Tt 20I // Mo. lan-tuu.

LAŊ Tkha. laŋ; laŋ Tkha. P I93I:I7I; lāŋ Dar. S 56 // cf. Ord. laŋ M 444a// Mo. lang.

LAW Tkha. law; lab Tkha. P I95I:I79 // cf. Ord. lab M 442a// Mo. lab.

LAWLA- Tkha. lawlă-, lawălă-; // cf. Ord. labla- M 442b// Mo. labla-.

LÁ Tkha. lá; lā Tkha. P I95I:I79; la: Tkha. Ldo 64; lá Tkha. L (Études mongoles, I985, XVI) 22 // cf. Ord. lā M 442a// Mo. la.

LIMBE Tkha. limbe // Mo. lingbü.

LOŊXO Tkha. loŋxŏ, loŋ^{k}xŏ; loŋxŏ Tkha. P I955: I36 // cf. Ord. loŋxo M 447a// Mo. longqo.

LÓWŰJA Tkha. lóbúdză; ōwūs Sar. Va 203; ōwūdz Tkha. MSh 45 // Mo. loobuuǰa.

LUTA Tkha. lută // Mo. lutu.

LŪ Tkha. lú; lū Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79, Va I970:I03; lū Dar. S 56; lū Dg. RT I96I:I65 //cf. Ord. lu M 447a// Mo. luu.

LŪS Tkha. lús; lūs Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79; Dar. S 56 // cf. Ord. l^{u}āsa M 447b// Mo. layusa.

LŪWAŊ Tkha. lúwaŋ; lūwāĕ Sar. Va 200 // cf. Ord. luwaŋ M 448a// Mo. luubang.

M

MACA- Tkha. matsă-; matsaxa- Dar. CSh 32 // cf. Ord. matsu- M 456b// Mo. mačuqu.

MAGNAG Tkha. magnag; magnag Tkha. Tc I969:246 // cf. Ord. maŋnuk M 455a// Mo. mangnuy.

MAGNAI Tkha. magnaĕ; magn^{a}ē Tkha. P I955:84 // cf. Ord. maŋlā maŋnā M 454b// Mo. manglai.

MAGTA- Tkha. magtă-, maxtă-; magta- Dar. S 56 // cf. Ord. magta- M 449b// Mo. mayta-.

MAĞAD Tkha. mağad; magad Tkha. P I95I:I79; magăt Dar. S 56 // cf. Ord. magat 449b// Mo. mayad.

MAILA- Tkha. maĕlă-; mālā- Dg. RT I96I:I66; mäiraxă Dar. S 57 // cf. Ord. mālа- M 457a// Mo. mayila-.

MAIXAN Tkha. maĕxan; maexan Dar. CSh 36; Dg. RT I96I:I65; mäixăŋ Dar. S I93I:57; mā̆xăŋ Dg. Lde 3I; maĕxă Ökha. Vl 347; maexă Tkha. R I902:32 // cf. Ord. mā̆xun M 457a// Mo. mayiqan.

MAL Tkha. mal; mal Tkha. P I93I:I7I, I95I:I79, Str 25; Lv I964:I85, Mö I975:276, P I970:I47, Ldo 8I; Dar. S 57; Dar. CSh 37; Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. mal M 450b// Mo. mal.

MALAĞAI~MALĞAI Tkha. malăgaē;malăgaĕ Tkha. Bo 46; malagā̆ Dar. S 57; malgáĕ Ökha. Vl 238; malg^{a}ē Tkha. P I955:84; malgá Ökha. C I45; malgā Khaŏ. C 238; malyā Khot.Msh 48 // cf. Ord. malagā̆ M 45Ia// Mo. malayai.

MALČIN Tkha. maltšin; malčin Tkha. P I970:II5, L I2I; maltšaŋ Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. maltšin M 45Ib// Mo. malči.

MALLA- Tkha. mallă, malălă-; mallă- Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. malla- M 45Ia// Mo. malla-.

MALTA- Tkha. maltă-; maltă- Tkha. P I955:I56; maltaxă Dar. S 57 // cf. Ord. malta- M 45Ia// Mo. malta-.

MANA- Tkha. mană-; maŋixă Dar. S 56 // cf. Ord. maha- M 452a// Mo. mana-.

MANAI Tkha. manaĕ; mānai Tkha. L 83; manae Tkha. P I970:I56; manāe Tkha. Bo I94:39; manā̆ Dar. S 56 // cf. Ord. manā̆ M 452b// Mo. manu.

MANAR- Tkha. manar-; manăr- Tkha. P I970:I04 // cf. Ord. manara- 452a// Mo. manara-.

MANARA- Tkha. manar-; manar- Tkha. P I970:I04, Va I04 // cf. Ord. manara- M 452a// Mo. manara-.

MANÁ Tkha. maná; manā̆ Tkha. P I95I:I79; Tkha. Lv I967:46 // cf. Ord. manā M 452a// Mo. manaγa.

MANCÙT Tkha. mantsuĕ; mantsūĭ Tkha. Va I970: I04; mantsū Khot. MSh 48; mantsú Ökha. C I46; KhaÖ. C 223; mantsī Tkha. MSh 37; Tkha. C 230 // cf. Ord. mantš^{u}ī 454a// Mo. mančui.

MANTAĞAR Tkha. mantăğar; mantăγăr Tkha. Lv I967: 93 //Mo. mantuγur.

MAŊĞAS Tkha. maŋğas; maŋgas Tkha. P I95I:I79; maŋgăs Tkha. P I955:I7I, I970:I58; Dar. S 56 // cf. Ord. maŋgus M 454b// Mo. mangγus.

MAŊXAN Tkha. maŋxan, maŋ^{k}xan; maŋ^{q}xan Tkha. Lv I967:93; maŋ^{k}xá Ökha. Vl 404 // cf. Ord. maŋxa M 454b// Mo. mangqan.

MAXA(N) Tkha. maxă; maxa(n) Tkha. P I95I:I79; maxă̆ Tkha. R I902:46, I903:40, P I93I:I7I, I955: 39, L I07; Ökha. C I77; max Tkha. S 58; Dg. RT I960:7, I96I:I65 // cf. Ord. maxa M 449b// Mo. miqan.

MARAL Tkha. maral; manar Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. maral M 455a// Mo. maral.

MARĞĂŠI Tkha. marğăši; margāši Tkha. P I95I: I79 , I955:I60; margaaši Tkha. P I970:I60; margāš Tkha. P I93I:I7I; Ökha. Vl 247; marγāš Tkha. Bo. 39 //Mo. marγasi.

MARTA- Tkha. martă-; martă- Tkha. P I93I:I7I, I955:I62, I970:I39; Ökha. Vl II3; umarta- Ökha. C I47 // cf. Ord. marta- M 455b// Mo. marta-, umarta-.

MAŠI Tkha. maší; maši Tkha. P I93I:I7I, I970: I53 // cf. Ord. maši M 456a// Mo. masi.

MAYAG Tkha. mayag; mayag Tkha. Tc I969:245, I970:I49; mayă̆γ Dar. Tt 20I; majĭk Ökha. Vl 33I // cf. Ord. majak M 450a// Mo. mayaγ.

MÁJI Tkha. mádží-; mādza- Dg. RT I960:I0; mādža- Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. mādži- M 449a// Mo. mayaǰi-.

MEDE- Tkha. medĕ-; mede- Tkha. P I95I:I79, Bo 60; Dar. S 57; medĕ- Tkha. P I93I:I7I, I970:I30; Ökha. Vl I49 // cf. Ord. mede- M 458a,b// Mo. mede-.

MEDEGDE- Tkha. medegdĕ-; medegde- Tkha. P I95I: I79; medĕgdĕ Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. medegde- M 459a// Mo. medegde-.

MEDEGDEL Tkha. medegdel; medegdel Tkha. P I95I: I79 // cf. Ord. medegdel M 459a// Mo. medegdel.

MELXÍ Tkha. melxí; melxī Tkha. P I955:I65; Dkha. Va I967:6; melxē Tkha. Va I970:33; Dkha. Va I967

mělěxī Ökha. Vl 350 // cf. Ord. mele^{k}xī M 461b// Mo. melekei.

MENDE Tkha. mendě; mende Tkha. P I95I:I79; mėndě Tkha. Ldo 8I; mendě Dar. S 57, Ökha. Vl I56 // cf. Ord. möndö möndü M 469a// Mo. mendü.

MENDELE- Tkha. mendelě-; mendele- Tkha. L I2I; mendelxě Dar. S 57 // cf. Ord. möndölö- M 469a// Mo. mendüle-.

MEXE Tkha. mexě; mexe Tkha. P I95I:I79; mexě Tkha. P I93I:I7I; Dar. S 57 // cf. Ord. me^{k}xe M 460b// Mo. meke.

MERE- Tkha. merě-; merexě Dar. S 57 // Mo. merekü.

MERGE(N) Tkha. mergen; mergeŋ (n) Tkha. P I95I: I79; mergěŋ Tkha. P I93I:I7I; Dar. S 57; mergě Ökha. Vl I48 // cf. Ord. mergen M 463a// Mo. mergen.

MESE Tkha. mesě; mese Tkha. L I07 // cf. Ord. mese mese M 463b// Mo. mese.

METE Tkha. metě; metě Tkha. R I903:47, P I93I: I7I; Dar. S 57 // cf. Ord. metü mötü M 463b 472a// Mo. metü.

MIČID Tkha. mitšid; mitšid Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. metšit M 463b// Mo. mečid.

MIČI(N) Tkha. mitšin; mitš Tkha. Mö I975:30I; mitšĭ Tkha. P I93I:I7I // cf. Ord. metši M 463b// Mo. bečin, mečin.

MILÁ- Tkha. milá-, m^{i}álá-; milā- Ökha. Vl I78; Dar. S 57 // cf. Ord. milā- M 464a// Mo. milaγa-.

MINÍ Tkha. miní; minī Tkha. P I95I:I79; minii Tkha. P I970:I56 // cf. Ord. minī M 465a// Mo. minu.

MINŊGA- Tkha. miŋgă, m^{i}åŋgă; miŋga Tkha. P I936: II; miŋgă Tkha. Va 29; Ökha. Va I967:5; miaŋgă Tkha. Str 55, P I970:48; miaŋγă Tkha. Ldo I8; m^{i}aŋgă Tkha. P I95I:I79; m^{i}åŋgă Tkha. P I955:39; m^{i}åŋga Ökha. Vl I77; måŋgă Tkha. Lv I964:I78 // cf. Ord. miŋga M 465a// Mo. mingγa.

MIRÁ- Tkha. m^{i}árá-; míräxă Dar. S 57 // cf. Ord. mirā- M 465a// Mo. miraγa-.

MODO(N) Tkha. modŏ; modŏŋ Tkha. P I93I:I72; Dar. S 57; modo Tkha. P I95I:I79, L I07; mod(on) Tkha. Bo 46; modŏ Tkha. P I936:II; Ökha. Vl II7; modă Tkha. P I955:28, Str 50, Lv I964:I7; mod Tkha. P I93I:I72, S 58; Dg. RT I960:9 // cf. Ord. mudu M 473a// Mo. modun.

MODOČIŊ Tkha. modŏtšin; modtšoŋ Tkha. Tc I969: 248; modŏtšĭ Tkha. P I93I:I72 // Mo. modučin.

MOĞOI Tkha. moğoĕ; mogoi Tkha. P I93I:I72, I95I. I79; mogoe Dg. RT I96I:I66; moγā Dar. Tt I98; mogǟ Dar. S 57; mogó Ökha. C I46; moγō Khaŏ. C 236 // cf Ord. mogȫ M 466b// Mo. moγai.

MOIL Tkha. moĕl; mó̊el Tkha. P I955:80; mó̊ĕl Ökha. Vl 282 // Mo. moyil.

MOLOR Tkha. molor; molor Tkha. P I95I:I79; Dar. CSh 32 // cf. Ord. molor M 466b// Mo. molur.

MOŊĞOL Tkha. moŋğol; moŋgol Tkha. P I95I:I79; moŋγol Tkha. Ldo 54; moŋgŏl Tkha. S 88; Ökha. Vl I58; moŋgol Tkha. Lv I964:I77; moŋgŏl Tkha. Str 50, P I970:I6I // cf. Ord. moŋgol M 467a// Mo. mongγol.

MOXÓ Tkha. moxó; moxō Dg. RT I96I:I66; moxǟ Dar. S 57 // Mo. moquγu.

MORDO- Tkha. mordŏ-; mordo- Tkha. P I95I:I79; mordŏ- Tkha. R I903:7, P I93I:I72; mó́ridaxă Dar. S 57 // cf. Ord. mordo- M 467a// Mo. mordu-.

MORI(N) Tkha. mó́rĭ; morin Tkha. Str 22; mó́riŋ Dar. S 57; mori Tkha. R I903:5, P I936:20, I95I: I79, I970:I46; Ökha. Vl 98; Dg. RT I960:8; morĭ Tkha. P I93I:I72, Lv I964:I76; mórĭ Tkha. S II9; mórĭ Tkha. P I955:28; mó́ri Tkha. Ldo 45; mór Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. mori M 467a// Mo. morin.

MORILO- Tkha. morilŏ-; morilo- Tkha. L 98; morila- Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. morilo- M 467a// Mo. morila-.

MÖČIR Tkha. mó̊tšĭr, mó̊tsŏr; mötšir Tkha. P I95I: I79; mötšŏr Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. mötšür M 472a// Mo. möčir.

MÖGÓRSÖ(N) Tkha. mó̊gó́rsŏ; mó̊gōrs Dg. RT I96I: I66 // cf. Ord. mörösü mörös M 47Ib// Mo. mögeresün.

MÖNDÖL Tkha. mó̊ndŏl; mó̊ndŭl Tkha. P I93I:I72 // Mo. möndül.

MÖNDÖR Tkha. mó̊ndŏr; mönděr Tkha. P I955:I65 // cf. Ord. möndör M 469b// Mo. möndür.

MÖŊ Tkha. mön; mö̊ŋ Tkha. P I95I:I79, I970:I58; mó̊ŋ Tkha. P I93I:I72; Dar. S 57 // cf. Ord. mön M 469a// Mo. mön.

MÖŊGÖ(N) Tkha. mó̊ŋgŏ; mö̊ŋgö(n) Tkha. P I95I: I79; mó̊ŋgŭ Tkha. P I93I:I72; Ökha. Vl 347; mö̊ŋgĕ Tkha. P I936:22, I955:50, I970:I54, Lv I964:I84, Ldo 52; mö̊ŋgi Tkha. L 83; mó̊ŋg Dg. RT I960:9 // cf. Ord. mö̊ŋgö M 469b// Mo. mönggün.

MÖŊXÖ Tkha. mó̊ŋ^{k}xŏ; mó̊ŋxŏ Ökha. Vl I24; mó̊n^{k}xŏ Tkha. Tc I967:I8; mó̊ŋ^{k}xŏ Dkha. Va I967:7; mó̊ŋxĕ Dar. S 57; mó̊ŋ^{k}x Dg. Lde 37 // cf. Ord. mö̊ŋ^{k}xö M 469b// Mo. möngke.

MÖR Tkha. mör; mörŭ Tkha. P I93I:I72; mör Tkha. P I95I:I79; mör Dar. S 57; Ökha. Vl 360; Dg. RT I96I:I66 // cf. Ord. mör M 469b// Mo. mör.

MÖRGÖ- Tkha. mörgŏ-, mörŏgŏ-; mörgö- Tkha. P I95I:I79; mörgŭ- Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. mörgö- (mürgü-) M I70b// Mo. mörgü-.

MÖRGÖL Tkha. mörgöl; mörgŭl Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. mörgül M 470b// Mo. mörgül.

MÖRÍ Tkha. mörí; mörüi Tkha. P I95I:I79; mör$^{u}\bar{i}$ Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. möri M 47Ia// Mo. mörüi.

MÖRÖŊ Tkha. mörön; mörŭ Ökha. Vl 354; mörö(n) Tkha. P I95I:I79; mören Dar. S 57; mörĕn Tkha. P I955:49, I970:I44 // cf. Ord. mörön M 47Ib// Mo. mören.

MÖSÖ(N) Tkha. mösŏ; mösĕn Dar. S 57; mösö(n) Tkha. P I95I:I79; mös Tkha. P I93I:I72, I955:I2I; mösö Tkha. L I07 // cf. Ord. mösü M 47Ib// Mo.mölsün, mösün.

MŐG Tkha. mőg; mŏg Ökha. Be 289 // cf. Ord. mŏgö M 468a// Mo. mögü.

MŐR Tkha. mőr; mŏr Tkha. Va I970:I05 // Mo. möger.

MUǰI Tkha. mudžĭ; muǰi Tkha. P I970:II8 // cf. Ord. mudži M 473b// Mo. muǰi.

MULTAR- Tkha. multar-; multara- Tkha P I95I: I79 // cf. Ord. multura- M 475a// Mo. multura-.

MUŊXAG Tkha. muŋxag; muŋxăk Dar. S 57 // cf. Ord. muŋxak M 475b// Mo. mungqaγ.

MUXUR Tkha. muxŭr, muxăr; moxor Dg. RT I96I: I66 // cf. Ord. muxur M 474b// Mo. muqur.

MURUI ~MURÍ Tkha. muruĕ, murí; murī Tkha. Va I970:35, Dg. Lde 30; murui Dar. CSh I6 // cf. Ord. mur$^{u}\bar{i}$ M 476a// Mo. murui.

MUŠGI- Tkha. muški-, mušxĭ-; mušxĭ- Tkha. P I955:I39; mušxi- Dar S 57; mušgi- Dg. RT I96I: I66 // cf. Ord. muš^{k}xi- muški- M 476b// Mo. muski-.

MÚ Tkha. mú; mū Tkha. R I902:5; Tkha. P I95I: I79, I955:83; Dar. S 57; muu Tkha. P I970:I43; mú Tkha. L 83 // cf. Ord. mū M 472a// Mo. maγu.

MÚDA- Tkha. múdă-; mūdaxă Dar. S 57 // cf. Ord. mūda- M 473a// Mo. maγuda-.

MÚǰIR- Tkha. múdžir-; mūdžir- Dar. CSh 32 // cf. Ord. mūdžira- M 473b// Mo. maγuǰira-.

MŪLA- Tkha. múlă-; mūlaxă Dar. S I93I:57 // cf. Ord. mūla- M 475a// Mo. maγula-.

MÚXAI Tkha. múxaĕ; mūxā Dar. S 57 // cf. Ord. mūxā M 474a// Mo. maγuqai.

MÚR Tkha. múr; mór Tkha. C 30, Va I970:26; Dar. Tt 20I // cf. Ord. mī (mīnī) M 463b// Mo. mi, mii, mil, mis, miγui.

MÚR- Tkha. múr-; mūraxă Dar. S 57 // cf. Ord. mūra- M 476a// Mo. maγura-.

MÚŠIÁ- Tkha. múšiá-, múšá-; mūšāxă Dar. S 57 // cf. Ord. mūša- M 476b// Mo. maγusiya-.

N

NABČI Tkha. nabtšĭ, naptšĭ, naftšĭ; nawtši Tkha. P I95I:I80, I955:I00; nabtšĭ Tkha. P I93I:I72, Lv I967:95; Ökha. Vl 369; nabtšĭ Dkha. Va I967:6; nawtš Dg. RT I9 6I:I66 // cf. Ord. nabtši M 479a// Mo. nabči.

NABTAI- Tkha. nabtaĕ-, nawtaĕ-, naftaĕ-; nabtāĭ- Dar. S 54 // cf. Ord. nabtā- M 479a// Mo. nabtayi-.

NABTAS Tkha. nawtas, naftas, naptas // cf. Ord. nabtasu M 479a// Mo. nabtasun.

NADADA Tkha. nadă; nadădă Tkha. P I95I:I80; naddă Tkha. R I903:4; nadă Tkha. P I936:I7; nad Tkha. P I970:I62 // cf. Ord. nada M 479b// Mo. nada, nadur.

NAĞACA Tkha. nağatsă; nagatsă Dar. S 54; nagătsă Tkha. P I936:I3 // cf. Ord. nagatši M 480a// Mo. naγaču.

NAIDA- Tkha. naedă-; naĕda- Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. näsbur M 487a// Mo. nayid-.

NAILJÚR Tkha. naĕldzúr; // cf. Ord. näldžūr M 486a// Mo. nayilǰaγur.

NAIMAN Tkha. naĕman; naimăn Dar. S 54; naemăn Tkha. P I970:79; năĕmăn Ökha. Vl 29I; naĕmă Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. näma M 486a// Mo. naiman.

NAIR Tkha. naĕr; nair Tkha. P I95I:I80; naer P I93I:I72, I970:I59; na:er Mö I974:I85; näjr Dar. S 54 // cf. Ord. nār M 486a// Mo. nayir.

NAIRAMDA- Tkha. naĕramdă-; naĕrămdă- Tkha. P I936:I3, I970:I6I; năĕrămtă- Dkha. Va I967:I0 // cf. Ord. näramta- M 486b// Mo. nayiramda-.

NAIRAMDAL Tkha. naĕramdal; // cf. Ord. näramtal M 486b// Mo. nayiramdal.

NALÚ Tkha. nalú; nalū Tkha. P I970:I6I // Mo. nalau.

NAM Tkha. nam; năm Tkha. P I93I:I72, Mö I975: 282 // cf. Ord. nam M 48Ib// Mo. nam.

NAMAIG Tkha. namaĕg; namaig Tkha. P I95I:I80; namā Dar. S 54 // cf. Ord. namā M 482a// Mo. namayi.

NAMAR Tkha. namar; namăr Tkha. P I93I:I80, I955: I63, Lv I964:I83; Tc I969:246, Ldo 8I // cf. Ord. namur M 483a// Mo. namur M 483a// Mo. namur.

NAMARǰÁ Tkha. namardžá; namărdžā Ökha. Be 283 // Mo. namurǰiya-

NAMNA- Tkha. namnă-; namna- Tkha. P I95I:I80 // cf. Ord. namna- M 482b// Mo. namna-.

NAXIÁ Tkha. nax^{i}á; naxā Ökha. Be 283 // cf. Ord. na^{k}xā M 480b// Mo. nakiya.

NARA(N) Tkha. nară; narăn Dar. S 54; nara(n) Tkha. P I95I:I80, S 88; nară P I955:I63, Lv I967: 57; nar Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nara M 483b// Mo. naran.

NARAS Tkha. narăs; narasa(n) Tkha. P I95I:I80; narăs Ökha. Vl III // cf. Ord. narasu M 483b// Mo. narasun.

NARÍN Tkha. narín; narín Dg. RT I960:I3; narīn Tkha. I95I:I80, Ökha. Vl 264 // cf. Ord. narīn M 484a// Mo. narin.

NARÍXAN Tkha. naríxan; narīxăn Tkha. P I95I:I80 // cf. Ord. narīxan M 484a// Mo. nariqan.

NASA(N) Tkha. nas; nasăn Dar. S 54; nasa(n) Tkha. P I95I:I80; Bo 60, Tc I969:246, P I970:I52; nasa Tkha. L I07; Dar. CSh 64; nasʌ Tkha. Ldo 88; nasʌ̌ Tkha. Lv I967:54, 90; nas Tkha. P I93I:I72, Mö I975:282 // cf. Ord. nasu M 484b// Mo. nasun.

NAYA(N) Tkha. nayi, nayă; najăn Ökha. Vl 283, Tkha. P I95I:I80; najǐn Dar. S 54; naji Dkha. Va I967:II; najǐ Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord.naja M 480b// Mo. nayan.

NÁ- Tkha. ná-; nā- Tkha. P I95I:I80, I955:64, S II9; Ökha. Vl 209 // cf. Ord. nā- M 478a// Mo. nayа-.

NÁDA- Tkha. nádă-; nādaxă Dar. S 54; nādă- Tkha. P I95I:I80, I955:I09; nād- Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nāda-, nād- M 479b// Mo. nayad-.

NÁDAM Tkha. nádam; nādăm Tkha. P I95I:I80, I955: I02, Str 52, Lv I967:9I, L I07; Ökha. Vl 358 // cf. Ord. nādam M 479b// Mo. nayadum, nayadun.

NÁĞÚR Tkha. náğúr; // cf. Ord. nāğūr M 480b// Mo. nayayur.

NÁLDA- Tkha. náldă-; nāldaxă Dar. S 54 // cf. Ord. nāldu- M 480b// Mo. niyaldu-, nayaldu-.

NÁŠI Tkha. náši, naěši; naiši Tkha. P I93I:I82, I95I:I80; nášš Tkha. R I903:4, S 63; Dkha. Va I967: 5; nāši Tkha. P I93I:I72, I970:67; nāš Tkha. R I903:4 // cf. Ord. nāši, nāši M 485a// Mo. inayši.

NEBČI- Tkha. neptši-, neftši-; newtšĭxĕ Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. nebtši- M 488a// Mo. nebči-.

NEBTE Tkha. neptĕ, neftĕ; nebtĕ Dar. S 54; nebtĕ Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. nebte M 487b// Mo. nebte.

NEBTER- Tkha. nepter-, nefter-; nebter- Dar. S 54; nebtĕrĕ- nibtĕrĕ- Dkha. Va I967:5 // cf. Ord. nebtere- M 487b// Mo. nebtere-.

NEGDEL Tkha. negdel; negtxĕl Tkha. MSh 44 // Mo. nigedül.

NEGE(N) Tkha. negĕ; nege(n) Tkha. P I93I:I72, I95I:I80; negĕ(ŋ) Dar. S 54; negĕ Tkha. P I936: I6, I955:36, I970:I58; Ökha. Vl II7; nigĕ Tkha. P I970:79; nig L 50 // cf. Ord. nĕge M 488b// Mo. nigen.

NEGJI- Tkha. negdži-, negĕdži-; negdži- Tkha. P I970:53 // cf. Ord. negdži- M I88b// Mo. negji-.

NEME- Tkha. nemĕ-; neme- Tkha. P I93I:I72, L 83; nemĕ- Ökha. Vl 369 // cf. Ord. neme- M 490a// Mo. neme-.

NEMEGDE- Tkha. nemegdĕ-; // cf. Ord. nemegde- M 490a// Mo. nemegde-.

NEXĔ- Tkha. nexĕ-; nexe- Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54; nĕxĕ- Tkha. P I955:I46 // cf. Ord. ne^{k}xe- M 489b// Mo. neke-.

NEXÍ Tkha. nexí; nexī Tkha. P I955:I46 // cf. Ord. ne^{k}xī M 489b// Mo. nekei.

NERE Tkha. nerĕ; nere Dar. S 54; nerĕ Tkha. R I903:27. P I93I:I72, I95I:I80, I955:46, Bo 52, Lv I967:53, L 98; Ökha. Vl 207 // cf. Ord. nere M 49I a// Mo. nere.

NERES Tkha. nerĕs; nersĕ Ökha. Vl 327 //Mo. neres.

NICAR- Tkha. nitsar-, n^{i}åtsar-; ńåtsrax Tkha. Mö I975:277 // Mo. nicar-.

NIGTA Tkha. nixtă, n^{i}åxtă; n^{i}ågtă Ökha. Vl I70 // cf. Ord. nigtă M 492a// Mo. niγta.

NILÉN Tkha. nilén, milén; nilēn Tkha. P I970: I5I; nilān Dar. S 54; milēn Tkha. MSh 42; milēn Dar. Tt 200; milān Sar. Va 208 // cf. Ord. melēt M 46Ib// Mo. neliyed.

NILXA Tkha. nilxa, n^{j}ålxă; nialxă Tkha. P I970: 43; Ökha. Vl II5; n^{i}ålxă Tkha. P I955:39; ńalxä Dar. S 54; ńålx Tkha. Mö I975:282 // cf. Ord. nilxa M 493a// Mo. nilqa.

NIŊGEŊ Tkha. niŋgen; nimgen Tkha. L 90; Dkha. Va I967:5; nimgĕŋ Tkha. P I955:I53; Ökha. Vl 388; niŋgĕŋ Tkha. MSh 42, C 30; Va I970:37; Ökha. C I46 // cf. Ord. nimgen M 490b// Mo. nimgen.

NIRAI Tkha. niraĕ, n^{j}åraĕ; n^{i}år^{a}ē Tkha. P I955: 39 // cf. Ord. nirā M 494a// Mo. nirai.

NIS- Tkha. nis-; nis- Tkha. Bo 46; Dar. S 54; nis^{i}- Ldo 88; nĕse- Dg. RT I96I:I67 / cf. Ord. nis- (nĕs-) M 494b// Mo. nis-.

NISGE- Tkha. nisge-, niske-, nisxe-; nīsgĕx Tkha. MSh 39 // Mo. nisge.

NÍLE- Tkha. nílĕ-; nīle- Tkha. P I93I:I72; hīl- Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54 // cf. Ord. nīle- M 493a// Mo. neyile-.

NÍSLEL Tkha. níslel; nísl̆ěl Ökha. Vl 326 // cf. Ord. nāslal M 487a// Mo. neyislel.

NÍTE Tkha. nítě; nītě Ökha. Vl 286; Mo. niyite.

NOCO- Tkha. notsŏ-; notso- Tkha. P I95I:I80; Dar. S 54; Dar. CSh 64 // cf. Ord. notso- M I97b// Mo. noču-.

NOCOLDO- Tkha. notsoldŏ-; notsŏldŏ- Tkha. P I93I:I72, I95I:I80 // Mo. nocoldo.

NOGTO Tkha. noktŏ, noxtŏ; nogtă Tkha. P I955: I64; nogtă Tkha. Lv I967:93; noqtŏ Tkha. C 30; noxt Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. nogto M 495a// Mo. noγtu.

NOGTORÚ Tkha. noktŏrú, noxtŏrú; nogtŏrū Tkha. P I93I:I72 // Mo. noγturu.

NOĞÓ Tkha. noğó; nogō Ökha. Vl 352 // cf. Ord. nogō M 495a// Mo. noγuγa.

NOĞÓŊ Tkha. noğón; nogō(n) Tkha. P I95I:I80; nogōŋ Ökha. Vl 248; nogān Dar. S 54 // cf. Ord. nogōn M 495a// Mo. noγuγan.

NOIR Tkha. noĕr; noir Tkha. P I95I:I80, Str 56; noĭr Dar. S 54; nŏĕr Ökha. Vl 27I // cf. Ord. nŏŏr M 496b// Mo. noyir.

NOIRMOG Tkha. noĕrmog; // cf. Ord. nŏŏrmok M 497a// Mo. noyirmaγ.

NOIRMOGLO- Tkha. noĕrmoglŏ-, noĕrmogŏlŏ-; // cf. Ord. nŏŏrmoglo- M 497a// Mo. noyirmaγla-.

NOIRSO- Tkha. noĕrsŏ-; noĕrso- Tkha. P I93I: I72 // cf. Ord. nŏŏrso- M 497a// Mo. noyirsa-.

NOITOŊ Tkha. noĕtoŋ; noitoŋ Tkha. P I93I:I72; I95I:I80; Dar. S 54 // cf. Ord. nŏŏton M 497a// Mo. noyitan.

NOM Tkha. nom; nom Tkha. P I955:I64, I93I:I72, I970:I62, Bo 39, Lv I964:I85, Ldo 8I, L 83; Ökha. Vl I58 // cf. Ord. nom M 496a// Mo. nom.

NOMLOL Tkha. nomlol; // cf. Ord. nomnol M 496b// Mo. nomlal.

NOMXOŊ Tkha. nomxŏŋ ; nomxăŋ Tkha. P I955:I50; nomxŏŋ Ökha. Vl 227 // cf. Ord. nomoxon M 496b// Mo. nomuqan.

NOXOI Tkha. noxoĕ; noxoi Tkha. P I93I:I72,I95I: I80; noxoe Tkha. P I970:I43; noxŏĕ Tkha. S 8I, Str 23; Ökha. Vl 254; noxōĕ Tkha. Bo 40; Dg. RT I96I: I67; noxŏē Tkha. Lv I964:I77; nox°ē Tkha. P I955: 78; noxoe: Tkha. Mö I974:I89; noxā Dar. S 54, CSh 64; noxā KhaÖ. C I46 // cf. Ord. noxō M 495a// Mo. noqai.

NOYOŊ Tkha. noyŏn; nojăŋ Tkha. P I936:I6, I970: I22; Dar. S 54; Ökha. Vl IIO; nojoŋ(n) Tkha. P I95I:I80; nojŏŋ Tkha. Ldo 27; nojĭŋ Tkha. P I955: I28, I93I:I72 // cf. Ord. nojon M 495b// Mo. noyan.

NÓLÚR Tkha. nólúr; // cf. Ord. nōlūr M 496a// Mo. noγulur.

NÓSO(N) Tkha. nós; nōs Tkha. P I970:I43; Dg. RT I96I:I67; nōsă Dar. S 54 // cf. Ord. nōs M 497 a// Mo. noγusun.

NÖGŐ Tkha. nögő; nögō Dar. S 54 // cf. Ord. nögō M 497b// Mo. nögüge.

NÖGŐDÖR Tkha. nögődör; nögōdŭr Ökha. Vl 202 // cf. Ord. nögōdör nögōdür (nögō üdür) M 498a// Mo. nögüge edür.

NÖMÖR Tkha. nömör; // cf. Ord. nömör M 498 b// Mo. nömüri.

NÖMRÖG Tkha. nömrög, nömŏrög; // cf. Ord. nömörgö M 498b// Mo. nemürge.

NÖXCÖL Tkha. nöxtsöl; nöktsŏl Sar. Va 202 // Mo. nöküčel.

NÖXČI- Tkha. nöxtšĭ-; nöxtši- Tkha. P I955: I54 // cf. Ord. nögtši- M I98a// Mo. nögči-.

NÖXÖ- Tkha. nöxŏ-; // cf. Ord. nö^{k}xö- M 498a// Mo. nökü-.

NÖXÖR Tkha. nöxör; nöxör Tkha. P I95I:I80; nöxĕr P I955:I46, I970:I53; nöxŭr Tkha. P I93I:I72; Ökha. Vl 253; nöxŏr Dar. S 54 // cf. Ord. nö^{k}xör M 498a// Mo. nökür.

NÖXŐS Tkha. nöxős; // cf. Ord. nö^{k}xōs M 498a// Mo. nökügesün.

NŐCÖ Tkha. nőtsŏ; nö:ts Ldo 34 // Mo. nögeče.

NUDURĞA Tkha. nudurğa, nudarğă; nudărgă Tkha. P I955:34; nudraγă Tkha. S 58 // cf. Ord. nudurga M 499a// Mo. nidurγa.

NUĞASA(N) Tkha. nuğas; nugas Tkha. Tc I969:250; nuγŭs nuγŭsŭn Tkha. P I93I:I72 // cf. Ord. nugusu M 500a// Mo. nuγusun.

NULIM- Tkha. nulĭm, nilam-; // cf. Ord. nulmu- M 50Ia// Mo. nilbu-.

NULIMAS Tkha. nulĭmas; nůlĭmăs Tkha. Ldo 30; nulmas Tkha. P I955:40; nulmŭs (nulmŭsŭn) Tkha. P I93I:I72; nulmus nuilmus Dg. RT I96I:I67; ńulmŭs Ökha. Vl II7; nůĭmŭs Ökha. Be 284; noĭmis Tkha. C 30, Va I970:27 // cf. Ord. nulmusu nulmus M 50Ia// Mo. nilbusun, nilmusun.

NUM Tkha. num; numu L 83; numa Tkha. P I95I: I80, I955:I64; numă Dar. S 54; num Tkha. P I93I: I72; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. numu M 50Ib// Mo. numun.

NUXÚR Tkha. nuxúr; nuxūr Dg. RT I96I:I67 // Mo. nuquγur.

NURÚ Tkha. nurú; nurū Tkha. P I955:42; Ökha. Vl II7; nurgăn Dar. S 54 // cf. Ord. nurū M 502a// Mo. niruγun.

NUSA(N) Tkha. nusă; nusă Tkha. P I955:40 // cf. Ord. nusu M 502b// Mo. nisun.

NUTUG ~ NUTAG Tkha. nutŭg, nutăg; nutuγ Tkha. L 7I; nutŭg Tkha. S 75; nutag Tkha. P I95I:I80; nutăg Tkha. Ldo 55; nutăk Tkha. P I955:I66; Dar. S 54 // cf. Ord. nutuk M 502b// Mo. nutuγ.

NÚ- Tkha. nú-; nū- Tkha. P I95I:I80, I955:66, L I07 // cf. Ord. nū- M 499a// Mo. niγu-.

NÚCA Tkha. nútsă; nūca Dar. S 55 // cf. Ord. nūtši M 503a// Mo. niγuča.

NÚXA Tkha. núxă; nūxă Tkha. R I902:2I; Dar, S 54 // cf. Ord. nūxa M 500b// Mo. nuuqa.

NÚR Tkha. núr; nūr Tkha. P I95I:I80, I955:66, I63, Lv I967:67; Dar. S 55; nōrŏ Dar. Tt 20I // cf. Ord. nūr M 50Ib// Mo. naγur.

NÚCEGEL- Tkha. nůtsegel-; nütsegel- Tkha. P I95I:I80 // cf. Ord. nütšügüle- M 504b// Mo. ničügüle-.

NÚCEGEN Tkha. nůtsĕgen; nütsegen Tkha. P I95I: I8I; nůtsĕgĕn Tkha. P I955:4I; nůtsůgůn Ökha. Vl 227; nůtsegĕn Dar. S 55 // cf. Ord. nütšügün M 504a,b// Mo. ničügün.

NÚDE(N) Tkha. nůdĕ; nüdĕn Tkha. R I902:I4; nüde Tkha. P I95I:I80, I955:I63; nůde Dar. S 55; nůd Tkha. P I955:I63; Dg. RT I96I:I67; ńůd Ökha. Vl I77, Be 283 // cf. Ord. nüdü M 503a// Mo. nidün.

NÚDÚR Tkha. nůdúr; nůdūr Tkha. P I955:42; Lv I967:70; nüdōr Dar. CSh 32, Tt 202 // cf. Ord. nüdūr M 503b// Mo. nüdügür.

NÚGEL Tkha. nůgel; nůgĕl Tkha. P I955:4I // cf. Ord. nūl M 503a// Mo. nigül.

NÚXE Tkha. nůxĕ; nüxe(n) Tkha. P I95I:I80; nůxĕ Tkha. P I955:I46; nüxü nüxe Tkha. L 43 // cf. Ord. nü^{k}xe (nü^{k}xü) M 503b// Mo. nüken, nüke.

NÚXEL- Tkha. nůxel-; // cf. Ord. nů^{k}xele- M 503b// Mo. nükele-.

NÚ- Tkha. nú-; nū- Tkha. P I95I:I8I; nū- Tkha. P I955:69, Lv I967:70, L 5I; Dar. S 54 // cf. Ord. nū- M 503a// Mo. negü-.

NÚDEL Tkha. núdel; nūdel Dar. S 55 // cf. Ord. nūdel M 503a// Mo. negüdel.

NÚDELČIŊ Tkha. nůdeltšin; nūdelčin L I2I // cf. Ord. nūdelūtšin M 503a// Mo. negüdelčin.

NÚR Tkha. núr; nūr Tkha. R I902:22, P I95I:I8I, Lv I967:I70; Mö I974:I87; nü:r Ldo 49; n^{i}ūr Tkha. P I93I:I72; ńūr Dar. S 55 // cf. Ord. nūr M 504a// Mo. niγur.

NÚRSE(N) Tkha. núrsĕ; nūrse(n) Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. nūres nūresü M 504a// Mo. negüresün.

OBǰIN Tkha. obdžin, owdžin; obdžiŋ Tkha. P I970:52; owdžiŋ Tkha. Lv I967:95 //Mo. obǰing.

OČI Tkha. ǒtšǐ; otši Tkha. P I93I:I73, I95I: I8I, I955:II3; otši Ökha. Vl 397; oči Tkha. L 90 //cf. Ord. otši M 523b// Mo. oči.

OČI- Tkha. otšǐ-; otši- Tkha. S 57, P I970: I39; Ökha. Vl 326; Dar. S 46; ǒ^{i}tši- Tkha. Ldo 25 //Mo. oči-,

ODO(N) Tkha. odŏ; odon Tkha. L 76; odo(n) Tkha. P I95I:I8I; odŏ Tkha. P I93I:I73; Dar. CSh 48; odă Tkha. P I955:30, Lv I964:I76; od Tkha. Mö I974:I92; Dg. RT I960:9 // cf. Ord. udu M 723a// Mo. odun.

ODŌ Tkha. odó; odō Tkha. R I903:4, P I93I:I73, I95I:I84, I970:I56; Ökha. Vl 205; odā Dar. S 46 //cf. Ord. odō M 506b// Mo. odu-a.

OGŠI- Tkha. okšǐ-, oxšǐ-; ogši- Tkha. P I970: 53 //Mo. oγši-.

OGTO Tkha. oktŏ, oxtŏ; ogto Tkha. L 76; oxtŏ Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. ogto M 508a// Mo. oγ- tu.

OGTOLO- Tkha. oktolŏ-, oxtolŏ-; ogtăl- Tkha. P I955:52; oxtlo- Dg. RT I960:26 // cf. Ord. ogtol- M 508a// Mo. oγtula-.

OGTORĞUI Tkha. oktorğuĕ, oxtorğuĕ; ogtŏrgôĕ Ökha. Vl 288 // cf. Ord.ugturgui M 725a// Mo.oγtar- γui.

OĞOTONO Tkha. oğŏtonŏ; ogotono Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. ogotono M 507b// Mo. oγutuna.

OĞOTOR Tkha. oğŏtor; // cf. Ord. ogotor M 507b// Mo. oγutur.

OI Tkha. oĕ; oi Tkha. P I95I:I8I; oĕ Tkha. P I970:70; Dg. Lde 28; ôĕ Tkha. S 79; Ökha. Vl 268; Dar. CSh 37; o:e- Tkha. Mö I974:I87; ôe: Tkha. Ldo 5I // cf. Ord. ôă M 5I5a// Mo. oi.

OIČI- Tkha. oĕtšǐ-; oitši- Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I; ôĕtši- Ökha. Vl 268 //Mo. oyiči-.

OILĞO- Tkha. oĕlğŏ-, oĕlŏğŏ-; oĕlgŏ- Tkha. P I970:46, Ldo 5I; oĕlγa- Dar. CSh 38; Mo. oyilγa-.

OIMOSO(N) Tkha. oĕmos; ōĕmăs Tkha. Lv I964:I76; ôĕmos Ökha. Vl 268; Dg. RT I96I:I67; oĕmŏs Dg. Lde 28; ôe:mŏsŏ Ldo 27 // cf. Ord. ôŏmos ôŏmosu M 5I5b// Mo. oyimosun.

OIRO Tkha. oĕrŏ; ôĕrŏ Tkha. P I93I:I73, S 79; o:ĕr Tkha. Mö I974:I89; oiro Tkha. P I93I:I8I; ôĕro Ökha. Vl 268; ôĕră Tkha. P I955:79; oira Dar. CSh 64; oĕr Dg. Lde 28 // cf. Ord. ôŏr M 5I6a// Mo. oyira.

OIROLCÓ Tkha. oirolcó //Mo. oyiralcaγ-a.

OIRTO- Tkha. oĕrtŏ-; oĕrtŏ- Tkha. P I970:I35 // cf. Ord. ôŏrto- M 5I6a// Mo. oyirad-.

OIRTÚL- Tkha. oĕrtúl-; oi̯rtūl- Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. ŏŏrtūl- M 5I6b// Mo. oyiratai̯ul.

OL- Tkha. ol-; o̯l- Tkha. R I903:5; P I936:I4, I95I:I8I; I970:I39; olo- Tkha. Ldo 28; Dar. S 46 // cf. Ord. ol- M 509b// Mo. ol-.

OLBOG Tkha. olbog; olbŏk Tkha. P I93I:I73; Ŏkha. Vl 388 // cf. Ord. olbok M 509b// Mo. olbui̯.

OLDO- Tkha. oldŏ-; oldo- Tkha. P I95I:I8I; olda- Dar. S 46 // cf. Ord. oldo- M 509b// Mo. olda-.

OLĞO- Tkha. olğŏ-; olga- Tkha. Lv I967:94; olgo- Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. olgo- M 5I0a// Mo. oli̯a-.

OLIG Tkha. oli̯g; oi̯ig Tkha. Lv I967:66 // cf. Ord. olik M 5I0a// Mo. oli̯.

OLIGTOI Tkha. oligtoĕ; oligtoi Tkha. P I95I: I8I // Mo. oli̯tai.

OLJO Tkha. oldzŏ; oldza Dar. S 46; oldză Tkha. P I955:II9; oldzo Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I // cf. Ord. oldžo M 509b// Mo. olǰa.

OLJOLŎ- Tkha. oldzolŏ-; oldzal- Dar. S 46; oldzălă- Dar. CSh 8 // cf. Ord. oldžolo- M 509b// Mo. olǰala-.

OLOĞOI Tkha. olŏğoĕ; ologoi Tkha. P I95I:I8I; olŏgoi Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. ologō̈ M 5I0a// oluγai.

OLOM Tkha. olom, olo̯m; olŏm Tkha. MSh 42; olŏm Tkha. Lv I967:58; olŏm Dg. RT I969:I67; olom Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. olo̯m M 5I0b// Mo. olong.

OLONCOG Tkha. olo̯ntsog; olontsog Tkha. MSh 42 // cf. Ord. olončoγ M 5I0b// Mo. olungčuγ.

OLOŅ Tkha. olon; olăn Tkha. P I955:29; Dar. S 46, CSh 37; olo̯n Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I; S 74; olŏn Tkha. Lv I967:57, C 30, Mö I974:I88, P I970: I53, Ldo 77 // cf. Ord. olon M 5I0b// Mo. olan.

OLOŅXI Tkha. olo̯n^{k}xĭ; olŏn̯xĭ Tkha. Lv I967:93, Ldo 75 // cf. Ord. olo̯n^{k}xi M 5I0b// Mo. olangki.

OLOS Tkha. olos; olos Tkha. P I93I:I73; olŏsŏ Tkha. Ldo 27; Dar. CSh 37 // cf. Ord. ulusu M 73I b// Mo. olusun.

OMOG Tkha. omog; omog Dg. RT I96I:I67; omăg Tkha. P I95I:I8I // cf. Ord. omok M 5IIa// Mo. omoγ.

OMORŮ Tkha. omorú; // cf. Ord. omorū umurū M 5IIb, 732b// Mo. omuruu.

ONCO Tkha. o̯ntsŏ; ontsŏ Tkha. Bo 39, P I970: I56; ontsă Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. ontšo M 5I3b// Mo. onča.

ONCOĞOI Tkha. o̯ntsŏgoĕ; // cf. Ord. ontšogō̈ M 5I3b// Mo.ončaγai.

ONČI Tkha. ontšĭ; ontšĭ Tkha. Lv I967:93, P I970:6I // cf. Ord. onotši M 5I3b// Mo. onči.

ONDÓ Tkha. oŋdó; ondō Tkha. P I93I:I73; Dar. S 46 // cf. Ord. ondōn M 5I2a// Mo. onduu.

ONI Tkha. oní; oníˇ Tkha. Lv I967:44 // cf. Ord. oni M 5I2b// Mo. oni.

ONIĞOR Tkha. oniğor; onigŏr Dar. CSh 38 // Mo. oniγar.

ONILO- Tkha. onílŏ-; // cf. Ord. onilo- M 5I2b// Mo. onila-.

ONISOĞO Tkha. oníˇsoğŏ, oníˇsxŏ; onisxō Ökha. Vl 326 // cf. Ord. onisxo M 5I2b// Mo. onisqa.

ONO- Tkha. onŏ-; ono- Tkha. Lv I967:44; onŏ- Ökha. Vl 354 // cf. Ord. ono- M 5I2b// Mo. onu-.

ONOL Tkha. onol; // cf. Ord. onol M 5I3b// Mo. onul.

ONOŠI Tkha. onošˇí; // cf. Ord. onoši M 5I3b// Mo. onuši.

ONÓ Tkha. onó; on^{o}ā onā Dar. CSh 64 // cf. Ord. onō M 5I2b// Mo. onuγa.

OŊ Tkha. oŋ; oŋ Tkha. P I93I:I73, I955:30, I970: 44,69, Mö I974:282 // cf. Ord. on M 5IIb// Mo. on.

OŊGI Tkha. oŋgí; // cf. Ord. oŋgi M 5I4a// Mo. onggi.

OŊĞOCO Tkha. oŋğotsŏ; oŋggoco Tkha. L 90, L (Études mongoles I985, XVII) II2; oŋğŏtsŏ Ökha. Vl 257; oŋγatsă Dar. S 46; oŋğŏtsŏ Tkha. P I970: 69; oŋgots Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. oŋgotšo M 5I5a// Mo. ongγača.

OŊĞOI- Tkha. oŋğoĕ-; oŋgōĕ- Tkha. Lv I967:93; oŋgŏe: Tkha. Ldo 78 // cf. Ord. oŋgō̈- M 5I5a// Mo. ongγuyi-.

OŊĞOŊ Tkha. oŋğon; oŋgŏŋ Dar. S 46 // cf. Ord. oŋgon M 5I4b// Mo. ongγun.

OXI Tkha. oxˇí; ǒxˇí Tkha. Ldo 90; oxi Tkha. L 43; Mo. oki.

OXIN Tkha. ǒxin; oxiŋ Tkha. P I955:57, Bo 60; Dg. RT I960:I5; ǒxˇíŋ Ldo 24; Dar. S 46 // cf. Ord. o^{k}xin M 509a// Mo. okin.

OXOR Tkha. oxor; oxăr Tkha. P I955:6 // cf. Ord. uxur M 726b// Mo. oqur.

ORČI- Tkha. ortšˇí-; ortši- Tkha. P I95I:I8I // Mo. orči-.

ORČILOŊ Tkha. ortšˇíloŋ ; ortšiloŋ Tkha. P I95I: I8I; orčilang Dar. CSh 32 // cf. Ord. ortšiloŋ M 522b// Mo. orčilang.

ORČIM Tkha. ortšim, orˊtšom; ortšom Tkha. Tc I970:I49 // Mo. orčim.

ORČIN Tkha. ortšin, ortšon; ortsĭn Tkha. Lv I967:94; ortšim Tkha. P I970:46 // cf. Ord. ortšin M 522b// Mo. orčin.

ORDO(N) Tkha. ordŏ; ordo Tkha. P I93I:I73, I95I: I8I; ordŏ Ökha. Vl I58 // cf. Ord. urdu M 739 // Mo. ordu.

ORGIL Tkha. oŕgil, oŕgol; // cf. Ord. orgil M 5I7a// Mo. orgil.

ORĞO- Tkha. orğŏ-; oryă- Dar. S 46 // cf. Ord. urgu- M 739b// Mo. oryu-.

ORI Tkha. ori; ori Ldo 24 // cf. Ord. oro M 5I8 a// Mo. ori.

ORIL- Tkha. orĭl-; orli- Dar. S 46; oril- Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I, I970:I6I // Mo. orila-.

ORLI- Tkha. oril, orli-; orlixă Dar. S 46 // Mo. orila.

ORLO- Tkha. orlŏ-, orŏlŏ-; orŏlŏ- Tkha. Ldo 28; orola- Dar. CSh 32 // cf. Ord. orolo- M 520b// Mo. orolo-.

ORO- Tkha. orŏ-; oro- Tkha. I95I:I8I; Ökha. Vl 334; Dg. RT I96I:I67; orŏ- Tkha. Bo 46, P I970: I39; ora- Tkha. R I903:I2, P I936:I3, I955:29; or- Tkha. Mö I974:I85 // cf. Ord. oro M 520a// Mo. oru-.

OROI Tkha. oroĕ; oroi Tkha. P I93I:I73, I95I: I3I, L 98; oroĕ Dar. S 38; orðĕ Ökha. Vl 289; ðŕðe:

Tkha. Ldo 5I // cf. Ord. orō M 522a// Mo. orui.

OROLCO- Tkha. oroltsŏ-; oroltso- Tkha. P I95I: I8I // cf. Ord. oroltši- M 52Ia// Mo. orulča-.

ORON Tkha. oron; oron Tkha. L (Études mongoles I985, XVII) II2; oroŋ Tkha. P I93I:I73, I95I:I8I, I970:I4, Lv I967:66, Ldo 42; Dar. S 46; orŏŋ Ökha. Vl 3I7 // cf. Ord. oron M 52Ib// Mo. oran.

OROS Tkha. oros; orŏs Tkha. P I93I:I73; Ökha. Vl 366 // cf. Ord. oros M 52Ib// Mo. orus.

ORÓLTO Tkha. oróltŏ; orōlt Dg. RT I96I:I67 // Mo. oriyalta.

ORXI- Tkha. orxĭ-; orxi- Tkha. P I93I:I73,I95I: I8I; orx́i- Dar. S 46 // cf. Ord. or^{k}xi- M 5I7a// Mo. orki-.

ORŪL-Tkha. orúl-; orūl- Tkha. P I93I:I73, I95I: I8I, I955:30, S 58 // cf. Ord. orūl- M 522b// Mo. oruγul-.

OTOČI Tkha. ototšĭ; // cf. Ord. ototši M 523b// Mo. otači.

OTOG Tkha. otog; otŏk Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. otok M 523b// Mo. otuγ.

OTOR Tkha. otor; // cf. Ord. otor M 523b// Mo. otur.

OTXON Tkha. otxon; odxon, otgăn Tkha. Lv I964: I8I; odxŏn Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. odxon M 506a// Mo. odqan.

OWĞOR Tkha. owγor // Mo. obuγar.

OWOG Tkha. owog; obŏk Dar. S 46 // cf. Ord.omok M 5IIa// Mo. omoγ, oboγ.

OWOGTON Tkha. owogton; // cf. Ord. omogton M 5IIa// Mo. omoγtan, oboγtan.

OWOR Tkha. owor; obăr Dar. S 46 // cf. Ord.owor M 525b// Mo. obur.

OWÓ Tkha. owó; owō Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. owō M 525a// Mo. obuγa.

OWÓLŎ- Tkha. owólò-; owōlŏ- Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. owōlo- M 525a// Mo. obuγala-.

OYO- Tkha. oyŏ-; ojo- Tkha. P I95I:I8I, L 64; Dar. S 46; OJŎ- Tkha. Ldo 84; oja- Tkha. P I955: 30, I970:68; ŏji- Tkha. P I93I:I73; oj- Ökha. Vl 276 // cf. Ord. ojo- M 508b// Mo. oyu-.

OYODOL Tkha. oyŏdol, oyidol; ojĭdăl Tkha. P I955:I08; ojŏdŏl Tkha. Ldo 84 // cf. Ord. ojodol M 508b// Mo. oyudal.

OYODOLČIN Tkha. oyodolčin // Mo. oyodalčin.

OYÓR Tkha. oyór; oyōr Tkha. P I970:68; ojār Dar. S 46 // Mo. oyuγar.

OYÓS Tkha. oyós; oyōs Tkha. P I970:65// Mo. oyoγasu.

OYÚN Tkha. oyún; ojuŋ Tkha. P I95I:I8I, Ldo 46; ojūn Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ojūn M 508b// Mo. oyun.

OYÚTAN Tkha. oyútan; oyutan L 7I; ojūtaŋ Tkha. Bo 39, P I970:I42; oju:tăn Tkha. Ldo 25,76; ojūtăŋ Ökha. Vl 246 // Mo. oyutan.

ÓČI Tkha. ótšĭ; O:tš Tkha. Mö I974:I87 // Mo. oγoči.

ÓČI- Tkha. ótšĭ-; o:tš- Tkha. Mö I974:I88 // cf. Ord. ōtši- M 424a// Mo. oγuči-.

ÓLI Tkha. ólĭ; o:Í Tkha. Mö I974:I98; oe:l Ldo 45 // cf. Ord. ōli M 5IOa// Mo. oγuli.

ÓSOR Tkha. ósor; ōsŏr Tkha. P I93I:I73, I970: 44,69, Ldo 44; Ökha. Vl I97; Dar. S 46; ōsŏră Dar. CSh 36; ōsăr Tkha. R I902:22; ōsr Dg. RT I96I I67 // cf. Ord. ōsor M 523a// Mo. oγusur.

ÓSORLO- Tkha. ósorlŏ-, ósoróló-; // cf. Ord. ōsorlo- M 523a// Mo. oγusurla-.

Ö

ÖBČI- Tkha. ŏwtšĭ-, ŏftšĭ-; // cf. Ord. öbtši- M 526b// Mo. öbči-.

ÖBČIÚ Tkha. ǒwtšű; Tkha. ǒwtšū Ökha. Vl I55; öptšū Tkha. P I955:52; ǒwtšū Tkha. P I967:89, Gt I982:I2I // cf. Ord. öbtšū M 526b// Mo. ebčigün.

ÖČIG Tkha. ǒtšig; ǒtšik Ökha. Vl 406 // cf. Ord. ötšök M 543a// Mo. öčig.

ÖČIGDÖR Tkha. ǒtšigdǒr, ǒtsǒgdǒr; ǒtšigdŭr Dg. RT I960:IO, I96I:I68; ötšigdör Tkha. Ldo 32, Bo 46; ǒtšigder Tkha. P I970:I3I; ötsögödör Tkha. P I95I:I82; ǒtsŭgdŭr Ökha. Vl I53 // cf. Ord. ütsügüdür M 765b// Mo. öčigedür.

ÖČINÓN Tkha. ǒtšinǒn; ötšinōn Tkha. P I95I: I82 //Mo. öčinen.

ÖDÖ(N) Tkha. ǒdǒ; ǒdǒn Dar. S 47; ödö(n) Tkha. P I95I:I8I; ǒdŭ Ökha. Vl I55; ödö Tkha. L (Etudes mongoles, I985 XVII) II2 // cf. Ord. üdü M 748a// Mo. ödün, ödü.

ÖDÖR Tkha. ǒdǒr; ǒdŭr Ökha. Vl I53; ödör Tkha. P I95I:I8I, Ldo 32; ǒdǒr Tkha. S 76; Dar. S 47; ǒdĕr Tkha. P I970:4I // cf. Ord. üdür M 748b// Mo. edür.

ÖDÍ Tkha. ǒdí; ǒdüi Tkha. P I970:4I; ǔdī Dar. S 48 // cf. Ord. ödᵘī, üdüi M 748a// Mo. edüi.

ÖGLÖG Tkha. ǒglǒg; ǒglĭg Ökha. Vl 224 // cf. Ord. öglögö M 528b// Mo. öglige.

ÖGLŐ Tkha. ǒglő; öglō Tkha. P I95I:I8I; ǒgIǒ Tkha. P I93I:I73, Lv I967:93, Dar. S 47; öglō Tkha. Ldo 65; ǒglⁱǒ Ökha. Be 29I; öglā Dar. Tt I99 // cf. Ord. öglō M 528a// Mo. örlüge.

ÖGŐMÖR Tkha. ǒgőmǒr; ǒgōmǒr Ökha. Vl 222; ǒgǒměr Tkha. P I970:50 // cf. Ord. ögōmör M 529 a// Mo. ögiyemür.

ÖGSÖ- Tkha. ǒksǒ-, ǒxsǒ-; ǒxsĭx Tkha. Lv I964: I80; ǒxsǒ Tkha. Lv I967:74 //Mo. ögsü-.

Öl Tkha. ǒl; ǒl Tkha. Lv I967:45; öl Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. öl M 530a// Mo. öl.

ÖLGÍ Tkha. ǒlgí; öligī Dar. CSh 38; ǒlgī Ökha. Vl 238 // cf. Ord. ölögī M 53Ia// Mo. ölügei.

ÖLGÖ- Tkha. ǒlgǒ-; ölgö- Tkha. P I95I:I8I; Dar. S 47; ölgŭ Ökha. Vl I52; ölge- Dar. CSh 36; ǒlgă Dar. S 47 // cf. Ord. ülgü- M 755a// Mo. elgü-.

ÖLGŰR Tkha. ǒlgűr; ǒlgūr Tkha. S 58; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ülgūr M 755b// Mo. elgügür.

ÖLJÍ Tkha. ǒldzí; ǒldzī Ökha. Vl 288 // cf. Ord. öldžī M 530b// Mo. ölǰei.

ÖLMÍ Tkha. ǒlmí; ǒlmī Tkha. Lv I967:94; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. ölmī M 53Ia// Mo. ölmei.

ÖLÖŅ Tkha. ǒlǒn; // cf. Ord. ölön M 53Ib// Mo. ölün.

ÖLÖS- Tkha. ɔ̈lɔ̆s-; ɔ̈lɛ̆s Tkha. P I955:55 // cf. Ord. ölös- M 532a// Mo. ölüs-.

ÖLÖSXÖLÖŊ Tkha. ɔ̈lɔ̆sxɔ̆lɔŋ; ɔ̈lɔ̆sgɛ̆lɔ̆ŋ Tkha. Lv I967:93 // Mo. ölüsküleng.

ÖMČI Tkha. ɔ̈mtšĭ; ömtši Tkha. P I95I:I8I; ɔ̈mči Tkha. P I970:53 // cf. Ord. ömtši M 533a// Mo. ömči.

ÖMČILÖ- Tkha. ɔ̈mtšilɔ̆-; // cf. Ord. ömtšilö- M 533b// Mo. ömčile-.

ÖMÖD Tkha. ɔ̈mɔ̈dɔ̆; ömödö Tkha. P I95I:I8I // cf. Ord. ömödü M 532a// Mo. ömüdün.

ÖMÖNÖ Tkha. ɔ̈mɔ̈nɔ̆; ömönö Tkha. L (Etudes mongoles, I985, XVI) I09; ömŏnĕ Tkha. Ldo 35; öměnĕ Tkha. P I955:I65; ɔ̈mŭn Ökha. Vl I54 // cf. Ord. ömönö M 532a// Mo. emüne.

ÖMÖS- Tkha. ɔ̈mɔ̈s-; ɔ̈mŭs- Tkha. P I93I:I73; ömös- Tkha. P I95I:I8I; ömŏs Tkha. Ldo 33; öměs- Tkha. P I955:I22 // cf. Ord. ömös- M 532b// Mo. emüs-.

ÖMÖSGÖ- Tkha. ɔ̈mɔ̈sgɔ̆-, ɔ̈mɔ̈sxɔ̆-; ɔ̈mɔ̈sxĕ Dar. S 47 // cf. Ord. ömös^{k}xö- M 533a// Mo. emüske-.

ÖMÖSGÖL Tkha. ɔ̈mɔ̈s^{k}xɔ̈l, ɔ̈mɔ̈sxɔ̈l; // cf. Ord. ömös^{k}xöl M 533a// Mo. emüskel.

ÖNCÖG Tkha. ɔ̈ntsɔ̈g; ɔ̈ntsɔ̈g Dg. RT I96I:I68; ɔ̈ntsŭk Tkha. P I93I:I74 // cf. Ord. öntšök M 535a// Mo. önčüg.

ÖNČIN Tkha. ɔ̈ntšin; ɔ̈ntšin Tkha. Lv I967:93; ɔ̈nɔ̈tšɔ̆ŋ Dar. S 47 // cf. Ord. önötšin M 535a// Mo. önečin.

ÖNDÖGÖ(N) Tkha. ɔ̈ndɔ̈g; ɔ̈ndŭg Tkha. P I93I:I73; Ökha. Vl 228; ɔ̈ndŏg Dkha. Va I967:4; önděg Tkha. P I955:75 // cf. Ord. öndögö M 533b// Mo. öndügen.

ÖNDÖGÖLÖ- Tkha. ɔ̈ndɔ̈glɔ̆-, ɔ̈ndɔ̈gɔ̈lɔ̆-; ɔ̈ndɔ̆gɔ̆lĕ- Tkha. P I936:34 // cf. Ord. öndögölö- M 533b// Mo. öndügle-.

ÖNDÖR Tkha. ɔ̈ndɔ̈r; ɔ̈ndör Tkha. P I95I:I8I, Ldo 33; ɔ̈ndŭr Tkha. I93I:I73; Ökha. Vl I64; Dg. RT I960:9; ɔ̈ndɔ̈r Dg. RT I96I:I67; ɔ̈ndɔ̆r Tkha. S 76, Lv I967:45; Dar. S 47; Dkha. Va I967:4; ɔ̈ndĕr Tkha. P I955:56, Lv I964:I77, P I970:70 // cf. Ord. ündür M 757a// Mo. öndür.

ÖNDÍ Tkha. ɔ̈ŋdí-; öndüi- Tkha. P I95I:I8I; öndí Tkha. L 76 // cf. Ord. öndī- M 533b// Mo. öndeyi-.

ÖNGÍ- Tkha. öngí; ɔ̈ŋgī- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. ɔ̈ŋgī- M 535a// Mo. önggeyikü.

ÖNJI- Tkha. ɔ̈ndžĭ-; ɔ̈ndźi- Tkha. P I95I:I8I; ɔ̈ndži- Dar. S 47; ɔ̈nji- Tkha. Str 50, P I970:34 // cf. Ord. öndžö- öndži- M 534b// Mo. önji-.

ÖNÖ Tkha. önö; önĕ Tkha. Ldo 34 // cf. Ord. önö M 534b// Mo. önü.

ÖNÖR Tkha. ônôr; önör Dar. CSh 39; ûnĕr Dar. S 48 // cf. Ord. önör M 534b// Mo. önür.

ÖNŌ Tkha. ônō̆; önō̄ Tkha. P I95I:I8I; önö: Tkha. Mö I974:I87; ônō̄ Tkha. P I970:I30; Ökha. Vl 262; Dar. S 47 // cf. Ord. önō̄ M 534b// Mo. önüge.

ÖNŌDÖR Tkha. ônṓdôr; önō̄dör Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. önüge edür.

ÖNŌXI Tkha. ônṓxŏ̆; önō̄xi Tkha. P I95I:I82; ônō̄xi Tkha. P I93I:I74, I936:22 //Mo. önüki.

ÖŊGÍ- Tkha. ôŋgí-; ôŋgī̆- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. öŋgī̆- M 535a// Mo. önggeyi-.

ÖŊGÖ Tkha. ôŋgŏ̆; ôŋgĕ Tkha. Lv I964:I77, I967: 93, P I970:I60; ûngĕ Dar. S 48; öŋgö Tkha. P I95I: I82, Mö I974:I87; ôŋgŏ̆ Ökha. Vl I68; önggi Tkha. L 64; ông Tkha. Str 29 // cf. Ord. öŋgö M 535a// Mo. öngge.

ÖŊGÖCÖ Tkha. ôŋgôtsŏ̆; ôŋgŏ̆tsŏ̆ Tkha. Va I970: I07 //Mo. önggeče.

ÖŊGÖLJÖ- Tkha. ôŋgôldzŏ̆-; // cf. Ord. öŋgöldži- M 535b// Mo. önggelǰe-.

ÖŊGÖR- Tkha. öŋgör-; ôŋgĕr- Tkha. P I970:32; ûŋger- Dar. S 48 // cf. Ord. öŋ^{k}xörö- M 536b// Mo. önggeri-.

ÖPČITÖN Tkha. öwŏ̆tštön, öwtšĭtön; ôbtsĭtĕ Tkha. P I93I:I73 //Mo. ebečitün

ÖXÖ Tkha. ôg-, ôx-; ôg- Tkha. P I970:53; ôxô- Dg. RT I960:26; öxö- Tkha. L 64; ôxe Tkha. Ldo 57; ôxĕ- Tkha. P I970:53 // cf. Ord. ög- M 528 // Mo. ög-.

ÖRCÖ Tkha. ôrtsŏ̆; ôrtsĕ Tkha. C 35// Mo. örüče.

ÖRGÖ- Tkha. ôrgŏ̆-, ôrŏ̆gŏ̆-; örŏ̆gĕ- Tkha. Ldo 34; ôrgô- Dg. RT I96I:I68; ôrgŏ̆- Dar. S 47 // cf. Ord. ürgü- M 76Ia// Mo. ergü-.

ÖRGÖN Tkha. ôrgôn; örgön Tkha. P I95I:I82, Mö I975:298; ôrgen Tkha. P I970:64; ôrgŏ̆n Dar. S 47; ôrgŭ Ökha. Vl 326 // cf. Ord. örgön M 537b// Mo. örgen.

ÖRGÖX Tkha. örgöx; ôrgŏ̆xĕ Dar. S 47 // cf. Ord. ürgü- M 76Ia// Mo. ergü-, ürgü-.

ÖRGÖTXÖ- Tkha. ôrgôtgŏ̆-, ôrgôtxŏ̆-; örgödxe- Dar. CSh 7 // cf. Ord. örgöd^{k}xö- M 537b// Mo. örgedke-.

ÖRGŐ Tkha. ôrgó; örgō̆ Tkha. P I95I:I82; ôrgō̆ Tkha. P I93I:I74, Tc I967:20; Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. örgō̆ M 537b// Mo. örgüge.

ÖRGŐL Tkha. örgól; örgōl Tkha. P I95I:I82 // Mo. örgögele.

ÖRÖM Tkha. ȯrȯ̆m; ȯrmȯ̆ Dar. S 47; ȯrȯ̂m Dg. RT I960:9, I96I:I68 // cf. Ord. ürüm (örö̆m) M 764a// Mo. örüm.

ÖRÖX Tkha. ȯrȯ̆x; örȯ̆xĕ Tkha. Ldo 33; örö̆xö Ri I42; ȯrxȯ̆ Dar. S 47; ȯrxĕ Ökha. Vl I54 // cf. Ord. örö^{k}xö M:538b // Mo. erüke.

ÖRÖWTÖL Tkha. örö̆wtöl; ȯrȯ̆btȯ̆l Şar. Va 20I // Mo. örübtül.

ÖRŐ Tkha. örő; ȯrȱ Ökha. Vl I52 // cf. Ord. örȱ M 538b// Mo. örüge-

ÖRŐLDÖ- Tkha. ȯrő́ldȯ̆-; ȯrȱlde- Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. örȱldö- M 539a// Mo. örügeldü-.

ÖRŐLÖ Tkha. örő́l; ör^{ö}ēl Dar. CSh 39 // cf. Ord. örȱlö- M 539a// Mo. örögele-.

ÖRŐSÖN Tkha. ȯrő̄sȯn; örȱsön Tkha. P I95I:I82; ȯrȱsȯ̆n Tkha. P I93I:I74; ȯrȱsĕn Tkha. Str 54 // cf. Ord. örȱsön M 539b// Mo. örügesün.

ÖRNÖ- Tkha. ȯrnȯ̆-; ȯrnȯ̆- Tkha. Lv I967:94; ȯrnĕ- Tkha. P I970:54 // cf. Ord. örnö- M 538a// Mo. örni-.

ÖRŠŐ- Tkha. ȯršő-; öršȱ- Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. örösȱ- M 539b// Mo. örüsige-.

ÖRTÖG Tkha. ȯrtȯg; ȯltȯg Tkha. Va I970:I07; ölteg Dar. CSh 39 // cf. Ord. örtögö örtök M 540a// Mo. örteg.

ÖRTŐ Tkha. ȯrtő; ȯrtȱ Tkha. P I93I:I74, Lv I967:94; Dar. S 47 // cf. Ord. örtȱ M 540a// Mo. örtege.

ÖS Tkha. ȯs; ös Tkha. P I93I:I74, I95I:I82 // cf. Ord. ös M 540b// Mo. ös.

ÖS- Tkha. ȯs-; ösö- Tkha. P I95I:I82; ös- Tkha. P I93I:I74, I955:I22 // cf. Ord. ös- M 540b// Mo. ös-.

ÖSGÖ- Tkha. ȯsgȯ̆-, ȯsxȯ̆-; ȯsxȯ̆- Dar. S 47 // Mo. ösgekü.

ÖSXĪ Tkha. ösgí; ȯsxē Dar. S 47 // cf. Ord. ösögī M 54Ib// Mo. ösüge.

ÖŠGÖL- Tkha. ȯšgȯ̆l-, ȯšxȯ̆l-; // cf. Ord. ös^{k}xöl- M 54Ia// Mo. öskile-.

ÖŠIŐ Tkha. ȯš^{i}ő́, ȯšő; ȯšiȱ Tkha. Lv I967:46; ȯšȱ Ökha. Vl 232 // cf. Ord. öšȱ M 542a// Mo. ösiye.

ÖŠIŐTÖN Tkha. ȯšĭőtȯn, ȯšőtȯn; // cf. Ord. öšȱtön M 542a// Mo. ösiyeten.

ÖTGÖN Tkha. ȯtxȯn // Mo. ödken.

ÖTŐ Tkha. ȯtő; ötĕ Tkha. Ldo 34 // cf. Ord. ütü M 765a// Mo. ötü.

ÖW Tkha. ȯw; öw Tkha. P I95I:I82, Mö I974:I87; öb Tkha. L 32 // cf. Ord. öb M 526a// Mo. öb.

ÖWČIN Tkha. ǒwtšin; öwötšiŋ Tkha. P I95I:I82; öwětšiŋ Tkha. P I955:48; ǒbŭtšĭ Ökha. Vl I52 // cf. Ord. öwötšin M 544b// Mo. ebečin, ebedčin.

ÖWDÖ- Tkha. öwŏd, öwdŏ; öwdö- Tkha. P I95I:I82; öwdě Tkha. P I955:I00; ǒwsǒ- Dg. RT I960:25 //Mo. ebde.

ÖWDÖG Tkha. ǒwdǒg; öwěděk Tkha. P I955:48; ǒbdǒg Tkha. Lv I967:95; Dg. RT I96I:I67 // cf. Ord. öwödök M 543b// Mo. ebüdüg.

ÖWGÖN Tkha. ǒwgǒn; ǒběgěn Tkha. P I936:I3; öwěgŏn Tkha. Ldo 33; öwgěn Tkha. P I955:I46; ǒwgŭn Tkha. P I93I:I73; ǒwgŭ Ökha. Vl III; öbögön Tkha. L 7I; ǒbǒgǒn Dar. S 47; öwögön Dar. CSh 39; öwgöŋ Tkha. P I95I:I82; üwga Tkha. R I902:35 // cf. Ord. öwögön M 543b// Mo. ebügen.

ÖWLÖ- Tkha. ǒwlŏ-, ǒwŏlŏ-; // cf. Ord. öblö- M 526a// Mo. öble-.

ÖWÖDÖ- Tkha. ǒwǒdŏ-; öwödö- Dar. CSh 7; öwdö Tkha. P I95I:I82; ǒwdŭ- Tkha. P I93I:I73, Ökha. Vl 340; öbdö- Tkha. L 90; öwdě- T kha. P I955:I00 // cf. Ord. öwöd-, öwödö- M 543b// Mo. ebed-.

ÖWÖG Tkha. ǒwǒg; öwěg Tkha. P I955:I46 // cf. Ord. öwögö M 543b// Mo. ebüge.

ÖWÖGJÖR Tkha. ǒwǒgdzǒr; öwegedžēr Dar. CSh 39// Mo. ebügeǰiyer.

ÖWÖL Tkha. ǒwǒl; ǒwŭl Ökha. Vl I54; ǒbǒl Dar. S 47; ǒwŏl Tkha. Lv I965:45; öwöl Tkha. P I95I: I82; öwěl Tkha. P I955:48 // cf. Ord. öwöl M 544 a// Mo. ebül, öbül.

ÖWÖLJI- T kha. ǒwǒldžĭ-; // cf. Ord. öwöldži- M 544a// Mo. ebülǰi-.

ÖWÖR Tkha. ǒwǒr; ǒwŭr Tkha. P I93I:I73; ǒbǒr Dar. S 47; ǒwŏr Dkha. Va I967:4; öwör Tkha. P I95I:I82; Dar. CSh 36; öwěr Dar. CSh 39 // cf. Ord. öwör M 544a// Mo. ebür, öbür.

ÖWÖRTLÖ- Tkha. ǒwǒrtlŏ-, ǒwǒrtŏlŏ-; öwörtöl- Tkha. P I95I:I82; ǒbǒrtǒl- Dar. S 47; ǒwŭrtlĕ- Tkha. P I93I:I73 // cf. Ord. öwörlö- M 544b// Mo. ebürtüle-.

ÖWÖS Tkha. ǒwǒs; ǒwŭs Tkha. P I93I:I73; Ökha. Vl I53; öwösö Tkha. P I95I:I82; öwŏsĕ Tkha. Ldo 33; oběs Tkha. P I970:I6I; öwěs Tkha. P I955:47 // cf. Ord. öwös öwösü M 544a// Mo. ebesü.

ÖWÖTXÖ- ÖWTÖG- Tkha. öwdŏx, öwsöx; öwsöx Tkha. MSh 40; ǒwsixxi Ökha. C I45; öwödöxö Dar. CSh 7; ǒwsǒx Dg. Lde 36 // cf. Ord. öwöd- öwödö- M 543a// Mo. ebed-.

ÖWÖLJI Tkha. ǒwǒldži; ǒwōldžĭ Ökha. Vl 232; öwāldži Dar. CSh 39 // cf. Ord. ōldžin M 530b// Mo. öbügelǰin.

ÖYÖG Tkha. öyög; öjög Tkha. Ldo 85 // Mo. öyüg.

ÖDGÜI Tkha. ödgüi; ödegüi Dar. CSh 38 // cf. Ord. öd- ügüī M 527b// Mo. ögede ügei.

ÖDÖ Tkha. ödö; ödö Tkha. Lv I967:46; Ökha. Vl I95; ödě Tkha. R I902:2I; Dar. S 47; ö:d Tkha. Mö I974:I85 // cf. Ord. ödö M 527a// Mo. ögede.

ÖLÖ- Tkha. ölö-; Tkha. öle- Dar. CSh 8 // cf. Ord. ölö- M 53Ia// Mo. ögele-.

ÖXÖ Tkha. öxö; ö:x Tkha. Mö I974:I92; öxěn Dar. S 47; öxön Dar. CSh 37 // cf. Ord. ök xö ök xü M 530a// Mo. ögüken, ögekün.

ÖXÖLÖ- Tkha. öxölö // Mo. ögeküle-.

ÖRÖ Tkha. örö; örö Dar. Tt 202; örě Tkha. P I970:I60; ö:r Tkha. Mö I974:I87, Ldo 48; ör Tkha. S 68; Ökha. Vl 2I2 // cf. Ord. örö M 538b// Mo. ögere.

P

PAGDAĞAR Tkha. pagdăğar; pagdăyăr Tkha. Ldo 96; pagdagar Tkha. L I3I; pagdgar Dg. Lde 33 // Mo. payдayar.

PAGDAI- Tkha. pagdaě-; pagdaē- Dg. Lde 33 // Mo. payдai-.

PANSA Tkha. paŋsă; paŋsă Tkha. P I93I:I74 // Mo. pangsa.

PAR Tkha. par; par Tkha. Mö I975:276, Dg. Lde 33 // Mo. par.

PÁLAŊ Tkha. pálaŋ ; pálang Tkha. L I3I// Mo. palang.

PILA Tkha. pʲálă; pⁱila T kha. Lv I964:I85; pila Tkha. L I3I; pⁱálă Ökha. Vl 302 // cf. Ord. pila M 546a// Mo. pila.

PIN Tkha. piŋ ; piŋ Tkha. Mö I975:276 // Mo. ping.

PIR Tkha. pir; pir Dg. Lde 33 // Mo. pir.

POD Tkha. pod; pod Dg. Lde 33 // Mo. pod.

POR Tkha. por; por Dg. Lde 33 // Mo. por.

PÓX Tkha. póx; pax Dg. Lde 33; pox Dg. Lde 33 // Mo. pökü.

PUR~PUR Tkha. pur pur; půr Dg. Lde 33 // Mo. pür.

PÜD Tkha. püd; pud Dg. Lde 33; půd Dg. Lde 33 // Mo. püd.

PÜNJE Tkha. půŋdzě; půndz Sar. Va 207 // cf. Ord. pünse M 544b// Mo. pünǰe.

PÚ Tkha. pú; pⁱū Ökha. Vl 78 // Mo. püü.

PÜSF Tkha. pűs; pűdzě Tkha. P I93I:I74; pűdzŏ Ökha. Vl 78 // cf. Ord. pűse M 547b// Mo. püüse.

X

XABČI- Tkha. xabtšĭ-, xaptšĭ-, xaftšĭ-; xabtši- Tkha. P I95I:I74; Ökha. Vl 208; gabtš- Dg. Lde 36; gabtši- Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gabtši- M 283a// Mo. qabči-.

XABČIÁXAI Tkha. xabtšiáxaĕ, xaptšiáxaĕ, xaftšiáxaĕ; gawtšāxā Dg. Lde 36 // Mo. qabčiyaqai.

XABČIÁR Tkha. xabtšiár, xaptšiár, xaftšiár; 'abtšār Sar. Va 203; gabtšār Dg. Lde 36, RT I96I: I59 // cf. Ord. gabtš^{i}ār gabtš^{i}āri M 283b// Mo. qabčiyar.

XABČIG Tkha. xabtšig, xaptšig, xaftšig; xabčig Tkha. P I970:52; qabtšig Ökha. C I75; gabtšăg Dg. Lde 36; gawtšig Dg. RT I960:I5, RT I96I:I60 // cf. Ord. gabtšik M 283b// Mo. qabčiγ.

XABČIĞAR Tkha. xabtšĭğar, xaptsĭğar, xaftšĭğar; gabtšgar Dg. Lde 36 // Mo. qabčiγar.

XABČIL Tkha. xabtšil, xaptšil, xaftšil; 'aptsăl Ökha. C I77; Sar. Va 203; gabtsal Dg. RT I960:I6, RT I960:I59 // Mo. qabčil.

XABČÚR Tkha. xabtšúr, xaptšúr, xaftšúr; xawtšūr Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. gabtšūr M 284a// Mo. qabčiγur.

XABTAĞAI Tkha. xabtăğaĕ, xaptăğaĕ, xaftăgaĕ ; xawtagai Tkha. P I95I:I75; xaptagai Tkha. L II3;

XABTASA(N) Tkha. xawtas, xaftas; xabtsăs Tkha. MSh 33; xabtsas Tkha. C 28; xabtăs Dkha. Va I970: 6; gabtăs Dg. Lde 36; gabtas Dg. RT I5 // cf. Ord. gabtas M 282b// Mo. qabtasun.

XACAR Tkha. xatsar; xatsăr Tkha. P I93I:I78, I955:I3I, Lv I964:I80, I967:74; gatsar Tkha. Va I970:55; gatsăr Dkha. Va I970:7; Dg. Lde 36; 'atsar Ökha. C I78 // cf. Ord. gatšar M 299b// Mo. qačar.

XAČIN Tkha. xatšin; xatšĭn Tkha. Lv I964:I80, I967:74; xatšiăn Tkha. Ldo 95; gatšin Tkha. Va I970:55; gatšin Dkha. Va I967:7; 'atšin Ökha. C I77; 'atšĭn Sar. Va 203 // Mo. qačin.

XADA Tkha. xadă; xada Dar. CSh 8; xadă Tkha. R I902:34; Tkha. P I936:20, I95I:I74, I955:I30; I970:II8; Dar. S 48; xad Tkha. Ldo I2; xad Dg. RT I5 // cf. Ord. xeda M 320b// Mo. qada.

XADA- Tkha. xadă-; xadaxă Dar. S 48; xadax Ökha. Vl 325; xadă- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. xada- M 32Ia// Mo. qada-.

XADAG Tkha. xadag; xadăk Dar. S 48 // cf. Ord. xadak M 32Ib// Mo. qadaγ.

XADAĞALA- Tkha. xadăğală-; xadagala- Tkha. P I93I:I77, I95I:I74 // cf. Ord. xadagala- M 32Ia// Mo. qadaγala-.

XADALAŊ Tkha. xadălaŋ; xadălăŋ Tkha. P I93I: I77 //Mo. qadulang.

XADAM Tkha. xadam; xadam Tkha. Mö I975:298; xadăm Dar. S 48 // cf. Ord. xadam M 32Ib// Mo. qadam, qadum.

XADAR- Tkha. xadar-; xadar- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. xadur- M 322a// Mo. qadura-.

XADÁSA(N) T kha. xadás; xadāsăŋ Dar. S 48 // cf. Ord. xadās xadāsu M 32Ib// Mo. qadaγasun.

XADÚR Tkha. xadúr; xadūr Tkha. S I09 // cf. Ord. xadūr M 322a// Mo. qaduγur.

XAGDA Tkha. xagdă; xagdă Tkha. P I970:53; Ökha. Vl 404 //Mo. qaγda.

XAĞACA- Tkha. xağatšă-; xagătsă- Tkha. P I93I: I77, I955:75 // cf. Ord. xagatša- M 324a// Mo. qaγača-.

XAĞAL- Tkha. xağal-; xagăl- Tkha. P I93I:I77; I955:I50; xagal- Tkha. Bo 52; xaxal- Dar. S 48 // cf. Ord. xagal- M 323b// Mo. qaγal-.

XAĞALBAR Tkha. xağălbar; xagalwar Dkha. Va I967: I0 //Mo. qaγalburi.

XAĞAR- Tkha. xağar-; xaxarxă Dar. S 48 // cf. Ord. xagara- M 323b// Mo. qaγar- qaγara-.

XAĞAS Tkha. xağas; xagăs Dar. S 48; Ökha. Vl I24; Dg. RT I960:I5; xagăd Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. xagas M 324a// Mo. qaγas.

XAI- Tkha. xaĕ-; xăyĭxă Tkha. Lv I964:I8I; xa:ex Tkha. Mö I974:I86; xāexa Dar. CSh I0 // cf. Ord. xā- M 345a// Mo. qayi-.

XAIČI Tkha. xaĕtšĭ; xaitši Tkha. P I95I:I74; xaitšĭ Tkha. P I93I:I77; xăĕtši Ökha. Vl 270; xaeči Tkha. P I970:I33; xāĕtšĭ Tkha. Gt I979:I22; xaĕitš Dg. RT I960:I2; xaetš Dg. I96I:I6I // cf. Ord. xātši M 347b// Mo. qayiči.

XAILA- Tkha. xaĕlă-; xailaxă Dar. S 48; xaela- Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xāla- M 346a// Mo. qayil-.

XAINAG Tkha. xaenag, xaĕnig; xäinăk Dar. S 48 // cf. Ord. xānak M 346a// Mo. qayinuγ.

XAIXAR- Tkha. xaĕxar-; xaixar- Tkha. P I95I: I74 // cf. Ord. xāxur M 345b// Mo. qayiqur.

XAIR- Tkha. xaĕr-; xair- Tkha. P I95I:I74; xäirixă Dar. S 48; xăĕri- Ökha. Vl 280 // cf. Ord. xār- 346b// Mo. qayir-.

XAIRAN Tkha. xaĕraŋ; xairaŋ Tkha. P I95I:I74; xairăŋ Tkha. P I93I:I77 // Mo. qayiran.

XAIRCAG Tkha. xaĕrtsag; xāertsag Tkha. Bo 46; xäirtsĭk Dar. S 48; xăĕrtsăk Ökha. Vl 206;xaertsag Dg.RT I96I:I6I // cf. Ord. xārtšak M 347a// Mo.qayi-
čay

XAIRLA- Tkha. xaĕrlă-, xaĕrală-; xâĕrla- Tkha. R I903:6; xăirilxă Dar. S 48; xâĕral Ökha. Vl 363; xārla- Dg. RT I2 // cf. Ord. xārla- M 346b// Mo. qayirala-.

XAǰI- Tkha. xadžĭ-; xadži- Ökha. Vl 269 // Mo. qaǰi-.

XAǰIÚ Tkha. xadžiú; xadzū Tkha. P I95I:I74; xaǰuu Tkha. P I970:I47; xâdžiu: Tkha. Ldo 46; xâdžiu: Tkha. Ldo 7; xâdžū Ökha. Vl 200; Dar. S 48; gadžū Dg. Lde 36 // cf. Ord. xadzū M 323a// Mo. qaǰiγu.

XAJA- Tkha. xadză-; xaja- Tkha. L 57; xadzaxă Dar. S 48 // cf. Ord. xadža- M 322b// Mo. qaǰa-.

XAJÁR Tkha. xadzár; xazār Tkha. P I936:I3; xadzār Tkha. P I93I:I77, I95I:I74, S I07, P I955: I30; Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xadžār M 323a// Mo. qaǰaγar, qaǰiyar.

XAJÁRLA- Tkha. xadzárlă-, xadzárălă-; xadzārla- Tkha. P I95I:I74, I93I:I77 // cf. Ord. xadžārla- M 323a// Mo. qaǰaγarla-.

XALA- Tkha. xală-; xala- Tkha. L I2I; Dar. S 48, CSh 64; xală- Tkha. Mö I975:283; gală- Dg. Lde 36 // cf. Ord. xala- M 326a// Mo. qala-.

XALÁ- Tkha. xalá-; xalā Dar. S 48 // cf. Ord. xalā- M 326a// Mo. qalaγa-.

XALBAĞA Tkha. xalbağă; xawlaγă Tkha. MSh 44; xalwăg Ökha. 228; xawlaγă Tkha. C 220; xawlăγă Dkha. Va I967:IO // cf. Ord. xalbaga M 327a// Mo. qalbaγa.

XALCAĞAI Tkha. xaltsăgaĕ; xaltsăgā Tkha. Lv I964:I80; xaltsaγā Tkha. Lv I967:49; xalts gā Tkha. Lv I967:74; galtsagae Dg. RT I960:I6, I96I: I59 Mo. qalčaγai.

XALCAR- Tkha. xaltsar-; qaltsár Dg. Lde 36 // Mo. qalčara-.

XALI- Tkha. xălĭ-; xălĭ- Tkha. Lv I964:I76 // cf. Ord. xali- M 328b// Mo. qali-.

XALIMAG Tkha. xălĭmag; xălmag Dg. RT I96I:I62 // Mo. qalimaγ.

XALIŪ Tkha. xaliú; xăliū Tkha. Lv I964:I78; xălĭu: Tkha. Ldo 47; xalū Dar. S 48 // cf. Ord. xal^{i}ū M 329a// Mo. qaliγu, qaliγun.

XALIÚN Tkha. xaliún; xal^{i}ūn Tkha. P I95I:I74, I955:66; xaliun Tkha. Str 57; xalūŭ Ökha. Be 282 // cf. Ord. xal^{i}ūn M 329a// Mo. qaliγun.

XALISA(N) Tkha. xalĭsă; xalisă Tkha. P I93I: I77, I95I:I74; xălis Ökha. Vl 333 // cf. Ord. xalisu M 329a// Mo. qalisun.

XALJAN Tkha. xaldzan ; xaldzan Tkha. P I93I: I77, I95I:I74; xaldzăn Dar. S 48; xaldzan Dg. RT I96I:I6I // cf. Ord. xaldžan M 327b// Mo. qalǰan.

XALXA Tkha. xalxă; galxa Ökha. C I75; xalxă Dar. S 48; qalxa Dg. RT I96I:I59; xalx Tkha. Mö I975:283 // cf. Ord. galxa M 289a// Mo. qalqa.

XALXAĞAR Tkha. xalxăğar; xalxgăr Tkha. Mö I975: 283; Mo. qalqaγar.

XALXALA- Tkha. xalxală-; galxala- Dg.RT I96I: I59 //cf. Ord. galxala- M 289 // Mo. qalqala-,

XALTAR Tkha. xaltar; galtar Ökha. C I75; Dg. Lde 36, RT I96I:I59 //cf. Ord. galtar M 290a// Mo. qaltar.

XALTIRA- Tkha. xăl^{i}tir-; xaltar- Dar. S 48; xăltĭr- Ökha. Vl 339 //cf. Ord. galtur- galturi- M 290b// Mo. qalturi-.

XALÚCA- Tkha. xalútsă-; xalūtsa- Tkha. P I95I: I74 //cf. Ord. xalūtši- M 329b// Mo. qalaγuča-.

XALÚN Tkha. xalún; xalūn Tkha. P I93I:I77, I95I:I74, I955:I3I; xaluun Tkha. Str 53, P I970: I59; xalu:n Tkha. Ldo 6; xalūŭ Ökha. Be 280; xalū Ökha. Vl 2I6; xalūn Tkha. Tc I967:I8; xăliōn Dar. CSh 40 // cf. Ord. xalūn M 329b// Mo. qalaγun.

XAMAG Tkha. xamag; xamag Tkha. P I95I:I74, L 83; xamăg Tkha. P I970:I46; xamăk Tkha. P I93I: I77 // cf. Ord. xamuk M 332a// Mo. qamuγ.

XAMAR Tkha. xamar; xamar Tkha. P I95I:I74, L 98; xamăr Tkha. P I93I:I77, I955:I00; Dar. S 48; xamăr Ökha. Vl 25I // cf. Ord. xamar M 330a// Mo. qabar, qamar.

XAMBA Tkha. xambă; xambă Tkha. P I970:53 //Mo. qanba.

XAMGÁLA- Tkha. xamğălă-; xamγāl- Dar. S 48 // cf. Ord. xamagāla- M 330a// Mo. qamaγala-.

XAMĬILAĞA Tkha. xamdžilğă, xamdžilăğă; xamdžĭlăg Ökha. Vl 364 // cf. Ord. xamdžilga M 33Ia// Mo. qamĭilγa.

XAMĬILCA- Tkha. xamdžiltsă-; xamdžiltsa- Tkha. P I95I:I74 //cf. Ord. xamdžiltši- M 33Ia// Mo. qamĭilča-.

XAMXAL- Tkha. xamxal-; xamxal- Tkha. P I95I: I74 //cf. Ord. xamxal- M 33I // Mo. qamqal-, qamqala-.

XAMTA Tkha. xamtă; xamta Tkha. P I95I:I74; xamtă Tkha. P I93I:I77, I936:I3, I955:I02, I970: I30, L I80; Dar. S 48; xamt Tkha. Lv I967:59 // cf. Ord. xamtu M 33Ib// Mo. qamtu.

XAMTAR-; xamtar- Tkha. P I95I:I74 // Mo. qamtura-.

XAMTARAL Tkha. xamtăral; xamt răl Tkha. Lv I967: 90// Mo. qamtural.

XANA Tkha. xană; xana Tkha. P I95I:I74, Ldo 90, L 43; xană Tkha. P I970:6I; Dar. S 48; xan Tkha. Mö I975:279; xan Dg. RT I96I:I62 // cf. Ord. xana M 334b// Mo. qana.

XANA- Tkha. xană-; xană- Tkha. P I93I:I77, I95I:I74 // cf. Ord. xan- M 334b// Mo. qanu-.

XANAŠIGÜI Tkha. xanăšĭgüi; xanašigüi Tkha. P I95I:I74 // Mo. qanusi ügei.

XANCUI Tkha. xantsuĕ, xamtsuĕ, xantsí, xamtsí; xancui Tkha. P I970:53; xantsui Ökha. Vl 297; xantsŭī Tkha. Gt I982:I2I; xantsū Ökha. Be 279; Khot. MSh 58; Khaŏ. C 220, MSh 48; xantšī Dg. Lde 30, RT I96I:I68; xantsī Tkha. C 220, MSh 37; Dg. Lde 30; xamtsī Tkha. C 28, MSh 42 // cf. Ord. xantšū M 334b// Mo. qanču.

XANDAĞAI Tkha. xandăgaĕ; xaŋdγā Dar. Tt I98 // Mo. qandaγai.

XANI Tkha. xanĭ; xani Tkha. P I95I:I74, Str 37, L 43 // cf. Ord. xani M 334a// Mo. qani.

XANIÁ- Tkha. xaniá-; xan^{i}ā- Tkha. P I955:65 // cf. Ord. xanā- M 332b// Mo. qaniya-.

XANIÁDA(N) Tkha. xaníádă; xaniaadă Tkha. P I970:68; xan^{i}ādă Tkha. P I955:I28; xaniād Tkha. Lv I967:7I; xánĭād Tkha. Lv I964:I78 // cf. Ord. xanādu xanāt M 333a// Mo. qaniyadun.

XANJALA- Tkha. xandzală-; xandzălăx Tkha. Lv I967:93 // Mo. qanǰula-.

XAŊ Tkha. xaŋ ; xaŋ Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. xan M 332b// Mo. qan.

XAŊĞA- Tkha. xaŋğă-; xangax Tkha. Mö I975:302 // cf. Ord. xaŋga- M 335a// Mo. qangγa-.

XAŊGAI Tkha. xaŋğaĕ; xanggai Tkha. L 5I // cf. Ord. xaŋgā 335b// Mo. qangγai.

XAŊGINA- Tkha. xaŋgină-; xaŋgina- Tkha. P I95I: I75 // cf. Ord. xaŋgina- M 335a// Mo. qanggina-.

XAŊXAI- Tkha. xaŋxaĕ-; xangxae- Dar. CSh 48 // cf. Ord. xaŋxā- M 335b// Mo. qangqai-.

XAŊXAL- Tkha. xaŋxală-; xaŋxălă- Tkha. P I93I: I78 // Mo. qangqul-.

XAŊŠI Tkha. xaŋšĭ; xaŋši Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. xaŋši M 336a// Mo. qangsi.

XAXIR Tkha. xaxir; gáxir Dg. Lde 36 // cf. Ord. ga^{k}xir M 288a// Mo. qakir.

XARA Tkha. xară; xara Tkha. P I95I:I75, L 98; Dar. CSh 64; xară Tkha. R I903:30, P I93I:I78, I936:I6, I955:I3I, I970:I46, Lv I964:I80, I967: 49, S 58; Ökha. Vl II5; Dar. S 48; xar Tkha. Mö I975:279; xar Tkha. Tc I970:I44 // cf. Ord. xara M 337a// Mo. qara.

XARA- Tkha. xară-; xara- Tkha. P I95I:I75, I970:I59; Dg. RT I96I:I62; xară- Tkha. P I93I:I78; xar- Tkha. Mö I975:279; Dar. S 48 // cf. Ord. xara- M 337b// Mo. qara-.

XARAGČIN Tkha. xaragtšin, xaraxtšin; xarăgčiŋ Tkha. P I936:I6 // cf. Ord. xaragtšĭ M 338a// Mo. qaraγčin.

XARAGDA- Tkha. xaragdă-; xaragda- Tkha. P I95I: I75; Dar. S 48; xarăgdă- Tkha. P I93I:I78, Lv I967: 45; xarăγd - Tkha. Ldo 9 // cf. Ord. xaragda- M 338a// Mo. qaraγda-.

XARAI- Tkha. xaraĕ-; xar^{a}ē- Tkha. P I955:77; xaråē- Dar. CSh I7 // cf. Ord. xarä- 339a// Mo. qarayi-.

XARANDÁ Tkha. xaraŋdá; xarandā Tkha. Bo 39 // Mo. qaranda.

XARAŊXUI Tkha. xaraŋ^{k}xuĕ; xaraŋxuĭ Ökha. Vl 287; xarăŋxui Tkha. P I970:I60; xarăŋx^{u}ī Tkha. P I93I: I78; xarăŋ^{q}xŭi Tkha. Lv I967:47; xarăŋ^{k}xŭī Tkha. Lv I964:I77; xarăŋγuĭ Tkha. S 8I; xarăŋx^{a}ī Tkha. P I955:8I; xarănguē Dar. Lde 29; xarăŋxū Khaŏ. C 220; xaraŋxä Dar. S 48; xarangkxä Dar. CSh IO; xaraŋ^{k}xī Dar. Tt 20I // cf. Ord. xaraŋg^{u}ī M 338b// Mo. qarangqui.

XARÁ Tkha. xará; xaraa Tkha. P I970:I33 // cf. Ord. xarā M 337b// Mo. qaraγa.

XARÁ- Tkha. xará-; xarā- Tkha. P I93I:I78; Ökha. Vl 20I // cf. Ord. xarā- M 337b// Mo. qariy-a.

XARÁL Tkha. xarál; xarāl Dar. S 48; Ökha. Vl 362 // cf. Ord. xarāl M 338a// Mo. qariyal.

XARCA Tkha. xartsă; xartsa Tkha. P I95I:I75; xarts Tkha. Lv I967:74 // Mo. qarača.

XARCAĞA Tkha. xartsağă; xartsăg Ökha. Vl 295; gartsaga Ökha. C I75; gartsăga Dkha. Va 7 // cf. Ord. gartšagä M 295b// Mo. qarčaγai.

XARĞANA Tkha. xarğană; xaryană Dar. S 48; xaragan Ökha. Vl 332 // cf. Ord. xargana M 339a// Mo. qaryana.

XARĞUI Tkha. xarğuĕ, xarğí; xaryŭī Tkha. Lv I967:47; xargū KhaŏC 220; xargä Dar. CSh 48; xargī Tkha. C 220; Dar. S 48; xärgī Dg. RT I960:I2// Mo. qaryui.

XARI- Tkha. xårĭ-; xari- Tkha. P I95I:I75,I970: I46; xarĭ- Tkha. S 77, P I93I:I78, I955:26, Str 37; xårĭ- Tkha. Lv I964:I79; xår- Tc I970:I44, Mö I975:300; xåră- Tkha. Ldo 6 // cf. Ord. xari- M 340a// Mo. qari-.

XARIN Tkha. xariŋ; xarin Tkha. Mö I974:I86; xariŋ Tkha. P I970:I43; xariŋ Tkha. Lv I967:45; xårĭŋ P I93I:I78, Lv I964:I79; xårianŋ Tkha. Ldo I9 // cf. Ord. xarin M 340b// Mo. qarin.

XARIÚ Tkha. xåriú; xariuu Tkha. P I970:69; xårĭū Tkha. Lv I964:I77; xår^{i}ū Tkha. P I955:66; xarū Tkha. S 77 // cf. Ord. xarū M 34Ia// Mo. qariγu.

XAR^{i}ŪL- Tkha. xariúl-; xar^{i}ūl- Tkha. P I93I: I78, I95I:I75; xår^{i}ūl- Dg. RT I960:8 // cf. Ord. xarūl- M 34Ib// Mo. qariγul-.

XARIYÁ Tkha. xåŕĭyá; xaryā Tkha. Tc I970:I49 // cf. Ord. xarā M 337b// Mo. qariy-a.

XARIYÁTÀ Tkha. xåŕĭyátă; xariyaată Tkha. P I970:62 // cf. Ord. xariyātu M 340b// Mo. qariya-tu.

XARLA- Tkha. xarlă-, xarălă-; xarăl- Tkha. P I955:I6I // cf. Ord. xarala- M 338a// Mo. qarala-.

XARLAG Tkha. xarlag; xarlag Tkha. Tc I969:245 // Mo. qarluγ.

XARŠI- Tkha. xarší-; xarši- Tkha. P I95I:I75; ẋårši- Tkha. Lv I967:53 // cf. Ord. gaši- M 297a// Mo. qarsi-.

XARŠILA- Tkha. xaršilă-; garšil- Dg. Lde 36 // cf. Ord. gašila- M 297b// Mo. qarsila-.

XARÚL Tkha. xarúl; xarūl Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. xarūl M 34Ia// Mo. qaruγul.

XARŪL- Tkha. xarúl-; xarūl- Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; ẋårūl- Tkha. Lv I967:9I // cf. Ord. xarūl- M 34Ib// Mo. qaraγul-.

XARÚLDA- Tkha. xarúldă-; xarūlda- Tkha. P I95I: I75 // cf. Ord. xarūlda- M 34Ib// Mo. qaruγulda-.

XARWA- Tkha. xarwă, xarăwă-; xarbaxă Dar. S 48; xarwă- Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xarwa- xarwu- M 342a// Mo. qarbu-.

XARWIŊ Tkha. xåŕwin; xarwĭŋ Tkha. P I955:I35; xårwiŋ Tkha. Tc I969:245; xåriwaŋ Dg. RT I96I: I62; xårwaŋ Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. xarwiŋ M 342b// Mo. qarbing.

XASA- Tkha. xas-; xasă- Tkha. Lv I964:I80,I967: 74; gas- Dg. Lde 36 // cf. Ord. gasu- M 296b// Mo. qasu-.

XASAG Tkha. xasag; xasag Tkha. P I95I:I75; xa-sak Tkha. P I93I:I78; gasag Dg. RT I96I:I59 // cf. Ord. gasak M 296a// Mo. qasaγ.

XASÚR Tkha. xasúr; 'asúr Ökha. C I77; Sar. Va 203 // Mo. qasuγur.

XAŠI Tkha. xašĭ; xaši Tkha. P I95I:I75; xåši Tkha. Lv I964:I83, I967:53; xaš Tkha. Mö I975: 303; Ökha. Vl 377; gåš Dg. Lde 36; 'aš Sar. Va 203 // Mo. qasi.

XAŠIÁ Tkha. xašiá; xašiá Tkha. L III; xåšia Tkha. Ldo 39; xaš^{i}ā Tkha. Bo 46; xåšĭā Tkha. Lv I964:I76; xašā(n) Tkha. P I975:I75; xašaa Tkha. P I970:35; xåšāŋ Dar. S 48; gašā Dg. RT I5, RT I96I:I60 // cf. Ord. gašā M 296b// Mo. qasiya.

XAŠIR Tkha. xašir; xašir Tkha. Mö I975:283, Tc I969:245; xášĭr Tkha. Lv I964:I80, I967:74; gašir Dkha. Va 7; gášir Tkha. Tc I969:245; Dg. Lde 36; xašar Tkha. Tc I969:245; gašar Tkha. Tc I969: 245, Va 55 // Mo. qasir.

XAŠXAR- Tkha. xašxar-; xašxar Tkha. Tc I969: 245; xašxara- Tkha. P I95I:I75; xašxăr- Tkha. P I93I:I78; Ökha. Vl 377; gašgar Tkha. Tc I969:245 // cf. Ord. gaš^{k}xir- M 298a// Mo. qaskir-.

XATA- Tkha. xată-; xata- Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; xată- Tkha. P I93I:I78, I955:I05; Ökha. Vl 333; xat - Tkha. Mö I975:302 // cf. Ord. gata- M 298a// Mo. qata-.

XATABČI Tkha. xatabtšĭ, xataptšĭ; xatšibtš Tkha. MSh 40; xatsabtš Tkha. C 29; gatăbtš Dg. Lde 36; RT I96I:I60 // Mo. qatabči.

XATAN Tkha. xatan; xatun Tkha. L 7I; xatan Tkha. P I970:I66; xatăn Tkha. P I93I:I78, S 58; xatăn Tkha. Lv I964:I80, I967:74; Dar. S 48; xatn̥ Ökha. Be 282; qatăn Dkha. Va 7; Dg. Lde 36, RT I96I:I60 // cf. Ord. gatun M 299a// Mo. qatun.

XATÁ- Tkha. xatá; 'atāx Sar. Va 203 // cf. Ord. gatā- M 298a// Mo. qataγa-.

XATĞA- Tkha. xatğă-, xatxă-; xad^{q}xax Tkha. C 28; xaťxăx Tkha. MSh 4I // cf. Ord. gadxu- // Mo. qadqu-.

XATIG Tkha. xatig; xáťág Tkha. Mö I975:279; gátĭg Dg. Lde 36 // cf. Ord. gatigi M 298b// Mo. qatagi.

XATIR- Tkha. xatĭr-; xatĭr- Tkha. P I955:59; Ökha. Vl 339 // cf. Ord. gatira- gatari- M 298b// Mo. qatari-.

XATÚ Tkha. xatú; xatuu Tkha. P I970:7I; xatū Tkha. R I902:2I, P I936:I9, I955:I3I, Lv I967:46; Ökha. Vl I95; xatu: Tkha. Ldo 9I; gatū Tkha. Va 55, Dg. RT I96I:I60 // cf. Ord. gatū M 299a// Mo. qataγu.

XAWAD- Tkha. xawăd-; xawadaxa Dar. CSh IO // cf. Ord. xawud- M 345a// Mo. qabud-.

XAWAR Tkha. xawar; xawar Tkha. P I95I:I75, Tc I969:246, Ldo 62; xawăr Tkha. P I955:I3I; xabăr Dar. S 48; xawar Dkha. Tc 246 // cf. Ord. xawur M 345a// Mo. qabur.

XAWI Tkha. xáwĭ; xabi Tkha. L 5I; xáwi Dar. CSh 64 // Mo. qabi.

XAWIRĞA Tkha. xáwĭrğă, xáwĭrăğă; xawĭrgă Tkha. P I955:I00; xáwirag Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. xawirga M 344a// Mo. qabirγa.

XAWXA Tkha. xaw^{k}xa; xawkx Tkha. MSh 44; xab^{k}xă Dkha. Va 7; gawx Dg. RT I96I:I60 // cf. Ord. gawx^{u}a M 300a// Mo. qabqa.

XAWXAG Tkha. xaw^{k}xag; xabxag Tkha. P I95I:I74; xabxăk Tkha. P I955:98; xawxăk Ökha. Vl 383; 'abxăg Sar. Va 203 // cf. Ord. gawx^{u}ak M 300a// Mo. qabqaγ.

XAWXAGLA- Tkha. xaw^{k}xaglă-; xabxagla- Tkha. P I95I:I74 // cf. Ord. gawx^{u}agla- M 300a// Mo. qabqaγla-.

XAWSAR- Tkha. xawsar-; gawsăr Dg. Lde 36 // cf. Ord. gawsur- M 282a// Mo. qabsur-.

XAWSARĞA Tkha. xawsarğă; gawsărgă Dg. Lde 36 // cf. Ord. gabsurga M 282a// Mo. qabsurγa.

XAYA- Tkha. xayă-, xayĭ-; xaja- Tkha. P I95I:I74; Dar. S 48; xayă- Tkha. P I970:35; xăji- Tkha. Ldo 39; xajĭ- Tkha. P I955:I28; Dg. RT I96I:I6I; xăyĭ- Tkha. Lv I964:I76 // cf. Ord. xaja- M 325a// Mo. qaya-.

XAYÁ Tkha. xayá; xayaa Tkha. Str 5I; xayā Tkha. S 68; xajā Dar. S 48; xayá Tkha. L 64 // cf. Ord. xajā M 325a// Mo. qayaγa.

XÁ Tkha. xá; xā Tkha. P I95I:I75; Dar. S 48; Ökha. Vl 278; Dg. RT I96I:I6I; xaa Tkha. P I970:49; xá Tkha. L 5I // cf. Ord. xā M 320a// Mo. qaγa, qamiγa.

XÁ- Tkha. xá-; xa:- Tkha. Mö I974:I86; xā- Dar. S48; Ökha. Vl 208; Dg. RT I9 I6I // cf. Ord. xā- M 320a// Mo. qaγa-.

XÁLĞA Tkha. xálğa, xálăğă; xālgă Tkha. P I936:I2, I955:58; Dar. S 48; xālga Tkha. P I93I:I77, I95I:I75; xaalgă Tkha. P I970:38; xālăγa Dar. Tt I98; xālăg Ökha. Vl II7 // cf. Ord. xālga M 328a// Mo. qaγalγa.

XÁNA Tkha. xánă; xāna Tkha. P I95I:I75; xānă Tkha. P I93I:I77, Lv I964:I76; Ökha. Vl 278; xaană Tkha. P I970:I58 // cf. Ord. xāna M 332b// Mo. qamiγa.

XÁŊ Tkha. xán; xāŋ Tkha. P I93I:I77, I936:I5, I95I:I75; Dar. S 48; xaaŋ Tkha. P I970:37 // cf. Ord. xān M 332b// Mo. qaγan.

XEBTE- Tkha. xebtĕ-, xeptĕ-, xeftĕ-; xebte- Tkha. P I95I:I75; Dar. S 49; xebtĕ- Tkha. R I903:7; xewtĕ- Tkha. P I955:I40; gebte- Ökha. C I75; gebtĕ- Dg. Lde 36; RT I96I:I58 // cf. Ord. gebte- M 254b// Mo. kebte-.

XECE Tkha. xetse; xetsĕ Dar. S 49 // cf. Ord. gebtši M 264a// Mo. keče.

XECŰ Tkha. xetsű; cecüü Tkha. P I970:I48; xetsü: Tkha. Mö I975:280, Ldo 94; xetsū Tkha. P I95I:69; Dar. S 49; xĕtsū̆ Tkha. Lv I964:I80; ^{k}xetsū Ökha. C I70; getsū Tkha. Lv I964:I80; Dkha. Va 7, Dg. Lde 36, RT 8, I96I:I58 // cf. Ord. getsū̆ M 264b// Mo. kečegü.

XEČIÉL Tkha. xitšiél, xitšél; xitšēl getšēl Tkha. Lv I964:I80; xitše:l Tkha. Mö I975:283.

gitšél Ökha. C I75 // Mo. kečiyel.

XEDE Tkha. xedě; xede Tkha. P I95I:I75; xed Tkha. Ldo I7 // cf. Ord. kedü M 409a// Mo. kedü.

XEDEŋ Tkha. xedeŋ ; xedeŋ Tkha. P I95I:I75, Tc 2I7, P I970:I49, Dkha. Tc 247; xedĕŋ Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. kedün M 409b// Mo. kedün.

XEDERGE Tkha. xederge, xedĕreg; xedereg Dg. RT I96I:I62 // cf. Ord. kedürge M 409b// Mo. kedürge.

XEDÍ Tkha. xedí; xedüi Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. ked^{u}ī M 409a// Mo. kedüi.

XEJÉ Tkha. xedzé; xedzē Tkha. P I93I:I78, I95I: I75, S I03; xezee Tkha. P I970:I55; xejé Tkha. Ldo 83 // cf. Ord. kedžē M 4I0a// Mo. kejiy-e.

XELBER Tkha. xelber; xélbĭr Ökha. Be 282 // cf. Ord. kelber M 4I0b// Mo. kelberi.

XELBŰ Tkha. xelbű; ^{k}xelbū Ökha. Be I82 // Mo. kelbegüü.

XELE Tkha. xelĕ; xelĭŋ Dar. S 49; xele Tkha. P I95I:I75, Lv I967:I0; xelĕ Tkha. P I93I:I78, I955:I42; xeĺ Tkha. Ldo 65; xel Tkha. S 89, Str. 39, Mö I974:I85, Dg. RT I96I:I62; kxel Ökha. Va 44, Be 282 // cf. Ord. kele M 4IIa// Mo. kele.

XELE- Tkha. xelĕ-; xele- Tkha. P I93I:I78; Dar. S 49; Dg. RT I5; xel- Tkha. R I903:4 // cf. Ord. kele- M 4IIb// Mo. kele-.

XELELCE- Tkha. xeleltse-, xeltse-; xeleltse- Tkha. P I95I:I75; xeleltsĕ- Tkha. P I93I:I78; xeltse- Dar. S 49 // cf. Ord. gĕltši- M 258a// Mo. kelelče-.

XELEMERČI Tkha. xelĕmertšĭ; xelmertš Tkha. Tc 247; Dkha. Tc 247 // cf. Ord. kelemertši M 4I2a// Mo. kelemürči.

XELXÉ Tkha. xelxé; xeĺxe: Tkha. Ldo 65; gelké Ökha. C I75; gĕlxē Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. gel^{k}xē M 257a// Mo. kelkiy-e.

XELXI- Tkha. xelxĭ-, xelxĕ-; xelxex Tkha. Tc 246; gelxex Tkha. Tc 246; gĕlxe- Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. gel^{k}xe- M 256b// Mo. kelki-.

XELTEGCI Tkha. xeltĕgí; xeltĕgī Ökha. Vl 298 // cf. Ord. geltegī M 257a// Mo. keltegei.

XELTES Tkha. xeltes; xeltĕs Tkha. Lv I967:I0, Ldo 65 // Mo. keltes.

XEMJIÉ Tkha. xemdžié; xemdžē Tkha. P I955:I02 // cf. Ord. kemdžē M 4I3a// Mo. kemjiye.

XEMJI- Tkha. xemdžĭ-, xemdžĕ-; xemdžexĕ Dar. S 49 // cf. Ord. kemdži-// Mo. kemji-.

XENJE Tkha. xendzĕ; xenze Tkha. P I970:53 // cf. Ord. kendži M 4I4a// Mo. kenje.

XENŠIŰ Tkha. xiŋšiú, xiŋšű; xeŋšū Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. keŋšū M 4I5a// Mo. kensigün.

XEŊ Tkha. xen; xen Tkha. Str. 35; xeŋ Tkha. P I93I:I78, I95I:I75, I955:229, I970:I58, S 58, Mö I975:283, Ldo 90; xeŋ Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. ken M 4I4a// Mo. ken.

XEŊGEREG Tkha. xeŋgĕreg; xeŋgergĕ Dar. S 49; xeŋgĕrgĕ Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. keŋgerik M 4I4b// Mo. kenggerge.

XEŊXEDEG Tkha. xeŋ^{k}xĕdeg; xeŋgedeg Dg. RT I96I: I62 // Mo. kengküdeg.

XERCEGĺ Tkha. xertsĕgí; xertsegī Dar. CSh 38; gertsgī Dg. Lde 36 // cf. Ord. gertšigī M 26Ib// Mo. kerčegei.

XERČI- Tkha. xertšĭ-; xertšĭ- gertšĭ Tkha. Lv I964:I80; Dar. S 49; gertšĭ- Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. gertši- 26Ib// Mo. kerči-.

XERČIÉS Tkha. xertšiés, xertšés; gertšés Ökha. C I75 // cf. Ord. gertšēs M 26Ib// Mo. kerčiyesün.

XERČIM Tkha. xertšim; gertšĭm Dkha. Va 7; girtšĕm Dg. Lde 36 // cf. Ord. gertšim M 26Ib// Mo. kerčim.

CEREG Tkha. xereg; ^{k}xereg Ökha. C I70; xereg Tkha. P I95I:I75, I970:I50, Mö I975:279; xerek Tkha. S 89; xerĕg Tkha. S 58; xerĕk Tkha. P I93I: I78, Lv I964:I80, Ökha. Vl II2; Dar. S 49; Dg. Lde 37 // cf. Ord. kerek M 4I7a// Mo. kereg.

XEREGSEL Tkha. xeregsel; xerĕkšĕl Tkha. Lv I964:I80 // cf. Ord. keregsel M 4I6b// Mo. keregsel.

XEREM Tkha. xerem; xerem Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. kerim M 4I7b// Mo. kerem.

XERÉ Tkha. xeré; xĕrē Tkha. P I955:66; Dar. S 49 // cf. Ord. kerē M 4I6b// Mo. keriye.

XERI Tkha. xer; xer Tkha. Mö I974:I85 // cf.Ord. kere M 4I6a// Mo. kiri.

XERXEŊ Tkha. xerxeŋ; xerxeŋ Tkha. Tc 246 // Mo. kerkin.

XERSEN Tkha. xersen; gersĕn Dg. Lde 36 // cf. Ord. gerseŋ M 26Ia// Mo. kerseng.

XERSŰ Tkha. xersŭ; gersū Dg. Lde 36 // cf. Ord. gersü M 26Ia// Mo. kerseü.

XERŰL Tkha. xerúl; xerūl Dar. CSh 39 // cf. Ord. kerūl M 4I8a// Mo. keregül, keregür.

XESE- Tkha. xesĕ-; xesexĕ Dar. S 49; ges- Dg. Lde 36 // cf. Ord. gesü- M 262a// Mo. kesü-.

XESEG Tkha. xeseg; xesĕg Dar. S 49, P I95I:I75; xesĕk Ökha. Vl 390, Tkha. P I955:I42; gesĕk Dg. Lde 36; gĕseg Dg. RT I96I:I58 // cf. Ord. gesek M 262a// Mo. keseg.

XEŠIG Tkha. xéšig, xisĭg; xešig Tkha. P I970: 40 // cf. Ord. gešik M 262b// Mo. kešig.

XETE Tkha. xetĕ; xete Tkha. P I95I:I75; xetĕ Tkha. P I93I:I78; ^{k}xet Ökha. C I70; get Dg. Lde. 36, RT I96I:I58 // cf. Ord. gete M 263a// Mo. kete.

XETER- Tkha. xeter-; xeter- Tkha. P I970:I60; getĕr- Dg. Lde 36 // cf. Ord. getüre- M 263b// Mo. ketüre-.

XEW Tkha. xew; xew Tkha. Lv I964:I84; xeb Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. keb M 408a// Mo. keb.

XEWDES Tkha. xewdes; xewděs Ökha. Vl I77 // cf. Ord. kewedesü M 4I8b// Mo. kebidesün.

XEWEREG Tkha. xewěreg; xewěrĕk Tkha. P I955: IOI; xewrĕk Ökha. Vl I53 // cf. Ord. kewerek M 4I9a// Mo. keberig.

XÉR Tkha. xér; kxēr Ökha. Be 283; xeer Tkha. P I970:I47; xēr Tkha. P I95I:I75, I955:62, S 77; xe:r Tkha. Mö I974:I86 // cf. Ord. kēre M 4I6b// Mo. keger.

XÉRE Tkha. xérĕ; xēre Tkha. P I95I:I75; xērĕ Dar. Tt I97 // cf. Ord. kēre M 4I6b// Mo. keger-e.

XIAR Tkha. x^{j}ár; xiră Tkha. Lv I967:49; širă Tkha. Va 55 // cf. Ord. kirā 422a// Mo. kira.

XIÁ Tkha. xiá, x^{j}á; x^{i}ā Tkha. R I902:54; xiaa Tkha. P I970:49 //cf. Ord. kā 408a// Mo. kiya.

XIÁG Tkha. xiág; x^{j}ag xāg Dg. RT I960:7; xĭāg Tkha. Lv I967:47 // cf. Ord. kāg M 408a// Mo. kiyaγ.

XIDA- Tkha. xidă-, x^{i}ádă-; x^{j}ada- Tkha. P I95I: I74 // cf. Ord. xudu- M 363b// Mo. kidu.

XIJAĞÁR Tkha. xidzăğár, x^{j}ádzăğár; ^{k}xidzgār Tkha. C 2I9; šidzagār Tkha. Tc I967:I8; šidzgār Dkha. Va II // cf. Ord. kidžagār M 420b// Mo. kiǰaγar.

XIJÁLAŊ Tkha. xidzálaŋ, x^{j}ádzálaŋ; xidzālăŋ Tkha. P I93I:I78; exdzālaŋ Dg. RT I960:I4 // cf. Ord. kidžārlaŋ M 420b// Mo. kiǰalang, kiǰaγalang.

XILBAR Tkha. x^{j}álbar; x^{j}älbar Dg. RT I960:7 // cf. Ord. kilbar M 42Ia// Mo. kilbar.

XILEŊ Tkha. xileŋ; xileŋ Tkha. P I95I:I75, Tc I969:25I; xilĕŋ Tkha.P I970:I36// cf.Ord.kiliŋ M 42Ia// Mo. kiling.

XILĞANA T Tkha. x^{j}álğană; šilgană Dkha. Va II// Mo. kilγana.

XILĞASA(N) Tkha. x^{j}álğas; xilgăs Tkha. Lv I967: 97; Dkha Va 5; šilgăs Dkha. Va II; x^{j}álgăs Tkha. P I955:I33; Dg. RT I960:7 // cf. Ord. kilgasu M 42Ia// Mo. kilγasun.

XILI Tkha. xilĭ; xil Tkha. Mö I974:I86 // Mo. kili.

XILIŊCE Tkha. xilintsĕ; xilintsĕ Ökha. Vl I35; xileŋts Tkha. Tc I969:25I // cf. Ord. kĕlintši M 4I2a// Mo. kilinče.

XILIS Tkha. xilis, xiles; xiles Tkha. Tc I969: 25I // cf. Ord. kêlis M 4I3a// Mo. kilis.

XIMDA Tkha. ximdă, x^{j}amdă; ximd Tkha. Lv I967:95 //Mo. kimda.

XIŊĞAR Tkha. x^{j}aŋğar; x^{j}angar Dg. RT I960:7 // cf. Ord. kiŋgar M 422a// Mo. kingγara.

XIR Tkha. xir; xir Tkha. Mö I974:I85; xiri Tkha. P I95I:I75 // cf. Ord. kêr M 4I5a// Mo.kkir, kir.

XIRĞA- Tkha. xirğă-, x^{j}arğă-; širgax Tkha. Va 55;x^{j}argă Tkha.P I955:I33// cf.Ord.kirga- M 422b// Mo. kirγa-.

XIRSA Tkha. x^{j}ársă; g^{i}ärs Dg. RT I960:7 // cf. Ord. girsa M 267a// Mo. kirsa.

XIRÚ Tkha. xirú, x^{j}árú; xirū Dkha. Va 5; širū Tkha. Va 55; x^{i}ărū Dar. Tt 202; x^{j}árū Tkha. P I955:4I // cf. Ord. kirū M 422b// Mo. kiraγu.

XISÁ Tkha. x^{j}ásá; xisā Tkha. L I967:75; gisā Dg. Lde 36 //Mo. kisa.

XITAD Tkha. xitad, x^{j}átad; xiatad Tkha. Ldo I9; x^{i}átat Tkha. R I902:54 // cf. Ord. gitat M 267b// Mo. kitad.

XIWIS Tkha. xiwis, xiwĕs; xiwĕs Tkha. Ldo I5 // Mo. kibis.

XÍ Tkha. xí; xī Tkha. R I903:4, P I95I:I76, I955:I9, S 8I, L 57; Dar. Tt 200, CSh 39 // cf. Ord. kī M 4I9b// Mo. kei.

XÍ- Tkha. xí-; xī- Tkha. P I93I:I78, I95I:I42, I955:I76; Dar S 49; xi:- Tkha. Mö I974:I86 // cf. Ord. Hī- M 420a// Mo. ki-.

XÍS- Tkha. xís-; xīs- Tkha. P I955:I43, Ökha. Vl 266 // cf. Ord. kīs- M 422b// Mo. keyis-.

XOCOR- Tkha. xotsor-; gotsor Dg. Lde 36 // cf. Ord. gotširo- M 309b// Mo. qočor-.

XOČI Tkha. xotšĭ; xotši Tkha. Lv I964:I76; gotšo Ökha. C I75; gotš Dg. Lde 36 //Mo. qoči.

XODŌDO Tkha. xodódŏ; xodōdo Tkha. P I95I:I76, I955:I08; xodoodŏ Tkha. P I955:50; xodōd Ökha. Be 279 // cf. Ord. xodōdu M 348a// Mo. qoduγudu.

XOG Tkha. xog; xog Tkha. P I95I:I76, L 64 // cf. Ord. xog M 348a// Mo. qoγ.

XOGŠIL Tkha. xokšil, xoxšil; xogšil Tkha. P I95I:I76; gogšil Ökha. C I75; goxšĕl Dg. Lde 36 // Mo. qoγsil.

XOIČI Tkha. xoĕtšĭ; xoĭtšĭ Tkha. P I93I:I78 // Mo. qoyiči.

XOIĞÚR Tkha. xoĕğúr; xoigūr Tkha. P I95I:I76; xoeγūr Dar. CSh 39 // cf. Ord. xöögūr 355b// Mo. qoyiγur.

XOIMOR Tkha. xoĕmor; xoimăr Dar. S 49; xo̱ĕmor Tkha. Lv I967:67; xŏemor Dg. RT I96I:I62 // cf. Ord. xŏömūr M 356a// Mo. qoyimar.

XOINO Tkha. xoĕnŏ; xŏină Dar. S 49; xŏĕnă Tkha. R I903:5, I955:79; xoino Tkha. P I95I:I76, L 64; xoenŏ Tkha. P I970:64; xōen Dg. Lde 28; xoen Dg. RT I2 //cf. Ord. xŏöno M 356a// Mo. qoyina.

XOIŠI Tkha. xoĕšĭ; xorši Tkha. P I93I:I78, I970:I50; xŏĕšĭ Ökha. Vl 280; xŏišă Dar. S 49 // cf. Ord. xŏöši M 356a// Mo. qoyisi.

XOǰI- Tkha. xodžĭ-; xodžĭ- Tkha. Lv I964:I76 // Mo. qoǰi-.

XOǰIĞOR Tkha. xodžĭgir, xodžĭğor; xodžigir Tkha. P I95I:I76; xožigi̱r Tkha. P I936:22; xodžiγăr Dar. S 49; xodžgor Tkha. Tc 248 // cf. Ord. xodžigir M 348a// Mo. qoǰigir.

XOLBÓ Tkha. xolbó; xoĺbō Ökha. Be 280 //cf. Ord. xolbō M 349a// Mo. qolbuγa.

XOLI- Tkha. xolĭ-; x̣ŏĺ Tkha. Mö 278 // cf. Ord. xoli- M 349b// Mo. qoli-.

XOLO Tkha. xolŏ; xola Tkha. P I955:I3I, Dar. S 49; xolo Tkha. P I93I:I78, I95I:I76, Bo. 46; Ökha. Vl 4I2; xolŏ Tkha. P I970:I47; xol Tkha. Lv I967:44; xol Tkha. Mö I974:I88, I975:278 // cf. Ord. xolo M 350 // Mo. qola.

XOLTOSO(N) Tkha. xoltos; xoltsŏs Tkha. MSh 33; xoltăs Dar. S 49 // Mo. qoltusun.

XOMBON Tkha. xombon; xombo̱n Tkha. P I95I:I76 // Mo. qombung.

XOMŌL Tkha. xomól; xomōl Tkha. P I955:59 // cf. Ord. xomōl xomōli M 35Ia// Mo. qomoγol.

XONDOLOI Tkha. xondŏloĕ; xondăl^{a}ē Tkha. P I955: 58 // cf. Ord. xondolō M 352a// Mo. qondulai.

XONI Tkha. xońĭ; xońĭn̨ Dar. S 49; xoni Tkha. Bo 46, P I970:I43, Ldo 74, L 57; xonĭ Tkha. P I936: I3, I95I:I76; Ökha. Vl 372; xońĭ Tkha. S 79, P I955:I3I, Lv I967:44; xoń Dg. RT I96I:I63; x̣ŏń Tkha. Mö I975:282 // cf. Ord. xoni M 352a// Mo. qonin.

XONICI(N) Tkha. xońĭtšin; xonitši(n) Tkha. P I95I:I76; xonĭ̇tšĭ Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xonitšin M 352b// Mo. qoničin.

XONO- Tkha. xonŏ-; xono- Tkha. P I95I:I76, Lv I967:44; xon j Tkha. P I970:I38; xon Tkha. Ldo 28; xonoxă Dar. S 49; xono- Dar. CSh 64; xono- Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xono- M 352b// Mo. qonu-.

XONOG Tkha. xonog; xonŏ̇k Ökha. Vl I24; Dar. S 49 // cf. Ord. xonok M 353a// Mo. qonuγ.

XOŋGOR Tkha. xoŋğor; xoŋgor Dg. RT I96I:I63; xoŋgŏr Tkha. P I93I:I78; xoŋgăr Tkha. P I955:75 // cf. Ord. xoŋgor M 354a// Mo. qongγur.

XOŋXOR Tkha. xoŋ^{k}xor; xoŋxor Tkha. P I95I:I76 // cf. Ord. xoŋxor M 354b// Mo. qongqur.

XORĞOL Tkha. xorğol; xorgol Tkha. P I95I:I76; xorgol Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xorgol M 358a// Mo. qorγol.

XORI(N) Tkha. xorĭ; xoriŋ Tkha. P I970:79; xoŕĭŋ Dar. S 49; x̣ọri Tkha. Lv I967:66; xǒŕi Dar. CSh 64; xǒŕĭ Tkha. Ldo 68; xǒŕ Tkha. Mö I975:279 // cf. Ord. xori M 358b// Mo. qorin.

XORI- Tkha. xorĭ-; xori- Tkha. P I95I:I76, I955:28 // cf. Ord. xori- M 358b// Mo. qori-.

XORJO Tkha. xordžŏ; xordz Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. xorodžo M 360b// Mo. qoroǰa.

XORMOI Tkha. xormoĕ; xormoi Tkha. P I95I:I70 // cf. Ord. xormä̆// Mo. qormai.

XORÓ Tkha. xoró; xoro: Tkha. Ldo 44; xorō Tkha. P I93I:I78; Ökha. Vl 20I // cf. Ord. xor^{i}ō M 359a// Mo. qoriy-a.

XORÓ- Tkha. xoró-; xorō- Tkha. P I95I:I76, Lv I967:46; xorō- Dar. S 49 // cf. Ord. xorō- M 360a// Mo. qoruγa.

XORXOG Tkha. xorxog; gorxŏg Dg. Lde 37// Mo. qorquγ.

XORXOI Tkha. xorxoĕ; xorxoi Tkha. P I95I:I76; xoroxoe Dar. CSh 37; gorxoe Dg. Lde 36; 'orxo 'orxa Ökha. C I78 // cf. Ord. xoroxĭ M 360b// Mo. qoruqai.

XORŠI- Tkha. xorši̯-; x̣orši- Tkha. Lv I967:94 // Mo. qorsi-.

XORŠIÓ Tkha. xoršió, xoršó; xoršō Tkha. P I93I: I78; Ökha. Vl 200; goršō Dg. Lde 36 // cf. Ord. gošō M 308b// Mo. qorsiya.

XOSLO- Tkha. xoslŏ-, xosŏlŏ-; xoslox Tkha. Mö I974:I88 // Mo. qoosla-.

XOTA Tkha. xotŏ; xota Tkha. L 7I; xotă Tkha. R I903:49, P I955:29; Dar. S 49; xoto Tkha. P I95I:I76; xotŏ Tkha. P I970:I40, Bo 46; goto Ökha. C I75; xot Tkha. Ldo 92; got Tkha. Mö I975:296, Dg. Lde 27; 'oto Ökha. C I77 // cf. Ord. goto M 309a// Mo. qota.

XOTOĞOR Tkha. xotŏğor; xotoγŏr Dar. S 49; xo- t g r Tkha. P I970:70 // cf. Ord. gotogor M 309a// Mo. qotoγor.

XOW Tkha. xow; xob Tkha. P I95I:I76 // cf. Ord. xob M 347b// Mo. qob.

XOWOR Tkha. xowor; xowór Tkha. S II0, Dar. S 49 // cf. Ord. xowor M 362 // Mo. qobur.

XOYOR Tkha. xoyir, xoyŏr; xojor Tkha. Mö I974: 203; xoyŏr Tkha. P I970:I30; xǒjŏr Tkha. Ldo 84; Dar. S 49; xojir Tkha. P I955:I3I, I93I:I78; xoyĭr Tkha. Lv I964:I76; xojĭr Ökha. Be I82 // cf. Ord. xojor M 348b// Mo. qoyar.

XOYÚLA Tkha. xoyúlă; xojūla Tkha. P I93I:I78, I95I:I76; xoyuul Tkha. P I970:68; xoyūl Tkha. S 68; xǒjů:l Tkha. Ldo 85 // cf. Ord. xojūl M 349a// Mo. qoyaγula.

XÓLLO- Tkha. xóllŏ-. xólŏlŏ-; xōllŏ- Tkha. P I93I:I78 // Mo. qoγulala-.

XÓLO Tkha. xólŏ; xōla Dar. CSh 37; xōl Tkha. P I95I:I76; Dar. S 49; xo:l Tkha. Mö I974:I88; xool Tkha. P I970:I39; xōl Ökha. Vl 296 // cf.Ord. xōlo M 350a// Mo. qoγula, qoγul.

XÓLOI Tkha. xóloĕ; xōlā̆ Dar. S 49; xōlā Dar. Tt 20I; xōlā Tkha. R I903:I5; xōloi Tkha. P I95I: I76; xooloe Tkha. P I970:II6; xōlŏĕ Ökha. Vl 230 // cf. Ord. xōl" M 350b// Mo. qoγulai.

XÓRMOG Tkha. xórmog; xōrmog Dg. RT I96I:I63 // Mo. qoγurmaγ.

XÓRONDO Tkha. xóröndŏ; xōrăndă Tkha. P I936: 22, I955:242; xōrondo Tkha. P I95I:I76; xōröndŏ Tkha. P I93I:I78 // cf. Ord. xōrondu M 36Ia// Mo. qoγurundu.

XÓSOLO- Tkha. xósolŏ-; xo:slox Tkha. Mö I974: I88 // cf. Ord. xōsolo- M 36Ib// Mo. qoγusula-.

XÓSON Tkha. xóson; xōsoŋ Tkha. P I95I:I76; xoosŏŋ Tkha. P I970:I38; xōsŏŋ Dar. S 49; Tkha. P I93I:I78; xōsŏ Ökha. Vl 353; xōsăŋ Tkha. P I955: 7I // cf. Ord. xōson M 36Ib// Mo. qoγusun.

XÖBČI Tkha. xǒbtšĭ, xǒptšĭ, xǒftšĭ; xöbtši Tkha. P I95I:I76; gǒbtši Dkha. Va 7; gǒwtšĕ Dg. Lde 36; 'ǒptšŏ, 'ǒwtšŏ Ökha. C I78 // cf. Ord. göbtši M 268b// Mo. köbči.

XÖDÖL- Tkha. xǒdŏl-; xödöl- Tkha. P I95I:I76; Dar. S 49; xödŏl- Tkha. P I955:I40 // cf. Ord. kö- döl- M 424a// Mo. ködel-.

XÖDÖLMÖRI Tkha. xǒdǒlmǒr; xödölmöri Tkha. P I95I:I76 // Mo. ködelmüri.

XÖDÖSÖ Tkha. xǒdǒsŏ; xödösö(n) Tkha. P I95I: I76; xǒdǒsĕ Dar. S 49 // cf. Ord. ködösü M 424b// Mo. ködüsün.

XÖDŐ Tkha. xǒdő; xǒdō Tkha. P I93I:I78; xödō Tkha. P I95I:I76; xǒdō Ökha. Vl I25; xödöö Tkha. P I970:I39; xödö: Tkha. Ldo 48; xüdō Tkha. R 2I; xödöā̆ Dar. CSh 8; xödā̆ Dar. Tt I99 // cf. Ord. ködō M 424a// Mo. ködege.

XÖGJI- Tkha. xǒgdžĭ-; xögdži- Tkha. P I95I: I76, I955:I54 // cf. Ord. kögdži- // Mo. kögji-.

XÖGJIL Tkha. xögdžil, xögdžöl; xögdži^{ö}l Tkha. Ldo 2I; xögdžöl Dkha. Va IO // Mo. kögjil.

XÖGJIM Tkha. xödžim, xögdžöm; xögdzöm Dkha. IO // cf. Ord. kögdžim M 425a// Mo. kögjim.

XÖGJIMČIN Tkha. xögdžimtšin; xögdžiömtši^{ö}n Tkha. Ldo 2I // Mo. kögjimčin.

XÖGŠIN Tkha. xökšin, xöxšin; xögšin Tkha. P I93I:I78, I970:I46; gögšin Ökha. C I75; göxšën Dg. Lde 36; gögšön Dkha. Va IO; göšgön Tkha. MSh 35 // cf. Ord. göš^{k}xön M 27Ib// Mo. kögsin.

XÖJÖR Tkha. xödzör; xödzör Dkha. Va 7 // Mo. köjör.

XÖl Tkha. xöl; xöl Tkha. P I936:II, I95I:I76, I955:49, Mö I974:I85; xöl Tkha. P I93I:I78; Ökha. Vl II6; ^{k}xöl Ökha. Be 286 // cf. Ord. köl M 426a// Mo. köl.

XÖLČÜ Tkha. xöltšü; göltšü Dg. Lde 36 // cf. Ord. göltšü M 270b// Mo. kölčigüü.

XÖLDÖ- Tkha. xöldö-; xöldȫ- Dar. CSh I7 // cf. Ord. köldȫ- M 426b// Mo. köldege-.

XÖLÖSÖ(N) Tkha. xölös; xölösö(n) Tkha. P I95I: I76 // cf. Ord. kölösü 427b// Mo. kölesün.

XÖMÖSXÖ Tkha. xömösxö, xömösög; xöm sx Tkha. P I955:49; xöms göö Tkha. P I970:I36; xömsög Dg. RT IO // cf. Ord. kömös^{k}xö M 428a// Mo. kömüske.

XÖNDEÍ~XÖNDÍ Tkha. xöndí; ^{k}xündö^{a}ī Tkha. R I902: IO; xünd ī Tkha. R I902:IO; ^{k}xöndǟ Dar. Tt I99; xöndǟ Dar. CSh IO; xönd^{j}i Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl I24; xöndī Dar. CSh IO // cf. Ord. köndī M 428 // Mo. köndei.

XÖNDÖLÖN Tkha. xöndölön; xöndlön Tkha. P I970: I38 // cf. Ord. köndölön M 429a// Mo. köndelen.

XÖNJIL Tkha. xöndžil, xöndžöl; xöndžil Tkha. P I95I:I76, I955:I40; xönd^{ö}i Tkha. Ldo 2I; xöndžin Dar. S 49 // cf. Ord. köndžil M 429a// Mo. könjile.

XÖXE Tkha. xöxö; xöxë Dar. S 49; xöx Tkha. P I955:I42; xöxö Tkha. P I95I:I76, L 43; gökö Ökha. C I75; göxö Tkha. Tc 2I; xöxü Tkha. P I93I: I79; xöx Tkha. Ldo 34; köx Sar. Va 202; göx Dg. Lde 36, RT IO; xöx Ökha. Vl I24 // cf. Ord. gö^{k}xö M 269a// Mo. köke.

XÖXÖ- Tkha. xöxö-; xöxö- Tkha. P I95I:I76; xöxö- Dar. S 49; xöx - Tkha. P I955:50 // cf. Ord. gö^{k}xö M 269a// Mo. kökü-.

XÖXÖ Tkha. xöxö; ^{k}xö^{k}xō Ökha. Vl 298; xöxȫ Tkha. P I95I:I76; xöxöö Tkha. P I970:36 // cf. Ord. gö^{k}xō M 269a// Mo. köküge.

XÖXÜR Tkha. xöxür; köxūr Sar. Va 202; ^{k}xö^{k}xär Dar. Tt 202; xüxūr Tkha. MSh 36; xüxūr Tkha. Va 57 // cf. Ord. gü^{k}xūr M 276b// Mo. küküür.

XÖRÖŋGÖ Tkha. xôrôŋgǒ; xöröŋgö Tkha. P I95I: I76; xôrôŋgĕ Dar. S 49 // cf. Ord. körŏŋgö M 43Ia// Mo. körüngge.

XÖRÖŋGÖTÖN Tkha. xôrôŋgôtôn; xöröŋgötöŋ Tkha. P I95I:I76; xôrŭŋgĕtĕŋ Tkha. P I93I:I79 // Mo. körünggeten.

XÖRÖSÖ Tkha. xôrôs; xörŏs Tkha. Ldo 3I // cf. Ord. körösü M 43Ib// Mo. körüsün.

XÖRŐ Tkha. xôrő; xirō̆ Tkha. Tc I8; xörō̆ Tkha. P I955:I42; šôrő Ökha. C I83; xör^{ö}ē Dar. CSh 40; xörǟ Dar. Tt I99, Dar. CSh 40 // cf. Ord. körō̆ M 430b// Mo. kirüge.

XÖSÖG Tkha. xôsôg; xösŏg Tkha. S 9I; xôsxŏ Ökha. Vl 328 // cf. Ord. kös^{k}xö M 27Ia// Mo. köske.

XÖŠI- Tkha. xôšĭ-; xöšixe Dar. CSh IO; gôš- Dg. Lde 36 // cf. Ord. göšö- M 27Ib// Mo. köši-.

XÖŠIŐ Tkha. xôšiő, xôšő; xöšiö: Tkha. Ldo 48; xôšō̆ Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl II5; gôšō̆ Dg.Lde 37 // Mo. kösiye.

XÖŠIŰN Tkha. xôšiűn, xôšűn; xöšūŋ Tkha. P I95I: I78; xöšiün Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. göšūn M 272a// Mo. kösigün.

XÖTÖL- Tkha. xôtôl-; xôtŭlxŭ Ökha. Vl III; xötöl- Tkha. P I95I:I77; Dar. S 49; gôtĕl- Dg. Lde 36 //cf. Ord. götöl- M 272b// Mo. kötül-.

XÖTÖLBÖR Tkha. xôtôlbôr; xöt lb r Str 60 // Mo. kötülbüri.

XÖTÖČI Tkha. xôtôtši; gôtĕtš Dg. Lde 36 // cf. Ord. götötši M 272b// Mo. kötöči.

XÖWÖ- Tkha. xôwŏ-; xöwö- Tkha. P I95I:I77 // cf. Ord. köwö- M 432b// Mo. köbü-.

XÖWÖŋ Tkha. xôwôŋ ; xöwöŋ Tkha. P I95I:I77; ^{k}xôwŏ Tkha. Be 283 // cf. Ord. köwöŋ M 433a// Mo. köbüng.

XÖWŐ Tkha. xôwő; xôwō̆ Tkha. S 79 // cf. Ord. köwō̆ M 433a// Mo. köböge.

XÖWSÖGÖR Tkha. xôwsŏgôr; gôwsgŏr Dg. Lde 36 // Mo. köbsüger.

XÖYŐ Tkha. xôyő; xöjö: Tkha. Ldo 86 // Mo.köyüge.

XŐ- Tkha. xő̄-; xō̆- Tkha. P I95I:I77, L 76; xöö- Tkha. P I970:I65; ^{k}xō̆ Ökha. Be xō̆- Ökha. Vl 2I3 // cf. Ord. kō̆- M 423b// Mo. köge-.

XŐR- Tkha. xő̄r-; xō̆r- Tkha. P I95I:I77 // cf. Ord. kō̆r- M 430a// Mo. kör-.

XŐRGÖ Tkha. xő̄rgŏ, xő̄rŏg; xō̆rgŏ Ökha. Vl 388 // cf. Ord. kō̆rgö M 430b// Mo. kögerge.

XŐRXÖN Tkha. xő̄rxôn; xō̆rxĕŋ Dar. S 49; xō̆rx Tkha. R I902:22; xō̆rxöŋ Tkha. P I95I:I77; xő̄rxŭŋ Tkha. P I93I:I79 // Mo. kögerüken.

XŐRXÍ Tkha. xőrxí; xō̈rexī Dar. CSh 8; xō̈rxī Ökha. 266; kō̈rkō̈ Dar. Tt 202 // cf. Ord. kō̈r^{k}xī M 430b// Mo. kögerükei.

XŐSÖ(N) Tkha. xős; xō̈sö(n) Tkha. P I95I:I77; xō̈s Ökha. Vl 2I3; Tkha. Tc I8 // cf. Ord. kō̈rsü M 43Ib// Mo. kögesün.

XUBCASA(N) Tkha. xubtsas, xuptsas, xuwtsas, xuftsas; xubtsasa(n) Tkha. P I95I:I77; xubtăs Dkha. Va IO; Dg. Lde 36; xuftsăs Tkha. Ldo 62; γubtsăs Tkha. MSh 42 // cf. Ord. gubtšas gubtšasu M 3IOa// Mo. qubčasun.

XUBISXAL Tkha. xuwĭsğal. xuwĭsxal; xuwisgăl Dkha. Va 6; xuбisxăl Dar. S 50; xuẃsxal Tkha. Mö I975:274 // Mo. qubisqal.

XUBXAI Tkha. xuwxaĕ; xuwaxåĕ Ökha. Vl 2IO // cf. Ord. xuwaxā̈ M 374b// Mo. qubaqai.

XUCA Tkha. xutsă; xutsa Tkha. P I95I:I77; xuts: Tkha. Ldo 94; guts Dg. Lde 36 // cf. Ord. gutša M 3I8b// Mo. quča.

XUCA- Tkha. xutsă-; xutsă- Tkha. P I955:I3I // cf. Ord. gutša- M 3I8b// Mo. quča-.

XUČI- Tkha. xutšĭ-; γutšix Tkha. MSh 42 // cf. Ord. gutši- M 3I8b// Mo. quči-.

XUDAL Tkha. xudŭl, xudal; xudal Tkha. P I95I: I77; xudăl Tkha. P I93I:I79, I955:I30; xudală Ökha. Vl 264 // cf. Ord. xudal M 363a// Mo. qudal.

XUDALDA- Tkha. xudaldă-; xudalda- Tkha. P I95I: I77; Dar. S 49; xudăldă- T kha. P I955:I08 /// cf. Ord. xudalda- M 363a// Mo. qudaldu-.

XUDXA- Tkha. xutxă-; γutγax Tkha. MSh 4I; gutxax Ökha. C I75 // cf. Ord. gudxu- M 3IOb// Mo. qudqu-.

XUDXŰR Tkha. xutxúr; gusgūr Dg.Lde 36; 'utxúr Ökha. C I77; utγur utxūr Khot. C 57 // cf. Ord. gudxūr M 3IOb// Mo. qudquγur.

XUDUG Tkha. xudŭg, xudăg; χudug Tkha. Mö I974: 274-304 // cf. Ord. xuduk M 363b// Mo. quduγ, qudduγ.

XUDURĞA Tkha. xudŭrğă, xudŭrăğă; xudŭrŭg Ökha. Vl 337 // cf. Ord. xudurga M 363b// Mo. qudurγa .

XUĞA Tkha. xuğă; xuga Tkha. P I77 // cf. Ord. xugu M 364a// Mo. quγu.

XUĞUL- Tkha. xuğŭl-, xuğăl-; xuxalxă Dar. S 49 // cf. Ord. xugul- M 364a// Mo. quγul-.

XUĞUR- Tkha. xuğŭr-, xuğar-; xugara- Tkha. P I95I:I77; xugŭr- Tkha. I93I:I79 // cf. Ord. xugura- M 364a// Mo. quγura-.

XUĞUS~XUGAS Tkha. xuğŭs, xuğas; xugăd Dkha. Va 6 // cf. Ord. xugus M 364b// Mo. quγus.

XUI Tkha. xuĕ; xūi R I903:4; xui P I95I:I77; Dar.CSh 48 // cf. Ord. xui M 364b// Mo. qui.

XUIBI Tkha. xuĕw; xuibi Dar. CSh 39; xúĕw Dg. Lde 29 // Mo. quyibi.

XUILA- Tkha. xuĕlă-; xuilă- Tkha. S 8I // cf. Ord. xuila- M 365a// Mo. quyila-.

XUIMAG Tkha. xuĕmag; xūĭmag Tkha. Lv I967 // Mo. quyimaγ.

XUIXA Tkha. xuĕxă; xuixa Dar. CSh I7; xuĭxă Ökha. Vl 284; xûĕx Dg. Lde 29 // cf. Ord. xuixa M 364b// Mo. quyiqa.

XUJIR Tkha. xudžir; xudžir Ökha. Vl 4I2; xudžĭr Tkha. P I93I:I79, Lv I964:I77; xidžiăr Tkha. Ldo 30; xudžar Tkha. Tc 252 // cf. Ord. xudžir M 364a// Mo. qujir.

XULA Tkha. xulă; xula Tkha. P I95I:I77 // cf. Ord. xula M 365b// Mo. qula.

XULAĞAI Tkha. xulăğaĕ; xulgăĕ Ökha. Vl 298; xulg^{a}ē Tkha. P I955:54; xulγā Tkha. Lv I967: Dar. S 50 // cf. Ord. xulagā M 366a// Mo. qulaγai.

XULAĞAIČI Tkha. xulăgaĕtšĭ; xulgātšĭ Ökha. Vl 388 // cf. Ord. xulagātši M 366a// Mo. qulaγayiči.

XULASA(N) Tkha. xulas; xulasa(n) Tkha. P I95I: I77; xulăs Tkha. P I955:I3I; xuls Tkha. Tc I8 // cf. Ord. xulusu M 368a// Mo. qulusun.

XULĞANA Tkha. xulğană; xulŭğŭnă Tkha. P I93I: I79; xulŭğŭn Ökha. VI 347; xulgana Tkha. P I95I: I77; xulgană Dar. S 50; xulgan Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xuluguna M 367b// Mo. quluγana.

XULIXI Tkha. xulĭxĭ; xulxĭ Tkha. P I955:I56; xulix Dg. RT I63 // Mo. quliki.

XULJI- Tkha. xuldžĭ-; xuldžă- Tkha. Tc I969: 252 // Mo. quljĭ-.

XUMUS Tkha. xumus, xumas; xumăs Tkha. P I955: I33; Dar. S 50; xumŭs Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl I77 // cf. Ord. xumusu M 369a// Mo. kimusun.

XUNDAĞA Tkha. xundağă; xundağa(n) Tkha. P I95I: I77; xundag^{a} Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xundaga M 369b// Mo. qundaγa.

XUŊ Tkha. xuŋ; xuŋ Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl 300 // cf. Ord. xun M 369 // Mo. qun.

XURA Tkha. xură; xura Tkha. P I95I:I77; xur Tkha. Mö I974:I87; Ökha. Vl 342 // cf. Ord. xura M 370b// Mo. qura.

XURAĞA Tkha. xurağă; xúriğăŋ Dar. S 50; xuraga Tkha. L I07; xuraga Dg. RT I63 // cf. Ord. xurga M 372a// Mo. quraγan.

XURAL Tkha. xurŭl, xurăl; xurăl xurŭl Tkha. P I93I:I79 // cf. Ord. xural M 37Ia// Mo. qural.

XURÁ- Tkha. xurá-; xurā- Tkha. P I93I:I79,I95I: I77, I955:65; Ökha Vl 20I // cf. Ord. xurā- M 370b// Mo. quriya.

XURCA Tkha. xurtsă; xuṛts Tkha. Ldo 69; gurtsa Tkha. Tc 2I; gurts Dg. Lde 36 // cf. Ord. gurtša M 3I6a// Mo. qurča.

XURDA Tkha. xurdă; xurdă Tkha. Lv I964:I84 // Mo. qurdu.

XURDUN Tkha. xurdŭn, xurdan; xurdŭn Tkha. P I93I:I79; xurdaṇ Tkha. Ldo 68; xurdăṇ Tkha. P I955: I30; Dar. S 50 // cf. Ord. xurdun M 372a// Mo. qurdun.

XURIM Tkha. xurim, xuŕam; xurim Tkha. P I95I: I77, L 98; Dg. RT I63; xurĭm Tkha. Ldo 30; xuṛam xuṛim Tkha. T 252 // cf. Ord. xorim M 359a// Mo. qurim.

XURMASTA Tkha. xurmŭstă, xurmăstă; xurmasta Tkha. P I95I:I77 // Mo. qurmusta.

XURÚ Tkha. xurú; xurū Tkha. S 63; Dar. S 50; Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl I96; Dg. RT I96I:I63 // cf. Ord. xurū M 372b// Mo. quruγun.

XUSA Tkha. xusă; xus Tkha. Mö I974:I85; Ökha. Vl 333; gus Dg. Lde 36 // Mo. qusun.

XUSA- Tkha. xus-; // cf. Ord. gusu- M 3I7a// Mo. qusu-.

XUSUM Tkha. xusŭm, xusăm; gusăm Dg. Lde 36 // Mo. qusum.

XUSÚR Tkha. xusúr; γusūr Tkha. MSh 42; gusūr Ökha. Va 7; Dg. Lde 36; 'usúr Ökha. C I78; usūr Khot C 57 // cf. Ord. gusūr M 3I7a// Mo. qusuγur.

XUŠI Tkha. xušĭ; xŭši Tkha. Ldo 30; guš Dg. Lde 36 // Mo. quši.

XUŠIĞA Tkha. xušiğă; xušiγă Tkha. Lv I964:I77 // cf. Ord. gušiga M 3I7a// Mo. qusiγa.

XUŠÚ Tkha. xušú; xušū Tkha. P I955:30, Lv I964: I83; Dkha. Va 4; gušú Tkha. MSh 4I; Ökha. C I75; xošū Tkha. P I955:30; Dkha. Va 4; 'ušú 'ošú Ökha. C I78 // cf. Ord. gušū M 3I7a// Mo. qusiγun.

XUTAĞA Tkha. xutağă; xutaga Tkha. P I95I:I77; xutagă Dar. S 49; xutăgă Tkha. P I955:I34; utăγă Khot. C 57; utga Ökha. C I77 // cf. Ord. utaga M 744b// Mo. kituγa.

XUWÁ- Tkha. xuwá-; xuwā- Tkha. P I95I:I77; Ökha. Vl 20I // cf. Ord. xuwā- M 374b// Mo. qubiya-.

XUWI Tkha. xuwĭ; xuwi Tkha. P I95I:I77, I955: 32; xuṛwĭ Tkha. Lv I967 // cf. Ord. xuwi M 375a// Mo. qubi.

XUWIÁRI Tkha. xuwĭár; xŭẃäe:r Tkha. Ldo 40; xuwaĕrĭ Dkha. Va 5 // cf. Ord. xuwāri M 375a// Mo. qubiyari.

XUWILĞÁŊ Tkha. xuwĭlğán; xuwilgāŋ Tkha. P I95I: I77; xuwĭlgāŋ Tkha. P I955:32; xuwilgāŋ Tkha. Tc 252 // cf. Ord. xuwilgān M 376b// Mo. qubilγan.

XUYAG Tkha. xuyĭg, xuyăg; xujik Tkha. Lv I964: I77; xujak Ökha. Vl 2I2 // cf. Ord. xujak M 365b// Mo. quγaγ.

XÚČIN Tkha. xútšin; xūtšĭŋ Tkha. P I93I:I79; Dar. S 50; xūtšĭ Ökha. Vl 2I5 // cf. Ord. xūtšin// Mo. qaγučin.

XÚČIRA- Tkha. xutšĭr-; xūtšĭră- Tkha. P I93I: I79 // cf. Ord. xūtšira- M 374b// Mo. qaγučira-.

XÚL- Tkha. xúl-; xūlaxă Dar. S 50; xūl- Ökha. Vl 209 //cf. Ord. xūl- M 365b// Mo. qaγul-.

XÚLI Tkha. xúlĭ; xūlĭ Ökha. Vl 256; xŭi:l Tkha. Ldo 48; xūĭl Tkha. Lv I964:I77; xōli Dar. Tt 20I // cf. Ord. xūli M 366b// Mo. qauli.

XÚR Tkha. xúr; xūr Tkha. P I95I:I77; Ökha. Vl 2II; Dar. S 50; Dg. RT I63 // cf. Ord. xūr M 370a// Mo. quur, quγur.

XÚR- Tkha. xúr-; xūr- Tkha. P I95I:I77; Ökha. Vl 209; Dar. S 50 // cf. Ord. xūr- M 370b// Mo. qaγur-.

XÚRAI Tkha. xúraĕ; xūrai Tkha. P I95I:I77; xūraĭ Tkha. P I93I:I79; xūrae xūrā̆ Dar. CSh I7; xūrā̆ Dar. S 50; xōrā Dar. Tt 20I // cf. Ord. xūrā̆ M 37Ib// Mo. qaγurai.

XÚŠÚR Tkha. xúšúr; xūšūr Tkha. P I95I:I77 // Mo. quušuur.

XŬČI(N) Tkha. xŭtšĭ; xŭtšĭ Ökha. Vl I65; xŭtšĭ Tkha. P I93I:I79, I955:I42, S 95, Gt II9 // cf. Ord. gütši M 280b// Mo. küčün.

XŬČITEN Tkha. xŭtšĭten; xücitĕn Tkha. P I936: 2I; xütšiteŋ Tkha. P I95I:I78 // cf. Ord. gütšiten M 28Ia// Mo. küčüten.

XŬI Tkha. xŭĭ; xŭi Dg. Lde 28 // cf. Ord. kŭ 44Ia// Mo. küi.

XŬISE Tkha. xŭĭsĕ; xŭse Dar. CSh 36; kxīsĕŋ Khaŏ C 56; xüjs Tkha. P I955:I58; xŭĭs Ökha. Vl 274; xŏs Dar. Tt 202; kxŭĕ Ökha. C I4I // cf. Ord. kŭsü M 44Ib// Mo. küisün, küyisün.

XŬITEN Tkha. xŭiten; xüiteŋ Tkha. P I95I:I77; xŭitĕŋ Tkha. P I93I:I79; xüjtĕŋ Tkha. P I955:82; xüiteŋ Tkha. Ldo 52; kxŭĕten Ökha. Be 29I; xŭĭte Ökha. Vl 274; xūten Tkha. Va 35; xīten Dar. CSh 48; xītĕn Dkha. Va 6; kītĕŋ Sar. Va 200 // cf.Ord. kŭtön M 44Ib// Mo. küyiten.

XŬJŬ Tkha. xŭdzŭ; xüdzŭ Tkha. P I955:63; Dar. S 50; xŭdzŭ Ökha. Vl I96; Dg. RT I960:I5; xödzŏ Dar.Tt 202// cf.Ord. küdžŭ M 434a// Mo. küjügün.

XŬLCEŊGŬI Tkha. xŭltseŋgŭĭ; xültsengüi: Tkha. Mŏ I90 // Mo. küličenggüi.

XŪLÉ- Tkha. xūlé-; xūlē- Dar. CSh 40; xūlē- Tkha. P I95I:I77, Bo 39; xūlee- Tkha. P I970:I5I; xülé- Tkha. L 64 // cf. Ord. külē- M 435b// Mo. küliye-.

XŪLI- Tkha. xūlĕ-; xüli- Tkha. P I95I:I77; xūlĭ- Tkha. P I955:57 // cf. Ord. küli- M 436a// Mo. küli-.

XŪMŪJIL Tkha. xūmŭdžil; xōmūdžil Tkha. Va 56 // Mo. kömüjil.

XŪN Tkha. xūn; xün Tkha. P I93I:I40, I936:I6, I95I:I77, Bo 39, Ldo 36; xūn Tkha. P I93I:I79, I955:I40; Ökha. Vl 237; ^{k}xūn Ökha. C I70 // cf. Ord. kün M 436b// Mo. kümün.

XŪNDE Tkha. xūndĕ; xündĕ Tkha. P I970:I53 // cf. Ord. kündē M 436b// Mo. kündü.

XŪNDETEI Tkha. xūndeté; xūndetē Dg. RT I2 // cf. Ord. kündütī M 437b// Mo. kündütei.

XŪNESE(N) Tkha. xūnĕs, xūnsĕ; xūnŭs Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl 333 // cf. Ord. künes künesü M 437b// Mo. künesün.

XŪXŬR Tkha. xūxŭr, xūxer; gūxer Dg. Lde 36 // cf. Ord. gö^{k}xör cü^{k}xür M 269b// Mo. kükür.

XŪR- Tkha. xūr-; xür- Tkha. P I93I:I79, I95I: I77, I955:I42, I970:I38, Mö I974:I87; Ökha. Vl 202; xürĕ- Tkha. Ldo I5 // cf. Ord. kür- M 438b// Mo. kür-.

XŪREN Tkha. xūren; xüreng Tkha. L 98; xūren Dg. RT I5; xüra Tkha. R 32 // cf. Ord. kürin M 440 b// Mo. küreng, küren.

XŪRÉ Tkha. xūré; ^{k}xūrē Tkha. Tc 2I; xūr^{i}ē Tkha. P I93I:I79; Ökha. Vl 98; xürē(n) Tkha. P I95I:I77 // cf. Ord. kürē M 438b// Mo. küriyen.

XŪRGE- Tkha. xūrgĕ-, xūrĕgĕ-; xürge- Tkha. P I95I:I77; xūrgĕ- Tkha. P I93I:I79; xürĕg Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. kürge- M 439b// Mo. kürge-.

XŪRGEN Tkha. xūrgen; xürgen Tkha. P I95I:I77; xūrgĕn Tkha. P I93I:I79; xōrgōn Dar. S 49 // cf. Ord. kürgen M 440a// Mo. kürgen.

XŪRJE Tkha. xūrdzĕ; xürdz Tkha. Ldo 82 // cf. Ord. kūrdži M 438b// Mo. kürje.

XŪRTE- Tkha. xūrtĕ-; xürte- Tkha. L II3 // cf. Ord. kürte- M 279a// Mo. kürte-.

XŪRTEL Tkha. xūrtel; ^{k}xūrtel Tkha. Tc I967:2I; ^{k}xūrtĕl Ökha. Be 286; xürtĕl Tkha. P I970:I48; xürter Tkha. Mö I975:302; xūrtĕr Tkha. P I93I:I79 // Mo. kürtele.

XŪSE- Tkha. xūs-; xüse- Tkha. P I95I:I77; güsex Tkha. MSh 42; gūse Dg. RT I5; xūsĕ- Tkha. P I93I: I79; xüs Tkha. Mö I85 // cf. Ord. güse- M 279b// Mo. küse-.

XŪSEL Tkha. xûsŭl, xûsel; xüsel Tkha. P I95I: I77; gûsĕl Ökha. Be 289 // cf. Ord. güsel M 279b// Mo. küsel.

XŰ Tkha. xű; xṻ Tkha. P I93I:I79, I936:I7, I95I:I78, I955:69, Bo 6I; Ökha. Vl II3; xüü Tkha. P I970:I33; xű Tkha. L 43; xō̈ Dar. Tt 202; xō̋ Dar. S 49 // cf. Ord. kṻ M 434a// Mo. köü.

XŰXED Tkha. xűxed; xṻxed Tkha. P I95I:I78, Bo 6I, L I07; xûxĕd Tkha. P I93I:I79, I936:I6, Tc I8; Ökha. Be 29I; xūxĕt Tkha. P I955:I09; ^{k}xūxĕd Ökha. Be 29I; xō̈xöd Dar. Tt 202 // cf. Ord. kü^{k}xet M 435 b// Mo. keüked.

XŰXEN Tkha. xűxen; xűxen Tkha. L 5I; xṻxeŋ Tkha. P I95I:I79; xūxĕŋ Tkha. P I93I:I79, I955:I45, I936:I6; xüüxĕŋ Tkha. P I970:I43; xūxe Ökha. Be 256 // cf. Ord. kü^{k}xen M 435a// Mo. keüken.

XŰR Tkha. xűr; xü:r Tkha. Mö I974:I86 // cf. Ord. kūr M 438b// Mo. kegür.

S

SABXA Tkha. saw^{k}xă; sawxa Dg. RT I96I:I69; sawxă Tkha. Lv I967:83; saw^{k}x Tkha. MSh I963:44 // cf. Ord. sawx^{u}a M 566a// Mo. sabqa.

SACA- CACA- Tkha. tsatsă-, satsă-; satsa- Tkha. P I95I:I82; satsă- Tkha. S II4 // cf. Ord. džatšu- M I90a// Mo. čaču-, saču-.

SADAN Tkha. sadaŋ; // cf. Ord. sadun M 55Ia// Mo. sadun.

SAGSA Tkha. saksă, saxsă; saksă Tkha. Ldo 56// Mo. saysu.

SAGSAĞAR Tkha. saksăğar, saxsăğar; sagsăğăr Tkha. S I5I // cf. Ord. sagsagar M 552a// Mo. saysayar.

SAĞALDARĞA Tkha. sağaldarğă; sagaldarăğă; sagaldarag Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sagaldurga M 55Ia// Mo. sayaldurya.

SAID Tkha. saed; said Tkha. P I93I:I74, I936: I6; sa:ed Tkha. Mö I974:I88 // cf. Ord. sād M 566 a// Mo. sayid.

SAIJIRA- Tkha. saědžir-; saejirūlxă Tkha. P I93I:I74, I970:I43 // cf. Ord. sādžira- M 566b// Mo. sayijira-.

SAIN Tkha. saěn; sain Str 27; saiŋ Tkha. P I93I: I74, I936:I6, I955:I82; saeŋ Tkha. P I970:I50; sāěŋ Tkha. S 27 '; Ökha. Vl 266; sāěŋ Lv I967: 47,49; säĭŋ Dar. S 56 ; sąe:n Tkha. Ldo 60; sān Khaŏ. C I40 // cf. Ord. sān M 567a// Mo. sayin.

SAIXAN Tkha. saěxan; saixăŋ Tkha. P I93I:I74, I936:20, I95I:I82; sāěxaŋ Tkha. Lv I967:49; saexăŋ Tkha. P I970:I6I; saěxăŋ Ökha. Be 284; sąe:-xăŋ Tkha. Ldo 50; säĭxăŋ Dar. S 56 // cf. Ord. sā-xan M 566a// Mo. sayiqan.

SAIR Tkha. saĕr; sâĕr Ökha. Vl 284; sa:ĕr Tkha. Mö I974:I89; sāŕĭ Dar. CSh 36 // cf. Ord. sār M 567b// Mo. sayir.

SAIŠIÁ- Tkha. saĕšĭá-; säĭšā- Dar. S 56 // cf. Ord. sāšijā- M 567b// Mo. sayisiya-.

SAIWAR Tkha. saĕwar; sâĕwar Ökha. Vl 283 // cf. Ord. sāwur M 568a// Mo. sayibur.

SAL- Tkha. sal-; sal- Tkha. P I95I:I82; Dar. S 56 // cf. Ord. sal- M 554a// Mo. sal-.

SALBAR Tkha. salbar; salbăr Tkha. Ldo 64; salwăr Tkha. Tc I969:246 // Mo. salburi.

SALĞA- Tkha. salğă-; salga- Tkha. P I95I:I82, L I2I // cf. Ord. salga- M 555b// Mo. salγa-.

SALXI(N) Tkha. sâĺxĭ; sâĺ^{k}xĭn Tkha. Lv I967: 53; salxi Tkha. P I93I:I74; Ökha. Vl 34I; saĺxi Tkha. Lv I967:53; sâl^{k}xi Tkha. MSh 44; sal^{k}xĭ Ökha. Be 283; sâĺâxi Tkha. Mö I975:300; sâlxi Tkha. Ldo 47 // cf. Ord. sal^{k}xin M 556b// Mo. salkin.

SALXILA- Tkha. sâl^{l}xĭlă-, saĺ^{k}xilă-; salxil- Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sal^{k}xila- M 556a// Mo. salkila-.

SAM Tkha. sam; sam Tkha. P I95I:I82, Mö I975: 278, Ldo 82; sama P I93I:I74 // cf. Ord. sam M 556b// Mo. sam.

SAMBAR Tkha. sambar; sambar Tkha. Bo 52, Str 49, Lv I964:I84, I967:6I, Ldo 6; Ökha. Vl 34I // cf. Ord. sambar sambara M 556b// Mo. sambara.

SAMNA- Tkha. samnă-; samna- Tkha. Lv I967:95; samnă- Tkha. S I59 // cf. Ord. samna- M 557a// Mo. samna-.

SANA- Tkha. sană-; sana- Tkha. P I93I:I74, I95I: I82, I970:I30, S I64 // cf. Ord. sana- M 557b// Mo. sana-.

SANAL Tkha. sanal; sanăl Tkha. P I970:I42 // cf. Ord. sanal M 558a// Mo. sanal.

SANÁ Tkha. saná; sanā Tkha. P I95I:I82, I970: I40, L I982:I07 // cf. Ord. sanā M 557b// Mo. sanaγan.

SANČIG Tkha. santšig; santšig Tkha. P I970:53 // Mo. sančiγ.

SANDAL Tkha. sandal, sandil; sandăl Tkha. Ldo 6; sándil Tkha. C 30 // cf. Ord. sandali M 558b// Mo. sandali.

SANSAR Tkha. saŋsar; sansăr Tkha. P I970:53; saŋsăr Tkha. Ldo 75 // cf. Ord. sansar M 560b // Mo. sansar.

SAŊ Tkha. saŋ; saŋ Tkha. Lv I967:53, Ldo 78; Dar. S 56 // cf. Ord. saŋ M 559b// Mo. sang.

SAXAL Tkha. saxal; saxal Dg. RT I960:I7; saxăl Tkha. S I36, Lv I967:50, Gt I982:I26, Ldo 9I; dzaxal Tkha. Va I970:59 // cf. Ord. saxal M 553a// Mo. saqal.

SAXI- Tkha. sâxĭ-, sa^{k}xĭ-; sâxĭ- Dar. S 56; sâxi- Tkha. Gt I982:I26; dzaxi- Dg. RT I960:I7 // cf. Ord. sa^{k}xi- M 553b// Mo. saki-.

SAXIL Tkha. saxil; saxil Tkha. P I955:I82 // cf. Ord. sa^{k}xil M 554a// Mo. sakil.

SAXIÚL Tkha. saxĭúl; // cf. Ord. sa^{k}xūl M 554 a// Mo. sakiγulsun.

SAXIÚSA(N) Tkha. sâxĭús; sâx^{i}ūs Ökha. Vl 364 // cf. Ord. sa^{k}xūs sa^{k}xūsu M 554a// Mo. sakiγulsun.

SARA Tkha. sară; sara Tkha. P I95I:I82, S II9; Bo 5I; sară Lv I964:I83, I967:50,83; Ökha. Vl 33I; sar Tkha.P.I93I:I74, Mö I974:I89, I975:28I; Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sara M 56Ia// Mo. sara.

SARABČI Tkha. sarabtšĭ, sarawtšĭ; sarăbšĭ Dar. S 56 // cf. Ord. sarabtši M 56Ia// Mo. sarabči.

SARIDAG Tkha. sârĭdag; sârĭdăk Dar. S 56; sârdăk Ökha. Vl 359 //Mo. saridaγ.

SARIMSAG Tkha. sârĭmsag, sârĭmas; sarimsăk Ökha. Vl 358 //cf. Ord. sarimsak M 563a// Mo. sarimsaγ.

SARLAG Tkha. sarlag; sarlag Tkha.Tc I969:246; sarlak Dar. S 56 // cf.Ord.sarluk M 563// Mo.sarluγ.

SARMAGČIN Tkha. sarmaktšĭn; // cf. Ord. sarmagtsin M 563b// Mo. sarmaγčin.

SARNI- Tkha. sârnĭ-; sârni- Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. sarni- M 563b// Mo. sarni-.

SARXAD Tkha. sarxad; sarxad Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sarxut M 562b// Mo. sarqud.

SARXINAG Tkha. sarxĭnag; sarxinag Dg. RT I96I: I68; sar^{k}xĭnag Ökha. Be 283 // cf. Ord. sar^{k}xinak M 563a// Mo. sarkinaγ.

SARÚL Tkha. sarúl; sarūl Tkha. Bo 60; sarōl Dar. CSh 48 // cf. Ord. sarūl M 564a// Mo. saraγul.

SAWA Tkha. sawă; sawa Tkha. P I95I:I82; saw Tkha. Mö I975:28I; saba Tkha. L I07; sabă Dar. S 56 // cf. Ord. sawa M 549a// Mo. saba.

SAWAŊ Tkha. sawaŋ ; sawaŋ Tkha. Tc I969:246 // Mo. sabung.

SAWAR Tkha. sawar; sawăr Tkha. S I83, Lv I967: 64 // cf. Ord. sawar M 566a// Mo. sabar.

SAWÁ Tkha. sawá; sawā Tkha. P I95I:I82; Ökha. Vl 22I // cf. Ord. sawā M 565b// Mo. sabaγa.

SAWÁDA- Tkha. sawádă-; // cf. Ord. sawāda- M 565b// Mo. sabaγada-.

SAYA Tkha. saγă; saya Tkha. P I95I:I82; saγă Tkha. P I970:79; Dar. S 56; sayi Tkha. P I93I: I74 // cf. Ord. saja M 553b// Mo. saγa.

SÁ- Tkha. sá-; sā- Ökha. Vl I94; Dg. RT I96I: I74 // cf. Ord. sā- M 549a// Mo. saγa-.

SÁD Tkha. sád; sād Tkha. Lv I967:46; Ökha. Vl 248; sa:d Mö I974:I88; sādă Dar. S 56 // cf. Ord. sād M 550a// Mo. saγad.

SÁDAG Tkha. sádag; sādăk Ökha. Vl I94; Dar. S 56; sādag Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sādak M 550b// Mo. saγadaγ.

SÁLI Tkha. sálĭ; sālĭ Dar. CSh 39; sāe:l Tkha. Ldo 40; sāĕl Tkha. Tc I969:I49; sáli Ri I29 // cf. Ord. sāli M 556a // Mo. saγali.

SÁRAL Tkha. sáral; sārăl Ökha. Be 284; Dar. CSh 39; Dg. RT I96I:I68 // cf. Ord. sāral M 56Ib// Mo. saγaral.

SÁRMAG Tkha. sármag; sa:rmag Tkha. Mǫ̈ I974: I9I; sārmăk Ökha. Vl I34 // cf. Ord. sārmak M 563 b// Mo. saγarmaγ.

SEDXIL Tkha. setxil, setxel; sedkil Tkha. P I970:I34; sed^{k}xil Tkha. R I902:I0; sedxil Tkha. R I902:I0; setxil Tkha. Mö I975:296; sedxel Tkha. P I970:I34; satgel Tkha. L I2I; Ökha. Vl 404; Tc I969:246; sedgel, dzetgel Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sed^{k}xil M 568b// Mo. sedkil.

SEDXŰL Tkha. setxű̄l; setĕgū̄l Tkha. Bo. 39 // cf. Ord. sed^{k}xū̄l sed^{k}xū̄l M 568b// Mo. sedkül.

SEJIG Tkha. sedžig, sedžeg; // cf. Ord. sedžik M 569a// Mo. sejig.

SELBE- Tkha. selbĕ-; selwex Tkha. Tc I969:246 // cf. Ord. selbe- M 570b// Mo. selbi-.

SELEM Tkha. selem; selmē Tkha. P I95I:I82; selmĕ Dar. S 56; seleme Ri I45 // cf. Ord. selme M 57Ia // Mo. seleme.

SEM Tkha. sem; sem Tkha. P I95I:I82; Lv I967: 56; s'em Tkha. Ldo 88 // cf. Ord. sem M 57Ib// Mo. sem.

SEMBEGER Tkha. semběger; sembĕgĕr Tkha. Lv I967:88 // Mo. sembeger.

SEMJI Tkha. semdžĭ, semĕdžĭ; semdž Dg. RT I96I: I69 // cf. Ord. semedži M 57Ib// Mo. semeji.

SEMXEN Tkha. semxen; semxĕn Tkha. Lv I967:59 // Mo. semeken.

SENJI Tkha. sendžǐ; sendžǐ Tkha. P I967:93, I970:53 // cf. Ord. sendži sẽndži M 572b// Mo. senǰi.

SENSE Tkha. sensĕ; sensĕ Tkha. Lv I967:83 // cf. Ord. sense M 573a// Mo. sengse.

SERE- Tkha. serĕ-, sere- Tkha. P I955:I20 // cf. Ord. sere- M 574a// Mo. sere-, seri-.

SERGEG Tkha. sergeg; sergĕk Dar. S 56 // cf. Ord. sergek M 574b// Mo. sergeg.

SERGELEN Tkha. sergĕlen; sergelen Tkha. P I970: I62 // cf. Ord. sergülen M 575a// Mo. sergüleng.

SERIŰCE- Tkha. seriűtsĕ-, seriűtsĕ // cf. Ord. serūtši- M 576a// Mo. serigüče-.

SERIŰN Tkha. seriűn, serűn; serūn Tkha. P I95I: I82, I955:67, I970:I36; serūn Lv I967:83; sẽrūŭ sirūŭ Ökha. Be 283; serōn Dar. Tt 202 // cf. Ord. serūn M 576a// Mo. serigün.

SERXE Tkha. serxĕ; serxĕ Tkha. Lv I967:83; Dar. S 56; serx Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. ser^{k}xe M 575a// Mo. serke.

SETER Tkha. seter; seter Tkha. P I955:52; setĕr Dar. S 56; dzeter Dg. RT I96I:I56 // cf. Ord. seter M 577a// Mo. seter.

SETER- Tkha. seter-; seter- Tkha. P I955:52 // cf. Ord. seter- M 577a// Mo. setere-.

SETERXEI Tkha. seterxí; // cf. Ord. seter^{k}xī M 577b// Mo. seterkei.

SEWXE Tkha. sew^{k}xĕ, sef^{k}xĕ; // cf. Ord. seb^{k}xe M 568b// Mo. sebke.

SÉR Tkha. sér; sēr Tkha. P I955:62; Ökha. Vl 250; Dar. CSh 37 // cf. Ord. sēr M 573b// Mo. seger.

SÍLBER Tkha. sílber; sīlwer Tkha. Tc I969:249 // cf. Ord. sīlbür sīlber M 578b// Mo. seyilbüri.

SÍMXÍ Tkha. símxí; sīmixī Dar. CSh 8; sīmxā Dar. Tt 200 // cf. Ord. sīmegī M 579a// Mo. seyimkei.

SÍR- Tkha. sír-; sīre- Dar. CSh 38 // cf. Ord. sīre- M 579a// Mo. seyire-.

SÍREG Tkha. síreg; sīreg Dar. Tt 200 // cf.Ord. sīrek M 579a// Mo. seyirig.

SOILTO Tkha. soĕltŏ; sŏĕít Dg. RT I96I:I69 // Mo. soyilta.

SOLĞOI Tkha. solğoĕ; solgŏĕ Ökha. Vl 238 // cf. Ord. sologō M 582a// Mo. soloγai.

SOLI- Tkha. solǐ-; soli- Tkha. P I95I:I82, Ldo 2I // cf. Ord. soli- M 58Ib// Mo. soli-.

SOLIR Tkha. solir, soĺŏr; sŏĺŏr Tkha. Mö I974: I88 // Mo. solir.

SOLONǦO Tkha. solonǧŏ; solongo Tkha. P I95I: I82; solŏngŏ Tkha. Lv I967:6I,66 // cf. Ord. solonga M 582b// Mo. solongγa.

SONIN Tkha. sonin; sonin Tkha. Bo 39; soníN Ldo 20, 75,77; sonin Tkha. P I936:I4, I95I:I82, I970:I48, Lv I967:II // cf. Ord. sonin M 583a// Mo. sonin.

SONIRXOL Tkha. sonirxol; sonirxol Tkha. Bo 39 // cf. Ord. sonirxo- M 582b// Mo. sonirqa-.

SONOR Tkha. sonor; sonŏr Ŏkha. Vl 360 // cf.Ord. sonor M 583a// Mo. sonur.

SONOS- Tkha. sonos-; sonos- Tkha. Bo 52, Ŏkha. Vl 360, Ldo 74; Dar. S 56; sonsŏ Tkha. P I970:I34 // cf. Ord. sonos- M 583a// Mo. sonus.

SONǦO- Tkha. sonǧŏ-; sonǧă- Tkha. P I955:29 // cf. Ord. sunga- (sungu-) M 593a// Mo. sungγa-.

SOXOR Tkha. soxor; soxor Tkha. P I95I:I82; Lv I967:II // cf. Ord. soxor M 58Ia// Mo. soqur.

SORBI Tkha. soriw; // cf. Ord. sorwi M 584a// Mo. sorbi.

SORMÚSA(N) Tkha. sormús; // cf. Ord. sormūs sormūsu M 584a// Mo. sormusun.

SORO Tkha. sor; sor Tkha. P I93I:I74, Mŏ I974: I85; Dar. CSh 39; Dg. RT I969:I69 // cf. Ord. sor M 584a// Mo. sor.

SORONJON Tkha. soronǧzon; // cf. Ord. soron-tšok M 585a// Mo. sorunčan.

SORÚL Tkha. sorúl; sorōl Dar. Tt 20I; surūl Sar. Va :I99 // cf. Ord. surūl M 594b// Mo. soruγul.

SOYOL Tkha. soyŏl; sojŏl Tkha. P I93I:I74; sojal Tkha. P I955:29 // Mo. soyul.

SOYORXO- Tkha. soyorxŏ-; // cf. Ord. suyurxa- M 590b// Mo. soyurqa-.

SOYÓ Tkha. soyó; sojō Tkha. P I93I:I74; sujā Dar. S :56 // cf. Ord. sojō M 58Ia// Mo. so-yuγ-a.

SOYÓLON Tkha. soyólon; sojōlon Tkha. P I93I: I74; Dg. RT I96I:I69; sojōlan Tkha. P I936:I3 // cf. Ord. sojōlon M 58Ia// Mo. soyulang.

SŎGNŎ- Tkha. sŏgnŏ-, sŏgŏnŏ-; sŏgnŏ- Ŏkha. Vl 339 // cf. Ord. sönnö- M 587a// Mo. söngnekü.

SŎL Tkha. sŏl; sŏl Tkha. Lv I967:45 // Mo. söl, sölü.

SŎXŎ- Tkha. sŏxŏ-; söxŏ- Tkha. P I955:I43 // cf. Ord. sök xö- M 586a// Mo. sekü-.

SŐMŎ Tkha. sŏm; sōm Dg. Rt I96I:I69 // cf. Ord. sōm M 586b// Mo. sögüm.

SUDUR Tkha. sudŭr, sudar; sudŭr Tkha. P I93I: I74; sudar Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. sudur M 589a// Mo. sudur.

SUĞU Tkha. suğŭ, suğă; sugă Tkha. S 78; Dar. S 56; Dg. RT I96I:I69; sugŭ Ökha. Vl 226 // cf. Ord. sū M 588a// Mo. suγu.

SULA Tkha. sulă; sul Tkha. M I974:I85 // cf. Ord. sula M 590b// Mo. sula.

SULADXA- Tkha. sulădxă-; sulădxaxă Ldo 72 // cf. Ord. suladxa- M 59Ia// Mo. suladqa-.

SUM Tkha. sum; sumŭ Ökha. Vl 334; suma Tkha. P I95I:I82, I955:32; Dar. S 56; sum Dg. RT I96I: I69 // cf. Ord. sumu M 592b// Mo. sumun.

SUNDALA- Tkha. sundală-; sundălă- Tkha. P I93I: I74 // cf. Ord. sundala- M 593a// Mo. sundala-.

SUNDULA- Tkha. sundul-, sundal-; sundal- Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sundala- M 593a// Mo. sundula-.

SUNDÚL Tkha. sondúl, sundúl; sundūl Dkha. Va I967:4 // Mo. sonduula.

SUŊĞA- Tkha. suŋğă-; // cf. Ord. suŋga- M 593a// Mo. sungγa-.

SUR Tkha. sur; sur Tkha. P I95I:I82, Mö I974: I85; Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sur M 593a// Mo. sur.

SUR- Tkha. sur-; sur- Tkha. P I93I:I74, I970: I55, I62, Ldo 38; Dar. S 56; sura-Tkha. Lv I967: II // cf. Ord. sura- M 593b// Mo. sura-.

SURĞA- Tkha. surğă-; surga- Tkha. P I93I:I74, L IOI; Dar. CSh 64 // cf. Ord. surga- M 594a// Mo. surγa-.

SURĞAGČI Tkha. surğagtšĭ; surgagtši Tkha. P I93I:I74 // Mo. suruγči.

SURGÚLI Tkha. surğúlĭ; surgūli Tkha. Bo 39, P I970:I39; surgu:l P I970:38, Mö I974:I88 // cf.Ord. surγūli surgūl M 594a// Mo. surγaγuli.

SURUGLA- Tkha. surŭglă-, suraglă-; surugla- Ökha. Vl 340 // Mo. suraγla-.

SUWAG Tkha. suwag; suwag Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. suwak M 595a// Mo. subaγ.

SUWAI Tkha. suwaĕ; // cf. Ord. suwā M 595a// Mo. subai.

SUWUD Tkha. suwŭd, suwăd; suwad, Tkha. P I95I: I82; suwut Ökha. Vl 260 // cf. Ord. suwut M 596a// Mo. subud.

SUWURĞA Tkha. suwŭrğă, suwarğă; suborγă Dar. S 56 // cf. Ord. suwurga M 595b// Mo. suburγan.

SÚ- Tkha. sú-; sū- Tkha. P I95I:I82, I970:I52, S 77, L II3; Ökha. Vl 2I5; Dar. S 56 // cf. Ord. sū- M 588a// Mo. saγu-.

SÚDAL Tkha. súdal; sūdăl Tkha. P I970:I39 // cf. Ord. sūdal M 588b// Mo. sayudal.

SÚLĞA Tkha. súlğă, súlăğă; sūlaga Dg. RT I96I: I69 // cf. Ord. sūlga M 59Ib// Mo. sayulya.

SÚLĞA- Tkha. súlğă-, súlăğă-; sūlga- Tkha. P I93I:I74, I95I:I82 // cf. Ord. sūlgă- M 592a// Mo. sayulya-.

SÚRI Tkha. súrĭ, súĕr; sụ̄ri Tkha. Lv I967:46; sūĭrĭ Tkha. Lv I964:I77; sụĭr Tkha. Tc I969:I49 // cf. Ord. sūri M 594a// Mo. sayuri.

SÚRIN Tkha. súrin; sūriṇ Dar. CSh 36 // Mo. sayurin.

SŪI Tkha. sûĭ; süĭ Dg. RT I96I:I69; sū Dar. CSh 64 // cf. Ord. süĭ M 596b// Mo. süi.

SŪIDE- Tkha. sûidĕ-; sûĭd- Tkha. P I93I:I75 // cf. Ord. süid- M 597a// Mo. sụ̈yid-.

SŪIXE Tkha. sûixĕ; süjxĕ Tkha. P I955:8I; sûixŭ P I93I:I75 // Mo. seüke.

SŪIR- Tkha. sûir-; sūrĕ- Dar. CSh 8,64 // Mo. süirekü.

SŪJIG Tkha. sûdžig; sûdžig Dg. RT I960:IO; sûdzeg Tkha. Tc I970:250; sûdžig- Ökha. Vl 340 // cf. Ord. südžük M 596b// Mo. sụ̈jüg.

SŪLDE Tkha. sûldĕ; sûlde Dg. RT I96I:I69 // cf. Ord. sülde M 598a// Mo. sülde.

SŪLJI- Tkha. sûldži-; güldži- Tkha. P I970:54 // cf. Ord. süldži- M 598b// Mo. sülji-.

SŪLJIÉ Tkha. sûldžié, sûldžé // cf. Ord. süldžē M 598b// Mo. sülǰige.

SŪME Tkha. sûmĕ; süme Tkha. P I93I:I75, I95I: I82 // cf. Ord. süme M 598b// Mo. süme.

SŪMBER Tkha. sûmber; sümber Tkha. P I95I:I82, Ldo 60 // cf. Ord. sümber M 586b// Mo. sümber.

SŪNESE(N) Tkha. sûnesĕ, sûṇsĕ; sünese Tkha. P I95I:I82 // cf. Ord. sünes sünesü M 598b// Mo. sünesün.

SŪXE Tkha. sûxe; süxe Tkha. P I95I:I82, I970: I20, L I07; sûxe Dg. RT I96I:I69; Tkha. Bo 52; Ökha. Vl 298; sûxĕ Dar. S 56 // cf. Ord. sü^{k}xe M 597b// Mo. süke.

SŪRXÍ Tkha. sûrxí; sürxī Tkha. P I95I:I82; sûrxī Tkha. Lv I967:83 // cf. Ord. süre^{k}xī sür^{k}xī M 599a// Mo. sürekei.

SŪRŪG Tkha. sûrûg; süreg Tkha. Lv I967:83; sûreg Tkha. Tc I969:250, P I970:I5I // cf. Ord. sürük M 599b// Mo. sürüg.

SŪWE Tkha. sûwĕ; süwĕ Tkha. P I955:5I // cf. Ord. süwe M 599a// Mo. sübe.

SŰ Tkha. sű; sū Tkha. P I955:5I, I970:42, MSh 37; Dg. RT I96I:I69; sű L I07 // cf. Ord. üsü M 764b// Mo. sün.

SŰDER Tkha. sűder; // cf. Ord. sűder M 596a// Mo. següder.

SŰJI Tkha. súdžĭ; sūdžĭ Ökha. Vl 230; sü:dž Tkha. P I970:I38, Mö I974:I87 // cf. Ord. sūdži M 596b// Mo. següji.

SŰL Tkha. sűl; sūl Tkha. P I95I:I82; gūl Tkha. P I955:I20; Dar. S 56; Dg. RT I96I:I69; süle Tkha. L I2I; sōl Dar. S 56, CSh 39; sūl Dg. RT I96I:I69 //cf. Ord. sūl M 597b// Mo. segül.

Š

ŠABI Tkha. šáwĭ; šabi Tkha. L I2I; šabĭ Dar. S 56; šawi Tkha. P I93I:I80 // cf. Ord. šawi M 6IIb// Mo. šabi.

ŠABJI Tkha. šáwĭdžĭ; šawidži Tkha. P I95I:I83 // Mo. sibaji.

ŠAGLA- Tkha. šaglă-; // cf. Ord. šagla- M 60Ib// Mo. siγla-.

ŠAGNA- Tkha. šagnă- M 607a// Mo. singnaqu.

ŠAGNAL Tkha. šagnal; // cf. Ord. šaŋnal M 607a// Mo. šangnal.

ŠAĞAI- Tkha. šiğaě-, šağaě-; šigāě- Dkha. Va I970:29; šigāě Dkha. Va I967:5; šagai- Tkha. L I07; šagae Dg. RT I96I:I69; šagā- Dar. S 56 // Mo. siγayi-.

ŠALA Tkha. sală; šal Tkha. Lv I967:62, Mö I975: 282 // cf. Ord. šala M 603b// Mo. šala.

ŠALAMĞAI Tkha. šalamğaě; // cf. Ord. šalmagā M 605a// Mo. šalamaγai.

ŠALBAR- Tkha. šalbar-; // cf. Ord. šulbura- M 634a// Mo. šilbura-.

ŠALBÁG Tkha. šalbág; šalbaag Tkha. P I970:I66; šalbág Tkha. L I3I // Mo. šalbaγ.

ŠALTAĞÁN Tkha. šaltăğán; // cf. Ord. šiltagān M 6I7b// Mo. siltaγan.

ŠAŊ Tkha. šaŋ ; šan Tkha. Va I970:III; šang Tkha. L II3 // cf. Ord. šaŋ M 606b// Mo. šang.

ŠAŊXA Tkha. šaŋxă, šaŋ^{k}xă; šáŋ^{q}xă Tkha. Lv I967:84; šan^{q}xă Ökha. Va I970:III; šaŋ^{k}x Ökha. Be 28I // cf. Ord. šaŋxu M 607b// Mo. šangqu.

ŠARĞA Tkha. šarğă, šarğal; šargal Tkha. P I95I: I83; šargal Dg. RT I96I:I70, I960:I2; šargă Tkha. P I93I:I80 // cf. Ord. šarγa M 609b// Mo. sirγ-a.

ŠARIL Tkha. šaril; šălir Tkha. MSh 44 // cf. Ord. saril M 6I0a// Mo. šaril.

ŠAŠIN-ŠAǰIN Tkha. šašin, šadžin; šáš:ĭn Tkha. Ldo 89; šadžiŋ Tkha. P I95I:I83; šadžĭŋ Sar. Va 202; šádžĭ Ökha. Vl 353 // cf. Ord. šadžin M 60Ia// Mo. šašin, šaǰin.

ŠATA Tkha. šată; šata Tkha. P I95I:I83, L II3; šată Tkha. P I955:I05; Ökha. Vl 3I7; š^{i}ata Tkha. C 3I // cf. Ord. šatu M 6I0b// Mo. šatu.

ŠAWAR Tkha. šawar; šawăr Tkha. Lv I967:65; šabar Tkha. L I2I // cf. Ord. šawar M 6IIa// Mo. sibar.

ŠAWARČIŊ Tkha. šawartšin; // cf. Ord. šawartšin M 6IIa// Mo. sibarčin.

ŠAWÁSA Tkha. šawás; // cf. Ord. šawāsu M 6IIb// Mo. šibaγasun.

ŠÁ Tkha. šá; šā Tkha. P I93I:I80, I95I:I83; Ökha. Vl I98; šá Tkha. C 3I // cf. Ord. šā M 600a// Mo. šaγa.

ŠÁJAĞAI Tkha. šádzăğaĕ; šādzγae Ökha. Be 282; šādzăgâĕ Ökha. Vl 239; tšādzaγā̆ Dar. S 5I // cf. Ord. šādžagā̆ M 60Ia// Mo. šaγaǰaγai, siγaǰaγai.

ŠÁJAŊ Tkha. šádzaŋ ; šādză Tkha. R I902:5; Ökha. Vl 2I8 // cf. Ord. šādžiŋ (šādžaŋ) M 60Ia// Mo. šaǰang.

ŠÁXAI Tkha. šáxaĕ; šāxai Tkha. P I95I:I83; šå:xâe: Tkha. Ldo 90 // Mo. saqai.

ŠÉǰEGEI Tkha. šédzgí; šēdzgē Tkha. Va I970:33; šēdzgŭi Ökha. Va I970:III; šēdžgē Dkha. Va I967: 6 // Mo. šeǰegei.

ŠĬÁR Tkha. šiár; šā̆r Tkha. Lv I967:50 // cf. Ord. šāru M 6I0b// Mo. siγaru.

ŠIÁRDA- Tkha. šiárdă-, šárdă; šārda- Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. šarda- M 609b// Mo. siγarda-.

ŠIDE- Tkha. šidĕ-; šide Dg. RT I96I:I70; šid- Ökha. Vl I99 // cf. Ord. side- M 6I3a// Mo. side-.

ŠIDURĞA Tkha. šidurğă, šudŭrğă; šudurga Tkha. L I07 // cf. Ord. šudurga M 632b// Mo. sidurγu.

ŠIÉ Tkha. šié-, š^{i}é-, šé-; šē- Tkha. P I93I: I80, I95I:I83; I955:65 // cf. Ord. šē- M 6IIb// Mo. sige-.

ŠIÉSE(N) Tkha. šiés, s^{i}és, šés; šēs Ökha. Vl I98 // cf. Ord. šēsü M 6I2a// Mo. sigesün.

ŠIGDE- Tkha. šigdĕ-, šigĕdĕ-; šigse Tkha. MSh 40, C 3I, I45 // cf. Ord. šiged- M 6I4a// Mo. sigĕd-.

ŠIGITEGÉ Tkha. šigetĕgé; šigdegē Dg. RT I96I: I70 // cf. Ord. siged^{k}xē M 6I4a// Mo. šigidgege.

ŠIGŰ Tkha. šigű; šig^{i}ū̆ Dar. CSh 48 // Mo. sigigüü.

ŠIĞUI Tkha. šiğuĕ, šuğuĕ; šigŭā Ökha. Vl 299; šugui Tkha. P I95I:I84, S 82; šuγū Khot. MSh 48 // cf. Ord. šux^{u}ī M 633b// Mo. siγui.

ŠIJIM Tkha. šidžim; // cf. Ord. šidžim M 6I3b// Mo. šijim.

ŠIJIR Tkha. šidžir; šidzĭr Tkha. P I955:I23 // cf. Ord. šidžir M 6I3b// Mo. sijir.

ŠIL Tkha. šil; šil Tkha. I93I:I80, I95I:I83, Lv I967:50, Mö I975:282; Ökha. Vl 342; Dar. S 56; Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. šil M 6I5b// Mo. sil.

ŠILI-Tkha. šilĭ-; šili- Tkha. P I93I:I80, I95I: I83 // cf. Ord. šili-(šile) M 6I7a// Mo. sili-.

ŠILBE Tkha. šilbĕ; šileb Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. šilbe šilbi M 6I5b// Mo. silbi.

ŠILBŰR Tkha. šilbűr; šiwlūr Dkha. Va I967:I0 // Mo. silbigür.

ŠIDAR Tkha. šidar, šădar; šădăr Ökha. Vl I79; tšadar Dar. S 5I // cf. Ord. šidar M 6I3a// Mo. sidar.

ŠILÉBER Tkha. šiléwer; šilēwĕr Dkha. Va I967: I5 // cf. Ord. silēwer šilēwŭr M 6I6b// Mo. silegebür.

ŠILĞAR- Tkha. šilğar-, š^{i}ălğar-; šilγar Tkha. C 3I // cf. Ord. šilgara- M 6I7a// Mo. silγara-.

ŠILJI- Tkha. šildžĭ-; šildži- Tkha. P I93I: I80 // cf. Ord. šildži- M 6I6a// Mo. silji-.

ŠILMŰS Tkha. šilműs; šŭlmūs Tkha. Va I970:II3 // Mo. silmügüsü.

ŠILTAG Tkha. šiltag, šaltag; šiltak Dar. CSh I8 // cf. Ord. šiltak M 6I7b// Mo. siltaγ.

ŠILŰS Tkha. šilűs, š^{i}ŭlűs; šŭlūs Ökha. Be 289 // cf. Ord. šölūs M 630a// Mo. silügüsün.

ŠIMARĞA Tkha. šimarăğă; šamarag^{a} Dg. RT I96I: I70 // cf. Ord. šimarga šimarxak M 6I7b// Mo. simaryа.

ŠIMDA- Tkha. šimdă-, š^{i}amdă-; šimdaxa Dar. CSh I8 // Mo. šimda-.

ŠIME- Tkha. šimĕ-; šimĕ- Tkha. P I955:I23 // cf. Ord. šime- M 6I8a// Mo. simi-, sime-.

ŠINAĞA Tkha. šinağă; šinaγa Tkha. C 3I; šinaga Dar. CSh I8; šinăgă Dkha. Va I970:29; šanăgă Tkha. Va I970:III // cf. Ord. šinaga M 6I8b// Mo. sinaγa.

ŠINÁ Tkha. šiná; šinā Sar. Va 20I // cf. Ord. šinā M 6I8a// Mo. sina.

ŠINDA Tkha. šindă, š^{i}ăndă; šanda Tkha. P I95I: I83 // Mo. šingda.

ŠINTAĞAR Tkha. šintăğar, šantăğar; šintagar Dar. CSh I8 // cf. Ord. šintagar šintagā M 6I9b// Mo. sintaγar.

ŠINTAR- Tkha. šintar-, š^{i}ántar-; // cf. Ord. šintara- M 620a// Mo. sintara-.

ŠINGE- Tkha. šingĕ-; šingĕ- Tkha. P I93I:I80, I955:I23; Ökha. Vl I78 // cf. Ord. šinge- M 620b// Mo. singge-.

ŠINGEN Tkha. šingen; šingen Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. šingen M 62Ia// Mo. singgen.

ŠINGER- Tkha. šinger-; šingĕr- Tkha. P I93I: I80 // cf. Ord. singere- M 62Ia// Mo. singgere-.

ŠINE Tkha. šinĕ; šinĕ Tkha. S 88, P I93I:I80, I955:I23, Bo 39, Lv I964:I83; Ökha. Vl I77; tšinĕ Dar. S 5I // cf. Ord. sine M 6I9a// Mo. sine.

ŠINJÉČI Tkha. šindžétšĭ; šindžētši Tkha. P I93I:I80,I95I:I83 // cf. Ord. sindžētši M 6I8b// Mo. sinjigeči.

ŠINJI Tkha. šindžĭ; šindži Tkha. P I93I:I80, I95I:I83, I955:35 // cf. Ord. šindži M 6I8b// Mo. sinji.

ŠINJI- Tkha. šindži-; šinji- Tkha. P I95I:I83; tšindžixĕ Dar. S 5I // cf. Ord. šindži- M 6I9a// Mo. sinji-.

ŠIXA- Tkha. šixă-, š^{i}axă-, šaxă-; šaxa- Tkha. P I95I:I83; šaxă Tkha. S IIO, P I955:I23, Lv I967: 84; šax Tkha. Mö I975:303 // cf. Ord. šaxa- M 602 a// Mo. siqa-.

ŠIXAM Tkha. šixam, š^{i}axam; šaxam Tkha. Va I970: III; šaxăm Dar. S 56; Tkha. Lv I967:59 // cf. Ord. šaxam M 602b// Mo. siqam.

ŠIR Tkha. šir; širĕ Tkha. Ldo 89; šir Dg. RT I960:I7, I96I:I70 // cf. Ord. sir M 62Ib// Mo. sir.

ŠIRDEG Tkha. širdeg; širdĕk Tkha. P I955:273; širdeg; širdĕk Tkha. P I955:273; širdeg Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širdek M 622a// Mo. sirdeg.

ŠIRÉ Tkha. širé; širē Tkha. P I93I:I80, I95I: I83; Lv I967:45; Dar. S I93I:56; Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širē M 622a// Mo. siregen, sirege.

ŠIRGE- Tkha. širgĕ-; širge- Dg. RT I96I:I70; tsirgixĕ Dar. S 5I // cf. Ord. sirge M 622a// Mo. sirge-, sirgi-.

ŠIRLE- Tkha. širlĕ-, širĭlĕ-; širle- Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. širile- M 623a// Mo. sirile-.

ŠIRXEG Tkha. širxeg; širxeg Tkha. P I95I:I83 // cf. Ord. šir^{k}xek M 623a// Mo. sirkeg.

ŠIRÚN Tkha. širún; širún Tkha. C 3I; šir^{i}ün Dar. CSh 48; šûrūn KhaÖ C 23I // cf. Ord. šürün M 638a// Mo. sirigün, sirügün.

ŠIRWŰL Tkha. širwűl; širwūl Dar. Tt 203; šorwūl Ökha. Vl I80 // cf. Ord. sirwūl M 624a// Mo. sirbegül, sirbigür.

ŠITAR Tkha. šitar, š^{i}atar; š^{i}atar Tkha. C 3I; šatar Ökha. Vl II2 // cf. Ord. šitar M 624a// Mo. sitara.

ŠITÁ- Tkha. šitá-; š^{i}atá-; šatā- Tkha. P I95I: I83; džatā- Dg. RT I960:I7; šatā- Tkha. P I93I: I80 // cf. Ord. šitā- M 624a// Mo. sitaγa-.

ŠIWER Tkha. šiwĕr; šiwĕr Dkha. Va I967:I5 // cf. Ord. šiwer M 625a// Mo. siberi.

ŠIWÉ Tkha. šiwé; šiwē Ökha. Vl 297 // cf. Ord. šiwē M 624b// Mo. sibege.

ŠIWXARÚ Tkha. šiw^{k}xărú; šawkxrū Tkha. MSh 43; šawxărū Tkha. Lv I967:50 // cf. Ord. šiwx^{u}āri šiwx^{u}ari M 625b// Mo. sibqaru.

ŠIWŠIG Tkha. šiwšig, šifšig; šiwšĭg Tkha. Lv I967:50 // cf. Ord. šibšik M 6I2b// Mo. gibsig.

ŠIŰS Tkha. šiűs, šűs; šūs Ökha. Vl I99; Dg. RT I96I:I7I // cf. Ord. šūsü (šūs) M 638a// Mo. sigüsün.

ŠÍD- Tkha. šíd-; šīdĕ- Tkha. P I93I:I80, I95I: I83 // cf. Ord. šīd^{k}xe- M 6I3a// Mo. seyid-.

ŠÍDEM Tkha. šídem, šídam; šīdam Tkha. Va I970: 29; š^{i}ădăm Ökha. Vl I80; šīdam Ökha. Va I967:5 // cf. Ord. šīdam M 6I2a// Mo. siidam, sigidam, sidam.

ŠÍR Tkha. šír; šīr Tkha. Va I970:II2; š^{i}ár Tkha. C 3I, Va I970:III; šār Dg. RT I96I:I70 // Mo. sigir-e.

ŠOG Tkha. šog; šog Tkha. Gt I982:II3 // cf.Ord. sog M 626a// Mo. šoγ.

ŠOGLO- Tkha. šoglŏ-, šogŏlŏ-; šoglŏ- Ökha. Vl 375 // cf. Ord. šoglo- M 626b// Mo. šoγla-.

ŠOGŠI- Tkha. šokšĭ-, šoxšĭ-; šogšĭ- Ökha. Vl 387; džoxsi- Dg. RT I960:26 // cf. Ord. šogši- M 627a// Mo. soγši-.

ŠON Tkha. šoŋ ; šoŋ Tkha. Va I970:II2 // cf. Ord. šoŋ M 627b// Mo. šong.

ŠONXOR Tkha. šoŋxor, šoŋ^{k}xor; šonxŏr Tkha. P I955:44 // cf. Ord. šoŋxor M 627b// Mo. šingqur, šongqur.

ŠONTOĞOR Tkha. šontŏğor; šontogor Tkha. L II3 // Mo. šontuγur.

ŠORGÓLJI Tkha. šorgóldži; šorgōldži Tkha. P I95I:I83, I955:43; šorgŏldžĭ Ökha. Vl I82; tširgōldžin Dar. S 5I // cf. Ord. šorgoldži M 635b// Mo. siryulǰin.

ŠORO Tkha. šorŏ; šor Tkha. Lv I964:I83; Dg. RT I96I:I70; šorŏ Tkha. Lv I967:66 // cf. Ord. šor M 628b// Mo. soru.

ŠORON Tkha. šoroŋ; šoroŋ Dg. RT I96I:I70 // cf. Ord. šoroŋ M 629b// Mo. šorung.

ŠORÓ Tkha. šoró; š^{i}óro: Tkha. Ldo 25; šorôĕ Ökha. Vl I82; tšorā̆ Dar. S 5I; šorā̆ Dar. Tt I99 // cf. Ord. šorō M 629b// Mo. sirui.

ŠÓ Tkha. šó; šō Tkha. Va I970:II2; šó Tkha. L II3; šio Tkha. Ldo 45 // cf. Ord. šo M 626a// Mo. šo.

ŠÖBÖGÖ Tkha. šôwŏgŏ; šöwögö Tkha. P I95I:I84, L I07; šôbŭgŭ Tkha. P I93I:I80; šöwĕgĕ Tkha. P I955:44; šôwŭg Ökha. Vl I83 // cf. Ord. šöwögö M 630a// Mo. sibüge.

ŠÖLÖ Tkha. šôlŏ; tšôlŏn Dar. S 5I; šölö Tkha. L II3; šiölĕ Tkha. Ldo 32; šölĕ Tkha. P I955:44; Tkha. Lv I967:45; šöl Tkha. Lv I964:I77; šül Tkha. I902:46 //cf. Ord. šölö M 630a// Mo. silün, šö-lü.

ŠÖNÖ Tkha. šôni, šônŏ; šöni Tkha. P I95I:I83, L I07; šônĭ Ökha. Vl 326; šöne Tkha. P I955:49; šôn Ökha. Be 287; Dg. RT I96I:I69; šônŏ Tkha. S 79; Sar. Va 20I, P I970:I60 // cf. Ord. söni (sö-nö) M 586b// Mo. söni.

ŠÖRMÖS Tkha. šôrmôs; šörwösö Dar. CSh 32; šôr môs Dg. RT I96I:I70; šôrmŏs Sar. Va I964:20I // cf. Ord. šörwös šörwösü M 630b// Mo. sirbüsün.

ŠUBTAN Tkha. šuwtan; // cf. Ord. šubtuŋ M 63Ib, Mo. subtung.

ŠUĞUM Tkha. šuğŭm, šuğam; šiuγŭm Tkha. Ldo 30 // cf. Ord. sugum 590b// Mo. šiγum.

ŠULAM Tkha. šulŭm, šulam; šulam Tkha. P I95I: I84; šolmŏ Ökha. Vl I83; tšulmăs Dar. S 5I // cf. Ord. šulmu M 634a// Mo. simnu.

ŠULÚN Tkha. šulún; šulūn Tkha. Lv I964:I77; šulún Tkha. Lv I967:67, L I2I // cf. Ord. šulūn M 634b// Mo. siluγun.

ŠULÚXAN Tkha. šulúxan; šulūxăn Tkha. P I93I: I80 // cf. Ord. šulūxan M 634a// Mo. siluγuqan.

ŠUMBA- Tkha. šumbă-; šunga- Sar. Va 20I // cf. Ord. šuŋgur- M 634b// Mo. singγu-.

ŠUNA- Tkha. šună-; // cf. Ord. šono- M 629b// Mo. sinu-.

ŠURĞA- Tkha. šurğă-; šurgă- Tkha. P I955:I23; šurgŏ- Ökha. Vl I82 // cf. Ord. šurgu- M 635a// Mo. sirγuqu.

ŠURGÚLĞA Tkha. šurgúlğă, šurgúlăğă; šurgūlgă Tkha. Va I970:II2; Dkha. Va I967:I5 //Mo. sir-γuulγ-a.

ŠUWÚ Tkha. šuwú; šuwú Tkha. P I95I:I84, I955: 4I, Mö I975:282; Ökha. Va I967:4; tšubūn Dar. S 5I; šowū Ökha. Vl I80 // cf. Ord. šiwū M 626a// Mo. šibaγun.

ŠÚD Tkha. šúd; šūd Tkha. Lv I964:I77; šiūd Tkha. Ldo 46 // cf. Ord. šūd M 632a// Mo. šiγud.

ŠÚDAŊ Tkha. šúdaŋ; šūdaŋ Dg. RT I96I:I70 // Mo. siudan.

ŠÚĞI- Tkha. šúgĭ-; šūgi- Tkha. P I95I:I84; šūg Dar. S 56 // cf. Ord. šūgi- M 632b// Mo. šuugi-.

ŠÚGIÁN Tkha. šúgián; tsūgiān Tkha. MSh 38 // cf. Ord. šūgān M 632b// Mo. siγugiyan, šuugiyan.

ŠÚRĞA(N) Tkha. š^{i}úrğă, šúrğă; šūrŭg Ökha. Vl 237 // cf. Ord. šūrgan M 635a// Mo. siγurγan, siγurγ-a.

ŠŮDE(N) Tkha. šůdě; šůdě Tkha. P I955:4I; šüd Tkha. R I902:46; šůd Tkha. P I93I:I80; Ökha. Vl I77 // cf. Ord. šüdü M 636a// Mo. sidün.

ŠŮDELEN Tkha. šůdělen; šůdůlěŋ Tkha. P I93I: I80; šůdělen Tkha. P I936:I3; šůdleŋ Dg. RT I96I: I7I // cf. Ord. šüdülen M 636b// Mo. sidüleng.

ŠŮLEG Tkha. šůleg; šüleg Tkha. P I95I:I84; šůlŭk Ökha. Vl I77 // cf. Ord. sülük M 637a// Mo. silüg.

ŠŮLEGLE-Tkha. šůleglě-; // cf. Ord. šůlůgle- M 636b// Mo. silügle-.

ŠŮLES Tkha. šůles; šůlěs Tkha. Ldo I5 // cf. Ord. šölösü (šölös) M 630a// Mo. silüsün.

ŠŮXŮR Tkha. šůxŭr, šůxěr; šůxŭr Ökha. Vl I77 // cf. Ord. šü^{k}xür M 636b// Mo. sikür.

ŠŮRE Tkha. šůrě; šüre Tkha. P I95I:I84; šiürě Tkha. Ldo 37; šür Tkha. Lv I964:I78, I967:45; šůr Ökha. Vl 354 // cf. Ord. šürü M 637b// Mo. sirü, šürü.

ŠŮRŠI-Tkha. šůršĭ-; // cf. Ord. šürtši- M 599a// Mo. sürči-.

ŠŮTE- Tkha. šůtě-; šůtě- Tkha. P I93I:I80, S II0, Lv I967:84; šüt- Tkha. Mö I975:303 // cf. Ord. šütü- M 638b// Mo. sitü-.

ŠŮTÉN Tkha. šůtén; šütēŋ Tkha. P I95I:I84; dzütēn Dkha. Va I967:7; šůtō Ökha. Vl I77 // cf. Ord. sütēn M 638b// Mo. sitügen.

ŠŮGÉ Tkha. šűgé; šūgē Tkha. Bo 6I // cf. Ord. sūg^{u}ī (šūgī) M 636b// Mo. siüge.

ŠŮMJILEL Tkha. šűmdžĭlel; šůgūmdžilel Dg. RT I96I:I7I // cf. Ord. šigūmdžilel M 6I5a// Mo. **sigümjilel**.

ŠŰR Tkha. šűr; šūr Tkha. P I95I:I84, Lv I964: I78, I967:46; šūr Ökha. Vl 2I2; Dg. RT I96I:I7I; šiů:rĕ Tkha. Ldo 64 // cf. Ord. šūr M 637a// Mo. sigür.

ŠŰRDE- Tkha. šűrdĕ-; šūrdĕ- Tkha. P I955:I23 // cf. Ord. šūrde- M 637a// Mo. sigürde-.

T

TA Tkha. tá; ta Tkha. R I903:4, P I936:20, I95I:I84, I955:I04, I970:I26; ta: Ldo 39, 4I; tā Ökha. Vl 209 / cf. Ord. ta M 639a// Mo. ta.

TAČIR Tkha. tatšir; datšir Ökha. C I75; datšăr Dg.Lde 34 // Mo. tačir.

TAGLÁ Tkha. taglá, tagălá; taglā Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. taglā M 640b// Mo. tayla ya.

TAGNA- Tkha. tagnă-, tagănă-; tagnă- Tkha. S 93 // Mo. tangna-.

TAGNAI Tkha. tagnaĕ; tagn^{a}ē Tkha.R I955:I59; tanŋnăĕ Ökha.Vl 350// cf.Ord.tanŋnā M 646b// Mo.tang-lai.

TAĞALCAG Tkha. tağaltsag; tagiltsag Dg. RT I96I:I7I // Mo. tayalčay.

TAIĞA Tkha. taĕğa; taĕga Tkha. P I955:I84; tăĭgă Dar. S 53 // cf. Ord. tāga M 652b// Mo. tayiya.

TAIJI Tkha. taĕdžĭ; tăedžĭ Ökha. Vl I39; Dar. S 53 // cf. Ord. tādži M 652b// Mo. tayiji.

TAILAG Tkha. taĕlag; tăĕlăk Ökha. Vl 29I // cf. Ord. tālak M 653a// Mo. tayilay.

TAILBAR Tkha. taĕlbar; taelbără Tkha. Str 59; taelwar Tkha. Tc I967:I48 // cf. Ord. tālburi M 653a/ Mo. tayilburi.

TAIR- Tkha. taĕr-; tăĕră- Tkha. P I955:6I // Mo. tayari-.

TAIWAŊ Tkha. taĕwan; tăwăŋ Dg. Lde 3I // cf. Ord. tāpiŋ M 653b// Mo. tayibung.

TALA Tkha. tală; tala Tkha. P I955:I84, L I2I; Ökha. Vl 409; tală Tkha. P I93I:I75, Lv I967:50, 53, 62, C 3I; Dar. S 53; tal Tkha. Mö I975:279 // cf. Ord. tala M 64Ib// Mo. tala.

TALÍ- Tkha. talí-; Dar. S 53 // Mo. taliyi-.

TALXA Tkha. talxă; talxă Tkha. Lv I964:I8I; Mö I975:283; dal^{q}xă Ökha. C I76; tal^{k}xa, dalxă Dkha. Va 7 // cf. Ord. dalxa M II6a// Mo. talqa.

TAMA Tkha. tamă; tamă Tkha. P I93I:I75; Dar. S 53 // cf. Ord. tamu M 644b// Mo. tamu.

TAMAĞA Tkha. tamağă; tamga Tkha. P I936:I84; tamgă Ökha. Vl lII; tamăg Tkha. P I936:I84, I955: 58 // cf. Ord. tamaga M 643a// Mo. tamaya.

TAMALA- Tkha. tamală-; tamlă- Tkha. Lv I967: 95 // cf. Ord. tamula- M 644b// Mo. tamula-.

TAMAXI Tkha. tamixĭ; tamaxi Tkha. L 83; tamĭxĭ Dkha. Va 5; tâmíxĭ Tkha. Ldo 6; Dar. S 53; tâmíxi Tkha. Ldo 6,22; tâmĭx Ökha. Vl 337; tamxĭ Tkha. P I93I:I75, I970:62; tamaxu ~ tamixi Ri I59 // cf. Ord. tami^{k}xi M 643a //Mo. tamaki.

TAMŠIÁ- Tkha. tamšĭá-, tamšĭá; tamšā Tkha. Lv I967:8 // cf. Ord. tamšā- M 643b// Mo. tamsiya-.

TANA Tkha. tană; tană Tkha. Lv I967:8 // cf. Ord. tana M 644b// Mo. tana.

TANI- Tkha. tani-; tani- Tkha. P I955:I84; tâ-ni- Dar. S 53; tanĭ- Bo 39, Lv I967:44, L 7I, P I970:62, L III (Études mongoles, I985, XVI) // cf. Ord. tani- M 645a// Mo. tani-.

TANIL Tkha. tanil; // cf. Ord. tanil M 645a// Mo. tanil.

TANIÚL- Tkha. tanĭúl-; taniūl- Tkha. P I970: 45 // Mo. taniγul-.

TANĞARIG Tkha. tanğărag; tanğărag Tkha. Tc 249 // cf. Ord. tangarik M 646a// Mo. tangγariγ.

TANXAI Tkha. tan^{k}xaĕ; tan^{q}xā Tkha. Lv I967: 59 // Mo. tangqai.

TANXI Tkha. tan^{k}xĭ; tân^{k}xĭ Tkha. Lv I967:8 // cf. Ord. tan^{k}xi M 646a// Mo. tangki.

TANXIL Tkha. tan^{k}xil; tan^{k}xil Dg. RT I96I:I7I // Mo. tangkil.

TANXIM Tkha. tan^{k}xim; tanxiăm Tkha. Ldo 78 // Mo. tangkim.

TAXA Tkha. taxă; taxă Tkha. P I970:67; daxxă Ökha. C I75 // cf. Ord. daxa M II2b// Mo. taqa.

TAXAL Tkha. taxal; daxăl Dg. Lde 34 // cf. Ord. daxul M II3a// Mo. taqul.

TAXALA- Tkha. taxală-; taxalxă Dar. S 53 // cf. Ord. daxala- M II2b// Mo. taqala-.

TAXI Tkha. taxĭ; da^{k}xi Ökha. C I75 // Mo. taki.

TAXI- Tkha. tâxĭ-; tâxi- Dar. S 53; daxĭ- Tkha. Be 283 // cf. Ord. da^{k}xi- M II3b// Mo. taki-.

TAXIÁ Tkha. taxiá; tâxĭā Tkha. Lv I964:I78, I967:43, 53; tax^{j}ā Tkha. P I95I:I84, I955:I38; tax^{i}ā, taxā Tkha. P I93I:I75, S 63,80, Ökha. Vl 206; dax^{i}ā Dg. Lde 34; ta^{k}xā Ökha. Be 283; dâxā Dg. RT I96I:I3 // cf. Ord. da^{k}xā M II3b// Mo. takiya.

TAXIM Tkha. taxim; daxĭm Dg. Lde 34 // Mo. takim.

TAXTÁ Tkha. taxtá; tagtā Ökha. Vl 235; takta: Tkha. Ldo 56; dagtā Dkha. Va 7 // cf. Ord. dagtaga M II2a// Mo. tayтaya.

TARA- Tkha. tarǎ-; tara- Tkha. P I95I:I84; // cf. Ord. tara- M 646b// Mo. tara-.

TARAG Tkha. tarag; taragǎ Tkha. Va I970:I49; tarag Dg. RT I4; tarǎg Tkha. P I93I:I75, Lv I967: 8 // cf. Ord. tarak M 647a// Mo. tarayг.

TARČIG Tkha. tartšig; tártšik Lv I964:I8I; dartšǐg Dkha. Va 7// Mo. tarčiy.

TARĞA Tkha. tarğǎ, tarǎğǎ; targǎ Ökha. Vl 357 // Mo. taryu.

TARĞALA- Tkha. tarğalǎ-; targǎl- Tkha. P I93I: I75 // cf. Ord. targula- M 648a// Mo. taryula-.

TARI- Tkha. tárǐ-; tárǐ- Tkha. P I93I:I75, Lv I964:I76 // cf. Ord. tari- M 648a// Mo. tari-.

TARIÁ Tkha. taŕiá; tar^{i}ā Tkha. P I93I:I75, I95I:I84; Ökha. Vl 206; tar^{i}ā Tkha. Lv I964:I76, I967:8; tá^{i}r^{i}a: Ldo 9 // cf. Ord. tarā M 647a// Mo. tariyan.

TARIXI Tkha. tarixǐ; tarǐxǐ Dkha. Va 5; taria-xǐ Tkha. Ldo 22; tarxi Tkha. P I955:I84; tárǐxǐ Dar. S 53; tárax Tkha. Tc I970:I48 // cf. Ord. tari^{k}xi M 648a// Mo. taraki.

TARLA- Tkha. tarlǎ-, tarǎlǎ-; tarlǎ- Tkha. Lv I967:8 Mo. tarla-.

TARLAŋ Tkha. tarlaŋ ; tarlǎŋ Tkha. Lv I967:8 // cf. Ord. tarlan M 648b// Mo. tarlan.

TARMÚR Tkha. tarmúr; tarmūr Tkha. Lv I967:8 // Mo. tarmayul.

TARNI Tkha. tarǐńǐ; tarni Tkha. P I970:I37; tárńi Tkha. Lv I967:94 // cf. Ord. tarni M 648b// Mo. tarni.

TARWAĞA Tkha. tarwağǎ; tarwaga Tkha. P I955: I84, I93I:I75; tawrǎgǎ Dkha. Va IO; Dg. RT I960: 27 // cf. Ord. tarwaga M 649a// Mo. tarbaya.

TAS Tkha. tas; tas Tkha. Mö I974:I85; Ökha. Vl 4I2 // cf. Ord. tas M 649a// Mo. tas.

TASAG Tkha. tasag; tasǎk Tkha. P I93I:I75; dasǎg Dg. Lde 34 // cf. Ord. dasuk M I26a// Mo. tasuy.

TASALBAR Tkha. tasalbar; dasǎlbǎr Dg. Lde 34// Mo. tasulburi.

TASAR- Tkha. tasar-; tasar- Tkha. P I955:IO4; dasara- Ökha. C I75 // cf. Ord. dasur M I26b// Mo. tasur-.

TASARXAI Tkha. tasarxaě; // cf. Ord. dasurxā M I26b// Mo. tasurqai.

TASLA- Tkha. tasal-; tasal- Tkha. P I955:I84 // cf. Ord. dasul- M I26b// Mo. tasul-.

TASTA- Tkha. tastă-; tasta- Tkha. P I955:I84 // Mo. tasuda-.

TAŠI- Tkha. taši-; tašixă Tkha. P I970:I5 // cf. Ord. daši- M I27a// Mo. tasi-.

TAŠIÁ Tkha. tašiá; dašā Dkha. MSh 39, Va 7; Dg. Lde 34 // cf. Ord. dašā M I27a// Mo. tasiya.

TAŠIR Tkha. tašir; dašir Ökha. C I75 // Mo. tasir-a.

TAŠIÚ Tkha. tašiú; dašū Dg. Lde 34 // cf. Ord. dašū M I27b// Mo. tasiγu.

TAŠIÚR Tkha. tašiúr; tašiúr Tkha. C 3I; tašūr Ökha. Vl 239; dašūr Tkha. MSh 39, Va 7 // cf. Ord. dašūr M I27b// Mo. tasiγur.

TATA- Tkha. tată-; tata- Tkha. R I902:9, R I903:I84; Dar. S 53; data- Ökha. Be 283, C I75; tată- Tkha. P I970:70, L 83; dată- Tkha. Lv I964: I8; Dkha. Va 7; tat- Tkha. Bo 49; Ökha. Vl 386; dat- Dg. Lde 34 // cf. Ord. data- M I28b// Mo. tata-.

TATAWAR Tkha. tatăwar; tatăbăr Tkha. P I970: 67; datwar Dg. RT I960:IO; datūr Dg. Lde 34 // cf. Ord. datawur M I29a// Mo. tataburi.

TAWA(N) Tkha. tawă; tabăn Dar. S 53; tawăn Ökha. Vl 259; taba Tkha. L 7I; tabă, tabăn Tkha. P I970:79, I37; tawă Tkha. R I903:35, P I93I:I75, Lv I967:64; taw Tkha. Tc I967:I47, Mö I975:28I // cf. Ord. tawu M 652a// Mo. tabun.

TAWÁR Tkha. tawár; tawār Ökha. Vl 208 // Mo. tavar.

TAWI Tkha. tåwĭ; tabĭn Tkha. P I970:79; tåbĭn Dar. S 53; tabi Tkha. P I970:79, L 7I; tawi Tkha. P I95I:I84, I93I:I76, Lv I964:I76, I967:52,53; tåwi Dg. RT 8; tåẃ Mö I975:300 // cf. Ord. tawi M 650a// Mo. tabi.

TAWI- Tkha. tåwĭ-; tåbi- Tkha. Ldo 6I; Dar. S 53; tåwi- Ökha. Vl I98 // cf. Ord. tawi- M 650a// Mo. tabi.

TAWXAI Tkha. tawxaĕ; tawxă̄ Tkha. Lv I967:94 // Mo. tabqai.

TAYIG Tkha. tayig, tayag; tajak Ökha. Vl 29I; tajik Tkha. P I955:I28 // cf. Ord. tajak M 64Ia// Mo. tayaγ.

TÁ- Tkha. tá; ta:- Tkha. Mö I974:I88; tā- Tkha. R I902:2I; Ökha. Vl 208; Dar. S 53 // cf. Ord. tā- M 639a// Mo. taγa-.

TÁRA- Tkha. tár-; tārxă Dar. S 53 // cf. Ord. tāra- M 647a// Mo. taγara-.

TEBČIÉR Tkha. tewtšiér, teftšiér; dewtšēr Dg. Lde 34 // Mo. tebčiyeri.

TEBXE Tkha. tew^{k}xe; tewxĕ Tkha. Lv I967:77 // cf. Ord. deb^{k}xe M I45a// Mo. tebke.

TEDE Tkha. tedĕ; tēdĕ Tkha. P I955:227 // cf. Ord. tede M 654a// Mo. tede.

TEGE- Tkha. tegé-; tegĕ- Tkha. R I903:I8, P I93I:I75, I955:I84 // cf. Ord. tē M 654a// Mo. tege-

TEGNĒ Tkha. tegné; teŋnē Tkha. C 32 // cf. Ord. tengné M // Mo. tengnege.

TEGŠI Tkha. texšĭ; texšĭ Tkha. Lv I967:50,79; texšĭ Tkha. Ldo 57 // cf. Ord. degši M I35b// Mo. tegsi.

TEǰIÉ- Tkha. tedžié-; tedžē- Tkha. P I955:I65; tedžā- Dar. S 53 // cf. Ord. tedžē- M 655a// Mo. teǰige-.

TEǰIÉL Tkha. tedžiél; tedžēl Tkha. Lv I967:8; tedže:l Mö I975:28I // cf. Ord. tedžēl M 655b// Mo. teǰiyel.

TEMECEL Tkha. temtsel; temetsel Tkha. P I955: I84; temtsel Tkha. Lv I964:I8I, I967:50 // cf. Ord. temetšil M 657a// Mo. temečel.

TEMECÉN Tkha. temtsén; temtsēn Tkha. P I970: I53 // Mo. temečegen.

TEMÉ Tkha. temé; temān Dar. S 53; tēmē Tkha. R I902:I4; temē P I93I:I75, I955:I84, I970:I46, Lv I964:I8I, I967:50,77; Ökha. Vl 2I3; teme: Mö I975:279 // cf. Ord. temē M 656b// Mo. temege.

TENCE- Tkha. tentsĕ-; tentsĕxĕ Tkha. Lv I964: I8I // cf. Ord. teŋtsi- M 659b// Mo. tengče-.

TENCEWER Tkha. tentsĕwer; teŋtsĕwer Tkha. Tc I967:246 // Mo. tengčebüri.

TENDĔ Tkha. tendĕ; tende Tkha. P I955:I84; tendĕ Tkha. Ldo 74, L 76 // cf. Ord. tende M 657b// Mo. tende.

TENEG Tkha. teneg; teněg Tkha. P I93I:I75, I955:I84 // cf. Ord. tenek M 657b// Mo. teneg.

TENEGER Tkha. teněger; teněgĕr Tkha. Ldo I6 // cf. Ord. teneger M 657b// Mo. teniger.

TENTEGER Tkha. tentěger; tentěgĕr Tkha. Lv I967:93 // Mo. tenteger.

TEŋGER Tkha. teŋger; tēŋgeri Tkha. P I955:46; teŋger Tkha. P I970:I60; tēŋger Tkha. Ldo 32; Ökha. Vl II7; Be 283; teŋgĕr Tkha. R I902:I4, Lv I967:50; Dar. S 53 // cf. Ord. teŋger M 658b// Mo. tngri.

TEŋXÉ Tkha. teŋ^{k}xé; // cf. Ord., teŋ^{k}xē M 658b// Mo. tengkege.

TEŋXIM Tkha. teŋ^{k}xim, teŋ^{k}xem; teŋ^{k}xĕm Tkha. Lv I967:77 // Mo. tengkim.

TEXE Tkha. texĕ; texxĕ Ökha. Vl I32 // cf. Ord. de^{k}xe M I36a// Mo. teke.

TERE Tkha. terĕ; terĕ Tkha. P I936:32, I95I: I84, I955:226, I970:I27 // cf. Ord. tere M 660a// Mo. tere.

TEREG Tkha. tereg; terge Tkha. P I95I:I89, L (Studes mongoles, I985, XVI) III; Ökha. Vl 386; Dar. S 53; terĕg Tkha. P I93I:I75, Bo 39 // cf. Ord. terge M 660b// Mo. terge.

TEREGČIN Tkha. teregtšin; terĕgtšin Tkha. Tc I967:248 // Mo. tergečin.

TEREM Tkha. terem; terĕm Tkha. P I955:55 // cf. Ord. terme M 66Ia// Mo. terme.

TERGŰŋ Tkha. tergűn; terigūn Ökha. Vl 223; ter^{i}gūn Tkha. P I955:I84; tergūn Tkha. Lv I967: 9I // cf. Ord. terigūn M 660b// Mo. terigün.

TERTÉ Tkha. terté; tertē Tkha. P I93I:I75, I955:I84, I970:4I; tertē Ökha. Vl 265 // Mo. ter-tege.

TES- Tkha. tes-; tese- Tkha. P I93I:I75; I95I: I84; tesĕ- Tkha. Lv I967:60; tes- Tkha. P I95I: I84, Mö I974:I85; tesxĕ- Tkha. P I93I:I75 // cf. Ord. dese M I42b// Mo. tes-.

TESEL- Tkha. tesel-; tesel- Dar. S 53 // cf. Ord. desül- M I43b// Mo. tesül-.

TESWER Tkha. teswer; deswer Tkha. Tc I967:247 // cf. Ord. desbür M I42b// Mo. tesbüri.

TETEGEMǰI Tkha. tetĕgemdžǐ; detgemdž Tkha. Tc I967:247 // Mo. tetegemǰi.

TEWDE- Tkha. tewdĕ-; tewdex Tkha. Tc I967:247// Mo. tebde-.

TEWENE Tkha. teweně; tebǐn Dar. S 53; temně Dkha. Va 6 // cf. Ord. temene M 657a// Mo. tebene.

TEWER- Tkha. tewer-; tėwĕr- Tkha. P I955:I00, Lv I967:52 // cf. Ord. tewere- // Mo. teberi-.

TEWŠI Tkha. tewšǐ; tewšǐ Tkha. Lv I964:I8I, I967:77; tewše Tkha. C 32 // cf. Ord. debši M I32 a// Mo. tebsi.

TÉ- Tkha. té-; tē- Ökha. Vl 276 // cf. Ord. tē- M I54a// Mo. tege-.

TÉGLE- Tkha. téglĕ-, tégĕlĕ-; tēgle- Tkha. P I955:I84 // cf. Ord. tēgle- M 655b// Mo. tegegle-.

TÉREM Tkha. térem; térme Ri I52; tērĕm Ökha. Vl I99 // cf. Ord. tērme M 66Ia // Mo. tegerme.

TÉŠI Tkha. téšǐ; tēši Tkha. P I955:I84 // cf. Ord. tēš M 66Ib// Mo. tegesi.

TITEM Tkha. titim, titem; tětem Ökha. Vl 80 // Mo. titem.

TIW Tkha. tiw; tib Dar. S 53 // Mo. tvib.

TÍME Tkha. tím; tīm Dar. S 53 // cf. Ord. tīmü M 662b// Mo. teyimü.

TOBČI Tkha. tobtšǐ, toptšǐ; doptšŏ Ökha. C I76; dobtš Dkha. MSh 39; Dg. Lde 34, RT I960:I4 // cf. Ord. dobči M I46a// Mo. tobči.

TOBČIÓ Tkha. towtšió, toftšió; dobtšō Dg. Lde 34 // Mo. tobčiya.

TOBXO Tkha. tow^{k}xŏ; dowxŏ Dg. Lde 34// Mo. tobqu.

TOBXOI- Tkha. tow^{k}xoĕ-; towxåē towxȯēxo Dar. CSh IO; tow^{k}xā- Dar. Tt I98 // Mo. tobquyi-.

TOGLO- Tkha. toglŏ-, togŏlŏ-; toglă- Tkha. P I970:I37; toglox Tkha. Bo 6I; toglŏ- Tkha. P I93I: I76 // cf. Ord. toglo- M 664b// Mo. toγla-.

TOGTO- Tkha. toktŏ-, toxtŏ-; togtŏ- Tkha. P I955:I04; dogto- Ökha. C I75; doxtox Dg. Lde 34 // Mo. toγta-.

TOГTOWOR Tkha. toktŏwor, toxtowor; doxtŏwŏr Dg. Lde 34; togtūr Tkha. C 32 // cf. Ord. dogtūr M I49a// Mo. toγtaγuri.

TOGTÓ- Tkha. toxtó-; toγtā- Tkha. L 7I; togtō- Tkha. P I93I:I75 // cf. Ord. dogtō- M I48b// Mo. toγtaγa.

TOGTÓL Tkha. toxtól; doxtōl Dg. Lde 34 // cf. Ord. dogtōl M I48b// Mo. toγtaγal.

TOĞORÚ Tkha. toğorú; togrū Sar. Va I99 // cf. Ord. tugurū M 677a// Mo. toγuriγun.

TOĞOS Tkha. toğos; toγos Ökha. Vl I47 // cf. Ord. togos M 665a// Mo. toγus.

TOĞÓ Tkha. toğó; togāŋ Dar. S 54; togōn Dg. RT I96I:I7I; togō Tkha. P I955:I84, I970:I55 // cf. Ord. togō M 665a// Mo. toγuγan.

TOIG Tkha. toĕg; tȯĕg Ökha. Vl 27I // cf. Ord. tȯög M 669b// Mo. tóyiγ.

TOIN Tkha. toĕn; tȯĕŋ Ökha. Vl 284 // cf. Ord. tȯön M 669b// Mo. toyin.

TOIR- Tkha. toĕr-; toĕr- Tkha. Tc I967:I49; tȯĕr- Ökha. Vl 276 // cf. Ord. tōri- M 670b// Mo. toγuri-.

TOIRIM Tkha. toirim, toĕrom; // cf. Ord. tōrim M 670b// Mo. toγurim.

TOIRÚL- Tkha. toĕrúl-; toirūl Tkha. P I955: I85 // cf. Ord. tōr^{i}ūl- M 67Ia// Mo. toγuriγul-.

TOLĞOI Tkha. tolğoĕ; tolgoe Tkha. P I970:I6I; tolgăē Tkha. R I903:I9; tolagā Dar. S 54; tolgoi Tkha. P I955:I84; tolgoĕ Ökha. Be 283; tolgŏĕ Ökha. Vl 334; Dg. RT I96I:I7I // cf. Ord. tologō M // Mo. toluγai.

TOLI Tkha. tolĭ; toli Tkha. P I93I:I75, I955: I84, I970:7I; tolĭ Dar. S 54 // cf. Ord. toli M 665a// Mo. toli.

TOLÍ- Tkha. tolí-; tolí- Tkha. Lv I967:66 // Mo. tolyi-.

TOMIYÓ Tkha. tomĭyó; tomyō Tkha. Tc I967:I49 // Mo. tomiya.

TOMO Tkha. tomŏ-; tomo Tkha. P I955:I85, I970: I52 , L 83 // cf. Ord. tomi M 666// Mo. tomu.

TONOG Tkha. tonog;// cf. Ord. tonok M 668a// Mo. tonuγ.

TONTOI- Tkha. tontoi; // cf. Ord. tontā- M 668a// Mo. tontayi-.

TOXIR- Tkha. toxir-; toxiro- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. do^{k}xiro- M I50b// Mo. tokira-.

TOXIÓLDO- Tkha. toxĭóldŏ-; toxiōldŏ- Tkha, P I970:I50 // cf. Ord. do^{k}xijōldo- I50a// Mo. tokiyalda-.

TOXO- Tkha. toxŏ-; toxo- Tkha. P I95I:I85; Dar. S 54; toxă- Tkha. P I955:I04 // cf.Ord. doxo- M I49 a// Mo. toqu-.

TOXOI Tkha. toxoĕ; tox^{a}ē Tkha. P I955:I37; doxoē Dg. Lde 34, RT I960:I2; doxoĕ, doxō Dkha. C I75; toxā Dar. S 54 // cf. Ord. dox M I49b// Mo. toqai.

TOXOM Tkha. toxom; toxăm Tkha. P I955:I37; doxŏm Dg. Lde 34 // cf. Ord. doxom I49b// Mo. toqum.

TOXOŠI Tkha. toxošĭ; doxšĭ Dg. Lde 34 // Mo. toqusi.

TORĞO Tkha. torğŏ, torŏğŏ; torgo, torgoŋ Tkha. I93I:I75, I955:I84, I970:I46; torgŏŋ Dar. S 54 // cf. Ord. torgo M 670b// Mo. toryγa, toryγan.

TORGÚLI Tkha. torgúlĭ; toryōli, toryūli Dar. CSh 2I // cf. Ord. torgūli M 670b// Mo. toryγaγuli.

TOROM Tkha. torom; torom Dg. RT I72 // cf. Ord. torom M 67Ib// Mo. torum.

TOSO(N) Tkha. tosŏ; tosăŋ Dar. S 54; toso Tkha. P I95I:I85, L I07; tosŏ Tkha. Lv I967:50; tos Tkha. P I970:I45, Mö I975:279; Ökha. C I75; dos Tkha. MSh 39; Dkha. Va 7 // cf. Ord. doso M I54a// Mo. tosun.

TOSOLO- Tkha. tosolŏ-; // cf. Ord. dusula- M I66a// Mo. tosula-.

TOSXÚR Tkha. tosxúr; tos^{q}xūr Tkha. C 32; dosγūr Dg. Lde 34 // cf. Ord. dosxūr I54a// Mo. tosqaγur.

TOTI Tkha. totĭ; toti Tkha. P I970:62; dot^{i} Dkha. Va 7; tȯt́ Tkha. Mö I975:279; tȯt Tkha. Tc I967:I47 // cf. Ord. doti M I54b// Mo. toti.

TOTOГOR Tkha. totŏğor, totŏxor; dotgŏr Dg. Lde 34 // Mo. todqur.

TOWOĞOR Tkha. towŏğor; towogor Tkha. P I955: I85 // Mo. tobuγur.

TOWORÚ Tkha. towŏrú; tobrūn Tkha. P I970:52; towurū Dg. RT I72 // cf. Ord. toworū M 672b// Mo. toboruu.

TÓ Tkha. tó; tō Tkha. R I902:2I, P I93I:I75, I936:20, I95I:I85, I955:I04, S 79, Lv I967:46, Mö I974:I88; Ökha. Vl I95; t^{h}ō Tkha. P I970:30 // cf. Ord. tō M 663b// Mo. toγa.

TÓDOG Tkha. tódog; tōdŏk Ökha. Vl I97 // cf. Ord. tōdok M 664a// Mo. toγodaγ.

TÓLO- Tkha. tólŏ-; to:l- Tkha. Mö I975:I88; Dar. S 54 // cf. Ord. tōlo- M 665b// Mo. toγala-.

TÓNO Tkha. tónŏ; tōnŏ Ökha. Vl I97; t^{i}ōn Dg. RT I96I:I72 // cf. Ord. tōno M 668a// Mo. toγono.

TÓRCOG Tkha. tórtsog; tōrtsŏk Ökha. Vl 205 // cf. Ord. tōrtsok M 67Ib// Mo. toγurčaγ.

TÓROI Tkha. tóroĕ; tōrȯĕ Ökha. Vl I95.

TÓSO(N) Tkha. tósŏ; tōsă Tkha. Lv I967:8; tōs Tkha. P I93I:I75, S 79; Ökha. Vl 2IO; tóso Ri I60 // cf. Ord. tōs M 672a // Mo. toγusun.

TÖDÍ Tkha. tȯdí; töd^{e}Ĭ Tkha. P I955:82; tȯdĬ S 53 // cf. Ord. ted^{u} M 654b// Mo. tedüi.

TÖGÖLDÖR Tkha. tȯgȯldȯr; tögöldör Tkha. P I955: I85; tȯgŭldŭr P I93I:I75 // Mo. tegülder.

TÖGÖRIG Tkha. tȯgŏrig, tȯgŏrȯg; tȯgȯrŏg Tkha. Lv I967:69; tögrög Tkha. Bo 46, P I970:53 // cf. Ord. tögörök M 673a// Mo. tögürig.

TÖGÖS Tkha. tȯgȯs; tögös Tkha. P I955:I85; tögös Ri I03 // cf. Ord. tögüs tögös M 673a// Mo.tegüs.

TÖLŎ- Tkha. tȯlŏ-; // cf. Ord. tölö- M 673b// Mo. tölü-.

TÖLÖG Tkha. tȯlȯg; tölŏg Tkha. P I970:I43; tȯlgŏ Ökha. Vl 336; tölgö Ri I63 // cf. Ord. tölögö M 674a // Mo. tölüge.

TÖLŐLÖGČI Tkha. tȯlőlȯgtšĭ; tȯlōlŭgtšĭ Tkha. P I93I:I75 // Mo. tölügelegči.

TÖMÖR Tkha. tȯmȯr; tömŏr Tkha. P I936:I3,I955: I85; Dar. S 54; tȯmŭr P I93I:I76 // cf. Ord. tömör M 674b// Mo. temür.

TÖMÖRČIN Tkha. tȯmȯrtšin; tȯmŭrtšin Tkha. P I93I:I76 // Mo. temürčin.

TÖRÖ Tkha. tôrǒ; törö Tkha. P I955:I85, L I07; tôrĕ Tkha. P I936:9 // cf. Ord. törö M 675a// Mo. törü.

TÖRÖ- Tkha. törǒ-; törö- Tkha. P I95I:I85; törŭ- Tkha. P I93I:I76; tör- Tkha. P I955:49; Dar. S 54 // cf. Ord. törö- 675a// Mo. törü-.

TÖRÖL Tkha. tôrôl; tôrǒl Tkha. Lv I967:86 // cf. Ord. töröl M 675b// Mo. törül.

TÖRÖLXITÖN Tkha. tôrôlxǒtôn // Mo. törülkiten.

TÖSÖW Tkha. tôsôw; tösöw Tkha. Mö I975:279; tôsǒw Tkha. Lv I967:74; dôsôw Dkha. Va 7 // cf. Ord. dösüb M I57b// Mo. tösüb.

TÖSÓ Tkha. tôsó; dôsō Dkha. Va 7; Dg. Lde 34 // cf. Ord. dösō M I57b// Mo. tösüge.

TÖW Tkha. tôw; tôw Tkha. Str 24, Bo 6I; tôb P I93I:I75, I970:I62, L 7I // cf. Ord. töb M 672b// Mo. töb.

TÖWGÖR Tkha. tôwgǒr; tôwgǒr Tkha. Lv I967:94 // Mo. töbüger.

TÖWXÖNÖ- Tkha. tôw^{k}xônǒ-; dôw^{k}xǒnǒ- Ökha. C I76// Mo. töbkine-.

TŐLŐ- Tkha. tőlǒ-; tōlexe Dar. CSh 32 // cf. Ord. tōlö- M 673b// Mo. tögele-.

TŐR- Tkha. tőr-; tōr- Tkha. P I95I:I85; Dar. S 54 // cf. Ord. tōrö- M 675a// Mo. tögeri-.

TUĞUL Tkha. tuğul, tuğal; tugŭl Ökha. Vl 225; Dg. RT I96I:I72; tugal Tkha. P I955:I85, Tc I967: 250; Dar. S 54 // cf. Ord. tugul M 676b// Mo. tuγul.

TUIL Tkha. tuěl; tuil- Ökha. Vl 298; tūĭl- Tkha. Lv I967:68; tûěl Tkha. P I93I:I76 // cf.Ord. tuil M 677a// Mo. tuyil.

TULĞA- Tkha. tulğă-; tulga- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. tulga- M 679b// Mo. tulγa-.

TULĞÚR Tkha. tulğúr; tulgūr Dg. RT I72 // cf. Ord. tulgūri M 680a// Mo. tulγaγuri.

TUNU- Tkha. tună-, tună-; tunŭ- Tkha. P I93I: I76 // cf. Ord. tun- M 68Ia// Mo. tunu-.

TUŊĞALAG Tkha. tuŋğalag; tuŋgălăk Tkha. P I93I: I76 // cf. Ord. tuŋgalak M 68Ib// Mo. tungγalaγ.

TUŊĞÁ- Tkha. tuŋğá-; // cf. Ord. tuŋgā- M 68Ib// Mo. tungγaγa-.

TUŊXAG Tkha. tuŋxag; tuŋxăg Tkha. P I970:I6I // cf. Ord. tuŋgak M 68I // Mo. tungqaγ.

TURAŊXAI Tkha. turaŋxaĕ; turangxai Tkha. L 98 // cf. Ord. turuŋxā M 683a// Mo. turangqai.

TURŠI- Tkha. turăš, turšĭ-; duršixxă Dkha. C I76 // cf. Ord. durši M I66b// Mo. tursi-.

TUSA Tkha. tusă; tusa Tkha. P I93I:I76, I955: I85; dusă Ökha. C I970:I75; tus Tkha. P I93I:I76; ḍus Dg. Lde 34 // cf. Ord. dusa M I64a// Mo. tusa.

TUSALA-Tkha.tusălă-; tusălă- Tkha. R I903:I2 // cf. Ord. dusala- M I64b// Mo. tusala-

TUSALAGČI Tkha. tusălagtšĭ; tuslagtši Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. dusalagtši M I65a// Mo. tusa-ɪaγči.

TUSĞAI Tkha. tusxaĕ; dusgā Ökha. C I75 // cf. Ord. dus^{k}xā M I65b// Mo. tusqai.

TUSĞAL Tkha. tusxal; tusxal Dkha. Va I970:43 // Mo. tusqal.

TUŠI- Tkha. tušĭ-; tušax Tkha. Tc I967:252 // cf. Ord. duša- M I66a// Mo. tuša-.

TUŠIÁ Tkha. tušiá, tuš^{i}á; tušā Ökha. V1 II3; dušā Ökha. C I75 // cf. Ord. dušā M I66a// Mo. tusiya.

TUŠIÁ- Tkha. tušiá-, tuš^{i}á-; tušā- Tkha. P I95I:I85 // cf. Ord. dušā- M I66a// Mo. tusiya-.

TUTARĞA Tkha. tutarğă, tutarağă; dutărăgă Ökha. C I75 // cf. Ord. duturga M I67b// Mo. tuturγa.

TUTUM Tkha. tutŭm, tutăm; tutăm Tkha. S 58 // Mo. tutum.

TUYÁ Tkha. tuyá; tuyā Tkha. P I970:I46; tujā Ökha. V1 298 // cf. Ord. tujā M 677b// Mo. tuyaγ-a.

TÚJI Tkha. túdžĭ; tūdžĭ Dar. S 54; tōdž Dar. Tt 20I // cf. Ord. tūdži M 676b// Mo. tuγuji.

TÚL- Tkha. túl-; tūl- Tkha. P I955:I85; tūlă- Ökha. V1 I95 // cf. Ord. tūl- M 678b// Mo. taγul-.

TÚLAI Tkha. túlaĕ; tūlai Tkha. P I93I:I75, I95I:I85; tūlaĕ Dg. RT I72; tūlae Tkha. P I970: I43; tūl^{a}ē Tkha. P I955:68; tūlåĕ Ökha. V1 255; tūlā Dar. CSh I6 // cf. Ord. tūlā M 679a// Mo. taulai.

TÚLĞA- Tkha. túlğă-; tūlgă- Ökha. V1 205 // Mo. tuγulγa-.

TÚXAI Tkha. túxaĕ; tūxåĕ Ökha. V1 255; tōxā Dar. Tt 20I // Mo. tuuqai.

TÚRAI Tkha. túraĕ; tūrai Tkha. P I93I:I76, I955:I85; tūrae Dar. CSh I6; tūråĕ Ökha. V1 293 // cf. Ord. tūrā M 682a// Mo. tuγurai.

TÚRĞA Tkha. túrğă, túrăğă; tūrug, tūrag Dg. RT I72 // cf. Ord. tūrga M 682b// Mo. tuγurγa.

TŪBŠIN Tkha. tûbšin; tübšiŋ Tkha. P I955:I85; tûwšĭŋ Tkha. Lv I967:50, Tc I967:253; tûwšeŋ

Tkha. Tc I967:253; dŭwšin Dg. Lde 34 // cf. Ord. döwšin M I55a// Mo. töbsin.

TŬGJI- Tkha. tŭgdžĭ-; tŭgdži- Tkha. Lv I967: 93 // Mo. tügji-.

TŬIMER Tkha. tŭimer; tüjmer Tkha. P I955:82; tŭ̄imer Tkha. Lv I967:50; tüeměr Tkha. P I970:I44; tŭ̄mer Tkha. Va I970:35; tŭ̄měr KhaŎ. C I45 // cf. Ord. tüimer M 684b// Mo. tüyimer.

TŬLE- Tkha. tŭlě-; tüli- Tkha. P I955:I85 //cf. Ord. tüli- M 685b// Mo. tüli-.

TŬLÉ Tkha. tŭlé; tuliē Tkha. L I2I; Ökha. Vl 200; tülē Tkha. P I95I:I85; tŭlā̆ Dar. S 54 // cf. Ord. tülē M 685b// Mo. tülige.

TŬLXI- Tkha. tŭlxĭ-, tŭlxě-; tülxi- Tkha. P I95I:I85, I955:I45, L (Studes mongoles, I985, XVI) I09; tŭlxe- Tkha. Tc I967:253 //cf. Ord. dül^{k}xi- M I70a// Mo. tülki-.

TŬLXŰR Tkha. tŭlxűr; tülxū̆r Tkha. P I955:I85; tŭlxū̆r Tkha. Lv I967:94; dŭlxū̆r Dkha. Va I967: 7; Dg. Lde 34 // cf. Ord. tül^{k}xū̆r M I70b// Mo. tülkigür.

TŬMEN Tkha. tŭmen; tüměn Tkha. P I93I:I76, I970:79, L 83; tŏmŏn Dar. S 54 // cf. Ord. tümen M 686a// Mo. tümen.

TŬREMXÍ Tkha. tŭremxí; tŭrěmxī Tkha. Lv I967: 55 // cf. Ord. türmegī M 688a// Mo. türimekei.

TŬRGEN Tkha. tŭrgen; tŭrgěn Tkha. P I936:I5, I955:I85, I970:I55; Dg. RT I96I:I72 // cf. Ord. türgen M 688a// Mo. türgen.

TŬRÍ Tkha. tŭrí; türüi Tkha. P I95I:I85 // cf. Ord. türī M 688a// Mo. türei.

TŬRXE- Tkha. tŭrxě-; tŭrxex Tkha. Tc I967:253; dŭr^{k}xe- Ökha. C I76 // cf. Ord. dür^{k}xi- M I72a// Mo. türki-.

TŬRŰ Tkha. tŭrű; türū̆ Tkha. P I955:67; Ökha. Vl I56; Dar. S 54 // cf. Ord. türū̆ M 688b// Mo. terigüü.

TŬRŰČI Tkha. tŭrűtšĭ; türū̆tši Tkha. P I95I: I85 // Mo. türügüči.

TŬRŰL- Tkha. tŭrűlě-; türū̆l- Tkha. P I95I: I85, I970:I53 // cf. Ord. türū̆le- M 688b// Mo. terigüle-.

TŬŠI- Tkha. tŭšĭ-; tŭši- Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. düši- M I73a// Mo. tüsi-.

TŬŠIG Tkha. tŭšig; dŭšěg Dg. Lde 34 // Mo. tüsig.

TŬŠIMEL Tkha. tŭšĭmel; tüšimel Tkha. P I970: II9 // cf. Ord. düšimel M I73b// Mo. tüsimei.

TŰ- Tkha. tű-; tṻ- Tkha. P I955:I85 // cf. Ord. tṻ- M 683b// Mo. tegü-.

TŰXE Tkha. tűxĕ; tṻxĕ Tkha. P I93I:I75, I955: 69; Ökha. Vl 256; tṻxŏ Dar. Tt 202 // cf. Ord. tṻkxe M 685a// Mo. teüke.

TŰXEI Tkha. tűxeí, tűxí; tṻxī Tkha. R I902:2I; tṻxī P I955:63, I970:I55; Ökha. Vl I96; tṻxā̈ Dar. S 54, Tt 203 // Mo. teükei, tügükei.

U

UCÁR Tkha. utsár; utsār Dar. CSh 64; // cf. Ord. utšār M 745b// Mo. učaγar.

UČIG Tkha. utšig; ůtšik Dar. CSh 64 // cf. Ord. utšik M 745b// Mo. učiγ.

UČIR Tkha. utšir; utšir Dar. S 46; Ökha. Vl I60; Dg. RT I960:8; učir Tkha. P I970:I5I; ůtšiar Tkha. Ldo 20; utšar Tkha. Tc I969:252 // cf. Ord. utšir M 746a// Mo. učir.

UČIR- Tkha. utšir-; itšir- Dar. S 46 // cf. Ord. utšira- M 746a// Mo. učira-.

UČIRAL Tkha. utširal; // cf. Ord. utširal M 746a// Mo. učiral.

UDA- Tkha. udă-; udă- Tkha. P I970:I35 // cf. Ord. uda- M 722a// Mo. uda-.

UDÁ Tkha. udá; udā Dar. S 47 // cf. Ord. udā M 722a// Mo. udaγa.

UDÁN Tkha. udán; udaaŋ Tkha. P I970:I55; udāŋ Dar. S 47 // cf. Ord. udān M 722b// Mo. udaγan.

UDGĂN Tkha. udğan, udăğan; udăgăŋ Tkha. P I955: 43; udagaŋ Dar. S 47; udagan Dar. CSh 48 // cf. Ord. udagan M 722a// Mo. udaγan.

UDIRADĞAL Tkha. udirădğal; uduridqal Tkha. Va I970:42; udĭrtgăl Dkha. Va I967:6 // Mo. uduridqal.

UDIRDA- Tkha. udirdă-; udŭrĭd- Tkha. P I93I: I76; udirdŭ- Ökha. Vl 339 // cf. Ord. udurid- M 723a// Mo. udurid-.

UDXA Tkha. udxă, utağă; udxă Tkha. P I955:I09; utăγă udxă Tkha. Ldo 72 // cf. Ord. udxa M 722b// Mo. udqa.

UDUM Tkha. udŭm, udăm; udam Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. udum M 723a// Mo. udum.

UG Tkha. ug; ug Tkha. P I970:3I; Ökha. Vl 386; ugă Dar. S 46 // cf. Ord. ug M 724a// Mo. uγ.

UGJI Tkha. ugdžĭ; ugdži Tkha. Lv I967:93; Ökha. Vl 2II // cf. Ord. ugdži M 724b// Mo. uγǰi.

UGJAR- Tkha. ugdzar-; ugdzar- Dar. S 46 // Mo. uγǰara-.

UGLA- Tkha. uglă-, ugălă-; ugla- Dar. S 46 // cf. Ord. ugla- M 724 // Mo. uγla-.

UGSÁ Tkha. ugsá, uxsá; igsaa Tkha. P I970:53 // cf. Ord. ugsagā M 724b// Mo. uγsaγa.

UGSÚRĞA Tkha. uksúrğă, uxsúrğă; uksūrăγa Dar. Tt I98; uxdzurag Dg. RT I96I:I73 //Mo. uγčuraγa.

UĞALJA Tkha. uğaldză; uγŭldz Ökha. Be 284 // cf. Ord. uguldži 725b// Mo. uγulǰa.

UĞÁ- Tkha. uğá-; ugā- Tkha. P I95I:I87; Ökha. Vl I98; Dar. S 46 // cf. Ord. ug^{u}ā M 725b// Mo. ukiya-.

UĞÁLGA Tkha. ugálğă, ugálağă; ugālğă Dar. S 46 //Mo. ukiyalγa.

UGÁLTÚR Tkha. ugáltúr; uγāldūr Tkha. MSh 39; ugaldūr Tkha. Va I970:II8; uγālgă Khaŏ. Va I970: II8 // Mo. ukiyaltaγur.

UIDXAR Tkha. uědxar; uidxar ūdxar Dar. CSh I0; uĭdxŭr Ökha. Vl 326; uesgar Dg. Lde 29; ūtxăr Khot MSh 48 // cf. Ord. uidxar M 726b// Mo. uyid-qar.

UILA- Tkha. uělă-; uila- Tkha. P I95I:I87; ujlă Tkha. R I903:4, P I955:8I; uilă- Tkha. P I970:43; ûi:lă Tkha. Ldo 5I; u:il Tkha. Mö I974: I85; ū^{i}laxă Dar. S 48; uil- Ökha. Vl 268, Dar. CSh I6; Dg. Lde 28; ūlĭx Khot MSh 48 // cf. Ord. uila- M 727a// Mo. uyila-.

UIMARÁ Tkha. uěmărá; uimarā Dar. CSh 39 //Mo. uyimuraγa.

UITAN Tkha. uětaŋ; ujtăŋ Tkha. P I955:8I // cf. Ord. uitan M 727b// Mo. uyitan.

UǏIG Tkha. udžig; udžig Dar. CSh 64 // cf. Ord. udžik M 723b// Mo. uǰiγ.

ULA Tkha. ulă; ula Tkha. P I95I:I87; Dar. CSh 64; ulă Tkha. P I93I:I76, I936:8, S 77, Lv I967: 44; Dar. S 47; ul Tkha. P I95I:I87, Mö I974:I85 // cf. Ord. ula M 728a// Mo. ula.

ULAI- Tkha. ulaĕ-; ulăēxă Tkha. Lv I967:58 // cf. Ord. ulā- M 730a// Mo. ulayi-.

ULARIL Tkha. ularil, uliral; // cf. Ord. ularil M 729b// Mo. ularil.

ULÁ Tkha. ulá; ulā Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. ulā M 728b// Mo. ulaγa.

ULÁN Tkha. ulán; ulāŋ Tkha. P I93I:I76, I936: I4, I95I:I87; Dar. S 47; Sar. Va 20I, S 88, P I955:6I; ulaaŋ Tkha. Str 52, P I970:37; ula:ŋ Tkha. Mö I975:298; ulā Tkha. Lv I967:58; Ökha. Vl I59 // cf. Ord. ulān M 729b// Mo. ulaγan.

ULBAR Tkha. ulbar; ulbăr Tkha. P I970:I62; ulwar Ökha. Vl 267; Dkha. Va I967:I0 // cf. Ord. ulawur M 730a// Mo. ulabur.

ULCAN Tkha. ultsan; ultsaŋ Tkha. P I95I:I87; ultsaŋ Tkha. Lv I967:94 // Mo. ulčang.

ULI- Tkha. ulĭ-; uli- Tkha. P I95I:I87, Lv I967:44; ulĭ- Tkha. Lv I964:I77; ula- Dar. S 47 // cf. Ord. uli- M 73Ia// Mo. uli-.

ULIÁSA(N) Tkha. uliásă; ul^{i}āsa Tkha. P I95I: I87; uliās Tkha. Lv I967:67; uliaas Tkha. P I970: 45; ul^{i}ās Ökha. Vl 200; ulāsaŋ Dar. S 47 // cf. Ord. ulāsu M 729b// Mo. uliyasun.

ULIRAX Tkha. ulir-; ulírax Tkha. Tc I969:252 // cf. Ord. ulira- M 73Ib// Mo. ulari-.

ULUM Tkha. ulŭm, ulăm; ulăm Tkha. P I93I:I76, I970:I36; Dar. S 47 // cf. Ord. ulam M 729a// Mo. ulam.

ULUS Tkha. ulŭs, ulăs; ulus Tkha. P I93I:I76, L (Études mongoles I985, XVI) III; ulas Tkha. P I95I:I87; Ökha. Vl 267; ulăs R I903:30, P I936: 22, I955:I22, Str 5I, Lv I964:I83, I967:45; Dar. S 47 // cf. Ord. ulus M 73Ib// Mo. ulus.

UMAĞAR Tkha. umăğar; umaγar Dar. CSh 64 // Mo. umaγar.

UMBA- Tkha. umbă-; umbă- Tkha. P I955:3I, I970: 30 // Mo. umba.

UNA- Tkha. ună-; una- Tkha. P I95I:I87, L 32, Dar. CSh 64; Dar. S 47; ună- Tkha. P I955:I64,

P I970:64, Lv I967:94 // cf. Ord. una- M 733a// Mo. una-.

UNÁ Tkha. uná; unā Tkha. R I902:22; Dar. S 47, CSh 64 // cf. Ord. unā M 733a// Mo. unuγa.

UNDA Tkha. undă; undă Tkha. P I955:I65; Ökha. Vl 326; umdă Tkha. P I970:53 // cf. Ord. unda M 734a// Mo. unda.

UNDÁS- Tkha. undás-; undās- Tkha. P I955:I65 // cf. Ord. undās- M 734a// Mo. umdaγas-.

UNI Tkha. uńĭ; uni Tkha. L 32; uṇi Tkha. Lv I967:44, Tc I970:I44; un^{i}ā Tkha. Va I970:II8; uń ŋg. RT I96I:I73 // cf. Ord. uni M 735a// Mo.uni.

UNIÁR Tkha. uniár; uniār Tkha. Lv I967:7I; uniĭār Tkha. Lv I964:I78; unār Dar. S 47 // cf. Ord. unāri M 734a// Mo. uniyar.

UNJI- Tkha. undžĭ-; unji- Tkha. P I95I:I87; undžĭ- Tkha. Lv I967:93 // cf. Ord. undži M 734b// Mo. unji-.

UNTA- Tkha. untă-; unta- Tkha. P I95I:I87, L 76; Dar. S 47; untu- Tkha. P I93I:I76; untă- Tkha. P I955:I65, Lv I967:93, P I970:53; Ökha. Vl 33I // cf. Ord. unta- M 735a// Mo. unta-.

UNTAR- Tkha. untar-; untar- Dar. S 47; untără- Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. untara- M 735b// Mo. untara-.

UNTÚL- Tkha. untúl-; untūl Tkha. P I95I:I87 // cf. Ord. untūl- M 736a// Mo. untaγul-.

UNU- Tkha. unŭ-, ună-; unu- P I93I:I76; ună- Tkha. P I955:I64 // cf. Ord. unu- M 736a// Mo. unu-.

UNUĞA(N) Tkha. unŭğă, unăğă; unagăn Dar. S 47; unaga Tkha. P I936:I3; Tkha. P I95I:I87; unăg Tkha. R I902:22, P I93I:I76; unag Tkha. P I970: I66; Dg. RT I96I:I73; unŭg Ökha. Vl 225 // cf. Ord. unaga M 733a// Mo. unuγan.

UNĞĂLDA- Tkha. unġaldă-; ungălda- Tkha. Va I970:II8; ungăldă- Tkha. P I970:32 //Mo. ungγulda-.

UŊŠI-, UMŠI- Tkha. unġšĭ-, umăšĭ-; unġši- Tkha. P I95I:I87; unġšĭ- Tkha. P I93I:I76, I955:32,I970: 53; umši- Tkha. MSh 42; Khot. MSh 50; umšĭ- Sar. Va 20I; Dg. RT I960:8, I96I:I73 // cf. Ord. omši- M 5IIb// Mo. ungsi-.

UŊŠIGČI Tkha. unġsigtšĭ, unġsixtšĭ; unġsigči Tkha. P I970:I32 // Mo. ungsiγči.

UXA- Tkha. uxă; uxa- Tkha. P I95I:I87; Dar. S 46, CSh 64 // cf. Ord. uxa- M 725b// Mo. uqu-.

UXANĂ Tkha. uxană; uxuna Tkha. L 43 // cf. Ord. uxana M 725b// Mo. uqana.

UXÁ Tkha. uxá; uxaa Tkha. P I970:36; uxā Tkha. P I93I:I76; Dar. S 46; Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. xō M 347b// Mo. quwa.

UXÁN Tkha. uxán; uxaan Tkha. P I970:I62; uxán Tkha. L 5I; uxāṇ Tkha. P I93I:I76; uxa:ṇ Tkha. Ldo 90; uxāă Tkha. R I902:9; uxā Ökha. Vl 354; uxā Tkha. P I955:72 // cf. Ord. ux^{u}ā M 726a// Mo. uqaγan.

URAN Tkha. uran; uran Dar. CSh 64; uraṇ Tkha. P I95I:I87; urăṇ Tkha. Lv I967:44, P I970:46; Ldo 9; Dar. S 47; urŭṇ Tkha. P I93I:I76 // cf. Ord. uran M 738a// Mo. uran.

URDA Tkha. urdă; urda Tkha. P I95I:I87; Dar. S 47; urdă Tkha. P I93I:I76, I970:I52; Dar. S 47; Ökha. Vl 334; Sar. Va 20I // cf. Ord. urda M 738 b// Mo. urida.

URĞÁ Tkha. urğá; urgā Ökha. Vl 203 // Mo. uryu- γa.

URĞU- Tkha. urğă-; urga- Tkha. P I95I:I87 // cf. Ord. urgu- M 739b// Mo. uryu-.

URĞUMAL Tkha. urğŭmal, urğămal; urgumal Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. urgumal M 740a// Mo. ur- γumal.

URI- Tkha. urĭ-; urĭ- Tkha. P I955:57; Str 57 // cf. Ord. uri- M 740a// Mo. uri-.

URIN Tkha. úrin; ụ́riṇ Tkha. Lv I967:44, Tc I970:I47; ŭ́rian Tkha. Ldo 68; ụ́raṇ Tkha. Tc I969: 252 // Mo. urin.

URIXAN Tkha. urĭxaŋ; urixaŋ Tkha. P I95I:I87 // Mo. uriqan.

URJIDAR Tkha. urdžidar; urdžiddůr Dg. RT I96I: I74 // cf. Ord. urdžidur M 739a// Mo. urji edür.

URLAG Tkha. urlag; urălăg Tkha. Ldo 29 // cf. Ord. uralak M 738a// Mo. uraliγ.

URXI Tkha. urĭxă; ůriaxă Tkha. Ldo 22 // cf. Ord. uraxa M 737b// Mo. uraqa.

URŠIG Tkha. uršig; uršik Dar. CSh I7; uršag Tkha. Tc I969:252 // cf. Ord. ušik M 744b// Mo. ursiγ.

URTA Tkha. urtŭ, urtă; urtu Tkha. L I27; urtŭ Ökha. VI I60; Tkha. P I93I:I76; urta Tkha. P I95I: I87; urtă Tkha. P I955:55, Str 53, Lv I967:94, Ldo 69; urtă Tkha. P I970:30; urt Tkha. Mö I974: I89 // cf. Ord. urtu 74Ib// Mo. urtu.

URUG Tkha. urŭg, urăg; urug Tkha. L 98; urag Tkha. Tc I969:250; Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. uruk M 742b// Mo. uruγ.

URUGŠIÁ- Tkha. urŭgšiá, uragšiá; urūgšā Dar. S 47; urăgšaa Tkha. P I970:I50 // Mo. uruγsi-ban.

URULDA- Tkha. urŭldă-, urăldă-; uralda- Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. uruldu- M 742b// Mo. uruldu-

URULDÁN Tkha. urŭldán, urăldán; // cf. Ord. uruldā M 742b// Mo. urulduγan.

URUM Tkha. urum, uram; urŭm Tkha. Lv I967:45; uram Tkha. P I95I:I87 // Mo. urum.

URUS- Tkha. urŭs-, urăs-; uras- Tkha. P I95I: I87; ursŭ- Ökha. VI 340 // cf. Ord. urus- M 743a// Mo. urus-.

URUSĞA- Tkha. urŭsxă-, urăsxă-; ursxax Tkha. Mö I975:30I // cf. Ord. urusxa- M 743a// Mo. urus-qa-.

URUSĞAL Tkha. urusxal; urusgal Tkha. Va I970: 43; urusxal Tkha. L I2I; urăsγăl Tkha. Lv I967: 96; ursgăl Dkha. Va I967:6 // cf. Ord. urusxal M 743a// Mo. urusqal.

URÚDA- Tkha. urúdă-; urūda- Tkha. P I95I:I87; Dar. S 47 // cf. Ord. urūda- M 742a// Mo. uruγuda-.

URÚL Tkha. urúl; urūI Tkha. P I955:I59; Ökha. Vl 4I8 // cf. Ord. urūl M 742b// Mo. uruγul.

URWA- Tkha. urwă-. urăwă-; urbaxă Dar. S 47 // cf. Ord. urwa- M 743a// Mo. urba-.

USTAĞAX Tkha. usădxă-; usădxă- Tkha. P I93I: I76; ustxax Tkha. MSh 4I // Mo. usudqa-.

USU(N) Tkha. usŭ, usă; usun Tkha. P I93I:I76; usu Tkha. L I07; usăŋ Tkha. P I936:I4; Dar. S 47;

usa(n) Tkha. P I95I:I87; usă Tkha. Str 74; us Tkha. S 75, P I93I:I76, I955:3I, I970:44, Mö I974: I85; Ökha. Vl 333; Dg. RT I960:IO, I96I:I74, Lv I964:I77, I967:67 // cf. Ord. usu M 744a// Mo. usun.

USULA- Tkha. usŭlă-, usălă-; usal- Tkha. P I95I:I87; usla- Ökha. Vl 334 // cf. Ord. usula- M 743b// Mo. usula-.

UTASA(N) Tkha. utăsă; utăs Tkha. P I955:52, Lv I967:58; utŭs Ökha. Vl I59 // cf. Ord. utasu M 745a// Mo. utasun.

UTÁ Tkha. utá; utā Tkha. P I93I:I76, I95I:I87; utaa Tkha. P I970:30 // cf. Ord. utā M 744b// Mo. utaγan.

UTĞA- Tkha. utxă-, utğă-; usγax Tkha. MSh 39 // cf. Ord. udxu- M 722b// Mo. udqu-.

UTĞÚR Tkha. utxúr; usγūr Tkha. MSh 39 // cf. Ord. udxūr M 722b// Mo. udquγur.

UYA- Tkha. uyă-; uya Tkha. P I93I:I76, L 64; uja- Tkha. P I95I:I87; Dar. S 47; ůjiă Tkha. Ldo 39; uji- Tkha. P I955:I28 // cf. Ord. uya- M 727 b// Mo. uya-.

UYAN Tkha. uyăn, uyĭn; ůjiăn Tkha. Ldo IO // cf. Ord. ujan M 728a// Mo. uyan.

UYAŊĞA Tkha. uyaŋğă, uyĭŋğă; ůjianγa Tkha. Ldo 30 // Mo. uyangγa.

UYAR- Tkha. uyăr-, uyĭr-; ujăraxă Tkha. Ldo 30 // cf. Ord. ujara- M 728a// Mo. uyara-.

UYÁ Tkha. uyá; ujā Tkha. P I93I:I76, I955:I50; Dg. RT I96I:I73 // cf. Ord. ujā M 727b// Mo. uyaγa.

Ú- Tkha. ú-; ū- Tkha. R I903:5, P I93I:I76; I95I:I87; Ökha. Vl 2II; uu- Tkha. P I970:49 // cf. Ord. ū M 72Ia// Mo. uu-.

ÚČILA- Tkha. útšilă-; u:tšlax Tkha. Mö I974: I88 // Mo. aγučila-.

ÚGĂN Tkha. úğan; ūgăn Tkha. P I955:68; Dar. S 47; ūgŭ Ökha. Vl 326 // Mo. uuγan.

ÚJI Tkha. údžĭ; // cf. Ord. ūdži M 723b// Mo. uuji.

ÚJIM Tkha. údžim; ūdžim Tkha. P I93I:I76, I955: 83; újim Tkha. L 83 // cf. Ord. údžim M 723b// Mo. aγujim.

ÚLA Tkha. úlă; ūla Tkha. R I903:9, P I95I: I87; ūlă Tkha. R I902:2I, P I936:8, S 77; Ökha. Vl I95; Dar. S 47; u:lă Tkha. Ldo 46; ōlŏ Dar. Tt I97; uul Tkha. P I970:45; u:l Tkha. Mö I974: I89; ūl Tkha. S 68, P I955:I57 // cf. Ord. ūla M 728a// Mo. aγula.

ÚLI Tkha. úlĭ; ūli Dar. CSh IO // Mo. uuli.

ÚLJA- Tkha. úldză-; ūldza- Tkha. P I93I:I76, I95I:I87; Dar. S 47, Tt I98; ūldză- Tkha. Bo 52; uulză Tkha. P I970:I34; ūldzŭ- Ökha. Vl I24 // cf. Ord. ūldža- M 730b// Mo. aγulǰa-.

ÚR Tkha. úr; ūr Tkha. P I955:67; Ökha. Vl I95; Dar. S 47; uur Tkha. P I970:I36 // cf. Ord. ūr M 737b// Mo. aγur.

ÚRAG Tkha. úrag; ūrak Tkha. P I955:63; Dar. CSh IO; ūrŭk Ökha. Vl I96 // cf. Ord. ūrak M 738a// Mo. uγuraγ.

ÚRĞA Tkha. úrğă, úrăğă; ūrgă Ökha. Vl 247 // cf. Ord. ūrga M 739a// Mo. urγa, uγurγa.

ÚRLA- Tkha. úrlă-, úrălă-; ūrla- Dar. S 47; ūrlă- Tkha. P I95I:I87, I93I:I76; uurlă- Tkha. P I970:46 // cf. Ord. ūrla- // Mo. aγurla-.

ÚRXAI Tkha. úrxaĕ; u:rxae Tkha. Ldo 46 // Mo. aγurqai.

ÚSXI Tkha. úsxi, úšig; ūsxi Tkha. P I955:67; uušgi Tkha. P I970:54; úšix Ökha. Vl I95; ūšig Tkha. P I955:67 // cf. Ord. ūš^{k}xi, ūšigi M 744b// Mo. aγuski.

ÚTA Tkha. útă; ūta Tkha. P I95I:I87; ūtă Tkha. P I955:97, I93I:I76 // cf. Ord. ūta M 744b// Mo. uγuta.

Ü

ÜDE Tkha. Tkha. ůdĕ; üde Tkha. L 76; üd Tkha. Mŏ I974:I85 // cf. Ord. üde M 747a// Mo. üde.

ÜDE- Tkha. ůdĕ-; // cf. Ord. ůde- M 747a// Mo. üde-.

ÜDEŠI Tkha. ůdeš̆-; ůdeši Dar. S 48; üdeš Tkha. Bo 39; ůdĕš Tkha. S 63 // cf. Ord. üdesi M 748a// Mo. üdesi.

ÜDÉR Tkha. ůdér; ůdōr Dar. Tt I99 // cf. Ord. üdēri M 748a// Mo. üdügeri.

ÜGE Tkha. ůgĕ; üge Tkha. P I95I:I88; ůgĕ Tkha. P I93I:I77, I955:50, I970:48; Ökha. Vl 327; üg- Tkha. R I903:4; ůg Dkha. Va I967:4 // cf. Ord. üge M I37b, 625a, 75Ia// Mo. üge.

ÜGELE- Tkha. ůgĕlĕ-; ůgele- Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. ůg^{u}ele- M 75Ib// Mo. ügele-.

ÜGŮI Tkha. ůgů̆, ůgeí, ůgí; ügeí Tkha. P I936: I9, I95I:I88, I970:I64; ůg^{ů}ē Tkha. P I93I:I77; Ökha. Vl II3; ůgā Dar. S 47, CSh 8 // cf. Ord. üg^{u}ī M 752a// Mo. ügei.

ÜGŮIRE- Tkha. ůgů̆ir-; // cf. Ord. ůg^{u}īre- M 752a// Mo. ügeyire-.

ÜI- Tkha. ůĭ-; ůi- Tkha. P I936:I9; ūĭ- Tkha. Va I970:II9 // Mo. üyi-.

ŬILČIN Tkha. ůiltšin; üiltšin Tkha. P I95I: I88; ůĭltšĭn Tkha. P I93I:I77 // Mo. üyilečin.

ŬILE Tkha. ůilě; üile Tkha. P I95I:I88, L I2I; Dg. RT I96I:I74; ůĭlě Tkha. S 8I, Lv I964:I78, P I970:69; Ökha. Vl 327; ǖilě Dar. S 48; üjl Tkha. P I955:82; ü:il Tkha. Mö I974:I89; ůĭl Tkha. P I93I:I77; ū̆l Khaŏ. C 23I; ū̆l Khot. MSh 48; ű̆l Khaŏ. C I4I // cf. Ord. üĭle M 752b// Mo. üyile.

ŬILEDBER Tkha. üilědwer, ůildĕwer; ǖĭlědwĕri Tkha. Lv I967:57; üilědbĕr Tkha. P I970:I43; üj:ldĕwer Tkha. Ldo 52 // cf. Ord. üĭledbür M 752b// Mo. üiledbüri.

ŬIME- Tkha. ůimĕ-; üime Dar. CSh 48; üjmĕ- Tkha. P I955:82; ůĭmĕ- Ökha. Vl 269; ůim- Dg. Lde 28 // cf. Ord. üime- M 753a// Mo. üyime-.

ŬIRE- Tkha. ůirĕ-; üirexe- Dar. CSh 8 // cf. Ord. ū̆r- (ū̆re-) M 760a// Mo. üyire-.

ŬIRMEG Tkha. ůirmag; ůĭrmŭk Ökha. Vl 269 // cf. Ord. ū̆rmek M 762b// Mo. üyirmeg.

ŬISE Tkha. ůisĕ; üise- Dar. CSh 48 // Mo. üisü.

ŬJE- Tkha. ůdzĕ-; üdze- Tkha. P I95I:I88; Ökha. Vl I24; ůjĕ- Tkha. P I93I:I77; üje- Tkha. L 57; üdzĕ- Tkha. P I93I:I77, I955:II9, I970:I39; ůdzexĕ Dar. S 47 // cf. Ord. üdži- M 749a// Mo. üje-.

ŬJEGDE- Tkha. ůdzegdĕ-; üdzegde- Tkha. P I95I: I88; üdzĕgde- Tkha. Ldo I4 // cf. Ord. üdžigde- M 749b// Mo. üjegde-.

ŬJEL Tkha. ůdzel; ůdzĕl Tkha. Lv I967:58 // cf. Ord. üdžil M 749b// Mo. üjel.

ŬJESGELEN Tkha. ůdzesgelen, ůdzesxelen ; üdzesxelen Tkha. P I95I:I88; ůdzĕsxĕlĕn Tkha. P I93I: I77 //cf. Ord. üdžis^{k}xülen M 750a// Mo. üjeskü - leng.

ŬJŬG Tkha. ůdzůg, ůdzeg; ůdzůg Tkha. Va I970: II9, Ldo 56; ůdzŭk Ökha. Vl 399; Dar. S 48; ůdzĕg Tkha. S 99 // cf. Ord. üdžük (üdzük) M 750a// Mo. üjüg.

ŬJŬM Tkha. ůdzům, ůdzem; ůdzŭm Tkha. Lv I967: 45; ůdzem Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. üdžüm M 750a// Mo. üjüm.

ŬJŰL- Tkha. ůdzű̆l-; üdzű̆l- Tkha. P I95I:I88; ůdzū̆l- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. üdžū̆l- M 750a// Mo. üjegül-.

ŬJŰR Tkha. ůdzű̆r; ůdzū̆r Tkha. P I93I:I77, Lv I967:46; Dkha. Va I967:4; Dg. RT I96I:I74; Dar. S 48; üdzō̆r Dar. Tt I97 // cf. Ord. üdžū̆r M 750b// Mo. üjügür.

ŬLDÉ- Tkha. ůldé-; üldē- Tkha. P I95I:I88 // Mo. üldege-.

ÜLEMJI Tkha. ûlemdžĭ; ülemdži Tkha. P I95I:I88; ûlĕmdžĭ Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ülemdži M 755 b// Mo. ülemji.

ÜLIÉ- Tkha. ûlié-, ûlé-; üliē- Dar. CSh 48; ûl^{i}ē- Tkha. P I93I:I77; ülē- Dar. CSh 38 // cf.Ord. ülē- M 755a// Mo. üliye-.

ÜLIGER Tkha. ûlĭger, ûlĕger; ûligĕr Dar. S 48, CSh 37; ûlgŭr Ökha. Vl 230 // cf. Ord. üliger, üleger M 756b// Mo. üliger.

ÜLÜ Tkha. ûlŭ, ûlĕ; ûlû Ökha. C I40; ûlŭ Ökha. Vl I65; ûl Tkha. P I955:288, I970:I60, Bo. 6I // cf. Ord. üle (ülü) M 755a// Mo. üle, ülü.

ÜNDÜSE(N) Tkha. ûndŭs, ûndes; ûndŭs Tkha. P I93I:I77; ündese(n) Tkha. P I95I:I88; ûndes Tkha. Tc I969:250; Dg. RT I96I:I74; ündĕs Tkha. P I970: I3I // cf. Ord. ündüsü, ündüs, ündesü M 757b// Mo. ündüsün.

ÜNE Tkha. ûnĕ; üne Tkha. L 32; ünĕ Tkha. P I970: 45; ûnĕ Tkha. P I93I:I77, Ldo I6; Dar. S 48; ûnŭ Ökha. Vl 352 // cf. Ord. üne (üni) M 757b// Mo.üne.

ÜNEGE(N) Tkha. ünegĕ; ûnegĕn Dar. S 48; ünege Tkha. P I95I:I88, L 50; ünĕgĕ Tkha. P I955:55, I970:I46; ûnig Tkha. Be 285; ûnŭg Ökha. Vl I08; Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ünege M 757b// Mo. ünegen.

ÜNEMŠI- Tkha. ûnemšĭ-; ümemši- Tkha. P I955: I88 // cf. Ord. ünemši- M 758a// Mo. ünemsi-.

ÜNEN Tkha. ûnen; ünen Tkha. P I970:I62, Ldo 76, L 32; Dar. S 48; ûnĕn Tkha. S 68; ûnŭn Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ünen M 758a// Mo. ünen.

ÜNEXÉR Tkha. ûnĕxér; ünexēr Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord. ünen^{k}xēr M 758a// Mo. üneker.

ÜNERLE- Tkha. ûnŭrlĕ, ûnĕrlĕ-; ûnŭrlĕ- Tkha. P I93I:I77; ünerle- Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord. ünerle ünirle- M 758b// Mo. ünürle-.

ÜNIÉ Tkha. ûnié, ûné; ûn^{i}ē Tkha. P I93I:I77, I936:I6; Ökha. Vl I75; ünē Tkha. P I95I:I88; ûnē Tkha. P I955:5I; Dg. RT I96I:I74; üne: Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. ünē M 757b// Mo. üniyen.

ÜNÜR Tkha. ûnŭr, ûnĕr, ûnir; ûnŭr Tkha. P I93I: I77; ûner Tkha. S 68, Tc I969:250; ûnĕr Dar. S 48, CSh 38; Ökha. Va I967:4; ûnir Tkha. P I93I: I77; ûnĭr Tkha. P I955:97 // cf. Ord. üner, ünir M 758a// Mo. ünür.

ÜNGELCEG Tkha. ûn^{k}xeltseg, ûngeltseg; ûnkelteg Dg. RT I96I:I74 // cf. Ord. üngeltšik M 759a// Mo. ünggülčeg.

ÜNXE- Tkha. ûn^{k}xĕ-; ûn^{k}xĕ- KhaÖ. C I46; ünxe Tkha. MSh 42 // cf. Ord. ün^{k}xü- M 759b// Mo. ümkü-.

ÜXE- Tkha. ůxě-; ůxů- Tkha. P I93I:I77; üxe- Tkha. P I95I:I88; ůxexě Dar. S 47; üxě Tkha. P I955:50, I970:I45, L 43 // cf. Ord. ü^{k}xü- M 754b// Mo. ükü-.

ÜXER Tkha. ůxer; üxer Tkha. P I95I:I88, Bo 6I, L I07; üxěr Tkha. P I936:I6; Tkha. P I955:I45; Dar. S 47; ůxer Dg. RT I960:I5, RT I96I:I74; ü^{k}xěr Khot. C 56; ůxěr Dkha. Va I967:4; ůxůr Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ü^{k}xer M 754a// Mo. üker.

ÜXERČIN Tkha. ůxertšin; // cf. Ord. ů^{k}xertšin M 754b// Mo. ükerčin.

ÜXÜDEL Tkha. ůxůdel, ůxědel; // cf. Ord. ů^{k}xůdel M 754b// Mo. üküdel.

ÜXÜL Tkha. ůxůl, ůxel; üxel- Tkha. P I95I: I88 // cf. Ord. ü^{k}xül M 754b// Mo. ükül.

ÜXŰL- Tkha. ůxűl-; üxūl- Tkha. P I95I:I88; ůxūl- Tkha. P I93I:I77 // cf. Ord. ü^{k}xūl- M 754b// Mo. ükügül-

ÜRČIGER Tkha. ůrtšĭger; ůrtsger Tkha. Tc I969: 248 // cf. Ord. ürtšiger M 763a// Mo. ürčiger.

ÜRE Tkha. ůrě; üre Tkha. P I95I:I88; ürě Tkha. P I93I:I77; Dar. S 48; ůr Tkha. P I955:55 // cf. Ord. üre M 760a// Mo. üre.

ÜREL Tkha. ůrel; ürĭl Khot. C 56 // Mo. ürel.

ÜRGĚ- Tkha. ůrgě-; ůrge- Dar. S 48; ürgě Tkha. S 58 // cf. Ord. ürgü- M 76Ia// Mo. ürgü-.

ÜRGÉ- Tkha. ůrgé-; ürgē- Tkha. P I95I:I88 // cf. Ord. ürgē- M 760a// Mo. ürgüge-.

ÜRGÜLJI Tkha. ůrgůldžĭ, ůrgeldžĭ; ürgeldži Tkha. P I95I:I88; ürgeldžĭ Tkha. P I955:I53, I970: I3I; ůrgeldž Tkha. Tc I969:250 // cf. Ord. ürgüldži ürgüldžide M 76Ib// Mo. ürgülji.

ÜRIÉ Tkha. ůrié, ůré; ůr^{i}ē Ökha. Vl 202; ürā Khot. C 56 // cf. Ord. ürē M 760a// Mo. üriye.

ÜSÜ(N) Tkha. ůsě; üsü Tkha. L II2; üse Tkha. P I95I:I88; Dar. CSh 48; üsě Tkha. P I955:56; üs:ě Tkha. Ldo 88; üs Tkha. Mö I974:I85, P I93I: I77, I970:7I // cf. Ord. üsü M 764a// Mo. üsün,üsü.

ÜSÜG Tkha. ůsŭg, ůseg; üsüg Tkha. L (Études mongoles, I985, XVI) III; üsŭg Tkha. Ldo 36; ůseg Tkha. Tc I969:250; ůsěg Tkha. S 99, Lv I967:69; üsěk Tkha. P I955:58 // cf. Ord. üdžük (üdzük) M 750a// Mo. üjüg, üsüg.

ÜYE Tkha. ůyě, ůyĭ; üye Tkha. L 64; üj:ě Tkha. Ldo 86; ůjě Ökha. Vl 48 // cf. Ord. üje M 753b// Mo. üye.

ÜYER Tkha. ůyer, ůyĭr; üjer Tkha. P I95I:I88, Ldo I5; üjěr Ökha. Vl 269; Dar. S 48; ůjir Dg. RT I960:II // cf. Ord. üjer M 754a// Mo. üyer.

ÜYÉL Tkha. üyĭél, üyél; üyēl Tkha. S 68 // cf. Ord. üjener M 324b// Mo. üyeli.

ÜCE Tkha. ütsĕ; ütsĕ Tkha. Va I970:II9 // cf. Ord. ütši M 765b// Mo. ügüče.

ÜDE Tkha. üdĕ; üdĕn Dar. S 48; üde Tkha. P I95I: I88, I970:7I; üdĕ Tkha. Lv I964:I78; ödę Dar. Tt 202; üd Tkha. S 68; Dg. RT I96I:I74; ü:d Tkha. Mö I974:I87 // cf. Ord. üdė üde M 747a// Mo. egüden.

ÜLE(N) Tkha. ülĕ; ülen Tkha. P I95I:I88; ülĕ Tkha. R I902:2I; Ökha. Vl 2I2; Ü:lĕ Tkha. Ldo 49; ül Tkha. S 79; öl Dar. Tt I97 // cf. Ord. üle M 755a// Mo. egülen.

ÜR Tkha. ür; ür Tkha. P I95I:I88; Mö I974:I87; ür Ökha. Vl I52 // cf. Ord. ür M 759b// Mo. egür.

ÜR- Tkha. ür-; ür- Tkha. P I93I:I77, I95I:I88; Ökha. Vl I96 // cf. Ord. ür- M 759b// Mo. üire-.

ÜREGLE- Tkha. üreglĕ-; ürgelexe Dar. CSh 37 // cf. Ord. ürgüle- M 762a// Mo. ürgele-.

ÜRGE Tkha. ürgĕ, ürĕgĕ; // cf. Ord. ürge M 760 b// Mo. egürge.

ÜSGEL Tkha. üsgel, üsxel; // cf. Ord. üs^{k}xel M 764a// Mo. egüskel.

WAŊ Tkha. waŋ; vang Tkha. L I27 // cf. Ord. waŋ M 766b// Mo. wang.

WÁDAŊ Tkha. wádaŋ; vádang Tkha. L I27 // cf.Ord. wādaŋ M 766a// Mo. wadang.

WÁR Tkha. wár; vár Tkha. L I27; waar Tkha. P I970:34 // Mo. waγar, war-a.

Y

YADA- Tkha. yadă-; jada- Tkha. P I93I:I7I, I95I:I07; Dar. S 52 // cf. Ord. jada- M 392a// Mo. yada-.

YADAR- Tkha. yadar-; jadar- Tkha. P I95I:I78 // cf. Ord. yadara- M 392a// Mo. yadara-.

YADÚ Tkha. yadú; yadū Tkha. P I93I:I7I, I95I: I78, L 76 // cf. Ord. jadū M 392a// Mo. yadaγu.

YADÚRA- Tkha. yadúr-; // cf. Ord. jadūra- M 392a// Mo. yadaγura-.

YAG Tkha. yag; yag Tkha. L 64 // cf. Ord. jag M 392b// Mo. yaγ.

YAĞÁN Tkha. yağán; yåγān Tkha. Lv I964:I79; yaγān Tkha. Lv I967:5I; jaγa:n Tkha. Ldo 8; Ökha. Be 233 // Mo. yaγan.

YALA Tkha. yală; yala Tkha. P I95I:I78; Ökha. Vl 368; yal Tkha. S 58, Mö I974:276 // cf. Ord. jala M 393b// Mo. yala.

YAMĂ Tkha. yamă; jamă Ökha. Vl 26I // cf. Ord. jama M 395b// Mo. yamu.

YAMAR Tkha. yamar; yamar Tkha. P I95I:I78,I970: I44, S I26; yåmăr Tkha. Ldo 82; Dar. S 52; jamăr Tkha. P I93I:I7I; Ökha. Vl 249 // cf. Ord. jamar M 395a// Mo. yambar.

YAMÁ Tkha. yamá; jamā Tkha. R I902:2I, P I936: I3, P I95I:I78, I970:I6I; S 40, Lv I964:I85; Ökha. Vl I77: Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. jamā M 394b// Mo. imaγan.

YANDAŊ Tkha. yandaŋ ; jandan Dg. RT I96I:I65 // Mo. yangdung.

YANGIR Tkha. yaŋgir; jaŋgĭr Ökha. Be 284 // cf. Ord. jaŋgir M 396b// Mo. yanggir.

YAŊJA Tkha. yaŋdză; jandza Tkha. P I95I:I78; jandză Dar. S 52; Ökha. Vl 348; Tkha. P I93I:I7I; yandz Lv I967:93 // cf. Ord. jandžu M 396a// Mo. yangǰu.

YAŊŠI- Tkha. yaŋšĭ-; // cf. Ord. jaŋši- M 397a// Mo. yangsi-.

YARA Tkha. yară; jară Tkha. S I27 // cf. Ord. jara M 397b// Mo. yara.

YARDAG Tkha. yardag; // cf. Ord. jardak M 397b// Mo. yardaγ.

YARĬ- Tkha. yårĭ-; jari- Tkha. Bo 39, C 30; jäĭri- Dar. S 52 // Mo. yari-.

YARŠIG Tkha. yaršig; // cf. Ord. jåšik M 399b// Mo. yąrsiγ.

YASA(N) Tkha. yasă; yasăŋ Dar. S 52; yasa Tkha. P I95I:I78; yasă Tkha. P I93I:I7I, S I2I, Str 5I; yåsă Tkha. Lv I964:I76, Mö I974:282, Ldo 8I // cf. Ord. jasu M 399a// Mo. yasun.

YASTAN Tkha. yastan; // cf. Ord. yastan M 398b// Mo. yasutan.

YATAĞA Tkha. yatăğă, yităğă; jatga Ökha. Vl 37I // cf. Ord. jatuga M 399b// Mo. yatuγa.

YAWA- Tkha. yawă-; yawa- Tkha. S 89; Dar. S 52, Tt I97; jaba Tkha. P I936:I7, I970:30; yawă- Tkha. R I903:4, P I95I:I78, Str 73; yaw Tkha. Lv I967: 76; yab- Tkha. L 7I; yaw- Tkha. Bo 39; Ökha. Vl II6; yåw- Ökha. Be 283; Dg. RT I960:9 // cf. Ord. jawu- M 400b// Mo. yabu-.

YAWDAL Tkha. yawdal; jawdăl Tkha. P I93I:I7I // cf. Ord. jawudal M 400b// Mo. yabudal.

YAWĞAN Tkha. yawğan; jawagan Tkha. P I95I:I78, I970:3I, 32; jawagăŋ Dar. S 52; jawgăŋ Ökha. Vl 358 // cf. Ord. jawugan M 40Ia// Mo. yabuγan.

YAWÚL- Tkha. yawúl-: yawūl- Tkha. P I95I:I78 // cf. Ord. jawūl- M 40I // Mo. yabuγul-.

YÁ- Tkha. jā-; jādži, jāgād, jāxab, jāxĭn, jaxatš; jāwal Tkha. P I95I:I78, L 76; Dar. S 52, P I93I:I7I // cf. Ord. jā- M 39Ib// Mo. yaγa-.

YÁMA Tkha. yémă; yām Tkha. S 68, Ldo 83 // cf. Ord. yāmu M 395b// Mo. yamun.

YÁRA- Tkha. yár-; yār- Tkha. S I27; Ökha. Vl 208 // cf. Ord. jāra M 397b// Mo. yaγara-.

YÁRAWČILA- Tkha. yárawtšilă-; // cf. Ord. jārabtšila- M 397b// Mo. yaγarabčila-.

YEWEN Tkha. yewen; je:wen Tkha. Ldo 86 // Mo. yüvei-bin.

YIJAĞÚR Tkha. idzăğúr, ^{j}ådzăğúr; ya^{i}dzgūr Tkha. C 30 // cf. Ord. idžagūr M 379a// Mo. iǰaγur.

YILAŊĞUI Tkha. yilaŋğuĕ; // cf. Ord. ilaŋg^{u}ī M 38Ib// Mo. ilangγui.

YILÁ Tkha. yilá, yalá; yilā Tkha. L (Études mongoles, I985, XVI) III; Sar. Va 20I; jalā Tkha. S 40; Dg. RT I6I // Mo. ilaγa.

YILĞA- Tkha. yilğă-, yalğă-; jalga- Ökha. Vl 236; Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. ilga- M 382b// Mo. ilγa-.

YILĞAMǰI Tkha. yilğamdžĭ, yalğamdžĭ; yalgamdž Tkha. Tc I969:I48 // cf. Ord. ilgamdži M 383a// Mo. ilγamǰi.

YILĞARA- Tkha. yilğar-, yalğar-; // cf. Ord. ilgara- M 383a// Mo. ilγara-.

YILĞAWAR Tkha. yilğăwar, yalğăwar; ya^{i}lgawar Tkha. C 29; yalgūr Ökha. C 29 // cf. Ord. ilgawar M 383b// Mo. ilγaburi.

YILĞÁ Tkha. yilğá, yalğá; yå^{i}lγā Tkha. MSh 36 // cf. Ord. ilgā M 383 // Mo. ilγaγa.

YILJAR- Tkha. yildzar-, yaldzar-; yå^{i}ldzrex Tkha. MSh 36 // Mo. ilǰar-.

YIMAGTA Tkha. yåmagtă, yåmaxtă; yimagta L 83 // cf. Ord. imagta M 385a// Mo. imaγta.

YINAG Tkha. inag, ^{j}ånag, yanag; janăk Tkha. S 40; jånăk Ökha. Vl I89 // cf. Ord. inak M 385b// Mo. inaγ.

YINCAGLA Tkha. yintsaglă-, yåntsaglă-; // cf. Ord. intšagla- M 386a// Mo. inčaγla-.

YINCAĞÁ- Tkha. yiŋtsăğá-, yaŋtsăğá-; yå^{i}ndzγāx- Tkha. MSh 36, C 30; intsaγā- Dar. CSh 38 // cf. Ord. intšagā- M 386a// Mo. inčaγa-.

YIRAGLA- Tkha. yiraglă-, yaraglă-; // cf. Ord. iragla- M 386b// Mo. iraγla-.

YIRAĞAČIN Tkha. yirğătšin, yårğătšin; // cf. Ord. irgatšin M 387b// Mo. irγačin.

YIRE(N) Tkha. yirĕ, irĕ; jere Tkha. P I955: 247; jir Tkha. Ldo I8 // cf. Ord. jör M 404a// Mo. yerü.

YIRĞAĔ Tkha. yirğaĕ, yarğaĕ; jirg^{a}ā Ökha. Be 285 // cf. Ord. irgā M 387b// Mo. irγai.

YIRÖŊXÍ Tkha. yirôŋ^{k}xí, yôrŏŋ^{k}xí; jôrŭnxī Tkha. P I93I:I7I; yôrôuχī Tkha. S 68 // cf. Ord. jörön^{k}xī M 405a// Mo. yerüngkei.

YIRŐ- Tkha. yirő-, yôrő-; jörō- Tkha. MSh 36 // cf. Ord. örō- M 538b// Mo. irüge-.

YIRŐL Tkha. yiről, yôről; yörōl Tkha. R I902: 46; jörōl Tkha. P I93I:I7I, I955:44; jôrōl Ökha. Vl I82; jôrōl Dg. RT I65; örāl Dar. Tt I99 // cf. Ord. örōl M 539a// Mo. irüger.

YIRTÖNCÖ Tkha. yirtôntsŏ, yôrtôntsŏ; yirtômtsŏ, yôrtômtsŏ; jörtömtsö Tkha. P I95I:I79; jörtönts Tkha. Ldo 85; jůrtůmtse Dar. S 52 // cf. Ord. jörtömtši M 405a// Mo. yirtinčü.

YIRWAĔ- Tkha. yirwaĕ-, yarwaĕ-; yarwāē- Dar. CSh I6// Mo. irbayi-.

YISÜ(N) Tkha. yisŏ, yôsŏ; yüseŋ Tkha. P I95I: I79; yüse Tkha. P I955:I27; yůsŭ Tkha. P I93I:I7I; yöse Tkha. Lv I964:45, 5I; yösŏ Tkha. Ldo 32; yôs Tkha. S 68 // cf. Ord. jisü M 402b// Mo. yisün.

YITXA- Tkha. yitxă-, yatxă-; yatxăx Tkha. MSh 4I // cf. Ord. idxa- M 378b// Mo. idqa-.

YITÚ Tkha. yitú, yåtú; jåtū Ökha. 204; // cf. Ord. itū M 389b// Mo. itaγu.

YIWCÚ~YAWCÚ Tkha. yawtsú; ibtsū Dg. Lde 26 // Mo. ibčaγu.

YO~YÓ Tkha. yó; yo Tkha. L 64 // cf. Ord. jō M 403a// Mo. yo.

YOXO Tkha. yoxŏ; yoxo Tkha. L 64 // cf. Ord. jox M 403a// Mo. yoqo.

YORO Tkha. yorŏ; yoro Tkha. P I95I:I45; Ökha. Vl I8I; yôră Tkha. P I955:43; jior Tkha. Ldo 26 // Mo. iru-a.

YORÓL Tkha. yiról, yoról; jiôro:l Tkha. Ldo 26; jorōl Tkha. R I903:46, P I95I:I5;I955:43; Ökha.Vl I8I,C30//cf.Ord.irōl M387b// Mo.iruγar.

YOSO Tkha. yosŏ; yoso Tkha. P I95I:I45, L I07; yos Tkha. Lv I964:5I, 66; jios , jôs Ldo 85,26; jos Dg. RT I96I:I65 // cf. Ord. josu M 406b// Mo. yosun.

YOSOLO- Tkha. yosolŏ-; yosol- Tkha. P I95I: I79 // cf. Ord. josula- M 406b// Mo. yosula-.

YOSOLOL Tkha. yoslol, yosŏlol; yosolol Tkha. P I95I:I79 // cf. Ord. josulal M 406b// Mo. yosulal.

YÓTOŊ Tkha. yóton; jó:toŋ Tkha. Ldo 84; jōtŏŋ Ökha. Vl I82; jōton Dg. RT I96I:I65 // Mo. yootong.

YÖRDŐ Tkha. yördő; yördō Tkha. P I95I:I79 // Mo. yerü-degen.

YÖRÖ Tkha. yǒrǒ; yör Tkha. Ldo 85; yörĕ Lv I964:76 // cf. Ord. jör M 404a// Mo. yerü.

YÖRÖŊXEI Tkha. yörönxeí; yǒrŭnxī Tkha. P I93I: I7I; yǒrǒŋxī S 68; yǒrŭnxī Tkha. P I93I:I7I // cf. Ord. jöröη^{k}xī M 405a// Mo. yerüngkei.

YUM~YŰM Tkha. yum, yüm; juma Tkha. P I95I:6, Be 39, Lv I96I:67; jüme Tkha. L I78; jiŭm Tkha. Ldo 37; yum Ökha. Vl 249 // cf. Ord. im M 385a// Mo. yaγuma.

YÚ Tkha. yú, yű; yū Tkha. P I955:I79; yū Tkha. L 37; Dar. S 52 // cf. Ord. jū M 407b// Mo. yaγu.

YŰDEN Tkha. yűden; yūděŋ Tkha. Lv I967:5I. // Mo. yeüden.

YŰLE- Tkha. yűle-; yūl- Tkha. Lv I967:46, P I970:72; jiŭ:lĕ- Tkha. Ldo 49 // cf. Ord. yūle- M 407b// Mo. yegüle-.

БНМАУ дахь монгол хэлний нутгийн аялгууны толь бичиг

Халх аялгууны толь
Зохиогч: Б.Амаржаргал I,П
Ж.Цолоо П
Г.Гантогтох П
Редактор Г.Лувсан
Д.Төмөртогоо
Техник редактор хийж хэвлэлийн эх бэлтгэсэн Ө.Тунгалаг

БНМАУ дахь Монгол Хэлний
нутгийн аялгууны толь бичиг

Зохиогч Ж.Цолоо, Г.Гантогтох
Ерөнхий редактор Чой.Лувсанжав
Редактор Д.Ёндон
В-№ 2910, Х/Г № 303/87 За № 08
Цаасны хэмжээ 70х100 № 1/16,
Хэвлэлтэнд 1988 оны 11-р сард орж
1989 оны 5-р сард 2000 ш хэвлэгдэв.
ХХ 45 ХНХ 58,05
Үнэ 43 төг 20 мө
Шинжлэх Ухааны Академийн Хэвлэх
үйлдвэрт хэвлэв.
Улаанбаатар. Нэгдсэн Үндэстний гудамж 19.